quod peregrinus apud Tull. de off. 1.

PROGYMNASMATVM IN ARTEM ORATORIAM

Francisci Syluij Ambiani uiri disertissimi centuriæ tres.

Nunc quàm antea emendatiores in lucem editæ.

M D XLV.

IOANNES VACCEVS AD FRANciſcum Syluiũ Principem ſuum, qui Tres Centurias in campum literarium educens barbariem expugnat.

Barbaries Gallos miſera obſidione premebat,
Et Geticum in Gallo gutture murmur erat.
Omnibus auxilium quęrebat Gallia: ſed qui
Barbariem poßet uincere, nemo fuit.
Ecce meus princeps clypeum galeamq; Mineruæ,
Et Phœbi pharetras: Syluius arma rapit.
Et tres Centurias triplici locat ordine. Viſo
Barbaries tanto Centurione fugit.
Syluius inſequitur fugientem: & comminus haſta
Vulnerat: & iugulum terq; quaterq; ferit.
Et licet innumero Gothorum milite cinctam
Sternit humi: & gladio barbara colla ſecat.
Cantet Io, cantet, ter Io modò Gallia cantet:
Et de barbarie Galla triumphet humus.
Victor & aurato dux Syluius axe uehatur:
Barbaraq; inuicto ſub pede colla premat.

FRANCISCI SYLVII IN ARTIS Oratoriæ Progymnasmata, ad Robertum Vatellum Sancti Fusciani in Sylua Abbatem Prooemium.

TRIA oratori uidenda eße author est M. Tullius, quid dicat, quo quidq; loco, & quo modo dicendum omnino sit. Quod enim Architectus prudens ędificaturus domum obseruare solet: oratori id necessarium esse putamus. Vt enim primùm hic animo colligit quid sit ædificaturus: ideoq; aptam operi suo materiam disquirit inuenitq;: eam deinde ita disponit, ut quid fundamentis, quid parietibus, quid tectis aptum sit distinguat: postremò ad amußim fabricã polit componitq; omnia. Ita oratori primùm quid dicturus sit cogitandum est, ut materiam orationi suæ accommodatam inueniat: deinde quid in principio, quid in fine, quid in medio collocari aptius poßit, disponat. Quod tandem ita disposuerit, ornatè ac eleganter componat. Sed ut in architectonica, ita & in rhetorica componere quàm inuenire difficilius est. Hęc enim hominibus etiam imperitis literarum negata non sunt: illud oratori uix concessum est. Ideo M. Cicero inuentionem ac dispositionem prudentis hominis esse, oratoris elocutionem putat. Eam partem operis, ut inter omnes oratores conuenit, difficillimam, sine qua reliquas partes gladio condito, atq; intra uaginam hęrenti similes esse Quintilianus author est. Eam uerò Ciceronis ętate difficilẽ minus quàm nunc sit fuisse, est quod mihi persuadeam. Quippe quum is tum fuerit usus linguę Romanę, ut ẽt mulieres alię in foro dicerent, aliæ carmina face

rent: et ætate paulò superiore filios aut alumnos docte erudirent. Ab incunabulis penè cum lacte nutricis latini sermonis puritas hauriebatur. Ei ergo qui ab incunte ętate eloqui didicerat, elocutio difficilis omnino non erat. Nunc verò hic quàm difficilis sit, dici non potest. In primis à sermone latino domesticus alienissimus est. Decennes pueri ipsas literarum formas, quæ parentum dementia est, uix norunt. ij enim eā sibi induerunt persuasionē, ut putent ingenij paruitatem disciplinas ac studia capeßere tolerareq; non posse: quum ætas nulla sit, quę capta semel pertinacius retineat, quæq; laboris tolerantior sit. Prius ergo domesticæ linguę improprietatem, quæ plurima est, imbiberunt pueri, quàm ad magistros proficiscantur. Ad eos ubi uenere, colloquentes cum suis condiscipulis linguę latinæ tanquam feces hauriunt. Primarij enim scholarum magistri usu sermonis uernaculi eos tam seuerè prohibent, ut si qui ab obseruatoribus clàm dispositis hoc sermone loqui deprehendantur, pœnas graueis expendant. Igitur quoniam latine loqui coguntur: latinum sermonem putant omnem eum qui latini formam habeat. Quæ causa est, ut barbara multa ipsi sibi confingant. Sed à condiscipulis plura multo accipiunt. In scholis enim publicis improprij rusticiq; sermonis multo plus audias, quàm proprij atque Romani. Qui enim loquuntur, ex consuetudine magis quàm ulla ratione loquuntur. Nihil improbant magistri, modò ne sit sermo domesticus: quem ita perosi sunt, ut non improbent, si ei uocabulo quòd latinè dicere non possunt discipuli, syllabam us adiecerint, ut ne latinum non eße uideatur. Ridicula me hercule res est. Ei autem loquendi uitiosæ consuetudini uim non paruam adiungunt ij qui dialecticæ auditores sunt: qui qua lingua, quò

sermone loquantur, modò se intelligant, securi sunt. Non *parum elocutioni inimica primariorum auaritia est: qui erudiendis discipulis magistros ditiores quàm doctiores præficiunt: qui magisterium, hoc est, docendi officium conducunt potius quàm locent operam suam.* In *scholis ergo, ut, quod sentio, breuiter dicam, ea imbibuntur dicendi uitia, quę serò uix deprehendant ij qui in literis politioribus postea uersati sunt. Quę si forte deprehenderunt, in ea nonnunquam imprudentes recidũt. Quare apud me auditorum sermo uernaculus quàm rusticus præponderet, laborandũq; præceptoribus potius est, ut propriè latineq; loquantur discipuli, quàm ea ne lingua utantur uernacula. Est igitur difficile, ut latinè pueri loquantur: nisi eorum instituendorũ ratio alia quæratur. Sed multo est difficilius ut ornatè eloquantur. Quam partem oratori pręter alias necessariam esse diximus. Quò igitur purius ornatiusq; discat loqui studiosa iuuentus: has dicendi præceptiones scribendas suscepimus.* Eas *autem ex multa sedulaq; & diligenti poetarũ, historicorum, & maximè oratorum in dicendo obseruatiõe desumpsimus.* Ea *enim assidua lectionis obseruatio tantũ potest: ut Seruius Sulpitius, quẽ literatissimũ fuisse Cicero iudicat, ita notandis poetarum generibus & legendi consuetudine tritas aureis haberet, ut facile diceret, uersus hic Plauti est, ille non est. Cęsar item, si quid ei quod Ciceronis non esset, pro eo quod Ciceronis esset afferretur, reijcere solebat.* Has *Seruij atq; Cęsaris aures nobis non arrogamus: sed in notandis dicendi generibus aliquid fortasse profecimus. Quæ autem notauimus, adolescentiæ dicendi cupidę inutilia quoniam non putamus: ea curauimus edenda. Sed ne quis ea perpetuò putet obseruanda, quod ad Bru*

tum Cicero scribit, mihi dicere licet: Nihil me præcipiendi causa dicturum: atq; potius acturum, ut existimator uidear loqui, non magister. Negamus enim *in arte dicendi ullam præceptionem tradi posse, à qua sępe declinandum non sit.* Ideo M. Fabius *oratoria sua pręcepta rogationibus plebisue scitis sancita esse negat.* Nam *cęteræ ferè artes, inquit* Cicero, *se ipsæ per se tuentur, bene autem dicere, quod est sciēter & peritè & ornatè dicere, non habet definitam aliquā regionem, cuius terminis septa contineatur.* Hoc enim *postremum ornatè dicere, de quo præcipuè nostra hęc præcepta sunt, in aurium iudicio quàm in pręceptis obseruandum potius est.* Verùm *imbecillioris ętatis aures minus prudentes sunt, quàm quę de coniunctorum uerborum* εὐφωνίᾳ *iudicare possint: eam ob rem pręceptis quibusdam imbuendę inculcandęq; sunt, ut aliorum quoq; dicendi generum, quæ pręceptis inclusa non sunt* (Tradi *enim posse omnia quę ars efficit,* Quintilianus *non putat*) *rudes omnino ne sint.* Quod *autem mihi consilium fuerit ordinis huius in scribendis præceptionibus dicam, si modò paucis ante dixerim, quur* Progymnasmata *hęc tanquam interpolauerim.* An*nis superioribus duas pręceptorum* Centurias *ediderant, primum non mendosissime impressas: deinde, postquam iterum ac denuò librarius idem impreßit, tam mendosę, tam fœdatæ, tam mutilæ, tam lacerę ad me tanquam de iniuria quærētes adeunt, ut eas ego uix agnoscam.* Obsecrat *me studiosa iuuentus, qui eas nitori integritatiq; pristinę restituā.* Augei *stabula purgare mihi uisum est facilius, quàm has omnes librarij sordes eluere: ac fore putaui, ut laborarem minus iisdem renouandis omnino: quibus* Centuriam *adiuncturus fui tertiam.* In *his autem duabus* Centurijs *multa au-*

ximus, pauca immutauimus: quod uitio non uerterit is qui M. Ciceronem, Hippocratem, diuum Augustinum scriptorem suorum quędam retrectaße non ignorauerit. Ordinem pręceptorum ideo commutauimus, quòd, quo quæq; loco aptius locanda putarem esse uolui, quo minus lectoris ingenium turbaretur. Nihil ex facie pristina retinent, fateor. Quid dißimile magis est, quàm librorum Ciceronis de inuentione ac de oratore facies? Sed hunc secuti ordinem sumus. Pręcepta singula multis firmamus authorum testimonijs, quo sibi fidem acquirant maiorem: quoq; frequenti eiusdem in dicendo generis repetitione auditor imbutus non tam facile obliuiscatur. In his exemplis non paucæ sententiæ sunt, quæ authoritates uulgo appellantur. Quintilianus enim oratorem futurum instituens admonet, ut selectas ex authoribus probis sententias ediscat: quę oranti postea oblatæ non quæsitę uideantur: quas orationis lumina idem appellat. Theophrastus quoq; illud unum in orationis laudibus ornamentum dicit, si acutæ crebræq; sententiæ dicantur. Thucydidem M. Tullius dicendi artificio laudat: qui ita creber sententiarum frequentia est, ut uerborum prope numerum sententiarum numero sequatur. Quis crebras in Sallustio Crispo non probet sententias? Hesiodum quoque sapientem in primis habitum fuiße propterea quòd scripta sua sententijs plurimis inferßiset, ex Plutarcho didicimus. Ipsę itidem sententiæ in coronis, in deambulationibus, in conuiuijs, in omni denique sermone si dicantur commode, non paruam scientię opinionem afferunt. Pręter hęc uim habent multam ad mores effingendos. Paucis enim uerbis quid fugiendum, quidq; sequendum sit, edocent. Sed illa sententiarum immodica utilitas est,

quòd materiam dicendi pręstant uberiorem: sine qua dicendi ars nulla sit. Rerum enim copia copiam uerborum gignit. Omnem orationem ex rebus ac uerbis constare, author est Cicero: Neq; uerba, inquit, sedem habere poßunt, si res subtraxeris, neq; res lumẽ, si uerba summoueris. Ideoq; dicebat idem, compositè & aptè sine sententijs dicere, insaniam esse: sententiosè autem sine uerborum ordine & modo, infantiam. Apud eundem Crassus quicquam tam eße furiosum negat, quàm uerborum uel optimorum atque ornatissimorum sonitus inanes nulla subiecta sententia nec scientia. Non ab re igitur multas ascripsimus autorum sententias. Quę quo plures essent, ex scriptoribus Gręcis nonnullas asciuimus: quibus latinè citatis pręceptio dicendi obseruaretur. Sed quoniam oratori poetam multis ornandi generibus socium ac penè parem esse M. Cicero tradit: poetarum exempla deesse noluimus. In his autem poetis, ut in oratoribus ac historicis, antiquos etiam citamus. Antiquitatis enim commemoratio, quod idem ait, exemplorumq; probatio cum delectatione, & autoritatem orationi affert, & fidem. Habet, inquit, ut in ętatibus authoritatem senectus, sic in exemplis antiquitas. Quam quidem fatetur apud seipsum ualere plurimum. Author est Quintilianus, uerba ab antiquitate repetita orationi non sine delectatione maiestatem quandam afferre. Antiquitatis enim authoritatem habent: & quia intermißa fuere, gratiam nouitati similem parant. Adde quòd antiquitatis exempla ad hoc etiam commemoramus, ut cum scriptoribus nouis antiquos comparare queas: ut noris quibus discrepent et conueniant. Sed quia in antiquitate huiusmodi tanquam scopulus fugienda multa sunt: si quod uocabulum aut dicendi genus pri-

ſcum eſt, indignum quòd imiteris, ad eum ne offendas, oſtendimus. Oratori uerò per omnia ſequendos poetas, quoniam Fabius negat, quòd eos neceſſitas metri excuſet, cenſetq; ab oratoribus uel hiſtoricis autoritatem peti ſolere: ea cauſa eſt ut poetis hiſtoricos oratoresq; ſubſcripſerimus. Quorum Ciceronem quaſi Triarium collocamus ultimum, autoritate cuius firmentur ij qui ſunt ſuperiores. Ne ergo mireris, quur tam multa ſcriptorum exempla conſcripſerimus, admonitum te uoluimus. Quòd ſi omnia legere faſtidis, quantumuis pauca aut nulla lege. Ab ipſo enim ſtatim principio capitis pene totam praecepti habes materiam. Bene uale. Quinto Idus Februarii. Anno M. D. XXVIII. Pariſiis, ex aedibus Tornaecis.

INDEX PRAECEPTIVNCVLARVM, quę ſparſim hiſce in Progymnaſmatis trium Centuriarum continentur.

A

F

G

H

I

**

Q

FINIS.

FRANCISCI

SYLVII AMBIANATIS PROGYMNAſMATUM Centuria prima

EA PRIMVM QVAERENDA EST ORATIONI elegãtia, qua à uulgi ſermone, ruſtico, barbaro, improprioq; diſſidens, & uerbis ſuo loco diſpoſitis fluens, ingenioſa quadam dicendi inuentione, minimeq; triuiali ſententia exornetur. CAPVT PRIMVM.

Vnde quærenda ſit orationi elegantia

QVOD in moribus eſt, id in oratione exigendum puto. Vt enim multitudinis imperitæ mores non probantur admodum, ita qui ſemidoctu uulgi ſermo eſt, eo parum uenuſtatur oratio. Ea enim uulgaris tritaq; ſi non ſit, auditorum animos ad ſe allicit, ſeq; uelut maieſtate quadam præbet cum admiratione uenerãdam. Quocirca à uulgi ſermone alienam eſſe debere cẽſemus. Primum igitur ruſtica uerba ac barbara impropriaq;, quibus lingua uſu nimio exæſtuat, ne uſurpes. Vulgi ſermonem non dico eum qui ſit latinus, doctus, elegans: etiamſi uulgus utatur. Fieri enim non potuit: quin uulgus nõnulla à doctioribus accepta ſibi integra retinuerit. Deinde alius ſit ordo collocandorum inter ſe uerborum. Tertiũ ingenioſa quædam inuentio dicendi, quæ à uulgari ſententia abſit, orationem relinquet uenuſtiorem. De primo admonendum te tantum putauimus: de altero, multa ſunt noſtra hæc

Dicta non vulgariter

præcepta: de tertio dictum hic uolumus. Exempla itaq; ascribimus: ut, Amicitiæ nostræ integritas nos delectat maxime. Diceret enim multitudo, multum gaudemus quia boni sumus amici. Magnitudo amoris in te mei officium linguæ uel expeditissimæ superat. Virtus tua me tibi amicum fecit.

Tibullus. Viuite felices, memores & uiuite nostri,
Siue erimus, seu nos fata fuisse uelint.

Horatius. Porcis hæc comedenda relinquis.

M. Cicero. Hoc animo scito omnes sanos, ut mortem seruituti anteponant.

Idem. Hyems adhuc rem geri prohibuerat.

Idem. Nec uero Aristotelem in philosophia deterruit à scribendo amplitudo Platonis.

Idē. Quoniā me loqui uoluistis, aliqd de uestris uitijs audiatis

Idem. Hæc quum Crassus dixisset, parumper & ipse conticuit, & à cæteris silentium fuit.

Idem. Nanq; hæc duo, musici qui erant quondam ijdem poetæ, machinati ad uoluptatem sunt uersuum atque cantuum, ut uerborum numero & uocum modo delectatione uincerent aurium satietatem.

Idem. Sic omnibus in rebus, uoluptatibus maximis fastidium finitimum est.

ORATIONIS OBSCVRITAS quo sit modo uitanda, Cap. II.

Obscuritas qui uitetur.

Nobis sermonem dedit natura, ut quod mente concipimus, id expromere possimus. Eam ob rem orationis non postrema uirtus est, ut dilucida sit. Qui enim obscure dicit, perinde ferè proficit, ac si taceret. Multa orationi

quæritur obscuritas à uulgo persuaso inter adiectiuum & substantiuum, inter suppositum & uerbum, inter uocem regentem eamq; quæ regitur, aliaq; generis eiusdem aliquid esse interponendum. Hæc autem ita colloces, ut adiectiuum prope substantiuum, suppositum prope uerbum, recta dictio prope regentem, antecedens prope relatiuum ponatur. Si quid interpones, id breue sit, conueniatq; quoad eius fieri potest, cum utroque, aut saltem altero eorũ inter quæ interponitur, Vt in eo uersu poetæ Basii: Calliope princeps sapienti psallerat ore. Quale illud Ciceronis est: ne apud eum quidem tale inueniri facile potest. Bona adolescentibus indole præditis sapientes senes delectantur. Interponẽda pauca.

COMPARATIVVM ET SVPERLA*tiuum substantiuo postponi elegantius*, Cap. III.

Elegantiam maiorem, magisq;, puto, auribus blandientem sentias, si comparatiuum aut superlatiuum substãtiuo postpones: quamuis id alij nonnulli, in quibus Valerius Maximus est, diligenter parum obseruent: ut, Vtilitas maior, utilitas maxima. Dignitas amplior, dignitas amplissima. Amicus gratior: amicus gratissimus. Mala plurima affert mala uicinia. Plato. Qui sana mente est, cui rei adhibeat diligentiam maiorẽ non noui, quàm ut filium reddat optimũ. Idem. Nullius iniuriæ qui sibi ipse conscius est, ei iucunda spes senectutis nutrix optima semper adest. Cõparatiuorum & superlatiuorũ situs

Ennius. Nunc est ille dies, quum gloria maxima sese
Nobis ostendat, seu uiuimus siue morimur.
Plinius. Homini cibus utilissimus simplex.
Idem. Fortissimi uiri & milites strenuissimi ex agricolis gignuntur.

Aul.Gellius:Hippocrates *diuina uir ſcientia de coitu* Vene*rio ita extſtimabat, partem eſſe quandam morbi teterrimi: quem noſtri comitialem dixerunt.*
Idem.Hoîes *repēte à bellua immaniſsima rapti laniatiq́; ſunt.*
Valerius Maximus.In Theodoro *quoq; uiro grauiſsimo* Hie*ronymus tyrannus tortorum manus fruſtra fatigauit.*
C.Gracchus.Nunc *iſti precia maxima ob tacendum accipiũt.*
M.Cicero.*Cultura animi philoſophia quæ extrahit uitia radicitus:& præparat animos ad ſatus accipiẽdos:eaq́; mũdat ijs,&,ut ita dicã,ſerit:quæ adulta fructus uberrimos ferãt.*
Idem.Quid T. Albutius? Nũm *ne animo æquiſsimo Athenis exul philoſophabatur?*
Idem.*Gracchus quum largitiones maximas feciſſet,& effudiſſet ærarium,uerbis tamen defendebat ærarium.*
Idem. *Tum deniq; liberati per uiros fortiſsimos uidebamur.*
Idem. Non *uenirem contra iniuriam, quam iſte interceſſoris iniquiſsimi beneficio obtinuit.*
Idem.*Quum & honoribus ampliſsimis,& laboribus maximis perfuncti eſſemus.*
Idem.*Senatu ordinem coniunctiſsimum & hominem clariſsimum abalienauerunt.*
Idem.Imperatorem *liberaliſsimum,ætatem opportuniſsimã, commendationem certè ſingularem habes.*
Idem.*Quum quotidie mecum haberem homines doctiſsimos.*
Idem. Omnibus *in rebus uoluptatibus maximis faſtidium finitimum eſt.*

QVOD NOMINA EA QVAE *numerum ſignificant, ſubſtantiuis poſtponantur,* Cap.IIII.

EXemplo primo id doceri poßis: nomina ea quæ numerum significant, substantiuis eleganter postponi, quæ sermone quotidiano præponi solēt, ut, Annus tertius, viri decem. Nuptiæ binæ. Aristoteles. Babylon capta quum esset ab hoste, ferunt partem aliquam ciuitatis eius die tertia nondum quicquam sensisse. Numeralium situs

Zeno Cittieus adolescentulo inepta loquenti plurima, duas, inquit, aures ideo habemus, & os unum, ut audiamus multa, pauca loquamur.

Ouidius. Teneros lædunt iuga prima iuuencos.

Frenaq; uix patitur de grege captus equus.

Plautus. Pluris est testis oculatus unus, quàm auriti decem. Qui audiunt, audita dicunt, qui uident, plane sciunt. Plinius iunior. Prima uitæ tempora, media patriæ, extrema nobis impertire debemus, ut ipse leges monent, quæ maiorem annis sexaginta otio reddunt.

Plinius. Homini non ante diem septimum letalis inedia.

Quintilianus. Sufficiebant alioqui libri duo à Domitio Afro in hanc rem compositi, quem adolescentulus senem colui.

Idem. Demosthenes melius, qui se in locum ex quo nulla exaudiri uox, nihilq; prospici posset, recōdebat: ne aliud agere mētem cogerent oculi. Ideoq; lucubrantes silentium noctis & clusum cubiculum, & lumen unum maxime teneat.

Aul. Gellius, Herodotus homo fabulator in primo historiarū inuentum esse sub terra scripsit Oresti corpus cubita longitudinis habēs septē, quæ faciunt pedes duodecim & quadrātē.

M. Varro. Si cuius legati uiolati essent, qui id fecissent quamuis nobiles essent, ut dederentur ciuitati, statuerunt fœciales uiginti, qui de his rebus cognoscerent, iudicarent, & statuerent & constituerent.

M. Cicero: Definitio primum reprehenso uerbo uno, aut addito, aut dempto, sæpe extorquetur è manibus.
Idem. Chari sunt parentes, chari liberi, propinqui, familiares: sed omnes omnium charitates patria una complexa est.
Idem. Quem laborem nobis Attici nostri leuauit labor, qui conseruatis notatisq; tēporibus, nihil quū illustre prætermitteret, annorū septingentorū memoriam uno libro colligauit.

ADIECTIVVM DISSYLLABVM substantiuo pluribus sillabis facto frequentius postponendum esse, Cap. V.

Dissillaborum adiectiuorum situs.

Elegātia multa orationis est tum, quum adiectiuum duas habens syllabas postpositum est substātiuo quod pluribus syllabis constet. Vt beniuolentia magna: facinus pulchrum: dignitas clara. Animus æquus optimum est ærumnæ condimentum. Socrates saltabat sæpius: eamq; exercitationem ualetudini bonæ non parum conferre putabat.
Aristot. Magistratuum præsentia reuerentiam ueram, liberalemq; gignit pudorem. Plato. Senectus tristis obrepens celerius facit, ut nequis optet rursus in uitam redire, quum præteritas molestias secum repetit: nisi opinione puerili feratur.
Idem, Amicum bonum habere malim, quàm preciosissimam coturnicem, aut gallum, aut per Iouem potius quàm equum et canem, ac mediusfidius potius quàm Darīj aurum adipisci: aut Darium ipsum capere.
Titinnius. Consilium bonum gratia parui faciatur. Faciatur prisce dictum.
Martialis. Cineri gloria sera uenit.
Tibullus. Casta placent superis, pura cum ueste uenite,
Et manibus puris sumite fontis aquam.

Idem. Vincuntur molli pectora dura prece.

Propertius. Nempe tuas lachrymas littora surda bibent.

Idem. Non me crimina parua mouent.

Quintilianus. Nec præceptor bonus maiore se turba, quàm ut sustinere eam poßit, onerauerit.

Idem. Igitur Aesopi fabellas, quæ fabulis nutricularum proxime succedunt, narrare sermone puro, & nihil se supra modũ extollẽte, deinde eandẽ gracilitatẽ stylo exigere cõdiscãt.

A. Gellius: Pub. Cornelius Rufinus manu quidem strenuus & bellator bonus, militariq́; disciplina peritus admodum fuit. Sed furax homo & auaritia acri erat.

Sallustius. Auaritia pecuniæ studium habet, quàm nemo sapiens concupiuit: ea quasi uenenis malis imbuta, corpus, animumq́; uirilem effœminat: semper infinita insatiabilisq́; est, neque copia, neque inopia rerum minuitur.

Cicero. Quis animo æquo uidet eum quem impure ac flagitiose putet uiuere?

Idem. Pythagoreis interdictum putatur, ne faba uescerentur: quæ res habet inflationem magnam.

Idem. Erat opinio bona de Plautio, bona de Lepido.

Idem. Quid enim est maius, quàm quum tanta sit inter oratores bonos dißimilitudo, iudicare quæ sit optima species & quasi figura dicendi.

Licet à magnis authoribus obseruari non semper inuenias, attamen concinnitatem multam habere senties aurium iudicium si non neglexeris.

Diuus Hieronymus. Grandes materias ingenia parua non suf ferunt, & in ipso conatu ultra uires ausa succumbunt.

QVOD VOX HAEC OMNIS POST SVB *stantiuum locari postulet,* Cap. VI.

ORatio omnis fere solet esse uenustior, in qua uox omnis substantiuo postposita est. Vt uirtus omnis, diuitiæ omnes, studium omne. Philostratus. Honorati omnes suspecti sunt. Idem. Gyges quondam & Crœsus apertas habuisse thesaurorum suorum fores traduntur, ut egentibus omnibus inde liceret accipere.

Plutarchus. Viro bono diem omnem festum esse Diogenes dicebat. Aristoteles. Animantium omnium homo corporis habita proportione, cerebri habet plurimum. Plato. Oleum arboribus omnibus herbisq; prodest maxime, Pilis autem animantium omnium nisi hominum, nocet plurimum. Idem. Peccatis multis oneratam animam ad inferos descendere malorũ omnium extremum est.

Cæcilius. Vt te dij oẽs infelicitent, cũ male monita memoria.

Pacuuius. Gnato ordinem omnem ut dederit, enodat patri.

Lucilius. Rugosi paßiq; senes eadem omnia quærunt.

Horatius. Scriptorũ chorus oĩs amat nemus, & fugit urbes.

Terentius. Matres omnes filijs in peccato adiutrices, & auxilio in paterna iniuria solent esse.

D. Hieronymus. Vigilando timor omnis excluditur, fiducia nascitur, caro maceratur, uitia tabescũt, charitas roboratur, recedit stultitia, accedit prudentia, mens acuitur, error obtũditur, criminum caput diabolus gladio spiritus uulneratur.

Cornelius Celsus. Quadrupes animal omne, si lactans est, minus alimenti præstat.

Plinius. Morbi omnes morsq; sanguinem absumunt.

Idem. Hordeum frugum omnium nobilißimum est.

Domitius Afer. Mulier rerum omnium merita, in omnibus rebus infelix.

Quintilianus. Frustra mala oĩa ad crimẽ fortunæ relegamus.

Idem. Ridendi uero, qui uelut leges proœmijs omnibus dederunt, ut intra quatuor sensus terminarentur.

M. Cicero. Democritus impediri animi aciem aspectu oculorum arbitrabatur, et quum alij sæpe quid esset ante pedes nõ uiderent, ille infinitatem omnem.

Idem. Est causa omnis in opinione, nec uero ægritudinis solum, sed etiam reliquarum omnium pertubationum, quæ sunt genere quatuor, partibus plures.

Idem. Vt deos esse natura opinamur, qualesq; sunt ratione cognoscimus, sic permanere animos arbitramur consensu nationum omnium.

Idem. Omnino, ut mihi quidem uidetur, rerum omnium sacietas uitæ facit sacietatem.

Idem. Vera gloria radices agit, atq; etiam propagatur, ficta omnia tanquam flosculi decidunt.

Idem. Virtutis laus omnis in actione consistit: à qua tamen sæpe fit intermißio.

Idem. Si laudationes essent in oratoris officio, quod nemo negat, oratori uirtutũ omnium cognitionem, sine qua laudatio effici non poßit, esse necessariam.

Idem. Atq; ratio omnis dicendi tribus ad persuadendum rebus est nixa, ut probemus uera eße quæ defendimus, ut conciliemus nobis eos qui audiunt, ut animos eorum ad quemcunque causa postulabit motum uocemus.

Idem. Quid dicam de thesauro rerum omniũ memoria? quæ nisi custos inuentis cogitatisq; uerbis & rebus adhibeatur, intelligimus omnia, etiamsi præclarißima fuerint, in oratore peritura.

Idem. M. uero Manilium nos uidimus transuerso ambulantem foro, quod erat insigne eum qui id faceret, facere ciuibus

omnibus consilij sui copiam.
Idem. *Nam prima ætate incidimus in ipsum perturbationem disciplinæ ueteris: et consulatu deuenimus ad medium rerum omnium certamen atq; discrimen, & hoc tempus omne post consulatum obiecimus his fluctibus, qui per nos à communi peste depulsi in nosmetipsos redundarent.*
Idem. *Illiberales autem & sordidi quæstus mercenariorum omnium quorum operæ non quorum artes emuntur.*

QVOD NVLLVS POST SVBSTANTIuum non ineleganter collocari soleat. Cap. VII.

Locutio nulla fere est à cottidiani sermonis usu abhorrens quæ nihil habeat elegantiæ: quod genus est nomē NVLLVS: *ornatius propterea substantiuo postponi: quòd in familiari sermone præponi solet.* Vt *amicus nullus: literæ nullæ: præmium nullum.* Lingua *nulla est qua id tibi negem.* Laborem *nullū causa tua defugiam.* Aristoteles. *Lacedæmoniorum lege, qui hostem nullum interfecisset, capistro cingebatur.* Idem. *Apud Scythas epulo solenni paterā circumlatam accipere non licebat ei qui hostem nullum occidisset.* Plato. *Si quis falso iterum dixisse testimonium conuictus sit, tertio lege nulla testari cogatur. Sin autem tertio, ratione nulla ei postea testimonium dicere liceat.*
Idē. *Splēdorē nullū diuitiæ afferūt ei qui eas ignauus habeat.*
Idem *inermi certatori præmia nulla ponimus.*
Idem, *Dicimus ut pueri solent, quòd recte datorum ablatio nulla est.*
Catullus. *Nanq; ego ab indignis præmia nulla peto.*
Propertius. *Fabula nulla tuas de nobis concitet aures.*

A. Gellius. Cognatos affinesq; nullos ferme tam esse obsequibiles ait, ut ad laborem capessendum nihil cunctentur, & statim dicto obediant.

M. Varro. Bellum nullum nisi pium geri putabant.

M. Cicero. Illud magis mihi solet esse molestum, tantis me impediri occupationibus: ut ad te scribendi meo arbitratu facultas nulla detur.

Idem. Maius mihi dare beneficium nullum potes.

Idem. Sæpe uidemus fractos pudore, qui ratione nulla uincerentur.

Idem. Narrare uerò rem quidem breuiter iubent: si breuitas appellanda est, quum uerbum nullum redundet, breuis est.

ALIENVM, ALIVD, ALTERVM, utrunq;, solum, ullum, tale, singula, aliaq; hoc genus adiectiua substantiuis postponenda, Cap. VIII.

Legendis autoribus probis uerborum singulorum collocationem qui perpenderit: is non raro inueniat adiectiua hæc alienum, aliud, alterum, utrũq;, solum, ullum, tale, & siqua sunt generis eiusdem, substantiuis postposita esse: ut, Vires alienæ. Fortuna alia. Dictum utrunque. Aristoteles. Aduenarum quorundam legibus alienis educatorum uti consuetudine creditum est inutile esse ad rectam ciuitatis disciplinam. Plato: Principium operis totius dimidium esse prouerbio dicitur: eumq; qui bene cœpit laudamus.

Næuius. Cui cepe edendo oculus alter profluit.

Quintilianus. Illud ediscendo scribendoq; commune est, utrique plurimum conferre bonam ualetudinem, digestum cibũ, animum cogitationibus alijs liberum.

A. Gellius, Nunc autem pleriq;, inquit, partis utriusq; amici, quasi probe faciant, duos litigantes destituunt, et relinquunt, deduntq; aduocatis maleuolis aut auaris, qui lites, animosq; eorum inflamment, aut odij studio aut lucri.

Idem. Multam nos quoq; apud ueteres scriptores locutionũ talium copiam offendimus.

M. Cicero. Quid de nostris ambitionibus? quid de cupiditate honorum loquar? Quæ flamma est, per quam nõ cucurrerint ij qui hæc olim punctis singulis colligebant? His adiũge quod uis, quodlibet, totum, cætera, reliqua, aliaq; huiusmodi, quæ multitudinem significant.

TALIS AVT TALE, ET ALIVS, ALIA aliud particulas uenuste sequuntur, nemo, nullus, quisquam, quispiam, quidam, nihil, quippiam, quicquam, aliquid, quidam, & ut. Præterea concinnius omne id, & unum id, ac contra dixeris. quamquam Fabius id unum dixit. Cap. IX.

ALiud nihil in animo mihi est, quàm ut cultioris eloquij candidatæ iuuẽtuti aliquid labore meo prosim: ideoq; non uulgata satis dicendi genera quasi ex tenebris in lucem proferimus, cuiusmodi illud est. Post uocabulum tale, uoces illas nõ inepte collocamus. nihil, nemo, nullus & pronomina speciei prioris. Quæ eædem ut quicquam & ullum, post aliud itidem collocãtur, etiam in diuersis casibus. Vt tale nihil de amico unquam putaßem. Alium nemo uidit.

Alius Alias quasdam accepi literas.

Plautus. Nec nobis præter me alius quisquàm seruus Sosia.

Ang. Politianus, Tale nihil de te, crede mihi, hoĩes existimãt

A. Gellius, Si alium, inquit tribunus, neminem reperies, me licet ad hoc periculum utare.

Idem. Alius quidam ueterum poetarum, cuius nomen nunc mihi memoriæ non est, Veritatem temporis filiam esse dixit.
Idē. Neq; alius q̃squã nõ infrequẽs Plauti lector dubitauerit.
M. Cicero, His uero temporibus habemus aliud nihil in quo acquiescamus.
Idem. Is enim magistratus in nostro municipio, nec alius ullus creari solet.
Idem. Neque enim isti qui possessiones habent, alia ratione ulla salui esse possunt.
Idem. Tales nos esse putamus, ut iure laudemur.
Idem. Quòd si tales nos natura genuisset, ut eam ipsam intueri & prospicere, eademq; optima duce cursum uitæ conficere possemus, haud erat sane quid quisquàm ratiõẽ ac doctrinam requireret, quum natura satis faceret.
Idem. Humanus autem animus decerptus ex mente diuina, cũ alio nullo nisi cũ ipso deo, si hoc fas est dictu, cõparari potest.
Idem. Necesse est homini tale aliquid accidere.
Hæc enim pronomina speciei prioris eleganter multum post ponuntur adiectiuis ĳs quæ alioqui postponuntur substantiuis. Vt unum id, omne id. Terentius. Quicquid præter spem euenit, omne id deputato esse in lucro. Cæcilius. Aedepol senectus si nihil apportes tecum quum aduenis, unũ id satis est. Id unum dixit Quintilianus. Discipulos, inquit, id unum moneo, ut præceptores suos non minus quàm ipsa studia ament, & parentes esse non quidem corporum sed mẽtium credãt. Multum hæc pietas confert studio.

QVOD PRONOMEN ADIECTIVVM substantiuo suo frequenter apte postponatur. Cap. X.

Præceptio illa usu multo obseruata est, ut pronomini adiectiuo substantiuum suum præponatur. Vt ingenium Pronomi- num situs.

tuum. Honor meus. Fauor ille. Bion Borysthenites *ad eum qui agros suos uorauerat:* Terra, *inquit,* Amphiaraum ab-*sorbuit, tu uero terram.*

Plato. Necessitati neq; dij ipsi repugnant.

Idem. Pleriq; uitia sua cælantes, tandem in calce curriculi quales sint deprehenduntur.

Titinnius. Si quisquàm hodie præter hãc, posticum nostrum pepulerit, patibulo hoc ei caput defringam.

Afranius. Noli ex stultitia multarum credere esse animum meum.

Cecilius. Is demum miser est, qui ærumnam suam nequit occultare.

Laberius. Domina nostra priuignum suum amat efflictim.

Turpilius. Ecquis est qui interrũpit sermonẽ meũ obitu suo?

Lucilius. Discere labora, ne res ipsa, ac ratio ipsa refellat.

Terentius. Munus nostrum ornato uerbis, quoad poteris.

Idem. Abi hinc quo dignus es cum donis tuis tam illepidis.

Idem. Satietas me iam tenet studiorum istorum.

Idem. Senectus ipsa morbus est.

Idem. Matrẽ ipsam ex ægritudine miserã mors cõsecuta est.

Plautus. Homo hic ebrius est, ut opinor.

Idem. Ego illud scio, quàm doluerit cordi meo.

Idem. Ita ingeniũ meũ est, inimicos osa sum semper obtuerier.

D. Hieronymus. Omnes enim homines uitijs nostris faue-mus, & quid propria facimus uoluntate, ad naturæ referimus necessitatem.

Cornelius Celsus. Res eadem magis alit iurulenta, quàm assa, magis assa, quàm frixa.

Idem. Antiqui ad quietem animi tenebras ipsas conferre aliquid iudicabant.

Idem. *Beneficio tuo in scholam redeo.*

Plinius. *Oleum ipsum sale uindicatur à pinguitudinis uitio.*

Quintilianus. *In cibis interim acor ipse iucundus est.*

Idem. *Nec interest discentium quibus quidq; nominibus appelletur, dum res ipsa manifesta sit.*

Idem. *Similes parentibus ac maioribus suis filij plærumq; creduntur: & nonnunquam ad honeste turpiterq; uiuendum inde causæ fluunt.*

Idem. *Etiam si ætatem nostram non spacio senectutis, sed tempore adolescentiæ metiamur, abunde multos ad discendum annos habent.*

Idem. *Pendemus ex laude, atque hanc laboris nostri ducimus summam.*

Idem. *Pompeius abunde disertus rerum suarum narrator.*

Idem. *Hippocrates clarus arte medicinæ uidetur honestissime fecisse, quòd quosdam errores suos, ne posteri errarent, confessus est.*

Valerius Maximus. *Ea demum tuta est potentia quæ uiribus suis modum imponit.*

Idem. *Quid attinet aut humano dolori indulgere, aut diuino numini inuidiam fieri, quòd immortalitatem suam nobiscum partiri noluerint?*

M. Varro. *Num te pudet Mani, qui domi tuæ uides commilitonum tuorum cohortes seruis tuis ministrare cœmenta?*

M. Cato. *Dotes filiabus suis non dant.*

C. Cæsar apud Salustium. *Neq; cuiq; mortalium iniuriæ suæ paruæ uidentur.*

M. Cicero. *Quum te ex adolescentia tua in amicitiam & fidem meam contulisses, semper te non modo tuendum mihi: sed etiam augendum atq; ornandum putaui.*

Idem. Non obliuione amicitiæ nostræ, neq; cõsuetudinis meæ superioribus temporibus, ad te nullas literas misi.
Idem. Periucundæ mihi fuerunt literæ tuæ.
Idem. Non est iã lenitatis locus, seueritatem res ipsa flagitat.
Idem. Res ipsa parua, sed animi mei dolor magnus est.
Idem. Eos qui potestatis imperio truduntur in carcerem, nõ oportere inde diffugere, priusquàm potestas ipsa quæ clausit abire permiserit.
Non enim uitari pœnam furtiua discessione, sed crescere.
Idem. Sunt ingenijs nostris semina innata uirtutum, quæ si adolescere liceret, ipsa nos ad beatam uitã natura pduceret.
Idem. Quæro quam uim habeat libra illa Critolai, qui quum in alteram lancem animi bona imponat, in alteram corporis & externa, tantum propendere illam boni lancem putet, ut terram & maria deprimat.
Idem. Firmiter enim maiores nostri stabilia matrimonia esse uoluerunt.
Idem. Promissa tua memoria tenes.
Idem. Hic est ille uultus semper idem, quem dicitur Xantippe prædicare solita in uiro suo fuisse Socrate, eodem uultu semper se uidisse exeuntem illum domo & reuertentem.
Idem. Nihil est deniq; in natura rerum omnium quod se uniuersum profundat, & quod totum repente euoluat. Sic omnia quæ fiunt, quæq; aguntur acerrime. leuioribus principijs natura ipsa prætexuit.

Exẽpla cõtraria

Hanc præceptionem obseruari semper ne putes, illa subscribimus exempla.
Terentius. Vnum etiam uos oro, ut me in uestrum gregem recipiatis.
C. Gracchus. Ita uersatus sum in prouincia, ut nemo posset

uere dicere, assem aut eo plus in muneribus me accepisse, aut mea opera quempiam sumptũ fecisse. Huc accedit, quod grãmatici quidam non ignobiles, in quibus Priscianus est, qui, quæ, quod, pronomẽ esse negauerunt. Ea de re nihil quamuis laboremus eius tamen ab eoq; compositorum fere idem quod & pronominum est, elegantiæ genus agnoscimus. ut, Vir aliquis. Vtilitas quædam. Plinius iunior. Longius me prouexit dulcedo quædam tecum loquendi. Quintilianus. Verecundia est timor quidam reducens, animum ab ijs quæ facienda sunt. Marcus Cicero. In animis omniũ est fere natura molle quiddam, demißum, humile, eneruatum quodammodo & languidum, senile. Sed aliud nihil est in homine deformius.

Idem. Somnum deniq; nisi requietem corporis, et medicinam quandam laboris afferret, contra naturam putaremus datũ. Aufert enim sensus, actionemq; tollit omnem.

Idem. Graues enim dominæ cogitationum libidines infinita quædam cogunt atq; imperant: quæ quia expleri ac satiari nullo modo poßunt ad omne facinus impellunt eos qui illecebris suis alliciuntur.

Cõposita cum quis

PRONOMEN ADIECTIVVM INTER adiectiuum nomen ac substantiuum uenuste collocatur, uenustiusq; pronominis adiectiui determinatio interponitur. aut inter duo adiectiua nomina. Cap. XI.

VEnusto illo dicendi genere orationem facias compositiorem: si duo adiectiua sint, unum nominale & alterum pronominale, quæ uni substantiuo attributa sint, nominale præponas: inter quod & substantiuum, pronominale interponas: ut, præcipuus quidã amor: admirabilis tua uirtus,

honesti tui mores. Plato. *Mare ciuitati proximum cottidiana quadam delectatione eam afficit.* Idem. *Spartani quoties bonũ quẽdã uirũ cõmendare uolunt,* Hic uir, *inquiũt, diuinus ẽ.*
Quintilianus. *Mollis illa educatio quam indulgentiam uocamus, neruos omnes & mentis & corporis frangit.*
Idem. *Demosthenes grande quoddam speculum intuens componere actionem solebat.*
Valerius. Maximus. *Multorum matrimoniorum experientiã, quasi legitimæ cuiusdã intẽperantiæ signũ esse credẽtes.*
M. Cicero. *Nouo quodam amore ueterem amorem tanquàm clauo clauum eijciendum putant.*
Idem. *Tanquàm lenia quædam uina nihil ualent in aqua, sic Stoicorum ista, magis gustata quàm potata delectant.*
Idem. *Subcisiua quædam tempora incurrunt, quæ ego perire non patior.*
Idem. *Malitia certi cuiusdam uitij nomẽ est, uitiositas omniũ.*
Idem. *Leuiora sunt ea quæ repentino aliquo motu accidunt, quàm ea quæ meditata, quæ præparata inferuntur.*
Idem. *Commendo uobis paruum meum filium.*
Idem. *Quum terra discessisset magnis quibusdam imbribus.*
Idem. *Memini in hoc genere gloriari solitum esse familiarẽ nostrum* Hortẽsium, *quòd nunquàm bello ciuili interfuisset.*
Idem. *Si de rebus rusticis hominem ab agro remotißimum.* Nicandrum Colophonium, *poetica quadam facultate non rustica, scripsisse preclare, quid est quur nõ orator de rebus ijs eloquentißime dicat, quas ad certã causam tẽpusq; cognorit?*

Adiectiui pnominalis deter. *Siquid uero inter adiectiuum pronominale & substantiuum interseras, quod cum utroq;, aut cum altero conueniat: maiorem quandam sentias elegantiam: ut, Magna tua in omnes liberalitas. Incredibilis quædam parentum uirtus. Mori*

turo Socrati Appollodorus preciosum quoddam, in quo moreretur, pallium obtulit. Cui Socrates: Nũquid morituro mihi, inquit, non conueniet hoc, quod uiuenti conuenit?

Afranius. Dij tibi dent propria quæcunq; exoptes bona, id est, perpetua.

A. Gellius: Tenuit me grauis quędã in principio admiratio.

Idem. Qualem fuisse accepimus ferum quendam in ludo Cæsaris gladiatorem: qui cum uulnera eius à medico execrabantur, ridere solitus fuit.

M. Cicero: In omnibus meis epistolis quas ad Cæsarem aut ad Balbũ mitto, legitima quædam est accessio cõmẽdationis tuæ.

Idem. Accedit uerò quo facilius perspici cognosciq; ius ciuile possit, quod minime pleriq; arbitrantur, mira quædam in cognoscendo suauitas & delectatio.

Idem. Auditis oratoribus Græcis, cognitisq; eorũ literis, adhibitisq; doctoribus, incredibili quodam nostri homines dicendi studio flagrauerunt.

Idem. Aut si contentus his non fuerit, diuino aliquo animi motu maiora concupiscat.

Idem. Magnum quoddam est onus atq; munus, suscipere atq; profiteri se esse, omnibus silentibus, unum maximis de rebus magno in conuentu hominum audiendum.

Quod si in huiusmodi sermone adiectiua duo nominalia sint copulatiua iuncta particula, inter utrunq;, pronomen adiectiuum collocetur: ut, Libero tuo & admirabili ingenio delector. Inter duo adiectiua.

M. Cicero: In nobis egregiam quandam ac præclaram indolem ad dicendum esse cognoui.

QVAMQVAM ADIECTIVA PLENA sine coniunctione collocari nolunt: tamen ea quæ signa dicuntur, pronomina, & ad numerum pertinentia, quia plena non sunt, sine cõiunctione coniungi nõ renuunt. Cap. XII.

Adiectiua plena & nõ plena

NVlla duo adiectiua plena substantiuo uni sine ulla coniunctione adiungi latina lingua, ut Seruius ait, patitur. Quæ causa est quur pronomina, omne, nullum, & nomina numerum significantia, plena non sint adiectiua. Ea enim cũ adiectiuis alijs substantiuo adiuncta inuenire est: De pronomine iã diximus. De reliquis iam nobis dicẽdũ est. Omne igitur, nullum, & adiectiuum numerale cum adiectiuo alio etiam non pleno, substantiuo uni adiuncta omnem orationis locum æque eleganter promiscuè sibi uendicant: siue adiectiuo, siue substantiuo præponãtur, aut postponãtur. Vt omnis mea felicitas: uel mea omnis felicitas: uel felicitas omnis mea. Nisi quum adiectiuum alterum plenum est, tum adiectiua hæc minus plena pleno præposito, ante substantiuũ non ineleganter collocantur. Sed perpetuum id nõ est: ut, Bona omnis ualetudo.

Terentius: Neque ego quenquam hominum esse arbitror cui magis bonæ felicitates omnes aduersæ fient.

Idem. O mearũ uoluptatũ omniũ inuẽtor, inceptor, pfector.

Idem. Illum, liquet mihi deierare, his mensibus sex uel septem prorsus non uidisse proximis.

Idem. In me planè dij potestatem suam omnem ostendere: cui tam subito tot contigerunt commoda.

Idem. Tace tu, quem, esse infra infimos omnes puto homines.

Idem. Spes nulla reliqua in te ſiet tibi.
Aul. Gellius. Libros tres reliquos mercatur.
Idem. Nunc uidere eſt Philoſophos ultro currere ut doceãt, ad fores iuuenum diuitum: eosq; ibi ſedere atque opperiri prope ad meridiẽ: donec diſcipuli nocturnũ omne uinũ edormiãt.
Valerius: Ludosq; & lectiſternia continuis tribus noctibus, quia totidem filij periculo liberati erant, fecit.
Salluſtius. Omnis noſtra uis in animo et corpore ſita eſt. Animi imperio, corporis ſeruitute magis utimur. Alterum nobis cum dijs, alterum commune cum belluis eſt.
M. Cicero: Pro Academia autem quæ dicenda erant, ſatis accurate in Academicis quatuor libris explicata arbitramur.
Idem. Adoleſcens mori ſic mihi uidetur: ut quum aquæ multitudine uis flammæ opprimitur: Senes autem, ſicut ſua ſponte nulla adhibita ui conſumptus ignis extinguitur.
Idem. Quicquid enim à ſapiente proficiſcitur: id continuo debet expletum eſſe omnibus ſuis partibus.
Idem. Hũc mi Cæſar ſic uelim omni tua comitate cõplectare.
Idem. Eorum conſilio ſæpe aut non ſuſcepta aut confecta bella ſunt, nonnunquam autem illata: ut, M. Catonis, bellum tertium Punicum, in quo etiam mortui ualuit autoritas.
Idem. Omnium magnarum artiũ ſicut arborum altitudo nos delectat, radices ſtirpesq; nõ itẽ: ſed eſſe illa ſine his nõ poteſt.

INTER ADIECTIVVM ET SVBSTANtiuum ſiquid interponitur, nihil referre utrum præponatur, ſed præponi ſubſtantiuum ſolitum eſſe crebrius, Cap. XIII.

ALiquot iam præceptionibus docuimus adiectiuum ſubſtantiuo poſtponi elegantius. Attamen ſi quid inter

utrunque interponitur, licet quod præcepimus dici inueniātur sæpius, non raro tamen fieri contra attendimus: ut, Omnium natura est animantium, uel, animantium natura est omnium, Aeque enim eleganter utrunq; ferè dicitur. Pietas in parentes tua, tua in parentes pietas. Anno ætatis quarto: quarto ætatis anno. Vt ille apud Aristotelem: Quē populus celebrant, omnino fama perire nulla potest. Plato. Nullus in ciuitate nostra mendicus sit. Idem. Maiorem certe uirtutem religione pietateq; in deum nullam in hominum genere inueniri quisquam sibi persuadeat. Idem. Erat olim eritq; multa uetustarum rerum memoria. Idem: Sal hominum uictui commodissimus, deo amicus est. Idem: Quod rarum, id honorandum est. Aqua enim precio emitur uilissimo: quum res sit natura, ut Pindarus ait, preciosissima.

Idem. Oleum externis corporis nostri partibus optimum, interioribus pessimum est: quapropter ægrotātibus olei usum medici prohibent. Idem. Qui in foro uendit, uenalis suæ rei precia duo nūquam dicat, Sed quum unum dixerit precium, si non uendiderit, referat iterū: nec eodem die maius minusue precium petat.

Pacuuius. Quæ ægritudo insolens mentem attentat tuam.

Ennius: Malo hercle suo magno conuiuant, sine modo, pro conuiuantur.

Turpilius. Amorem intercapedine ipse leniuit dies.

Horatius Citharœdus. Ridetur chorda q semp oberrat eadē.

Plautus. Longa dies meum incertat animum.

Terent. Mater quod suasit sua, adolescens mulier fecit.

D. Hieronymus, Sola Gallia monstra nō habuit, sed uiris semper fortibus & eloquentissimis abundauit.

A. Gellius. Cū Phauorino Romæ dies plerunq; totos eramus

Idem. Temperantia quoq; Socratem fuisse tanta traditũ est, ut omnia ferè uitæ suæ tempora ualetudine inoffensa uixerit.
Quintilianus. Cæsar Augustus duodecim natus annos auiam pro rostris laudauerit.
M. Varro. Videmus populum furijs instinctum tribus diuersum ferri exterritum formidine.
Idem. Priusquam indicerent bellum ijs à quibus inducias factas sciebant, fœciales, legatos res repetitum mittebant quatuor, quos Oratores uocabant.
M. Cato. Quum saucius multifariam ibi factus esset, tum uulnus capiti nullum euenit.
M. Cicero. Vnde autem facilius, quàm ex annalium monimẽtis aut bellicæ res, aut oĩs reipublicæ disciplina cognoscitur?
Idem. Quid enim uideatur ei magnum in rebus humanis, cui æternitas omnis totiusq; mundi nota sit magnitudo?
Idem. Autoritatem quidem nullam debemus nec fidem commentitijs rebus.
Idem. Quàm me delectat Theramenes? quàmq; elato animo est? Etsi enim flemus quum legimus, tamen non miserabiliter uir clarus emoritur, qui quum coniectus in carcerem triginta iussu tyrannorum uenenum ut sitiens obbibisset, reliquum sic è poculo eiecit, ut id sonaret. Quo sonitu reddito ridens, Propino, inquit, hoc poculo Critiæ, q in eũ fuerat teterrimus
Idem. Nec tantum Chartago habuisset opum sexcentos ferè annos sine consilijs & disciplina.
Idem de Socrate. Cuius ingeniũ uariosq; sermones immortalitati scriptis suis Plato tradidit, quum ipse literam Socrates nullam reliquisset.

ADIECTIVIS ALIIS SVBSTANTIua postponi solere sæpius, Cap. XIIII.

Assidua lectione oratorum de adiectiuorum aliorum collocatione postponenda ne an præponenda sint, nihil inuenias certi, ea tamen præposita sæpius attendas: ut, Boni uiri familiaritas mihi iucunda est. Egregijs facinoribus immortalitati nomen commendari solet. Cottidiana Ciceronis lectio mihi admirabilior est.

Ennius. Magna ossa, lacertiq; apparent homini.

Lucil. Magna penus paruo spacio consumpta peribit.

Actius. Ea oblectat spes ærumnosum hospitem, dum hic quod miser est, clàm esse censet alteros.

Martialis. In steriles campos nolunt iuga ferre iuuenci.
Pingue solum lassat, sed iuuat ipse labor.

Proper. Magnum iter ascendo, sed dat mihi gloria uires,
Non iuuat ex facili lecta corona iugo.

Idem. Aßiduæ multis odium peperere querelæ,
Frangitur in tacito fœmina sæpe uiro.

Idem. Pauperibus sacros uilia thura damus.

Quintilianus. Natura tenacißimi sumus eorum quæ rudibus annis percipimus.

Vitruuius. Neq; ingenium sine disciplina, aut disciplina sine ingenio perfectum artificem potest efficere.

Valer. Maximus: Eleuet aliquis præmia uirtutis, quum animaduertat fortes uiros felicius sepeliri, quàm uiuere ignauos.

M. Cicero: Aliter enim ampla domus dedecori domino sæpe fit, si est in ea solitudo, & maxime si aliquando alio domino solita est frequentari.

NOMINA MENSVRAE INTERCEDENTE uerbo uel adiectiuo, in ablatiuo quoq;, sed sæpius in accusatiuo: sine uerbo uel adiectiuo in genitiuo sunt ponenda. Caput. XV.

Nomina significantia id quo metimur, in ablatiuo poni solita esse: grammaticorum ne uulgus quidem ignorat: ut, Iugerum fune dimensus sum. Quæ uero significant multitudinem rei eius qua longitudo, latitudo aut altitudo colligitur, in genitiuo uti dixi uel accusatiuo sæpius, in ablatiuo rarius collocari à doctis solent ut: Puteus ulnarum decem: uel altus ulnas decem. latus pedes quinque, longus cubita centum. Accusatiuus mensuræ.

Lucil. Multa hominum portenta in Homero uersificata.
Mõstra putant, quorũ in primis Polyphemus ducẽtos.
Cyclops longus pedes: huic porro maius bacillum,
Malus maximus, quàm in naui & corbita ulla.

Propertius. Tam multa illa meo diuisa est millia lecto,
Quantum Hypanis Veneto dißidet Eridano.

Ouidius. Sulmo mihi patria est, claris uberrimus undis,
Millia qui nouies distat ab urbe decem.

Virgilius. Tres pateat cœli spacium non amplius ulnas.

Plautus. Comesse panem tres pedes latum potes.

Vitruuius. Hæc autem basis erat longa pedes duodecim, lāta pedes octo, alta pedes sex.

Plinius Iunior. Decem & septem millibus passuum ab urbe secesßit.

Idem. Ambulat millia passuum tria.

Plinius. Iugerum uocabatur, quod uno iugo boum in die exarari potuisset. Actus, in quo boues agerentur quum aratur uno impetu iusto. Hic erat centum uiginti pedum, duplicatus que in longitudinem iugerum faciebat.

Idem. Terebrare uitem in obliquum ad medullam, calamosque adire longos pedes binos.

Idem. Fuit trabs in Larice longa pedes centum uiginti.

Idem. In Creta terræ motu rupto monte inuẽtum est corpus stans quadraginta sex cubitorum, quod alij Orionis, alij E tionis fuisse tradunt.

Idem. Babylon Chaldaicarum gẽtium caput diu summam claritatem obtinuit in toto orbe, propter quã reliqua pars Mesopotamiæ Assyriæq; Babylonia appellata est, sexaginta millia passuum amplexa muris ducentos pedes altis.

A.Gellius. Quum fere constaret curriculum stadij, quod est Pisis apud Iouem olympium, Herculem pedibus suis metatũ idq; fecisse longum pedes sexcentos.

Idem. Eiusq; interfecti longum corium pedes centum & uiginti Romam misisse.

Quintilianus. Mendacium quoq; mendacio. Vt Galba, dicente quodam, Victoriato se uno quinq; pedes longam murenam emisse. Nihil, inquit, mirum: Nam ibi tam longæ nascuntur, ut his piscatores pro retibus utantur.

Idem. Iugeri mensuram ducẽtos & quadraginta lõgitudinis pedes esse, dimidioq; in latitudinem patere, non ferè quisquã est qui ignoret.

Dimidium legi non aspernaremur.

D.Brutus. Quum abessem ab eo millia passuum triginta.

Sergius Galba. Impetu primo fugauerat legionẽ tricesimam quintam Antonij, ut amplius passus centum ultra aciem, quo loco steterat, presserit.

Cn.Plancus. Qui locus à foro Iulij quatuor & uiginti millia passuum abest.

C.Asinius Pollio. Nullum enim uestigiũ abs te discessurus sum.

Sallust. A quo mons aberat fermè millia passuum uiginti.

Idem. Oppidum Vaccam non amplius mille passuum abesse.

M.Cato. Non minus quàm quindecim millia Anien abest.

M.Cicero. Is locus est citra Leucadem stadia centum uiginti.
Idem. Abessemq; ab Auiano iter unius diei.

His doctum te uelim mille quàm milliare aut milliarium à doctis multo dici usitatius: quãuis id nõ reprehẽdamus. Mille.

NOMINA SIGNIFICANTIA TEMPVS, in accusatiuo casu poni uenustius, atq; inibi quando in ablatiuo ponenda sint, Cap. XVI.

Accusatiuus temporis.

MVltos dies qui in attenta sedulaq; eruditiorum lectione uersatus fuerit: illud ab eorum usu prope cottidiano agnoscet alienum non esse: ut nomina tẽpus significantia in accusandi casu posita usurpentur. ut, Annos multos duratura amicitia nostra est. Diem totum magistris operam das. Mensem unum te expectaui. Plato: Ad literas pueri decennes proficiscantur: ibiq; triennium insistant. Turpilius. Ad illam commigrat: habitamus hyemem totam cum mulierculis.

Propertius. Vix unum potes infelix requiescere mensem.
Virgilius: Noctes atq; dies patet atri ianua Ditis.
Idem. Tu faciem illius noctem non amplius unam Falle dolo.
Terentius. Hoc me macerabo biduum.
Suetonius. Nunquam postea se publice illud horæ sine tribunis commisit.
A.Gellius. Tribuni plebei, quos nullum diem abesse Roma licet, quum post mediam noctem proficiscuntur, & post primam facem ante mediam sequentem reuertuntur: non dicuntur abfuisse unum diem.
Idem. Si libri copia fuisset id temporis, quum hæc dictabam.
C.Gracchus. Biennium fui in prouincia.
M.Cice. filius. Sũ totos dies cũ eo, noctisq; sæpenumero ptẽ.

M. Cicero, *Mihi ante oculos dies noctesq́; uersaris.*

Idem. A. *Trebonio multos annos utor ualde familiariter.*

Idem. Qui in compedibus corporis semper fuerunt, etiam quum soluti sunt, tardius ingrediuntur, ut ij qui ferro uincti multos annos fuerunt.

Idem. Nemo est tam senex qui se annũ non putet posse uiuere.

Idem. Quæ potest in uita esse iucunditas, quum dies & noctes cogitandum sit iamiamq́; esse moriendum?

Idem. Diodorus Stoicus cæcus multos annos nostræ domi uixit. Is uerò, quod credibile uix esset, quũ in philosophia multo etiam magis aßiduè quàm antea uersaretur: & quum fidibus Pythagoreorum *more ueteretur, quumq́; ei libri noctes et dies legerentur, quibus in studijs oculis non egebat, tamen quod sine oculis fieri posse uix uidetur, geometriæ munus tuebatur, uerbis præcipiens discentibus unde, quo, quanq; lineam scriberent.*

Nonij differentia

Nonij autem Marcelli *differentia illa nõ placet admodũ. Quoties, inquit, per accusatiuum casum annos uel dies loquimur, iuges annos uel dies uocamus quoties per ablatiuum, p interuallum interiectis aliquibus annis uel diebus.* Nam cum *tempus aliquod totum dicis, siue iuge sit, siue per interuallũ, accusatiui quàm ablatiui maior est elegantia. Sed tum ablatiuo uti solemus, quum temporis partem dicimus.* Vt *si parte noctis aliqua ægrotaui, dicam.* Valetudo *mihi nocte familiaris non fuit. Ad te uisam anno proximo.* Suetonius *de diuo* Augusto. *Non amplius quum plurimum quàm septem horas dormiebat, ac ne eas quidem continuas.* Ne *tamen præceptionem hanc ita tibi obseruandam proponas, ut ab ea discedẽdum non putes, nonnunquam in ablatiuo nomen significans tempus continuum inuenias positum.*

Ablatiuus temporis.

Plinius. Nihil ſalutare eſt, niſi quod toto anno ſalubre.
Terentius. Quem ego hodie toto non uidi die.
Suetonius de diuo Tyberio. Biennio continuo poſt adeptum imperium pedem porta non extulit.

NOMINA TEMPVS SIGNIFICANTIA

additis numeris, unum duo tria &c. in accuſatiuo, additis, primo, ſecundo, tertio, in ablatiuo uſurpanda eſſe. Qđ aliter dicas. Tempus quantum aut quãdiu in accuſatiuo, tẽpus quo aut quando in ablatiuo ponendum. Caput. XVII.

NOmina ea quæ tempus ſignificant, ſi cum uocabulis numerum ſignificantibus, cuiuſmodi ſunt unum, duo, tria, aliaq́; hoc genus coniuncta ſint, in accuſatiuo, ſi cum alijs, qualia ſunt primum, ſecundum, tertium, in ablatiuo dici ſolent uſitatius atq; elegantius. ut, Annos uiginti Platonem Ariſtoteles audiuit. Vrbem Romã Senones Galli octo menſes uaſtauere. Regis Alexandri equus Bucephalas uixit annos triginta. Poſt euerſam Troiam anno centeſimo ſexageſimo, & annis totidem ante conditam urbem Romam natus eſt Homerus. Plato anno ætatis ſuæ octogeſimo primo mortuus eſt. Anno poſt urbem Romam è Gallorum manibus recuperatam ſeptimo natus eſt Ariſtoteles. Plato, Pauciores annos quàm ſexaginta natus non ſit, qui ſecundum ſacras leges, diuinas res ſufficienter tractaturus ſit.
Lucilius, Qui ſex mẽſes uitã ducunt, orco ſpondent ſeptimũ.
Terentius, Clàm me eſt profectus, tres menſes abeſt.
Cenſorinus, Horarũ nomen nõ minus annos trecentos Romæ

ignoratum esse credibile est.

Aul. Gellius. Postquam mulieris uterus conceperit semen, gigni hominem septimo mense rarenter, nunquam octauo, sæpe nono, sæpenumero decimo mense.

Idem. Eumq; esse hominem gignendi summum finem, decem menses non inceptos, sed exactos.

C. Asinius Pollio: Quo tardius certior fierē de prælijs apud Mutinam factis, Lepidus effecit, qui meos tabellarios nouem dies retinuit.

M. Cicero. Duo de quadraginta annos tyrannus Syracusanorum fuit Dionysius, quum quinq; & uiginti natus annos dominatum occupasset.

Exceptio Præpositio addita. Ciceronianum illud alienum est. Quum decimum iam diem grauiter ex intestinis laborarem. Huiusmodi nominibus præpositionem præponi inuenias, licet id rarius sit.

Aul. Gellius: Hoc uenisse usu Romæ comperi, fœminam bonis atq; honestis moribus, non ambigua pudicitia, in undecimo mense post mariti mortem peperisse.

Idem. Decemuiri in decimo mense gigni hominem, non in undecimo scripserunt.

NOMINA TEMPVS SIGNIFICANTIA, in ablatiuo ponenda esse: si particula ante uel post interueniat quidē, sed ipsum tēpus nō regat. Cap. XVIII.

NVm ne illud etiam oratoribus frequens: ut nomen significans tēpus in ablatiuo ponatur, si particula post uel ante præpositio non existens adiungatur, & si adiectiuum atq; substantiuum est, in medio interponatur: ut. Lōgo post tempore: multis ante diebus: paucis post annis. Et

mille quingentis post Christum passum annis.

Aldus Manutius. Paucis ante mensibus quàm ad te scriberẽ excessit è uita.

Valer. Memor eum triennio ante quæstorem factum.

Seruius Sulpitius. Quæ si hoc tempore non suum diem obijsset, paucis post annis tamen ei moriendum fuit, quia homo nata fuerat.

Cicero. Themistocles aliquot ante annis quum in epulis recusasset lyram, est habitus indoctior.

Idem. Paucis post diebus, quum ad Nasicam uenisset Ennius.

Idem. Vadit in eundem carcerem, atq; in eundem paucis post annis scyphum Socrates.

Idem. Perpaucis ante diebus dederam Q. Mutio literas ad te pluribus uerbis scriptas.

Idem. Catilina paucis ante diebus erupit ex urbe.

Valerius tamen Maximus nõnulliq; alij pauci, in quibus Suetonius præcipue est, aliter locuti sunt. Alter, inquit, triumphum patris funere suo quartum ante diem præcessit, alter in triumphali curru conspectus post diem tertium expirauit.

Ante & post præpositiones temporalium.

Vbi ante & post præpositiones magis quàm aduerbia sunt.

Suetonius. Quo gaudio elatus non temperauit, quin paucos post dies frequenti curia iactaret, inuitis & gementibus aduersarijs adeptum se quæ concupisset.

Idem. Paucos ante menses, quum in colonia Capua deducti lege Iulia coloni ad extruendas uillas sepulchra uetustissima disijcerent.

M. Cicero. Acutum etiam illud est, quum ex alterius oratione aliud excipias atq; ille uult, ut Salinatori Maximus. Quũ Tarento amisso arcẽ tamen Liuius retinuisset, multaq; ex ea prælia præclara fecisset, quũ aliquot post annos Maximus id

oppidum recepisset, rogaretq; tum Salinator, ut meminisset opera sua se Tarentũ recepisse, Quidni, inquit, meminerim? nunquàm ego recepissem, nisi tu amisisses.

NOMINA NVMERVM SIGNIFICANtia quomodo diuidantur inter uiginti & centum, & citra uiginti & centum; interdũ contra præscriptum Vallæ, Caput. XIX.

NOmina numeralia usq; ad uiginti ferè singula sunt. Inde ad centum duplicia quæ sunt, ordine eo dicuntur, ut maiori præponatur minor, si qua interponatur coniunctio. Vt, quartus & uicesimus, octauus & tricesimus. M. Cicero tertio & sexagesimo ætatis anno obtruncatus est. Annus tertius ætatis & sexagesimus Aristoteli atq; Demosthеni uitam eodem propè tẽpore ademit. Id quum ex alijs multis, tum maximè ex Laurentio Valla ferè omnibus quia obuium est, admonitionis fortasse locum non exposcebat. Cæterum ideo admonui, quòd illa quoq; dicturus eram. Septem & decem pro septemdecim. M. Cicero dixit. Ille, inquit egit septem & decem annos, Plinius quoq; ordine alio. Decem et septem, inquit, millibus passuum ab urbe secessit. Nonnunquã item numerus maior præponitur.

Plautus. Equidem haud sum natus annos præter quinquaginta & quatuor.

Idem. Fero annos octoginta & quatuor.

Macrobius. Annum agebat tricesimum & octauum.

Suetonius. Funeratus tricesimo & octauo ætatis anno, & nonagesimo & quinto imperij die.

Idem. Obijt tricesimo & quinto ætatis anno.

M. Cicero filius. Venerunt post diem quadragesimum & sex-

tum

tum quàm à nobis discesserant.

M. Cicero. *Quum ætas tua quinquagesimum & sextum annum compleuerit, quæ summa tibi fatalis erit, spes quidem salutis publicæ te uidebit.*

Superius uero dicendi genus usitatius est: hoc uero dictū parcißime improbandum non putem: quemadmodum uitiosum non sit, minorem præponi sine ulla coniunctione: modo id etiam sit modestißimum.

Minorem præponi sine coniunctione.

Suetonius. *Perijt cum fratre & filio anno uitæ septimo quinquagesimo.*

M. Cicero: *Sine ulla molestia sumptuue sociorum septimo quinquagesimo die rem confeci.*

Post centum maior præponi solet: inter utrunq; interponitur coniunctio, sed elegantius nescio quo modo omittitur: ut, centum uiginti annos hominū uitæ finē Deus ipse cōstituit.

M. Cicero. *Illa præclara institutio Romuli, quum ducentos annos & triginta ferè firma mansisset:*

Idem, *Leontinus Gorgias centum et septem impleuit annos.*

Idem. *Fuit, ut scriptum uideo, Argātonius Gadibus. qui octoginta regnauit annos, centum & uiginti uixit.*

Idem. *Vt ille, qui quum centum triginta dierum essent cū hoste pactæ induciæ, noctu populabatur agros, quòd dierum essent pactæ non noctium induciæ.*

Idem. *Is locus est citra Leucadem stadia centum uiginti.*

Idem. *Nondum cētum & decem anni sunt, quum de pecunijs repetundis à L. Pisone lata est lex.*

Illud, quod Valerij Maximi est, in hoc genere numerum minorem præponi posse documento est. Repudium inter uxorē & uirum à condita urbe usq; ad uicesimum & quingentesimum annum nullum intercessit. Idem. genus est apud M. Cæ-

lium. Legis, inquit, quæ unum & centesimum caput legit, in quo ita erat. Quod eorum iudicum maior pars iudicarit, id ius indicatumq; esto.

NVMERORVM NOMINA DIVIDI à poetis p numeros aduerbiales, metri, ut opinor, ratione: ab oratoribus componi. Cap. XX.

ET quoniam poetis quoq; sua dicendi elegãtia est: quid poetæ quidq; oratores in numerorum nominibus obseruare soliti sint, iam dicamus. Ea numerorum nomina poetæ diuidunt quæ eadem componunt oratores. Hi enim decem duodecim, quindecim, uiginti, triginta, illi bis quinq;, bis sex, ter quinque, bis decem, ter decem dicere solent.

Ouidius. Tempus ad hoc lustris mihi iam bis quinq; peractis
Omne fuit musæ carmen inerme meæ.

Virgilius. Bis senos cui nostra dies altaria fumant.

Idem. Aspice bis senos lætantes agmine cygnos.

Idem: Bis denis Phrygium conscendi nauibus æquor.

Idem. Hic iam ter centum totos regnabitur annos.

Idem. Ter centum niuei tondent dumeta iuuenci.

Quater uiginti uulgo dici solet, octoginta melius dicatur. Ducẽti, trecẽti, aliaq; hoc genus ĩ oratione ꝓsa sint usitatiora Sed quemadmodum Virgilius composito numero dicit triginta magnos uoluendis mensibus orbeis, ita Plinius diuiso propter septenarij significantiam numero. Homo crescit in longitudinẽ, inq t, ad ãnos ter septenos, tũ deĩde ad plenitudinẽ.

MILLE ET MILLIES PRO MAGNO SED INcerto numero à poetis frequenter dici solere, ab oratoribus rarius, sed pro illis sexcenta aut sexcenties præsertim hac tẽpestate sæpius ab eis usurpari. Cap. XXI.

SExcenta præceptionis huius testimonia sunt quum apud scriptores ætatis antiquæ, tũ uel maxime apud eos quibus ætate hac uiuere contingit. Ea autem eiusmodi est: Quũ magnũ quẽpiã dicis numerũ incertũ, in soluta oratione dicas sexcẽta, in uersu mille. ut, Gaudia mille feres, me si laudabis amicũ. Sexcẽtas amicitiæ nostræ testes literas ultro citroq; missiculauimus. In uulgaribus hominum amicitijs sexcentos inuenias, q neglectã amicorũ utilitate suã diligẽter exquirãt. Mille.

Lucilius. Tu mille numum potes uno quærere centum.

Ouidius. Ecquis non causas mille doloris habet?

Virgilius. Non anni domuere decem, non mille carinæ.

Idem. Tibi nomina mille, Mille nocendi artes.

Idem. Millia quot magnis nunquam uenere Mycenis.

Terentius. Plus millies iam audiui. Millies.

Idem. Tædet iam audire eadem millies.

Barptolomeus Scala. Ex eodem uidentur genere error, marra, susurri, barri, horror, ferrum, & huiusmodi sexcenta. Sexcenta

Beroaldus. Testes sunt scholastici sexcenti.

Politianus. Possum tibi uero proferre sexcentos.

C. Asinius Pollio. Perferri literæ nulla conditione potuerũt, sexcentis enim locis excutiuntur: deinde etiam retinentur à Lepido tabellarij.

M. Cicero. Quid enim delectationis habent sexcenti muli in Clytæmnestra?

Aulus tamen Gellius raro, quod Quintilianus multo sæpius mille, ut alibi Cicero millies in hac significatione dixit. Quid, inquit, calciamentũ? quid paludamẽtũ? quid pauimentũ? quid uestimentum? quid alia mille per huiusmodi formã producta?

M. Cicero. Aiax, quo animo traditur millies oppetere mortem, quàm illa perpeti ab alio maluisse.

NVMERALIA QVAEDAM VOCABVLA *usu imperitorum fœdata esse, ut octuaginta, quatuor uigiti, totiens, nonies, uigesies, millesies, multotiens et similia, et quæ cōtra recte dicātur.* Cap. XXII.

QVod in moribus est, idem in usu linguæ Latinæ *fateamur necesse est.* Bona *autem in peius mutari, ipsamq; iuuentutem mala quàm bona facilius imitari, ignotum non est.* Ipsa *enim boni atq; mali ignara est.* Nos *igitur ex bonis pauca quæ in peius mutata sunt dicamus: ut in* Latinæ *linguæ quasi sordibus iuuentus ipsa ne uoluatur.* Dicatur *ergo octoginta, non octuaginta, neq; ut uulgo receptū est, quatuor uiginti. toties, quoties, sine litera n, nouies per u, non nonies per n.* Prima *enim corripitur: uicies, tricies, quadragies, sexagies, septuagies, octogies, nonagies, centies, millies.* Non *uiginties, triginties, nec ut uulgo dicitur, uigesies, trigesies, quadragesies, septuagesies, octogesies, nonagesies, centesies, millesies.* Vicies *autem & tricies per c potius, quàm per g scribi putamus, licet quadragies, & hoc genus alia per g scribantur.* Licet *enim literas c & g cognatione sibi propinquas non ignoremus: illud tamē attendimus, potius c quā g scribi in compositis numeris à duobus aut à tribus: quemadmodum in alijs g semper nunquàm c scriptum inuenias.* Vt *uiceni, triceni, quadrageni, &c. ducenti, trecenti, quadringenti &c.* Viginti *autem & triginta, non uicinti et tricinta euphoniæ causa dicimus.* Totiens, *quotiens, quinquiens, deciens, uiciens, triciens, uicensimum, tricensimum dixisse ueteres testis est* Politianus. Multotiēs *uero aut multoties latine dici prorsus negamus.* Nec *fieri ex nomine posset, qua forma fiunt alia generis huius aduerbia.* Nomen *enim multos dici oporteret: quod monstrabile monstrum esset.*

SVBSTANTIVVM NOMEN SYLLABIS *multis factum in orationis principio usitate multum collocari.* Caput. XXIII.

VEnustas orationi multa inde quæretur: si nomen substantiuum syllabis multis constans in orationis principio collocetur: idq; præcipue, si id orationis suppositum sit. Vt, Amicitia est quædam quasi cœlestis fælicitas dei immortalis munere bonis hominibus concessa, dulcedine cuius innumeræ mundi huius miseriæ leuarētur. Voluptas nullum habet cum uirtute commercium. Eruditio mentem hominis facit diuiniorem. Aristoteles: Annulorum ornatū Carthaginienses accipiunt pro numero expeditionum, in quibus militauerint. Substantiuorū situs.

Idē. Prodigalitas locupletat eos, quos paupes uiuere æquū ē.

Idem. Gratiarum templum in ciuitate media condunt: ut gratitudo sit, hoc enim gratiæ proprium est.

Plato. Veritas ex falsi redargutione elucet.

Idem. Prauitas neque se neq; uirtutem cognoscit.

Idem. Obliuio scientie exitus est: meditatio nouā semper memoriam abeuntis loco restituens, scientiam ita conseruat, ut eadem esse uideatur.

Lucilius. Symmachus præterea iam tum depositus bubulcus
Exhalans animam pulmonibus æger agebat.

Propertius. Luxuriæ nimium libera facta uia est.

Idem. Ianitor ad dantes uigilat: si pulset inanis,
Surdus in obductam sopniet usq; seram.

Plinius. Aceruatio saporū pestifera, & cōdimēta pniciosiora.

Idem. Peruigilio quidem præcipue uincuntur cibi.

Idem. Salubritas loci nō semper incolarum colore detegitur.

quoniam assueti in pestilentibus durant.

Cn. Plancus. *Credulitas error est magis quàm culpa, & quidem in optimi cuiusq; mentem facillime irrepit.*

Quintilianus. *Lenocinium facilius in uiro, ueneficium in fœmina credas.*

Idem. *Oratio uero, cuius summa uirtus est perspicuitas, quā sit uitiosa, si egeat interprete?*

Idem. *Consuetudo & exercitatio facilitatem maxime parit.*

Idem. *Consuetudo uerò certissima loquendi magistra.*

Idem. *Vrbanitas oportuna reficit animos.*

Sallustius. *Auaritia fidem, probitatem, cæterasq; bonas artes peruertit.*

Idem. *Ambitio multos mortales falsos fieri coegit.*

M. Cicero. *Præmeditatio futurorum malorum lenit eorum aduentum, quæ uenientia longe ante uideris.*

Idem. *Impunitas enim peccatorum data uidetur eis, qui & ignominiam & infamiam ferunt sine dolore.*

Idem. *Iracundia libidinis est pars. Sic enim definitur: Iracundia ulciscendi libido.*

Idem. *Cōmemoratio autē antiquitatis exemplorūq; probatio summa cū delectatione et autoritatē orationi affert et fidem.*

POLYSYLLABVM NOMEN SVBSTANTIVVM *in fine orationis non minus eleganter poni posse.* Caput. XXIIII.

Substantiuorū polysyllaborū situs.

Multa quoque ex illo dicendi genere orationi quæritur elegantia: ubi substantiuum nomen quod pluriū quàm duarum syllabarū est, ponitur in fine orationis. Id quū sæpe alias fit, tum maximè, si id substantiuum nomen uerbi suppositum sit, ut, Non iniucunda est amicorum consuetudo.

Voluptatis finis est tristitia. Hominis eius qui uoluptatum illecebris ancillatur, exanimalis est turpitudo.

Plutarchus. Omnium rerum iucundissima res est amicitia.

Aristoteles. Mulieri decus affert taciturnitas.

Ennius. Tum clypei resonant, & ferri stridit acumen.

Idem. Pellitur è medio sapientia: ui geritur res.

Spernitur orator bonus: horridus miles amatur.

Næuius. O pestifera pontica fera trux tollutim loquentia.

Propertius. Nauita de uentis, de tauris narrat arator,

Enumerat miles uulnera, pastor oues.

Plautus. Nescis quàm meticulosa res sit ire ad iudicem.

Terentius. Nescio quid peccati portat hæc purgatio.

Idem. Solus meárum miseriarum est remedium.

Macrobius. Illa sola iusta est multitudo, cuius uniuersitas in legum consentit obsequium.

Plinius Iunior. Recta ingenia debilitat uerecundia, peruersa confirmat audacia.

Quintilianus. Aliquid æquum est, sed prohibitum iure, ut libertas testamentorum.

Idem. Fallit uoluptas, & minus longa quæ delectant uidentur: ut amœnum ac molle iter etiam si est spacij amplioris, minus fatigat quàm durum arduumq́; compendium.

Idem. Vulgo dicitur, scelera non habere consilium.

Idem. Prodit enim se, quamlibet custodiatur, simulatio.

Idem. Artem memoriæ primus ostendisse dicitur Simonides.

Idem. Nihil est tam populare, quàm bonitas.

Idem. Nihil est ad conciliandum gratius uerecundia.

Idem. Græcis historicis plærunq́; poeticæ similis est licentia.

Aul. Gellius. Versus est Pacuuij, quem Macedo philosophus uir bonus familiaris meus scribi debere censebat pro foribus

omnium templorum. Ego odi homines ignaua opera & philosophica sententia.

Valerius Maximus. Est illa uehemens & constans animi militia, literis pollens, uenerabilium doctrinæ sacrorum antistes philosophia.

M. Cicero. Est autem amicitia nihil aliud nisi omnium diuinarum humanarumq; rerum cum beneuolentia & charitate summa consensio.

Idem. Etiam in secundis rebus maxime est utendum consilio amicorum: iisq; maior quàm antea tribunenda autoritas.

Idem. Furor in sapientem cadere posit, non posit insania.

Idem. Ex omnibus autem his quæ dixi, incommodis, nihil tolerabilius exilio, præsertim autem innocenti, ubi nulla adiuncta est turpitudo.

Idem. Iustitia sine prudentia multum poterit, sine iustitia nihil ualebit prudentia.

Idem. Iustitiæ primum munus est, ne cui quis noceat, nisi lacessitus iniuria.

Idem, Fundamentum iustitiæ est fides, id est dictorum conuentorumq; constantia & ueritas.

Idem. Aequitas lucet ipsa per se, dubitatio autem cogitationem significat iniuriæ.

Idem. Summum ius summa iniuria, factum est tritum sermone prouerbium.

Idem. Nihil laudabilius, nihil magno & præclaro uiro dignius placabilitate & clementia.

Idem. Victus cultusq; corporis ad ualetudinem referatur & ad uires, non ad uoluptatem.

Idem. Tales nos esse putamus, ut iure laudemur: ex quo nascuntur innumerabilia peccata.

Idem. Nihil decet inuita, ut aiunt, Minerua obstante, id est aduersante & repugnante natura.

Idem. Quid eloquentia laudabilius, & præstabilius, uel admiratione audientium, uel spe indigentium, uel eorum qui defensi sunt gratia?

Idem. Effectus eloquentiæ est audientium approbatio.

Idem. Contentum suis rebus esse maximæ sunt certißimæque diuitiæ.

Idem. Illud quidem sic habeto, nisi sanatus sit animus (quod sine philosophia fieri nõ potest) nullũ fore finem miseriarum.

Idem. Aegris enim corporibus simillima est animi ægritudo.

Idem. Non tam cumulus bonorum iucundus esse potest, quàm molesta discesßio.

Idẽ. Nisi quæ me forte fugiũt, hæ sunt ferè de animo sentẽtiæ.

Idem. Vitanda etiam ingenij ostentationisq; suspicio.

Idem. Sed est eloquentiæ sicut reliquarum rerum fundamentum sapientia.

Substantiuum autem syllabis duabus constans, locum hunc rarenter admodum sibi uendicat. Pacuuius: Sẽtio pater te uocis calui similitudine. Sed quid conspicio? num lactans caluitur ætas? Plautus. Ego illũ pijsse dico, cui quidẽ perijt pudor. M. Cicero: Per terrenos actus iter paratur ad cœlum. Substãtiua bisyllaba

ADIECTIVVM POLYSYLLABVM in principio orationis canorũ esse, Cap. XXV.

Elegantem etiam construes orationem, si in principio orationis adiectiuum quod multas habeat syllabas, posueris: ut, Egregia res est amicitia. Necessaria est ad bene beateq; uiuendum scientia. Miseri sunt qui discere negligunt. Aristoteles. Febrienti confert inedia & quies. Plato. Adiectiui situs.

Veteri prouerbio fertur, pulchra esse cognitu difficilia. Idē.
Sapiens legis lator senioribus præcipiet, ut sint coram iunioribus uerecundi.
Ennius. Ocioso initio animus nescit quid uelit.
Horatius. Fastidiosa tristis ægrimonia.
Martialis. Innocuos censura potest permittere lusus.
Propertius. Insanus medio flumine quæris aquam.
Tibullus. Fictilia antiqua primum sibi fecit agrestis
Pocula, de facili composuitq; luto.
Autore Suetonio uersus illi contra diuum Tyberiũ facti sunt
Aurea mutasti Saturni secula Cæsar,
Incolumi nam te ferrea semper erunt.
Ouidius. Aurea nunc uerè sunt secula, plurimus auro
Venit honos: auro conciliatur amor.
Terentius. Hilarem hunc sumamus diem:
Pli. Luxuriosa pabula pinguis soli semper indicium habent.
Auidius Caßius. Misera Respublica quæ istos diuitiarum cupidos & diuites patitur.
Quintilianus. Superuacuus foret in studijs longior labor, si nihil liceret melius inuenire præteritis.
Idem. Superuacua cum tædio dicuntur: necessaria cum periculo subtrahuntur.
Idem. Veteribus Romanis summum luxuriæ crimen.
Idem. Imperitis placere aliquandò quæ uitiosa sunt, scio.
Sisenna. Egregias & longe præstantes ac metuendas aduersariorum opes esse.
Sallustius. Sapientes pacis causa bellum gerunt, laborem spe otij sustentant.
Marcus Cicero. Miseri, qui sunt inglorij.
Idem. Libidinosa etenim & intemperata adolescentia effœ-

tum corpus tradit senectuti.

Idem. Diuinus enim Plato escam malorum uoluptatem appellat, quòd ea uidelicet homines capiantur ut hamo pisces.

Idem. Sapientis est carere patria, duri non desiderare.

CANORAM ESSE COLLOCATIONEM adiectiui syllabas multas habentis, si in fine orationis collocetur. Caput. XXVI.

Adiectiui situs.

ADiectiuum multis syllabis constans, si in fine orationis collocaueris: orationē efficies canoram. Vt, Amicum bonū inuenire res est difficilis. Nominis tui gloria futura est perpetua. Literarum scientia est ad bene beateque uiuendum necessaria.

Ennius. Oua parire solet genus pennis condecoratum. Parire in coniugatione quarta ex ueterum more dictum est.

Afranius. Eqdē nūc resipui, postquā pectus lætitia ē onustū.

C. Mecœnas. Nec tumulū curo: sepelit natura relictos.

Catullus. Aufilena, uiro contentam uiuere solo,
Nuptarum laus est, laudibus eximijs.

Propertius. Vnicuiq; dedit uitium natura creato.

Plautus. Non possunt omnes olere unguenta exotica.

Plinius. Tonitrua matutina uentum significant: hymbrem meridiana.

Idem. Quum æstate pasces, in oriētem specta ante meridiem, post meridiem in occidentem.

Quintilianus. Nihil enim facile persuadetur inuitis.

Idē. Quod libris dedicatur, & in exemplū editur, tersum ac limatum, & ad legem ac regulam compositum esse oportere: quia uenit in manus doctorū, & iudices artis habet artifices.

Marcellus. Tanquam licentia crudelitati indulta.

M. Varro. Putas eos nunc citius thrichas Attellanas, quàm id exthrichaturos.

M. Cicero. Omnium societatum nulla præstantior est, nulla firmior, quàm quum boni uiri moribus similes sunt familiaritate coniuncti.

Idem. Indigentia libido est inexplebilis.

Idem. Fortitudo est animi affectio legi summæ in perpetiendis rebus obtemperans.

Idem. Nihil in malis ducamus, quod sit uel à dijs immortalibus uel à natura parente omnium constitutum.

Idem. Neq; enim turpis mors forti uiro potest accidere, neq; immatura consulari, nec misera sapienti.

Idem. Nemo illorum mihi fuit inimicus uoluntarius.

Idem. Tu ne uerbo quidem uiolatus.

Idem. Difficilis est cura rerum alienarum.

Idem. Bene præcipiunt, qui uetant quicquam agere, quod dubites, æquum sit, an iniquum.

Idem. Fundamentum perpetuæ commendationis et famæ est iustitia: sine qua nihil potest esse laudabile.

Idem. Solæ faciunt uirtutes beatum.

Idem. Nec uero ulla uis imperij tanta est, quæ præmente me tu poßit esse diuturna.

Idem. Ius profitentur etiam qui nesciunt, eloquentiam autem illi ipsi qui consecuti sunt, tamen se ualere dißimulant, propterea quod prudentia hominibus grata est, linqua suspecta.

COLLOCANDA ESSE IN PRINCIPIO *orationis uocabula in dus, in da, aut in dum, quæ necessitatem quandam significant,* Cap. XXVII.

OMittendum illud non putauimus: ut uocabulum in dus, in da, aut dum exiens, in orationis principio locatum sonoram multum reddat orationem. ut, Quærendus amicus est, qui tibi non sit moribus dißimilis. Discendum tibi est, quo uiuas fœlicior. Seruanda pecunia est, qua, si fortasse ægrotes, pro amico utare. Dus, da, dum.

Plautus. Faciundum id nobis quod parentes imperant.

Quintilianus. Studendum semper & ubiq;.

Idem. Credendum doctißimis hominibus, qui unicum aduersorum solatium literas putauerunt.

Idem. Vtendũ planè sermone ut numo cui publica forma est.

Idem. Carendum non solum crimine turpitudinis, uerum etiam suspicione.

M. Cicero. Videndum est primum, ne obsit benignitas & ijs quibus benigne uidebitur fieri, & cæteris.

Idem. Videndum est, ut ea liberalitate utamur, quæ prosit amicis, nemini noceat.

Idem. Expetenda quidem magis decernendi ratio, quàm decertandi fortitudo.

Idem. Optandum est ut ij qui præsunt Reipub. legum similes sint, quæ ad puniendum non iracundia, sed æquitate ducũtur.

Idem. Cauendum est ne assentatoribus patefaciamus aures, nec adulari nos sinamus.

Idem. Faciẽdum mihi putaui, ut tuis literis breui respõderẽ.

Idem. Habenda autem est ratio rei familiaris, quam quidem delabi sinere flagitiosum est.

Idem. Vitanda tamen est suspicio auaritiæ.

Idem. Vtendum etiam est excusatione aduersus eos, quos inuitus offendas, quacunq; poßis.

Idẽ. Tollẽdũ est igitur in rebus cõtrahendis omne mẽdatium.

Idem. Exercendum tamen corpus & ita afficiendum est, ut obedire consilio rationiq; posit in exequendis negotijs, & in labore tolerando.

Idem. Parcendum est maxime charitati hominum, ne temere in eos dicas qui diliguntur, aut qui in calamitate sunt. Hæc igitur adhibenda est primum in iocando moderatio.

HVIVSMODI VOCABVLA NECES *sitatem significantia, etiam in fine orationis esse collocanda,* Cap. XXVIII.

In fine locanda.

HVic præceptioni illam putauimus subscribendam: ut uocabula hæc necessitatem significantia, de quibus iã diximus, in fine quoq; orationis non minus eleganter collocari posint. ut, Leuia amicorum uitia putamus esse toleranda. Est etiam honestas uitæ retinenda. Viaticum *ad senectutem est quærendum.*

Plato. Diuinum bonum est honor malorũ enim nihil est honorandum. Idem, Veritati uirum non censeo præponendum. Idẽ: Turpius nihil esse potest, quã maiorũ gloria, nõ uirtute ꝓpria præbere se honorandũ. Idẽ. Oĩbus in rebus & dicẽdis & cogitandis principium semper à dijs est faciendum.

Quintilianus. Vt medici abalienata morbis membra præcidunt: ita turpes ac pernitiosos, etiam si nobis sanguine cohæreant, amputandos.

Idem. Et toga & calceus & capillus tam nimia cura, quàm negligentia sunt reprehendenda.

Sallustius. Firmanda igitur sunt & concordiæ bona, & discordiæ mala expellenda.

M. Cicero. Mea quidem sententia, paci quæ nihil habitura sit insidiarum, semper est consulendum.

Idē. Meminerimus autē et aduersus īfimos iustitiā eē seruādā.
Idem. Scientia quæ remota est à iustitia, calliditas potius quā sapientia est appellanda.
Idem. Mors est seruituti turpitudiniq; anteponenda.
Idem. Ornanda est dignitas domo, non ex domo dignitas tota quærenda.
Idem. Mercatura si tenuis est, sordida putanda est: sin magna & copiosa, multa undiq; apportans, multisq; sine uanitate impertiens, non est admodum uituperanda.
Idem. Tibiipsi pro te erit maxima corona causa dicenda.
Idē. Ipsam quidē gloriam per se nunquam putaui expetēdā.
De gerundijs idem sentias. M. Cicero: Breue tempus ætatis satis longum ad bene honesteq; uiuendum.

COMPARATIVVM IN PRINCIPIO orationis poni non inusitate, Cap. XXIX.

ORnatiorem construes orationem, quàm quæ à uulgo solita sit construi, si comparatiuum in principio composueris. ut. Maius bonum amicitia est, quàm ut à tyranno cognosci poßit. Honestior quæstus est ex literarum profeßione, quàm ex ulla alia arte. Miserior uita regum est quàm agricolarum. Plato: Teneriores animi seria studia non suscipiunt. Cōparatiua in principio orationis.

Propertius. Durius in terris nihil est quod uiuat amante,
Nec, modo si sapias, quod minus esse uelis.
Idem. Nam melius duo defendunt retinacula nauem.
Tutius & geminos anxia mater alit.
Ouidius. Vtilius sumas acuentes lumina rutas.
Vegetius. Laudabiliores duces sunt, quorū exercitum ad modestiam labor & usus instituit, quàm illi quorum milites ad obedientiam suppliciorum formido compellit.
Idem. Amplius iuuat uirtus quàm multitudo.

D. Hieronymus. *Maioris gratiæ est offerre quod nõ debeas, quàm reddere quod exigeris.*

Quintilianus. *Decentior equus, cuius astricta sunt ilia, si idẽ uelocior.*

Au. Gellius. *Melius posse fieri nihil censeas.*

Valerius Maximus. *Frequentior apud eos pultis usus quàm panis esset,*

M. Cicero. *Citiusq; repentinus oculorum tumor sanatur, quàm diuturna lippitudo depellitur.*

Idem. *Prõptiores esse debemus ad nostra pericula, quàm ad communia.*

Idem. *Propensior benignitas esse debebit in calamitosos, nisi forte erunt digni calamitate.*

Idem. *Acriores autem morsus sunt intermissæ libertatis quàm retentæ.*

Idem. *Facilius enim ad ea quæ uisa, quàm ad illa quæ audita sunt, mentis oculi feruntur.*

QVOD COMPARATIVVM IN ORAtionis fine positum multam habeat elegantiam. Caput. XXX.

Cõparatiuum ĩ fine orationis.

ILLud quoq; obseruari ab oratoribus solet: ut comparatiuum in orationis fine ponant usitatius. ut, *Amicitia nihil hic inueniri potest felicius. Dulcedo loquendi tecum me cõpulit, ut epistolam scriberem aliquanto longiorem. Literarũ scientia nobilitatem generis facit clariorem.*

Plato. *Omni bestia puer est intractabilior.*

Idem. *Si quis mori posset sæpius, iustißimum eßet parricidam interfici sæpius.*

Horatius. *Aetas parentum peior auis tulit.*

Nos nequiores, mox daturos
Progeniem uitiosiorem.

Plautus. Istic est thesaurus stultis in lingua situs, ut quæstui habeant loqui melioribus.

Idem. Vbi ad paupertatem immigrant infamiæ, grauior paupertas est, fides submolestior.

Terentius. Ne me obtundas de hac re sæpius.

Plinius. Natura uerò nihil hominibus breuitate uitæ præstitit melius.

Quintilianus. Virtus quid sit, aduersa ei malicia detegit: & æquitas fit ex iniqui contemplatione manifestior: & plurima contrarijs probantur.

Labeo. Morbus est habitus cuiusq; corporis contra naturã: qui usum eius facit deteriorem.

M. Cicero: Declarandum arbitror nihil mihi esse potuisse tuis literis gratius.

Idẽ. Nihil enim tua uita potest mihi esse iucũdius neq; charius

Idem. Nihil mihi eius est familiaritate iucundius.

Idem. A quo expeditior & celerior remuneratio fore uidetur, in eum fere est uoluntas nostra propensior.

Idem. Orationem autem latinam efficies profectò legẽdis nostris pleniorem.

Idem. Rerum omnium ex quibus aliquid expetitur, nihil est agricultura melius, nihil uberius, nihil dulcius, nihil homine libero dignius.

Idem. Agro bene culto nihil potest esse nec usu uberius, nec specie ornatius.

Idem. Nihil est enim beneficentia præstantius.

Idem. Contra officium est maius damnum anteponi minori.

Idem. Iactatio est uoluptas gestiens, & se efferens insolentius.

Idem. Non eſt dubium quin omnia quæ mala putentur, ſint improuiſa grauiora.
Iddm. Videntur omnia repentina grauiora.
Idē. Cōſuetudo laborū ꝑpeßionē dolorū efficiet faciliorem.
Idem. Nec eſuriens Ptolemæus edarat: cui quum peragranti Aegyptum comitibus nō conſecutis, cibarius in caſa panis da tus eſſet: nihil uiſum eſt illo pane iucundius.

QVOD SVPERLATIVVM IN FRONTE orationis poſitum canorum ſit, Cap. XXXI.

Superlatiua in principio orationis.

SPectatißima fuerit oculis, auribusq; gratißima oratio ea cuius in fronte ſuperlatiuum, ſiue nomen ſit ſiue aduerbium, poſitum ſit. ut, Optima in hominū rebus amicitia eſt. Vtilißima res eſt artium bonarum ſcientia: qua diuinus ipſe animus fiat diuinior.
Optima nunc eſſet ſerenitas: ut uuæ matureſcerent.
Ariſtoteles. Optimus ille populus eſt, qui ex agricolis cōſtat.
Plato. Maxima atq; uehementißima philoſophiæ calumnia oritur, ꝑpter mores eorū qui philoſophiæ ſtudia profitētur.
Heraclitus apud Platonem. Specioſißima ſimiarum, cum alio genere animalium comparata.
Propertius. Maxima de nihilo naſcitur hiſtoria.
Plinius. Pernicioſißimum autem, & in omni uita quidē, quod nimium, præcipuè tamen corpori: minuiq; quod grauat quolibet modo utilius.
Quintilianus. Optimus quiſque præceptor frequētia gaudet: ac maiore ſe theatro dignum putat.
Idem. Prima uirtus eſt uitio carere.
Idem. Optima eſt emendatio uerecundiæ fiducia.
Idem. Tutißimū ergo pœnitētiæ cōfeßio et ſatisfactio culpæ.

Idem. Plurimum dicit oratori conferre Theophrastus lectionem poetarum: multiq; eius iudicium sequuntur.
Idem. Maximè necessaria est oratori memoria, & ea præcipue firmatur atq; alitur exercitatione.
Idem. Turpissimum est non eodem ordine exequi, quo quidq; proposueris.
M. Cicero. Optima hæreditas à patribus traditur liberis, omniq; patrimonio præstantior, gloria uirtutis rerumq; gestarum. Cui dedecori esse nefas & uitium iudicandum est.
Idem. Optimum autem et in priuatis familijs et in republica uectigal duco esse parsimoniam.
Idem. Plurima beneficia continet patria, & est antiquior parens: quàm si quis, ut aiunt, curauerit: maior ei profectò quã parenti debetur gratia.
Idem. Gratissimum mihi feceris, si intellexero hanc commendationem magnum apud te pondus habuisse.
Idẽ. Maximè aũt adducuntur pleriq;, ut eos iustitiæ capiat obliuio, quũ in ĩperiorũ, honorũ, gloriæue cupiditatẽ ĩciderint.

SVPERLATIVO IN FINE ORATIONIS collocato orationẽ fieri elegantiorẽ. Cap. XXXII.

EST etiam oratoribus id usitatissimũ, ut in fine orationis collocent superlatiuum. ut, Amicitia qua te prosequor est maxima. Qua me complectaris beniuolentia, literæ tuæ testantur amplissimè. Omnes te laudãt plurimum. *superlatiua in fine orationis*
Aristoteles. Quam in partem ab adolescentia consuescant homines, refert plurimum.
Idem. Pueri, quæ apud ipsos in precio sunt, putant esse præstantissima.
Idẽ. Ante lucẽ surgere, et ad sanitatẽ, et ad curã rei familiaris

& ad studium philosophiæ prodest plurimum.

Idem. Fratrum contentiones & iræ sunt acerbißimæ.

Plato. Inferre iniuriam malorum est maximum.

Idem. Ad faciendum uirum eum qui didicit bonum, scripta legum præ cæteris doctrinis, si recte se habēt, cōferūt maxime.

Idem. Animi præstantißimo ingenio præditi, educati male si fuerint, fiunt peßimi.

Diuus M. Antoninus, auaritiam in Imperatore malum esse dicebat acerbißimum.

Plautus. Flamma fumo est proxima.

Idem. Bene consultum subripitur sæpißime.

Idem. Suspicione impleuit me indignißime.

Idem. Boni mores dum ægrotant, interim mores mali, quasi herba irrigua, succreuerunt uberrime.

Terentius. O capitulum lepidißimum.

Plinius Iunior. Quid enim tam circuncisum, tam breue, quā hominis uita longißima,

Idem de auunculo. Soleo ridere, quum me quidam studiosum uocant: qui si comparer illi, sum desidiosißimus.

Plinius. Amygdala & pirus in senecta fertilißimæ: ut glandiferæ & quoddam genus ficorum.

Quintilianus. Vertex est contorta in se aqua, uel quicquid aliud similiter uertitur. Inde propter flexū capillorum, pars est summa capitis: et ex hac, quod est in mōtibus eminētißimū

M. Varro. Non eos optime uixisse qui diutißimè uixerunt, sed qui modestißimè.

Sallusti. Iugurtha hoīum quos terra sustinet sceleratißimus.

M. Cicero filius. Cratippo me scito non ut discipulum, sed ut filium esse coniunctißimum.

M. Cicero. Hæc uobis leuiora uidentur, quæ sunt grauißima.

Idem. Frigus autem macilento corpori eſt inimiciſsimum.
Idem. Patris tui beneficia in me ſunt ampliſsima.
Idem. Nimirum eſt pecuniæ fructus maximus.
Idem. Profecto ita eſt, ut id habendum ſit antiquiſsimum, & deo proximum, quod ſit optimum.

QVOD HAEC VOX OMNIS IN ORAtionis principio non lepidè parum collocetur, Caput. XXXIII.

Omnibus fermè oratoribus id non parum uſu frequẽtarium eſt, ut uox omnis in orationis fronte colloce=tur. ut, Omnibus rebus preponenda amicitia eſt. Omniũ re=rum, niſi diſcendi, ſacietas eſt. Omnibus odioſa eſt perfidia. Omnis in orationis principio.
Plutarchus. Omnia tempore diminuuntur: ſcientia cum ſeneƐtute creſcit.
Ariſtoteles. Omnibus à matre natura educatio eſt.
Idem. Omnino excellentium uirorum diſcordiæ totam poſt ſe trahunt ciuitatem. Omnino enim perinde ut omne collocandum eſſe putamus.
Plato. Oẽs medici qui curãtes nõ ſpõte occiderint, mũdi ſint.
Idem. Omnia pecuniarum cauſa fiunt.
Idem. Omnes carminum poetæ inſignes non arte, ſed afflatu diuino omnia iſta præclara poemata canunt.
Ennius. Heus mea fortuna: ut omnia in me cõglumeras mala.
Idem. Omnes mortales uictores cordibus uiuis
Lætantes uino curatos ſopnus repente
In campo paſsim molliſsimus perculit acris.
Lucilius. Omnia uiſcatis manibus leget.
Lucretius. Omnia enim ſtolidi magis admirantur amantq;
Inuerſis quæ ſub uerbis latitantia cernunt.

Propertius. Omnis amor magnus, sed aperto ĩ cõiuge maior
Idem. Omnes humanos sanat medicina dolores.
Idem. Omnia non pariter rerum sunt omnibus apta,
Fama nec ex æquo ducitur illa iugo.
Idem. Omnia Romanæ cedent miracula terræ,
Natura hic posuit, quicquid in orbe fuit.
Terentius. Omnis res est iam in uado.
Idem. Omnes quibus res sunt minus secundæ, magis sunt, nescio quo modo, suspiciosi.
Plinius. Omnia animalia à dextris partibus incedunt, sinistris incubant.
Quintilianus. Omnis uitæ ratio sic constat, ut quæ probamus in alijs, facere ipsi uelimus.
Valerius Maximus. Omnia nimirũ habet, q̃ nihil cõcupiscit.
Pub. Nigidius. Omne pecus indomitum habet quiddã in se ferum, sed tamen ea natura est, ut curari & domari possit.
M. Cato apud Sallustiũ. Oĩa uirtutis præmia ãbitio possidet
C. Cæsar apud eundem. Omnes homines, patres conscripti, q̃ de rebus dubijs consultant, ab odio, amicitia, ira, atq; misericordia uacuos esse decet.
Sallustius. Oẽs quibus senecto corpore animus militaris erat
Idem. Omnes homines qui student sese præstare cæteris animantibus, summa ope niti decet, ne uitam silentio transeant, ueluti pecora, quæ natura prona atque uẽtri obediẽtia finxit
C. Gracch. Omnes nos qui uerba facimus, aliquid petimus.
M. Cicero. Omnium enim rerum principia parua sunt.
Idem. Omnes antiquæ gentes regibus quondam paruerunt.
Idem. Omne animal simul ac ortum est, & seipsum, & omnes suas partes diligit.
Idem. Omnis autem & animaduersio & castigatio contume-

lia uacare debet.

Idem. *Omninoq; omnes clari & nobilitati labores contemnẽdo fiunt etiam tolerabiles.*

Idem. *Omnia enim benefacta in luce se collocari uolunt.*

Idem. *Omnium autem perturbationum fontem esse dicunt intẽperãtiã, quæ est à tota mẽte, etiam à recta ratione defectio.*

Idem. *Omnis conglutinatio recens ægre, inueterata facile diuellitur.*

Idem. *Omnino, ut mihi quidem uidetur, rerum omnium satietas uitæ facit satietatem.*

Idem. *Omnis enim peregrinatio, quod ego ab adolescentia iudicaui, obscura & sordida est ĩjs, quorum industria Romæ potest esse illustris.*

DE EADEM VOCE, QVOD IN FINE *orationis nõ minus eleganter collocari possit,* Cap. XXXIIII.

ILLud quoq; nihil minus obuium est omnibus: ut uox omnis in fine orationis ponatur. ut, Amicitiam fortunis ante pono omnibus. Negotium suum quàm alienum conficere malunt omnes. Literarum semel perceptarum dulcedo uoluptatem exuperat omnem. *Omnis in fine orationis.*

Plato. *Veritas tum dijs tum hominibus bonorũ dux est oĩum*

Apollo. *Nullis rebus indigere pluris facio, quàm Lydiæ Pactoliq; diuitias omnes.*

Terentius. *Ita pleriq; ingenio sumus omnes. Nostri nosmet pœnitet.*

Plautus. *Apolactizo inimicos omnes. Apolactizo græcum uocabulum, idem quod contemno significat.* *Apolactizo.*

Idem. *Qui deliquit supplex est ultro omnibus.*

Idem. Mare quidem commune certo est omnibus.
Terentius. Ait se scire. Is solus nescit omnia.
Idem. Iam tum erat suspicio dolo malo hæc fieri omnia.
Idem. Abi, præcurre, ut sint domi parata omnia.
M. Cicero. Facillimum autem in ea repub. esse posse concordiam, in qua idem conducat omnibus.
Idem. Teneamus, ut nihil censeamus esse malum, quod sit à natura datum omnibus.
Idem. Sopnum deniq; nobis, nisi requietem corporis & medicinam quandam laboris afferret, contra naturam putaremus datum. Aufert enim sensus, actionemq; tollit omnem.
Idem. Aut nulla uirtus est aut cõtemnendus est dolor omnis.

QVOD VOCABVLA NEMO, NVLLVS, nihil, aliaq; siqua ulla sunt negatiua, in orationis principio ponantur, Cap. XXXV.

Negatiua ĩ orationis principio.

NEmo est amœni in dicendo ingenij, cuius in memorijs uocabula nemo, nullus, nihil, aliaue siqua negatiua sunt, in orationis fronte non collocentur. ut, Nemo contemnit eos, à quibus diligi se non ignorat. Nulla cum otio literato uoluptas conferenda est. Nihil est auaritia reipublicæ pernitiosius.
Plutarchus. Nihil turpius cõuitio, quod in autorem recidit.
Aristoteles. Nemo habens cætera omnia bona sine amicis expetat uiuere.
Plato. Nulla maior potest esse infamia, quàm uideri pluris fecisse pecunias quàm amicos.
Idem. Nullus in supplices sceleratus impunis abibit:
Idem. Nemo est qui non desideret apud posteros nomen habere perpetuum.

Idem. Nemo sponte uicini agri terminos moueat.
Idem. Neminē sacella deorū ī priuatis domibus habere lex ē.
Idē. Nemo liberorū gratia pecunijs cumulādis ĭcūbat, ut eos relinquat ditißimos: neq; enim ipsis neq; ciuitati id conducit.
Ennius. Nemo me lachrymis decoret, nec funera fletu Faxit. Cur? uolito uiuus per ora uirum.
Idem. Nulla sancta societas nec fides regni est.
Horatius. Nunquam te fallant animi sub uulpe latentes.
Idem. Nemo adeo ferus est ut non mitescere poßit.
Catullus. Nulla in tam magno corpore mica salis.
Propertius. Nescit amor magnis cedere diuitijs.
Idem. Nulla diu fœmina pondus habet.
Idem. Nemo adeo ut noceat barbarus esse uolet.
Cæcilius. Nullæ nationi tot, tantas, tam continuas uictorias, tam breui spacio datas arbitror quàm nobis.
Nullæ, pro nulli, priscè dictum.
Terentius. Nemo satis pro merito gratiam regi refert.
Idem. Nulla mihi res posthac potest iā interuenire tanta quæ mihi ægritudinem afferat.
Cn. Plancus. Nihil autem serò aut exiguè à patria ciui tributum potest uideri.
C. Marius. Nunquam enim honestam mortem fugiendam, sæpe etiam appetendam putaui.
Quintilianus. Nihil est odiosius affectatione.
Idem. Nihil potest placere, quod non decet.
Idem. Nemo tamen reperitur, qui sit studio nihil consecutus.
Idem. Nemo sic in maioribus eminet, ut eum minora deficiāt.
M. Cicero. Neminem habeo chariorem quàm teipsum.
Idem. Nihil autem amabilius nec copulatius, quàm morum similitudo bonorum.

Idem. Nulla gens tam fera, nemo omnium tam sit immanis, cuius mentem non imbuerit deorum opinio.
Idem. Nemo enim parricidæ aut proditoris supplicio misericordia commouetur.
Idem. Nihil enim liberale, quod non idem iustum.
Idem. Nihil enim honestum esse potest, quod iustitia uacat.
Idem. Nullis præsidijs septi multis afficientur iniurijs.
Idem. Nullum igitur uitium est tetrius, ut eo unde egressa est referat se oratio, quàm auaritia, præsertim in principibus & rempublicam gubernantibus.
Idem. Nulla autẽ re conciliare facilius beniuolentiam multitudinis possunt ij, qui reipub. præsunt, quàm abstinentia & continentia.
Idem. Nihil de insignibus ad laudem obscurè nunciari solet.
Idem. Nescire autem quid antea quàm natus sit acciderit, id est semper esse puerum.

QVOD EADEM VOCABVLA IN fine orationis nonunquàm haud illepidè posita sint, Cap. XXXVI.

Negatiua in fine orationis.

ORationem quoq; illa re uenustari dubitare ex doctis arbitror, neminem, ut uocabula, quæ superiore diximus præceptione, in orationis fine ponãtur, ut, Amicitiæ fidem qui bonus sit, fallat nemo. Virtuti diuitias qui sana mente sit, postponat nullus.
Quæ tibi utilia sunt attendis nunquam.
Horatius. Naturam mutare pecunia nescit.
Plautus. Neminis misereri certũ ẽ: quoniã mei miseret nemo.
M. Cicero. Ego habeo cui plus quàm tibi debeam neminem.
Idem. Nec me pudet, ut istos, fateri nescire quod nesciam.

Idem. Quæ igitur ea cupiditas eius legis ferendæ, quæ turpitudinem summam habeat, gratiam nullam?

Idem. Qui nihil non assentiretur inueni neminem.

Idem. Illò si ueneris, tāquā Vlysses, cognosces tuorū neminē.

Idem. De quo tibi homine hoc spondeo more Romano, quomodo homines non inepti loquuntur, probiorem hominem, meliorem uirum, prudentiorem esse neminem.

VERBVM MODI FINITI QVOD MVLtis syllabis constat, in orationis principio non inelegan ter poni, Cap. XXXVII.

IGnorat nemo uerbum in partibus orationis tenere principatum. Nam sine uerbo perfici oratio non poßit, sine alijs poßit. Ideoq; licet aliæ orationis partes uerbi nomine dicantur: hæc tamen per excellentiam quandam (ut Quintilianus ait) uerbum appellata est. Quoniam igitur sine uerbo intelligi non potest oratio, ideo in conspicuo loco uerbum ipsum ponendum est. Quocirca in orationis principio nō inepte collocatum sit, si multis constet syllabis, & si modi sit finiti. Quod poetæ quàm oratores obseruant diligentius. ut, Cognoscimus amicitia nihil esse dulcius. Credimus literarum studio ægritudines multas ex animo depelli. Animaduertimus ætate hac, ut ditißimus quisq; est, ita eum literis fieri inimicißimum.

Verba polysyllaba in principio orationis.

Ennius. Refugiat timido sanguen atq; exalbescat metu.

Sanguen, prisce.

Idem. Aspicite ò ciues senis Ennij imaginis urnam.

Hic uestrum pinxit maxima facta patrum.

Vestrum itidem prisce, pro uestrorum, uel de Græco more dictum est.

Lucilius. Animoq; ægrotat. Vidimus corpore hūc signū dare
Horatius. Narratur & prisci Catonis
Sæpe mero caluisse uirtus.
Propertius. Discite uenturam iam nunc sentire senectam.
Idem. Teritur rubigine mucro Ferreus, & paruo sæpe liquore silex.
Idem. Panditur ad nullas ianua nigra preces.
M. Cicero. Solet in mentem uenire illius temporis quo maximè fuimus unà:
Idem. Postulabamusq; ex qua hæresi ui hominibus armatis deiectus sis, in eam restituare.
Idem. Expetuntur autem diuitiæ tum ad usus uitæ necessarios, tum ad perfruendas uoluptates.
Idem. Delectant enim magnifici apparatus, uitæq; cultus cū elegantia & copia.
Idem. Declarauit id modo temeritas. C. Cæsaris, qui omnia iura diuina & humana peruertit, propter eum quem sibi ipse opinionis errore finxerat principatum.

HVIVSMODI VERBVM FINITI MOdi multis factum syllabis in fine orationis poni sæpius, Caput. XXXVIII.

Verba polysylla ba ĩ fine orationis.

SED quum uerbū in fine orationis ponitur, tum id quod prædictum est ad memoriam quasi reuocatur. Ideo fit, ut huiusmodi uerbum non indefinitum syllabis multis compositum sæpius in fine orationis ponatur. ut, Amicitiæ uim non parum admiror.
Rerum multarum scientia hominis uitam probè instituit.
Caduca, incertaque fortunæ dona putantur. Cilices ieiunijs gaudent, Græci offenduntur.

Aristoteles. Quibusdam in locis pater, & filius, ad gubernādam rempub. simul non admittuntur.

Plato. Multi uictoria elati, alia quoq; uitia multa per insolentiam contraxerunt.

Actius. Veter fatorum terminus sic iusserat.

Veter, id est, uetus, prisce.

Furius. Rumoresq; ferunt uarios, ac multa relinquunt.

Propertius. Nec cito desisto, nec temere incipio.

Vegetius. Exercitus labore proficit, otio consenescit.

Plinius Iunior de auũculo. Perire omne tempus dicebat quod studijs non impertiretur.

Idem. Multi famam, conscientiam pauci uerentur.

Suetonius. Placet semel de tota re aliquid constitui, ne semper inter spem & metum fluctuemus.

Idem. Diuus Augustus usus est calciamētis altiusculis, ut procerior quàm erat uideretur.

Idem. Diuus Claudius conuiuæ qui pridiæ scyphum aureum surripuisse existimabatur, reuocato in diem tertium, calicem fictilem apposuit.

Apud Quiutilianum. Peregrinus qui murum ascenderit, morte multetur.

Idem. Multa linguæ uitia nisi primis eximuntur annis, inemēdabili in posterum prauitate durentur.

Idem. Sonis homines, ut æra tinnitu dignoscimus.

Idem. Bonos nunquam honestus sermo deficiet.

Idem. Non de his loquor, quibus pars uitæ in oleo, pars in uino consumitur: qui corporis cura mentem obruerunt.

Idem. Alcæus in parte operis aureo plectro merito donatur: quia tyrannos insectatur.

Idem. Vertere Græca in Latinum nostri oratores optimum

iudicabant.
Idem. Cogitatio quoties intermissus est sopnus, ipsis noctis tenebris adiuuatur.
Idem. Ciceroni dormitare interim Demosthenes, Horatio etiam Homerus ipse uideatur. Summi enim sunt: homines tamē.
Idem. Imperiti dum librariorum inscitiam insectari uolunt, suam confitentur.
Idem. Verbo sensum cludere, multo (si compositio patiatur) optimum est. In uerbis enim sermonis uis inest.
Val. Maximus. Syncerae fidei amici praecipuè aduersis rebus cognoscuntur.
M. Varro. Lex neq; innocenti propter simultatem obstrigillat, neq; nocenti propter amicitiam ignoscit.
Obstrigillat, id est, obstat, priscè
C. Marius apud Sallustium. Mihi noua nobilitas est: quā certe peperisse melius est quam acceptam corrupisse.
Infinitum enim uerbum hic etiam collocari posse intelligimus: sed rarius est.
Sallustius. Profecto fortuna in omni re dominatur.
Idem. Fortuna simul cum moribus immutatur.
Idem. Viuos interdum fortuna, saepe inuidia fatigat.
M. Cicero. Ego uos hortari tantum possum, ut amicitiam omnibus rebus humanis anteponatis.
Idem. Omnes trahimur & ducimur ad cognitionis scientiaeq; cupiditatem: in qua excellere pulchrum putamus. Labi & errare, nescire & decipi, & malum & turpe ducimus.
Idem. Ea est enim iucunda laus, quae ab ijs proficiscitur, qui ipsi in laude uixerunt.
Idem. Non enim procacitate linguae uitae sordes eluuntur.
Idē. Vix ĩ ipsis tectis et opidis frigus ĩfirma ualetudĩe uitatur

Idem. Ad quas igitur res aptißimi erimus, in his potißimum elaborabimus.

Idem. Nec tam est enitendum ut bona quæ nobis data sunt sequamur, quàm ut uitia fugiamus.

Idem. Nihil enim molestum, quod non desideres.

Idem. Imitatio uirtutis æmulatio dicitur.

Idē. Pares cū paribus ueteri prouerbio facillimè cōgregātur.

Idem. Plerunq; parentum præceptis imbuti ad eorum consuetudinem moremq; deducimur.

Idem. Fit nescio quo modo, ut magis in alijs cernamus, quàm in nobismetipsis, si quid delinquitur.

Idem. Consuetudo modo illa sit scribendi atque dicēdi, ut sententiæ uerbis finiantur.

ESSE VIDEATVR QVAM VSITATE à M. Tullio in orationis calce ponatur, Cap. XXXIX.

QVamuis dicendi genus frequens nimium aurium uoluptate indignum esse uideatur, M. tamen Ciceroni illud placuisse adeo certum est, ut in orationis calce non infrequenter dixerit esse uideatur: adeo ut nosse se quosdam dicat Quintilianus, qui se pulchre expreßisse illud huius cœlestis in dicendo uiri M. Tullij sibi uiderentur, si in clausula posuissent esse uideatur. A qua orationis clausula Quintilianus ipse non abstinuit. Eius uerba sunt. *Esse uideatur.*

Si qua in his ars est dicentiū, ea prima est, ne ars eē uideatur.

Itemq;. Nos porro quærimus, quando ijs quæ rhetoricè præcipit percipiendis puer maturus esse uideatur.

M. Cicero. Auribus multa percipimus, quæ etsi nos uocibus delectant, tamen ita sunt uaria sæpe, ut id quod proximum audias, iucundißimum esse uideatur.

Idem. Sulpitius autem fortißimo quodam animi impetu, plenißima & maxima uoce, summa contentione corporis & dignitate motus, uerborum quoq; ea grauitate & copia est, ut unus ad dicendum instructißimus à natura esse uideatur.

Idem. Nosq; ipsi tam exigua disputatione hesterni & hodierni diei totum oratoris munus explicemus, dummodo illa res tanta sit, ut omnibus philosophorum libris, quod nemo oratorum istorum unquam attigit, comprehensa esse uideatur.

Idē. Quare Cæsar ego quoq; hoc à te peto, ut si tibi uidetur, disputes de hoc toto iocandi genere quid sentias, ne qua forte dicendi pars, quoniam ita uoluisti, in hoc tali cœtu atque in tam accurato sermone prætérita esse uideatur.

Idem. Ac licet non ad singulas res respondentem de uniuerso genere sic dicere, ut etiā singulis satis respōsum eē uideatur.

Idem. Quæ etiam, si parum iusta tibi uisa est, hanc tamen habet rationem, ut non nimis concupiscendus honos, sed tamen, si deferatur à senatu, minimè aspernandus esse uideatur.

Idem. Quæ qui reliquerit, nullo modo mihi quidem deceptus esse uideatur.

Idem. Quia tanta perturbatio & confusio est rerum, ita perculsa & prostrata fœdißimo bello iacent omnia, ut is cuiq; locus ubi ipse sit, miserrimus esse uideatur.

Idē. Sed ij tamē Rēpub. casus secuti sunt, ut mihi nō erepta L. Crasso à dijs imortalibus uita, sed donata mors esse uideatur.

Idem. Neq; uero nō longe ab eo C. Iulij caput hospitis Hetrusci scelere proditum cum L. Iulij fratris capite iacuit, ut ille qui hæc non uidit, & uixisse cum Repub. pariter, & cum illa simul extinctus esse uideatur.

Ex eodem prope dicendi genere illud eiusdem est. Antonium labor & cura torquet, uerentem ne si paulo obsoletior

letior

letior fuerit oratio, non digna silentio & expectatione fuisse uideatur.

Esse uideantur in numero multitudinis, idem quoq; Cicero dicit frequenter. ut,

Genere quodam sententiarum, & genere uerborum, adhibita etiam actione leni, facilitateq; significādi, efficitur ut probi, & bene morati, & boni esse uideantur.

Idem. Iure autem omnia defenduntur, quæ sunt eius generis, ut aut oportuerit, aut licuerit, aut necesse fuerit, aut imprudentia aut casu facta esse uideantur.

Idem. Re distinguantur, uerbis confusa esse uideantur.

QVOD VERBVM SVM, ES, EST, PONatur *eleganter in principio orationis,* Cap. XL.

Esse hoc eloquentiæ rudibus fortasse alienum uidetur: quod quum placeat nobis orationem eam canoram esse, cuius finis & principium erunt uocabula polysyllaba, nūc uero dicamus uerbum sum in orationis principio, & mox dicturi sumus in fine orationis collocari non ineleganter. Sed alienum propterea uideri non debeat: quod uerbum ipsum substantiuum appellatum sit, quia uerbis omnibus subsit: ideoq; in loco conspicuo collocandum est. Ideoq; præcipimus id siue monosyllabum, siue dissyllabum, siue polysyllabum, in orationis principio non inusitatè collocari. ut, Sum, es, ē. in principio orationis.

Est arctum humanæ societatis uinculum amicitia.

Fuere quondam literati homines honoratiores.

Erit mihi perpetua beneficij abs te accepti memoria.

Aristoteles. Erat antiquitus in multis ciuitatibus lege cautū, ne liceret uendere bona primæ hæreditatis.

Plato. Est autem (ut inquit Theognis) fides ea quæ in pericu-

lis lucet maxime.
Propertius. Sunt apud infernos tot millia formosarum.
Terentius. Est genus hominum, qui esse primos se omnium rerum uolunt, nec sunt.
Plinius Iunior. Est enim ita comparatū, ut antiquiora beneficia subuertas, nisi illa posterioribus cumules.
Quintilianus. Est enim naturalis fauor pro laborantibus.
Idem. Fuerit pene ridiculum, malle sermonem quo locuti sunt homines, quàm quo loquantur.
Idem. Sunt quædam non laudabilia natura, sed iure cōcessa.
Idem. Est res animi iacentis, & mollis supra modum frontis, fallitq; plerunq;, quę probitas uocatur, imbecillitas.
M. Cicero. Est profecto animi medicina philosophia.
Idē. Nunquā naturam mos uinceret. Est enī ea semp ĩuicta.
Idem. Est autem impudens luctus mœrore se conficientis.
Idem. Est autem auaritia opinio uehemens de pecunia, quasi ualde expetenda sit, inhærens & penitus insita.
Idem. Fuit ista quondam in hac Repub. uirtus, ut uiri fortes acrioribus supplicijs ciuem perniciosum quàm acerbissimum hostem coercerent.
Idem. Sunt autem multi equidem cupidi splendoris et gloriæ, qui eripiunt ab alijs, quod alĳs largiantur.
Idem. Est autē uitiū, quod nonnulli de industria cōsectantur.
Idem. Sunt enim certa uitia, quæ nemo est quin effugere cupiat, mollis uox aut muliebris, aut quasi extra modum absona aut absurda.
Idem. Sunt enim illi ueteres, qui ornàre nondum poterant ea quæ dicebāt, omnes prope præclare locuti: quorū sermone assuefacti qui erunt, ne cupiētes quidē poterūt loqui nisi latinè.
Idem. Est enim sine dubio domus iurisconsulti, totius oracu-

lum ciuitatis.
Idem. Sit ergo in iure ciuili finis hic, legitimè atq; usitate in rebus causisq; ciuium æqualitatis conseruatio.

QVOD VERBVM SVM, ES, EST PONatur eleganter in fine orationis, si præcedat comparatiuum aut superlatiuum, Cap. XLI.

IS qui in dicendo accuratiores sunt, illud usitatißimũ est, ut uerbum sum in fine orationis ponatur: si sine ullo medio comparatiuum præcedat aut superlatiuum. ut, Amicorum consuetudine mutua nihil iucundius est. Artium bonarum profeßio reliquis honestior est. Tyranni uita omnino miserrima est. Sum, es, est in fine orationis.

Plato. Voluptas esca mali maxima est.
Idem. Omnium tam in peregrinos quàm in ciues peccatorum maximum est, quod in supplices commissum est.
Plinius. Beta hortensiorum leuißima est.
Cornel. Celsus. Aqua omnium imbecillißima est.
Quintilianus. Hæc ipsa magis pertinaciter hærent, quæ deteriora sunt.
Idem. Senibus autoritas maior est: quòd plura nosse & uidisse creduntur.
A. Gellius. Omnium quæ mõstra dicũtur, mõstrosißimũ esse.
M. Cicero. Nullum theatrum uirtuti conscientia maius est.
Idem. Conscientia bene actæ uitæ multorumq; benefactorum recordatio, iucundißima est.

POST COMPARATIVVM AVT SVPERlatiuum in fronte orationis positum uerbum Sum poni non ineleganter, Cap. XLII.

Sum post comparatiuum.

VSitatius est etiam hoc dicendi genus: ut post comparatiuum aut superlatiuum in orationis principio positum uerbũ sum collocetur. Vt, Arctior est inter paucos amicitia. Solidior est uirtutis quàm rerum aliarum possessio. Difficillimum est id facere, quod omnium iudicio comprobetur. Melius esse Aristippus dicebat mendicum euadere quàm imperitum. Plato. Validiora sunt uirorum diuinorum præsagia, quàm aliorum. D. Pertinax. Sanctius est. P. C. inõpem remp. obtinere, quàm ad diuitiarum cumulum per discriminum atq; dedecorum uestigia peruenire. Diuus M. Antoninus. Aequius est ut ego tot taliumq; amicorum consilium sequar, quã ut tot talesq; amici meã unius uoluntatẽ sequãtur. Lactantius. Miserrimus est qui nunquàm doluit, quia bono caret: quem nos fœlicissimum putabamus, quia malo caruit. Plinius. Validiora esse corpora, quæ frumẽtato pane alũtur. Quĩtilianus. Patiẽtior ẽ laboris natura pueris quã iuuenibus Idem. Difficillima est grauissimi cuiusq; sceleris fides. M. Cicero. Miserrima est omnino ambitio, honorũq; cõtẽtio. Idem. Facilius est currentem, ut aiunt, incitare, quàm commouere languentem.

VERBO SVM IN FINE ORATIONIS locum aptum esse, si nomen substantiuum præponatur, Cap. XLIII.

Sũ in fine post substãtiuum.

MVlta etiam quæsita orationi tum elegantia est, quũ ante uerbum Sum in fine orationis positum nomen substantiuum præpositum est. Id autem fit sæpius, quũ id substantiuum nomen polysyllabum eiusmodi uerbo suppositum est. ut, Nihil quicquam optabilius amicitia est. Etiam uoluptatum satietas est. Scribendi mihi propera fatigatio est.

Plutarchus. Ocium laboris condimentum est.

Aristoteles. Honor uirtutis præmium est. Vti corporis, ita animi senectus est.

Idem. Recte dicitur neminem bene imperare posse, qui nõ ipse prius sub imperio fuerit.

Ennius. Terra corpus est, at mentis ignis est.

Mentis, id est, mens prisce.

Afranius. Quicquid loquitur, sal merum est.

Catullus. Sed non uidemus manticæ quid in tergo est.

Propertius. Vnde tamen ueniant tot mala cæca uia est.

Idem. Nam quo tam dubiæ seruetur spiritus horæ,
Nestoris est uisus post tria secla cinis.

Idem. Præ se formosis inuida dea est.

Ouidius. Nulla reparabilis arte Læsa pudicitia est.

Plautus. Seruire amanti miseria est.

Idem. Sapientiæ ætas condimentum est.

Idem. Sapientia ætati cibus est.

Terentius. Omnium rerum uicißitudo est.

Idem. Ius summum sæpe summa malitia est.

Idem. Num ne id flagitium est? te dijs consilium dare, foris sapere, tibi non posse auxiliarier.

Plinius. sentiri quidẽ aquæ saporẽ ullum succumue uitiũ est.

Idem. Medico tãtum hominẽ occidisse summa impunitas est.

Apud Quintilianũ. Intestatorũ parentũ liberi hæredes sint.

Quintilianus: Tutioris audaciæ est tentare, quibus paratior uenia est.

Idem. Licet ipsa uitium sit ambitio: frequenter tamen causa uirtutum est.

Idem. Sæpe plurimum lucis affert ipsa translatio, quum etiã ipsi iurisconsulti, quorum summus circa uerborum proprie-

tatem labor est, litus esse audeant dicere, quod fluctus elidit.
C. Memmius. *Inter bonos amicitia, inter malos factio est.*
Idem. *Impune quòd libet facere, id est, regem esse.*
A. Gellius. *Acerbitas plærunq; ulciscendi maleficij bene atq; cauté uiuendi disciplina est.*
Cæsar apud Sallustium. *In magna ciuitate multa & uaria ingenia sunt.*
Sallustius. *Idem uelle, idem nolle, ea demũ firma amicitia est.*
Idem. *Magnæ curæ magna merces est.*
Idem. *Parum tuta per seipsam probitas est.*
M. Cato. *Eam nutricẽ oportet esse adolescẽtem, Anuis enim ut sanguis deterior, sic lac. Lac enim, ut quidã physici dicũt, sanguinis spuma est. Anuis pro anus genitiuus antiquus est.*
M. Cicero. *Ineuntis ætatis inscitia senum constituenda & regenda prudentia est.*
Idem. *Nec uero rei familiaris amplificatio nemini nocens uituperanda est, sed semper fugienda iniuria est.*

DE EODEM VERBO SVM POSITO *post adiectiuum in orationis principio collocatum.* Cap. XLIIII.

Sum post adiectiuũ in orationis principio.

ORnata est oratio ea, cuius in principio adiectiuum est siue nomen sit, siue participium, siue dissyllabum, siue polysyllabum: post idq; adiectiuum hoc uerbum sum sit positum: ut, Tristis est amicorũ infelicitas. Facilis est uolenti laboriosæ rei confectio. Contemptus est omnibus, qui turpiter uiuit.*
Plato. *Arduum est raraq; laude dignum, ut quis in magna peccandi licentia honeste uiuat.*
Catullus. *Difficile est longum subito deponere amorem.*

propert. Turpe est quod nequeas capiti commitere pondus,
Et pressum inflexo mox dare terga genu.
Ouidius. Sumite in exemplum pecudes ratione carentes.
Turpe erit ingenium mitius esse feris.
Plinius Iunior. Temerarium est enim secundis nō esse cōtētū.
Plinius. Rudis uit priscorum uita, atq; sine literis: non minus tamen ingeniosam fuisse in illis obseruationem apparebit, quàm nunc rationem.
Carnutius. Turpe est propter uenustatem uestimentorum admirari, & propter turpißimè actam uitam contemnere.
M. Cicero. Suauis est præteritorum malorum memoria.
Idem. Deforme est, de seipso prædicare, falsa præsertim, & cum irrisione audientium imitari militem gloriosum.
Idem. Odiosum est, quum à prætereuntibus dicitur. O domus antiqua quàm dispari domino dominaris.
Dominari, paßiue, priscum.
Idem. Difficile est quum præstare omnibus concupiueris seruare æquitatem, quæ est iustitiæ maximè propria.

QVOD VERBVM SVM IN FINE orationis usitate multum ponatur, si adiectiuum precedat, Cap. XLV.

ILLud non raro ab oratoribus obseruatum est, ut uerbū Sum in orationis fine positum sit, si præponatur ei adiectiuum siue nomen sit, siue participium, siue dißyllabum siue polysyllabum. ut, Amicorum omnia communia sunt. Anni huius uindemia copiosa est. Autumnus hic nimiū pestilēs ē. Aristoteles. Amicorū præsentia in utraq; fortuna iucūda est. Idem. Hominem ciuilem prudentem esse necesse est. Idem. Statutū idē pariēdi tēp us mnibus est: homini soli mul

Sum post adiectiuū ī orationis fine.

tiplex datum est.

Plato. Imbecillior hominum natura ad artes earum rerum, quas nunquam experta est.

Idem. Sterquilinum radicibus utile, ramusculis caulibusque noxium est.

Idem. Qui luit pœnas, animi uitio liberatus est.

Idem. Locupletes beatos appellare sermo amens est.

Idem. Necessitas omnibus in rebus cuiq; grauis est.

Idem. Quicquid cõtra naturam fit, molestum est: quod ex rei natura, iucundum. Diui Antonini Pij ætate hordeum in Mœsia in culminibus arborum natum est.

Cæcilius. Quid narras barbarè cum indomitis moribus illiteratè illex es.

Ouidius. Curia principibus clausa est, dat census honores.

Terentius. Sæpe ex eiusmodi re quapiam & ex malo principio magna familiaritas conflata est.

Idem. Nupta meretrici hostis est, ubi à uiro segregata est.

Idem. Id omnibus innatum est.

Diuus Hadrianus. Lasciuus uersu, mente pudicus erat.

Cornel. Celsus. Quod enim contra consuetudinem est, nocet, seu molle seu durum est.

Diuus Hieronymus. Experimento didici asellum in uia quũ lassus est diuerticula quærere.

Pli. Iunior. Præcipere, qualis esse debeat princeps, pulchrũ quidem, sed onerosum ac prope superbum est.

Plinius. Absentes tinnitu aurium præsentire sermones de se receptum est.

Apud Quintilianum. Testamenta legibus facta rata sint.

Idem. Omnis deliberatio de dubijs est.

Idem. Nihil longum uideri necesse est, in quo quid ultimum

sit, certum est.

Idem. *Euenit nonnunquam ut aliquando grande inueniat, qui semper quærit quod nimium est.*

Idem. *Culpam præsertim deprehensam pertinaciter tueri, culpa altera est.*

A. Gellius. *Tunicis uti uirum prolixis ultra brachia & usq; ad primores manus, ac prope in digitos, Romæ atq; omni in Latio indecorum fuit.*

Cincius. *Miles quum die qui prædictus est, aberat, nec excusatus erat, infrequens dabatur.*

M. Varro. *Postea honoris uirtutum causa Iulij Cæsaris, qui fastus correxit, mensis Iulius appellatus sit.*

Idem. *Stipendium appellabatur, quod æs militi semestre aut annuum dabatur, cui datum non sit propter ignominiam, ære dirutus esset.*

Cæsar apud Sallustium. *Omnia mala exempla ex bonis initijs orta sunt.*

Sallustius. *Diuitiarũ & formæ gloria fluxa atq; fragilis est.*

Idem. *Catilina longe à suis inter hostiũ cadauera repertus est.*

Idem. *Omnia mala pariter cum honore pecuniæ desinent, si neq; magistratus, neq; alia uulgo cupienda uenalia erunt.*

Idem. *Libertas iuxta bonis & malis, strenuis atque ignauis optabilis est.*

M. Cato. *Mortuus est, sepelitus est.*

Sepelitus est, priscum.

M. Cicero. *Mihi uidetur persalsum illud apud Næuium.*

Quid ploras pater mi? Mirũ ni cantẽ qui condemnatus sum.

Idem. *Vincula uero, & ea sempiterna, certe ad singularem pœnam nefarij sceleris inuenta sunt.*

Idem. *Ad ferendum dolorem placidè & sedatè, plurimũ pro-*

ficit toto pectore, ut dicitur, cogitare quàm id honestum sit.
Idem. Illud laudatur Architæ, qui cum uillico factus esset iratior, Quo te modo, inquit, accepissem, nisi iratus essem?
Idem. Beati, qui honorati sunt.
Idem. Verum decus in uirtute positum est, quæ maxime illustratur maximis in rempub. meritis.
Idem. Vsu uero prohibere peregrinos, sane inhumanum est.

ORATIONEM ESSE ELEGANTEM quæ uerbo Sum claudatur, ante quod ponatur nomen in dus, in da, aut in dum exiens, quod necessitatem significet, Cap. XLVI.

Sum. De collocatione uerbi Sum, quia tam multa scribimus, illud nobis dicendum est: uerbum Sum in fine orationis eleganter collocari, si præponatur ei nomen in dus, in da, aut dum exiens, quod significet necessitatē. ut, Quū fortuna prospera est, amicitia tum diligentius colēda est. Tristiorem fortunæ uultum ne tristis aspicias, literis opera danda est. Saluti tuæ consulendum est.
Plato. Pueri tanquam ludentes in disciplinis enutriendi sunt.
Idem. Mali ignauiq; semper puniendi sunt, quo meliores fortioresq; euadant.
Idem. Extrema omnia potius subeunda sunt quàm in eam gubernationē ciuitas cōmutāda: q̄ solet hoīes facere deteriores.
Idem. In primis iuuenum cura suscipienda est, ut uiri fiant quàm optimi.
Quintilianus. Illud in primis testandum est, nihil præcepta atq; artes ualere, nisi adiuuante natura.
Idem. Imbecillis tamen ingenijs sane sic obsequendum sit: ut tantum in id quo uocat natura ducantur. Ita enim quod solum

possunt, melius efficient.

Idem. *Vt uasa oris angusti superfusam humoris copiam respuunt: sensim autem influentibus, uel etiam instillatis complētur: sic animi puerorū quantū excipere possunt, uidēdū ē.*

Idem. *Si quid periculosius finxisse uidebimur, quibusdam remedijs præmuniendum est. Vt ita dicam. Si licet dicere. Quodammodo. Permitte mihi sic,*

Aul. Gellius. *Secundum hanc sententiam quoq; Varro in Satyra Menippea, quàm de officio mariti scripsit: Vitium, inquit, uxoris aut tollendum aut ferendum est. Qui tollit uitiū, uxorem commodiorem præstat: qui fert, sese meliorem facit.*

Catilina apud Sallustium. *Quocunq; ire placet, ferro iter aperiendum est.*

Qu. Metellus. *Saluti perpetuæ potius quàm breui uoluptati consulendum est.*

M. Cicero. *Si omnia facienda sint quæ amici uelint, non amicitiæ tales, sed coniurationes putandæ sunt.*

Idem. *Quæ enim uidentur utilia, honores, diuitiæ, uoluptates, & cætera generis eiusdem: hæc amicitiæ nunquam anteponenda sunt.*

Idem. *Voluntate & iudicio suscipi ægritudinem cōfitendū ē.*

Idem. *Tempori seruiendum est.*

Idem. *Nec uero rei familiaris amplificatio nemini nocens uituperanda est: sed fugienda semper iniuria est.*

Idem. *Quanti uero ista ciuitas æstimanda est, ex qua boni sapientesq; pelluntur?*

Idem. *Vt tutela, sic procuratio Reipub. ad utilitatem eorum quibus comissa est, gerenda est.*

Idem. *Nec domo dominus, sed domino domus honestanda est.*

Idē. *Omni in re cōsensio omniū gentiū lex naturæ putāda ē.*

Idem. Qui gratificantur cuipiam, quid obsit illi cui prodesse uelle uideantur, non benefici neq; liberales, sed perniciosi assentatores iudicandi sunt.

Idem. In qua nunc interdũ, ut in herbis rustici solẽt dicere, in summa ubertate inest luxuries quædã, quæ stylo depascẽda ẽ

Hoc uerbum Sum poni posse post huiusmodi uocabula in dus exeuntia in orationis frõte posita, doceri possis exemplis ijs quæ tum ascripsimus: quum ea in orationis principio locari docuimus.

QVOD POST VOCABVLA NVLLVS nemo, aut nihil in orationis principio posita, uerbum Sum lepidè ponatur, Cap. XLVII.

Sum. Nullus est in multa oratorum lectione uersatus, qui non attenderit uerbum Sum poni haud illepide post uocabula nullus, nemo, aut nihil, in orationis principio collocata. ut, Nemo est quem non delectent amici fortunæ. Nulla est mihi lingua qua id tibi negem, quod petis. Nihil est quod mihi te uiuat dulcius.

Actius. Nullum est ingenium tantum, neq; cor tam ferum, quod non labascatur lingua, mitescat malo.

Labascatur, id est, labascat, priscum est.

Horatius. Nihil est ab omni parte beatum.

Propertius. Expertus dico, nemo est in amore fidelis.

Idem. Nulla est reuerentia dandi.

Plautus. Nihil ẽ, ut dici solet, quod hodie bene succedat mihi.

Terentius. Nemo est omnium quem ego magis nunc cuperem uidere quàm te.

Idem. Nullum est iam dictum, quod non sit dictum prius.

Idẽ. Nulla est tã facilis res, q̃ n difficilis fiet, quã inuitus facias

Iulius Capitolinus de D. Antonino Pio. *Salaria multis subtraxit, quos otiosos uidebat accipere, dicens:* Nihil *esse sordidius imo crudelius, quàm si rempub. ij arroderent, qui nihil in eam suo labore conferrent.*

Plinius iunior. Nihil *est quod à te mandari mihi aut maius aut gratius, nihil quod honestius à me suscipi poßit.*

Plinius. Nihil *est damnosius agro deserto.*

M. Cicero. Nihil *est enim illo adolescente gratius.*

Idem. Nemo *est qui hoc uiri boni fuisse neget.*

Idem. Nulla *fuit timoris significatio.*

Idem. Nulla *est à me unquam sententia dicta in fratrem tuū.*

Idem. Nulla *est enim nobis cum tyrannis societas.*

Idem. Nulla *est enim acerbitas, quæ non omnibus hac orbis terrarum perturbatione impendere uideatur.*

Idem. Nihil *est aptius ad delectationem lectoris, quàm temporum uarietas, fortunæq; uicißitudines: quæ etsi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legēdo tamē erūt iucūdæ.*

Idem. Nihil *est enim tam tenerum tamq; flexibile, neq; quod tam facile sequatur quocunq; ducas, quàm oratio.*

Idem. Nihil *est enim in dicendo* Catule *maius, quàm ut faueat oratori is qui audiet.*

Idem. Nihil *est tam insigne, nec tam ad diuturnitatem memoriæ stabile, quàm id in quo aliquid offenderis.*

Idem. Nihil *est profecto hominis prudentia dulcius, quam ut cætera auferat, affert certe senectus.*

Idem. Nihil *est animo uelocius, nulla est celeritas quæ poßit cum animi celeritate contendere.*

Idem. Nihil *est enim uirtute amabilius, quā qui adeptus erit, ubicunq; erit gentium à nobis diligetur.*

In fine orationis post uocem negatiuam si collocaueris, ine

legans oratio non sit. Quale illud Catulli est. Nam risu inepto res ineptior nulla est.

IN ORATIONIS MEDIO VERBVM Sum collocandum esse post comparatiuum, superlatiuum, substantiuum, adiectiuum, negatiuã uocem, aut nomen in dus, in da, uel in dum, Caput XLVIII.

Sum SED id quoq; attendendum esse putauimus: ut uerbum Sum in orationis medio si ponitur: ut ei præponatur aut comparatiuum, aut superlatiuum, aut substantiuum, aut adiectiuum, aut negatiuum nomen, aut nomen in dus, in da, uel in dum exiens. ut, In amicitia nulla sit rerũ dissensio. Fortunæ uultus est uarius.

Literatis hominibus felicior est nullus.

Euripides. At suos mutare mores haud decet probum uirũ, posteaquàm splendidis donatus est honoribus,

Aristoteles. Viri acquirere est, mulieris seruare.

Idem. Non minus difficile est corrigere rempublicam iam institutam, quàm ab initio instituere.

Idem. Qui turpes sunt natura, reprehendit nemo, sed eos qui inertia otioq; tales euaserunt.

Idem. Dicere uoti est, euenire fortunæ.

Ennius. Flagitij principium est nudare inter ciues corpora.

Idem. Filijs propter te obiecta sum innocens Nerei.

Turpilius. Propter peccatũ pauxillum indignißime patria protelatum esse sæuitia patris. Protelatum, id est, exclusum, antiquum est.

Cæcilius. Is demum infortunatus est homo pauper,
Qui educit in egestate liberos, cui fortuna

Et res est, ut continuo pateat.

Idem. *Hierocles hospes est mihi adolescens approbus.*

Tibull. *Nam quanquam antiquæ gentis superant tibi laudes,*
Non tua maiorum contenta est gloria fama.

Idem. *Hæc mihi uerba loqui pudor est, uitæq; fateri*
Tot mala perpessæ, tot superesse meæ.

Propertius. *Per tenues oßa sunt numerata cutes.*

Idem. *Quòd si deficiant uires, audacia certe*
Laus erit, in magnis & uoluisse sat est.

Terentius. *Pudore & liberalitate liberos retinere satius esse credo, quàm metu.*

Cornelius Celsus. *Vulgatißimum uero peßimumq; stomachi uitium est resolutio, id est, quum cibi non tenax est.*

Idem. *Ouum durum ualentißimæ materiæ est, molle uel sorbile imbecillißimæ.*

Plinius Iunior. *Gratia malorum tam infida est quàm ipsi.*

Plinius. *Cremutius autor est nunquam uirere arborem ex qua Phillis se suspenderit.*

Idem. *Vino natura est exhausto, accendendi calore uiscera intus, foris infuso, refrigerandi.*

Idem. *Maiores fertilißimũ in agro oculũ domini esse dixerũt*

Idẽ. *Antiqui cẽsebãt satius esse minus serere, et melius arare.*

Idem. *Quo anno superatus est Annibal, in arboribus tunc nata produntur frumenta.*

Idem. *Magnes appellatus est ab inuentore, ut autor est Nicander, in india repertus.*

Apud Quĩtilianum. *Nothus ante legitimum natus legitimus filius fit, post legitimum natus tantum ciuis.*

Quintil. *Error honestus est magnos duces sequentibus.*

Idẽ. *Nõ sine cã dictũ ẽ, nihil facilius quã lachrymas inarescere.*

Idem. Aduersus miseros inhumanus est iocus.
Idem. Per totam actionem uitanda est obscuritas.
Idem. Mutos nasci & egere omni ratione satius fuisset, quàm prouidentiæ munera in mutuam pernitiem conuertere.
Aulus Gellius. Propterea, inquit Plutarchus, in certaminibus palmam signum esse placuit uictoriæ: quoniam ingenium eiusmodi ligni est, ut urgentibus opprimentibusq; non cedat.
Catilina apud Sallustium. Semper in prælio ijs maximum est periculum, qui maxime timent. Audacia pro muro habetur.
Sallustius. Quoniam uita ipsa qua fruimur, breuis est, memoriam nostri quàm maxime longam efficere.
Idem. Id ita eueniet, si pecuniæ, quæ maxima pernicies est, usum atq; dedecus dempseris.
M. Cicero. Vt ager quàmuis fertilis, sine cultura fructuosus esse non potest, sic sine doctrina animus. Ita est utraq; res una sine altera debilis.
Idem. Mala & impia consuetudo est contra deos disputandi: siue ex animo id fit, siue simultate.
Idem. Profecto ita est, ut id habendum sit antiquißimum, & ideo proximum, quod sit optimum.
Idem. Ignoratio futurorum malorum utilior est, quã sciẽtia.
Idem. De futuris rebus etsi semper difficile est dicere, tamen interdum coniectura poßis propius accedere.
Idem. Tempori cedere, id est, neceßitati parere, semper sapientis est habitum.
Idem. In omnibus malis acerbius est uidere quàm audire.
Idem. Quanquam hæc etiam auditu acerba sunt: tamen audire tolerabilius est, quàm uidere.
Idem. Quum Cato percussus esset ab eo qui arcam ferebat, quũ ille diceret, caue: rogauit, nũquid aliud ferret pter arcã.

Idē. Tardi ingenij est riuulos cōsectari, fontes rerū nō uidere.

Contra has praeceptiones dictum raro inuenias: quale illud est Ciceronianum. Cui in uoluptate summum bonum est, huic omnia sensu non ratione sunt iudicanda: eaq; dicenda optima, quæ sunt suauißima.

Quintilianus. Neq; erit uerendum ne binis præceptoribus oneretur puer.

PARTICVLAM NON, PONI NON inepte ante uerbum Sum in fine orationis positum, Caput XLIX.

ID quoq; nobis prætermittendum non est, Quum uerbū Sum in fine orationis pösitum est, atq; ante id ponitur cōparatiuum, uel superlatiuum, uel adiectiuum, uel aliud huius generis, quod diximus præponendum: tum si particula non adiungenda est, ea comparatiuo, superlatiuo, aut hoc genus alijs præponenda non est, sed uerbo sum. ut, iuuenum cum senibus amicitia perpetua non est. Qui utilitati publicæ suam præponit, is reipublicæ utilis non est. Qui filios artem nullā docuit, à filijs lege Solonis alendus non est. Non sum

Aristoteles. Demodocus in Milesios dicit. Milesii insipientes non sunt: ea tamen faciunt, quæ faciunt insipientes.

Plato. Prolixa, si utilia sunt, abijcienda non sunt.

Idē. Morbi, nisi piculosißimi sunt, pharmacis irritādi nō sunt

Idem. Viuentes laudibus hymnisq; honorari tutum non est.

Propert. Vt caput in magnis ubi non est tangere signis.
Ponitur hic imos ante corona pedes.

Ouidius. Quod caret alterna requie durabile non est.

Apud Quintilianum. Mors misera non est: aditus ad mortem miser est.

Quintilianus. Vox ultra uires urgenda non est.

Q. Metellus. Iisdem deos propitios esse æquum est, qui sibi aduersarij non sunt.

Mar. Cicero. Quum in amicitia quæ honesta non sunt postulabuntur, religio & fides anteponatur amicitiæ.

Idem. Mihi dubium non est, quin hoc tempore bono uiro Romæ esse miserrimum sit.

Idem. Ista res adhuc nostra lingua illustrata non est.

Idem. Sed neq; propter hoc Themistoclis responsum, memoriæ nobis opera danda non est.

Idem. Cui si initio satisfactum non sit, multo plus sit in reliqua causa laborandum.

Idem. Negat enim ius esse, qui miles nō sit, pugnare cū hoste.

Idem. Pueris non omnem licentiam ludendi damus, sed eam quæ ab honestis actionibus non sit aliena.

Aliter tñ dici posse ne hæsites, Ciceronianū illud, pſtrimus. Non grauißimum est testimonium multitudinis.

Aliam uocem syllabæ unius huic uerbo in fine posito raro præposueris, nisi encletica sit. ut, q;, ue, ne.

Ante uerbum possum, quod ex hoc copulatum est, particulam non proxime inuenias præpositam sæpius. ut, Quantū te amem, literis explicare non possum. Quæ in me contulisti beneficia, eorum gratiam referre non possum.

Quintilianus. Amantes de forma iudicare non possunt, quia sensum oculorum præmit amor.

M. Cicero. M. Crassus negabat ullam satis magnam pecuniā esse ei qui in Repub. princeps uellet esse, cuius fructibus exercitum alere non posset.

Idem. Nam quicquid eiusmodi est, in quo non poßint plures excellere, in eo plerunq; fit tanta contentio, ut difficillimum

sit sanctam seruare societatem.

Idem. Qui hominis speciem pingere perdidicerit, posse eum cuiusuis uel formæ uel ætatis, etiam si non didicerit, pingere: neq; esse periculum, qui leonem aut taurum pingat egregie, ne id in multis alijs quadrupedibus facere non poßit.

Idem. Adhibeatur Reipu. pro causa seueritas, sine qua administrari ciuitas non potest.

A NOMINIBVS IN LITERAS NDVS exeuntibus comparationem nullam deduci apud ueteres, qui tamen à nominibus in uis, & ius, et uus, nōnullisq; alijs nobis uetitis usi sunt gradibus. Cap. L.

Reuerendißimum, colendißimum, obseruandißimum, metuendißimum, aliaq; generis huius superlatiua nostra hæc ætas in scribūdis literis tam obuia tamq; uulgata habet: ut si literas ad quēpiam Pontificem, aliumue quē amplioris fortunæ uirum scribimus: hæc fronte salua omittere non queamus. Tantum enim ex triuialium scribendi genere hi summates uiri iam sibi persuasere: ut honorem suum minui eleuariq; putent: nisi longißimis adeoq; grauissimis his superlatiuis nomina sua onerentur. Ea autem ut latina esse putem tantum abest, ut ab indocto uulgo putem inuenta. Quocirca ab eis temperandum aut prorsus abstinendum censeam.

Ad hoc, Grammaticorum præceptionibus ampliter satis traditum est. à nominibus in is aut in us uocali præposita exeuntibus, nec comparatiua nec superlatiua fieri posse. Ab his positiuis ut ab alijs produxit antiquitas. Vt perpetuius & perpetuissimum, innoxiorem, arduius & arduissimum, egregijus, egregijssimum, industriorem,

strenuiorem. Autor est Priscianus: à quo illa aduocata sunt testimonia.

Egregissimus — Pacuuius. Mulier egregissima forma.

Strenuior — Lucilius. Fundi delectat te uirtus, uillicus paulo strenuior si euaseris.

Egregius. — Iuuenalis. Egregius cœnat, meliusq; miserrimus horum.

Strenu. — Plautus. Strenuiori deterior si prædicat suas pugnas, de illius ore fiunt sordidæ.

Industr. — C. Gracchus. Vtrum inimicorũ meorum factio, an magis solitudo patriæ te impulit, ut in me industrior sis quàm in te.

M. Cato. Nequis iterum consul fiat, imperator laudem capit: exercitum meliorem & industriorem facit.

Innoxi. — Idem. Quantoq; suam uitam superiorem atq; ampliorem atq; antiquiorem in animum inducent esse quàm innoxiorem.

Arduiss. — Idem. Iter longius arduiusq; à curia dixit.

Idem. Asperrimo atq; arduissimo aditu.

Idem. A benefactis atq; ab optimis artibus fugit maxima flagella perpetuissimo curriculo.

Perpetuius, — Idem. Idq; perpetuius atq; firmius repsit.

Ingenuius. — Ingenuius Marcus quoq; Cicero dixit: sed tenuiorẽ sæpius Quid pugnas igitur? aut quid tibi uis ingenuius?

Tenuior. — Idem. Omnes enim immemores beneficij oderunt: eamq; iniuriam in deterenda liberalitate sibi etiam fieri, eumq; qui faciat, communem hostem tenuiorum putant. Atq; hæc benignitas etiam reipublicæ utilis est, redimi è seruitute captiuos, locupletari tenuiores.

Idem. Neque tenuiores propter imbecillitatem circunueniantur: neque locupletibus ad sua uel tenenda uel recuperanda obsit inuidia.

Iuuenior. — Iuueniorem à iuuene Apuleius pronunciat.

Vnus, inquit, præ cæteris & animo fortior & ætate iuueni or. Iuniorem enim à tunc factum esse placet Cornuto: qui Persij est interpres.

Perlucidior ab Horatio dictum est contra multorum præceptionem. Eius uerba sunt. Perlucid.

Arcaniq; fides prodiga perlucidior uitro.

Paruißimum dixit Lucretius. Præterea, nisi erit minimum, paruißima quæq; Paruißim.

Corpora constabunt ex partibus infinitis.

Sæpißimum nomen Cato Nepos dixit. Facite uobis in mentē ueniat Quirites ex ære alieno in hac ciuitate, & in alijs omnibus, propter diem atq; fœnus sæpißimam discordiā fuisse. Sepißimus

Magnificißimum, mirificißimum, beneficißimum dixisse ueteres Priscianus testis est. Magnificißi.

Actius. Et magnificißimè excellentißimeq; honore.

Terentius. Quidnam arbitrare nescio: an quid mirificißimū? Mirificiß.

M. Cato. Optimo & beneficißimo. Beneficiß.

Ex eo genere esse uidentur illa comparatiua apud Plautum. Eius uerba sunt.

Nihil est, inquit, profecto stultius, neq; stolidius, neque mendaciloquius, neq; argutum magis, neque confidentiloquius, neque periurius, quàm urbani aßidui ciues. Mendaciloquius.

Hæc autem eò non scribimus, quòd comparatiuis his aut superlatiuis utendum sentiamus, nisi quibus M. Cicero usus est: sed quòd uenerandæ illius antiquitatis cognitio multam in se habet cum maiestate delectationem. Iis enim si utare, reprehensione puto non careas minus quàm M. Antonius: qui propterea à M. Tullio reprehensus est quod pijßimum dixerat. Eius autem Ciceronis uerba sunt. Tu porro, inquit, ne pios quidem sed pijßimos quæris: & quod uerbum omnino Pijßimus

nullum in lingua latina est, id propter diuinam tuam pietatē nouum inducis. Ab hoc tamen uocabulo Ausonius non abstinuit. Probat hoc, inquit, principe oriens ordinatus pijssimo.

Cōparat. i or, oīs generis. De antiquitatis comparatione quoniam tam multa diximus, illud ingratum non fuerit: fuisse quando comparatiuus in or omnis esset generis.

Valer. Antias. Hoc senatusconsultum prior factum est. Cassius Hemina annalem suum quarto hoc titulo inscripsit. Bellum punicum posterior.

Claudius Quadrigarius. Qui prior bellum quod cum his gestum erat, meminissent.

Idem. Vbi decreuerunt, commemorant Graccho fœdus prior Pompeianum non esse seruatum. Autor est Priscianus.

COMPARATIVVM PRO POSITIVO quando eleganter ponatur, Caput LI.

Cōparatiuum p positiuo. ILLud quoq; oratoribus usitatius est: ut tum comparatiuum usurpent: quum familiari sermone aduerbium multum aut ualde cum positiuo adiungitur. ut, Ab amico literæ iucundiores sunt. Fortuna rebus tuis arridet fœlicius. Aura hæc salubrior est.

Plato. Qui in philosophia uersati sunt diutius, quū primū in iudiciorū cœtū ingrediūtur, ridiculi rhetores prorsus apparēt.

Virgilius. Tristior, & lachrymis oculos suffusa niteteis.

Hic non concedo in sententiam eorum qui in hoc uersu cō paratiuum minus quàm positiuum significare putent. Tristis enim Venus, quia filio Aeneæ cunctis ob Italiam terrarum clauditur orbis, accedit ad Iouem, opem eius imploratura. Iouem inuenit aspicientem Chartaginem. Quos aspicit Iupiter, eos iuuare solitus est. Fata erant, ut Aeneæ genus euerteret

Chartaginem. Venus ergo metuens ne fata Iupiter commutans adiuuaret Carthaginem: eaq; Aeneam aut Aeneæ genus perditura esset. Quum ergo tristis Venus Iouem, qui Libyæ defigeret lumina regnis, inuenit, facta est tristior quàm prius erat, aut ualde tristis. Ideoq; succinnit Virgilius,

Et lachrimis oculos suffusa nitenteis.

Plinius Iunior. *Medici salubres, sed uoluptate carentes cibos blandioribus alloquijs prosequuntur.*

Plinius Iunior. *Quæ oblonga sunt oua gratioris saporis putat* Horatius Flaccus. *Fœminam edunt quæ rotundiora gignũtur, reliqua marem.*

Valerius. Maximus. *Bonæ mentis usurpatio nullum tristioris fortunæ recipit incursum.*

Idem. *Quorsum attinet aut diuitias in prima felicitatis parte aut paupertatem in ultimo miseriarum statu ponere? quum & illarũ frons hilaris, multis intus amaritudinibus sit referta, et huius horridior aspectus solidis et certis bonis abũdet.*

M. Cicero. *Senectus est natura loquacior.*

Idem. *Amicitias, quæ minus delectent & minus probentur, magis decere cẽsent sensim disuere, quam repẽte præcidere.*

Idem. *Sin tibi quædam uidebuntur obscuriora, cogitare debebis nullam artem literis sine interprete, & sine aliqua exercitatione percipi posse.*

Idem. *Nec latius nec copiosius de magnis uarijsq; rebus sine philosophia potest quisquam dicere.*

Idem. Thucydides *autem præfractior, nec satis, ut ita dicam, rotundus, primus instituit dilatare uerbis, & mollioribus numeris explere sententias.*

Idem. *Ex quo quãquam hoc uidebitur fortasse cuipiã durius tamen audeamus imitari* Stoicos, *qui studiose exquirunt*

unde uerba sint ducta, credamusque quia fiat quod dictum est appellatam fidem.

Idem. Nam & palæstrici motus sæpe sunt odiosiores.

Idem. Cauēdum est autem ne aut tarditatibus utamur ingressu mollioribus, ut similes pomparum ferculis esse uideamur.

MAGIS QVAM SINE VLLA VOCE media elegantius dici, Caput LII.

Magis quā. AVris prudentioris hominum sermo est elegans magis quàm uulgaris. Quoniam igitur inter magis & quàm uulgari sermone aliquid interponi solet: eas duas particulas sine ulla uoce media coniunxeris elegantius. Hoc dicendi genus tam frequens est apud Sallustium, ut id studiose dicere uideatur. ut, Amicitia me delectat magis quàm pecunia. Loqueris magis quàm quod deceat. Nunc pluit magis quàm quod uindemia postulet.

Aristoteles. Heraclitus dicit asinum stramina magis quàm aurum optare. Asinis enim pabulum auro iucundius est.

Claudius Albinus quid de Scipionibus sentiret, interrogatus respondit, felices illos fuisse magis quàm fortes.

Valerius Maximus. Quicquid imperio cogitur, exigenti magis quàm præstanti acceptum refertur.

C. Marius apud Sallustium. Ignauia nemo immortalis factus est: neq; quisquam parens liberis uti æterni forent optuit magis quam uti boni honestiq; uitam agerent.

Sallustius. Ius bonumque apud eos non legibus magis quam natura ualebat.

Idem. Alia belli facinora prædæ magis quàm detrimēto fore.

Idem. Seruire magis quàm imperare parati estis.

Idē. In pace uero beneficijs magis quā metu imperiū agitabāt

Idem. Sæpe praua magis quàm bona cõsilia prosperè eueniũt.
Idem. Neq; quisquàm te ad crudeles pœnas aut acerba iudicia inuocat, quibus ciuitas uastatur magis quàm corrigitur.
M. Cato. Iniurias autem imminentes præcauisse iustum est magis quàm expectauisse.
M. Cicero. Graue est enim homini pudenti petere aliquid magnum ab eo de quo se benemeritũ putet: ne id quod petat exigere magis quàm rogare, & in mercedis potius quàm beneficij loco numerare uideatur.
Idem. Antiquißimi ferè sunt, quorum quidem scripta cõstent, Pericles atq; Alcibiades, & eadem ætate Thucydides, subtiles, acuti, breues, sententijs magis quàm uerbis abundantes.
Idem. Quod si antiquißima illa pictura paucorum colorum magis quàm hæc iam perfecta delectet.

Hoc non obseruari semper, exempla multa inuenias. Interim illud, quod Quintiliani est, tibi documento sit.
M. Accilius. Palicanus humili loco, Picens, magis loquax quàm facundus.

DE PARTICVLA VT VEL QVI QVAE quod posita post particulam quàm, ratione comparatiui usurpatam, quid habeat elegantiæ, Caput LIII.

HOC dicendi genus elegantius est, quàm ut prophanorum manibus attingatur. In Musarum enim studijs qui nondum initiati sunt, ita loquuntur. Quãut
Tantum te amo, quòd dicere non possem.

Illud uero purius dictum sit ac mundius. Amor in te meus maior est quàm ut dicere poßim. Clarior est famæ tuæ celebritas, quàm ut lippis inuidiæ oculis uideri poßit. Beneficiorum quæ apud me collocasti cumulus altior est, quàm ut gra-

tiam referre poßim.

Ang. Politianus. *Quæ res magis rumoribus increbruit, quã ut dißimulari iam poßit.*

Idem. *Minora fortaſſe uideri poſſunt optime princeps, de quibus ego nunc ad te ſcribam, quàm ut animaduerſione curáq; tua digna ſint.*

Seneca. *Quomodo Mæcenas uixit, notius eſt quàm ut enarrari nunc debeat.*

Macrobius. *De Epicteto philoſopho nobili, q̃is quoq; ſeruus fuit, recẽtior ẽ memoria: quã ut poßit inter obliterata neſciri.*

Plinius Iunior. *Quum ſit ad connectendas amicitias uel tenacißimum uinculum morum ſimilitudo.*

Quintilianus. *Id frequẽtius eſt, quã ut exẽplo cõfirmãdũ ſit.*

Aulus Gellius. *Profectò plus auſus eſt, quàm ut tolerari ignoſcique poßit.*

Valerius Maximus. *Vrbis Romæ exterarumq; gentium facta ſimul ac dicta memoratu digna, quæ apud alios latius diffuſa ſunt quàm ut breuiter cognoſci poßint, ab illuſtribus electa autoribus deligere conſtitui: ut documenta ſumere uolentibus longæ inquiſitionis labor abſit.*

M. Cicero. *Nihil habet Cæſar nec fortuna tua maius, quã ut poßis: nec natura melius, quã ut uelis ſeruare quã plurimos.*

Idem. *Hoc quoq; uidetur eſſe altius, quàm ut id nos humi ſtrati ſuſpicere poßimus.*

Idem. *Maiore mihi ingenio uidetur eſſe, quàm ut cum orationibus Lyſiæ comparetur.*

Quã qui — Loco *particulæ ut, pronomen qui, quæ, quod, nihil minus eleganter dixeris, licet fortaſſe minus uſitatè. ut, Maior eſt ingratitudinis tuæ ſugillatio, quàm quæ in auras euaneſcat. Amplior tua eſt felicitas, quàm cui quis inuideat.*

Barptol. Scala. Minutior mihi crede res est, quàm quæ bona diutius ingenia distorqueat.

Ang. Politianus. Maior tu es quàm quo nostri aspirare conatus queant.

M. Cicero. Quum præsertim matris tuæ grauissimæ atq; optimæ fœminæ, maiora erga salutem dignitatemq; meam studia, quam quæ erant a muliere postulanda, perspexerim.

Eodem prope dicendi genere illud Publij Africani est. Tu in uno scorto maiorem pecuniam absumpsisti, quam quanti omne instrumentum fundi Sabini in censum dedicasti.

Sine his uocibus positis post quam, hoc dicēdi genus usurpari possit.

M. Cicero. Hoc maius est quiddam, quam ab ijs qui hæc tradunt, postulandum sit.

Idem. Longe Aristoteli uidetur secus: qui indicat heroum numerum grandiorem quam desideret soluta oratio.

DE COMPARATIVIS DVOBVS PARTIcula quā cōiunctis, quid habeāt elegātiæ, Cap. LIIII.

Elegantius quam usitatius hoc dicendi genus est: ut quum inter adiectiua duo nomina, aut duo aduerbia ab adiectiuis nominibus profecta gradus positiui, magis quam interponi solet: tum utrunq; positiuum in comparatiuum mutes, & omissa particula magis, quam interponas. ut, Quos amamus, eos amicius quam uerius laudare solemus. id est, amicè magis quam uere. Fortunatior quam sapientior es. Reipublicæ administratio honoratior quam quietior est. Hermolaus Barbarus. Periculosius mihi est ista quæ postulas decernere, quam laboriosius. Quā inter cōparatiua

Ang. Politianus. Quòd mihi in tua epistola tantum tribuis, quantũ ego nec agnosco, nec fateor, uel ob id certe mihi gratũ est, quòd amicius quã uerius sentiẽs, magis fortasse nos diliges

Idem. Video quæ tu de me sentias prædicesq; amicius multo quàm uerius.

Idem. Quàm multis me prius laudibus, etiam si eloquentius longe quàm uerius adobruisti.

Iulius Capitolinus. Ille se insolentius quàm uerecundius Senator efferret,

Plinius Iunior. Non quia eloquentius quàm uerius, sed quia liberius, ideoq; licentius scribitur.

Quintilianus. Nos nunc non ueremur ne parum hic liber mellis, & absynthij multum habere uideatur, sitq; salubrior studijs quàm dulcior.

Sallustius. Ego scio quàm aspera hæc res in principio futura sit, præsertim ijs qui se in uictoria licentius liberiusq; quàm arctius futuros credebant.

M. Varro. Metium Suffetium propter perfidiam interemit pene imperiosius quàm humanius. Nam equis ad curriculum ex utraque parte deligatum distraxit.

QVOD PARTICVLA QVAM, INTER uocabula duo collocata, ante comparatiuum ponenda sit, Caput LV.

Quã inter comparata ante cõparatiuum.

DOcti quàm rudes illud nouerunt esse usitatius: ut quũ particula quàm, ratione comparatiui posita inter uocabula duo collocata est, tum postponatur comparatiuum elegãtius. ut, Amicitia quàm pecunia delectat amplius Diuitijs quàm uirtuti plures inuigilant. Erratum multorum quàm unius grauius est.

Aristoteles. Amare quam amari melius est.

Idem. Masculus quam fœmina natura principalior est.

Idē. Dolores ferre, quā á uoluptatibus abstinere, difficilius ē.

Idem. Pittaci lex est: Ebrios si quem pulsauerint, maiori pœna damnari, quam si sobrij fecissent. Ebrij enim quam sobrij plures delinquunt.

Idem. Famuli multi interdum quam pauci deterius inseruiūt.

Idem. Mense decimo nascitur uir quam fœmina rarius.

Idem. Iuuenes senesq; quam uiri fœminas plures generant.

Plaut. Te de alijs, quam alios de te suauius est fieri doctos.

Plinius. Difficulter perficiuntur omnia in cibis acria, nimia, & auide hausta: & æstate quam hyeme difficilius, & in senecta quam in iuuenta.

Idem. Somno concoquere corpulentiæ quam firmitati utilius.

Cornelius Celsus. Fera animalia omnia pinguia quam macra recentia quam salsa, noua quam uetusta plus alimēti habent.

Quintilianus. Cornelius autem Seuerus uersificator quam poeta melior.

A. Gellius. M. Cato in L. Veturium duritudinem quam duritiem dicere grauius putauit.

Sallustius. Regibus boni quam mali suspectiores sunt: semperq; his aliena uirtus formidolosa est.

Idem. Sardinia in Africo mari facie uestigij humani in orientem quam in occidentem latior prominet.

M. Varro. Sed neq; uetulus cauterius quam nouellus melior, nec canitudini comes uirtus.

Q. Metellus Numidicus. Qua in re quanto uniuersi me unum an testatis: tanto uobis quam mihi maiorem iniuriam atq; contumeliam facit Quirites.

M. Cicero. Quamuis enim Themistocles iure laudetur: & sit

eius nomen quam Solonis illustrius.

Idem. *Hostium repens aduentus magis aliquando conturbat, quam expectatus.* Et *maris subita tempestas quam ante prouisa terret nauigantes uehementius.*

Idem. *Id re quam uerbis faciam libentius.*

QVOD CONTRA, COMPARATIVVM *non ineleganter præponatur uocabulis particula quam coniunctis,* Caput LVI.

Cōparatiuum ante p quā comparata.

NObis *uisum est utilius multa scribendo docere, quam stringendo nimis lectorem turbare.* Ideoq; *præceptionem hanc adscribimus.* Comparatiuum *ante uocabula duo coniuncta coniunctione quam, non ineleganter præponere possis. Sed quod præceptione superiore docuimus, usitatius est atq; elegantius.* Inter *ea uocabula duo coniuncta cōparatiuum ab elegantioris ingenij oratoribus raro interpositum, ideo inuenias: quòd ibi id loquentium uulgus interponere solet. Sed ad exempla accedimus.* Pluris *amicitia quam rerum multarum possessio esse debet.* Melius *est cum doctis errare, quam cum imperitis bene sentire.* Commodius *est rē sibi quærere quam in otio decumbere.*

Actius. *Melius quàm uiri callent mulieres.*

C. Martius. *Meos hortulos plus stercoro quam holero.*

Vegetius. *Sæpius pœnuria quam pugna consumit exercitum.*

Quintilianus. *Difficilius semper est creditum (quod* Cicero *sæpe testatur) defendere quam accusare.*

Idem. *Facilius ediscimus uersus quam prosam orationem.*

Idem. *Discipuli libentius præcipientem audiunt, quam reprehendentem.*

Idem. *Minus afficit sensus fatigatio quam cogitatio.*

C. Memmius. In repub. multo præstat beneficij quam maleficij immemorem esse. Bonus fit tantummodo segnior ubi negligas: at malus improbior.
M. Cicero. Morbi pniciosiores pluresq; sunt animi quã copis
Fit ut inter utranq; huiusmodi coniunctam uocem comparatiuum inuenias: quale Plinij illud est. Nutricem indulgentiorem esse quam matrem sæpe conuenit.

QVOD VERBVM MALO VOCABVlis coniunctis coniunctione quam postponatur aut præponatur, Capuт LVII.

QVO tibi hæc sint manifestiora, memoriæq; adhæreant tenaciora, separatim ea quam iunctim scribere malumus. Quod igitur de comparatiuo præposito aut postposito uocabulis ijs quæ particula quam copulet diximus: idem de uerbo malo obseruandum esse censemus. ut, Cũ amicis quam alibi usquam terrarum uiuere mallem. Discordiam ciuium quam concordiam seditiosi malunt. Malo literarum prudentiam quam generis nobilitatem. Malo.
Aristote. Honoris cupiditate accẽsi, amari quã amare malũt.
Plato. Si necesse foret aut inferre aut pati iniuriam, pati quã inferre mallem.
Quintil. Defendere quidẽ reos quã facere uir bonus mallet.
Idem. Ouidij Medea uidetur mihi ostendere quantum uir ille præstare potuerit, si ingenio suo temperare quam indulgere maluisset.
Idem. Nec deerunt unquã qui diserti esse quam boni malint.
Idem. Quod neque summi imperatores, neque in consilijs rerum maximarum, ac totius administratione Reipub. uersati,

sibi unquam uendicare sunt ausi. Facere enim optima quam *promittere maluerunt.*

Idem. *Mauult pater corrigere quam abdicare.*

Valer. Maximus. *Loci opportunitate(qua plurimum adiuuabatur)spoliatus,occidere dimicans,quam assignatam sibi a patria stationem deserere maluit.*

Idem. *Sua cæde testariuoluit se Fuluij crudelitatem sugillare quam senatus misericordia uti maluisse.*

Sallustius. *Accepta iniuria ignoscere quã persequi malebãt.*

Idẽ. *Paucis ĩterfectis cæteros bñficio quã metu retinere maluit*

M. Cicero. *Malim equidem indisertam prudentiam, quam stultam loquacitatem.*

Idem. *Errare me Hercule malo cum Platone(quem tu quanti facias scio,& quem ex tuo ore admiror) quam cum istis uera sentire.*

Idem. *Italiam ornare,quam domum suam maluit.*

Idem. *Malo enim nõ intelligi orationem meã,quã reprehẽdi.*

Quod autem uerbum hoc modo uno l,modo duobus scribatur,imprudenter factum ne putes,attende uerba malo & nolo,uno l, scribi solita esse ubi eorum simplex,quod est uolo,uno l, scribitur. Vbi uero in simplici sunt duo ll,in compositis ibidem duo sunt.

QVVM RATIONE COMPARATIVI, *aut alterius uocabuli uim comparatiui habentis particula quam,uocabula duo coniungit, si quod uerbũ est,quod cũ utroq; licet impariter coueniat, postponatur nõ illepide.* Cap. LVIII.

Quam. *Ruditorum quam imperitorum sermo quoniam imitandus nobis est attentius:ideo præceptionẽ hanc præ termissam*

termissam noluimus. Quum ratione comparatiui, aut ullius alterius uocabuli uim comparatiui habentis particula quam uocabula duo coniungit: si quod uerbum est quod cum utroque conueniat, postponatur non illepide. ut, Amicitiæ quam fortunæ ui fulciri certius est. Eloquentiæ quam diuitiarum copiam habere commendabilius est. Sacra quàm profana lectio iucũdior esse debeat. Solonis quam Draconis legibus uti Atheniensibus dulcius fuit.

Aristoteles. Aquilonis quàm Austrinis uentis mares plures gignuntur.

Idem. Multorũ quàm uniuscuiusq; iudicia esse solẽt meliora.

Quintilianus. Vt quod sentio semel finiam, tanto est accusare quàm defendere, quãto facere quàm sanare uulnera facilius.

Idem. Phidias dijs quàm hominibus efficiendis melior artifex traditur.

Idem. Admirabilior in fœmina quàm in uiro uirtus.

Idem. Qui legẽte alio ediscit, in parte tardatur: quod acrior est oculorum quàm aurium sensus.

Idem. In armorum ratione antiquior cauendi, quàm ictum inferendi cura est. Quod exemplum ab re non multum abest.

Valerius Maximus. Patriæ quàm uitæ suæ longiores terminos esse maluerunt.

Idem. Multo multoq; seipsum quã hostẽ superare operosius.

Idem. Aliquanto satius fauorabili quàm inuisæ rei uacare.

Sallustius de Catone. Esse quàm uideri bonus malebat. Itaque quo minus gloriam petebat, eo magis illam assequebatur.

Idem. Quo mihi rectius esse uidetur ingenij quàm uirium opibus gloriam quærere.

M. Cicero. Quid Aristides (malo enim Græcorum quàm nostra proferre) numne ob eã causam expulsus est patria, quòd

præter modum iustus esset?

Idem. Accipere quàm facere præstat iniuriam.

ADVERBIA SVPERLATIVI GRADVS *terminari in e tantum, uel in un tantum: raro in utrunq; nisi forsan minimum & minime, quæ ualla audacius distinguit: & potißimum ac potißime, quod posterius idem frustra damnat: in o uero & um pauca sunt ut minimo & minimum, meritißimo potius quàm meritißimum: temporis tamen et ordinis quædam in o uel um terminantur: ut primo uel primum, extremo uel extremum, postremo uel postremũ, supremo uel supremũ ultimo uel ultimũ.*

Caput LIX.

Aduerbia superlatiua in e uel in um tantum.

Plurimum hoc tibi fortasse proderit, ne in errorem incidas. Is enim Donatus *quem ediscunt pueri, autor alio qui non aspernandus, aduerbia superlatiui gradus in e, & in um, exire putauit: quum exempla dedit, ut doctißime uel doctißimum. Eius hac in re sententiæ ne accedamus abest plurimum. Negamus enim aduerbia ea quæ in e desinunt, in um exire. Contraq;, quæ in um exeunt, in e exire, nisi pauca, negamus. Fere omnia in e, pauca in um, pauciora in o exeunt. Vt quia doctißime dicimus, dici doctißimum non credimus. Contra, plurimum non plurime dicimus. Ea, puto, causa fuit, qua persuasus* Valla Laurentius *potißime dici latine negauit. Potissimum enim usitatissimum est. Sed potissime latine dici prorsus non negamus. Eam enim* Berosi *interpres in sermone latino autoritatis non postremæ usurpauit. Potissime, inquit, idem offensus erat patri ob uitia. Huius autoritatis leui-*

tas, qualis tibi fortasse uidetur, ne uacillet diutius: eam Ciceronis uerbis oneramus grauiorem. Hactenus, inquit, mihi uideor, quid sentirem potissime dixisse. Potisśime

Quòd autem minimum & minime dicantur latine, idem Valla scribit, additq; minimum propriè esse superlatiuũ: minime uero pro negatione sola accipiendum. Minime tamẽ superlatiuum esse, uerbá illa M. Tullij documento sunt. Si aliquando necessitas, inquit, nos ad ea detruserit, quæ nostri ingenij non erunt: omnis adhibenda erit cura, meditatio, diligẽtia, ut ea si non decore, at quàm minime indecore facere possimus. Ibi enim quã minime possimus, ea forma dictum est, qua si dicas quam doctissime possimus. Quod itidem Quintilianus dicit. Eius uerba sunt. Mihi semper moris fuit, quàm minime alligare me ad præcepta, quæ καθολικὰ uocant, id est, ut dicamus quomodo possumus, uniuersalia uel perpetualia. Minimum idem, quod superlatiuum sit, idẽ usurpat. Nos uidemus inquit, hoc usu uenire, ut quos nunquam putassemus à nobis internosci posse, eos consuetudine adhibita tam facile internosceremus: ut minimum quidem similes uiderentur. Minimo apud Quintilianum scriptum inuenio. Eius uerba sunt. Status sit rectus, æqui & diducti paulum pedes, uel procedens minimo sinister. Minime.

Aduerbium in o, exiens unũ præter hoc solum legere memini: id autem est, meritissimo: præter extremo, postremo, ultimo, primo, quæ itidem in um exeunt. Quod ex forma aduerbiorũ aliorũ ordinẽ ut ipsa significãt significãtiũ scire posśis.

Turpilius. Meritisśimo te magnifico.

Cæcilius. Meritisśimo hic me eiecit ex hac decuria.

Marcus Cicero. Scæuolæ te dedisti, quem omnes amare meritisśimo pro eius eximia suauitate debemus.

DE ADVERBIIS QVANTITATIS IN um: quòd comparatiuis adiuncta legantur. Deq; particulis tam & quàm, quibus adiunctæ inueniantur, Caput. LX.

Tantũ quãtum, tanto quãto & similia.

QVanto plures excusseris eruditorum memorias, tã to id inuenias obseruari sæpius: ut aduerbia quantitatis in um, cuius generis sunt tantum, quantum, aliquantum, multum, nimium, parum, pauxillum, nihilum, & siqua alia sunt, positiuis, eadem in o comparatiuis adiungantur. Nihilò minus tamen utriq; comparationi apta sunt. ut, Tantum doctus quantum amicus. Multo familiarior. Præceptionis huius exempla ideo nulla scribimus, quòd ea tibi ex alijs scriptoribus satis, opinor, cognita est. Ad hoc, nostrum non fuit consilium eam scribere, sed commonere te tãtum uoluimus: ne scriptorum aliorum præceptionibus persuasus: ibi solœcismum esse putes: ubi hoc genus aduerbia in um cum cõparatiuo aut uerbo uim habente comparatiui adiuncta inueniās. Quod rarius minusq; elegans est, sed certe dicitur.

Terentius. Eius frater aliquantum ad rem est auidior.

Idem. Nihil minus, immo magis auge suspicionem.

Quintilianus. Quid, quòd Ciceronis temporibus paulumq; infra, quoties s litera media uocalium longarum uel subiecta lõgis esset, geminabatur: ut caußæ, cassus, diuißiones: quo modo & ipsum & Virgilium quoq; scripsisse manus eorum docent. Atqui paululum superiores etiam illud quod gemina dicimus, nisi una dixerunt.

Aulus Gellius. Cætera quoq; stadia in terris Græciæ ab alijs postea instituta, pedum quidem eße numero sexcentum, sed tamen eße aliquantulum breuiora.

Idem. videri ea sibi duriora paulum & acerbiora.

Valerius Maximus. Quantum domo inferior, tantum gloria superior euasit.

M. Varro. Praxiteles propter artificium egregium, nemini est paulum modo humaniori ignotus.

Tanto & quanto cum superlatiuo adiungi ubi inuenias, rarum est: quale illud est Valerij Catulli.

Tanto pessimus omnium poeta,
Quanto tu optimus omnium patronus.

Rarum itidem est, ut ubi tanto dicitur, in sermone eodem quàm, aut contra ponatur. Eiusmodi illud Plautinum est:

Verum iræ si quæ forte eueniunt huiusmodi
Inter eos, rursum si reuentum in gratiam est,
Bis tanto amici sunt inter se, quam prius.

Tam & quàm cum comparatiuo adiungi raro inuenias: ut in illo quod est apud Quintilianum. Quàm magis ærumna uiget, tam magis ad malefaciendum urget.

M. Cicero. Tam magis offendit nimium quàm purum.

In quo Appelles pictores quoque eos peccare dicebat, qui nõ sentirent, quid esset satis.

Tam cum positiuo & quàm cum superlatiuo sermone eodem dici, raro inuenire est. Cuiusmodi illud Ouidij est. Tam felix esses quàm formosissima uellem. Tã & quã

Hæc non eo scribo, quòd ea tibi putem imitanda: sed quod ea putes latinè dici posse: quæ si usurpares parcissimè, improbanda non essent.

QVOD ADVERBIA ADIECTIVIS NOMINIBVS, aut aduerbijs ab adiectiuis nominibus factis postponãtur, aut si præponantur, in medio aliquid non ineleganter ponatur. Caput. LXI.

Aduerbiorum situs.

Elegantem admodum compones orationem, in qua aduerbium postpositum sit adiectiuo, aut aduerbio quod factum sit ab adiectiuo: idq; ei si adiaceat, aut si præponatur, in medio aliquid interponatur. ut, Fida parum amicitia est eorum qui student auaritiæ. Eleganter multum ad me scripsisti. Aliquanto es ad rem auidior.

Plutarchus. Multo mihi beatiores uidentur, qui ab Alexandro subacti sunt, quàm qui eum effugerunt.

Idem. Paucis admodum contingit felices esse simul & sapere.

Plato. Difficile admodum est reperire hominem ingeniosum simul & præ cæteris mansuetum atq; uirilem.

Lucilius. Improbior multo, quàm de quo diximus ante.

Publius Syrus. Aleator quãto ĩ arte ẽ melior, tãto ẽ nequior

Idem. Bonus animus læsus grauius multo irascitur.

Ang. Politianus. Vulgare est, ut qui serius paulo ad amicorũ literas respondeant, nimias occupationes suas excusent.

Quintilianus. Stylus intermissione paulum admodum de celeritate perdit.

A. Gellius. Proletariorum ordo honestior aliquanto & re et nomine, quàm capite censorum fuit.

Idem. Obscure magis dictum quàm ambiguè uideri potest.

Idem. Diomedis arma & Glauci non dispari magis præcio æstimata sunt.

Idem. Tarquinius id multo risit magis.

Idem. Obesum hic notauimus propriè magis quàm usitate dici pro exili atq; gracilento.

Valerius Maximus. Prospera nimis usi fortuna.

Idem. Mithridatis regis filia Dripetine Laodice regina nata duplici ordine dẽtium deformi admodum, comes fugæ patris à Pompeio deuicti fuit.

Marcus Cicero. Negare ei quem unicè diligerem, cuiq; me charissimum esse senurem, præsertim & iusta petenti et preclara cupienti, durum admodum mihi uidebatur.

Idem. Quod ab eo diligeris, multo ei amicior sum factus.

Idem. In re militari multo es cautior, quã in aduocationibus.

Idem. Facilius multo pro tua singulari prudentia iudicabis.

Idem. Quod tibi ut planius exponam, altius paulo rationem consiliorum meorum exponam necesse est.

Idẽ. Multo tñ pauciores oratores quã poetæ boni reperiũtur

Idem. Est enĩ finitimus oratori poeta, numeris astrictior paulo, uerborum autem licentia liberior, multis uero ornandi generibus socius ac penè par.

Idem. Mihi quidem ueteres illi maius quiddam animo cõplexi plus multo etiam uidisse uidentur, quàm quantum nostrorum ingeniorum acies intueri potest.

Idem. Vir sapiens multo arte maiore præditus, num quid uerissimum sit, sed quid uelit uulgus, requiret?

Idem. Intelliges multo me uigilare acrius ad salutem, quàm te ad perniciem reipublicæ.

Idẽ. Nemo est in ludo gladiatorio paulò ad facinus audacior, qui se non intimum Catilinæ esse fateatur.

Idẽ. Multoq; melius hæc notata sũt uerbis latinis, quã grecis.

Idem. Multo est turpius oratori, nocuisse uideri causæ, quã non profuisse.

Idem. Quarum rerum negligentia plerasq; causas & maxime priuatas, sunt enĩ multo sæpe obscuriores, uidemus amitti

Idẽ. Plura enim multo homines iudicãt odio, aut amore, aut cupiditate, aut iracundia, aut dolore, aut læticia, aut spe, aut timore, aut errore, aut aliqua pmotione mẽtis, quã ueritate, aut scripto, aut norma aliqua, aut iudicij formula, aut legibus,

ORATIONEM NON INVENVSTAM *eam eſſe, in qua duo nomina comparabilia uiciſſim ſic ſe regant, ut quod fuerat poſitiuum genitiui caſus rectum a ſuperlatiuo, fiat ſuperlatiuum, & regat illud prius ſuperlatiuum in genitiuo abſoluto.* Cap. LXII.

VEnuſtarum pulcherrima, pulchrarumq; uenuſtiſſima mihi, me hercule, uiſa hæc dicēdi ratio eſt: in qua ſuperlatiuum regit poſitiuum: contraq; idem poſitiuum in ſuperlatiuum mutatum regit poſitiuū à quo alterum ſuperlatiuum factum erat. modo ne mutes ſententiam, neue ſæpius obſeruatum affectionis præbeat te poſtulandum. ut, Charorum mihi amiciſſimus es, & amicorum chariſſimus. Doctorum ſapientiſſimus, ſapientumq; doctiſſimus. Perditorum ſceleratiſſimus, & ſceleratorum perditiſſimus. Hoc dicēdi genus non improbauit M. Tullius, qui in libro de Oratore primo M. Craſſum uerba illa dicere facit. Quum Q. inquit, Scæuola æqualis & collega meus homo omnium ditiſſimus, & diſciplina iuris ciuilis eruditiſſimus, & ingenio prudentiaque acutiſſimus, & oratione maximè limatus atque ſubtilis, atq; ut ego ſoleo dicere, iuriſperitorum eloquentiſſimus, eloquentium iuriſperitiſſimus, ex ſcripto teſtamentorum iura defenderet. Non ita diſſimile illud eſt Ciceronis eiuſdem: quamuis de duobus dictum ſit. Craſsus, inquit, erat parciſsimus elegantium, Scæuola parcorum elegantiſsimus.

Ab hac dicendi uenuſtate longe non abſcedas: ſi cum adiectiuo ſubſtantiuum nomen ab adiectiuo factum, ſit adiunctum quod in adiectiuum redeat, & altero adiectiuo ſubſtantiuum fiat. ut, Perfecta conſummatio conſummataq; perfectio. Eru-

dita compositio, compositaq; eruditio. Hoc facere non queas: nisi magna inter utraq; sit conuenientia.

QVOD SVPERLATIVI A COMPARAtiuo recti in ablatiuo aut simili casu significatus multum augeatur, Caput LXIII.

ELegantißimi in dicendo multi fuere: sed his quoque elegantiores ex illo dicendi genere superlatiui significatum non parum augeri putauere: si super id superlatiuum comparatiuo excessus ita detur, ut ab eo superlatiuus tã quam regatur. Non tamen intelligo ita, ut putes significatum superlatiui ibi positi augeri: sed excessum eum per comparatiuum atq; superlatiuum fiat, accrescere magis. ut, Mihi amicißimus es: esses tamen amicior, si ad me scriberes. Literas tuas quum recepi, mihi iucundißimæ fuerunt. Iis legendis ualere te quum agnoui, iucundiores fuere. Felicißimo fœlicior es. Leberide & Cingalo mendicißimis hominibus mendicior. Cõparatiuũ plus superlatiuo.

Plautus. Si sis stultior stultißimo.

Ouidius. Accedat lachrymis odium, dignusq; puteris,
Qui mala quum tuleris plurima, plura feras.

A. Gellius. C. Fabritius, & Coruncanius, antiquißimi uiri, uel his antiquiores Horatij illi Trigemini plane ac dilucide cum suis fabulati sunt.

Marcus Cicero. Quum ipsum Furnium per se libẽtissime uidi: tum hoc libentius, quod illum audiens te uidebar audire.

Idem. Ego autem hoc miserior sum quàm tu, quæ es miserrima, quod ipsa calamitas communis est utriusque nostrum.

Idem. Vale igitur mi Cicero, tibiq; persuade, te mihi quidem esse charissimum, sed multo fore chariorem, si talibus monimentis præceptisq; lætabere.

idem. Hoc tibi propone, amplitudinē & quasi quādam exag gerationē quàm altißimam animi, quæ maximè eminet in cō temnendis et despiciendis doloribus, unam esse omnium rerū pulcherrimā, eoq; pulchriorem, si uacet populo, neque plau sum captans se tantum ipsa delectet.

Quum uero per gradus comparationis fit quædam uelut gradatio: cum dicendi uenustate uis acquiritur orationi. ut, Felix est cui amicum bonum diligere contigit, felicior qui ab eo literas multas accipit, felicißimus cui cum eo uiuere datū est. Cum eo præclarè agitur, qui pecuniæ indigens literarum studiosus est: præclarius, cui cum scientiæ cupiditate pecuniæ adest copia: præclarißime, cui ea literarum cupiditas earum professione exatiata est.

Plautus. Miser homo est, qui ipse sibi quod edat quærit, & id ægre inuenit. Sed ille est miserior, qui & ægre quærit, & nihil inuenit. Ille miserrimus est, qui con esse cupit, quod edat non habet.

Plinius. Malum patremfamilias, quisquis interdiu faceret quod noctu posset, nisi in tempestate cœli. Peiorem, qui profe ctis diebus ageret quod feriatis deberet. Peßimum, qui sereno die sub tecto potius operaretur, quàm in agro.

SVPERLATIVI AVGMENTVM QVI bus particulis adiunctis fiat: quòdq; unusquisq; cum superlatiuo adiungatur. Ac de comparatiuo de pluribus generis eiusdē dicto, Cap. LXIIII.

Superlatiuum augētia.

VNus omnium elegantißimus Cicero nobis quoniam imitandus est, quibus cumularit dictionibus significatum superlatiui, nunc uidetur dicendum. Illis autem particulis cumulauit, apprime, omnino, sine cōtrouersia: un

adiungit Aulus Gellius maxime apposuit. Poßis ergo dicere: Tu unus omnium mihi chariβimus es. Epistola ad me tua apprimè fuit elegantißima. Omnium sine controuersia doctißimus es.

Aulus Gellius. Bonas artes qui synceriter cupiunt appetuntque, hi sunt uel maxime humanissimi. Maxime.

Q. Clau. Quadrigarius. Apprime summo genere natus erat Apprimo

Summum enim ut primum, ultimum, extremum, habere uim superlatiui multis persuasum est.

M. Cicero. Qui antea aut obscuris hominibus, aut etiam sontibus opitulari poteram: nunc P. Nigidio uni omnium doctissimo & sanctissimo, & maxima quondam gratia, & mihi certe amicissimo nec benigne quidem polliceri possum. Vnus.

Idem. Quo mortuo me ad pontificem Scæuolam contuli, quẽ unum nostræ ciuitatis & ingenio & industria præstantissimum audeo dicere.

Idem. Tum Iulius. Ego me hercule, inquit, Antoni semper is fui, qui de te oratore sic prædicarem, unum te in dicendo mihi uideri lectissimum, propriumq; hoc esse, nihil à te unquam esse dictum, quod obesset ei pro quo diceres.

Idem. Quod autem in quo sapienter dicimus, id apprimè rectissimè dicitur. Apprime.

Idem. Miserrima est omnino ambitio, honorumq; contentio. Omnino

Idẽ. Panætius sine cõtrouersia d officijs accuratissime scripsit Sine cõtrouersia.

Alia multa quæ superlatiuo adiungi solent, de industria omittimus, propterea quòd ea scriptorum aliorum monimẽtis ignota non sunt. Deinde particulæ hæ quas diximus, præter unum, positiuis adiungi solent usitatius. Vnum uero superlatiuo sæpius. Vnde appositum unumquodq; cum positiuo dictum sæpius, cum superlatiuo compositum inuenimus. Vnusquisque cũ superlatiuo.

Val. Maximus. Fabritius, inquit, Licinus honoribus & auto ritate omni ciue tẽporibus suis maior, par unicuiq; pauprimo

Cõparatiuum inter plura eiusdẽ generis Maiorẽ de tertia:

Exemplo hoc commoneare comparatiuum dici posse de pluribus generis eiusdem: quod est contra nonnullorum præceptionem. Id quod Plautus, Aul. Gellius, alijq; multi factitarũt: Nam apud Plautum tres habens filias ad natu maximam uisurus: Ad meam, inquit, maiorem filiam inuiso domum.

Aulus Gellius. Hortensius omnibus ferme oratoribus ætatis suæ nisi M. Tullio clarior.

PARTICVLA VEL, ADIVNCTA CVM superlatiuo quid habeat uenustatis. Caput LXV.

vel cũ superlatiuo.

Oratoribus uel maximis illud dicendi genus ualde consuetum est, ut ibi cum superlatiuo uel nomine uel aduerbio adiungant particulam uel, ubi loquẽtium uulgus ponit non solum cum positiuo, sed sed etiam cum superlatiuo. ut, Literæ ad me tuæ amicitiæ nostræ testes mihi fuerunt uel iucundissimæ. id est, non iucundæ solum, sed etiam iucundissimæ. Literæ mihi tuæ gaudio uel maximo fuerunt. Eos quibuscum tibi negotium est, uel prudentissimè conuenis.

Quintilianus. Potior mihi ratio uiuendi honeste, quàm uel optimè dicendi uideretur.

Idem. Hoc transeo, de quo neminem qui literas uel primis, ut aiunt, labris degustauerit, dubitaturum puto. Primum enim superlatiuum esse, Priscianus contendit.

Aulus Gellius. Menander poeta uetustior humanarum opinionum uel peritissimus.

Idem. Super hac quæstione tum ab alijs, sicuti dixi, multis, tũ uel diligentissimè à Theophrasto disputatur.

Idem. Nunquam, inquit Phauorinus, quod equidem sciõ, tam

importuna ta mq; audaci argutia fuit noster Probus: *ut Sallu stium uel subtilissimum breuitatis artificem periphrasim poe tarum facere diceret.*

M. Cicero. *Sed quid quæro uelis ne, quum literis tuis erudi tissimè scriptis te uel maxime uelle perspexerim?*

Idem. *Illum fructum ex tuis literis uel maximum cepi, quòd te præclare res humanas contemnentem, & optimè contra fortunam paratum armatumq; cognoui.*

Idem. *Ipsæ illæ conciones ita multas habent obscuras abditas que sententias, uix ut intelligantur: quod est in oratione ciuili uitium uel maximum.*

Idem. *Quid est tam furiosum quàm uerborum uel optimorũ atque ornatissimorum sonitus inanis nulla subiecta sententia nec scientia?*

Idem. *Ob eam etiam causam eloqui copiose, modo prudenter, melius est, quàm uel acutissimè sine eloquentia cogitare.*

Idem. *Fidibus* Musicorum *aures uel minima sentiunt.*

Idem. *Turba & barbaries forensis dat locum uel uitiosissi mis oratoribus.*

Idem. *In dicendo autem uitium uel maximum, à uulgari gene re orationis atq; à consuetudine communis sensus abhorrere.*

Idem. Hoc *autem uno præstamus uel maximè feris, quo collo quimur inter nos, & exprimere dicendo sensa possumus.*

Alijs quoq; uocabulis adiungi posse ne tu nescias, exem pla subscribimus.

Virgilius. *Carmina uel cœlo possunt deducere lunam.*

Quintilianus. *Omnibus his sufficit uel unum* Ciceronis *exem plum,* Facinus *est uincire ciuem* Romanum: *prope scelus uer berare: parricidium necare: quid dicam in crucem tollere?*

Sallustius. *Vnũ omnibus finẽ natura uel ferro septis statuit.*

In eadem hac significatione superlatiuo etiam particula adiungitur.

Lētulus. Cura ut omniū tibi auxilia adiungas, etiā infimorū.

M. cicero. Caput autem est in omni procuratione negotij et muneris publici, ut auaritiæ pellatur etiam minima suspicio.

QVOD ADVERBIA COMPARATIVI *gradus aut superlatiui perinde ut nomina casum regant,* Caput LXVI.

Aduerbiorum cōparatiuorū et superlatiuorū regimen. ex

Minime omnium fieri putat uulgus semidoctum ut aduerbia comparatiua aut superlatiua perinde ut nomina casum regant. Siquidem absolutè ferè poni solent. Ne igitur solœcismum putes, si quem casum huiusmodi aduerbijs apposueris, hanc præceptionem scribimus: qua id fieri, uimq; orationis augeri censemus. ut, Omnium te diligo amantissime. Quod ad me misisti munus omnium diligentissimè asseruabo. Nemo te uiuit iustius.

Plautus. Omnium primum Alcumena geminos peperit filios

Idem. Omnium primum iste qui sit iste Sosia, hoc dici uolo.

Terentius. Meriton hoc meo uidetur factum? DEM. *Minime gentium.*

Idem. Illa exclamat. Minime gentium.

Aulus Gellius. Qui de uestali uirgine capienda scripserunt, quorū diligentissimè scripsit Labeo Antistius, minorem quā annos sex, maiorem quàm annos decem natam negauerunt.

Idem. Quod apud Scipionē omnium ætatis suæ purissime locutum legimus, roboraria aliquot Romæ doctos uiros dicere audiui id significare, quod nos uiuaria dicimus.

Marcus Cicero. Vt antea declamitabam causas, quod nemo me diutius fecit, sic hæc mihi nunc senis est declamatio.

Idem. Maxime uerò omnium flagrasse amore Rheginum ibi cum apparet ex scriptis.

Idem. Nemo est, qui tibi sapientius suadere possit teipso.

Idem. Quod quidem tu minime omnium ignoras.

QVOD NOMEN AVT ADVERBIVM gradus comparatiui adiectiuum aut substantiuum aut participium in ablatiuo casu regat non uulgariter. Caput LXVII.

Opinione tua illud fortasse inuenias elegantius: ut quũ domestico sermone habes comparatiuum, siue nomen sit siue aduerbium, postea particulam quam cum adiectiuo nomine aut substantiuo, uel cum participio, postremo sequitur uerbum Sum es est: tum amittas particulam quàm ac uerbũ sum: idq; nomen uel participium in ablatiuo, quod cõparatiuum regat, colloces. Id exemplis tibi sit manifestius. *Cõparatiua aduerbia cũ ablatiuo.*

Mea tecum amicitia fide maior est: id est, maior quàm fides sit hoc est, maior quã quis credat. Tu solito felicior es. Vtili tardius aduenis. Themistocles adolescens liberius iusto uiuebat. *Fide. Solito.*

Virgilius. Dicto citius tumida æquora placat.

Plautus. Istuc curaui, ut opinione illius pulchrior esses. *Opinione*

Idem. Prius tua opinione hic adero: bonum animum habe.

Suetonius. Curam quoq; solito exactiorem contulit.

P. Lent. Opinione celerius confido sceleratissimum latronem pœnas daturum.

C. Asinius Pollio. Quod familiarem meum tuorum numero habes, opinione tua mihi gratius est.

Valerius Maximus. Consueto enim sacrificauit diutius.

M. Cicero. Illa multo maior opinione, quòd nemo potest de ea re quàm non nouit, non turpissime dicere.

Quum uero in hoc dicendi genere substantiuum nomen in latino casu à comparatiuo regitur, tum attendendum est uirtute ne comparatiui, an positiui regatur. Alia enim esse possit sententia. Quemadmodum si dicas. M. Crassus ditior erat opinione hominum: si ablatiuus opinione regitur uirtute cōparatiui, ea sententia est. M. Crassus ditior erat quàm homines opinabantur. Sin autem uirtute positiui, Homines opinabantur Marcum Crassum ditiorem, quàm esset. Quæ utraq; sententia eadem non est.

QVOS CASVS REGANT NOMINA comparatiui gradus aut superlatiui, præter eos q̄ ne uulgo quidem literatorum ignoti sunt. Caput LXVIII.

Casus non uulgares cōparatiuorum & superlatiuorum.

IN oratoribus grauissimi illud quoque dicendo sæpe usurpant: ut nominibus comparatiui gradus aut superlatiui adiungant accusatiuum uel ablatiuum cum præpositione ante, inter, in, de, uel ex. ut, Ex amicis maximus. Inter doctiores facilis. Ex discipulis studiosissimus. Id ibi obserues, ut in eo accusatiuo uel ablatiuo id nomen colloces, quod comparatiui aut superlatiui adiectiuum esset.

Virgilius. Scelere ante alios immanior omneis.

Cornel. Celsus. Ex his auibus quæ in media specie sunt, ualentior ea quæ pedibus, quàm quæ uolatu magis nititur.

Idem. Itemq; ex feris, quo maius quodq; animal, eo robustior ex eo cibus est.

Minorē è liberis duobus.

Plinius Iunior. Minorem è liberis duobus amisit.

Plinius. Inter omnia uenenata Salamandræ scelus maximū ē.

Maiorē de duobus

Suetonius. Antonium iuuenem maiorē de duobus interemit.

Quintilianus. Pater dignissimo ex filijs reliquerat.

Aulus

Aulus Gellius. Ex malis duobus, quos apud eos uidisset, uter maior esset eum mittendum curaret. Maiorē ex duobus malis.

Val. Maximus. Erat autē is ex trigīta tyrānis crudelissimus.

Idem. De duobus filijs & ingenti agilitate & corporis dotibus præstantiorem imperijq; successorem destinatum Atym existimauit ferro sibi ereptum. De duobus filijs præstantiorē.

M. Cicero. Quem Crassus dilexit ex omnibus plurimum.

Idem. Maximè autem admonendus, quātus sit furor amoris. Omnibus enim ex animi perturbationibus est profectò nulla uehementior.

Idem. Et quod Thales, qui sapientissimus in septem fuit. In septem.

Idem. Quinetiam gustus, qui est sensus ex omnibus maximè uoluptarius, quiq; dulcedine præter cæteros sensus mouetur, quàm cito id quod ualde dulce est aspernatur ac respuit?

Idem. Acerrimum autem ex omnibus nostris sensibus esse sensum uidendi.

QVOD NOMEN SVPERLATIVI GRAdus substantiuum in casu genitiuo numeri multitudinis regat elegantius, quàm sibi conueniens habeat, Caput. LXIX.

GEnerum dicendi (quibus uti solet Aul. Gellius) illud ferè usitatissimum est: ut superlatiui substantiuum in casu patrio numeri pluralis collocetur. ut, Amicorū integerrimus. Sermone enim domestico diceres amicus integerrimus. Oratorum doctissimus. Superlatiuum cū genitiuo elegantius.

Imperatorum fortissimus.

Suetonius. In asperrimas insularum auehi.

Plinius. Qur sternutamentis salutatur? quod etiam Tyberium Cæsarem tristissimū, ut constat, hominum in uehiculo exe

gisse tradunt.

Aulus Gellius. *Grauißimi philosophorum super hac reserio quæsiuerunt.*

Idem. *Quibus declarabat maximus philosophorum literas atque doctrinas philosophiæ, quum in hominem falsum atq; degenerem, tanquam in uas spurcum atque pollutum influxissent, uerti, mutari, corrumpi.*

Idem. *Protagoras insyncerus quidem philosophus, sed acerrimus sophistarum fuit.*

Idem. *Hesiodus poetarum prudentissimus linguam non uulgandam sed recondendam esse dicit.*

Idem. *Catullus elegantissimus poetarum.*

Idem. *Vt uidentur existimasse antiquissimi græcorum.*

Idem. *Apud antiquißimos Romanorum neq; generi neq; pecuniæ præstantior honor tribui, quàm ætati senectæ solitus ẽ.*

Idem. *Vetus atq; perpetua quæstio inter nobilissimos philosophorum agitata est.*

Scipio. *Vbi agros optime cultos & uillas expolitißimas uidißet in regionibus excelsißimo locorũ murũ statuere aiebat.*

Sallustius. *Quorum sanguine Tarulæ Scyroq; peßimis seruorum diuitiæ partæ sunt.*

M. Cicero. *Nisi idem placeret grauissimo Stoicorũ Panætio.*

Idem. *Quid igitur aut hunc probibet, aut etiam Xenocratẽ illum grauißimum philosophorum exaggerantem tãtopere uirtutem, & extenuantem cætera & abijcientem, in uirtute non beatam modo uitam, sed etiam beatißimam ponere.*

Idem. *Necnõ Xenocratem quidem seuerißimum philosophorum, ob eamq; rem ipsam magnum clarumq; fuisse.*

Plures eruditorum. In comparatiuo idem obseruari poßit. Quintilianus. *Plures eruditorum aliam esse dicendi rationem, aliam scribendi*

putauerunt. Ideoq; in agendo clarißimos quosdam nihil posteritati, mansurisq; mox literis reliquisse, ut Periclem & Demadem. Rursus alios ad componendum optimos, actionibus idoneos non fuisse, ut Isocratem.

Plinius. Animalium fortiora quibus sanguis craßior, sapientiora quibus tenuior, timidiora quibus minimus, at quibus nullus, hebetia. Fortiora animaliũ &c.

M. Cicero. Harum igitur duarum ad fidem faciendam iustitia plus pollet.

QVOD IN GENERIS PARTITIONE nomen genus significans ponatur in casu genitiuo uel ablatiuo cum ex præpositione, uel e, uel de, Caput. LXX.

MVlti & poetarum & oratorum id usu multo con- Casus partitiuorum terunt. ut cum generalis alicuius partitio fit, tunc generale nomen ponatur in casu patrio, aut in latino cum præpositione, è, ex, uel de. Ea autem partitio fit sæpius nominibus illis quæ subscripta sunt, multus, aliquis, quispiam, nullus, nemo, alius & si qua sunt generis eiusdem, quibus nomina numeri quæ ordinem significant adiungas. ut, Nemo amicorum tibi contemnendus est. Primus oratorum in latina lĩgua Cicero ẽ. Nemo ex poetis apud nos Virgilio grauior ẽ Plato. Omnibus turpe illud ac illiberale uideri debet, ut ciuium aliquis totam noctem dormiat.

Idem. Auri pœnuria quenquam pereuntem nullus adhuc poetarum retulit.

Ennius. Pendent peniculamenta unum ad quemq; pedum. Peniculamenta uestium partes appellat.

Propertius. Aeque utinam primis animam me ponere cunis:
Iußisset quæuis de tribus una soror.
Plautus. Satin habes, si fœminarū nulla est, quā æque diligā?
Virgilius. Multos Danaum demittimus orco.
Terentius. Nemo est meorum amicorum hodie, apud quem expromere omnia mea occulta audeam.
Politianus. Aetate nostra qua pauci quoq; uirorum caput altius in literis extulerunt.
Aelius Spartianus. Neminem propè magnorum uirorū optimum & utilem filium reliquisse satis claret.
Suetonius. Valerius Messala tradit neminem unquam libertinorum adhibitum ab eo cœnæ.
Idē. Diuus Tyberius adulationes adeò auersatus est, ut neminē senatorū aut officij aut negotij cā ad lecticā suā admiserit.
Idem. Neminem exulum nisi ex senatus autoritate restituit.
Plinius. Nemo mortalium omnibus horis sapit.
Idem. Hoc primum quisquis in remedijs animi sui habeat, ex omnibus bonis, quæ homini tribuit natura, nullum melius esse tempestiua morte. In eaq; id optimum, quòd illam sibi quisq; præstare poterit.
Idem. Lanarum nigræ nullum colorem bibunt.
Idem. Piscium fœminæ maiores quàm mares.
Aulus Gellius. Plerīq; nobilium Græcorum affirmatißimè scripserunt, simulachrum colūbæ è ligno ab Archita ratione quadam disciplinaque mechanica factum uolasse.
Idem. Grammaticus autem quispiam è nobilioribus ab emptore adhibitus reperisse unum in libro mendum dicebat.
Idem. Quispiam de sectatoribus Phauorini, uidebatur esse in literis ueterator. Valerium, inquit, Probū audiui hec dicere:
Idem. Plutarchus secundo librornm quos de Homero compo

fuit, imperfecte, atq; præpostere, atq; inscite syllogismo esse usum Epicurum dicit.

Idem. *Aurelius autem Opilius in primo librorum quos Musarum inscripsit, Induciæ, inquit, dicuntur, quum hostes inter se utrinq; utroq; alteri ad alteros impune et sine pugna ineūt*

Idem. *Nos neque solœcismum neq; barbarismum apud Græcorum idoneos adhuc inuenimus.*

Valerius Maximus. *Diuinæ fortunæ uulnus Pheræo Iasoni quidam exitij eius cupidus intulit. Nam quum inter insidias gladio eum percußißet, uomicam, quæ à nullo medicorum sanari putuerat, ita rupit, ut hominem pestifero malo liberaret*

Idem. *Indignatus quoque quòd ex lictoribus nemo se equo descendere iussisset.*

Idem. *Areopagus, quid quisq; Atheniensium ageret, aut quo nam quæstu sustentaretur, diligentissimè inquirere solebat.*

Sallustius. *Amicorū neq; nobis, neq; cuiquā hominū satisfuit.*

Idem. *Malitia præmijs exercetur, ubi ea dempseris, nemo omnium gratuitò malus est.*

M. Cicero. *Nemo est illorum omnium mihi te iucundior.*

Idem. *Ex his alius alio plus habet uirium.*

Idem. *Quod enim est tam desperatum collegium, inquo nemo è decem sana mente sit?*

Idem. *Nec uerò quenquàm senum audiui oblitū quo loco thesaurum obruisset.*

Idem. *Asclepiadem ferunt non ignobilem neq; inexercitum philosophorum quum quidam quæreret quid ei cæcitas attulisset, respondisse, ut puero uno esset comitatior.*

Idē. *Nihil est quòd tibi maioris fructus gloriæq; esse posit, nec quicquam ex omnibus rebus humanis est præclarius aut præstantius quàm de Repub. bene mereri.*

PARTICVLAM EO QVOD, CVM COMparatiuo positam dici pro eo quod est præcipue quia, Caput LXXI.

Eo quòd HOC scribendum suscepimus, eoq; diligẽtius, quod elegantia carere mihi uisum non est. Id autem eiusmodi est: quũ sermone domestico dici solet, præcipue quia, dicas elegantius particulam eo cum comparatiuo accommodo, & particula quòd pro quia. ut, Amicitiam negligendam non putamus, eoq; magis, quod fortunæ tristioris quædã quasi medela sit. Literarum studium eo nobis debeat esse ardentius, quod gloriam comparent amplißimam. Literæ mihi tuæ fuerunt eo iucundiores, quod eis huc te uenturum scribis. Plinius Iunior. Nobis hoc maior agenda reuerentia est, quòd iam illo functi sumus.

Vatinius. De Dionisio tuo adhuc nihil extrico, & eo minus qđ me frigus Dalmaticũ, qđ illinc eiecit, etiã hic refrigerauit

C. Memmius. Num ne summa ope nitemini, atq; eo uehementius, quòd maius dedecus est parta amittere, quàm omnino non parauisse?

M. Cælius. Hoc eo diligentius facio, quòd quum otiosus sum, plane ubi delectem otium meum, non habeo.

Idem. Has ego tibi literas eo maiore misi interuallo, q̃ comitiorum dilationes occupatiorem me habent.

Valerius Maximus. In C. Fabritij & Q. Aemilij Pappi principum seculi sui domibus argentum fuisse cõfitear oportet. Vterq; enim patellam deorum & salinum habuit. Sed eo lautius Fabritius, quòd patellam suam corneo capedunculo sustineri uolu t.

M. Cicero. Amicitiæ nostræ memoriã spero sempiternã fore

idq́; mihi eo magis ē cordi, quod ex omnibus ſeculis uix tria aut quatuor nominātur paria amicorū: quo in genere ſperare uideor Scipionis amicitiā & Lælij notam poſteritati fore.
Idē. Eoq; ad te tardius ſcripſi, quòd cottidie teipſū expectabā.
Idem. Hæc eo pluribus ſcripſi, quòd mihi ſignificabant literæ tuæ ſubdubitare, qua eſſem erga illum uoluntate.
Idem. Meminiſti enim profectò, ut opinor, Attice, & eo magis quòd P. Sulpitio utebare multum.
Idem. Temeritate enim remota, gratiſſima eſt liberalitas, eoque eam ſtudioſius plæriq; laudant, quòd ſummi cuiuſq; bonitas commune perfugium eſt omnium.
Idem. Ex me quærunt crebro, & ex hoc item Scæuola, quonam pacto mortem Africani feras: eoq; magis quòd his proximis nonis, quum in hortos D. Bruti auguris commentandi cauſa, ut aſſolet, ueniſſemus, tu non affuiſti.
Idem. In quo eo magis nobis eſt elaborandum, quòd multi iā eſſe latini libri dicuntur ſcripti incōſiderate ab optimis illis quidem uiris, ſed non ſatis eruditis.
Idem. Nunc ut honores, ut omnis dignitatis gradus, ſic huius ſcientiæ ſplendor deletus eſt. Idq; eo indignius, quòd eo tempore hoc cōtigit, quum is eſſet, qui omnes ſuperiores, quibus honore par eſſet, ſcientia facile uiciſſet.
Idē. Eo quidē loquor cōfidētius, quòd Catulus auditor acceſſit
Idem. Hæc eo dico pluribus, quod genus hoc totum oratores qui ſunt ueritatis ipſius actores, reliquerunt: imitatores autē ueritatis hiſtriones occupauerunt.
Idem hoc pro eo dixit. Quū, inquit, ſalutationi nos dedimus amicorum, quæ fit hoc etiam frequentius quàm ſolebat, quòd quaſi auem albam uidentur bene ſentientem ciuem uidere, abdo me in bibliothecam.

Particulam eo cum superlatiuo Plinius Iunior cõiunxit. Mala, inquit, emptio semper ingrata est, eo maximè quod ex probrare stultitiam domino uidetur. Idem quoq; in hoc dicendi genere tanto pro eo usurpauit. Tanto, inquit, laudabilior munificentia nostra fore uidebatur, quod ad illam non impetu quodam, sed consilio trahebamur. M. Item Cicero particulam Quia pro Quòd raro usurpat. Quorum, inquit, prima ætas propter humilitatem et obscuritatem in hominum ignoratione uersatur, hi simul ac iuuenes esse cœperunt, magna spectare, et ad ea rectis studijs debent contendere. quod eò firmiore animo facient, quia non modo non inuidetur illi ætati, uerumetiam fauetur.

Idem. Quod eo magis miror, quia scriptum à discipulo eius Poßidonio est, triginta annos uixisse Panætium, postquam illos libros edidisset.

QVO PRO VT, COMPARATIVO quàm positiuo adiungi sæpius, Cap. LXXII.

Quo p ut. QVo imitari authores posis facilius, hoc quoq; præceptum uoluimus. Quum alij multi primi in dicendo nominis, tum uel maxime Vale. Maximus illud obseruare in dicendo soliti sunt: ut particulam quo pro ut cũ comparatiuo coniungerent, inq; medio sæpe uocem aliquam imponerẽt. Ad te scribo quo amicitia nostra crescat amplior Cibo & somno parce utendum est, quo sit ingenij acrimonia maior. Artium bonarum studijs opera danda est quo sit animus tuus diuinior.

Terentius. Id amabo adiuta me, quo id fiat facilius.

Quintilianus. Difficiliora debent esse quæ exercent, quo sit leuius ipsum illud in quod exercent: ut athletæ ponderibus

plumbeis assuefaciunt manus: quibus uacuis & nudis, in certammine utendum est.

Idem. Culpa est in præceptoribus prima, libenter detinentibus puerum, partim cupiditate diutius exigendi mercedulas, partim ambitione, quo difficilius sit quod pollicētur, partim etiam inscitia tradendi uel negligentia. Proxima in nobis, qui morari in eo quod nouimus, quàm discere quod nondum scimus, melius putamus.

Idem de Demosthene. Scandens in aduersum cōtinuabat quā posset plurimos uersus. Idem quo facilius uerba ore libero exprimeret: calculos lingua uoluens dicere domi solebat.

Idem. Pythagoreis certe moris fuit, quum euigilassent, animos ad lyram excitare, quo essent ad agendum erectiores: & quum somnum peterent, ad eandem prius lenire mentes, ut si quid fuisset turbidiorum cogitationum, lenirent.

D. Brutus. Nos hic ualemus recte, & quo melius ualeamus operam dabimus.

Valerius Maximus. Quicquid in excelso fastigio positū est, humili & trita consuetudine, quo sit uenerabilius, uacuum esse conuenit.

Idem. Maiores natu in conuiuijs ad tibias egregia superiorū opera carmine comprehensa pangebant: quo ad ea imitanda iuuentutem alacriorem redderent.

M. Cicero. Quo tolerabilius feramus igniculum desiderij tui crebris nos literis appellato.

Idem. Quo enim maiore sunt isti odio supplicioq; digni, qui nō solum uestris domicilijs atq; delubris sunt funestos ac nefarios ignes inferre conati.

Idem. Vnde igitur ordiar? an eadem attingam, quæ modo breuiter dixi: quo facilius oratio progredi poßit longius?

Idem. Facessant igitur omnes qui docere nihil possunt quo melius sapientiusq; uiuamus. Nisi ut in hoc, ita in alijs quoq; superioribus exẽplis dicere mauis quo ꝓnomẽ esse ablatiui casus. Ne autẽ sine comparatiuo dici putes, exempla subiungimus.

Terentius. Hanc simulant parere, quo Chremetẽ absterreãt.

M. Cicero. Omnia faciat quo propositum assequatur.

Idem. Inducebat Carneades non quo probaret, sed ut exponeret Stoicis summum bonum esse frui his rebus, quas primitus natura conciliauisset. Huius uero ætatis doctiores particulam quo pro ut, uel cum comparatiuo uel sine eo usurpant promiscue. Qui pro ut nonnunquàm dici attendimus.

Terentius. Quãto satius est te id dare operam, qui istum amorem ex animo amoueas tuo: quàm id loqui, quo magis libido frustra incendatur tua.

QVO PRO QVANTO, ET HOC VEL eo pro tanto simul ponenda esse, Caput LXXIII.

Quo ꝓ quãto, cũ hoc uel eo pro tanto.

QVO plura autorum uolumina excusseris, eo tibi facilior hæc præceptio sit. Particula quo pro quanto, & hoc uel eo pro tanto à doctioribus sæpißime usurpantur. Vt, Quo te magis amo hoc plures ad te scribo literas. Quo quis altiore animo natus est: eo ad summum reip. fastigium contendit enixius. Quo quis pauperior est, eo ei uehementior est ad studia literarum cupiditas.

Plato. Quo Vlysse Achilles fuit præstantior: eo Ilias Homeri Odyssea præclarior est.

Plinius. Omnia animalia quo maiore corpore: eo minus fœcunda sunt.

Cornelius Celsus. Quo futuræ pauciores sunt, eo capitis ua-

letudo commodior est.

Quintilianus. Vox ut nerui, quo remißior, hoc & grauior, quo tensior, hoc tenuis & acuta magis est.

Idem. Quo quisq; ingenio minus ualet, hoc se magis attollere & dilatare conatur: ut statura breues in digitos eriguntur, & plura infirmi minantur.

Idem. Præceptor quo sæpius monuerit, hoc rarius castigabit.

M. Cicero. Quo difficilius, hoc præclarius.

Idem. Quo minus ergo honoris erat poetis: eo minora studia fuerunt.

Quàmuis quo præponatur sæpius, postponi tamen prorsus non negamus.

M. Cicero. Peto à te hoc diligẽtius quàm si mea res esset, quo est honestius de amicorum pecunia laborare quàm de sua.

Nõnunquàm inuenire est particulam quo solam positam: aut pro particula hoc uel eo poni tanto.

Ouid. Quoq; magis tegitur, tanto magis æstuat ignis.

Plinius. Quo maius est animal, tãto diutius formatur ĩ utero

Idem. Triticum quo serius metitur, copiosius inuenitur: quo celerius uero, eo speciosius & robustius.

SEMITARIVM ILLVD SECVNDVM quod quisque, qua dicendi ratione euitari poßit, Caput LXXIIII.

VT elegantißimum quemq; imitari contendes, ita elegans maxime euades. Ab elegantißimis autem præceptionem hanc maxime obseruatam inuenias: ut quũ eis id dicendum est, quod indoctum uulgus dicit, secundum quòd quisq;, tum superlatiua duo dicant, utrunq; nominale, Vt p secundum quod.

uel utrunq; aduerbiale, uel alterum nominale, & alterum ad uerbiale, quibus particulæ ita, ut & quisq; uel adiungantur, uel omittantur. Exēplis id sit manifestius. *Vt quisq; optimus est, ita retinet amicitiam longißime, id est, secundum q. quisq; bonus est, amicitiam diu retinet, parum enim bonus, parum diu retinet, melior diutius, optimus diutißime. Vt claris nata libus quisq; conspicuus est maxime, ita superbia eminentißimus. Maxime quisq; diues, à literis abhorret maxime.*

M. Cicero. *Primum illud in officio est, ut ei plurimum tribuamus à quo plurimum diligimur.*

Idem. *Optime societas hominum coniunctioq; seruabitur: si ut quisq; erit coniunctißimus, ita in eum plurimum benignitatis conferetur.*

Idem. *Nec dubium quin maximo cuiq; plurimum debeatur.*

Idem. *In collocando beneficio, & in referenda gratia, si cætera paria sint, hoc maxime officij est, ut quisq; maxime opis indigeat, ita ei potißimum opitulari.*

Idem. *A quo plurimum sperant, etiam si ille his non eget, tamen ei potißimum inseruiunt.*

Idem. *Vt quisq; animi magnitudine maxime excellit: ita maxime uult omnium princeps esse, uel solus eße.*

Idem. *Vt quisq; sordidißimus uidebitur, ita libētißime seueritate iudicandi sordes eluet.*

Idem. *Nostros homines Syrorum uenalium similes eße, ut quisq; optime græce sciret, ita iße nequißimum.*

Idem. *Vt enim quis optime dicit, ita maxime dicendi facultatē, uariosq; euētus orationis, expectationēq; hominū ptimescit*

Aliquāto alienū illud Turpilij est ad eandē sententiā dictum.

Profecto ut quisq; omnino contentus fuit,

Ita fortunatam uitam duxit maxime.

Itemq; illud M. Tullij. Colendum autem esse ita quenq; maxime, ut quisquis his uirtutibus lenioribus erit ornatus, modestia, temperantia, ac ipsa, de qua iam multa dicta sunt, iustitia. Particulæ enim ut & ita, iisdem comparationis gradibus adiungi solent. Macrobius cum positiuo coniungit. Oportet, inquit, uersari in cõuiuio sermones, ut castitate integros, ita appetibiles uenustate.

Sine ulla comparatione dici ignotum non est, sed ascribimus pro particula ita, sic nonnunquàm poni: ea de re ne dubites. M. Cicerò. Vt bona natura appetimus, sic à malis natura declinamus.

Idem. Proprie ut ægrotatio in corpore, sic ægritudo in animo nomen habet.

QVOD OMNIS ET QVISQVE OMNIBUS comparationis gradibus adiungi poßint, quàmuis hoc superlatiuo, illud positiuo & comparatiuo adiungatur sæpius, Caput LXXV.

Omnibus latinæ linguæ doctioribus id consuete multum usitatum est, ut uox omnis, cum positiuo aut cõparatiuo, quisq; uero cum superlatiuo adiungatur. Si uero nullus sit comparationis gradus, promiscue dicatur utrunq;. Sed omnis quam quisq; usitatius est. Illud tamen non putauimus prætereundum, propterea q; aliter multis persuasum est. Hoc autem est. Vox omnis, etiam cum superlatiuo quisq; cum positiuo uel comparatiuo dici potest. Vt, Amicis omnibus non parum deferendum est. Doctiores omnes fortunæ uim nihil metuunt. Hominibus perditis optimus quisq; inuisus est. *Omnis & quisq; cum gradibus.*

Aristoteles. Prima queq; magis delectant.

Plato. Extrema omnia potius subeunda sunt, quàm in eàm gubernationem ciuitas commutanda, quæ solet homines facere deteriores.

Lucilius. Omnes formosi fortes, tibi ego, improbus esto.

Fortes, id est diuites.

Horatius. Quanto quisque sibi plura negauerit.

A dijs plura feret.

Idem. Omnia diuitijs Arabum liberrima muto.

Virg. Viuo equidem, & uitam extrema per omnia duco.

Plautus. Omnes nostrates optimi, pro claris factis diris aguntur malis.

Terentius. Omnes deteriores sumus licentia.

Cornelius Celsus. Ex feris, quo maius quodq; animal, eo robustior ex eo cibus est.

Plinius. Stultißimum credo, ad imitandum non optima quæque proponere.

Quintilianus. Omnia liberiora poetis quàm oratoribus.

Idem. Profert mores plærunq; oratio, & animi secreta detegit: nec sine causa Græci ꝓdiderũt, ut uiuat queq; etiã dicere.

Idem. Erit eo obscurior, quo quisq; deterior.

Idem. Nihil enim rerum ipsa natura uoluit magnũ effici cito, præposuitq; pulcherrimo cuiq; operi difficultatẽ, quæ nascẽdi quoq; hanc fecerit legem, ut maiora animalia diutius uisceribus parentum continerentur.

Sallustius. Peßimus quisq; asperrime rectorem patitur.

M. Cicero. In omni arte, uel studio, uel quauis scientia, uel in ipsa uirtute optimum quodq; rarissimum est.

Idem. Ego enim ignauissimo cuiq; maximam fidem habeo.

Idem. Neq; enim ratio afferri potest, quur si cuiquàm nouo ciui potuerit adimi ciuitas, non omnibus patricijs, omnibus an-

aequissimus ciuibus possit.

Idem. Maximas uero uirtutes iacere omnes necesse est, uoluptate dominante.

Idem. Quem ille non edidit? qui primum ut imperio dignum fuit, patribus omnem honorē eripuit, omnia infima summis paria fecit, turbauit, miscuit.

Idem. Id effugiet, qui non omnia minima repetet.

Idem. Neq; enim te fugit omnium laudatarum artium procreatricem quandam & quasi parentem eam quam philosophiam græci uocant, ab omnibus doctissimis uocari.

Idem. Ego autem si quem nunc planè rudem institui ad dicendum uelim, his potius tradam asiduis uno opere eandem diē noctemq; tundentibus: qui omnes tenuissimas particulas, atq; omnia minima mãsa, ut nutrices īfantibus, pueris in os īferãt.

Quod quisq; adiungatur comparatiuo precipue si quãto, aut quo pro quanto accedat, exemplis his doctum te satis dimitto. Præter hæc attende, uti superlatiuo quisque postponi soleat: utiq; superlatiuus tunc in numero singulari quàm plurali dicatur sæpius.

Quia uero non desunt, qui putent uocabulum quod est summū uim habere superlatiui, cū eo omne itidē adiūgi docemus.

M. Cicero. Quod item nos postulamus, non à te quidē, qui omnia nobis summa tribuis, sed à cæteris, q hæc in manu sumēt.

Idem. In eloquentia autem multa sunt quæ teneant, quæ si omnia summa non sunt, & pleraq; tamē magna sunt, necesse est ea ipsa quæ sunt, mirabilia uideri.

QVOD CVM PRONOMINE SVI VEL *suus, & qui, adiungatur quisque non omnis,* Caput LXXVI.

Sui uel ſuus et qui cũ quiſq;.

SE tum quiſque in his cultioribus literis proficere ſentit, quum ad eorum qui ornatiores habiti ſunt, genera dicendi propius accedit. In quibus illud eſt. Quiſq; non omnis adiungi ſolet cum pronomine ſui, ſibi, & ſe, à ſe, & ſuus ſua ſuum: itemq; cum qui quæ quod, niſi huius antecedens eſt aut illius tanquam adiectiuum. Dicas enim. Omnes qui amãt, difficiles ſunt. Omne ſuum decoxit patrimonium. Sed præceptionis huius ea ſunt exempla. Dignus amari ſibi quiſq; uiſus eſt. Sua cuiq; amicitia iucunda eſt. Quod quiſq; facit, laudandum id putat. Adiungimus aduerbia à quis facta.

Propertius. Naturæ ſequitur ſemina quiſq; ſuæ.

Plinius Iunior. Suæ quiſq; inuentioni fauet.

Plinius. In trimatu ſuo cuiq; dimidiã eſſe menſuram certũ eſt.

Quintilianus. Nos ſuum cuique profeßioni modum demus.

Idem. Et erit ſui quiſq; operis magiſter utilior.

Idem. Et quo quenq; natura maxime ferat.

Idem. In quo quidem non id eſt æſtimandũ cuius quiſq; ſit ætatis, ſed quantum in ſtudijs iam effecerit.

Idem. Vt in eo quo quiſq; eminet proueharur.

Idem. Intendendus animus in hoc quoque, ut perſpiciat, quæ quiſq; & quomodo laudet.

Idem. Poſt declamationes, quod omiſiſſet quiſque tractabant.

Idem. Expertus eorum omni modo corpus animumque; diſcernat cui quiſq; certamini præparandus ſit.

Idem. Erit ergo etiam obſcurior quo quiſq; deterior.

Idem. Prima eſt eloquẽtiæ uirtus, perſpicuitas: et quo quiſq; ĩgenio minus ualet, hoc ſe magis attollere et dilatare conatur

Salluſtius. Tollendus fœnerator in poſterum, uti ſuas quiſque res curemus.

M. Cicero. Diligentißimeq; hoc eſt ijs qui inſtituunt aliquos

atq;

atq; erudiunt uidendum, quo sua quenq; natura maxime ferre uideatur. Etenim uidemus ex eodem quasi ludo summorũ in suo cuiusq; genere artificum & magistrorum exisse discipulos dissimiles inter se, attamen laudandos: quũ ad cuiusq; naturam institutio doctoris accommodetur.

Idem. *Quorum tanta multitudo fuit, tanta in suo cuiusq; genere laus, ut quũ sũma miraremur, inferiora tamẽ ꝓbaremus*

Idem. *Cæterarum enim rerum quæ sunt in oratore, partem aliquam sibi quisq; uendicat.*

Idem. *Excitabat eos magnitudo ac uarietas multitudoq; in omni genere causarum, ut ad eam doctrinam quam suo quisq; studio assecutus esset, adiungeretur usus frequens, qui omniũ magistrorum præcepta superaret.*

Idem. *Ex quo, quia suũ cuiusq; fit eorum quæ natura fuerant communia: quod cuique obtigit, id quisque teneat.*

Idem. *Id enim maximè quenq; decet, quod est cuiusq; suũ maximè. Suum igitur quisq; noscat ingenium, acremq; se & uitiorum & bonorum suorum iudicem præbeat.*

Idem. *Facile quod cuiusq; temporis officium sit, poterimus, nisi nosmetipsos ualde amabimus, iudicare.*

Idem. *Propterea quòd minimè sibi quisq; notus est, & difficillime de se quisq; sentit.*

Idem. *Vt enim pictores, & ij qui signa fabricantur, & ueri etiam poetæ suum quisq; opus à uulgo considerari uult, ut si quid reprehensum sit à pluribus, id corrigatur: idq; secum, et cum alijs quid in eo peccatum sit exquirunt: sic aliorum iudicio permulta nobis facienda aut non facienda, imitanda & corrigenda sunt.*

Idem. *Nam negligere quid de se quisq; sentiat, non solum arrogantis est, sed etiam omnino dissoluti.*

Idem. Placet Stoicis suam quamq; rem nomine appellare.
Idem. Sed in his omnibus officijs tribuendis uidendum erit qd cui maxime necesse sit, & quid quisq; nobiscum uel sine nobis aut poßit consequi, aut non poßit.
Idem. Itaq; hoc iamdiu est consecutus, ut in quo quisq; artificio excelleret, is in suo genere Roscius diceretur.
Idē. Equidē soleo dare operā ut de sua quisq; re me ipse doceat.
Idem. Id licere dicimus, quod cuiq; conceditur.
Idem Metelli sperat sibi quisq; fortunam.
Cum particula quantum itidem quisq; non omnis dicatur
L. Piso. Is respondit, immo uero carum, si quantum quisque uolet, bibat.

QVOD RELATIVO IMPEDIENTI uulgatum orationis ordinem sua nō desit elegantia. Cap. LXXVII.

Quisq; in obliquis, et suus in recto.

QVoniam dicendi genus elegantius, id docentes, obseruari uolumus: uenustiorem censemus eße orationem eam, cuius relatiuum impediat usum construendi (uocabulo utor domestico) uulgatiorem. Eius autem duo genera sunt. Vnum, quum participium relatiuum post se regēs adiectiuum suppositi est: ipsumq; uerbum post se regit antecedens. Quod Valerio Maximo consuetum admodum est. Alterum, quod scriptoribus alijs usitatius est, quum pronomen suum in casu recto ponitur: eiusq; antecedens in obliquo. ut, In periculum, nimia cura id effugiens, nonnunquam incidit. Sua cuiusq; dignitas alienæ præponenda uidetur. Sua cuiq; natura sequenda est.
Aristoteles. Salamādra ignem, ambulans per eum, extinguit.

Persius. Velle suum cuiq; est.
Catullus. Suus cuiq; attributus est error.
Tibullus. Gloria cuiq; sua est.
Propertius. Namq; in amore suo semper sua maxima cuiq;.
Idem. Longius aut propius mors sua quenq; manet.
Virgilius. Trahit sua quenq; uoluptas.
Plautus. Suus rex reginæ placet.
Terentius. Suus cuiq; mos est.
Quintilianus. Nemo expectet ut alieno tantum labore sit disertus. Vigilandum ducat, iterum enitendum, pallendum est, facienda sua cuiq; uis, sua ratio.
Idem. Est etiam sua loquentibus obseruatio, sua scribentibus.
Idem. Sua cuiq; sunt uitia.
Idem. Dabuntur quoq; illis sua tempora.
Idem. Erit suum parandæ facilitatis tempus.
Idem. Est sua etiam studijs infantia. Et ut corporum mox fortissimorum educatio à lacte cuiusq; initium ducit: ita futurus eloquentissimus edidit aliquando uagitum, & loqui primum incerta uoce tentauit, & hæsit circa formas literarum.
Idem. Sua cuiq; proposita lex: suus cuiq; decor est.
Aulus Gellius. Sallustius odio auaritiæ plusquam potuit eam criminatus est.
Sallustius. Sua cuiq; satis placebant.
Idem. Suus cuiq; animus ex conscientia spem præbet.
M. Cicero. Suum cuiq; pulchrum est.
Idem. Quod qui parum prospiciunt, hi sæpe uersutos homines & callidos admirantes, eorum malitiā sapientiā iudicāt.
Idem. Suum cuiq; incommodum ferendum est potius, quàm de alienis commodis subtrahendum.
Idem. Singularū uirtutū sunt certa quædā officia ac munera:

& sua cuiq; uirtuti laus propria debetur.
Idem. *Suus cuiq; modus est.*

PRONOMEN IPSVM CVM PRONOmine alio in casibus diuersis eleganter poni solere, Caput LXXVIII.

Ipse, a, um

HOC dicendi genere, quo saepe usus est M. Cicero, te ipse diutius ne maceres, propterea quod impar esse uidetur, breui sententiam tibi nostram aperiamus. Pronomen quod est ipsum, omnium personarum est, idq; componitur cum pronominibus speciei prioris, ut ego ipse, tu ipse, ille ipse. Illud ergo pulcherrimum sit, quum quaedam, ut ita dicam, reciprocatio est, tum in casu obliquo pronomen aliud quod speciei prioris est, ponatur: ipsum uero pronomen in nominandi casu positum, uerbi suppositum sit. ut, Mihi ipse placeo. Te ipse laudas. Sibi ipse nocuit.
Id sine reciprocatione fit nonnunquam in diuersis personis.
Ennius. O di sapientem qui sibijpse sapiens non est.
Tibullus. Non ego sum satis ad tantae praeconia laudis,
Ipse mihi non si praescribat carmina Phoebus.
C. Marius. An quod adolescens praestiti, quum etiam errare cum excusatione possem, id nunc aetate praecipitante commutem, ac me ipse retexam?
Seruius Sulpitius de malis medicis. Qui in alienis morbis profitētur se tenere medicinae scientiā, ipsi se curare non possunt.
Caius Marius apud Sallustium. Ipsa se uirtus satis ostendit.
Sallustius. Plaerunq; regiae uoluntates ut uehemētes, sic mobiles, saepe ipsae sibi aduersae.
Idem. Vbi anima naturae cessit, demptis obtrectatoribus, ipsa se uirtus magis magisq; extollit.

M. Cicero. Hæc scripsi non ut de me ipse dicerem, sed ut tu quæ coniunctissima fuisti mecū et sentētia et uolūtate, eadē sentires.
Idem. Scripsi de te parce mediusfidius & timide, non reuocās me ipse, sed penè refugiens.
Idem. Sibi ipse peperit maximam laudem.
Idem. Me ipse confirmo ad eius uoluntatem.
Idem. Illud semper memento, qui ipse sibi sapiens prodesse nequit, nequicquam sapit.
Idem. Tibi unum timendum sit, ne ipse tibi defuisse uideare.
Idem. Non committam ut tibi ipse insanire uidear.
Idem. Cæteris satisfacio omnibus, mihi ipse nunquā satisfacio
Idem. Magna uis est conscientiæ, quam qui negligent, quum me uiolare uolent, se ipsi iudicabunt.
Idem. In hoc me ipse castigo.
Idem. Non egeo medicina, me ipse consolor.
Idem. Me ipse consolabar existimans non longinquum inter nos digressum & discessum fore.
Idē. Nō ita abūdo ingenio ut te cōsoler, quū ipse me nō possim
Idem. Quandiu respublica per eos regebatur, quibus se ipsa commiserat, omnes meas curas cogitationesq; in eā cōferebā.
Idem. Virtus autem quæ est per seipsa laudabilis, & sine qua nihil laudari potest, tamen habet plures partes, quarum alia alia est ad laudationem aptior.
Idem. Etenim cæteræ fere artes se ipsæ per se tuentur singulæ bene dicere autem, quod est scienter & peritè & ornatè dicere, non habet definitam aliquam regionem cuius terminis septa teneatur.
Idem. Atque hæc differentia naturarum tantam habet uim, ut nonnunquam mortem sibi ipse aliquis * conscire debeat. * Consciscere.
Idem. Tenemus enim memoria, Qu. Catulū uirū omni laude

præstantem, quum sibi non incolumem fortunam, sed exilium et fugam deprecaretur, esse coactum, ut uita se ipse priuaret.

Idem. *An tu me in uiola putas aut rosa dicere? An Epicuro, qui tantummodo induit personam philosophi, et sibi ipse hoc nomen inscripsit, dicere licebit?*

Idem. *Ita fit, ut animus de seipse tum iudicet, quum idipsum quod quæritur, ægrotet.*

Idem. *Qui autem iratus Iupiter plus nocere potuisset, quàm nocuit sibi ipse Regulus?*

Idem. *Ratione per se ipsi inuenerunt.*

Idem. *Quum turpe quid feceris, te ipse crucia, non lauda.*

Idem. *Agam per me ipse & moliar.*

DVO, TRIA, PLVRAVE PRONOmina iuxta se posita orationem uenustare, Caput. LXXIX.

Pronomina plura coniuncta

ILLA *mihi se dicendam offert præceptio: quæ duo, tria, pluraue pronomona iuxta se sine ullo medio posita, siue eiusdem speciei, siue utriusq;, orationem reddere uenustiorem dicamus. ut, Venio à patre tuo, is se tibi commẽdat. Amicitiã nostrã ego nulli anteponẽdam censeo. Tu tibi ipse uiuis.*

Plutarchus. *In Lupercalibus mulieres adulta ætate ultro se ad uulnera offerunt, ratæ sibi eã rẽ ad fœcunditatẽ cõducere.*

Plato. *Stultorum progenies infinita est. Quapropter si quis eos uituperare pergat, fatigabitur.*

Idem. *Qui noctu furem domum suam ingressum, quiq; spoliatorem sui se defendens interfecerit, mundus sit.*

* Confiteor. Actius. *Ego me nõ peccasse planè ostendã, aut pœnas sufferã.*

Lucilius. *Gaudes quum de me ista foris sermonibus differ*...

est, diuulgas.
Idem. Homines ipsi hanc sibi molestiam ultro atq; ærumnam offerunt, ducunt uxores.
Turpilius. inuitauit plusculum hic sese in prandio.
Horatius. Tibi me uirtus tua fecit amicum.
Catullus. Nunq̃ ego te uita frater amabilior Aspiciã posthac
Propertius. Nam sine te nostrum non ualet ingenium.
Idem. At mihi quod uiuo detraxerit inuida turba,
Post obitum duplici fœnore reddet honos.
Idem. Nuper enim de te nostras me lædit ad aures
Rumor, & in tota non bonus urbe fuit.
Idem. Quas si quis mihi retulerit, donabitur auro.
Quis pro diuitijs ligna retenta uelit?
Ouidius. Me mea fata trahebant.
Martialis. Hic tibi perpetuo tempore uiuit honor.
Plautus. Ego tibi istam hodie scelestam comprimã linguam.
Terentius. Nuntium apporto tibi, cuius maxime te fieri participem cupis.
Idem. Istos inuidos dij perdant, qui hæc libenter nuntiant.
Idem. Hoc te moneo unum, qualis sim amicus, aut quid possim potius quàm inimicus, periculum facias.
Idem. Forma impulsi nostra nos amatores colunt: hæc ubi immutata est, illi suum animum alio conferunt.
Idem. Eius me miseret.
Idem. Vigilantiam tuam tu mihi narras.
Idem. Non rete accipitri tenditur, neque miluo, qui male faciunt nobis: illis qui nihil faciunt, tenditur.
Quintilianus. Natura fert ut ijs faueamus, qui eadem pericula quibus nos perfuncti sumus, ingrediantur.
Idem. Nec ille se bonus præceptor maiore numero quàm

sustinere poßit onerabit: & nimiam loquacitatem recidet.
Idem. *Ille se proficisse sciat, cui Cicero ualde placebit.*
Aulus Gellius. *Quæri solet an negotio tibi dato, & quicquid omnino faceres definito, contra quid facere debeas si eo facto uideri poßit res euentura prosperius, exq; utilitate eius qui id tibi negotium mandauit.*
Quintus Metellus Numidicus contra Manlium. *Se ampliorem putat eße, si se mihi inimicum dictauerit, quem ego mihi neque amicum recipio, neq; inimicum respicio.*
Marcus Cato. *Is mihi erat, bilis, aqua intercus, tußis, febris.*
M. Cicero. *Mihi propono fructum amicitiæ nostræ ipsam amicitiam, qua nihil est uberius.*
Idem. *Promitto tibi te ex eius amicitia magnam uoluptatem eße capturum.*
Idem. *Mihi tu, tui, tua omnia maximæ curæ sunt, & dum uiuam erunt.*
Idem. *In te mihi omnis spes est.*
Idem. *Perfecisti ut nemo sine literis meis tibi eſse commendatum putaret.*
Idem. *Scripsit ad me, sibi meam commendationem maximo adiumento fuiße.*
Idem. *Quæ faciam fecerimq; pro te, ex illorum te literis, quã ex meis malo cognoscere.*
Idem. *Q. Seruilius perbreues à te mihi literas reddidit.*
Idem. *Gratæ mihi tuæ literæ fuerunt.*
Idem. *Valde mihi tuæ literæ facetæ elegantesq; uisæ sunt.*
Idem. *Vt uideatis quàm sit genus eorum qui sibi eruditi uidẽtur, hebes atq; impolitum.*
Idem. *Si grammaticum se profeßus quispiam barbarè loquatur: aut si absurdè canat is qui se uelit haberi musicũ: hoc tur-*

piter sit. quod in eo ipso peccet, cuius profitetur scientiam. Sic philosophus in ratione uitæ peccans, hoc turpior est, quòd in officio cuius magister esse uult, labitur.

Idem. Philosophi quamcunq; rem habent in manibus, in eam quæ cõueniunt, cõgerunt omnia, et si alio loco disputata sunt.

Idem. Qui id quod uitari non potest metuit: is uiuere animo quieto nullo modo potest.

Idem de Platone. Sequar igitur, ut institui, diuinum uirum illum quem quadam admiratione cõmotus sæpius fortasse laudò, quàm necesse est.

Idem. Id licere dicimus, quod cuiq; conceditur.

Idem. Metelli sperat sibi quisq; fortunam.

Idem. Qui totos dies præcabantur & immolabant, ut sibi sui liberi superstites essent, superstitiosi sunt appellati: quod nomen patuit postea latius.

SI DIVERSAE SPECIEI DVO PRONOMINA sint, utrum preponendum sit, Caput LXXX.

VT præceptio tibi nostra utilior sit, illud nobis dicendum est. Quũ duo pronomina sunt, unũ speciei prioris, alterum posterioris, si id quod posterioris est sub stantiuo præponitur, ei postponatur alterum, sin cõtra, præponatur. Obserues item si utrunq; speciei prioris est, si alterum substantiuum habeat. ut, Tuæ mihi literæ redditæ sunt. Mea tibi familiaritas fortasse non iniucunda est. Labore mihi tuo utilitatem paris. Liberalitas tibi tua amorem conciliauit maximum. Auaritia tibi tua omnium contrahit odia.

Pronomina diuersæ speciei cõiungenda qui sint

Aristoteles. Liberaliores esse uidentur, qui ab alijs opes acceperunt, quàm qui suo sibi labore compararunt.

Plato. Vt poetæ poemata sua, ac liberos parẽtes diligunt, ita

qui pecunias suo sibi labore pepererunt, eis tanquam operi suo student.

Lucilius. *Quum mei me adeunt seruili, num dominam ego appellem meam?*

Horatius. *Tunc tua te infortunia lædent.*

Catullus. *Remitte pallium mihi meum, quod inuolasti.*

Terentius. *Satis adhuc tua nos frustrata est fides.*

Angelus Politianus. *Neq; inuicem moneri me patiar, ut patronis te meis adiungam.*

Idem. *Peccasset magis, nulla expiandus uictima, si meas mihi laudes inuidisset.*

Idē. *Ciues, ĩquit, mi Petre successorē te meū haud dubiè agno(scent.*

Idem. *Errarē potius, si causam tibi meā cōmendandā putarē.*

Idem. *Laurentio medici tuas ego ad me literas recitaui.*

D. Hieronymus. *Augustus septem libros in expeditione Parthica aduersus Christum euomuit: & iuxta fabulas poetarū suo se ense lacerauit.*

C. Cassius. *Animum tibi nostrum fortasse probabimus.*

M. Cicero. *M. Terentius in forum uenit, ad amicitiam se meam contulit.*

Idem. *Tuo tibi iudicio est utendum.*

Idem. *Tuum te desiderium mouet.*

Idem. *Illa te res cruciat.*

Idem. *Istis te molestiis laxes.*

Idem. *Tanta enim liberalitate se tua usos prædicabant, ut ijs plus à te tributum intelligerem, quàm ego auderē te rogare.*

Idem. *Sunt etiam qui aut studio rei familiaris tuēdæ, aut odio quodam hominum suum se negotium agere dicant.*

Idem. *Ex Syria nobis tumultuosiora quædam nunciata sunt, quæ quia tibi sunt propiora quàm nobis, tua me causa magis*

mouent quàm mea.

Idem. *Si proficiſcerer ad bellũ, periculum te meũ cõmouebat.*

Idem. *Ad hanc te amentiam natura peperit, uoluntas exercuit, fortuna ſeruauit.*

Idem. *Profectò mors tum æquißimo animo appetitur, quum ſuis ſe laudibus uita occidens conſolari poteſt.*

DE COLLOCATIONE PRONOMINVM *utriuſque ſpeciei, quorum alteri appoſita præpoſitio eſt,* Cap. LXXXI.

Pronominũ ſitus, ſi ſit præpoſitio.

F*Auorem à me tuum candidè lector niſi abijcis: id mihi uitio non uertes, quòd de eodem dicendi genere bis præcipere uidear. Quod enim generale eſt, id per ſpecies diuiſum multo fit manifeſtius. Sed ad rem accedimus. Quũ duo pronomina ſunt ſpeciei utriusq;, quorum ei quod prioris eſt, appoſita præpoſitio eſt: præpoſito nomine ſubſtantiuo pronomen ſpeciei poſterioris poſtponitur: eiq; præponitur alterum. Quod eloquij genusquum alijs huius noſtræ aut paulo ſuperioris ætatis uſitatum eſt, tum Politiano uſitatißimum.* Vt, *beneuolentia in me tua.* Liberalitas *in te mea.* Studium *in uos meum.*

Iacobus Antiquarius. *Nec addere poteram aliquid amori erga te meo.*

Aldus Manutius. *Ruſticum mihi oſtendit tuam: quæ mi Angele mirifice auxit amorem erga te meum.*

Politianus. *Mihi tamen omnino longe pluris eſt argumentum hoc amoris erga me tui.*

Idem. *Teſtibus non indiget amor erga te meus.*

Idem. *Noli, quæſo, amori erga me tuo nimis iudulgere.*

Idem. *Studio in te meo & amori obſequor.*

Idem. Lõgius distuli, quàm fortaßis singularis amor erga me tuus merebatur.

Apud ueteres genus hoc dicendi rarum inuenio. Quod fuisse ut doceam, testimonia, quæ hæc sunt, profero.

M. Cicero. Graui teste priuatus sum amoris sũmi erga te mei

Idem. Sunt enim testes & erunt sempiterni meritorum erga me tuorum, meæq; pietatis.

PRONOMEN SPECIEI POSTERIORIS quando sine substantiuo eleganter usurpari solitum sit, Caput. LXXXII.

Pronomĩa deriuatiuã qñ cũ & qñ sine substãtiuo locentur.

NON modo Politianus noster, aliijq; ætatis eiusdẽ oratores, sed ueteres quoq; fœlicis illius seculi scriptores ita sæpe locuti sunt, ut pronomen deriuatum solum usurpẽt, tum quum sermone domestico cum eo adiungitur nomen familiaris, amicus, socius, comes, discipulus, præceptor, aut quoduis aliud hoc genus. Ibi autem proprium nomen nõ raro adiungitur: sed nõ sæpe minus omittitur. Vt Eustachius meus proficit. Planius meus ad suos abiuit. Grenaschus meus Herbellotum suum prudenter instituit.

Lucius Phosphorus. Sic Cæsari tuo placuit.

Politianus. Vt omittam cæteros, inq; his Hermolaum Barbarum meum.

Idem. Si quid est quod agere preterea coram uelis: nulla mora in Politiano tuo,

Horatius. Me tuo longas pereunte noctes Lydia dormis.

Terentius. Mea Glycerium, inquit, quid agis?

M. Varro. In quo Lelius noster literis ornatißimus memoria errauit aliquoties.

Idem. Longe fugit, qui suos fugit,

M. Cicero. Ita ad tuos scribas, ut me tuum esse sciant.
Idem. Si quid egero, scribam ad te, neq; domum unquàm ad meos literas mittã, quin adiungam eas quas tibi reddi uelim.
Idem. Me Romæ tenuit omnino Tulliæ meæ partus.
Idem. Diogenes tuus homo modestus à me cum Philone Pessinunte discessit.
Idem. Dolobellam meum uel potius nostrũ uidebam fore ab ijs molestiis, quas liberalitate sua contraxerat, liberum.
Idem. Credamus Panætio à Platone suo dissentienti.
Idem. Omnes bonos interitu suorum quàm grauissime mœrere oportere.
Idem. Vexatur idem Theophrastus & libris & scholis omnium philosophorum: quòd in Callisthene suo laudarit illam sententiam: Vitam regi fortuna non sapientia. Negant ab ullo philosopho quicquàm dictum esse languidius.
Idem. Catonem tuum mihi mitte. Cupio enim legere. Me adhuc non legisse, turpe utriq; nostrum est.

ALIQVI QVI, QVOD RARO dicatur, Cap. LXXXIII.

EST quod lectoribus ipsis inutile non sit, quod preter= mittendum esse non putauimus. Quum sermone domestico relatiuum quod, habet antecedens aliquid, tum id antecedens genere dicendi ornatiore omittitur. Vt fuerunt q amicitiam nostram dissoluere conati sunt. Mitto ad te qui negotium hoc conficiat. Est qui alloqui te cupiat. Aliquid item ante quur uel ubi, omitti solet. Aliq sub= audiri ĩ q.

Pacuuius. Men seruasse, ut essent qui me perderent?
Tibullus. Vidi ego qui iuuenum miseros lusisset amores,
Post Veneris uinclis subdere colla senem.

Martialis. Non est quod puerum Luperce uexes.
Terentius. Nunquid est quòd opera mea uobis opus sit?
Ang. Politianus. Non erit profectò quur mihi in posterum succenseas.
Idem. Nec est quur Theodorum desideres.
Suetonius. Nec defuerunt qui interpretarētur significari rerum mutationem.
Plinius Iunior. Non est tamen quod ab homine desidioso aliquid noui operis expectes.
Idem. Sunt qui defunctorum quoq; amicos agant.
Quintilianus. Eques Romanus, ad quem in spectaculis biben tem quum misisset Augustus, qui ei diceret: ego si prandere uolo, domum eo: Tu enim, inquit, nō times ne locum perdas.
Idem. Cicero Attico scripsit de Pompeio & Cæsare: Habeo quem fugiam: quem sequar non habeo.
A. Gellius. Misit qui amicos rogaret.
C. Fabritius & Aemilius apud A. Gellium. Vt esset quem armis uincere possemus.
Q. Claudius Quadrigarius. Si pro tua bonitate & nostra uoluntate tibi ualetudo suppetit: est quòd speremus deos bonis benefacturum.
Valerius Maximus. Esse dixit quòd secreto audire eum admodum expediret.
Idem. Apud indos patientiæ meditatio tam obstinate usurpari creditur: ut sint qui omne uitæ tempus nudi exigant.
Marcus Cælius. Hoc eo diligentius facies, quòd quum otiosus sum, planè ubi delectem otium meum, non habeo.
M. Cicero. Habeo paululum quòd requiram.
Idem. Nisi meo in Rempub. beneficio ubi triumpharet esset habiturus.

Idem. Sunt qui discessum animi à corpore putent esse mortẽ: sunt qui nullum censeant fieri discessum: sed una animum & corpus occidere.

Idem. Sunt qui quòd sentiunt, etiam si optimum sit, tamen inuidiæ metu non audent dicere.

Idem. Mittunt etiam uulneribus cõfecti ad dominos qui quærant quid uelint: si satisfactum ĳs non sit, se uelle decũbere.

Idem. Non est quur eorum qui se studio eloquentiæ dediderũt spes infringatur, aut languescat industria.

Idem. Sunt enim qui quum meus interitus fuerit reip. profuturus, criminis loco esse putant quòd uiuam.

Idem. Est quod gaudeas te in ista loca uenisse, ubi aliquid sapere uideare.

Idem. Habes ubi ostentes illam præclaram tuam patientiam famis & frigoris.

Obseruari hoc semper ne putes, alia apponimus exempla.

Ouidius. Perlege quodcunque est: quid epistola lecta nocebit?
Te quoq; in hac aliquid quod iuuet esse potest.

Plinius Iunior. Quatenus nobis denegatur diu uiuere: relinquamus aliquid quo nos uixisse testemur.

A. Gellius. Nemo quisquam tam efferis moribus est, quin faciat aut dicat nonnunquam aliquid quo laudari queat.

M. Cicero. Maxime uerisimile est, quum optimus quisq; maxime posteritati seruiat, esse aliquid, cuius is post mortẽ sensum sit habiturus.

Idẽ. Sin sit quispiã q aliquid tribuat uoluptati, diligẽter sciat ei tenẽdũ esse modũ eius fruẽdæ. Quispiã enim ut aliquis dicitur.

PRONOMEN IS, EA, ID, NON INVSITATE DICI pro relatiuo qui, quæ, quod, Caput LXXXIIII.

Is,ea,id p qui.

QVVM alios authores multos,tum maxime A. Gellium & M.Ciceronem attente si legisti,ab ijs profecto illud non raro usurpatum fortasse adnotasti: ut ibi pronomen is,ea,id,ponant,ubi relatiuum qui,quæ,quod, sermone communi solitum est poni, præcipueq; in principio clausulæ proximæ. Vt, Literas tuas recepi: ijs profecto supra fidem delectatus sum. Vxorem Xantippem duxit Socrates:ea autem supra modum iurgiosa fuit.Herostratus Dianæ Ephesiæ templum exussit.Is eo facinore immortalem se gloriam apud posteros inuenturum putabat.

Cæcilius.Cõsequitur comes insania:ea porrò insaniam affert.

A.Gellius.Phædon Eliẽsis ex cohorte illa Socratica fuit: Socratiq; & Platoni perfuit familiaris. Eius nomini Plato illũ librum diuinũ de immortalitate animæ dedit. Is Phædon seruus fuit forma atq; ingenio liberali,& ut quidam scripserũt, à Lenone domino puer ad merendum coactus. Eum Cebes Socraticus hortante Socrate emisse dicitur, habuisseq; in philosophiæ disciplinis. Atq; is postea philosophus illustris fuit: sermonesque eius de Socrate admodum elegantes leguntur.

Idem. Si exemplum quoq; P. Crassi Mutiani clari & inclyti uiri apposuerimus.Is Crassus à Sempronio Asellione et plærisq; alijs historiæ Romanæ scriptoribus traditur quinq; habuisse rerum bonarum maxima & præcipua,quòd esset ditissimus,quod nobilissimus,q eloquentissimus,quòd iurisconsultissimus,quòd pontifex maximus.Is quum in consulatu obtineret Asiam prouinciam &c.

L.Piso.Romulum dicunt ad cœnam uocatum, ibi non multũ bibisse:quia postridie negotium haberet.Ei dicunt.Romule, si istuc omnes homines faciant,uinum uilius sit. Is respondit. Immo uero carum: si quantum quisq; uolet bibat. Nam ego

bibi

bibi quantum uolui.

Idem. Cn. Flauius *patre Libertino natus scriptũ faciebat, isq; eo tẽpore ædili curuli apparebat, quo tẽpore ædiles subrogantur: eumq; primæ tribus ædilem curulẽ renũtiauerũt.*

C. Gracchus. *His annis paucis ex Asia missus est qui per id tempus magistratum non cœperat, homo adolescens pro legato. Is in lectica ferebatur, ei obuiam bubulcus de plebe* Venusina *aduenit, & quum ignoraret, per iocum qui ferretur rogauit, num mortuum ferrent.* Vbi *id audiuit, lecticam iussit deponi.* Stupis *quibus lectica deligata erat, usque adeò uerberari iussit, dum animam efflauit.*

Sallustius. *Auaritia pecuniæ studium habet, quam nemo sapiens concupiuit, ea quasi uenenis malis imbuta, corpus animumq; uirilem effœminat.*

M. Cicero. *Quum est concupita pecunia, nec adhibita continuo ratio quasi quædam Socratica medicina, quæ sanaret eã cupiditatem, permanat in uenas, & inhæret in uisceribus illud malum, existitq; morbus & ægrotatio, quæ auelli inueterata non possit: eiq; morbo nomen est auaritia.*

Idẽ. *Cura ut ualeas, id foris cœnitando facillimè consequere.*

Idem. Socratem *fidibus docuit nobilissimus fidicen is* Conus *uocitatus est.*

Idem. *Est enim gloria solida quædam res & expressa, non adumbrata, ea est consentiens laus bonorum, incorrupta uox bene iudicantium de excellente uirtute, ea uirtuti resonat, tanquàm imago gloriæ.*

Coniunctionem, *quæ, pronomini eidem eadem retenta sententia postpositam inuenias.* Pronomen *hoc perrarum est in hoc dicendi genere, ut apud* Propertium. Hic, hæc, hoc.

Et quæcunq; erat in numero Romana *puella.*

Occidit, has omnes ignis auarus habet,

QVOD PRONOMEN ID VEL HOC *pro tali positum, multam habeat elegantiam,* Caput. LXXXV.

Is uel hic pro tali.

EA scribimus dicendi Progymnasmata: quæ rudibus nonnullam utilitatem allatura sint. In ijs eam scribimus institutionem, quæ ab eruditiorum imitatione dicendi aliena non est. Ea autem est huiusmodi. Sermone familiari quum dicitur tale ut, pro tali id uel hoc, pro ut, quod dixeris elegantius. ut, Non is sum, quem contemnere debeas. Frater meus is non est, qui turpitudini lucrum præponat. Is fuit Cicero, cuius de laudibus seculum nullum conticescet.

Plato. Ea dei natura non est, qui quasi fœnerator improbus ducatur muneribus.

Plinius Iunior. Neq; ij sumus, quos uituperare ne inimici quidem posśint.

Valerius. Ea demum tuta est potentia, quæ uiribus suis modum imponit.

C. Asinius Pollio. Me eum existima esse, qui primum pacis cupidisśimus sim. Omnes enim ciues plane studeo esse saluos: Deinde qui & me & rempub. uindicare in libertatem paratus sim.

M. Cicero. Præsta te eum, qui mihi à teneris, ut Græci dicūt, unguiculis es cognitus.

Idem. Tu es enim is qui me tuis sententijs sæpisśime ornasti, qui oratione, qui prædicatione, qui summis laudibus in senatu, in concionibus ad cœlum extulisti.

Idem. Tum Iulius. Ego me hercule, inquit, Antoni semper

is fui, qui de te oratore sic prædicarem, unum te in dicendo mihi uideri lectisſimum.
Idem. Ego enim ſum is, qui cum ſummo ſtudio patris in pueritia doctus eßem.
Idem. In eo uis maxima eſt, ut ſimus ij, qui haberi uelimus.
Idem. Non enim ſumus ij, quorum uagetur animus errore.
Idem. Non enim ſumus ij quibus nihil uerum eße uideatur.
Idem. Ego ſum is qui dicam me non laborare.
Idem. Sin hi ſumus, qui profecto eſſe debemus, ut nihil arbitremur expedire, niſi quòd rectum honeſtumq; ſit, non poteſt eße dubium, quid faciendum nobis ſit.
Idem. Sin autem is tu ſis, qui multam utilitatem reipub. atque hominum ſocietati, ſi in uita remaneas, afferre posſis, ſi quid ob eam cauſam alteri detraxeris, non ſit repræhendendum.
Idem. Hæc mihi ſcribenti ueniebat in mentem, me eum eſſe, cuius tu deſperationem accuſare ſolitus eſſes.

Hoc dicendi genus non parum familiare eſt ætatis noſtræ oratoribus.

Nicolaus Leonicenus. Vtinã ego is eſſem, quem uos tertium ſocium tantis rebus adiungere non indignum iudicaretis.
Idem. Is es mi Angele, faceſſat adulatio, cui ex noſtris unus, aut alter, ne dicam nemo, conferendus ſit.
Idem. Eum te mihi exhibe, qui ſemper fuiſti erga me.

Eſt quando particula ut ponatur, quod rarisſimum eſt.

M. Cicero. Bellorum enim ciuilium hi ſemper exitus ſunt, ut non ea ſolum fiant quæ uelit uictor, ſed etiam ut ijs mos gerendus ſit, quibus autoribus parta ſit uictoria. Hi, ut.
Idem quoq; tales ut, dixit. Tales, inquit, uos eſſe putamus, ut iure laudemur.

REM PRIVS DICTAM PER PRONOmen illud, posterius dictam per pronomen hoc referri. Cap. LXXXVI.

Ille prius dictū, hic posterius refert.

Posterius dicta res ac prius iisdem pronominibus referri non solent. Hæc enim per pronomen illud, illa uero per pronomen hoc refertur usitatius. Id autem exemplis tibi fiat manifestius. Virtuti potius quàm uoluptati opera danda est. Hac enim à belluis nihil distamus, illa uero hominis dignitatem retinemus. Scipio & Cicero immortalem sibi gloriam peperere: hic dicendo, ille bellicis rebus. Scientiæ quàm generis laus est cumulatior: huius enim parētum, illius laboris proprij laus est.

Plutarchus. Liberaliter educatis pueris laudes ac uituperia quàm uerbera commoditatem afferunt maiorem. Illæ enim ad honesta concitant, hæc à turpitudine cohibent.

Cornel. Celsus. Ignauia corpus hebetat, labor firmat. Illa maturam senectutem, hic longam adolescentiam reddit.

Quintilianus. Adde quòd M. Tullius ne Thucydidem quidē aut Xenophontem utiles oratori putat: quanquàm illius bellicum canorem, huius ore musas esse locutas existimet.

M. Cicero. Diuitias alij præponunt; bonam alij ualetudinem, alij potentiam, alij honores, multi etiam uoluptates. Belluarum hoc quidem extremum est: illa autem superiora sunt caduca & incerta, posita non tam in consilijs nostris, quàm in fortunæ temeritate.

Idem. Quum duo genera sint facetiarum, alterum æquabiliter in omni sermone fusum, alterum peracutum & breue: illa à ueteribus superior cauillatio, hæc altera dicacitas nominata est.

idem. Quum sint duo genera decertandi, unum per disceptationem, alterum per uim: quumq; illud proprium sit hominis, hoc belluarum: confugiendum est ad posterius, si uti nō licet superiore. Hunc autem relationis ordinem etiam à Valerio Maximo, qui eius obseruantior est, neglectum agnoscimus. Eius enim Valerij uerba sunt. Brutus, inquit, par gloria Romulo, quia ille urbem, hic libertatē Romanā condidit. Nec illud indictum prᴂterire uoluimus: pro altero relatiuorum antecedens tum repeti posse, quum prolixior oratio auditoris sensum turbare posset. Quale est Ciceronianū illud. Inter hominem & belluam hoc maxime interest, quòd hæc tantum quantum sensu mouetur ad id solū quod adest quodq; præsens est se accommodat paulum admodum sentiens præteritum aut futurū. Homo autem qui rationis est particeps, facile totius uitæ cursum uidet, ad eamq; degendam præparat res necessarias.

PER PRONOMEN HOC PRAETERItam rem aut prædictam aut præsentem, per pronomen illud futuram aut dicendam demonstrari. Cap. LXXXVII.

AB hac progymnasmaton scriptione illud alienum nō est. Præteritum tempus aut prædictam rem aut præsentem cum demonstramus, pronomine hoc uti solemus, quemadmodum pronomine illo dicendam rem tempusue futurum quod à præsenti non multum distet, significamus. ut, his diebus ad me uenit nuncius. Verū est illud quod dici solet, neminem sibi esse secundum. Plinianum illud, uitæ ne cōfidamus admonet. Nullis, inquit, euidētibus causis obiec- Hic, ille quid demōstret.

re dum calciantur matutino duo Cæsares, prætor, & prætura Pop. Rom. functos dictatoris Cæsaris pater. Apud Plutarchum ille senarius est. Medetur alijs ipsius hulceribus scatens.

Plutarchus. Diogenis illud præceptum est. *Meretricis ingredere domum, ut perdiscas quàm uilissimarum rerũ prætia, nullam præ se ferre excellentiam.*

Tibul. Heu male nunc artes miseras hæc sæcula tractant. Iam tener assueuit munera uelle puer.

Terentius. Verum illud uerbum est uulgo quod dici solet. *Omnes sibi esse melius malle, quàm alteri.*

Diuus Hieronymus. *Illud Architæ Tarentini ad uilliacum negligentem, Iam te uerberibus enecassem: nisi iratus essem.*

Plinius de Apelle. *Manum ille de tabula nesciret tollere, illo memorabili præcepto, nocere sæpe nimiam diligentiam.*

Valerius Maximus, *qui utroq; hoc dicendi genere præscatet, postquàm parentũ in filios amorem indulgentiamq; scripsit, eorundem in filios seueritatem scripturus: Comicæ, inquit, lenitatis hi patres: tragicæ asperitatis illi.*

Quintilianus. Illud non sine causa ab omnibus præceptum: ut parcatur maxime uoci in illo à pueritia in adolescentiam transitu, quia naturaliter impeditur, non ut arbitror propter calorem, quod quidam putauerunt, nam est maior in alijs: sed propter humorem potius.

Idem. Verum est illud quòd uulgo dicitur, mendacem memorem esse oportere.

Idem. Natura nos ad mentem optimam genuit: adeòq; discere meliora uolentibus promptum est, ut uerè intuenti mirũ sit illud magis, malos esse tam multos.

Idem. Ex hoc genere dictum est illud Ciceronis: ut corpora nostra sine mente, ita ciuitas sine lege, suis partibus ut neruis ac sanguine & membris uti non potest.

Idem. Ludere nunquàm uelimus: longéq; absit propositum illud: potius amicum quàm dictum perdidi.

Idem. Illa quoq; seruata est à multis differentia: ut ad, quum esset præpositio, d literam, quum esset coniunctio, t acciperet.

Q. Cicero. Illud teneto, neruus atq; artus esse sapientiæ, non temere credere.

M. Cicero. Illud profecto cognosces, mihi te neq; chariorem neq; iucundiorem esse quenquàm.

Idem. Neq; ego ad te his duobus mensibus scripseram.

Idem. Iam quantum illud est, quòd in maximis occupationibus nunquàm intermittis studia doctrinæ, semper aut ipse scribis aliquid, aut me uocas ad scribendum.

Idem. Illud & melius & uerius: Omnia quæ natura aspernetur, in malis esse, quæ asciscat, in bonis.

Idem. Carneades, ut uideo nostrum scribere Antiochum, repræhendere Chrysippum solebat laudātem Euripideum carmen illud. Nemo mortalis est, quem non attingat dolor morbusq;.

Idem. Hinc Cæcilianum illud. Sæpe est etiam sub palliolo sordido sapientia.

Idem. Neq; enim tantum mali est peccare principes, quanquam est magnum hoc per seipsum malum, quantum illud quòd permulti etiam imitatores principum existunt.

Idem. Vt idem uincatur interdum necesse est, nec putet ad se præceptum illud Atrei pertinere. Proinde ita parent se in uita, ut uinci nesciant.

Idem. Nisi eo nomine uirtutes continerentur, nunquam illud ita peruulgatum esset, ut iam prouerbij locum obtineret, hominem frugi omnia recte facere.

Idem. Nemo his annis uiginti reipublicæ hostis fuit.

Idem. Iam illud uidemus, nequaquam satis esse reperire quid dicas, nisi id inuentum tractare possis.

Illud pro dicẽdo, quàm hoc pro dicto à scriptoribus alijs usurpari sæpius his abunde satis doctus es exemplis. Sed ne institutionem hanc putes esse perpetuam, illud attende, per illud dictam rem, per hoc dicendam contra nonnunquam demonstrari.

A. Gellius. Existimauit quidam etiam illud Biantis uiri sapientis ac nobilis responsum consimile esse, atq; est Protagorion illud, de quo dixi modò, ἀντίστρεφον.

M. Cicero. Carere igitur hoc significat, egere eo quod habere uelis.

Idem. Iudicium hoc omnium mortalium est, Fortunam à deo petendam, à seipso sumendam esse sapientiam.

Idem. Ridiculum est illud * Neronianum uetus in furace seruo, solum esse cui domi nihil sit, nec obsignatum, nec occlusum, quod idem in bono seruo dici solet.

* Neuianum.

Idem. Illud autem optimum est, in quo inuadi solere ab inuidis & improbis me audio. Cedant arma togæ: concedat laurea linguæ.

Idem. Sed fugiendum etiam illud, ne offeramus nos periculis sine causa, quo nihil potest esse stultius.

Idem de Lacedæmoniorum clade per Callicratidem accepta locutus, locuturusq; de accepta per Cleombrotum: Hæc quidem, inquit, Lacedæmonijs plaga mediocris fuit, illa pestifera.

QVOD HIC AD PERSONAM PRImam, iste ad secundam, ille ad tertiam sæpe referantur, Cap. LXXXVIII.

ISTud ingenium quo polire tersius possis, hoc scribimus. Pronomen hic ad personam primam; iste ad secundam, ille ad tertiam refertur sæpius. Quod idem obseruari solet in aduerbijs inde profectis. ut, Amicitia ista me delectat. Hunc in te amorem, quantus sit, aliquando senties. Hic quàm istic uiueres iucundius. Inde fit ut pronomen hic, significet id quòd præsens uulgo dicitur. Vt, nuncius hic ordine tibi narrabit omnia. Ex harum latore plura cognosces. Non ut dici uulgo solet, ex præsentium latore. Multi fluctibus uitæ huius iactati, hominum genus, ut ait Plato, unquã fore beatum negant. Vitæ huius, id est, præsentis. Plautus. iam hic ero, quũ illic censebis esse me. Terentius. Si tu hic sis, aliter sentias. Hic, iste, ille.

Idem. Quæ prospexi his oculis.

M. Cælius. M. Fetidium equitem Romanum amici mei filium bonum & strenuum adolescentem, qui ad suum negotium istuc uenit, tibi commendo.

Idem. Quàm cito tu istinc discedere cupias, nescio.

M. Cicero. Memini quod mihi desipere uidebare, quòd istic potius uiueres, quàm nobiscum.

Idem. Romam tibi remigrandum est. Satius est hic cruditate, quàm istic fame.

Idem. Qui istinc ueniũt, superbiam tuam accusant, quòd negent te percunctantibus respondere.

Idem. Qui istinc ueniunt, partim te superbum esse dicunt, quòd nihil respondeas, partim contumeliosum, quòd male respõdeas.

Idem. Licet enim mihi Marce fili apud te gloriari, ad quem

& hæreditas huius gloriæ, & factorum imitatio pertinet.
Idem. Quòd si ea quæ dixi non ita essent, quis tamen se ita durum agrestemq; præberet, qui hanc mihi non daret ueniam?
Idem. Me autem tuus sonus, & subtilitas ista delectat.

HOC MEVM, HOC NOSTRVM, tuum istud, istud uestrum, & à recentioribus & ab antiquis oratoribus dici eleganter. Cap. LXXXIX.

AB hac nostra Progymnasmaton quasi segete illud reijciendum non sit. Id enim tum ueteres tum nostræ huius memoriæ oratores obseruant: quibus tam uoluptifica amœnitas est, tam amœna modulatio, tamq; modulata suauitas: ut eorum dicendi genera indicta præterire non queam. Sed ad rem accedimus. Pronomen hic, cum meo aut nostro, iste cum tuo aut uestro adiunctum, orationem reddit uberiorem. ut, Hic meus amor, tuum istud studium, uester iste honor.
Actius. Eloquere proprie, ac pauorē hunc meū expectora.
Terentius. Curre ad Bacchidem hanc uicinam nostram, huc euoca uerbis meis.
Idem. Illa sese interea commodum huc aduorterat in hanc nostram plateam.
Politianus. Rusculum hoc nostrum Fœsulanum ne fastidias.
Idem. Absit excellentissime rex ut tuæ istæ immortalitate dignissimæ laudes in uasto illo nostræ fragilitatis aceruo delitescant.
Idem. Sed erunt hæ nostræ uigiliæ tamen autoritate quoque Maximiliani uestri Romanorum inuictissimi regis mu-

niendæ.

Idem. *Quo tuæ isti uoluntati atq; honestissimo desiderio satisfaciam.*

Idem. *Plæruncq; ad indoctos epistolæ istæ uestræ mitti solent.*

Idem. *Vtendum magnis nominibus fuit:ut stomacho isti tuo potius occurrerem.*

M. Cicero. *Scire enim cupio quid agas, quid expectes, quàm longum istum tuum discessum à nobis futurum putes.*

Idem. *Sic habeto:non tibi maiori esse curæ:ut iste tuus à me discessus fructuosissimus tibi sit, quàm mihi.*

Idem. *His nostris temporibus. quibus facillimè bonam beneuolentiam hominum & fidem perspicere possis, eum tibi ita commendo, ut homines grati & memores benemeritos de se commendare debent.*

Idem. *Totum deniq; hominem tibi trado de manu, ut aiunt, in manum tuam istam & uictoria & fide præstantem.*

Idem. *Pergratum mihi feceris:si dederis operam ut hic intelligat hanc meam commendationem magnum apud te pondus habuisse.*

Idem. *Iste tuus amicus apud me commendatione non eget.*

Idem. *Velim existimes animum mihi istum tuum uehementer probari.*

Idem. *Hæc nostra laus erit illustrior.* Ista hæc.

Idem. *Non grauarer Læli. nisi & hos uelle putarem, & ipse cuperem, te quoque aliquam partem huius nostri sermonis attingere.* Isti nostri

Idem. *Cogitantes quæ supera atq; cœlestia, hæc nostra ut exigua & minima contemnimus.*

Idem. *Hæc nostra finitima uestris ignota esse nolui.*

Idem. Huic meæ rogationi potius non cõtinuò responderunt.
Idem. Ista tua culpa est, qui uerecundiam tecum extuleris, & non hic nobiscum reliqueris.
Idem. M. Marcellus hic noster, qui nunc ædilis curulis est: & profectò nisi ludos nunc faceret, huic nostro sermoni interesset.
Idem. Quoniam mihi leuius quoddam onus imponitis, neq; ex me de oratoris parte, sed de hac mea quantulacunq; est facultate quæritis, exponam uobis.
Idem. Neq; enim sumus nimis auidi: ista tua mediocri eloquẽtia contenti sumus.
Idem. Incredibile est enim quàm sit omne ius ciuile præter hoc nostrum inconditum.
Idem. Ista tua nullum ad usum meum, tantum cognoscendi studio adductus requiro.
Idem. Quid enim hic meus frater ab arte adiuuari potuit, cum à Philippo interrogatus quid latraret, furem se uidere respondit?
Idem. Quare Coracem istum uestrum patiamur nos quidem pullos suos excludere in nido, qui euolent clamatores odiosi ac molesti.

Nonnunquam tamen fit, ut iste cum nostro, & hic cum tuo addatur.

Ista hæc. Actius. Ista hæc tua aufer terricula: atque animum iratum comprime.

Isti nostri Plautus. Ita sunt isti nostri diuites, si quid bene facias, leuior pluma est gratia: si quid peccatum est, plumbeas gerũt iras.

ID QVOD, PRO EO QVOD EST quæ res, non inscite dici solitum, Cap. XC.

EX præceptione superiore sciri potest facile, duobus pronominibus idem significantibus simul positis, quorum unum si solum positum esset, perfectum relinqueret sensum, orationem fieri uberiorem: id quod ex hac præceptione itidem agnoscere poßis. Nam pronomen id, nonnunquam significat quantum relatiuum quod: pro quo non inuenuste usurpari dicebamus, Quum igitur sermone domestico dicimus quæ res: eius loco id quod, dicemus usitate admodum. ut, Hac nostra ætate nimia honorum cupiditas, id quod reipub. perniciosum est, nobilißimum quenq; occupat. Bonus coquus, quàm uir doctus, id quod eleuat literarũ studia, pluris fieri solet. Immeriti cumulantur honoribus, uiri boni repulsam patiuntur: id quod in causa est, quur non magno studio uirtus ipsa colatur. id quod.

Sed in parenthesi sæpius fit.

Lucretius. Id quod iam supera tibi paulo ostendimus ante.

Hermolaus Barbarus. Id quod senario Græco significantius exprimetur.

Quintilianus. Minus indulsere eloquentiæ Stoici ueteres: sed quũ honesta suaserunt, tum in eligendo probandoq; quod instituerant, plurimum ualuerunt: rebus tamen acuti magis, quàm (id quod sane non affectant) oratione magnifici.

C. Caßius. Videbaris enim non solum fauere nobis, id quod & nostra & reipub. causa semper fecisti, sed etiam grauem curam suscepiße.

Sallustius. Ad hoc, prouidendũ est quo nam modo Italia atq; prouinciæ tutiores sint, id quod factu haud obscurum est.

M. Cicero. Id quod Socratem, qui uoluptatem nullo loco numerat, audio dicentem, cibi condimentum esse famem, potionis sitim.

Idem. Omnes molestias & sollicitudines (quibus & te miserrimã habui, id quod mihi molestissimũ est, Tulliolamq;, quæ nobis nostra uita dulcior est) deposui.

Idem. Secedant improbi, secernant se à bonis, unum in locum congregentur, muro denique, id quod sæpe iam dixi, secernantur à bonis.

Idem. Habetis omnes ordines, omnes homines, uniuersam rempublicam, id quod in ciuili causa hodierno die primum uidemus, unum atq; idem sentientem.

Idem. Diem consumi uolebant, id quod est factum.

Idem. Illi uerò non modo cum hostibus, uerum etiam cũ fluctibus, id quod fecit, dimicare melius fuit.

Idem. Quem uerò non pudet, id quod in plærisq; uideo, hunc ego non reprehensione solum, sed etiam pœna dignum puto.

Idem. In quo illos quoque errare arbitror, qui si quando, id quod mihi nunquam placuit, complures adhibent patronos, uti quenque eorum minimum putant esse, ita eum primum uolunt dicere.

Idem. Quòd si unquam populo Rom. concessum eßet, ut iure concitatus uideretur, id quod docebam sæpe esse concessum, nullam illi causam iustiorem fuiße.

Idem. Sæpe enim audiui poëtam bonum neminem, id quod à Democrito & Platone in scriptis relictum eße dicunt, sine inflammatione animorum existere posse, & sine quodam afflatu quasi furoris.

Idem. At si nos, id quod maximè debet, nostra patria delectat, cuius rei tanta uis est ac tanta natura: ut Ithacã in asperrimis saxulis tanquam nidulum affixam sapientissimus uir immortalitati anteponeret: quo amore tandem inflammati

esse debemus in eiusmodi patriam, quæ una in omnibus terris domus est uirtutis, imperij, dignitatis?

RELATIVVM VEL ADIECTIVVM *ad genus neutrum quando transferendum,* Caput XCI.

IVcundum auribusq; gratum eloquentia illa est: quum relatiuum aut nomen adiectiuum aliud habens substantiuũ cum significatu suo id quod nomen res una significat: utrunq; ad genus neutrum traduci. ut, Amicitia optimum est, id est, res optima. Epistolæ tuæ ubertatem elegantiamq; & humanitatem admiror: quæ diuinum tibi inesse ingenium docent. Ciborum uarietas pestiferum est. Archilochus Parius tolerantiã in rebus aduersis patientiam appellans, deorum inuentum esse dicebat.

Neutrum genus frequẽs usurpari.

Aristoteles. Honor externorum bonorum maximum est.
Idem. Mens est eorum quæ in nobis insunt præstantissimũ.
Plato. Pulchrum certe & stabile quiddam est ueritas.
Idem. Labor & somnus disciplinis contraria sunt.
Idem. Canis cani, boui bos, asinus asino, sus sui uidetur esse pulcherrimum.
Titinnius. Formicæ pol persimile est rusticus homo.
Propertius. Nec forma æternum, haud cuiquam est fortuna perennis.
Ouidius. Turpe senex miles, turpe senilis amor.
Idem. Turpe iacens mulier multo madefacta lyæo.
Virgilijs. Quum Daphnidis arcum.
Fregisti & calamos, quæ tu peruerse Menalca
Et quum uidisti puero donata dolebas.
Idem. Varium & mutabile semper Fœmina.

Idem. Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres, Dulce satis humor.

Rebus q̃ fecißet.

A. Gellius. Memoratis multis magnisq́; rebus, quæ bene ac beneuole post redditam pacem Samnitibus fecißet, obtulisse dono grandem pecuniam.

Idem. Vulgus, inquit, grammaticorum septentriones à solo numero stellarum dictum putat. Vbi numerus etiã mutatur.

Idem. Exortus & occasus mobilia & uaria sunt.

Idem. Critolaus Peripateticus & malum esse uoluptatẽ ait, & multa alia mala parere ex sese, iniurias, desidias, obliuiones, ignauias.

Quintilianus. Facultas dicendi si in malos incidit, iudicanda est malum.

M. Varro. Verbenarius ferebat uerbenam, id erat caduceus, pacis signũ. Nã Mercurij uirgã poßumus existimare.

Sallustius. Virtus, uigilantia, labor apud Græcos nulla sunt.

Idem. Dolus atq; malitia fide chariora erant.

M. Cicero. Bonum liberi, misera orbitas: bonum patria, miserum exilium: bonum ualetudo, miserum morbus: bonum integritas corporis, misera debilitas: bonũ incolumis acies, misera cæcitas.

Idem. Quum omnium rerum mors sit extremum.

Et poëtis & oratoribus huiusmodi genus dicendi consuetudinarium est.

QVOD RELATIVVM ANTECEDENtia duo habẽs, cũ posteriore cõueniat elegãtius, Ca. XCII.

Qui posteriori cõformatũ.

AB his præceptionibus, quæ Progymnasmata appellamus, illud abiectum eße nolimus. Quũ relatiuum

unum

unum duo habet antecedentia, quorũ posterius prioris enarratiuum est: cum posteriore, siue proprium nomen sit siue appellatiuum, quàm cum priore conueniat elegantius in genere, casu, & numero. ut, Apud Belgas oppidum est mœnibus ualidissimum, fossis munitissimum, uiris mauortijs instructissimũ, qui Ambiani dicuntur. Prope Ambianos uicus est, ubi natus sum, quod Lullium dicitur. Amœnum flumen qui Sella dicitur, inter Lullium interfluit.

Plato. Extabat lex de hominibus sub Saturno, & semper, & nunc etiam apud deos extat: ut quicunq; homines pie iusteq; uitam egißent: quum e uita migrarent, ad beatorum insulas profecti, omni felicitatis genere, ab improbis longe semoti fruerentur. Qui uerò impie iniusteq; uixissent, ij in punitionis iustiq; supplicij carcerem, quod appellãt Tartaron, protraherentur miseri.

Virgilius. Arcumq; manu celeresq; sagittas
Corripuit: fidus quæ tela gerebat Achates.

Plinius. Omnibus ouis medio uitelli parua inest uelut sanguinea gutta: quod eße cor auium existimant.

Quintilianus. Ab antiquis dictos tenores comperi, uidelicet declinato à Græcis uerbo, qui τόνους dicunt: uel accentus, quas Græci προσωδίας uocant.

Idem. Absurdum forsan uideatur dicere barbarismum, quod est unius uerbi uitium, fieri per numeros aut genera, sicut solœcismum.

Valer. Maximus. Cœnanti apud Scopam in Cranone, quod est in Theßalia oppidum, nunciatum est duos iuuenes ad ianuam ueniße.

M. Varro. In hac ciuitate agros colunt arenosos: propter hos fluit amnis, quam olim Albulam dicunt uocitatam. No-

nius tamen Marcellus amnem generis esse fœminini affirmat hoc exemplo.

M. Cicero. Nihil est illi principi deo, qui omnem mundũ regit, quod quidẽ in terris fiat acceptius, quàm cõcilia cœtusq; hominum iure sociati, quæ ciuitates appellantur.

Idem. Homines hac lege generati sunt, qui intuerentur illũ globũ, quem in templo hoc medium uides, quæ terra dicitur.

Idem. Iisq; animus datus est ex illis sempiternis ignibus, quæ sydera & stellas uocatis.

Idem. Inopem, probum tamen & modestum si defenderis: omnes non improbi humiles, quæ maxima in populo multitudo est, præsidium sibi paratum uident.

Idem. Omni in re difficillimũ est formam, qui character græcè dicitur, exponere optimi, q; aliud alijs uidetur optimum. Hoc tamen semper imitandum non esse, Valerianum illud documento sit. Senatus, inquit, assiduam stationem eo loci peragebat: qui hodie quoq; Senaculum appellatur.

De relatiuo eo quod accidentis esse literatóres dicunt, qualia sunt quale & quantum, idem sentias.

Virgil. Saxum antiquum ingens, campo qui forte iacebat
Limes agro positus, litem ut discerneret aruis,
Vix illud lecti bis sex ceruice subirent,
Qualia nunc hominum producit corpora tellus.

DE RELATIVO CONVENIENTE cum antecedẽte in tribus, genere, casu & numero. Deq; imperfecta oratione, Ca. XCIII.

Relatiuo conformatum ante-

QVam præceptionem scribere uolebamus, quum ex alijs multis, tum ex Valla Laurentio quoniam cognita satis uidebatur, ideo de ea scribenda aliquan-

tum temperauimus. Quum igitur antecedens & relatiuum ab eodem reguntur, in casu eodem, genere & numero poni solet. Ea enim perinde ut adiectiuum simul & substantiuum habentur. ut, Qua te complector amicitia, ex literis ad te meis abunde satis perspectum est. Quos homines securos nulliusq; rei curiosos putamus, in utramuis aurem dormire prouerbiali sententia dicuntur. Quas ad me dedisti literas, fuerunt gratissimæ. In orationis altera parte id uel hoc poni possit. ut, Quem habes librum, is magno emitur. In huiusmodi dicendi genere antecedens relatiuo non sæpe præponitur: nisi à poetis. cedens cũ uerbo conformari debet.

Qui, quæ, quod præcedit.

Plaut. *Naucratem quẽ conuenire uolui, in naui non erat.*
Terent. *Eunuchum quẽ dedisti nobis, quas turbas dedit?*
Virgilius. *Vrbem quam statuo uestra est.*
M. Cato. *Agrum quem Volsci habuerunt, campestris plenus Aboriginum fuit.*

Antecedẽs præpositum.

Hæ autem orationes quo astruantur ordine tãtum abest ut cum præceptoribus aliis sentiam: ut contra sentiam. Earum enim priorem partem suspensiua imperfectaq; sententia puto pronunciandam, quod in aliis quoque dicendi generibus fieri solet.

Oratio imperfecta.

Lucilius. *Tu qui iram indulges nimis, manus abstinere à muliere melius est.*
Aul. Gellius. *H litera, siue illam spiritum magis quàm literam accipi oportet, inserebant eam ueteres nostri plærisq; uocibus uerborum firmandis roborandisq; ut sonus earum esset uiridior uegetiorq;.*
Idem. *Tertius uentus, qui ab oriente hyberno spirat, Vulturnum Romani uocant.*
Idem. *In libris quos de uita P. Scipionis Africani composi=*

tos legimus, scriptum esse animaduertimus, P. Scipioni Pauli filio postquàm de Pœnis triumphauerat, censorq; fuerat, eidem diem dictum ad populum.

L. Piso. ij contemnentes eum, assurgere ei nemo uoluit.

M. Cicero. Quam illa quum legeret flens. Erat enim scripta amatorie. Caput autem literarum hoc erat.

RELATIVVM, QVI, QVAE, QVOD antecedenti præponendum. Cap. XCIIII.

Qui, quæ, quod præponenda.

QVum oratorum aliorum, tum M. Tullij suauitatem dicendi qui imitandam sibi proposuerit: is illud obseruandum curabit: ut relatiuum quod uel quodcũque uel quoduis habens pronomen speciei prioris, hoc est ille, iste, ipse, hic et is, antecedens, in oratione priore ponatur, eiusq; antecedens in posteriore. Hoc tamen antecedens sit frequentius hic, hæc, hoc, uel is, ea, id, uel idem, rarius ille, iste, ipse, ut: Qui amicum extrema subeuntem pericula comitatur: Idem amici appellatione indignus non est. Quorum supercilia omnino demissa sunt: ij uituperones inuidiq; sunt. Quæ supercilia in nasum deflexa uidemus: ea uiri supercilio sam seueritatem ostendunt.

Bias Prienæus. Infelicitatem ferre qui nescit, is infelix est.

Aristoteles. Quibus ad corpus frequentissime utimur, ea ualetudini conferunt plurimum.

Idem. Beneficia qui facile accipit, idem non facile confert.

Idem. Qui ob uirtutem amici sunt, ij prompti sunt ad beneficia sibi mutuo conferenda.

Plato. Qui corpus exercent, animumq; negligunt, ij id quod naturæ seruit, colunt, spernuntq; quod imperat.

Idem. Quos insanabiles esse legislator senserit, eos ultimo

afficiet supplicio, non ignorans qui insanabiles sunt, eis fore satius mori quàm uiuere.

Idem. *Aduersus ciuitatē qui peccat, is iniuriā facit omnibus.*

Idem. *Qui nunquam seruiuit, is laude dignus esse dominus nunquam poterit.*

Ennius. *Quorum uirtuti belli fortuna pepercit, Horundē me libertati parcere certum est.*

Idē. *Quibus diuitias pollicentur, ab his drachmā ipsi petūt.*

Plautus. *Fortiter malū qui patitur, idē post potitur bonum.*

Idē. *Cui homini dij sunt propitij, lucrū ei profecto obijciunt.*

Idem. *Quod tibi lubet, id mihi impera.*

Idem. *Quod mihi prædicas uitium, id tibi est.*

Idem. *Haud æquum facit, qui quod didicit, id dediscit.*

Idem. *Si quid dictum est per iocum, non æquum est id te serio præuortier.*

Iacobus Antiquarius. *Qui te laudibus prosequendi finem facit, is admirandi rursus quærit initium.*

Plinius. *Quibus longa crura, ijs longa & colla.*

Quintilianus. *Si cui est mens tam illiberalis, ut obiurgatione non corrigatur, is etiam ad plagas, ut pessima quæq; mancipia, durabitur.*

C. Hemina. *Quæ nata sunt, ea omnia denasci aiunt.*

C. Gracchus. *Alij uini amphoras quas plenas tulerunt, eas argento plenas domum reportauerunt.*

M. Varro. *Quem puerum uidisti formosum, hunc uides deformem in senecta.*

M. Cato. *Auaritia omnia uitia habere putabāt. Sūptuosus, cupidus, elegans, uitiosus qui habebatur, is laudabatur.*

M. Cicero. *Nobis autem uidetur quicquid literis mandetur, id commendari omnium eruditorum lectione decere.*

Idem. Qui dolet rebus alicuius aduersis, idem alicuius etiam secundis dolet, Vt, Theophrastus interitum deplorans Callisthenis sodalis sui, rebus Alexandri prosperis angitur.

Idem. Quæ appetitio aduersus rationem incitata est uehementius, ea libido est uel cupiditas effrenata.

Idem. Quæcunq; mutatio morum in principibus extiterit, eandem in populum secuturam.

Idem. Qui semel uerecundiæ fines transierit, eum bene & nauiter oportet esse impudentem.

Idem. Qui ex numero ciuium dementia aliqua deprauati hostes patriæ semel esse cœperunt: eos quum à pernicie reip. repuleris, neq; ui coërcere, neq; beneficio placare possis.

Idem. Qui uero in libera ciuitate ita se instruunt ut metuantur: his nihil potest esse dementius.

Idem. Qui alteri exitium parat, eum scire oportet, sibi paratam pestem ut participet parem.

Idem. Qui se locupletes, honoratos, & beatos putant, hi ne obligari quidem beneficio uolunt.

Idem. Neq; enim boni est & liberalis parentis, quē procrearit, & educarit, eum non & uestire & ornare, præsertim quum te locupletem esse negare non possis.

Idem. Qui errore imperitæ multitudinis pendet, hic in magnis uiris non est habendus.

Idem. A quo expeditior & celerior remuneratio fore uidetur, in eo fere est uoluntas nostra propensior.

Idem. Quorum patres aut maiores in aliqua gloria præstiterunt, eorum pleriq; in eo genere laudis student excellere.

Idem. Tunc res male se habet: quum quod uirtute effici debet, id tentatur pecunia.

Idem. Non dicam plura, ne in quo te obiurgem, idipsum uideaar imitari.

ANTE RELATIVVM QVOD, ANtecedens *hoc uel id sine ullo medio præponi.*
Caput XCV.

PRæceptionem eam quam superiore capite scribebamus, obseruandam semper tibi ne persuadeas: illã quæ nihil minus habeat elegantiæ subscribimus. Quum relatiuum qui, quæ, quod habet pronomen speciei primitiuæ antecedens, tum antecedẽs hoc uel id ante relatiuum sine ullo medio non incomposite præponi solet. Vt, nulla est amicitia eá quæ sibi lucrum proponit. Amicitiæ personam detrahit is, qui fenestrato pectore uerum se amicum ostendit. Coruis & lupis largitur hic qui in ingratos nũquam ulla beneficiorum magnitudine satis oneratos confert beneficia. Is qui. Id quod.

Aristoteles. Nullũ uirtutis opus eorũ q̃ tractat multitudo.

Plato. Dimidium mentis Iupiter aufert ĳs qui seruitutis sorti subiecti sunt.

Idem. Extrema iniustitia est, iustum uideri eum qui iustus non sit.

Idem. Oportet uirum eum qui regia instructus est peritia, etiam si priuatus uiuat, regem appellari.

Idem. Si quis rem sublatam furto sciens receperit, in eadem culpa sit, in qua is qui furatus est.

Terentius. Num ille somniat ea quæ uigilans uoluit?

Plinius Iunior. Ita natura comparatum est, ut ea quæ scripsimus cum labore, etiam cum labore audiri putemus.

Quintilianus. Eo quod natura bonum est, bene uti licet.

Idem. Certe non conuenit ei quem oratorem esse uolumus,

inuiusta tueri scientem.

Idem. *Nihil peius est his qui paulũ aliquid ultra primas literas progressi, falsam sibi scientiæ persuasionem induerunt.*

Idẽ. *Pigri est ingenij cõtentũ esse ijs quæ sunt ab alijs inuẽta.*

Idem. *Melius gubernantur ea quæ consilio reguntur, quàm quæ sine consilio administrantur.*

M. Cicero. *Ita est libido puniendi huius qui uideatur læsisse iniuria.*

Idem. *Quærendi defatigatio turpis est: quum id quod quæritur sit pulcherrimum.*

Idem. *Quod si iam sunt id quod cum summo furore cupiunt, adepti, num illi in cinere urbis & sanguine ciuium, quæ mente scelerata ac nefaria cupierunt, consules ac dictatores aut etiam reges se sperant futuros?*

Idem. *Oportet & eum qui paret, sperare se aliquo tempore imperaturum: & illum qui imperat, cogitare breui tempore sibi esse parendum. Postremo hoc exemplo doceare pro nomen illud præponi posse: ut in illo quoq; Ciceronis eiusdẽ. Tantam uim habet illa quæ rectè à bono poëta dicta est flexanima, atq; omnium regina rerum oratio, ut non modo inclinantẽ erigere, aut stantem inclinare, sed etiam aduersantẽ & repugnantẽ, ut imperator fortis ac bonus capere posit. Itemq;. Difficilius intelligatur quod patronus uelit dicere, quàm si ipse ille qui patronũ adhibet, de re sua diceret. Eandẽ uocẽ interponit Martialis. Ille inquit, dolet uerè qui sine teste dolet. Titinnius inter id & quod, aliqd interponit. Vtieũ, inquit, oportet libertatẽ, qui sapit. Sed hæc rariora sunt.*

QVOD RELATIVORVM PRONOMInum elegantiã aduerbia imitentur. Cap. XCVI.

VBi de relatiuorum pronominum elegantia dicimus, ibidem nobis dicendum uidetur de aduerbijs ijs quæ relationem habeant. Quemadmodum relatiuū, qui, quæ, quod, antecedenti, quod pronomen primitiuum sit, præponendum uel postponendū diximus: ita sentimus aduerbiū relatiuum, quod per pronomen quod exponitur, postponi raro antecedenti aduerbio, quod per pronomen primitiuum declarari solet, sed sæpius multo præponi. ut Quod mihi secreto in aurem dixeris, ubi posueris, ibidem recipies. Quo iturus sum ibi amicorū nullus est. Vnde uenio ibi nullus est. Aristoteles. Vbi uirtus non honoratur maxime, ibi eße non potest optimorum in rep. status. Relatiua aduerbialia.

Plato. Vbi impudens senectus est, ibi inuerecundos iuuenes esse neceße est.

Næuius. Si unquam quicquam filium resciuero argentum amoris causa sumpsiße mutuum: Extemplo illò te ducam, ubi non despuas.

Cæcilius. An ubi uos sitis ibi consilium claudeat?

Pacuuius. Fortunā insanā eē & brutā perhibēt philosophi.
Saxiq; ad instar globosi prædicant eße uolubilem.
Quia quo saxū impulerit fors, eò cadere fortunā autumāt.
Cæcā ob eā rē esse uocant, quia nil cernat quo se se applicet.
Insanam autem aiunt, quia atrox, incerta, instabilisq; sit.
Brutam, quia dignum aut indignum nequeat internoscere.

Terentius. Hic ubi opus est nihil uerētur: illic ubi nihil opus est, ibi uerentur.

Quintilianus. Nec pingere quisquam aut fingere cœpit à pedibus. Nec deniq; ars ulla consummatur ibi unde oriendū est.

Idem. Ea quæ uulgo recepta sunt, hoc ipso quòd incertum authorem habent, uelut omnium fiunt. Quale est, ubi amici

ibi opes. Et conſcientia mille teſtes.

Valerius Maximus. Coriolanus quo latebras quæſitum uenerat, ibi breui ſummum adeptus eſt imperium.

Salluſtius. Vbi diuitiæ claræ habentur, ibi omnia bona uilia ſunt, fides, probitas, pudor, pudicitia.

M. Cicero. Vltimas terras luſtraſſe Pythagoram, Democritum, Platonem accepimus. Vbi enim quid eſſet quod diſci poſſet, eò ueniendum iudicarunt.

Idem. Ea perturbatio eſt omnium rerum, ut ſuæ quenq; fortunæ maxime pœniteat, nemoq; ſit, quin ubiuis quàm ibi ubi eſt, eſſe malit. Cum pronomine antecedente aduerbium relatiuum adiungi poteſt.

Idem. Cicero. Quid enim præclarius quàm honoribus & reip. muneribus perfunctum ſenem poſſe ſuo iure dicere idẽ quod apud Ennium dicat ille Pythius Apollo, ſe eſſe eum unde ſibi, ſi non populi & reges, at omnes ſui ciues conſilium expetant ſuarum ſummarum rerum incerti.

RELATIVVM QVI, QVAE, QVOD, ſine ullo antecedente tam à poëtis quàm ab oratoribus non inſolenter uſurpari. Cap. XCVII.

Antecedẽs cõmune ſubauditum.

Vod ſcribimus, ex lectione non oratorum ſolum ſed poëtarum quoque agnoſcere poſſis. Hoc autem eſt. Relatiuum qui, quæ, quod, ſine antecedente crebro ponitur, quum antecedens id facile intelligitur, hoc eſt pronomẽ primitiuum. ut, Qui literas ſcripſit, amicus eſt. Cui ſecundæ res adſunt ne ſuperbiat. Quem læſiſti ſemel, amicum ne putes.

Ennius. Otio qui neſcit uti, plus negotij habet

Quàm quum est negotium in negotio.
Nam cui quid agat institutum est: nullo negotio:
Id agit: studet ibi: mentem atq; animum delectat suum.
Lucilius. Quod tibi magnopere cordi est, mihi uehementer displicet.
Horatius. Bene est cui deus obtulit Parca quod satis est manu.
Propertius. Errat qui finem uæsani quærit amoris.
Tibull. Qui fuit horrendos primus qui protulit enses,
Quàm ferus, & uere ferreus ille fuit?
Luca. Non gratis moritur iugulo qui prouocat hostem
Ouid. Tunc bene fortis equus reserato carcere currit,
Quum quos prætereat, quosue sequatur habet.
Idem. Non habet unde suum paupertas pascat amorem.
Idem. Dicere quæ puduit, scribere iussit amor.
Plautus. Qui homo timidus erit in rebus dubijs, nauci non erit.
Ter. Qui amat cui odio ipsus est, bis facere stulte duco
Vegetius. Qui frumentum necessariaq; non præparat, uincitur sine ferro.
Diuus Hieronymus. Quod promittitur in futuro, non cernitur in præsenti.
Plinius Iunior. Mirum pudorem damnationis morte effugisse, quem non puduisset damnanda committere.
Apud Quintilianum. Tam deest auaro quod habet, quàm quod non habet.
Quintilianus. Si ueniam meretur qui imprudens nocuit, non meretur præmium qui imprudens profuit.
Idem. Lex est: Qui parentes non aluerit, uinciatur.
Idem. Neq; dignus opera patroni, qui non utitur consilio.
Idem. Quæ uetera nunc sunt, fuerunt olim noua.

Idem. Quod populus crediderit, omnibus debeatur: & quādiu quilibet unus superfuerit, esse eū totius sūmæ creditorē.
M. Cicero. Si quis doleat rebus secundis à quo ipse lædatur: non rectè dicitur inuidere.
Idem. Nec me pudet, ut istos, fateri nescire quod nesciam.
Idē. Qui habet, ultrò appetitur, qui est pauper, aspernatur.

RELATIVVM, QVOD APPELLANT accidentis, quo sit loco ponendum. Cap. XCVIII.

QVantus arte dicendi fuit Cicero, tantus esse quàmuis desperes: eum tamen etiam procul imitari nihil te pigeat. Eum autem quo assequi inspicereq́; propius queas: scribendas institutiones has suscepimus: In quis hæc aspernanda non sunt. Relatiua quæ appellant accidentis, qualia sunt, quale, quantum, quot, antecedentia habent tale, tantum, tot. ijs autem antecedentibus eleganter postponūtur, præponuntur elegantius. Præpositis ijs inter utrunque aliquid elegantissime interponitur. ut, Romana ciuitas talē haud uidit unquàm, qualis fuit Scipio Africanus. Quanto maiores in literarum studio suscepimus labores: tanto fragilitatis hominum casus experturi sumus rariores. Quantum me amas, tantundem mutuo redamaris. Quantum in bello ferrū posset, tantum in rep. eloquentiam ualere Demetrius Phalerius dicebat.

Antecedētia exp̄ssa.

Aristoteles. Materia quanto melior est, tanto id quod ex arte fit, præclarius est.
Idē. Tēperata gubernatio quāto melior est, tāto durabilior.
Idem. Apud Iberos pugnacem gentem tot erigi obeliscos cuiq́; circa sepulchrum moris fuit, quot hostes necauerit.
Plato. Nihil tantum esse hominibus malum, quantum falsa

opinio est, arbitror.

Actius. *Quãto magis te istiusmodi esse intelligo: Tanto Antigona magis me par est tibi. Consulere & parere.*

Terentius. *Quot homines tot sententiæ.*

Idem. *Quanto minus spei est, tanto magis amo.*

Plinius. *Si virgilio quidem credimus, esculus quantum corpore eminet, tantum radice descendit.*

Quintil. *Quantum poësis ab Homero & Virgilio, tantum fastigium accepit eloquentia à Demosthene atq; Cicerone.*

Idem. *Quantum græci præceptis ualent, tantum Romani, quod maius est, exemplis.*

Idem. *In oratione si species intueri uelis, totidem penè reperies ingeniorum, quot corporum formas.*

Val. Max. *Manifestum igitur est tantum religonis sanguini & affinitati, quantum dijs ipsis immortalibus tributum.*

Catilina apud Sallustium. *Quanta cuiusq; animo audacia natura aut moribus inest, tanta in bello patere solet.*

Marcus Cato. *Mons ex sale mero magnus, quantum demas, tantum accrescit.*

Marcus Cicero. *Moueor enim tali amico orbatus, qualis ut arbitror nemo unquam erit, & ut confirmare possum, nemo certe fuit.*

Idem. *Tu autem Fanni, quòd mihi tantum tribui dicis, quantum ego nec agnosco, nec postulo, facis amice.*

Idem. *Ego tibi tantum tribuo, quantũ mihi fortasse arrogo.*

Idem. *A te tantum peto, quantum & te facere posse, & libenter mei causa facturum esse intelligo.*

Idem. *Cura igitur si me tanti facis, quanti & Varro existimat, & ipse sentio, ut quamprimum intelligam hanc meam commendationem tantum illi utilitatis attulisse, quantum &*

ipse sperarit, nec ego dubitarim.

Idem. Erant præterea hæc animaduertenda in ciuitate, quæ sunt apud Platonem nostrum scripta diuinitus. Quales in rep. principes essent, tales reliquos solere esse ciues.

Idem. Licet uidere, si uelis replicare memoriam temporum, qualescũq; summi ciuitatis uiri fuerint, talem ciuitatẽ fuisse.

Idem. Sic princeps ille philosophiæ Socrates disserebat: qualis cuiusq; animi affectus esset talem esse hominem: qualis autem ipse homo esset, talem eius esse orationem: Orationi autem facta simillima: factis uitam.

Idem. Præclare Socrates hanc uiam ad gloriam maximam & quasi compendiariam dicebat esse, si quis id ageret, ut qualis haberi uellet, talis esset.

Idẽ. Tãtũ me abesse puto ab impudicitia, quãtũ tu a pudicitia.

Idem. Recte præcipere uidentur qui monent ut quanto superiores, tanto nos submissius geramus.

Idem. Quamdiu Crassi fuit ambitionis labore uita distracta, tandiu priuatis magis officijs & ingenij laude floruit, quàm fructu amplitudinis aut reip. dignitate.

Idem. Atq; ego in summo oratore fingendo talem informabo, qualis fortasse nemo fuit.

Idem. Quid uero ille M. Cato? Nonne & eloquentia tanta fuit quantam illa tempora atq; illa ætas in hac ciuitate ferre maximam potuit: & iuris ciuilis omnium peritissimus.

Idem. Quod hòmines tot causæ.

Idem. Quod orationum genera esse diximus: totidem oratorum reperiuntur.

Idem. Quot oratores, totidẽ penè reperiuntur genera dicẽdi.

Idem. Quot officia oratoris, tot sunt genera dicendi.

Idem. Vocis mutationes totidem sunt, quot animorum: qui

maxime uoce mouentur.

Idē. Sp. Carbilio grauiter claudicanti ex uulnere ob remp. accepto, & ob eam causam uerecundanti in publicum prodire, mater dixit. Quin prodis mi Spuri? & quotiescunq; gradum facies, toties tibi tuarum uirtutum ueniet in mentem.

Sine ullo uocabulo, quod in medio positum sit usurpata raro inueniuntur.

Cicero. Quid enim est tantum quantum ius ciuitatis?

Eadem sine antecedentibus posita inuenire est. Quãtum ĩfinite positum.

Quintilia. Quantum natura studioq; ualeat memoria uel Themistocles testis, quem unum intra annum optime locutum esse Persice constat: uel Mithridates, cui duas & uiginti linguas, quot nationibus imperauit, traditur notas fuiße: uel Crassus ille diues, qui quum Asiæ præesset, quinq; græci sermonis differentias sic tenuit: ut qua quisq; apud eum lingua postulaßet: eadem ius redditum sibi ferret: uel Cyrus, quem omniũ militũ tenuiße creditũ est nomina. Quin semel auditos quàmlibet multos uersus protinus dicitur reddidiße Theodectes. L. Piso. Is respondit. Immo uerò carum, si quantum quisq; uolet bibat. Nam ego bibi, quantum uolui. Antecedẽs subauditum.

M. Cice. Medico mercedis quantum poscit, promitti iubeto.

Quantum & tam, contraq; tantum & quàm dicta inuenimus. Quãtum tam.

Proper. Quantum oculis, animo tam procul ibit amor.

Terentius. Non hercle uerbis Parmeno dici potest tantum, quàm re ipsa nauigatio incommodum est.

PRONOMEN QVI, QVAE, QVOD, pro secundum quando ponatur eleganter: Caput XCIX.

Qui, quæ, quod, cum pronominibus meus, tuus, ſuus, &c.

ELegantiore dicendi genere linguam, quæ tua diligētia eſt, quoniam expolire cupis: illud nobis memoriæ tradendum eſt: quod quum alij ex ueteribus, tum præcipuè recentiores tam accuratè obſeruant: ut deditâ opera obſeruare uideantur. Id autem huiuſmodi eſt. Quum ſermone domeſtico dicimus particulam ſecūdum cum pronomine speciei poſterioris & nomine ſubſtātiuo: omiſſa particula, pronomen qui, quæ, quod, cum iiſdem pronomine & ſubſtantiuo & uerbo eſſe, dicetur elegantius. ut, Paupertatem omnem quæ tua eſt liberalitas, opibus & conſilio adiutare non ceſſas. Quæ tua eſt liberalitas, id eſt, ſecundum tuam liberalitatem. Incultæ inchoatæq; orationi meæ, quæ tua humanitas eſt, facile, puto, ignoſces. Diuitias omnes uirtutis comparatione nullas, quæ tua conſuetudo eſt, eſſe iudicas.

Beroaldus. In aliena epiſtola tibi ſalutem tranſeunter aſcripſeram. Tu, quæ tua eſt dexteritas, eueſtigio me per epiſtolam reſalutaſti.

Politianus. En tibi igitur librum mi Barbare ſatis emendatum, ni fallor, certe ueterem. Tu quum fueris uſus, ad me remittes, non tam, quæ tua eſt diligentia, incolumem, quàm doctiſsima iſta notatum manu.

Idem. Liceat mihi per te, ut opinor, quæ tua eſt in rebus omnibus æquanimitas, ſentire aliud omnino in literis, quàm tu ſentias.

Idem. Dabis ueniam, quæ tua eſt humanitas, non loquacitati modò, ſed libertati quoq; meæ.

Plinius Iunior. Recipies ergo epiſtolas ſteriles & ſimpliciter ingratas, ac ne illam quidem ſolertiam Diomedis in permutando munere imitantes, ſed quæ tua eſt facilitas, hoc magis dabis ueniam, quòd ſe non mereri fatentur.

M. Cælius.

M. Cælius. Qui (quæ mea negligentia est) multos sæpe dies ad te cum hic eras non accedebam: nunc cottidie non esse te, ad quem cursitem, discrucior.

M. Cicero. Si mihi permisisses (qui meus amor in te est) confecissem cum cohæredibus.

Idem. Moriar, ni (quæ tua gloria est) puto te malle à Cæsare consuli quàm inaurari.

Nonnunquam fit, ut pro pronomine qui, quæ, quod, particula ut, ponatur. Vt, p secundum quod

Politianus. Nobis Laurentius, ut est homo tui studiosissimus, pro more authoritateq; mandauit, ut eam rem quàm primũ, quàm diligentissime.

QVI ABLATIVVM PRO QVO AVT pro quomodo poni non inusitatè. Caput C.

Qui non credas ablatiuum qui pro quo uel quomodo poni non inusitatè, si in cultiorum autorũ lectione studia tua occupaueris? Vt qui uales? qui scis patrem uenisse? Meum est uitreum qui poto. Qui ablatiui casus aut aduerbium.

Pacuuius. Canis quãdo est percussa lapide, non tam appetit illum qui se icit, quàm illum eum ipsum lapidem, qui ipsa icta est, petit.

Põponius. Ego rumorẽ paruifacio, dũ sit rumen qui impleã.

Plautus. Qui in mentẽ uenit tibi istuc facinus facere tã malũ?

Idem. Qui tibi nunc istuc in mentem uenit?

Idem. Qui istuc potis est fieri quæso? Potis est, pro pote est, antiquum.

Idem. Qui nunc uocare?

Idem. Pateram, qui ille potare solitus est, in cistella pertuli.

Idem. Ille olim habuit ignem, qui signum daret.

Terentius. Abs quouis homine beneficium, quum opus est, accipere gaudeas.
Idem. Qui istæc tibi incidit suspicio?
Idem. Qui ille poterit esse in tuto?
Idem. Insanis: qui istuc facere Eunuchus potuit?
Idem. Qui non potest?
Idem. Qui uocare?
Quintilianus. Dubijs probari dubia qui possunt?
M. Cicero. Qui potest igitur habitare in uita beata summi mali metus?
Idem. Qui uero probari potest ut sibi mederi animus nõ possit: quum ipse medicinam corporis animus inuenerit?
Idem. Qui cum amantissime & coniunctissime uiuebat.
Idem. Qui enim citius adolescentiæ senectus, quam pueritiæ adolescentia obrepit?

FINIS CENTVRIAE PRIMAE.

FRANCISCI

SILVII AMBIANATIS PROGYMNASMATVM, CENTVRIA SECVNDA.

IN ORATIONE VITANDA QVAE ſint, Caput I.

SINE uitijs uirtutes creari poſſe, apud Platonem Socrates negat. Ea re adducor, ut credam his dicendi uirtutibus uitia multa commiſceri poſſe. Quo igitur multa ſint minus, quæ uitanda ſint ex his nonnulla (non enim poſſunt omnia) hic diſſeramus. In quibus illa ſunt.

Iotaciſmus, id eſt, nimium frequẽs literæ i, repetitio: ut, Iunio Iuno Iouis iure iraſcitur. Iotaciſmus

Labdaciſmus. ut, Sol & luna luce lucens alba & candida. Labdaciſmus.

Myotaciſmus. ut illud poëtæ cuiuſdam eſt apud Ciceronem: Impius hortatur me frater, ut meos malis miſer mandarem natos. Itemq́; Iterum iam aggreditur me, & quietum exuſcitat: maior mihi moles, maius miſcendum eſt malum. Hanc certe literam euitauit antiquitas: quum alias, tum præcipuè ſi uocis proximæ litera prima uocalis eſſet: ut Cenſorius Cato literam detracta die hanc pro diem hãc, autore Quintiliano dixerit. Eandẽ ob cauſam ferenduſt, optimuſt, pro ferendum eſt, optimũ eſt: aliaq́; hoc genus multa in Lucretio Plautoq́; inuenias. Eſt enim compoſitio mala, quum uocalis in principio uerbi poſterioris cũ literam in fine prioris cõiungitur. Id qđ quũ uſu uenit, m parũ, ut Quintilianus ait, exprimitur: ut, Myotaciſmus. Die hanc

Multum ille. & Quantū erat, adeo ut pene cuiusdam nouæ literæ sonum reddat. Neq; enim eximitur, sed obscuratur: & tantum aliqua inter duas uocales, uelut nota est, ne coeant.

Polysigma. Polysigma itidem ab oratione absit, id est, literæ s crebra nimium positio. ut, Sosias in solacio soleas sarciebat suas. Literæ huius repetitio multum, mehercule, orationis euphoniæ inimica est. Ideoq; ibi te ornatē dicere ne putes, ubi dictio in s desinens ab alia excipietur, cuius eadem litera initium sit. Id Virgilius ut euitaret: s in fine ubi detraxerit, inuenitur. ut, Sed tamen iste deus qui sit da Tytire nobis. Idem. Despectus tibi sum nec qui sim quæris Alexi. Nihil minus uitiosum sit, si uoce in hanc s desinente, proxima à litera x inciperet, uel cōtra. Vt, sobrius Xenocrates, mollis Xerxes, ex suo patre. Multo sit uitiosum magis, quum finalem s consonans præcedit: & eam in principio uerbi proximi, consonans alia subsequitur: ut, ars studiorum. Adeo hoc stridet. ut ex antiquis non defuerint qui uitiosum putarent s in fine uerbi collocari: si posterior dictio à consonante inciperet. Quæ causa fuit Seruio, ut Quintilianus ait, subtrahēdæ s literæ, quoties ultima esset, aliaq; consonante susciperetur. Neq; Lucilium putant uti eadem ultima, quum dicit Serenu fuit, & dignu loco. Qui etiam Cicero in Oratore plures antiquorum tradit sic locutos.

S literæ figura. Ea adductus causa est Messala, ut s appellaret sibilum nō literam. ideoq; litera hæc s tortuosa colubri facie scribi solet. Ea prudens omitto quæ quum uulgatis aliorum præceptionibus, tum seipsis incognita non sunt quæ fugiantur. Qualia

T frequēs. sunt illa: O Tite, tute Tati tibi tanta tyranne tulisti.

R frequēs. Amatrices præstigiatrices adiutrices fuerūt. Horror ferri rapuerat me. Illud Ennianū: Africa terribili tremit horrida terra tumultu. Illa quoq; puto, uitāda non nescis. Sola mihi tales

casus Caßandra canebat. Dorica castra. Res mihi inuisæ uisæ sunt Brute. O fortunatam natam me consule Romam. Qui te qui tanti talem genuere parentes. Hæc Virgilij ac Ciceronis sunt, fateor. Eaq; nego reprehendenda si sint omnino parcissima. Huius enim modi dicendi generibus alias quoq; usus est Cicero. ut, Alia tamen mente remp. capessenti P. Africanus de C. Graccho interroganti responderat, iure cæsum uideri. Idem. In tranquillo tempestatem aduersam optare dementis est: subuenire autem tempestati quauis ratione, sapientis. Idem. Terentianus ille Chremes humani nihil à se alienum putat. Idem. Voluptati autem aurium morigerari debet oratio. Idem. Nec facilis explicatio quæ forma maxime excellat. Hoc non euitauit Quintilianus plærisq; in locis. Sed exemplũ unum satis sit: Statura breues, inquit, in digitos eriguntur, et plura infirmi minantur. Vt enim cœnæ iucundiores sunt in quibus paucula quædam subacida apponuntur, quibus tãquã lãguescens stomachus excitetur: ita rara admodum orationis compositæ asperitas aures quasi iacentes mouet, erigit, oblectat. Vel ea uoluntate uidentur appetere, quo artem magis dißimulẽt. Summa enim dicẽdi ars est, ita dißimulare, ut ars non appareat. Quemadmodum Cicero idem de subtili genere dicendi monet, orator uerba uerbis quasi coagmentare negligat. Habet enim, inquit, ille tanquam hiatus concursu uocalium molle quiddam, & quod indicet non ingratam negligentiam de re hominis, quàm de uerbis laborantis. Hunc tamen hiatum uocalium non pauci præcipiunt esse uitandum: qui tũ fit, quum dictiones multæ in uocales exeuntes ab ijs excipiuntur quæ à uocalibus itidem incipiunt. ut, Iucunda amicitia esse ei homini non potest, cuius ineundæ utilitas causa fuit. Græci quàm Latini hoc uitant diligentius. Vocalis eiusdẽ crebra

Vocalium hiatus.

nimis repetitio auribus iucunda non est. ut, Multa tibi ante aras nostra cadet hostia dextra. Vocalium item quibus exilis sonus est, frequentia nimia uelut languentem facit orationē. ut, Eum si ijsset, itionis pœnituisset. Sunt igitur uocales commiscendæ: quemadmodum longas & breues commiscendas esse censemus. Non enim probamus admodum uocales multas eiusdem mensuræ se consequentes. ut, Colligere lapidem uoluit. In longis quàm in breuibus id tolerabilius est.

Periodus ne sit carminis.

Cauendum præterea est ne orationis finis, finis sit carminis alicuius præcipuè heroici aut elegiaci. Id tamen cauēdum ita non censemus: ut omnino fugiendum sit. Id enim aliquando inuenias, sed perrarum est.

Sallustius. Vbi bonus deteriorem diuitijs magis clarum magisq; acceptū uidet, primo æstuat, multaq; in pectore uoluit.

Marcus Cicero. O miserum cui peccare licebat.

Idem. Latent ista omnia Varro magis obscurata & circunfusa tenebris.

Idem. Quum loquerer, tanti fletus gemitusq; fiebant.

Iambus & dactylus, ut ait Cicero, in uersum cadunt maxime. Itaq; ut uersum fugimus, sic hi sunt in oratione euitandi continuati pedes. Aliud enim quiddam est oratio: nec quicquam inimicius quàm illa uersibus.

Monosyllaba ī fine

Monosyllaba uox orationem non claudat, nisi sit uerbū sum, aut (quod multo est rarius) quæ, ue, ne. Voce duarum syllabarum clausam aliquando inuenias. Sed prope semper trium pluriumue.

DE PARENTHESI, QVOD RARA BREuisq; esse debeat: quodq; in eodem sermone duæ, interdum tres inueniantur, Caput II.

QVi de ratione dicendi scripsere, ij omnes (sunt enim multi) inter orationis uirtutes illam enumerant præcipuam: ut dilucida sit. Quum sermo homini datus sit ad expromenda ea quæ animo concipit, quid absurdum magis est, magisq; ineptum, quàm uti sermone eo, qui tam obscurus sit, ut ne ab eo quidem qui loquatur (nisi præmeditatus esset) intelligi queat? Num ne tantum qui taceat consequatur, quantum obscuro sermone utens nõ intellectus? Ea autem obscuritas multa fit uerbis ab usu remotis, usu quorum iactantiæ maioris homines ita delectantur, ut licere sibi permittant uetustissima uerba peneq; situ ambesa interpolare, nouaq; fingere. Maior, si sermo longior est, ut spiritus ullus pronunciando durare posit. Quo uitio imperiti, aut qui doctiores sibi uidentur, sæpe laborant, ut suam orationem putent grauiorem, firmioremq;, si huiusmodi clausulis quasi sesquipedalibus facta sit. Maximè, si sermo unus sæpe intercisus, multis alijs sermonibus infercitur. hoc est, quum in sermone eodem multa crebraq; ac longa parenthesis est. Hoc enim genere longior fit oratio, ideoq; obscurior. Item illa sermonis intercisio non parum obscurat orationem. Est autem parenthesis (ut à Quintiliano describitur) dum continuationi sermonis medius aliquis sensus interuenit, quam interpositionem aut interclusionem dicimus. Tria hæc uitia facile euitabit is qui eorum quasi turpitudinem agnoscet. Primum enim consuetis uti quàm uetusta aut noua eruere, aut fingere, minoris est laboris. Deinde longum quendam contexere sermonem quàm breues multos, maiorem ingenij exigit attentionem, ut quemadmodum multas domunculas construere facilius sit, quam eadem materia magnã aliquã. Postremo, si huiusmodi longũ sermonẽ in breues multos commutes, quæ erant interpositio-

Dilucida sit oratio.

Obscuritas uitãda

Parenthesis.

nes, locum sibi haud dubiè inueniant, ut tanquàm in ordinem redigantur. Quo dicendi genere oratio non dilucida tantum, sed etiam uehemens efficiatur: quæ aures sæpius ferire uideatur. Hoc autem quo tibi sit facilius, exemplum hoc ascribam. Occupato mihi (hæc enim Progymnasmata scribebam, quæ ut absoluere properarem, cottidianis amicorum conuitijs pene exurdatus sum) nuntius tristis (quia literas ad me tuas perdiderat) ualere te nuntians (quo delectatus sum) uerbis multis à me (quem tibi amicum esse non ignorabat) contendit, ut ad te scribendo eum (quòd imprudens amisisset) excusarem. Hanc hoc facias pacto clariorem. Cottidianis amicorum conuitijs pene exurdatus sum: ut Progymnasmatis his manum extremam imponerem. His ergo absoluendis quum occupatus essem: ad me nuntius à te uenit. Is autem propterea tristis erat: quòd literas ad me tuas perdiderat. Valere te mihi nunciauit quæ res me delectauit. Quoniam uerò me tibi amicum esse nõ ignorabat, uerbis multis à me contendit, ut ad te scribendo eũ excusarem: quòd eas imprudens amisisset. Hanc autem interpositionis usurpationẽ damnare omnino ne uidear, quæ oratoribus historicisq; frequens est, sed poetis frequentior, ac sæpe longior, eam breuem esse debere cẽsemus. Nec uitiosus sermo sit, in quo altera aut tertia interposita sit: modo ne sit sermo obscurior. ut: Quoties de te cogito (cogito autem sæpe) nostræ consuetudinis pristinæ recordatio mihi iucundißima est. Literas ad me si mitteres (nullas enim adhuc abs te recepi) ab amici officio non discederes. Nimia gloriæ cupiditas (quæ est reipub. pernicies) fugienda est.

Quintilianus. Illæ quoq; fabulæ quæ etiam si ab Aesopo originem non acceperunt (nam uidetur primus earum auctor Hesiodus) nomine tamen Aesopi maxime celebrantur) ducere

animos solent, præcipuè rusticorum & imperitorum, qui & simplicius quæ ficta sunt, audiunt, & capti uoluptate, ijs quibus delectantur, consentiunt.

M. Cicero. Natura nos (ut ante dixi) noster delectat error.

Idem. Omnes molestias & sollicitudines (quibus & te miserrimam habui, id quod mihi molestissimum est) Tulliolamq́; (quæ nobis nostra uita dulcior est) deposui.

Idem. Sumus enim natura (ut ante dixi) (dicendum est enim sæpius) studiosissimi appetentissimiq́; honestatis.

Idem. Sin qua necessitas huius muneris alicui reipub. obuenerit (malo enim alteri quàm nostræ ominari) (neq; enim tantum de nostra: sed de omni rep. disputo) danda erit opera, ut omnes intelligant (si salui esse uelint) necessitati esse parendũ.

DE DICENDI PROPRIETATE, quo retinenda studio sit, Caput III.

TAnta fuit ueteribus ijs qui purè locuti sunt retinendæ proprietatis cura, ut translatis uocabulis raro admodum usi fuerint. Translatorum usum tantùm abest ut damnemus, ut si commode fiat probemus nihil minus, quàm si propria essent. Sed alia uulgo dicendi improprietas quædã est: quæ nobis ordine eo habenda est qua Solœcismus. In eo uulgi sermone innumera sunt, ex quibus tam multis pauca illa dicimus. Quod dicunt, dare conuiuium, accipere dicas cum accusatiuo personam significante. Vt, Me conuiuio lauto accepisti. Virgilius. Illos porticibus rex accipiebat in amplis. Excipere apud Macrobium lego eius uerba sunt de Mœcenate. Exceptus est à quodam cœna satis parca & quasi cottidiana. Nam penè nulli se inuitãti negabat. Post epulum igitur inops ac sine ullo apparatu discedens, Vale dicenti hoc tantum in-

Accipere

Excipere

susurrauit. Non putabam me tibi tam familiarem. Nisi si mẽdum est in peruulgatis codicibus. Excipere enim quũ in aliis multis tum præcipuè in illo significatu dici attendimus: ut sit cadentem quampiam rem ne pereat recipere. Inde miserum excipere dicitur is qui alienam subleuat miseriã. Eadẽ quoq; causa dicimus excipere, id est loquẽtis aut dictantis uerba scribere. Voces enim facile pereunt. Eæ tamen scriptis uelut conseruantur. uulgus ita loquitur: Ego scripsi hoc sub doctore. dicendum est, Doctore hoc dictante excepi.

Ponere apponere — *Ponere uel apponere dicimus, quod seruire dicit uulgus. Plautus. Cœna apposita ẽ: cœnauisti mecũ, ego accubui simul. M. Varro de pauonibus. Primus. hos Qu. Hortẽsius augurali cœna dicitur posuisse. Illa omittimus, quia nemo nõ ex plebe nescit:*

Mensam sternere — *sternere mẽsam, accũbere mẽsæ, mensam remouere, prãdere, cœnare, prãsum, cœnatum, imprãsum, incœnatum. Pro quibus uulgus dicit, ponere mappã, sedere ad mensã, deponere mappam, facere aut non fecisse prandiũ aut cœnam.*

Equũ adimere. — *Equũ adimere equiti, nõ ab equite equũ remouere, à doctioribus solitũ dici attendimus. Quod erat genus cẽsoriæ notæ. A. Gellius. Nimis pingui homini & corpulento Censs. equũ adimere solitos, scilicet minus idoneum ratos esse, cum tanti corporis pondere ad faciendum equitis munus.*

Idem. Cui equum in censura ademerat.

M. Cicero. Salsum est etiam quærentibus & quasi percontãtibus lente respondere, quod nollent: ut censor Lepidus, quũ M. Antistio Pigensi equum ademisset, amiciq; quum uociferarentur, & quærerent quid ille patri suo responderet: quur ademptum sibi equum diceret: quum optimus colonus, parcissimus, modestißimus, frugalißimus esset: me istorum, inquit, nihil credere. Equis publicis spoliari & direptos equos pu=

blicos, Val. Maximus dicit.

Aerediruti auctore Nonio Marcello appellantur milites quibus propter ignominiam subtractum est stipendium. Aerediruti.

M. Varro: Stipendium appellabatur, quod æs militare semestre aut annuum dabatur. Cui datum non sit propter ignominiam, æredirutus esset. Vulgarium sermone stipendijs priuatus dicitur. In ærarios referri eos dici putamus: qui damnati ærario publico facti sunt obligati. ad emendam condemnati uulgo dicuntur. Emenda uocabulum nihili est, pœna aut multa latinè dici solet. Inde multare uerbum inclinatum est, quod ad pœnas etiam non pecuniarias referri putamus. Inde Plautus matrimonio multare dicit, pro eo quod est per diuortium priuare. Eius uerba sunt. Nunquid causam dicis, quin te hoc multem matrimonio? Ad relatos in ærarios redimus. Stipendiũ. In ærarios referri. Emenda barba. Multa Multare.

A. Gell. Tũ Cens. eũ q, intẽpestiuè lasciuisset, in ærarios retulit

Idem. Visum est parum reuerens responsum, relatusq; in ærarios, ut mos est. In ærarios autem pro eo quod est inter ærarios, uel in numerum ærariorum intelligas. Nam pro particula inter, in, poni alias scribimus. Eam ob rem inter ærarios inq; numerum ærariorum, Valerius dicit. Equis publicis, inquit, spoliatos in numerum ærariorum retulerunt.

Idẽ. Direptis equis publicis ĩter ærarios referẽdos curauerũt

Idem. Salinator uerò quatuor atq; triginta tribus in ærarios referre non dubitauit.

Mittere aut dimittere militem aut legionem, eleganter dictum est. quassare uulgus dicit. Mittere Dimittere militẽ.

M. Cicero. Pompilius imperator tenebat prouinciam: in cuius exercitu Catonis filius tyro militabat. Quum autem Pompilio uideretur unam dimittere legionem, Catonis quoque filium, qui in eadem legione militabat, dimisit.

Idem. M. quidem Catonis senis est epistola ad Marcum filiū, in qua scripsit se audisse eum missum factum esse à Cōsule. De militibus quoniam hic loquimur: nutrita promissaq; eorum barba, de qua latius fortasse dicemus, admonet me, qui tondere aut radere barbam dicendum esse præcipiam: non autem ut uulgariter dici solet, facere barbam.

Tōdere et radere barbā

Virgilius. Postquam tondenti barba cadebat.

Aulus Gellius. Quum in eo tempore, Scipionem minorem quadraginta annorum fuisse constaret, quod de barba rasa ita scriptum esset mirabamur. Comperimus autem cæteros quoque in iisdem temporibus nobiles uiros barbam in eiusmodi ætate rasitauisse.

Mouere magistratu.

Mouere magistratu docti dicunt: indoctiores qui habentur, deponere de officio dicunt.

Valerius Maximus. Horum seueritatem M. Valerius Maximus & C. Iunius Brutus Bubulcus Censs. in consimili genere animaduersionis imitati, L. Antonium senatu mouerunt.

Idem. M. autem Antonius & L. Flaccus Censs. Duronium senatu mouerunt.

Sustulit e senatu

Idem. Geta quum à L. Metello & Cn. Domitio Censs. senatu motus esset, postea Cens. factus est.

Nihil proprie minus eleganterq; illud ab eodem dictum est, Porcius Cato L. Flaminium è numero senatorum sustulit.

M. Cicero. Est huic finitimum dissimulationi, quum honesto uerbo uitiosa res appellatur: ut quum Africanus Cens. tribu mouebat eum centurionem, qui in Pauli pugna non affuerat: quum ille se custodiæ causa diceret in castris remansisse, quæreretq;, cur ab eo notaretur: nō amo, inquit, nimiū diligētes. Qui autem sponte id faciunt abire aut abdicare se magistratu dicuntur.

Abire Abdicare Capere ca pessere magistratum

Capere aut capeßere magistratum doctioribus usitatum est, acceptare prope ignotum.

A. Gellius. Quæ uero in medio sunt, & à græcis tum ἀδιάφορα tum μέσα appellantur, ut in militiam ire, rus colere, honores capeßere, causas defendere, uxorem ducere, uti iussum est proficisci, ut accersitum uenire: quoniam & hæc & his similia per sese ipsa neque inhonesta sunt, neq; turpia.

Idem. Lex deinde Cincia præter sumptum æris, id etiam sanxitiut qui magistratus eßet, magistratumue capturus eßet, ne quo ad cœnam nisi ad certas personas itaret. Mar. Cicero. Capeßentibus autem remp. nihil minus quàm philosophis, haud scio an magis etiam & magnificentia & despicientia adhibenda sit rerum humanarum.

Naui transire aquam, uulgo quod dici solet: transmittere doctis usitatius est, quod fere dicitur absolute. Transmittere ĩ naui

A. Gellius. Ab Aegina in Piræum complusculi earundem disciplinarum sectatores Græci Romaniq; homines eadem in naui transmittebamus.

Flumine secundo, id est, cum fluxu aquæ, uti aduerso flumine, id est, contra aquam, humanioribus ignotum nõ est: quẽadmodum secũdo sole P. Nigidius dixit. Eius uerba sunt. Austri anniuersarij secundo sole flant. Aliaq; hoc genus innumera reperias: quæ uolumine iusto scribi non queant. Secundo flumine.

QVOD RETINENDAE PROPRIETAtis gratia quædam uocum discrimina inuenta sint, Cap. III I.

TAntum proprietatis huius quàm dicimus, retinendæ studium fuit, ut uocum prope idem significantiũ discrimina quædam excogitata sint. Quæ obseruata sæpe attendimus. De ijs titulum quendam Nonius Marcellus con- Vocum discrimina.

scripsit. Sed ascripta hæc uoluimus.

Aeger Aegrotus *Aeger autore Seruio, animo & corpore, ægrotus corpore tantum dicitur.*

Niti. Conari *Niti & conari ita fere distinguuntur: ut sit conari impense in ea re laborare, quam efficere non queas. Niti uero, siue sit siue negata sit efficiẽdi facultas. Vt, Splendorẽ uirtutis inuidia obscurare conatur. Iouẽ è cœlo gigãtes expellere conati sũt. Marcus Cicero. Neque enim conamur docere eũ dicere, qui loqui nesciat. Huic uerbo quod conari est, particula frustra tum adiungitur, eius quum augetur significatus.*

Cognoscere. Agnoscere. *Cognoscere quoq; & agnoscere in ea dici solent differentia, ut noua alienaue cognoscamus: uetera uero aut nostra agnoscamus. Recognoscere uulgus dicit. Qui diutius abfuit: eum quum uidemus agnoscimus. Has laudes non agnosco, id est, in me esse non cognosco. Virium mearum paruitatem agnosco. Virgilius. Apparent primi, clypeos mẽtitaq; tela Agnoscũt. Marcus Cicero. Veni inquit Athenas Democritus: neque me quisquam ibi agnouit. Constantem hominem & grauem, qui glorietur à gloria se abfuisse.*

Idem. Quum humanitatem & facilitatem agnoscimus tuam, tum admiramur istam scientiam & copiam.

Locare Cõducere *Locare quoq; & conducere, quamuis Gallico eodẽm uocabulo utrunq; nostri exprimant, non parum tamen inter se dissident. Locat enim is cuia res est: conducit uero qui utendam rẽ accipit. Vt domũ meã tibi locaui. Domũ meam tu cõduxisti. A. Gellius. Condemnatum quoq; furti colonum, qui fundo, quẽ cõduxerat, uẽdito, possessione eius dominũ ĩteruertisset. Idem de Plauto. Quum pecunia omni, quam in operis artificum scenicorum pepererat, in mercationibus perdita, inops Romam redisset, & ob quærendum uictum ad circumagen-*

das molas, quæ trusatiles appellantur operã pistori locaßet.
M. Varro. *Qui in ordine erat, is æs militare merebat: & ob mercedem, laborem uel infamiam corporis locat.*
M. Cato. *Nisi qui palam corpore pecuniam quæreret, aut se lenoni locauißet, & si famosus & suspitiosus fuißet, uim in corpus liberum non æquum censuere afferri.*
Idem. *Ita est cupidus orationis, ut conducat qui auscultet. Itaque auditis non auscultatis, tanquam pharmacopolam. Nam eius uerba audiuntur uerum ei se nemo cõmittat, si æger est.*
Idẽ *Frusto panis cõduci potest, uel uti taceat, uel uti loquatur*
M. Cicero. *Senonis Memnonis nobilißimi hominis uxoris fundus erat colono locatus.*

Habere, referre, agere gratias quantum differant ex Valla scire poßis Cæterum dicendum id putauimus, licet referre gratiam & gratias usitate dicatur, gratiam tamen habere, quàm gratias dici sæpius attendimus. Habere gratiam Agere Referre Gratiã et gratias.

M. Cicero. *Te diligimus, magnamq; tibi habemus gratiam.*
Idem. *Gratiamq; habeo Simonidi illi Chio, quem primum ferunt artem memoriæ protulisse.*
Idem. *Stoicos autem quos minime improbo, dimitto, tamen nec eos iratos uereor, quoniam omnino irasci nesciunt, atq; hanc ab his habeo gratiam, quòd soli ex omnibus eloquentiã uirtutem & sapientiam esse dixerunt. Ab his habeo gratiã proprie magis quàm usitate dicit.*

QVOD IN ORATIONE VOCES ALIAE *detrahantur, aliæ adiungantur ornatus gratia,* Cap. V.

Nobis præceptio hæc paucis tradenda est, propterea quòd facile satis à quouis intelligi posit. Ea autẽ est. Genitiuus gentium & loci ornatus causa potius quam sensus, orationi nõ raro adiungitur, quẽadmodũ uerbis

Detrahi suета. uoce, uia, tempore detrahi solet à uocabulis, paucis, multis, pluribus, clara, recta, breui. Vt. Quando gentium ad nos redibis? Paucis loqui tecum cupio. Recta ueni.

Lucil. Summatim tamen experiar rescribere paucis.

Idē. Omnia alia in qbus efferimur rebus, ne ego multis loquar

Terentius. Sosia, adesdum, paucis te uolo.

Plautus. Quando gentium?

Idem. Nusquam factum gentium.

Idem. Equidem te nisi nunc hodie nusquàm uidi gentium.

Idem. Clara uorsum fabulabor, hic auscultet quæ loquar.

Idem. Iam ad regem recta me ducam.

Addititia Loci. A. Gellius. Eam mulierem tunc à Tarquinio digressam postea nusquam loci uisam constitit.

V. Maximus. Senatus antea aßiduam stationem eo loci peragebat, qui hodie quoq; Senàculum appellatur.

Sallustius. At Lucullum Regis cura machinata fames breui fatigabat.

Gentium. M. Cicero. Nihil est uirtute amabilius: quā qui adeptus erit, ubicunq; erit gentium, à nobis diligetur.

Idem. Nunc complectar quod proposui breui.

Idem. Complectar breui, dißeram pluribus. Is est enim eloquens qui humilia subtiliter, & magna grauiter, & mediocria temperatè potest dicere.

Idem. Ac ne plura, quæ sunt innumerabilia, consecter, compræhendam breui.

Idem. Neoptolemus quidem apud Ennium philosophari sibi

Recta uia. ait neceße eße, sed paucis.

Hic tamē Cicero recta uia dixit. Si mihi, inquit, inimico ut prædicas tuo conflare uis inuidiam, recta uia perge in exilium.

Recte uulgus in hac significatione perperam dicit.

Paucula

PAVCVLA QVAEDAM POETIS FAmiliaria quæ oratores prorsus aspernati nō sunt. Cap. VI.

Qvanuis sua poetis obseruatio, sua sit oratoribus atque historicis: innumera tamen dicendi genera sunt his omnibus promiscue usitata. Nonnulla tamen in poetarum libris frequentia: quæ apud oratores historicosq; ita rara sunt: ut improprie locutus eße orator qui hæc dixerit, uideatur ijs qui ea non nouerunt. Qualia sunt, uiderier, pedes æger, suffusus oculos. Ea autem ab oratoribus historicisq; dicta fuiße hic tantum admonemus: comprobamusq;.

Pub. Vatinius. Cliens ad te uenit, qui pro se cām dicier uult. Dicier.

A. Gellius. Ex insula Creta quispiam ætatē Athenis agens, Platonicū esse se philosophū dicebat, & uiderier gestiebat. Viderier.

Idem. Memini me quondā & Celsinū Iulianum Numidā ad Frontonē Cornelium, pedes tunc grauiter ægrū, ire uisere. Pedes ægrum.

Idem. de Euclide. Tunica longa muliebri indutus & pallio uersicolore amictus, & caput & ora uelatus, è domo sua Megaris Athenas ad Socratem commeabat.

Sallust. Dedecores multi ab hostibus terga cædebantur. Terga cædebantur.

M. Cato. Multa me dehortata sunt huc prodire, anni, ætas, uox, uires, senectus. Verumenimuero quum tantam rem peragier arbitrarer. Peragier.

M. Cicero. Vbi porrò illa erit formula, ut inter bonos bene agier oportet. Ea quæ formula sit aliàs dicit amplius. Reliquorum inquit iudiciorum hæc uerba maxime excellūt. In arbitrio rei uxoriæ melius æquius in fiducia, ut inter bonos bene agier. Quid ergò aut in eo quod melius æquius est, potest ulla pars inesse fraudis? aut quum dicitur inter bonos bene agier, quicquam agi dolose aut malitiose potest? Bn̄ agier.

Idem. Quanti uerba illa, Vti ne propter te, fidemue tuam captus frandatusue sim? An inter bonos bene agier oportet: & sine fraudatione? Sed Ciceronis uerba illa inter bonos bene agier, non sunt. Nec illa eiusdem sunt quæ apud eum sunt, sed poëtæ alicuius.

Hic ubi habitamus non interuenit suo
Tempore, cœlum nitescere, arbores frondescere,
Vites lætifice pampinis pubescere.
Ramos baccarum ubertate incuruescere,
Segetes largiri fruges, florere omnia,
Fontes scatere, herbis prata conuestirier.

Hæc in uersus restituimus, ne Ciceronis uerba putares.

Infinitiuus p ptõ ĩperfecto indicatiui.

Historicis atq; poëtis omnino familiare est pro præterito imperfecto indicatiui præsens infinitiui dicere.

Hoc quoq; Cicero usurpauit. Stomachari Cannius, inquit.

Idem. Galba autem alludens uarie & copiose multas similitudines afferre, multaq; pro æquitate, ius dicere.

Natus item genitor, genitrix, pro filio, patre, matre poetis usitata, oratoribus tantum non ignota sunt.

Valerius Maximus. Natumq; Cyrum exponi iubendo.

Nisi mauis natum esse participium.

Præterea ut poetæ ita historici infinitiuum pro præterito imperfecto indicatiui modi non rarò usurpant. Ab eo tamen dicendi genere oratores omnino non abstinuere.

Aulus Gellius. Pulli trepiduli circunstrepere, orareq; matrẽ, ut statim iam properet.

VOCES VNIVS DVARVM AC plurium syllabarum commiscendas esse, Caput VII.

ILLud quoq; indictum præterire noluimus, malam esse compositionem eam in qua uoces multæ unius syllabæ sub struuntur. ut, Hac in re nos hic non feret. De dissyllabis multis idem sentiendum est. ut, Multos ego uidi bonos uiros nihil sibi præter uictum cultumq; optantes. Si uero plures sint polysyllabæ: id non reprehenderim. ut, Est profecto ante ponenda amicitia omnibus humanis rebus. Literarum tuarũ lectionem iucundissimam fuisse mihi ne ignores.

Voces æquisyllabæ crebræ uitãdæ nisi forsan polysyllabæ sint.

Die accensam lucernam Diogenes circunferens, interrogatus quid faceret: hominem quærere se respondit.

Propertius. Ah pereat quicunq; meracas reperit uuas,

Corrupitq; bonas nectare primus aquas.

Plautus. Manuleatam tunicam habere hominem addecet.

Mecœnas. Pexisti capillum naturæ muneribus gratum.

M. Cicero. Ad iuuenilem libidinem copia uoluptatum gliscit illa, ut ignis oleo.

Idem. Imperitorum hominum rumusculos aucupant.

Idem. Habet in se præteriti doloris secura recordatio delectationem.

Sed magis placet, ut unius, duarum, pluriumq; syllabarũ uoces commisceantur: nisi materia de qua dicis, grauis est & sublimis. Ei enim dictiones longæ magis conueniunt. ut, Altissimam uirtutis excellentiam immortalis deus ignotam esse hominibus uoluit.

M. Cicero. Catoni autem, quum incredibilem tribuisset natura grauitatem: eamq; ipse perpetua constantia roborauisset, semperq; in proposito susceptoq; consilio permansisset: moriendum potius quàm tyranni uultus aspiciendus fuit.

Aristoteles tradidit præcepta plurima disserendi, & postea qui dialectici dicuntur spinosiora multa pepererunt.

In polisyllaborum huiusmodi uerborũ usurpatione accentus curandus est. Multorum enim prope se collocatorũ penultima si acueretur: id parum placeret, sed longe minus, si antepenultima. ut, Iuuenilem uoluptatem reprimendam putamus. Voluptatibus deditos cupiditas nimia commouet.

Verba item longa nimis & uelut sesquipedalia non putem usurpanda.

IN DICENDORVM PROPOSITIONE, inq; dictorum repetitione quid obseruatu pulchrum sit, Cap. VIII.

Perspicuitas. Dicẽdorũ ꝓpositio.

IN uirtutibus orationis, quæ tres numero sunt, ut emendata sit, ut ornata, ut dilucida, postrema hæc maxima est. Nam ut ait Quintilianus, orationis summa uirtus perspicuitas est. Quo igitur magis ea dilucida sit: quæ dicturus sis, proponenda sunt, quæq; dixeris, repetenda. Quòd si duo dicturus sis hoc genere, non inornatè proponas, ut in oratione eadem si dicturus sis primum de amicitiæ utilitate, deinde de eiusdem uoluptate, ita proponas. Quãta sit amicitiæ uoluptas dicere mihi consilium est, si quæ ex ea capiatur utilitas prius dixerim. In repetitione itidem, huiusmodi uarietas ornatior sit. Amicitiæ quæ uoluptas sit, diximus: & prius quæ ex ea capi solita sit uoluptas. In scribendis epistolis obseruari hoc solitum non est.

M. Cicero. Sed quoniam nonnunquam subsidium hoc necessarium est, quemadmodum sit utendũ eo dicemus, si prius ijs de rebus quæ uirtuti propiores sunt dixerimus.

Idẽ. In quo tum quæri dixi, quid utile, quid inutile, tũ ex utilibus quid utilius, aut quid maximè utile. De quibus dicere aggrediar, si pauca prius de instituto ac iudicio meo dixero.

Idem. Quoniã igitur duobus generibus iniustitiæ propositis adiunximus causas utriusq; generis: easq; res ante constituimus quibus iustitia contineretur: facile quod cuiusq; temporis officium sit poterimus, nisi nosmetipsos ualde amabimus, iudicare.

Idem. Priusquàm illa conor attingere: quibus orationem ornari atque illuminari putem, proponam breuiter, quid sententiam de uniuerso genere dicendi.

QVVM DVOBVS DVO CORRESPONDENTIA SERMONE EODEM DICIMUS, QUIS ORDO SERUANDUS, Caput IX.

Politus sermo & rudis ex autorum in eloquentia bonorũ malorumq; lectione haberi solet. Ideoq; suademus, quantum fieri potest, ut in bonis lectitãdis malisq; abijciendis occupati sint adolescentes. In eis autem bonis præceptionem hanc non infrequentem inueniant. Quum sermone eodem duo dicimus, duoq; correspondentia aut conuenientia adiungimus, ordinem hunc retinebimus, ut priori prius, posteriori posterius correspondeat. Id quod exemplo sit manifestius. Oratione una si uis dicere, Amicitia crescit mittendis multis literis, & decrescit silentio: dicas elegantius. Crescit decrescitq; amicitia mittendis multis literis earumq; silentio. C. Cæsar & M. Cicero bellica uirtute & eloquẽtia Romanis omnibus superiores fuere. Bonis & malis imperatoribus imperium firmum est ac imbecillum. Priori prius respondendum.

Plato. Corporis forma atque robur malo timidoq; nihil decori sunt.

Idem. Mali ignauiq; semper puniendi sunt, quo meliores fortioresq; euadant.

Quintilianus. Sit præceptor tam eloquentia quàm moribus præstantißimus: qui ad Phœnicis Hemerici exemplum dicere ac facere doceat.
Idem. Quantum poesis ab Homero & Virgilio, tantum fastigium accepit eloquentia à Demosthene ac Cicerone.
Aulus Gellius. Si eà leuiora minoraq́;, utilitas autem contra grauior & amplior spe quantum potest firma ostenderetur.
Idem. Nunc autem plæriq́;, inquit, partis utriusq; amici, quasi probe faciant duos litigatores destituunt, & relinquunt, deduntq́; eos aduocatis maleuolis aut auaris, qui lites animasq́; eorum inflamment, aut odij studio aut lucri.
Idem. M. Catonis Tusculani hominis egere se multis rebus, & nihil tamen cupere dicentis mera ueritas plus hercle pro mouet ad exhortandam parsimoniam, sustinendamq́; inopiã, quàm græcæ istorum præstigiæ philosophari sese dicentium, umbrasq́; uerborum inanes fingentium, qui se nihil habere, & nihil tamen egere ac nihil cupere dicunt: quum & habendo & egendo & cupiendo ardeant.
C. Casius. Peream nisi sollicitus sum, ac malo ueterem & clementem dominum habere, quàm nouum et crudelẽ experiri.
Sallustius. Cibus potusq; illis aduersus famem atq; sitim, non libidini nec luxuriæ erat.
M. Cicero. In amicitia nihil fictum, nihil simulatum: & quicquid est, id est, uerum ac uoluntarium.
Idem. Quæ pertinent ad ueritatem & ad fidem, ea negare interdum & non seruare sit iustum.
Idem. Neminem neq; ducem belli neq; principem domi magnas res & salutares sine hominum studijs gerere potuisse.
Idem. Aequitas, temperantia, fortitudo, prudentia, uirtutes omnes certant cum iniquitate, cum luxuria, cum ignauia, cũ

temeritate, cum uitijs omnibus.

Idem. Ego uero te Crasse quum uitæ flore, tum mortis oppor tunitate diuino consilio & ornatũ & extinctũ esse arbitror. In illo, qđ Quĩtiliani est, nõ obseruatur. In maledicẽdo plus ĩ iuriæ quã ĩ manu, ĩ infamia plus pœnæ dicimus, quã in morte

QVVM ALIQVA VNA VOX IN ORAtione eadem bis poni potest, quo in loco ponẽda sit elegantius, Caput X.

Qvoniam à uulgi sermone oratoris alienum esse toties repetimus, inhonoratum hoc præterire nolumus. Quum uox quæpiam est quæ in sermone eodem bis poni poßit, tum uideamus primum, quo in loco uulgus dicere soleat: deinde loco alio collocemus. Exempli gratia. Vulgus diceret. Nulla amicitia maior est nostra: scilicet amicitia. Elegantius dicas. Amicitia nostra nulla omnium maior est. Literis meis tuæ sunt humaniores. Hominibus indoctis doctiores postponuntur. Aeolicæ linguæ latina proxima est. Rebus diuinis humanæ comparatæ nugæ uidentur. Malo minori maius anteponẽdũ est. Paucis exẽplis multa hic tibi utiliora sint

Vocis semel positæ ne frustra fiat repetitio.

Horatius. Quis non malarum, quas amor curas habet:
Hæc inter obliuiscitur?

Plautus. Neque ego hac nocte longiorem me uidisse censeo.

Plin. Iunior. Nec desidiæ nostræ prætendamus alienam.

Iulius Higinius. Quæ bidens est hostia, oportet habeat dentes octo: sed ex his duo cæteris altiores, per quos appareat ex minore ætate in maiorem transcendisse.

Quin. R. literæ, q̃ Demosthenes quoq; laborauit, L succedit.

Vale. Maximus. Abiecta priuata charitate publicã ĩduebãt.

Idem. Age Cesclius iuris ciuilis scientia clarus quàm peri-

culose contumax. Nullius enim aut gratia, aut auctoritate compelli potuit, ut de aliqua earum rerum quas Triumuiri dederant, formulam componeret.

M. Cicero. Malo ei iurato suam, quàm iniurato aliorum tabellas committere.

Idem. Ob eam quidem causam bella suscipienda sunt, ut nihil aliud nisi pax quæsita uideatur.

Idem. Totius iniustitiæ nulla capitalior est, q̃ eorum qui tũ quum maxime fallunt, id agunt, ut boni uiri esse uideantur.

Idem. Duabus his personis, quas supra dixi, tertia adiungitur: quam casus aliquis uel tempus imponit.

Idem. Vt sunt, quemadmodum suprà dixi, qui urbanis rebus bellicas anteponunt: sic reperies multos, quibus periculosa & callida consilia quietis cogitationibus & splendidiora & maiora uideantur.

Idem. Quibus ille respondit: Lacedæmonios classe illa amissa aliam parare posse: se fugere sine suo dedecore non posse.

Idem. Quod si unquam populo Romano concessum est, ut iure concitatus uideretur, id quod docebam sæpe esse concessum, nullam illa causa iustiorem fuisse.

Fortunā fortunis. Vtranq; uocem Trabeas posuit. Fortunam, inquit, ipsam ante ibo fortunis meis.

QVOD INTER VOCABVLA DVO copulata coniunctione copulatiua eleganter ponatur quod cũ utroq; conueniat, Cap. XI.

Copulatis interponenda. Vsitate admodum & eleganter hoc imitari possis: ut inter uocabula duo coniunctione copulatiua copulata aliquid interponas, quod cum utroq; conueniat. Amicitia uirtute paratur & consuetudine.

Pudicis moribus ac synceris uxor eligenda est.

Scipionis pudicitia atq; Alexandri rarum nobilitatis ornamentum est.

Aristoteles. Non semper usu uenit, ut qui Rempublicam gubernant, iidem mites sint & humani.

Idem. Infamiam qui timet, probus est ac uerecundus: qui non timet, impudens.

Idem. Exuperatio laborũ atq; defectio uires corrumpunt.

Plato. Exercitatio omnis possessioq; absq; uirtute turpis ē.

Idem. Lex est, ut Pindarus ait, mortalium omnium atq; immortalium regina.

Idē. Gloria parētũ filijs præclarus ē magnificusq; thesaurus.

Idem. Prima atq; optima est suijpsius uictoria. A seipso uinci pessimum est atq; turpissimum.

Idem. Maris uicinitas nimirum ciuitati salsa est atq; amara: dolosos enim instabilesq; & infidos nutrit homines. Vnde parum & aduersus seipsam, & aduersus alios fidem colit atque amicitiam.

Lucilius. Coquus nõ curat caudam insignem esse, illa dũ pinguis fiet: Sic amici animũ quærunt: rem parasiti ac diuitias.

Terentius. Reperi facilitate nihil esse homini melius neque clementia.

Idem. Me morem me dices & gratum.

Vegetius. Quum antiqua sit prudensq; sententia, Omnes artes in meditatione consistere.

Quintilianus. Si quis unam maximamq; à me artem memoriæ quærat, exercitatio est & labor, multa ediscere, multa cogitare, & si fieri potest cottidie, potentissimum est. Nihil æque uel augetur cura, uel negligentia intercidit.

Idem. Si sit necesse, duram potius atq; asperam compositionem

malim esse, quàm effœminatam & eneruem.

Idem. Prudentißimus esse haberiq; & optimus debet: qui sententiæ suæ de utilibus atque honestis credere omnes uelit.

Aulus Gellius. Delphinos uenerios esse & amasios, non modo historiæ ueteres, sed recentes quoq; memoriæ declarant.

Idem. Aeditimus uerbum latinum est & uetus, ea forma dictum qua finitimus & legitimus.

Idem. Satis hoc esse potuit admonendi gratia dixisse, agrestes quosdam & indomitos certatores: qui nisi auctoritatibus adhibitis non comprimuntur.

Idem. Natura omniũ rerum quæ nos genuit, induit nobis inoleuitq; in ipsis statim principijs quibus nati sumus, amorem nostri & charitatem: ita prorsus ut nihil quicquam esset charius pensiusq; nobis, quàm nosmetipsi.

Cato apud Sallustium. Vbi socordiæ te atq; ignauiæ tradideris, nequicquam deos implores. Irati infestiq; sunt.

Mar. Cicero. Magnum opus omnino & arduum Brute conamur: sed nihil difficile amanti puto, amo autem & semper amaui ingenium, studia, mores tuos.

Idem. Deos autem placatos pietas efficiet & sanctitas.

Idem. Diuitiarum fructus est in copia. Copiam autem declarat satietas rerum atq; abundantia.

Idem. In omni animante est summum aliquid atq; optimum.

Idem. Non enim silice nati sumus: sed est naturale in animis tenerum quoddam atq; molle, quod ægritudine quasi tempestate quassatur.

Idem. Scelerum in homines atq; impietatũ nulla expiatio est.

Idem. In omni religione impij non solum uita cruciati atq; dedecore, uerumetiam & sepultura ac iustis exequiarum caruerunt.

Idem. Hecubam putant propter animi acerbitatẽ quandã & rabiem fingi in canem esse conuersam.

Idem. Rustica uox & agrestis quosdam delectat.

Idem. Nunc simul atq; editi in lucem et suscepti sumus, in omni continuo prauitate, & in summa opinionũ peruersitate uersamur: ut penè cum lacte nutricis errorẽ suxisse uideamur.

Idem. Aßiduitate cottidiana & consuetudine oculorũ assuescunt animi: neq; admirantur, neq; requirunt rationes earum rerũ, quas semper uident.

Idem. Ita notatio naturæ et animaduersio peperit artem.

QVOD PVLCHRVM SIT VOCAbula duo proximè sibi ponere: quæ unum esse uideantur, Cap. XII.

PRæceptio hæc delectabit te quum ab autoribus in eloquentia summis obseruatam esse agnosces. Ea autem est Si uocabula duo sibi proxime apposita, unum esse uidẽtur: orationem efficiũt uenustiorem. ut, Quid agas, ubiq; sis, fac me certiorem: id enim scire non parum cupio. Nam à me quum discesisti, ex literis tuis nullæ mihi redditæ sunt. Parisijs adhuc putabã eße, te quum multis ante diebus discesseras.

Similium aut fere eiusdẽ concinna repetitio.

Virgilius. At me cum raucis tua dum uestigia lustro
Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis.

Plautus. Nec me secus honore honestes quam ego te, quum seruiebas mihi.

Idem. Vbi mores deteriores increbrescunt indies, ubiq; amici qui infideles fient, nequeas pernoscere, ubi quid eripiatur, animo quod tuo placet maxime: ibi quidem si regnum detur, non est cupita ciuitas.

Macrobius. Vis ne mi Albine cum his quos aduenisse peropportune uides, quosq; iure ciuitatis nostræ lumina dixerimus eam rē de qua inter nos nasci cœperat sermo, cōmunicemus?

Aulus Gellius. Annales libri tantummodo quod factum, quoque anno gestum sit, id demonstrant.

Idem. Qui sunt leues, & futiles, & importuni locutores, quique nullo rerum pondere innixi uerbis humidis & lapsantibus defluunt: eorum orationem bene æstimatum est in ore nasci, non in pectore.

M. Cato. Si per laborem honesti quippiam egeris: laborabit, honestum manet: si per uoluptatem turpe feceris quippiam, quod suaue est abit, quod turpe est manet.

Sallustius. In his miseriis cuncta me cum fortuna deseruere.

M. Cicero. Te quum semper ualere cupio, tum certe dum hic sumus.

Idem. Quæ ad me de tuis rebus domesticis scribis, quæque mihi commendas: ea tantæ mihi curæ sunt, ut me nolim admoneri, rogari uerò sine magno dolore uix possum.

Idem. Equidem te quum in dicendo semper putaui deum, tū uerò tibi nunquam eloquentiæ maiorem tribui laudem, quàm humanitatis.

Idem. Otio fruor, non illo quidem, quo debeat is qui quondā peperisset otium ciuitati.

Idem. Est enim bellum gestum consilio Senatus eius qui à Solone constitutus est.

Idem. Num te quum hæc pro salute Reipublicæ tanta egisses fortunæ tuæ, num amplitudinis, num claritatis, num gloriæ pœnitebat?

Idem. Quur minore dolore perituros se cum multis, quàm si soli pereant arbitrentur?

QVOD VOCABVLVM VNVM IN ORAtione eadem bis positum sine ullo medio ponatur sibi proxime, Caput XIII.

ALijs quoq; oratoribus oratores ipsi id uitio non uertunt, ut quum uocabulum unum bis in oratione eadē ponendum est, proximo sibi sine ullo medio componatur. ut, Amicus amici cõsuetudine gaudet. Amore amor, ut clauus clauo truditur. Calliditate calliditas plærũq; uĩcitur. Aristoteles. Fieri non potest ut domini parum diligentis diligentes uicarij sint.

Vocabuli eiusdē continua in diuerso cāsu aut numero repetitio.

Idem. Olori olor ita inimicus est, ut alterum alter in auium genere deuorare cupiat maximè. Consuetudine consuetudo exploditur: natura uero extrudi non potest.

Idem. Homo malus mala millies plura quã fera facere potest

Plato. Nimius in seipsum amor omnibus omnium peccatorum causa est.

Idem. Artes duas, duoue studia exercere diligenter hominis natura non potest.

Furius. Pressatur pede pes, mucro mucrone, uiro uir.

Lucilius. Quem scis scire tuas omnes maculasq; notasq;.

Plautus. Lupus est homo homini non homo.

Idem. Odi ego aurum: multa multis sæpe suasit perperam.

Idem. Hodie doctiores non sunt qui lites creant, quàm hi qui si nihil est litium, lites serunt.

Idem. Eueniunt digna dignis.

Idem. Qui potest mulieres uitare, uitet.

Idem. Neque aqua aquæ, neque lacte est lacti, crede mihi, usquam similius.

Idem. Huic homini nescio quid est mali mala obiectum manu.

Idem. Par pari hostimentum datum est, opera pro pecunia.
Terentius. Tu par pari referto.
Idem. Mulier mulieri magis congruit.
Aulus Gellius. Ciuica corona appellatur, quã ciuis ciui à quo seruatus est in prælio, testem uitæ salutisq; perceptæ dat.
M. Cicero. Cura ut ualeas, & me ut amas ama.
Idem. Nihil est tam illustre, nec quod latius pateat, quàm cõiunctio inter homines hominum.
Idem. Detrahere aliquid alteri, & hominem hominis incommodo suum augere commodum, magis contra naturam quã mors, quàm paupertas, quàm dolor, quàm cætera que possũt aut corpori accidere aut rebus externis.
Idem. Oratorem autẽ quoniam de eo quærimus, equidem nõ facio eundem quem Crassus, qui mihi uisus est omnem omniũ rerum atq; artium scientiam comprehendere uno oratoris officio atq; nomine.
Idem. Vt enim nulla materies tàm facilis ad exardescendum est, quæ nisi admoto igni ignem cõcipere possit: sic nulla mens est tam ad comprehendendam uim oratoris parata, quæ possit incendi, nisi inflammatus ipse ad eã & ardens accesseris.
Idem. Complectar hoc uno uerbo, quo sæpe iam usi sumus, diligentia, qua una uirtute uirtutes reliquæ continentur.
Idem. Est ualde decorum patere domos hominum illustrium illustribus hospitibus.
Idem. Proxime & secundum deos homines hominibus maxime utiles esse possunt.
Idem. Quia deos nocere non putant, his exceptis, homines hominibus plurimum obesse uel prodesse arbitrantur.
Idem. Artemisia illa Mausoli Cariæ regis, quæ nobile illud Halicarnassi fecit sepulchrum, quandiu uixit, uixit in luctu,

eodemq; etiam confecta contabuit.

Idem. Mors est finita omnibus, quæ generi humano angorẽ nequicquam afferunt. Reddenda est terræ terra.

VOCABVLA DVO AB EODEM inclinata, aut quorum ab altero alterum factum sit, proxime sibi ponenda, Cap. XIIII.

ILLA quoq; institutione institui te uolumus, que ab oratorum oratione abhorrens non sit. Quum uocabula duo ab eodem profecta, aut quorum ab altero alterum profectum sit, in oratione eadem sunt, tum sine ullo quod in medio sit, prope se collocantur. ut, Amicus amicitia etiam aliena delectatur. Orationes oratori futuro legendæ sunt. Si solitus est seruire, seruitutem sentit leuiorem. Socrates hortabatur iuuenes ut in speculo se inspicerẽt sæpius, ut si formosi eßent, ea specie digni fierent, sin deformes, deformitatem suam eruditione tegerent.

Vocabula duo quorũ alterũ ab altero deducitur cõiunctim sunt ponẽda.

Euripides. Præ malis ante mortem mortua sum.

Aristoteles. In honore est apud Chartaginenses, ab uno unicum opus perficitur optime.

Idem. Virtus amicorum amare eße uidetur.

Plato. In libera ciuitate artifex arte ipsa quæ aperta res est, & à mendatio longe remota, rudes ne decipiat.

Ennius. Nequicquã sapere sapientẽ q sibijipsi pdeße nequiret

Idem. Augusto augurio postquam inclyta condita Roma est.

Liuius Andronicus. Humum humidum pedibus fodit.

Humum uirili genere, priscum est.

Poeta quidam apud Ciceronem. Hæc omnia uidi inflammari, Priamo uitam euitari.

Euitari pro uitam auferri, priscè dictum est.

Afranius. Nemo illa uiuit carie cariosior.
Ouidius. Neq; enim lex iustior ulla est
Quam necis artifices arte perire sua.
Plautus. O melle dulci dulcior tu es.
Idem. Neutrobi habeo stabile stabulum.
Idẽ. Quod bonis benefit beneficiũ, gratia ea grauida ẽ bonis.
Idem. Istuc non præcipias, facile memoria memini.
Idem. Hic me dies amœnitate amœna amœnus onerauit.
Idem. Non ego nunc parasitus sum, sed regum rex regalior.
Idem. Age i tu, secundum sequor.
Plinius Iunior. Postquàm desiimus facere laudanda, laudari quoq; ineptum putamus:
M. Cælius. Nos frigore frigescimus.
M. Cicero. Delectauerunt me literæ tuæ, in quibus primum amaui amorem tuum, qui te ad scribendum incitauit.
Idem. Facile fuit iustitiam iustißimo uiro defendere.
Idem. Nihil est cælibe lectulo lectius atq; fortunatius.
Idem de Dionysio Syracusano. Ne tonsori collum committeret, tondere filias suas docuit. Itaq; ancillari sordidoq; artificio regiæ uirgines ut tonstriculæ tondebant barbam & capillum patris. Et tamen ab ijs ipsis, quum iam essent adultæ, ferrum remouit, instituitq; ut candentibus iuglandium putaminibus barbam sibi & capillum adurerent.
Idem. Omnes qui probari uolunt, uoluntatem eorum qui audiunt intuentur.
Idem. Is omnia fere uitia uitauerit.

Adiungendum putauimus, epigramma pulchrum esse in quo huiusmodi crebra uocis unius quasi repetitio est. Quale illud Ennij est.
Qui lepide postulat alterum frustrari:

Quem frustratur, frustra eum dicit frustra esse.
Nam qui sese frustrari quem frustra sentit.
Qui frustratur, is frustra est, si non ille frustra.

Eorum autem uersuum sensus est. Qui alium frustrari contendit, idem frustra est, si is alius frustrari se sentiens operā dat, frustra ne sit.

VOCABVLA PRO VOCE NON PRO significatu posita quo sint mō usurpanda, Cap. XV.

Voniam ab instituendo, institutionem dictam esse putamus, iuuentutem rudem hisce Progymnasmatis instituere ac polire nobis certum est: ut relicto agresti duro, aspero sermone: eū qui cultior politiorq; sit assequi possit. Id autem quum ex alijs multis, tum ex hac præceptione haberi posit. Vbi igitur uerbum quoddā est pro uoce ipsa, hoc est (ut ego uulgum docens uulgari dictione utar obiter) materialiter positum: perinde collocandum est, ac si pro significatu suo diceretur. Vt, ab amico amicitia appellata est. uulgo enim dicunt, ab hoc nomine amicus hoc nomen amicitia dictū est. Quod dicendi genus è media plebe sumptum est. Atendo seu tenendo, tentare inclinatum est. Amor ne ab amando, an amare ab amore factum sit, incertum est.

Vocabula pro se nō pro significato posita pinde ac significatiua sæpius esse ī genere & casu ponēda.

Quintilianus. Quid est aliud tumultus, nisi perturbatio tanta, ut maior timor oriatur? Vnde etiā nomē dictū ē tumultus.

Idem. Necessitate dicunt rustici gemmam in uitibus.

Quid enī dicerent aliud? et sitire segetes, et fructus laborare

Idem. Ceruicem uidetur Hortensius primus dixisse: nam ueteres pluraliter appellabant.

Aulus Gellius. Quiesco non est his simile quæ supra posui, nec à quiete dictum, sed ab eo quietem.

Idem. Equitare, quod uerbum è uocabulo equitis inclinatum est, et homo equo utēs, et equus sub homine gradiēs dicebatur.
Idem. A personando enim id uocabulum factum esse coiectat.
Idem. Displicita esset insolentia & insuauitas amatoris.
Idem. Aheni quoq; exemplo usi sumus.
M. Varro. Vocatur à cœlatura cœlum, græce ab ornatu κόσμος, latine à puritia mundus.
Idem. Idq; alterū à calēdo calorem, alterū à feruore febrim.
Idem. Hanc deam melius putat esse Cererem. Sed quòd in asylum qui confugissent panis daretur, esse nomen fictum, à pane dando pandere, hoc est, aperire.

Pandere

M. Cicero. Appellata est ex uiro uirtus.
Idem. A uiris uirtus nomen est mutuata.
Idem. Totam expectas prudentiam huius rectoris: quæ ipsum nomen hoc nacta est ex prouidendo.
Idē. Frugalitas, ut opinor, à fruge: q̄ nihil melius è terra oritur.
Idem. Qui fortis est, idem est fidens, quoniam confidens mala consuetudine loquendi in uitio ponitur. Ductum uerbum à cōfidendo, quod laudis est. Qui autem est fidens, is profecto non extimescit: discrepat enim à timendo confidere.
Idem. A petendo petulantia: à procando, id est, poscēdo, procacitas nominata est.
Idem. Ab inuidendo autem inuidentia recte dici potest: ut effugiamus ambiguum nomen inuidiæ: quod uerbum ductum est à nimis intuendo fortunam alterius.
Idem. Differt anxietas ab angore. Neq; enim omnes anxij qui anguntur aliquando, neq; anxij semper anguntur.
Idem. Ipse animus ab anima dictus est.
Idem. Triste est nomen ipsum carendi: quia subijcitur hæc uis habuit quis, non habet, desiderat, requirit, indiget.

Idem. In terram cadentibus corporibus, hisq; humo tectis, ex quo dictum est humari, sub terra censebant reliquam uitam agi mortuorum.

Idem. Id enim est sapientis prouidere, ex quo sapientia appellata est prudentia.

Ab hac præceptione Prisciani illud alienum est. Cato, inquit, Censorius musta agna pro noua dixit. Contra loquuti

Vsu uenire potest ut præceptio hæc obseruari non possit, ut cum dicis: Amo uerbi positio est. Amare enim si diceres, aliud, diceres, aliud dicere uelles. Quum autem id in nomine usu uenit, cum eo articulus non inusitate adiungitur. Cuiusmodi Nigidianum illud est. Si huius amici, uel huius magni scribas: unum i, facito extremum: sin uerò hi amicei, hi magnei casu multitudinis recto, tum ante i, scribendum erit e. Atque id ipsum facies in similibus. Item si huius terrei scribas, i litera sit extrema, sit extrema, si huic terræ, per æ, scribendũ est. Exceptio.

VOCIS ALICVIVS REPETITIONE orationis pondus augeri, Caput XVI.

VNde, quæso, laudandi aut uituperandi copiam, unde persuadendi uim aut dissuadendi, unde accusandi defendendiue aut postulandi acrimoniam accepturus sis: ab hac præceptione si discedis? Nulla mehercule fœcunda magis, nulla acrior, nulla uehementior oratio est, quam ea in qua uox una sæpius repetitur: quæ tanquam aures auditoris ipsius percutit sæpius. ut, Amicitia nihil dulcius, nihil suauius nihil hominis libertate dignius esse putem. Quid iustitiæ tuæ integritatẽ, quid liberalitatis magnitudinẽ, quid uirtutũ deniq; omniũ, quibus ornatus es, synceritatem prædicare nunc opus est? Hoc dicendi genere utũtur poetæ, utuntur oratores. Repetitio penitus eiusdem.

Lucilius. Viuite Lurcones, comedones, uiuite uentres.

Cæcilius. Ita ne Antipho proflua fide, itan est ĩmemoris, itan est madida memoria?

Immemoris pro immemor, antique dictum est.

Tibullus. Credula uitã spes fouet, et melius cras fore semp ait Spes alit agricolas, spes sulcis credit aratis.

Semina: quæ magno fœnore reddat ager.

Propertius. Vino forma perit, uino corrumpitur ætas.

Vino sæpe suum nescit amica uirum.

Plautus. Multa sunt mulierum uitia, sed hoc ẽ multis maximum est, quum sibi nimis placent, nimisq; operam impendunt, ut placeant uiris.

Idem. Cum leone, cum exetra, cum ceruo, cum apro ætolico, cum auibus Stymphalicis, cum Antæo deluctari mauelim, quàm cum amore. Mauelim, priscè.

Idem. Nimis homo nihil est, qui piger est: nimisq; id genus odi ego male.

Terentius. Nostin mores mulierum? dum moliuntur, dum comuntur, annus est.

Aurelianus imperator. Si uis tribunus esse, immò si uis uiuere, manus militum contine. Nemo pullum alienum rapiat. Ouem nemo contingat. Vuam nullus auferat, segetem nemo deterat. Oleum, sal, lignum, nemo exigat.

Macrobius. Hæc est Maronis gloria, ut nullius laudibus crescat, nullius uituperatione minuatur.

Quintilianus. Illud ex præceptis ueteribus manet, ne quod insolens uerbum, ne audacius translatum, ne aut obsoleta uetustate, aut poetica licentia sumptũ in principio deprehẽdatur.

M. Cicero. Epicurus dicebat omnium rerum quas ad beate uiuendum sapientia comparauerit, nihil esse maius amicitia,

nihil uberius, nihil iucundius.
Idem. Mihi quidem laudabiliora uidentur omnia quæ sine uẽdicatione, & sine populo teste fiunt.
Idem. Xerxes quidem refertus omnibus præmijs donisq; fortunæ, non equitatu, non pedestribus copijs, non nauium multitudine, non infinito pondere auri contentus, præmium proposuit, qui inuenisset nouam uoluptatem, qua ipse inuenta nõ fuit contentus. Neque enim unquam finem inueniret libido.
Idem. O uitæ philosophia dux, ò uirtutis indagatrix expultrixq; uitiorum: quid non modò nos sed omnino uita hominũ sine te esse potuisset? Tu urbes peperisti, tu dißipatos homines in societatem uitæ conuocasti, tu eos inter se primo domicilijs, deinde coniugijs, tum literarum et uocum communi ore iunxisti, tu inuẽtrix legũ, tu magistra morũ et disciplina fuisti
Idem. Nihil est enim, mihi crede, uirtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius.
Idem. Nemo enim iustus esse potest, qui mortem, qui dolorem qui exilium, qui egestatem timet, aut qui ea quæ his sunt contraria, æquitati anteponit.
Idem. Mater omnium bonarum rerum sapientia, cuius amore græco uerbo philosophia nomen inuenit: qua nihil à dijs immortalibus uberius, nihil florentius, nihil præstabilius hominum uitæ datum est.
Idem. Multi quum in potestate essent hostium aut tyrannorũ, multi in custodia, multi in exilio dolorem suum doctrinæ studio leuauerunt.
Idem. Sapiens rectius appellabitur Rex, quàm Tarquinius: qui nec se nec suos regere potuit. Rectius magister populi (is enim est Dictator) quàm Sylla, qui trium pestiferorum uitiorum luxuriæ, auaritiæ, crudelitatis magister fuit. Rectius di

ues quàm Crassus: qui nisi eguisset, nunquam Euphratem nulla belli causa transire uoluisset,

Idem. Si quis etiam morte pœnas sceleris effugerit: expectentur hæ pœne à liberis, à nepotibis, à posteris.

Idem. Nihil est amabilius uirtute, nihil quod magis alliciat homines ad diligendum.

Idem. Nihil enim laudabilius, nihil magno & præclaro uiro dignius placabilitate atq; clementia.

Idem. Nihil est utilius quàm crebra mutatio, nihil perniciosius quàm effusa sine intermißione contentio.

Idem. Sed nihil tam incredibile quod non dicendo fiat probabile: nihil tam horridum, tam incultum, quod non splendescat oratione, & tanquam excolatur.

Idem. Sit boni oratoris multa auribus accepisse, multa uidisse multa animo & cogitatione, multa etiā legendo percurrisse.

Idem. Nemo tam sine oculis, tam sine mēte uiuit, ut quid sit sementis ac meßis, quid arborum putatio ac uitium, quo tempore anni, aut quomodo fiant ea, omnino nesciat.

Multo certe maior acrimonia est, quum hoc dicendi genere sententia fere eadem repetitur. Quale illud est M. Catonis Tuum, inquit, nefarium facinus peiore facinore operire postulas: succidias humanas facis, tantam trucidationem facis, decem funera facis, decem capita libera interficis, decem hominibus uitam eripis indicta causa, iniudicatis. indemnatis. In quibus uerbis in fine quoq; uerbum repetitur.

VOCABVLA MVLTA SIBI PROXIMA *à litera eadem uel syllaba incipere apud ueteres uitiosum non fuiße. Et an ætate sequenti uitiosum fuerit,* Caput XVII.

NON fuit apud ueteres uitiosum uocabula multa sibi proximè posita dicere quibus idem esset principium ut, Amicorum amißio mœror est grauißimus. Leuis literarum labor laudem facit leuiorem. Qui fortia facit facinora, hominis appellatione dignus est. Ab eadem litera incẽptorũ cõpositio.

Pacuuius. Quia uia caprigeno generi gradibus greßio est.

Idem. Lapit cor cura: ærumna cor conficit.

Lapit, id est, durescit.

Ennius. Stultus est qui cupida cupiens cupienter cupit.

Idem. Sæuum suspitionem ferre falsam futilium est.

Sæuum, id est, sæue.

Idem. Virosq; ualentes Contundit crudelis hyems.

Idem. Neq; miserè lauere lachrymæ salsum sanguinem.

Næuius. Fœcundo penetrat penitus thalamoq; potitur.

Lucilius. Deficit alma Ceres: nec plebes pane potitur.

Turpilius. Quum te saluum uideo, ut uolui, glisco gaudio.

Apud Quintilianum poëta quidam. Vento rubet aurea. Phœbe. Et cornix plena pluuiam uocat improba uoce.

Plautus. Omnes sunt lenæ leui fide, neq; Tipulæ leuius pondus est quàm fides lenonia.

Idẽ. Qui in amore præcipitauit, prius perit, quã si saxo saliat

Idem. Non potuimus nostros grandius grandire gradus.

Idem. Tu magnum malum habebis.

Idẽ. Quẽ pol ego hodie ob istæc dicta faciam feruentẽ flagris

Terentius. Flagitium facimus.

Idem. Profecto quanto magis magisq; cogito, dabit nimirum Thais mihi magnum malum.

Quanquam fuit ueteribus hoc dicendi genus familiare admodum, nõ tamen ætate sequenti omnino intercidit. Nam ab huiusmodi rara asperitate non prorsus abstinuerunt ij qui au

ris fuere prudentioris.

Catullus. Accipe quis merſer fortunæ fluctibus ipſe,
Ne amplius à miſero dona beata petas.

Tibullus. Frangit fortia corda dolor.

Propertius. Si fas eſt omnes pariter pereatis auari.

Virgil. Sed qui te tanti talem genuere parentes.

Idem. Sale ſaxa ſonabant.

Idem. Tales caſus Caſſandra canebat.

Salluſtius. Plurima & flagitioſiſſima fecere facinora.

Idē. Iugurtha ex ĩprouiſo caſtra hoſtiũ cũ magna manu inuadit.

M. Cicero. Arma enim membra militis eſſe dicunt.

Idem. Funditus euerſam fortunam fortiter ferre debemus.

VOCABVLORVM PROPE IDEM SIgnificantium uſurpatione, orationis uim non parum augeri, Caput XVIII.

Synonymorũ frequentatio fere ſine cõiũctione

ID quoq; auditorum & animos & aures contingit, ſtimulat, ferit, mouet, excitat: quum res una uocibus multis eũdem prope ſignificatum habentibus, quæ ſynonyma aut ferè ſynonyma ſint, oratio quaſi ſpargitur, irrigatur, perfunditur, aut quum multa generis ferè eiuſdem dicuntur. Eo tamen ordine, ut quæq; ita locetur poſtrema, ut maximi ſit ponderis. Grauiorq; futura ſit oratio: ſi non ponatur ulla inter uocabula hæc coniunctio. ut, Incredibilem hanc noſtram amicitiam colo, ſuſpicio, ueneror. Eruditionem tuam omnes uno ore prædicant, extollunt, admirantur. Nihil equidem lego quod oratione tua elegantius ſit, uenuſtius, lepidius.

Plato. Oratione, muneribus, alioq; cultu diuino deos proſequi, ad uitam beatam optimũ, pulcherrimum, cõmodiſſimũ ē.

Idem. Acuti, ſagaces, memorioſi, dociles, iracũdi natura ſunt.

Lucilius. Diuidant, differant, dißipent, distrahant.

Differant, id est, diuendant.

Cæcilius. Modo sit obsequens, hilaris, comis, communis, concordis, dum id quod petit potitur.

Concordis, pro concors, priscè dicit.

Quintilianus. Nihil est tam occupatum, tam multiforme, tot ac tam uarijs affectibus concisum atq; laceratum quàm mala mens. Nam et quum insidiatur, spe, curis, labore distinguitur; & iam quum sceleris compos fuerit, sollicitudine, pœnitētia, pœnarum omnium expectatione torquetur.

Idem. Iucundißima in oratore humanitas, facilitas, moderatio, beneuolentia.

Valer. Maximus. Ii demum penates, ea ciuitas, id regnū æternum in gradu facile steterit: ubi minimum uitium Veneris pecuniæq; cupido sibi uendicauerit.

M. Varro. Omnes uidemur nobis eße belli, festiui, saperdæ: quum simus capri. Saperdæ.

Saperdæ: id est, sapientes & elegantes.

M. Cato apud Sallustium. Non uotis neq; supplicijs muliebribus auxilia deorum parantur: uigilando, agendo, bene cōsulendo prosperè omnia cedunt.

Sallustius. Gloriam, honorem, imperium bonus & ignauus æque sibi exoptant.

M. Cicero. Tantum enitor, ut neq; amicis, neq; etiam alieniori bus opera, consilio, laboribus desim.

Idem. Nihil erat, quod non ipse obiret, occurreret, uigilaret laboraret: frigus, sitim, famem, ferre poterat:

Idem. Defendimus eas leges, quas ipse nobis inspectantibus recitauit, pronuntiauit, tulit.

Idem. Omnibus qui patriam conseruarint, adiuuerint, auxe-

rint, certum esse in cœlo definitum locum.

Idem. Vultus quidem totus, qui sermo quidam tacitus mentis est, hic in fraudem homines impulit: hic eos quibus erat ignotus decepit, fefellit, induxit.

Idem. Abijt, excessit, euasit, erupit.

Idem. Turpe est uiro, debilitari, dolore frangi, succumbere.

Idem. Omnia uera diligimus, id est, fidelia, simplicia, constantia: tum uana, falsa, fallentia odimus: ut fraudem, periurium malitiam, iniuriam.

Idem. Poetæ quum magnam speciē doctrinæ sapientiæq; præ se tulerint: audiuntur, leguntur, ediscuntur, & inhærescunt penitus in mentibus.

Idem. Quemadmodum temperantia sedat appetitiones, & efficit ut hæ rectæ rationi pareant: cōseruatq; considerata iudicia mentis: sic huic inimica intemperantia omnem animi statum inflammat, conturbat, incitat.

Idem. Pythagoreorum more exercendæ memoriæ gratia, qd quoq; die dixerim, audiuerim, egerim, commemoro uesperi.

Idem. Ex cupiditatibus odia, dissidia, discordiæ, seditiones, bella nascuntur.

Idem. Quis non odit sordidos, uanos, leues, futiles?

Idem. Pericula, damna, exilia, peregre rediens semper secum cogitet: aut filij peccatū, aut uxoris mortem, aut morbū filiæ.

Hoc genere delectari recentiores ut agnoscas, unum hoc exemplū, quod Politiani est, ascribemus. Nihil, inquit, apud nos inuenies Laurentio placidius, mansuetius, dulcius: nihil etiam blandius, humanius, benignius: postremo nihil modestius, candidius, amabilius.

Nonnunquam inter huiusmodi uocabula coniunctio copulatiua interponitur.

M.Cicero. *Non enim uiribus aut uelocitatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur: sed consilio & autoritate & sententia.*

Idem. *Meq; præ cæteris & colit, & obseruat, & diligit.*

Est quando in hoc dicendi genere cum uerbis ipsis aliquid adiungatur.

M.Cicero. *Siciliam prouinciam C. Verres per triennium depopulatus esse, Siculorum ciuitates uastasse, domos exinaniuisse, fana spoliasse dicitur.*

In hac dicendi figura duæ solæ uoces sine coniunctione raro dicuntur. Eiusmodi illud Ennij *est. Vbi uidet auenã, loliũ, crescere inter triticum, seligit, secernit, aufert.*

Itemq; illud M.Tullij. *Quis est qui non oderit libidinosam proteruam adolescentiam? Quis contrà in illa ætate pudorẽ, constantiam, etiam si sua nihil intersit, non tamen diligat?*

Item. *A te peto maiorem in modum ut eum etiam atq; etiam tuis officijs, liberalitate complectare.*

INTERROGATIONIS EXCLAMA*tionisq; uim esse maximam,* Caput XIX.

AN *illud quoq; oratoribus infrequens est, ut quum in oratione sermo quidam est cui põdus aliquod superimponendum sit, eum faciant interrogatiuum aut exclamatiuum? ut, Quid in uita hominum amicitia dulcius est? Studio literarum quid inuenies iucundius? O felices eos, quibus cum naturæ bonitate adest fortunæ benignitas.* Interrogatio & acclamatio exclamatione.

Tibullus. *Quàm iuuat immittes uentos audire cubantem?*

Propertius. *Quid iuuat in nullo pondere uerba loqui?*

Idem. *Me similem uestris moribus esse putas?*

Idem. Quid nostri philosophi? nonne in ijs ipsis libris, quos scribunt de contemmenda gloria, sua nomina inscribunt?
Idem. Philosophia omnium mater artium, quid est aliud nisi, ut Plato ait, donum, ut ego, inuentum deorum?
Idem. Quid est enim per deos optabilius sapientia? quid præstantius? quid homini melius? quid homine dignius?
Idem. Quid enim eloquentia laudabilius & præstabilius, uel admiratione audientium, uel spe indigentium, uel eorum qui defensi sunt, gratia?
Idem. Quis unquã dubitauit, quin in Repub. nostra primas eloquentia tenuerit semper urbanis pacatisq; rebus, secundas iuris scientia?
Idem. Quur igitur ius ciuile docere semper pulchrum fuit? hominumq; clarißimorum discipulis floruerunt domus?
Idem. Quid est enim turpius quàm legitimarum & ciuilium controuersiarum patrocinia suscipere, quum sis legum & ciuilis iuris ignarus?
Idem. Quid est enim stultius quàm incerta pro certis habere, aut falsa pro ueris?

Sed exclamatio frequens quàm interrogatio odiosior est.

QVOD IN HISTORIA FABVLAVE *narranda elegantius præsentis temporis quàm præteriti uerbum dicatur,* Cap. XX.

ORationis tota uis in eo collocata est, ut auditores aut moueat aut delectet. Mouent autem magis aut delectãt quæ uidemus, quàm quæ audimus: eaq; quæ præsentia sunt, quàm præterita. Ideoq; & poetæ & oratores summi id contenderunt maximè: ut quam rem ipsi narrarent ei uerba ita accommodarent: ut ea tanquam præsens uel uide *Præsentis tẽporis in narrando usus.*

retur, uel audiretur. Quod quum alijs multis dicendi generibus tum maximè uerborum præsentis temporis usurpatione factitarunt. Id quod imitari si contendes, non mediocris futura sit orationi cum uehementia delectatio. Quin præteriti tēporis uerba primum usurpes non dissuademus: sed ad ea quæ præsentis sunt ita obrepas, ut ea tum dicas quum memores rem cui uehemētiam maiorem aut delectationem inesse uelis. Hoc autem nārrādi genus, quoniam creberrimum est: de eoq; exemplum paucis tradi nō possit: uno alteroq; dixisse satis sit. Aulus Gellius. Mos antea senatoribus Romæ fuit in curiam cum prætextatis filijs introire. Tamen quum in senatu res maior quæpiam consultata, eaq; in diem posterum prolata est placuitq; ut eam rem super qua tractauissent, ne quis enuntiaret prius quàm decreta esset. Mater Papyrij pueri, qui cum parente suo in Curia fuerat, percunctata est filium, quid nam in senatu patres egissent. Puer respondit tacendum esse: neq; id dici licere. Mulier fit audiendi cupidior secretum rei, & silentium pueri, animumq; eius ad inquirēdum euerberat. quærit igitur compressius uiolentiusq;. Tum puer matre urgente lepidi atq; festiui mendatij consilium capit. Actum in senatu dixit, utrum uideretur utilius, exq; Republica esse, unusne ut duas uxores haberet, an ut una apud duos nupta esset. Hoc illa ut audiuit, animus compauescit, domo trepidās egreditur: ad cæteras matronas peruenit. Ad senatum postridie matrumfamilias caterua lachrymantes atq; obsecrātes, orāt, una potius ut duobus nupta fieret, quàm ut uni duæ. Senatores ingredientes curiam, quæ illa mulierum intemperies, & quid sibi postulatio illa uellet, mirabantur. Puer Papyrius in medium curiæ progressus, quid mater audire institisset, quid ipse matri dixisset, rem sicuti fuerat, denarrat.

Senatus fidem atque ingenium pueri osculatur: consultum facit, uti posthac pueri cum patribus in curiam ne introeant, nisi ille unus Papyrius.

Marcus Cicero. G. Cannius eques Romanus, *homo nec infacetus, & satis literatus, quum se Syracusas otiandi causa non negotiandi, ut ipse dicere solebat, contulisset: dictitabat se hortulos aliquos uelle emere, quo inuitare amicos, & ubi se oblectare sine interpellatoribus posset. Quod cum percrebuisset,* Pythius *et quidam, qui argentariam faceret* Syracusis, *dixit, uænales quidem se hortos non habere: sed licere uti* Cannio, *si uellet, ut suis: & simul ad cœnam inuitauit in posterum diem. Quum ille promisisset: tum* Pythius, *ut argentarius qui esset apud omnes ordines gratiosus, piscatores ad se conuocauit, & ab ijs petiuit ut ante suos hortulos postera die piscarentur: dixitq; quid eos facere uellet. Ad cœnam tempore uenit* Cannius. *Opipare paratum erat conuiuium. Cimbarum ante oculos multitudo. Pro se quisque quod cœperat, afferebat, ante pedes* Pythij *pisces abijciebantur.* Tum Cannius *Quæso, inquit, quid est ò* Pythi? *tantum ne piscium? tantum ne cimbarum?* Et ille. *Quid mirum, inquit? hoc loco est,* Syracusis *quicquid est piscium, hic aquatio, hac uilla isti carere non possunt.* Incensus Cannius *cupiditate contendit à* Pythio *ut uenderet, grauate ille primo. Quid multa? Impetrat.* Emit *homo cupidus & locuples tanti quanti* Pythius *uoluit. Et emit instructos, nomina facit, negotium conficit.* Inuitat Cannius *postera die familiares suos, uenit ipse mature. Scalmum nullum uidet, quærit ex proximo uicino, num feriæ quædam piscatorum essent, quod eos nullos uideret? Nullæ, quod sciam,*

inquit ille: sed hic piscari nulli solēt. Itaq; heri mirabar quid accidisset. Stomachari Cannius. Sed quid faceret? Nondum enim Aquilius collega & familiaris meus protulerat de dolo malo formulas.

Idem. Vt illud *Nasicæ, qui quum ad poetam* Ennium *uenisset, eiq; ab ostio quærenti* Ennium, *ancilla dixisset domi non esse,* Nasica *sensit illam domini iussu dixisse, & illum intus esse. Paucis post diebus quum ad Nasicam uenisset* Ennius, *& eum à ianua quæreret, exclamat* Nasica*se domi non esse.* Tū Ennius. *Quid? Ego non cognosco uocem, inquit, tuā?* Hic Nasica. *Homo es impudens. Ego quum te quærerem, ancillæ tuæ credidi te domi non esse: tu mihi non credis ipsi.*

MALVM ADVERBIVM INTERPOSI*tæ indignationis apud autores non incelebres usitatum esse,* Caput XXI,

Malum. QVAE *tanta, malū, insania est hominibus ijs, qui quā bene dicant negligunt, dummodo loquantur? Ii profecto paruam admodum næ dixerim nullam persuadendi dissuadendiue acrimoniam habent: quod quum ex alijs multis, quas hi negligunt, tum ex hac præceptione discere possis. Quum detestandum quippiam obominādumq; dicturi sumus: tum clausulam eam cui energiam dare uolumus maximā faciamus interrogatiuam: in eaq; aduerbium malū post primum secundumue uocabulum ponamus. Est enim malum autore* Donato, *aduerbium interpositæ indignationis. Idq; ferè significat, quod nefas à* Virgilio *sæpe usurpatum. ut, Quid malum, amici persona contegis inimicitias? Quid, malum, parricidium? patrem enecasti. Quid, malum, peius uiuit otiosis hominibus?*

Catullus. Quid hunc, malum, fouetis? aut quid hic potest?
Plautus. Quid, malũ, nõ sũ ego seruus Amphitryonis Sosia?
Idem. Quo id, malum, pacto potest?
Idem. Quas, malum, nugas? satin tu sanus es?
Idẽ. Qui, malũ, intelligere quisquã potis est? ita nugas blatis.
Terent. Quas, malum, ambages mihi narrare occipit?
Idem. Quo id, malum, pacto potest?
Idem. Quid tua, malum, id refert?
Idem. Quid, malum, me tandem censes uelle id aßimularier?
Idem. Quid hoc, malum, infelicitatis? nequeo satis decernere nisi credo me huic esse natum rei, ferundis miserijs.
T. Liuius. Quid, malum, est imperantibus nolle parere?
M. Cicero. Quænam, malum, est ista uoluntaria seruitus?
Idem. Quod te, malum, inquit, rationis in istam spem induxit, ut eos tibi fideles putares fore, quos pecunia corrupisses?

Hoc idem genus ætatis huius oratoribus usurpatum est: Erasmus. Quæ, malum, uesania est, ut alienam improbitatem ulciscaris te fieri improbiorem? Si contempseris contumeliã, intelligent omnes indigno factam: sin commoueare, iam inferentis causam feceris meliorem.

DE PARTICVLA TANDEM QVID HAbeat uenustatis post uocem interrogandi, Cap. XXII.

Quis hoc tandem negaturus sit, qui quum alios multos, tum uel maxime Ciceronem attento animo euoluerit, particulam tandem post uocem interrogandi collocatam multum habere uenustatis? Quam ornatus gratia non sententiæ positam esse Sextus Pompeius affirmat. ut, Quid mihi tandem putes fore iucundius, quàm aut te aut literas tuas uidere aut legere? Quur tandẽ, ad me non scripsisti, *Quid tãdẽ*

ex quo à nobis abiuisti? Quo tandem uinculo amicitiam nostram colligares, si ad me sæpius ac facis, scriberes?
Virgilius. Sed uos qui tandem, quibus aut uenistis ab oris?
M. Cicero. Quid mihi tandem erat utilius, quid cōmodis meis aptius, quàm hominis nobilißimi atq; honoratißimi cōiūctio?
Idem. Quo tandem animo in te esse debeo?
Idem. Quo tandem animo hoc tibi ferendum putas?
Idem. Quousq; tandem abutere Catilina patientia nostra?
Idem. Quid tandem impedit te?
Idem. Quid uos tandem?
Idem. Quid tandem incensis futurum est?
Idem. Quo amore tandem inflammati esse debemus in eiusmodi patriam, quæ una in omnibus terris est uirtutis, imperij, dignitatis: cuius primum nobis mens, mos, disciplina nota esse debet, uel quia est patria parens omnium nostrum, uel quia tanta sapientia fuisse in iure constituendo putanda est, quanta fuit in his tanti imperij comparandis?
Idem. Qui tandem mos est illius patroni, qui ad eas causas sine ulla scientia iuris audet accedere?
Idem. Quis tandem id iustus rerum æstimator reprehēderet?
Idem. Quæ tandē in eius uēditionibus autoritas esse poterit?
Idem. Sed quis est tandem, qui inopis & optimi uiri causæ nō anteponat in opera danda gratiam fortunati & potentis?
Idem. Quid tandem à Socrate & Platone perfectisq; philosophis faciendum putes?
Idem. Quid illa tandem popularia?
Idem. Quid? uictum Lacedæmoniorum in Phidicijs num ne uidemus? Vbi quum tyrannus cœnauisset Dionysius: negauit se iure illo nigro, quod cœnæ caput erat, delectatū. Tum is qui illa coxerat: Minime mirum. Condimenta enim defuerunt.

Quæ tandem,inquit ille? Labor in uenatu, sudor, cursus ab Eurota, fames, sitis. His enim rebus Lacedæmoniorum epulæ condiuntur.

Idem. Qualis tandem Lacæna? quæ quum filium in prælium misisset, & interfectum audisset. Idcirco, inquit, genueram, ut esset qui pro patria mortem non dubitaret occumbere.

DEVS IMMORTALIS, BONE DEVS, Iupiter, dij boni, dij deæq; omnes, dij magni in casu uocandi, quòd non leue pondus orationi adiungant, Caput XXIII.

Quàm grauis deus imortalis futura sit oratio ea quæ interrogatiua sit, in qua dicatur admiratiuè unus uocatiuorū istorum, deus immortalis, bone deus, Iupiter, dij boni, dij deæq; omnes, dij magni? ut, Quantam bone deus uoluptatem ex amicitia nostra capio? Quàm præclarū est dij magni rempublicam bene administrare? O dij boni, quā longo interuallo homines alios præcedunt ij qui disciplinis bonis animum suum illustrant? Particulæ admiratione augētes

Ouidius. Oscula, dij magni, qualia quotq; dabat?

Terentius. Dij boni, boni quid porto Dij?

Idem. Dij immortales, quibus et quantis me donatis gaudijs.

Angelus Politianus. A Pico item Mirandula meo, bone deus quo uiro frequenter aditur.

Aulus Gellius. A principio statim, dij boni, quantum stupere atq; frigere Cæcilius uisus est.

M. Cicero. Quantus est error, dij immortales, eorū qui istā legem excogitauerunt.

Idem. Cæteri uerò, dij immortales, qua frequētia, quo studio, qua uirtute ad communem dignitatem salutemq; sentiunt.

Idem. Quanquàm, ò dij boni, quid est in hominis uita diu?
Idem. Quid profitetur, ò dij boni, profecturum eum qui legibus suis paruisset.
Idem. Huic igitur succumbet uirtus? huic beata sapientis & constantis uiri uita cedet? Quàm turpe ò dij boni?
Idem. Quid est tandem, dij boni, quod laboremus?
Idem. Quod tuum principium, dij immortales, fuit? quis timor? quæ dubitatio, quanta hæsitatio, tractusq; uerborum?
Vbi sine interrogatione ulla dicatur exempla non desunt.
Catullus. Quum ausus es unus Italorum.
Omne æuum tribus explicare chartis
Doctis, Iupiter, & laboriosis.
A. Gellius. Verba super ea re Taurus facit cum summa, dij boni, honorum atq; officiorum perpensatione.
M. Cicero. Sed ò dij ìmortales, nõ dicerẽ hoc audiẽte Scæuola
Idem. Sed id mihi quærere uidebare, quod genus ipsius orationis optimum iudicarem, Rem difficilem, dij immortales, atq; omnium difficillimam.

DEI QVODNAM EPITHETVM SIT, *Caput* XXIIII.

DEI immortalis beneficio quibus datum est ut oratores summi euaderent, id sæpe obseruarunt, ut quum deum dicerent, immortalem adiungerent. ut, Amicitiam nostram deus immortalis secundet. Hominum curam deus immortalis non negligit. Cum ijs præclare agitur qui deo immortali odiosi non sunt.
Valer. Maximus. Ius ciuile per multa secula inter sacra cerimoniasq; deorũ immortaliũ abditũ, solisq; põtificibus notũ.
Q. Metel. Numidicus. Dij immortales plurimum possunt:

sed non plus uelle debent nobis quàm parentes. At parentes, si pergunt liberi errare, bonis exhæredant. Quid ergo nos à dijs immortalibus diutius expectemus, nisi malis rationibus finem facimus? Iisdem deos propitios esse æquum est, qui sibi aduersarij non sunt. Dij immortales uirtutem approbare, nō adhibere debent.

Sallustius. Reliquū est optare, uti quæ tibi placuerint, ea dij immortales approbent, beneq; euenire sinant.

M. Cicero. Vtinā tibi istam mentem dij immortales donarēt.

Idem. Magna dijs immortalibus habenda est gratia.

Idem. Supplicatio dijs immortalibus pro singulari eorum merito meo nomine decreta est.

Idem. Quod actum est, dij immortales approbent.

Idem. Hæc omnia Quirites ita sunt à me administrata, ut deorum immortalium nutu atq; consilio & gesta & prouisa esse uideantur.

Idem. Ars eius atque utilitas deorum immortalium inuentioni consecrata.

Idem. Munera autem ista quibus es delectatus, uel ciuibus tuis, uel dijs immortalibus dona.

Idem. C. Cæsar intelligit mortem à dijs immortalibus non esse supplicij causa constitutam, sed aut necessitate naturæ, aut laborum aut miseriarum quietem esse.

Dicitur nonnunquam deus optimus maximus, & à recentioribus ultramundanus.

PARTICIPIVM CVM VERBO ET BREuitatem & uehementiam afferre, Caput XXV.

Participij cū uerbo usus.

VEnustatam orationem uehementia roborabis hoc pacto. Quum duo uerba sunt actiui significatus copu-

latiua coniunctione coniuncta, quæ idem habeant suppositum idemq; appositium, hoc est, post se eundem casum ab utroq; simul rectum: eorum prius tum mutuatur in participium præteriti temporis quod ab altero regatur. ut, Laudatos amicos honora, id est, lauda amicos & honora. Scriptas literas mitte. Percußum exclusisti.
Ausonius. Hunc ego quum uelut gallinaceus Euclionis situ chartei pulueris eruißem, excußum relegi.
Virgil. Incute uim uentis: submersasq; obrue puppes.
Cornelius Gelsus. Longeq; optime fecisse Herophilum & Erasistratum: qui nocentes homines à regibus ex carcere acceptos uiuos inciderint.
Plinius. Egnatij Metelli longe minore de causa, qui uxorem quòd uinum bibißet, fuste percußam, interemit.
Val. Maximus. Remigem in littore Tyriorum sentinam hau rientem, quum è naui fluctus abiecißet, altero latere repercussam contrarius fluctus in nauem retulit.
Idem. Verberibusq; affectum necari iußit.
Idem. Ad ultimum, Anaxarchus Nicocreonti amputationē linguæ minitanti, Non erit, inquit, effœminate adolescens hæc quoq; pars corporis mei tuæ ditionis: Protinusq; dentibus abscißam & commanducatam linguam in os eius ira patens expuit.
Sallustius. In his erat Fuluius senatoris filius: quem retractū ex itinere parens iußit necari.
Idem. Iugurtha in primis Atherbalem excruciatum necat.
M. Varro. Equis ad curriculum ex utraque parte deligatum distraxit.
M. Cicero. Vt grauius ægrotant ij qui quum leuati morbo ui dentur, in eum de integro incidunt: Sic uehementius nos labo

stramus, qui profligato bello ac penè sublato, renouatum bellum gerere conamur.

Quando item nullum casum post se regunt: hoc itidem obseruatur, si à priore inclinari potest huiusmodi participium præteriti temporis. Sin minus, ponitur participium præsentis temporis.

Lucilius. Magna penus paruo spatio consumpta peribit.
Marcus Cicero. Consilijs diligentiaq; nostra celeriter de manibus audacißimorum delapsa arma ceciderunt.

QVOD IN MVLTIS VNA ORATIONE pariter dicendis iucunda sit uarietas, Caput XXVI.

GEnus item dicendi hoc oratoribus frequens, auditoribus gratum, narium lectoribus est: ut quum in oratione eadem multa ordine uno dici solent: ea ordine mutato uarie dicātur. Nihil enim tam uitiosum est, ut ait Cicero, quàm si semper est idem. Quod ad uarietatis huius comprobationem patere poßit latius. ut, Amicitia in prosperis rebus uoluptas est: refugium in aduersis: in medijs tranquillitas. Varietas dicendi.
Charitas ī parētes magna est, maior in patriā, in deū maxīa.
Iustitia bonos tutatur: malos punit: conseruat ciuitatem.
Plato. Cohibendo spiritum, aqua multa fauces intus alluendo, commode stimulando nares, ut sternutatio fiat, singultus ceßare solet.
Tertulianus. Malefeci gestiunt latere, deuitant apparere, trepidant deprehensi, negant accusati, nec torti quidē facile aut semper confitentur: condemnati mœrent: dinumerāt in semet ipsos mentis malæ impetus: uel fato uel astris imputant. nolunt enim suum eße, quia malum agnoscunt.

Diuus Hieronymus. Esus carnium, & potu: uini, carnisq; saturitas seminarium libidinis est.
A. Gellius. Postea quoq; in libro Plinij Secundi naturalis historiæ septimo legi esse quasdam in terra Africa familias hominum uoce atq; lingua effascinantium. Qui si impensius forte laudauerint pulchras arbores, segetes lætiores, infantes amœniores, egregios equos, pecudes pastu atq; cultu opimas, emoriantur repente hæc omnia.
Valerius Maximus. Rupit uerbera, fidiculas laxauit, soluit equuleum, laminas extinxit.
M. Varro. Tertia pœnarum infamia stans nexa in uulgi pectore fluctuanti, intonsa coma, sordida ueslitu, ore seuero.
M. Cicero. Vt medicina ualetudinis, nauigationis gubernatio, sic uiuendi ars est prudentia.
Idem. Illa mista tria genera bonorum maxima animi, secunda corporis, externa tertia.
Idem. Contemnendæ sunt humanæ res, negligenda mors est, patibiles & labores & dolores putandi.
Idem. Efficit hoc philosophia: medetur animis, inanes sollicitudines detrahit, cupiditatibus liberat, pellit timores.
Idem. An quum bello uastabitur Italia, uexabuntur urbes, tecta ardebunt, te non existimas inuidiæ incendio cõflagraturũ?
Idem. His decreta uerbis est, quòd urbem incẽdijs, cæde ciues, Italiam bello liberassem.

Ibi M. Varro à præceptione hac discedit. Vel maximè, inquit, illic didici & sitienti theriacam, mulsum: esurienti panem cibarium, siligineum: & exercitato somnum suauem.

Quintilianum profecto miror hac dicendi uarietate tam raro usum fuisse: qui uarietati id oblectamentum inesse dicat, ut uirtutes etiam ipse tædium pariant: nisi gratia uarietatis

adiutæ ſint. Eius enim Quintiliani exempla ſunt.

Potentes ſequitur inuidia, humiles abiectosq; contemptus, & turpes ac nocentes odium.

Idem Eſt quædam uirtutum uitiorumq; uicinia, qua maledicus ꝓ libero, temerarius ꝓ forti, effuſus ꝓ copioſo accipitur: Itemq;. Multo labore, aßiduo ſtudio, uaria exercitatione, pluribus experimentis, altißima prudentia, præſentißimo conſilio conſtat ars dicendi.

CONTRARII SIGNIFICATVS VOCAbula prope ſe collocanda eſſe, Caput XXVII.

Quoniam indocti doctorum dicendi genus facile non agnoſcunt niſi admoneantur: quo ad id agnitum concedant facilius, eoq; utantur doctius: eos pro uirili hic admonemus. Ab eo autem id alienum nõ ſit, uocabula duo in oratione eadem ſi ſint, quæ contrarium habeant ſignificatum: ea ſibi proxime poſita orationem reddunt concinniorem atq; uberiorem. Vti enim oculis pictura: ita auribus oratio iucunda eſſe debeat. Colores contrarij iuxta ſe poſiti quo magis apparent, eo aſpectu iucundiores ſunt. Sed ad exempla accedimus. Amicitiæ odiũ aduerſum eſt. Doctis indocti melius uulgo dicere uidẽtur. Ingeniũ rude eruditi præceptores poliũt. Antitheta ſeu contra poſita.

Philoſtratus. Praui ſi laudantur, deteriores fiunt.

Ariſtoteles. Opulenti ſunt pauci, multi inopes.

Idem. Cauſa otij negotia ſuſcipimus: utq; uiuamus in pace, bella ſuſcipimus.

Idem. Pleraq; uetuſta nouis rudiora ſunt.

Idem. Qui ante pubem fuere macilenti, craßeſcunt, euadũtq; ſaniores: alijs contrà uſu uenire ſolet.

Plato. Ex uerbis, quæ res eſt leuißima, grauißimæ naſci

solent inimicitiæ.

Idem. Probi improbiq; amici nunquam futuri sunt, si æquali bus afficiantur honoribus.

Idem. Damna in uicinia etiam parua magnas sæpe pariunt inimicitias.

Actius. Nihil credo auguribus: qui aures uerbis diuitant Alienas, suas ut auro locupletent domos.

Idem. Virtuti is par, dispar fortunis patris.

Cæcilius. Dum eius mortem inhio: egomet uiuo mortuus inter uiuos.

Horatius. Indoctum doctumq; fugat recitator acerbus.

Idem. Scribimus indocti doctiq; poemata passim.

Tibullus. Venit post multos una serena dies.

Ouidius. Non bene cœlestes impia dextra colit.

Idem. Blanda truces animos fertur mollisse uoluptas.

Ausonius. Quā grandes paruo patitur sub uulnere mortes.

Diuus Hieronymus. Turpilius Comicus tractans de uicissitudine literarum, Sola, inquit, res est quæ homines absentes præsentes facit.

Idem. Quomodo enim prophanis religiosa placere possunt?

Idem Quum & Daniel puer senes iudicet: & Amos pastor caprarum in sacerdotium princeps inueniatur.

Cornel. Celsus. Ex labore sudāti frigida potio pniciosissima ē.

Quintilianus. Magnos modica quoq; eloquētia parit fructus.

Idem. Qui stultis eruditi uideri uolūt, stulti eruditis uidētur.

Idem. Rudia politis maiora, & sparsa compositis numerosiora creduntur.

Idem. Nobis adolescentibus seniores in agendo facti præcipere solebant, ne unquam iusiurandum deferremus.

C. Memmius. Ne ignoscendo malis, bonos perditum eatis.

Ouid. Si [illegible] in paruis grandibus uti
Hec [illegible] [illegible] [illegible] erat.

Valer. Maximus. Senectuti iuuentus ita cumulatum & circunspectum honorem reddebat: tanquam maiores natu adolescentium communes patres essent.

Idem. Pubertas canis suum honorem reddebat: defuncta uirium cursu ætas ingredientes actuosam uitam fauoris nutrimētis prosequebatur.

Idem. Respiciãtur Indorū fœminæ: quæ quum more patrio complures eidem nuptæ esse soleant.

Apud Sallustiū Catilina. Necessitudo etiā timidos fortes facit

Sallustius. Domi militiæq; boni mores colebantur: concordia maxima, minima auaritia erat.

Idem. Vbi bonus deteriorem diuitijs magis clarum, magisq; acceptum uidet, primo æstuat, multaq; in pectore uoluit.

Idem. Neq; diuitijs aut superbia, sed bona fama factisq; fortibus nobilis ignobilem anteibat.

M. Varro. Vt arquatis & ueternosis, quæ sunt, lutea omnia uidentur: sic insani sani, & furiosi uidentur esse insani.

M. Cicero de Epicuro. De dolore certa habet quæ sequatur: quorū magnitudinē breuitate cōsolatur, lōginquitatē leuitate

Idem. Cimbri & Celtiberi in prælijs exultant, lamentantur in morbo.

Idem. Adolescentes senum preceptis gaudent, quibus ad uirtutum studia ducuntur.

Idem. Qui enim citius adolescentiæ senectus, quàm pueritiæ adolescentia obrepit?

Idem. Natura omnes ea quæ bona uidentur, sequuntur: fugiuntq; contraria.

Idem. Videas rebus iniustis iustos maximè dolere, imbecillibus fortes, flagitiosis modestos.

Idem. Sequuntur largitionem rapinæ.

QVOD EA VOCABVLA QVAE LICET contraria non sint, de eodem tamen dici non poßint proximè sibi ponãtur, Caput XXVIII.

Antithetis similia simul posita.

Discipulum præceptor hoc quoq; docere poßit: ea quæ licet contraria non sint, tamen ita discreta sint, ut de eodem eadem ratione dici non poßint: ea inquam uocabula iuxta se posita nihil minus quàm ea quæ contraria sunt, uenustatis habere. ut, Seruo dominus rarò amicus est. Vxorẽ marito parere ius ẽ. Filij parẽtũ cura instituẽdi sunt. Aristoteles. Nisi filijs parentes exemplum uitæ præstent, eis aduersum se excusationis causam relinquunt: estq; metuendũ ne à filijs contempti, perinde quasi non bene uixerint senes, deserantur.

Plato. Imprecatione parentis filio nihil est pernitiosius.

Afranius. Vos quibus cordi intra tunicam manus læua, dextra in penum herile.

Horatius. Quis scit an adijciant hodiernæ crastina uitæ Tempora dij superi?

Catullus. Nec diuis homines componier æquum est.

Quintil. Ex iudicio præceptoris discipulus pendeat.

Valerius Maximus. Cæsisq; atris bobus Diti maribus, fœminis Proserpinæ.

Idem. Fœminæ cum uiris cubantibus sedentes cœnitabant.

C. Marius apud Sallustium. Ex parente meo & alijs sanctis uiris ita accepi, munditias mulieribus, uiris laborem conuenire: omnibusq; bonis oportere plus gloriæ quam diuitiarum esse: arma non supellectilem decori esse.

M. Varro. Crede mihi, plures dños serui comedere q̃ canes.

M. Cicero. Quid est fletu muliebri uiro turpius?

Idem. Qui uerò se populares uolunt, ob eamq; causam, aut agrariam rem tentant, ut possessores suis sedibus pellantur, aut pecunias creditas debitoribus condonandas putant, labe factant fundamenta reipublicæ.

Idem. Athenis iamdiu doctrina ipsorum Atheniensium interijt: domicilium tamen in illa urbe remanet studiorum, quibus uacant ciues, peregrini fruuntur, capti quodammodo nomine urbis & auctoritate.

CONTRARIORVM AVT TANQVAM contrariorum id cui adiungitur præpositio, præponendum esse, Caput XXIX.

SED ut ex rudi politus fiat sermo tuus, hoc prætereundum non putauimus. Si alterum horum contrariorum, aut tanquam contrariorum præpositionem præpositam sibi habeat: hoc alteri non ineleganter præponas. ut, Ex amicis inimici facti sunt. Ex seruo libertus factus est. Pro stylo gladium gestat. Cõtrariorũ aut pene contrariorũ situs

Aristo. Ab uno plures geri magistratus prauũ uideri potest.

Plato. Qui ex patre pio impius generatus est, nomine patris appellandus non est.

Idem. Sine lapidibus paruis magnos quoq; bene strui posse architecti negant.

Idẽ. Quicqd à barbaris græci accepere, id melius reddiderẽ.

Idem. Verberatus à sene iuuenis ob senectutis reuerentiam ferat patienter.

Idem. Cædi à iuuene senem turpe est, ipsisq; dijs odiosum.

Idem. A labore quies proficisci solet.

Plautus. Ex insana saniorem facies.

Ouidius. Pro uitio uirtus crimina sæpe tulit.

Plautus. Dij immortales facinus audax incipit, qui cum opulento pauper homine cœpit rem habere aut negotium.
Terētius. Tū autē ex amicis inimici ut sint nobis affines facis?
Vegetius. Quid aduersus Gallorum multitudinem paucitas Romana ualuisset? Quid aduersus Germanorum proceritatem breuitas potuisset audere?
Plinius. Optime cum domito iuuencus imbuitur.
Diuus Hieronymus. Multum in utranq; partem crebro fama mentitur: & tam de bonis mala, quàm de malis bona falsorū ora concelebrant.
Suetonius. Augustus proximum a dijs immortalibus honorē memoriæ ducum præstitit, qui imperium populi Romani ex minimo maximum reddidissent.
M. Cicero. Neq; medicorum præcepta dici uere possent, si qua inscij imperitiq; pro salutaribus mortifera conscripserūt.
Idem. De horridis rebus nitida, de ieiunis plena, de puulgatis noua quædam est oratio tua.
Idem. Quos ego mea ope ex incertis certos compotesq; consilij dimitto.
Idem. Ipse ad meam utilitatem cum græcis latina coniunxi.
Idem. Quid enim tam distans, quàm à seueritate comitas?

PLVS DICI PER NEGATIONEM quàm per affirmationem, Caput XXX.

Negatione quā affirmationem plus dicere.

NON infrequens est & apud poetas & apud oratores locutio per negationē. Quum enim per affirmationem loqueris, ea sola quæ dicis affirmas: quum uerò per negationem contrarij, quicquid contrarium est negas. Vt, non indoctus amicus est, si dicis: dicis uberius copiosiusq; quàm si dicas: doctus amicus est. Si enim rei unius tantum, eti

am si partim doctus est: tum uerum dicis, quum dicis, doctus amicus est. Veruntamen non diceres si diceres: non indoctus amicus est. Ea enim oratione inscitia omnis atque (ut ita dicā permitte) indoctrina negatur. Eam ob rem poetarum prudentissimus Homerus nō uirtutibus appellandis, sed uitijs detrahēdis, ut ait A. Gellius, laudare ampliter solet. Hoc enī est

Tunc neq; cernere erat torpentem Agamemnona diuum:

Nec pauidum, uel nolentem decernere ferro.

Epicurus quoq; simili modo maximam uoluptatem detractionem priuationemq; omnis doloris definiuit.

Eadē quoq; ratione Virgilius inamabilē dixit stygiā paludē.

Idem quoq; dixit. Aut illaudati nescit Busiridis aras.

Itē. Ille ipiger hausit Spumātē paterā, et pleno se pluit auro.

Dicas igitur. Literæ mihi tuæ non iniucundæ fuerunt, in quibus non paruum mutuæ nostræ amicitiæ testimonium est.

Alexander Magnus hostem quemuis intrepidè aggressus est.

Non infœcunda oratio tua est.

Plato. Haud facile est, ut malus perpetuo lateat.

Idem. De parentum negligentia non rarò querimur: qui nos postquàm adoleuimus in mollitie quadam delitijsq; uiuere paßi sunt.

Tibullus. Nec uenit tardo curua senecta pede.

Propertius. Absenti nemo non nocuisse uelit.

Horat. Principibus placuisse uiris non ultima laus est.

Ouidius. Nulli non sua forma placet.

Suetonius de Tyberio Cæsare. Tonitrua præter modum expauescebat, & turbatiore cœlo nunquam non coronam laureā ceruice gestauit, q; fulmine afflari negetur id genus frōdis

Plinius. Frontem domini plus prodesse quàm occipitium non mentiuntur.

Quintilianus. Probi uero mores, & ante actæ uitæ integritas nunquam non plurimum profuerint.

Aulus Gellius. Nonnulli grammatici ætatis superioris, in quibus est Cornutus Anneus, haud sane indocti neq; ignobiles.

Spicum.

M. Varro. Neq; in bona segete nullum est spicum nequam, neq; in mala non aliquod bonum.

Ibi spicum genere neutro dicit.

M. Cicero. Etsi esse una minus poterimus quàm uolumus: animorum tamen coniunctione, iisdemq; studijs ita fruemur, ut nunquam non unà esse uideamur.

Idem. Non inscite Heracleotus Dionysius ad ea disputat, quæ apud Homerũ Achilles queritur hoc, ut opinor, modo. Corq; meum penitus turgescit tristibus iris, Quum decore, atq; omni me orbatum laude recordor.

Idem. Tardis enim mentibus uirtus non facile committitur.

Idem. Mehercule ego cupio non mendacem putari.

Idem. Est etiam illa Platonis uera, & tibi Catule certe non inaudita uox, omnem doctrinam harum ingenuarum & humanarum artium uno quodam societatis uinculo contineri.

Idem. Neq; enim ignoro, & quæ bona sunt, fieri meliora posse doctrina, & quæ non optima, aliquo modo acui tamen & corrigi posse.

QVOD COMPOSITAE VOCES NEGAtiuæ pro simplicibus sæpe dicãtur, Caput XXXI.

Negatio cõposita p simplici.

NVlli esse ulli ignotum id credo, qui oratores aut comicos attentè excusserit: Nomina aut aduerbia cum particula ne, composita pro negatione simplici, hoc est, pro non accipi, eisq; uoces quibuscum erant compositæ, alias ue idem significantes adiungi, inq; medio aliquid sæpius interponi.

poni. Eorum utrum præponas nihil refert. Quod genus dicendi copiosum est & elegans, sed usitatum sæpius nota affectationis profecto non careret: quæ oratori opere maximo fugienda est. Sed exempla ponimus. Nunquam, arbitror, unquam amicitia tua quicquàm mihi futurum est suauius. Nemo enim uir te humanior est. Nusquam te usquam uidere potui. In hoc genere pro nullo nemo dicitur.

Plato. Nemo poeta præter ciuitatis leges iusta, honesta, uel bona fingere audeat.

Virgil. Turne quod optanti diuum promittere nemo
Auderet, uoluenda dies en attulit ultro.

Plautus. Ego certe me ĩcerto scio hoc daturũ nemini homini.

Idem. Alienum hominem intromittat neminem.

Idem. Hominem iracundiorem quàm te noui neminem.

Idem. Nemo homo unquam ita arbitratus est.

Idẽ. Tũ id dicere audes, qđ nemo unquã homo antehac uidit?

Idem. Tibi habeas, nisi si sis stultior stultißimo.

Terentius. O frater frater: quid ego nunc te laudẽ? satis certe scio, nũquam ita magnifice quicquam dicam, id uirtus quin superet tua. Itaq; unã hanc rem me habere præter alios præcipuam arbitror, fratre hominem neminem esse primarium artium magis principem.

Idem. Ego in hac re nihil reperio quamobrem lauder tantopere Hegio. Meum officium facio. Quod peccatũ à nobis est corrigo: nisi si me in illo credidisti esse hominum numero, qui ita putãt sibi fieri iniuriam, ultro si quam fecere, ipsi expostulant, & ultro accusant.

Idem. Ego hominẽ callidiorem uidi neminẽ, quã Phormionẽ.

Idem. Nemini ego plura acerba credo esse ex amore unquam oblata, quàm mihi.

Idem. Nunquam commodius unquam herum audiui loqui.
Suetonius. Ex nonnullis comperi persuasissimum habuisse eũ neminem hominem pudicum.
Quintilianus. Poetas metri necessitas excusat, nisi siquando nihil impediente in utroq;, modulatione pedũ alterũ malũt.
Aul. Gellius. Quod ab Ennio ita scriptum relictumq; esse nemo unus literarum ueterum diligens dubitauit.
Idem. Asseuerabat nulli esse ulli magis ea omnia explorata, comperta, meditataq;.
Idem. Sed enim metuere, si nemo esset homo quem uereremur, quicquid liberet faceremus.
Vatinius. Profecto tibi illũ reperiã, nisi ĩ dalmatiã aufugerit.
Val. Maximus. Neminem Lycurgo aut maiorem aut utiliorem uirum Lacedæmon genuit.
Idem. Arcana consilia patrum conscriptorum multis seculis nemo senator enunciauerit.
T. Liuius. Neminem uirum tantum eminere ciuem debere, ut legibus interrogari non possit.
M. Cato. Nemo hoc rex ausus est facere.
M. Cicero. Nemo est mihi te amicus antiquior.
Idem. Neminem tibi profecto hominem ex omnibus aut anteposuissem unquam aut etiam comparassem.
Idem. Hominem esse neminem qui unquam mentionem tui, sine tua summa laude fecerit.
Idem. Nemo igitur uir magnus sine aliquo afflatu diuino unquam fuit.
Idem. Donis impij ne placare quidem audeant deos: Platonĩ audiant, qui uetat dubitare qua sit mente futurus deus: quum uir nemo bonus ab improbo se donari uelit.
Idem. Hominem quidem scire arbitror neminem.

Idem. Frater tuus quanti me faciat, semperq; fecerit, esse hominem qui ignoret arbitror neminem.

Idem. Plerunq; enim Respub. priuatis crescit inimicitijs, ubi nemo ciuis qualis sit uir potest latere.

Idem. Ante id tempus ciui Romano Romæ contigit nemini.

Idem. Adhuc neminem cognoui poetam, & mihi fuit cum Aquilio amicitia, qui sibi non optimus uideretur. Sic se res habet. Tua te, me delectant mea.

Idem. Accedit eodem testis locuples Posidonius, qui etiã scribit in quadam epistola P. Rutilium Rufum dicere solere, qui Panætium audiuerat, ut nemo pictor esset inuentus qui Veneris eam partem quam Apelles inchoatam reliquisset, absolueret: oris enim pulchritudo reliqui corporis imitandi spem auferebat: sic ea quæ Panætius prætermisisset, & non perfecisset, propter eorũ quæ fecisset præstantiã, neminẽ esse psecutũ.

Idem. Est apud Heraclitum physicum de principe Ephesiorũ Hermodoro: Vniuersos ait Ephesios esse morte multandos, quòd cum ciuitate expellerent Hermodorum, ita locuti sunt: Nemo de nobis unus excellat: sed si quis extiterit, alio in loco & apud alios sit.

QVOD NVNQVAM ET NVLLVS ELEganter diuidantur, Caput XXXII.

NEC ego unquam ulli concedam, quin nullus & nunquam eleganter diuidantur: inter quorum partes siquid interposueris, de elegantia nihil detraxeris. Hoc autem sæpius factum inuenias, quando cum his uocibus copulatiua cõiũctio adiũgi solet. Ea ne omissa negligatur: nec aut neq; (utrunq; enim et nõ significat) pro parte altera dixeris. ut, Non est ulla res quã desiderẽ magis, quã te corã alloq. — *Nũquã et nullus diuisa.*

Non est ullum mihi ad te scribendi negotium, neq; ullus unq̃ adest nuntius.
Aristoteles. Non erat in Creta ullus externorum principatus
Idem. Neq; agricola, neq; artifex, neq; ullius sordidi quæstus sacerdos deputandus est.
Plato. Neque à dijs unquam negligitur qui operam dat ut iustus euadat.
Idem. Qui secum ipse dissentit, cum alio non consentiat, nec ulli amicus esse posit.
Martialis. Res noua non ullis cognita temporibus.
Terentius. Proh deum atq; hominum fidem, quod hoc genus est? quæ hæc est coniuratio? ut omnes mulieres eadem æque studeant, nolintq; omnia? neq; declinatam quicquam ab aliarũ ingenio ullam reperias.
Idem. Quæ res in se neq; consilium, neq; modum habet ullum eam consilio regere non potes.
Plautus. Omnibus modis qui pauperes sunt homines, miseri uiuũt, præsertĩ quibus nec quæstus est, nec didicere artẽ ullã.
Cornel. Celsus. Neq; ulla res magis adiuuat laborantem quã tempestiua abstinentia.
Suetonius de diuo Tyberio. Cæde in theatro per discordiam admissa, capita factionum & histriones propter quos dissidebatur, relegauit: nec ut reuocaret unquam ullis populi precibus euinci potuit.
Quintilianus. Neq; enim ferè tam ullus est dies occupatus ut nihil lucri, uel (ut Cicero Brutum facere tradit) operæ ad scribendum, aut ad legendum, aut ad dicendum rapi aliquo momento temporis posit.
Idem. Neq; solida atq; robusta fuerit unquam eloquentia, nisi multo stylo uires acceperit.

Idem. Non igitur unquam idem, homo & perfectus orator.
Idem. Nec rectæ uoluntati ſerum eſt tempus ullum.
Val. Maximus. Maximis uiris prandere & cœnare in propatulo uerecundiæ non erat, nec ſanè ullas epulas habebant, quas populi oculis ſubijcere erubeſcerent.
Salluſtius. Vbi cupido diuitiarum inuaſit, neq; diſciplina, neque artes bonæ, neq; ingenium ullum ſatis pollet.
Idem. Neq; Rhodios, neq; alias ciuitates unquam ſuorum iudiciorum pœnituit, ubi promiſcuè diues & pauper, ut cuiq; ſors tulit, de maximis rebus iuxta ac de minimis diſceptat.
M. Cicero. Nec enim unquam bono quicquam mali euenire poteſt nec uiuo nec mortuo: nec unquã eius res à dijs immortalibus negligentur.
Idem. Nec modus eſt ullus inueſtigandi ueri, niſi inueneris.
Idem. Fateor conſcientiam rectæ uoluntatis maximam conſolationem eſſe rerum incommodarum: nec eſſe ullum maius malum præter culpam.
Idem. Nec ullum eſt tantum malum quod nõ putẽ impẽdere.
Idẽ. Neq; enim ulla res uehemẽtius Rẽpub. cõtinet, quã fides, q̃ eſſe nulla poteſt, niſi erit neceſſaria ſolutio rerũ creditarũ.
Idem. Impedit enim conſilium uoluptas rationi inimica: ac mentis, ut ita dicam, perſtringit oculos: nec habet ullum cum uirtute commercium.
Idem. Neq; inſipientia ullum maius malum eſt.
Idem. Nec ulli bonarum artium magiſtri non beati putandi.
Idem. Neq; enim eſt ulla fortitudo quæ orationis expers eſt.
Idem. Neq; enim lætabitur unquam, neq; mœrebit nimis, quẽ ſemper in ſeipſo omnem ſpem reponet ſui.
Idem. Neque eſt ulla temperatior oratio, quã illa in qua aſperitas contentionis oratoris ipſius humanitate conditur.

Idem. Nec medici, nec imperatores, nec oratores, quamuis artis præcepta perceperint, quicquam magna laude dignum sine usu & exercitatione cõsequi poßunt. Nec quicquam enim elegantius dicitur quàm & nihil.

Idẽ. Nec ũquã nisi neceßario, si nulla reperietur alia medicinã.

Idem. Neq; ulla re longius absumus à natura ferarum.

Hoc non ita obseruandum præcipimus: ut perpetua huius præceptionis obseruatio nullum aut nunquam ex usu penitus auferat: sed ut aliarum, ita huius temperatam obseruationem retinẽdam eße censemus. De neutro idem quod de nullo obseruare poßis: sed quia de eo rara est autoritas: ideo tã planè de eo non præcipimus.

QVOD HOMO ADOLESCENS, ADOlescens mulier, mulier ancilla, mulier meretrix, homo seruus, antiquis inusitata non fuerint, Cap. XXXIII.

Homo adolescẽs etc.

Hominem adolescentem elegantioris sermonis studiosum, cuius ad utilitatem hæc dicendi Progymnasmata scribimus, huius rei indoctum nolumus, adolescentem seruum, mulierem ancillam cum generali nomine ab antiquis usurpata sæpe fuiße. Id quod multam mihi uidetur habere elegãtiam: nisi fortaße in ijs sum quibus aut noua aut inusitata multo sunt gratiora. ut, Hominis adolescentis amicitia solida non est. Adolescens mulier homini adolescenti collocata marem parit insolentius. Seruorum hominum proterua audacia est.

Terentius. Perpulisti me ut homini adulescentulo in alio occupato amore, abhorrenti à re uxoria, filiam darem in seditionem.

Idem. Tu ne hic homines adolescentulos imperitos rerum, eductos liberè, in fraudem illicis: sollicitando & pollicendo eorum animos lactas?

Idem. Ne te adolescens mulier defatiget.

Idem. Seruum hominem causam orare leges non sinunt: neq; testimonij dictio est. Seruũ hominem

Plautus. Homini adolescenti argentum dare: est gladium qui se occideret dare.

Idem. Nimio sibi mulier meretrix reperit odiũ ocyus sua immunditia, quàm in perpetuum ut placeat munditia sua, Mulier meretrix.

Idem. Homini seruo domitos habere oportet oculos & manus orationemq;.

C. Gracchus. Quanta libido, quantaq; intemperantia sit hominum adolescentium, unum exemplum uobis ostendam. His annis paucis ex Asia missus est, qui per id tempus magistratũ non ceperat, homo adolescens pro legato.

Sallustius. Hiempsal reperitur occultans se in tugurio mulieris ancillæ. Mulieris ancillæ.

Idem. Is incessit mos, ut homines adolescentuli sua atq; aliena consumere, nihil libidini atq; alijs rogantibus denegare pulcherrimum putent: eam uirtutem & magnitudinem animi: pudorem atq; modestiam pro secordia æstiment.

M. Cicero. Quid potest esse tam fictum, quàm scœna, quàm fabulæ? Tamẽ in hoc genere sæpe uidi, quum ex persona mihi ardere oculi hominis histrionis uiderentur.

Idem. Postaquam imperio omnium gentium constituto diuturnitas pacis otium confirmauit, nemo fere laudis cupidus adolescens non sibi ad dicẽdum studio omni enitendũ putauit.

Hoc dicendi genere modeste si utare, equidem non reprehendam.

QVOD COMPOSITA VOCABVLA DIuidantur, inq; medio aliquid ponatur, aut partium ordo mutetur, Caput XXXIIII.

Cōpoſita diuerſa.

Animum ſi aduertes, quum autores bonos excuties, ab eorum dicendi genere abhorrens hoc puto non inuenies. Vocabulū ex duobus integris aut fere integris compoſitum, ij diuidere, inq; medio aliquid interponere, aut partium ordinem ita mutare ſolent: ut quæ prior erat, poſterior ſit. Quum præpoſitio compoſitionis pars eſt: tum poetæ quàm oratores diuidunt ſæpius. ut, Viri boni amicitia magno me opere delectat. Lucri hodie nihil omnino feci. Tu mihi dubio procul amicus es.

Plato. Virtute prius ornatus eſſe debet is qui non ſibi tantū ac ſuis, ſed rei etiam publicæ, iiſq; quæ ad eum pertinent, imperaturus eſt.

Dubio procul.

Lucretius. Nam dubio procul his rebus ſua cuique uoluntas.

Horat. Quo me cunq; rapit tempeſtas, deferor hoſpes.

Idem. Quæ te cunq; domat Venus.

Idem. Quem ſors dierum cunq; dabit, lucro appone.

Virgilius. Naſcere, præq; diem ueniens age Lucifer ortum.

Plautus. Rex Seleucus me orauit opere maximo.

Idem. Sed næ ego ſtultus, qui rem curo publicam.

Opere maximo.

Terentius. Maximo te orabat opere, ut cras redires.

Lactantius. Si peccata confeſſi ſatis deo fecerimus: ueniam conſequemur.

De peccatis tamen confiteri, quàm peccata confiteri, dictum eſt uſitatius.

Suetonius. Qua re admodū exhilaratus quadragenos aureos

comitibus diuisit, iusq́; iurādū et cautionē exegit è singulis.
Idem. *De iuris quoq; consultis, quasi scientiæ eorum omnem usum aboliturus, sæpe iactauit, se, mehercle effecturum, ne quid respondere poßint præter æquum.*
Quintilianus. *Neq; rogationibus plebisue scitis sancta sunt ista præcepta: sed hoc quicquid est, utilitas excogitauit.*
A. Gell. *Fiet nunc dubio procul, quod futurum dixit.*
Idem. *Chilonis quum alia quædā sunt monita utilia atq; prudentia, tum id maxime exploratæ utilitatis est: quòd duas ferocißimas affectiones amoris atq; odij intra modum tantum coercuit. Hac, inquit, fini ames, tanquam forte fortuna osurus. Hac itidem tenus oderis, tanquam forte post amaturus.*
Idem. *In Verrij Flacci libro secundo scriptum inuentum est, receptitium seruum dici nequam & nulli precij: qui quum uenum esset datus, redhibitus ob aliquod uitiū receptusq́; sit.*
Idē. *Pileatos seruos uenū solitos ire, quorū nomine uēditor nihil præstaret, Cælius Sabinus iurisperitus scriptū reliquit.*
Idem. *De Anneo Seneca partim existimant ut de scriptore minime utili. Cuius libros attingere nullum precium operæ sit.* Precium operæ.
Idem. *Legebatur Panætij philosophi liber de officijs secundus ex tribus illis inclytis libris quos M. Tullius magno cum studio, maximoq́; opere æmulatus est.*
Idem. *Siquid posset remedij fore, ut ne tam aßidue domus Romæ arderēt, uenū hercle dedißē res rusticas, et urbicas emißē*
Idem. *Nosq́; de more, quem in locum cunq; iret secuti sumus.*
Idem. *Iusq́; iurandum à Qu. Mutio pont. Max. conceptum dicitur, quo in arrogando iuraretur.*
Idem. *Quam rem procul, inquit, dubio dixisset:*
Idem. *Re in posterum diem prolata legatos ad Demosthenem uenisse, magnoq́; opere orasse uti contra ne diceret: eum pe-*

cuniam petiuisse, & quantum petiuerat abstulisse.

Idem. Tyro animum non aduertit non esse in omnibus rebus cauendis causam eandem.

C. Gaßius. Nunc te cohortatione non puto indigere, ut nos absentes, remq; publicam, quantum opus est defendas.

Val. Maximus. Nihilominus manus cũ hoste, sed nõ tã feliciter quàm temere conseruit. Procul enim dubio superabatur.

Idem. Thrasybulus insignem restitutione libertatis uictoriã clariorem aliquanto moderationis laude fecit. Plebis enim scitum interposuit, nequa præteritarum rerum mentio fieret.

M. Varro. Quid inter hos Ioues intersit, & eos qui ex marmore, ebore, auro nunc fiunt, potes animo aduertere, & horum temporum diuitias, & illorum paupertates. Ibi licet nihil interponat, certe tamen diuidit.

Paupertates noue dixit.

Salustius. Non sunt composita mea uerba. Parui id facio. Ipsa se uirtus satis ostendit.

M. Cicero. Magnoq; opere à te peto cures ut is intelligat meam commendationem maximo sibi apud te & adiumento & ornamento fuisse.

Idem. Sperabam Lepidum temporibus admonitum, tecum & reipublicæ satis esse facturum.

Idem. Rem uero publicam penitus amisimus.

Idem. Quorum princeps Socrates fuit, is qui omnium eruditorum testimonio, totiusq; iudicio Græciæ quum prudentia, & acumine, & uenustate & subtilitate, tũ uero eloquentia, uarietate, copia, quam se cunq; in partem dedisset, omnium fuit facile princeps.

Idem. In hoc ex re familiari mea, & in illo ex eo quod dico, quantulum id cunq; est, quid faciam iudicari potest.

ANTEQVAM ET PRIVSQVAM DIVIdi, inq; medio aliquid interponi, Caput XXXV.

PRius de his nostris præceptionibus sententiam ne dixeris tuam, quàm à facundis oratoribus obseruari respuiue agnoueris: in quibus esse hanc uolumus. Antequam & priusquam eleganter diuidimus, inq; medio aliquid interponendum censemus. ut, Prius naturæ satisfaciam, quam ratione ulla amicitiæ nostræ officiam. Nomen meum prius obliuiscar, quàm quæ apud me collocasti beneficia. Nullas ex me is ante recepturus es literas, quàm nuntius redierit. Ante, quã Prius, quã

Aristoteles. Expergisci prius dominum decet, quàm seruos, & cubitum ire posterius.

Plato. Non prius desinet hominum genus in malis uersari, quàm aut homines recte uereq; philosophantes rerum publicarum gubernationem adepti fuerint: aut ij qui gubernant, diuina quadam sorte philosophentur.

Idem. Num ne scis oportere eos qui aliquid docturi sunt, prius intelligant quàm doceant?

Idem. Qui in comparandis amicis sapiens est, non prius quenquã eorũ laudat, quã ipsorum familiaritatẽ assecutus fuerit.

Idem. Nemo prius laudandus est, quàm præclarum uiuendi finem fecerit.

Terentius. Omnia prius experiri uerbis quàm armis sapientem decet.

Plinius. Coturnices etiam ante ueniunt, quàm grues.

Lactantius. Hydaspes Medorum rex sublatum iri ex orbe imperium, nomenq; Romanum multo ante præfatus est, quàm illa Troiana gens conderetur.

Valerius Maximus. Postquam insidijs opportunum tempus

animaduertit Zeno: aurem eius morsu corripuit: nec ante dimisit quàm & ipse uita, & ille corporis parte priuaretur.

Idem. Attilius quum decimæ legionis miles pro Cæsaris partibus maritima pugna præliaretur: abscissa dextra quã Massiliensium naui iniecerat: læua puppim apprehendit: nec ante dimicare destitit, quàm captam profundo mergeret.

Idem. Spartanæ ciuitatis exercitus non ante ad dimicandum descendere solebant, quàm tibiæ concentu, & Anapæsti pedis modulo cohortationis calorem animo traxissent.

Idem. Persarum admodum probabile institutum fuit: quòd liberos suos non prius aspiciebant, quàm septimum implessent annum: quo paruulorũ amissionem æquiore animo sustinerẽt.

Idem. Pindarus quũ in gymnasio super gremium pueri, quo unice delectabatur, capite posito quieti se dedisset. non prius decessisse cognitus est, quàm gymnasiarcha claudere eum iã locum uolente nequicquam excitaretur.

Idem. Statuam auream nec in urbe nec in ulla parte Italiæ quisquam prius aspexit, quàm à M. Attilio Glabrione equestris patri poneretur in æde Pietatis.

Idem de Alexandro. Cassandri pestiferam sibi dextram somnio prius cognouit, quàm exitu sensit.

Tullius Tyro. Beneficia promissa opperiri oportet: neq; ante remunerari, quàm facta sint.

Sallustius. Tu tantum alios prægressus es: ut prius defessi sint homines laudando facta tua, quàm tu laude digna faciendo.

Idem. Præter cæteros mortales illa res clarior est, quòd & prius defessi sint homines laudando atq; admirando munificẽtiam tuam, quàm tu faciundo quæ gloria digna essent.

M. Cicero. Ante Salaminam ipsam Neptunus obruet: quàm salaminij trophæi memoria, Priusq; Bœotia Leuctra tollen-

tur, quàm pugnæ Leuctricæ gloria.

Idem. Volo enim prius habeat orator rem de qua dicat dignã auribus eruditis, quàm cogitet quibus uerbis quicquam dicat aut quo modo.

Idem. Et in sensum & in mentem iudicis intrare non potest. Ante enim præterlabitur, quàm percepta sit.

Idem. Quidam Numam Pompilium regem nostrum fuisse pithagoreum ferunt: qui annis permultis ante fuit quàm ipse Pythagoras, quo etiam maior uir habendus est, quum illam sapientiam constituendæ ciuitatis duobus prope seculis ante cognouit, quàm eam Græci natam esse senserunt.

In illo Quintiliani non obseruatur hæc præceptio.

Dociliora sunt ingenia priusquam obduruerunt.

INTER ADIECTIVI VOCEM AD GEnus neutrum traductam, & substantiuum in patrio casu ab eodem rectum, aliquid eleganter interserendum, Caput XXXVI.

Tantum habet elegantiæ hoc dicendi genus: ut indictũ id præterire non queamus. Quum adiectiuum ad genus neutrum traductum est, regitq; in casu patrio id quod eius substantiuum erat, aut patrius is casus ab aduerbio parum, multum, satis, aut hoc genus alio regitur, inter genitiuum eum, regentemq; uocem aliquid non ineleganter interponitur. ut, Tantum apud me ponderis nostra habet amicitia: ut nihil sit quod eius causa libenter non suscipiam. Nihil ad me literarum adhuc dedisti. Quid mihi sit consilij uide.

Genitiuus partitiuus a regente diuisus.

Aristoteles. Vir quàm fœmina plus habet cerebri.

Pacuuius. Quanquam ætas senet, satis habeam tamen uirium ut te arca arceam

Senet prisce dictum: à quo senesco, ut à calendo calesco.

Actius. Nunc in re crepera tua quid capias consilij uide.

Lucretius. Tantum relligio potuit suadere malorum.

Terent. Reuiso quid agant, aut quid captent consilij.

Idem. Ex meo propinquo rure hoc capio commodi.

Idem. Hanc tibi dono do: neq; repeto pro illa quicquam abs te precij.

Idẽ. Opperiar, ut sciã nũc, quidnã hæc turba tristitiæ afferat.

Idem. Nescio quid profecto mihi animus præsagit mali.

Idem. Nihil est preci loci relictum.

Idem. Paululum da mihi operæ.

Idem. Quid das consilij?

Idem. Quidnam hoc rei est?

Lactantius. Plus habent ponderis ad ruinam quæ sunt cæteris altiora.

Quintilianus. Facientibus iter, multum detrahunt fatigationis notata inscriptis lapidibus spatia.

Idem. Equidem uel mediocrem orationem commendatam uiribus actionis affirmauerim plus habituram esse momenti, quàm optimam eadem illa destitutam.

M. Cato. Serui iniurias nimis ægre ferunt. Quid illos bono genere natos, magna uirtute præditos opinamini animi habuisse, atq; habituros dum uiuent?

M. Cicerõ. Est omnino patriæ charitas meo quidem iudicio maxima: sed amor uolũtatisq; cõiunctio plus habet suauitatis

Idem. Quod cuiq; temporis ad uiuendum datur, eo debet contentus esse.

Idem. Quantum mihi uel fraus inimicorum, uel causæ amicorum, uel Respub. tribuet otij, ad scribendum potissimum conferam.

Idem. Plus enim te operæ græcis dediße rebus uideo, quàm putaremus.

Idem. Erat facile ſequentem eam rationem, quæ maximè probatur de bonis & malis, negare unquam lætitia offici poße inſipientem, quod nihil unquam haberet boni.

Idem. Callimachi quidem epigramma in Ambraciotam Cleombrotum eſt, quem ait, quum nihil ei accidißet aduerſi, è muro ſe in mare abiecißе lecto Platonis libro.

Vbi nihil interponitur, quod rarum eſt, exempla ſunt.

Liuius Andronicus. Mea puera quod uerbi ex tuo ore profugit? Puera priſcè dicit.

Terentius. O fortunate neſcis quid mali præterieris qui nunquam es ingreßus mare.

Genitiuus in hoc dicendi genere regenti uocabulo non ſæpe præponitur.

Vegetius. Clauſis ex deſperatione creſcit audacia. Et quum ſpei nihil eſt: ſumet arma formido.

NON SCIO DICENDVM NON ESSE, ſed haud ſcio, aut neſcio, Caput XXXVII.

Haud ſcio an uiris non indoctis illud cognitum ſit: qui M. Tullij librum de oratore non euoluerint. Non ſcire, inquit, quiddam barbarum nimirum habere uidetur: neſcire dulcius. His uerbis planè docet non ſcire dicendũ non eße, ſed neſcire. quemadmodum malle & nolle pro magis uelle & non uelle ſemper fere dicuntur. Illud præter hæc dicimus, neſcire ad animum, non, ut uulgus dicit ad corpus referri debere. Vulgo enĩ dici ſolet. Onus ferre neſcirẽ. Quia mihi dolẽt manus ad te ſcribere neſcirẽ. Non quirem autem aut nõ poßem, ibi dicendum eße, quis doctus uel mediocriter,

Non ſcio ne dicas ſed neſcio Haud ſcio Neſcire.

si attendat animum non uidet? Ad hoc in ipsa uerbi positione (alibi enim rarum est) haud scio pro nescio à Cicerone dici solet non inuenustè. ut, Haud scio an amiciorem tibi quenquàm inuenias. Haud scio an breui ad nos uenturus es. Haud scio an meæ tibi redditæ literæ sunt.

A. Gellius. Haud scio an partim eorum fuerint, qui non nostræ contumeliæ causa id uoluerunt euenire.

M. Cicero. Quòd me amas, quod id etiam pridem & constanter facis, est id quidem magnum, atq; haud scio an maximum, sed tibi commune cum multis.

Idem. Quod quum omnibus est faciendum qui uitam honestā ingredi cogitāt, tamē haud scio an nemini potius quā tibi.

Idem. Soleo equidem tum temperantiam, tum moderationem appellare, nōnunquam etiam modestiam. Sed haud scio an recte ea uirtus frugalitas appellari possit.

Idem. Mea quidē sentētia haud scio an ulla beatior esse possit.

Idem. Quorum quidem testem non mediocrem, sed haud scio an grauissimum Regulum, nolite quæso uituperare.

Idem. Crudele gladiatorium spectaculum & inhumanum nō nullis uideri solet, & haud scio an ita sit, ut nunc fit.

Idem. Haud scio an satis sit eum qui lacessierit, iniuriæ suæ pœnitere, ut & ipse nequid tale posthac committat, et cæteri sint ad iniuriam tardiores.

Idem. Atq; haud scio an minus uobis hoc sim probaturus.

Idem. Atq; haud scio an aliter sentias.

Idem. Omnium autem ineptiarum, quæ sunt innumerabiles, haud scio an ulla sit maior, quàm illorum qui solent quocunq; in loco, quousq; inter homines uisum est, de rebus aut difficillimis, aut non necessarijs argutissimè disputare.

Idem. Videtis ne quantum munus sit oratoris historia? haud

scio

ſcio an flumine orationis & uarietate maximum.
Idem. Omnium cæterarum rerum oratio, mihi crede, ludus eſt homini non hebeti, neq; inexercitato, neq; communium literarum, & politioris humanitatis experti: in cauſarum contentionibus magnum eſt quoddam opus, atq; haud ſciam, an de humanis operibus longe maximum.
Idem. Par atque una ratio eſt ſpei, lætitiæ, moleſtiæ: ſed haud ſciam an acerrimus longe ſit omnium motus inuidiæ.

Poſt haud ſcio particulam an non utrum ponendam eſſe ex ſuperioribus his exemplis attende.

NON QVIRE QVAM NE QVIRE DIci elegantius, Caput XXXVIII.

NON parum multa ſunt quæ ſcire non quiret eloquẽtiæ candidatus: niſi præceptionibus quibuſdam admonitus eſſet. In ijs autem illud eſt. Quum uerbum nequire triſyllabum eſt aut polyſyllabum, elegantius diuiſum quàm compoſitum uſurpatur. ut, Abſentem amicum quantũ deſiderem, credere non queas. Quæ leterarum ſemel perceptarũ dulcedo ſit, dicere nõ queã. Ad te citius uenire nõ qui. Nõ queo. Nequeo.
Actius. Quem neq; tueri contrà, neq; affari queas.
Terẽtius. Nihil tã difficile eſt, quĩ quærẽdo inueſtigari queat
Idem. Adeon ingenio te eſſe duro atq; inexorabili, ut neq; miſericordia neq; precibus molliri queas?
Plinius. Hæc natura uinis in uetuſtate eſt, ne potari p ſe queant, ſine prouinciæ aqua.
Aulus Gellius. Facere id non quiſſe.
Idem. Eo contra Mileſios loqui non quire.
Idem. Fruſtra iret Corinthum ad Laidem, qui non quiret dare quod poſceretur.

Idem. Vt *absoluerem tamen in animum inducere non quiui.*
Idem. Vt *etiam à fortiter pugnantibus retineri non quiuerit.*
Idem. *Stupefactos conuictosq; ire inficias non quiſse.*
Idem. *Si supra palmæ, inquit, arboris lignum magna pondera imponas, ac tam grauiter urgeas oneresq;, ut magnitudo oneris sustineri nõ queat: non deorsum palma cedit, nec intra flectitur: sed aduersus põdus, ac sursum nititur recuruaturq;.*
Idem. Permitte, *inquit, philosophorum ampliſsime, quoniam respondere nos tibi, quos idiotas uocas, non quimus, recitare ex libro, quid de huiuscemodi magniloquentia uestra senserit dixeritq; Epictetus stoicorum maximus.* Apud Salluſtiũ Micipsa. Non *exercitus neq; thesauri, præsidia regni sunt, uerũ amici, quos neq; armis cogere, neq; auro parare queas: officio & fide pariuntur.*
M. Cicero. Non *queo iam plura scribere.*
Idem. Ad *te uero & ad nostram* Tulliolam *non queo sine plurimis lachrymis scribere.*
Idem. *In nauigando obsequi tempestati artis est, etiam si portum tenere non queas.*
Idem. *Eam explicare dicendo non queat.*
Idem. Barbari *quidam & immanes ferro decertare acerrime poſsunt, ægrotare uiriliter non queunt.*
Idem. *Enimuero, inquit* Craſsus, *mirari satis non queo, etiam te hæc Scæuola desiderare, quæ neq; ego teneo, uti hi qui docent, neq; sunt eius generis, ut si optime tenerem, digna eſsent ista sapientia ac tuis auribus.*

Nequire *tamen uocabulo composito nõnunquam dicitur.*
Actius. *Nam si à me regnum fortuna atq; opes.*
Eripere quiuit: at uirtutem nequiuit.

DIGNITATIS NOMEN AVT OFFICIJ nomini proprio anteponi elegantius, Caput XXXIX.

ORator Cicero aliijq; ordinis eiusdem, sed in primis Valerius Maximus dignitatis nomen aut officij nomini proprio postponit: sed sæpius multo præponunt. ut, Pontifex maximus Leo. Imperator Carolus. Rex Franciscus. Demophoon mensis regis Alexandri præfectus ad umbram calefiebat, sole rigebat. Nomen proprium

A. Gellius. Philosophus Taurus accipiebat nos Athenis cœna.
Idē. An regē Alexādrū qui Darij regis uxorē uidere noluit Valerius Maximus. Oraculo Macedonū rex Philippus admonitus ut à quadrigæ uiolentia salutem suam custodiret, toto regno disiungi currus iußit, eumq; locū qui in Bœotia, Quadriga uocatur, semper uitauit.
Idem. Vetusto Macedoniæ more regi Alexandro nobilißimi pueri præsto erant sacrificanti.
Idem. Quum Asiæ rex Eumenes amantißimus nostræ urbis bellum à rege Perse aduersus Po. Rom. comparari Senatui nunciauisset: non ante sciri potuit, quid aut ille locutus esset, aut patres respondissent, quàm captum Persen cognitum est.
M. Cicero. Hoc quidem à Cirenaico Egesia sic copiose disputatur: ut is à rege Ptolemæo prohibitus esse dicatur illa in scholis dicere: quòd multi bis auditis mortem sibi cōsciscerēt.
Idē. Augurem Tyresiam, quem sapientem fingunt poetæ, nūquam inducunt deplorantem cæcitatem suam.
Idem. Alexādrum regem uidemus: qui cum interemisset Clytum familiarem suum, uix à se manus abstinuit: tanta uis fuit pœnitendi.

Idem. Vt illud Nasicæ, qui quum ad poetam Ennium uenisset, eiq; ab ostio quæreti Enniũ, ancilla dixisset, domi nõ esse.

NOMINIBVS PROPRIIS QVOD ADditum sit ad laudem aut uituperationem, id esse præponendum, Caput XL.

Nomina propria.

QVum aliorum, tum maxime clarißimi oratorum Ciceronis lectio id te doceat, quum quid adiunctum est cum nomine proprio uel ad laudem, uel ad uituperationem, uel ad declarationem aliudue quid hoc genus: licet postpositum nonnunquam sit, præpositum tamen multo sæpius inuenias. ut, Parentibus clarißimis ortus Eustathius Croysius. Adolescens indole summa præditus Herbellothus. Amœni clariq; ingenij Carolus Planius.

Terentius. O fortuna, ô fors fortuna quantis commoditabus, quã subito hero meo Antiphoni ope uestra hũc honorastis diẽ

Quintilianus. An non clarißimus ille præceptor Isocrates: quem non magis libri bene uixisse, quàm discipuli bene docuisse testantur: cum de Ephoro atq; Theopompo sic iudicaret: ut alteri frenis, alteri calcaribus opus esse diceret.

Idem. Tantus amator secreti Demosthenes, in littore in quod maximo cum sono, fluctus illideretur, meditans, consuescebat concionum fremitus non expauescere.

Idem. Vidi ego longe omnium quos mihi cognoscere contigit summum oratorem Domitium Afrum ualde senem cottidie aliquid ex ea quam meruerat, autoritate perdentem: quum agente illo, quem principem fuisse quondam fori non erat dubium, alij, quod indignũ uidebatur, riderẽt, alij erubescerẽt.

A. Gellius. M. Varro doctißimum tunc ciuitatis hominem L. Lælium erraße ostendit.

Idem. Homo eruditißimus Lælius.

Valerius Maximus. Primus omnium poeta Liuius ad fabularum argumenta spectantium oculos & animos transtulit.

C. Gracchus. Paulus destitutus est in foro: eoq; adductus suæ ciuitatis nobilißimus homo M. Marius.

Mar. Cicero. An Scythes Anacharsis potuit pro nihilo pecuniam ducere, nostrates philosophi facere non potuerunt?

Idem. Quam quidem concertationem homo & acutus & diligens Chrisyppus non contemnit.

Idem: Vir magnus ingenio summaq; prudentia Lucius Cotta.

Idē. Cinna collegæ sui cōsulis Cn. Octauij præcidi caput iußit

Idem. Nos hic cum homine gladiatore omniū nequißimo collega nostro Antonio bellum gerimus.

Idem. In quo ego spem fefelli, non modo inuidorum, sed etiam inimicorum meorum: qui de uno acerrimo & fortißimo uiro, meoq; iudicio omnium magnitudine animi & constantiæ præstantissimo Q. Metello Lucij filio quondam falsam opinionem acceperunt.

Idem. Quum audio socrum meam Læliam (facilius enim mulieres incorruptam antiquitatem conseruant, quòd multorū sermonis expertes ea tenent semper quæ prima didicerunt) sed eam sic audio, ut Plautum mihi aut Neuiū uidear audire.

Idem. An uero uir amplissimus P. Scipio Pontificem Max. Tyberium Gracchum mediocriter labefactantem statū Reipublicæ priuatus interfecit?

Idem. Mihi quidem certe uir abundans bellicis laudibus Cneus Pompeius multis audientibus hoc tribuit.

Idem. Num ne uidetis equitem Romanum hominem acutissimo omnium ingenio, sed minime cæteris artibus eruditum C. Aculeonem qui mecum uiuit, semperq; uixit, ita tenere ius

ciuile, ut ei quum ab hoc discesseris, nemo de his qui peritissimi sunt, anteponatur.
Idem. *A nobis homo audacissimus Catilina in Senatu accusatus obmutuit.*

QVOD COGNOMINA NOMINIBVS *proprijs præposita multam dicendi gratiam relinquant,* Caput XLI.

Nomina propria. NON *ueteribus tantum, sed etiam Politiano Angelo alijsq; recentioribus illud uisum est elegantius, ut nomini proprio cognomẽ præponatur. Quod enim generale magis est: id elegantius præponi solet. Idcirco nomen proprium, quod minus generale est, cognomini non inelegan ter postponitur. Vt, Planius Carolus, Messerius Ludouicus, Bolinuillerius Antonius. Politianus Angelus. Caue putes Hermolae, non diem dixerim, sed horam penè ullam præterire, in qua non ego de literis, de prudentia, de consilio, de humanitate, de cãdore, de studijs deniq; tuis prope declamitem. Testis Medices Laurentius meus, hic item Mirandula Picus heroes, arbitror, duo, non uiri.*
Suetonius. *Quos omnes libellos uetuit Augustus publicari, in epistola quambreuem admodum ac simplicem ad Pompeium Marcum, cui ordinandas Bibliothecas delegauerat, misit.*
Quintil. *Celsus Cornelius duos et ipse fecit status generales:*
Idem. *In T. Liuio miræ facundiæ uiro putat inesse Pollio Asinius quandam patauinitatem.*
Idem. *De Pollione Asinio serijs iocisq; pariter accommodato dictum est, esse eum omnium horarum.*
Idem. *Varro in eo libro quo initia Romanæ urbis enarrat, Lupum fœminam dicit, Ennium Victoremq; Fabium secutus.*

Aulus Gellius. Archilochum autem Nepos Cornelius tradit Tullio Hostilio Romæ regnante iam tunc fuisse poematis clarum & nobilem.

Idem. Ad Frontonem Cornelium uisendi gratia pergebam.

Idem. Memini me quondam & Celsinum Iulianum Numidã ad Frontonem Corneliũ pedes tunc grauiter ægrũ ire uisere

Idem. Stabant forte unà in uestibulo palatij fabulantes Frõto Cornelius, & Festus Posthumius, & Apollinaris Sulpitius.

Idem. Appollinaris Sulpitius uir in memoria nostra præter alios doctus.

Idem. Apollinaris Sulpitius inter cætera in quibus Cesellium repræhendit, hoc quoq; eius quasi erratum animaduertit.

Idem. Quòd Cesellius Vindex à Sulpitio Apollinari repræhensus est. Quo doceare Apollinarem cognomentum esse.

Idem. Legi adeo nuper in Capitonis Attei collectaneis.

Idem. In qua re etiam Fenestellam errasse Pedianus Asconius animaduertit.

Idem. Sabinus Messurius pedibus ingredi ouantes dicit, sequẽtibus eos non militibus, sed uniuerso senatu.

Idem. Higinius tamen Iulius, qui ius pontificium non uidetur ignoraße, in quarto librorum quos de Virgilio fecit, Bidẽtes appellari scripsit hostias quæ per ætatem duos dentes altiores haberent.

Idem. Labeo Antistius iuris quidẽ ciuilis disciplinã principali studio exercuit, et cõsulẽtibus de iure publice respõsitauit.

Decius Brutus. De Pollione Asinio, puto te prospicere quid sit facturus.

Val. Maximus. Aemilius Paulus nunc felicißimi nunc miserrimi patris clarißima repræsentatio.

M. Cicero. Phaleræus Demetrius meo iudicio p̃stitit cæteris.

In prænominibus obseruãdũ id rarissimũ est, nisi in uersu Pacuuius. Hic sunt Pacuuij Marci sita ossa.
Ennius. Egregiè cordatus homo catus Aelius Sextus.

Hoc enim prænomen Cicero præponit. In Sexti, inquit, Aelij commentarijs scriptum protulisset. Vulgatior iam error est eorum qui in patrio casu, quiq; in ablatiuo cum præpositione cognomen collocare soliti erant: qualia fere omniũ seniorũ cognomina audimus, quàm ut de eis præcipiendũ sit.

QVOD INTER PRAENOMEN ET NOmen, aut inter nomen proprium et cognomen aliquid interponatur, Caput XLII.

Nomina propria

QVanuis auctores alij id sæpe obseruarint, A. tamen Gellio tam familiare est: ut opera dedita, & quasi ex affectatione quadam usurpare id uideatur: ut inter prænomẽ et nomen in nominibus populi Romani: in alijs inter nomen proprium & cognomen aliquid interponatur. Sed ne uocem, quamuis promiscuè interponas, attende hoc ipsum prænomen aut nomen in orationis fronte fere collocari, ac interponi nonnunquam pronomen: sæpius uerbum inquit sæpissime coniunctionem subiunctiui ordinis. ut, Hadrianus meus Resthanus. Sthephanus autem Guttanus. Stephanus itẽ Fontius.
Angelus Politianus. Quã tu ad Marsiliũ nostrũ Ficinũ scribis
Idem. Picus ipse Mirandula sacras omnes literas enarrat.
Idem. Laurentius ipse Medices elegans ingeniorũ spectator.
Quintilianus. Sceuolæ Seruioq; Sulpitio concessa est etiam facundiæ uirtus.
Idem. Sicut de prosopopœia quoq;, qua tamen non Seruius modo Sulpitius utitur pro Aufidia: somno ne te languido, an

graui lethargo putem pressum? sed Marcus quoque Tullius circa Nauarchos.
Idem. *Seruium quidem Galbam miseratione sola, qua non suos modo liberos paruulos in concionem produxerat, sed Galli etiam Sulpitij filium suis ipse manibus circumtulerat.*
Idem. *Post mortem obiecta quibusdam ignominia est: ut Metio, cuius domum solo æquata. M. quoq; Manlio, cuius præno men è familia in posterum exemptum est.*
Idem. *Quum Sulpitius ille Gallus in exercitu L. Pauli de lunæ defectione disseruit: ne uelut prodigio diuinitus facto militum animi terrerẽtur: num uidetur esse usus oratoris officio?*
Idẽ. *Optimus, maximus ut mediã i literã, quæ ueteribus u fuerat acciperẽt, C. primũ Cæsaris inscriptione traditur factũ.*
Aulus Gellius. *C. quoq; Trebatio eadem cõcinnitas obrepsit. Nam in libro de religionibus secũdo, Sacellum est, inquit, locus paruus deo sacratus cum ara.*
Idem. *Massurius autem Sabinus in undecimo librorũ memorabilium, ciuicam coronam tum dari solitam dicit, quum is qui ciuem seruauerat, eodem tempore etiam hostem occiderat neq; locum in ea pugna reliquerat.*
Idem. *Quur autẽ non Quintum quoq; Ennium repræhendit?*
Idem. *Sextum quoq; Roscium parricidij reum defendisse.*
Idem. *Vt Cornelius autem Nepos scriptum reliquit, uerberãdo necatus est.*
Idem. *Valarium, inquit, Probum audiui hæc dicere.*
Idẽ. *In Q. quoq; Quadrigarij tertio ãnali uerba hæc eẽ dicit.*
Idem. Mar. *Etiam Varro in libris disciplinarum scripsit obseruasse se in uersu hexametro, quòd omnimodo quintus semipes uerbum finiret.*
Idem. *Massurius autem Sabinus in libro iuris ciuilis tertio an*

tiquiorem locum hospiti tribuit, quàm clienti.
M. Cicero. M. uero Cethegum, quem rectè suadam medullã dixit Ennius, quanto studio exerceri in dicendo uidebamus etiam senem?
Idem. C. autem Drusi domum compleri consultoribus solitã accepimus: quum quorum res esset sua ipsi non uidebant, cæcum adhibebant ducem.
Idem. L. quidem Crassus, quum esset admodum adolescens, non aliunde mutuatus est.
Idem. Tyberius enim Gracchus Publij filius tamdiu laudabitur, dum memoria rerum Romanarum manebit.
Idem. Qu. quidem Scæuola Pont. Max. summam uim esse dicebat in omnibus his arbitrijs ĩ quibus ageretur ex bona fide
Idem. Ego quum Athenis decem ipsos dies fuissem, multumq; mecum C. noster Cannius.
Idem. Ne M. quidem Seio uitio datum est, quòd in caritate annonæ asse modium populo dedit.
Idem. L. quidem Philippus Q. Fabij filius magno uir ingenio in primisq; clarus gloriari solebat se sine ullo munere adeptum esse omnia quæ habentur amplissima.
Idem. Tum Phalereus ille Demetrius omnium istorum mea sententia politissimus, alijque horum similes extiterunt.
Idem. Cn. autem Octauius homo consularis non minus longa oratione recusaret, ne aduersarius causa caderet.

QVOD NOMINA PROPRIA HOMINUM in numero multitudinis dicantur: quidq; habeant significatus, Caput XLIII.

Nomina propria.

Cicerones, Valerios, Gellios imitari qui contendent, ij non uitabunt usum nominum propriorum in numero

plurali: si plures eodem nomine appellatos, aut si quos eorũ quos dicit, imitatores aut similes dicere uolet. ut, In amicitia *certa paucos admodum inuenias* Lælios *ac* Scipiones. Gallia *hæc nostra* Camillos, Africanos, Alexandros *multos peperit* Curios Fabritiosq́; *hic ne quæras.*

Martialis. Qui *loquitur* Curios *aßertoresq́;* Camillos:
Nolito *fronti credere: nupsit heri.*

Apud Quintilianum. Decios, Marios, *magnosq́;* Camillos, *Scipiadas duros bello & maxime Cæsar.*

M. Cælius. Curio, *qui nihil consilio facit, ratione & insidijs usus uideretur in euitandis eorum consilijs, qui se intenderãt aduersarios in eius tribunatum.* Lælios & Antonios, & *id genus ualentes dico.*

Valer. Maximus. Inde *oriebantur* Camilli, Scipiones, Fabritij, Marcelli, Fabij.

M. Cicero. Te *quum uideo, omnes mihi* Gracchos, Lucilios, *uere ut dicam,* Craßos *quoque &* Lælios *uidere uideor.*

Idem. Neq; *me diuitiæ mouent, quibus omnes* Africanos & Lælios *multi uenalitij mercatoresq́; superarunt.*

Idem. Cæteri *senes,* Fabritij, Curij, Coruncani, *quum rempublicam consilio & autoritate defendebant, nihil agebant?*

Idem. Quid *duo propugnacula belli Punici* Cn. & P. Scipiones, *qui Chartaginensium aduentum corporibus suis intercludendum putauerunt.*

Idem. Tu Fabritios *mihi autores &* Africanos, Maximos Catones, Lepidos *protulisti.*

Idem. Hinc *illi* Lycurgi, *hinc* Pittaci, *hinc* Solones: *atq; ab hac similitudine* Coruncani *nostri,* Fabritij, Catones, Scipiones *fuerunt, non tam fortaße docti, quàm impetu mentis simili & uoluntate.*

Idem. Itaq; & illi Theopompi, Ephori, Philisti, multiq; alij naturis differunt, uoluntate autem similes sunt.

Idem. Nam egomet in multos iam Phormiones incidi.

CVM NOMINIBVS SINGVLARIS NVmeri quæ collectiua dicunt, adiectiuum ac uerbum numeri pluralis in oratione quoque soluta adiungi posse, Caput XLIIII.

Collectiua

GRammatistarum multitudo putant huiusmodi orationes, Turba ruunt in me luxuriosa proci. Pars in frusta secans: poetarum esse tantum non oratorum. Vt igitur oratoribus nihil minus quàm poetis familiares esse agnoscas, id scribere nobis consilium fuit. Nomina igitur hæc numeri singularis, quæ collectiua uulgo appellant, etiam in prosa oratione adiectiuis uerbisq; in numero multitudinis adiungi solere. ut, Amicorum quisq; iucundi sunt. Perniciosa hominum turba è medio tollendæ sunt. Caterua studiosis literarum fugiendæ.

Plautus. Maior pars populi aridi reptant fame.

Idem. Neq; nostrum quisquam sensimus quum peperit.

Aulus Gellius. Sunt alia quædam nomina quasi peculiarium uentorum, quæ incolæ in suis quisq; regionibus fecerunt.

Idem. In uestibulo ædium Palatinarum omnis ferè ordinum multitudo opperientes salutationem Cæsaris constiterant.

Idem. Plæraq; ueterum ætas & hominem equo insidentem, et equum qui insideretur, equitem dixerunt.

Idem. Multitudo imperitorum praue & perperam nefastos appellant.

Idē. Quod quisq; familiæ pecuniæq; habebāt, in mediū dabāt

Idem. *Ad senatum postridie matrumfamilias caterua lachrymantes atq; obsecrantes orant.*

Val. Maximus *de matronis* Romanis. *Quum uiros suos clā destinis insidijs ueneno perimerent, unius ancillæ indicio protractæ, pars capitali iudicio damnatæ, centum septuaginta numerum compleuerunt.*

C. Memmius. *Pars triumphos suos ostentantes perinde quasi ea honori non prædæ habeant.*

Sallust. *Vterq; graues inimicitias cum illo exercebant.*

Idem. *Sæpe ego quum admoneo, reputans quibus quisque rebus clarißimi uiri magnitudinem inuenissent: quæ res populos nationesue magnis autoribus auxissent, ac deinde quibus causis amplißima regna & imperia corruissent, eadem semper bona atq; mala reperiebam: omnesq; uictores diuitias cō tempsisse, & uictos cupiuiße.*

Idem. *Magna pars uulnerati aut occisi sunt.*

Idem. *Magna pars confecti uulneribus abeunt.*

Idem. *Pars capti, pars in crucē acti, pars bestijs obiecti sunt.*

M. Varro. *Discumbimus multitudo: minus mature cœnam committis.* Ibi *committere pro incipere dictum est.*

M. Cato. *Omnis Græcia gloriam atq; gratiam præcipuam claritudinis inclitißimæ decorauere monimētis, signis, statuis elogijs, historijs, alijsq; rebus: gratißimum id eius factum habuere.*

Eadem fere dicendi figura Terentianum illud est. *Aperite aliquis actutum ostium.*

Quin adiungi poßit adiectiuum aut uerbum numeri singularis, non negamus.

Plinius. *Maior quoq; pars hominum terrenis utitur uasis. Samia etiamnum in esculentis laudantur.*

QVOD PATRONYMICA NOMINA A poetis ſæpe, raro ab oratoribus uſurpentur præſertim latinis. Caput XLV.

Patronymica.

QVoniam nominum quibus proprie appellentur homines multi, infinitus numerus eſt, ne ea infinitas ꝑturbaret omnia, factũ eſt ut cognominibus, ut apud nos, aut etiam prænominibus, ut apud populum Rom. aut cuius quis eßet filius dicendo, ut apud Græcos, diſcrimẽ aliquod poneretur. Sed græci poetæ nomina patronymica fecerunt, quibus appellati homines, quorum filij eßent ſimul dicerẽtur Quæ patronymica Latinis poetis ita uſitata ſunt: ut ex eorũ crebra uſurpatione carmini ſuo acquirant elegantiam. Oratoribus uero hiſtoricisq; eorum uſus rarus admodum eſt. Ea tamen ab his uſurpari prorſus ne putes à me negari, exempla pauca (pauca enim ſunt) aſcribo.

Quintilianus. Mihi totum de Tyndaridis fabuloſum uidetur
M. Varro. Quærit ibidem ab Annibale, quur biberit medicamentũ. Quia Romanis, inquit, me Pruſiades tradere uolebat
M. Cicero. Eadem famæ celebritate Tyndaridæ fratres.
Idem. Reliquum à ſuis Tyndaridis, quos æque laudaßet, peteret, ſi ei uideretur.

DE LIBRORVM DEQVE DISCIPLINARUM nominibus adiectiuis, in uoce ſimilibus contra uulgi ſententiam, Caput XLVI.

A Progymnaſmatis noſtris grammatica hæc ideo aliena non ſunt, quoniam oratoria quoq; eſſe putamus. Quum nomen diſciplinæ aut libri ſimile adiectiuo ſpeciei deriuatæ eſt, ſequentium uulgus in genere fœminino

numeri singularis usurpare solent: ut grammaticam, logicã, physicam, rhetoricam, aliaq; hoc genus mille tam pro nomine libri quàm pro disciplinæ dicunt. His qui paulo humaniores sunt *aliquanto aliter uisum est, Librorum enim nomina dicunt numeri esse pluralis tãtum ac generis neutri: nomina uero disciplinarum generis fœminini ac numeri singularis. ut,* Rhetoricam *disciplinam, rhetorica librum dicunt.* Huiusmodi *autem nomina siue librorum sint siue disciplinarum, numeri esse pluralis censemus. ut,* Rhetoricorũ *doctus est.* Musicis *multũ expertus ē.* M. *Ciceronis rhetorica publice enarraui.*

Angelus Politianus. Titulum *Nutriciæ diximus, qua figura & Statius Soteria. Plenior hic enim mihi uisus, & argumento cohærentior, quàm qui olim placuerat.* Nutrix. Miscella*nea sua idem ideo appellauit.*

Terentius. Fit periculum in literis, fit in palæstra, in musicis (quæ liberum scire æquum est) adolescentem solertem dabo.

Aulus Gellius. Verba *subscripsi* Appionis *eruditi uiri ex Aegyptiacorum libro quinto.*

Idem. Ne Virgilij *quidem poterit autoritate uti: qui in Georgicis ita scripsit.*

Idem. Istiusmodi, inquit, hominem quum uiderat studia quoque & disciplinas philosophiæ contrectare, & physica adire & meditari dialectica, multaq; hoc genus theoremata suspicari sciscitariq;.

M. Cicero. Musicorum uero perstudiosum accepimus.

Idem. In animi cognitione dubitare non possumus: nisi planè in physicis plumbei sumus.

Idem. Gradatim respondens, eo perueniat, quasi Geometrica didicisset.

Idem. In Astrologia C. Sulpitium audiuimus, in Geometria,

Sex. Pompeiũ ipsi cognouimus, multos in dialecticis, plures in iure ciuili.

Idem. Nam quid faciet in Geometria, qui non didicerit? quid in musicis? aut taceat oportebit: aut ne sanus quidẽ iudicetur.

Idem. Omnia fere quæ sunt conclusa nunc artibus, dispersa et dissipata quondam fuerunt: ut in musicis & numeri & uoces & modi: in Geometria lineamenta, formæ, interualla, magnitudines: in Astrologia, cœli conuersio, ortus, obitus, motusq; siderum: in Grammaticis poetarum pertractatio, historiarum cognitio, uerborum interpretatio, pronunciandi quidam sonus.

Idem. Physica ista ipsa, quæ pauloante & mathematica et cæterarum artium propria posuisti, scientiæ sunt eorum qui illa profitentur.

Idem. Ne Physicorum quidem esse ignarum uolo.

Græcos quoq; hoc dicendi genere usos inuenio.

Arrianus. ὅτωσ ἑλλάνικοσ λέγει ἐν τοῖς ἀιγυπτιακοῖς. id est, Sic Hellanicus dicit in Aegiptiacis.

Ea causa est, quur ætate hac doctiores hæc Byblia numero multitudinis dicant.

Sed pro disciplinæ nomine in numero singulari dici ne prorsus negemus, uerba illa Quintiliani ascribimus. Timagenes autor est, inquit, omnium in literis studiorum antiquissimam musicen extitisse.

Idem. Lycurgus durissimarum Lacedæmonijs legum autor musices disciplinam probauit.

Quum uero librorũ aut disciplinarum nomina alia sunt: quo in numero quoq; in genere ponenda sint: is etiam qui non attendat uix ignorare queat.

IN ALLEGANDIS AVTORVM SENtentijs post primum alterumue uocabulum inquit aut ait ponendum esse, Caput XLVII.

Horatianum præceptum est, à quo persæpe discedere cogimur. Quicquid præcipies, inquit, esto breuis. Tā multa enim usu uulgi cottidiano inculcata sunt atq; inueterata, ut præceptionis breuitate exemplorumq; paucitate reuelli funditus extirpariq; nō queant. Eiusmodi illud est. Autoris alicuius sententiam semidoctum uulgus allegans, ei præponere solet dicens uel dicit. Qui uerò concinniore lingua utuntur: ij post primum aut secundum aut tertium uerbum (raro enim ultra fit) inquit sæpius, raro ait dicere solent. ut, Amicitiam hominibus nihil minus quàm solem necessariam esse Lælius apud Ciceronem testis est. Solem, inquit, è mundo tollere mihi uidentur ij qui amicitiam è medio tollunt. Diogenes interroganti quota hora prandendum esset: Si diues, inquit, est, quum uult, si pauper, quum potest. *Inquit ait &c.*

Anaxagoras dicenti cuidam, Athieniensibus priuatus es. Non ego illis, inquit, sed me illi priuati sunt.

Dion de Dionisio loquens. Nullus, inquit, parem curam habet alienorum & suorum:

Apud Aristotelem Persa rogatus, quid equum maxime pinguefaceret: domini, inquit, oculus.

Libycus item apud eundem rogatus, quod sterquilinium agro foret optimum: domini, inquit, uestigia.

Suetonius de Nerone. Quum de supplicio cuiusdam capite dānati, ut ex more subscriberet admoneretur: Quàm uellem inquit, nescire literas.

Quintilianus. Longus Sulpitius quum fœdißimus esset, eum

contra quem iudicio liberali aderat, ne faciem quidem habere liberi hominis dixit. Cui respondens Domitius Afer: Tu, inquit, ex animi sententia Longe: Qui malam faciem habet, liber non est.

Idem. Sic Atreus apud Varũ. Iam fero, inquit, infandißima. Iam facere cogor.

A. Gell. Remittere, inqt Musonius, animũ, quasi amittere est.

Idem. Caius, inquit, Cæsar cõsul, M. Catonẽ sententiã rogauit.

Idem. In conuiuio autem frequenti loqui solum unum, neq; honestum est, inquit, neq; commodum.

Valer. Maximus. Dionysius ridens amicis, Videtis ne, ait, q̃ bona nauigatio ab ipsis dijs ĩmortalibus sacrilegis tribuatur?

M. Cato. Fures, inquit, priuatorum furtorum in neruo atq; in cõpedibus ætatẽ agũt: fures publici ĩ auro atq; ĩ purpura.

M. Cicero. Aristippus quidem ille socraticus non erubuit, quum esset obiectum habere eum Laida: Habeo, inquit, non habeor à Laide.

Idem. Vtinam, inquit, C. Pontius Samnis, ad illa tempora fortuna me seruasset, & tunc essem natus, quando Romani dona accipere cœpissent. Non essem passus, diutius eos ĩperare.

Idem de Catone. Quum quæreretur, quid maximè in re familiari expediret: respondit bene pascere. Quid secundum? satis bene pascere. Quid tertium? bene uestire. Quid quartum? bene arare. Et quum ille qui quæsierat, dixisset: quid fœnerari? Tum Cato: Quid hominem, inquit, occidere?

Idem. Ennio delector, quispiam ait, quòd non discedit à communi more uerborum. Pacuuio, inquit, alius. Omnes apud hunc ornati elaboratiq; sunt uersus.

Idem. C. Lælius, quando ei quidam malo genere natus diceret, ĩdignũ esse suis maioribus: at hercule, ĩquit, tu tuis dignus

Idem. Quomodo igitur Chrysippus fortitudo est, inquit, scientia perferendarum rerum, uel affectio animi in patiendo ac perferrendo, summæ legi parens sine timore?

Idem. Theodorus Lysimacho mortem minitanti: Magnum uero, inquit, effecisti: si cantharidis uim consecutus es.

Idem. Multam, inquit, operam amici frustra consumpsi.

Idem. Est apud Heraclitum physicum de principe Ephesiorũ Hermodoro. Vniuersos ait Ephesios morte multandos, quòd quũ ciuitate expellerent Hermodorum ita locuti sunt. Nemo de nobis unus excellat, sed si quis extiterit, alio in loco & apud alios sit.

Idem. Mihi illud Laconis dictum in hos cadere uidetur, qui glorianti cuidam mercatori quod multas naues in omnem orã maritimam dimisisset. Non sane optabilis ista quidem est, inquit, rudentibus apta fortuna.

Est quando uerbum, inquit, ponatur in fine orationis, M. Cicero. Socrates in pompa quũ magna uis auri argentiq; ferretur, Quàm multa non desidero, inquit.

Vbi sub ipsum finem ponatur, rarum est, quale illud est apud eundem M. Ciceronem, Multi iniqui atq; infideles regno, pauci boni sunt, inquit Accius.

Si uero de te loqueris, inquam, non inusitatè dicas.

A. Gellius. Ego inquam, lõge iam diu in eo ipso quærẽdo fui: Idem. Tum ego hæc dixi, Cordi, inquam, mihi fuit priusquã ad te irem, quærere, explorare quonam modo ueteres nostri particula ista qua de agitur, usi sint.

IN CITANDIS AVCTORIBVS QVANdo locus dicendus sit, & quando non, Caput XLVIII.

Locus autorum an exprimendus.

ET Cicero & scriptores alij prope omnes plagij ne postularentur: atq; ut scientia uberiore uiderentur: utq; eorum dicta maiorem sibi fidem acquirerent, à citãdis autoribus non abstinuere. Tantum enim abest, ut plagiarios putem eos qui autorem citent unde excripserint, ut cum doctissimo Plinio eos ingenue facere putem. Per quos enim profecerint fatentes, animi gratitudinem ostendunt: alienumq; nõ suum esse ostendunt. Iidem quoq; authores se excußisse comprobant: quo fit, ut doctiores esse credantur. Quod enim ab alijs adiutum ingenium est, multo sit fœcundius necesse est. Rei cuius opinio facit, ut quod ita scriptum sit, putetur esse uerius. Sed quoniam ratione eadem non omnes citant: quid attendamus esse uarietatis, nobis dicendum est. Quum scribimus aut dicimus, alios ut erudiamus doceamusq;, non autor tantum, sed locus ubi is autor dicat non inepte aduocatur: licet autoris nomen tantum aduocari poßit. Quum uero aliud quid facimus, omisso loco autorem tãtum nominamus. In epistolis inq; orationibus hoc genere: in libris præceptionum uel disputationum illo utimur frequentius. M. Cicero in Tusculanis disputationibus aliquantum sæpe, Quintilianus in institutionibus oratorijs sæpius. Aulus Gellius in Atticis noctibus locum nominat sæpißime. Sed quum Gelliana exempla adeo multa sint, ut sine eo ullum uix tractatũ inuenias, ideo eius exempla ascribere nobis consilium non est.

Quintil. Lumina non inter umbram, quemadmodum Cicero dicit, sed planè in tenebris clariora sunt.

Idem. In Bruto M. Tullius tot millibus uersuum de Romanis tantum oratoribus loquatur: et tamen de omnibus ætatis suæ quibuscum uiuebat, exceptis Cæsare atque Marcello, silentium egerit.

Idem. Vſus Horatij cõſilio, qui in arte Poetica ſuadet, ne præcipitetur editio, nonumq́; prematur in annum.

Idem. Socrates apud Platonem in Phædro palam non in iudicijs modò & concionibus, ſed in rebus etiam priuatis ac domeſticis rhetoricen eſſe demonſtrat.

Salluſtius. Res docuit id uerum eſſe quod in carminibus Appius ait, Fabrum eſſe quenq; fortunæ ſuæ.

M. Cicero. Animus æger, ut ait Ennius, ſemper errat, neq́; pati, neq; perpeti poteſt: cupere nunquam deſinit.

Idē. De amicitia alio libro dictum eſt, qui inſcribitur Lælius.

Idē. De hoc genere toto in his libris quos de Repub. ſcripſi, diligenter eſt diſputatum.

Idem. Piſo ille Frugi in annalibus ſuis queritur adoleſcentes peni deditos eſſe.

Idem. In animi doloribus alij ſolitudines captant, ut ait Homerus de Bellerophonte. Qui miſer in campis mœrens errabat aleis, Ipſe ſuum cor edens, hominum ueſtigia uitans. Aleis, id eſt, erraticis.

Idem. Præclarum igitur Platonis illud: Non ſolum, inquit, ſcientia quæ eſt remota à iuſtitia, calliditas potius quàm ſapientia eſt appellanda.

Idem. Nunc hic dies aliam uitam defert, alios mores poſtulat, ut ait Terentius.

Idē. Scite enim Euripides. Iuraui lingua: mētē iniuratā gero.

Idem. Mihi quidem non apud Medos ſolum, ut ait Herodotus, ſed apud etiam maiores noſtros fruendæ iuſtitiæ cauſa uidentur olim bene morati reges conſtituti.

Idem. Propter æquabilem prædæ portionem Bargulus Illyricus latro, de quo eſt apud Theopōpū, magnas opes habuit.

Idem. Dicere aiunt Ennium, flammam à ſapiente facilius ore

inardenti opprimi, quàm bona dicta teneat.

Idem. *Grauißimus autor in originibus dixit* Cato *morē apud maiores hunc epularum fuisse, ut deinceps qui accubarent, canerent ad tibiam clarorum uirorum laudes atq; uirtutes.*

Idem. *Est præclara epistola* Platonis *ad* Dionis *propinquos.*

Libri nomen si dicitur, quoto sit aut libro aut capite, ne dicatur nisi docendo instituendoq;.

IN CITANDIS AVCTORIBVS OBSERuandum quid sit, Caput XLIX.

Citādi.i. quoddicūt allegandi auctorum ratio.

NE Momo *quidem de quo apud* Lucianum *est, præceptio hæc, opinor, displiceat.* Quū *quis auctor personam aliquam in opere suo loquentem inducit, si quid quod persona illa dicat, citare uis, personam auctore memorato cites. quod citandi genus usitatius est.* Quod *idem obseruandum est quum historia fabula ue tibi alleganda est.* Vt Lælius *ille* Ciceronianus *amicitiam cæteris humanis rebus ante ponendam censet, citatum puta melius quàm si dicatur,* Ami*citiam cæteris humanis rebus anteponendam censet* Cicero.

In *hoste dolum* Chorebus *apud* Virgilium *requiri negat.*

Phauorinus *ille* Gellianus *adolescentem prisce nimis loquentem obiurgat.*

Propertius. Thais *pretiosa* Menandri.

Plinius Iunior. *Loquenti tibi illa* Homerici *senis mella profluere, et q̄ scribis cōplere apes floribus et inectere uidetur.*

Quintilianus. *Sit præceptor tam eloquentia quàm moribus præstantißimus, qui ad* Phœnicis Homerici *exemplum dicere & facere doceat.*

Aul. Gellius. Ennianum Neoptolemū *probabamus, qui profecto ait,* Philosophādum *est paucis, nā omnino haud placet.*

M. Cicero. Neoptolemus quidem apud Ennium philosophari sibi ait necesse esse, sed paucis, nā oīno haud placere.
Idem. Miror quur philosophiæ sicut Zethus ille Pacuuianus prope bellum indixeris. Minime, inquit, Antonius: ac sic decreui philosophari potius, ut Neoptolemus apud Enniū paucis: nam omnino haud placet.
Idē. Terētianus ille Chremes humani nihil à se alienū putat.
Idē. Quū Oileus ille apud Sophoclē Telamonē ante de Aiacis morte cōsolatus esset: is quū audiuisset de suo filio fractus est.
Idem. Sunt alij quos in luctu cum ipsa solitudine loqui sæpe delectat: ut illa apud Ennium nutrix. Cupido cepit miseram nunc me proloqui cœlo atq; terræ.
Idem. Hinc ille Agamemnon Homericus & idem Actianus scindens dolore itentidem intonsam comam, in quo facetum illud Bionis, perinde stultißimum regem in luctu capillum sibi euellere, quasi caluitio mœror leuaretur.
Idē. Lætus sum laudari me, inquit Hector, opinor, apud Næuium abs te pater laudato uiro.
Idem. Placet enim Hector ille mihi Neuianus: qui non tantū laudari se gaudebat: sed addit etiam à laudato uiro.
Idem. Siquando aliquid dignum nostro nomine emisimus, ingemiscamus quòd hæc pennigero nō armigero in corpore tela exerceātur: ut ait Philoctetes apud Actium abiecta gloria.
Idem. A qua te affici non magis potuisse demonstras, quam Herculem Xenophontium illum à uoluptate.

Si quē auctorē ab auctore alio citatū citare uis, nec citatū auctorē legeris: is à quo citatus est, tibi memorādus ē. Id quod Ciceroniano illo exēplo doceri poßis. Herculem Prodicus dixit, ut est apud Xenophontē, exisse in solitudinem. Id enim in Xenophonte ex Prodico citari tantum Cicero legerat.

PLENVM GENITIVO ELEGANTIVS *quàm ablatiuo adiungi,* Caput L.

Plenus

PLenæ profectò elegantiarum sunt illæ ueterum memoriæ: in queis nomen plenum cum genitiuo sæpius multo quàm cum ablatiuo coniūctum inuenire est. Quàmuis dixiße ueteres sæpius plenum uino non uini, Quintilianus dicat: Plenus uini, plenus eruditionis, plenus perfidiæ.

Aristoteles. *Cōtemnuntur ij quorū uita uoluptatū plena est.*

Plato. *Nunquam ego uitam eam quam uocant beatam Italicarum Syracusanarumq; mensarum plenam ullo modo probaui, hoc est in die bis saturum fieri, ac nocte nunquam iacere solum, & cætera quæ huiusmodi uitam comitantur. Nemo enī omnium qui sub cœlo sunt, si in huiusmodi moribus adolescat quàmuis natura sit admirabili, unquam prudens euadet.*

Lucilius. *Triste & corruptum scabie, & porriginis plenū.*

Virgil. *Quæ regio in terris nostri non plena laboris?*

Ouidius. *Res est solliciti plena timoris amor.*

Idem. *Omnia solliciti plena timoris erant.*

Terentius. *Hac lege tibi meam astringo fidem: quæ uera audiui, taceo & contineo optime. Sin falsum aut uanum aut fictum est, continuo palam est. Plenus rimarum sum, hac atq; illac perfluo.*

Idem. *Præceptorum istorum ille plenus est.*

Aulus Gellius. *Epigramma Næuij, plenum superbiæ Campanæ.*

Q. Cicero. *Fraudis atque insidiarū & perfidiæ plena sunt omnia.*

M. Cicero. *Plena uita exemplorum est.*

Idem. *Plena errorum sunt omnia.*

Idem. Quibus etiã alabaster plenus ungũti putere uideatur.
Idem. Stultorum plena sunt omnia.
Idem. Nam qui locus quietis & tranquillitatis plenissimus uidebatur, in eo maxime moles molestiarum, & turbulentissimæ tempestates extiterunt.

Verba item ab antiquo exoletoq; uerbo quod plere est facta, à quo plenum factum putamus, cum genitiuo coniungi elegantius nobis persuasum est.
Virgilius. Implentur ueteris Bacchi, pinguisq; ferinæ.
Plautus. Erroris ambo ego illos & dementiæ complebo.

VERBA SIGNIFICANTIA ACCVSARE damnare, absoluere, genitiuum regunt quàm ablatiuum elegantius, Caput LI.

Affectationis postulãdus non est is qui relicto uulgari um sermone eruditiores imitatur. Eum autem partim imitaberis: si uerbis accusationem, damnationẽ, absolutionem significantibus genitiuum non ablatiuum adiunxeris. ut, Accuso te furti, Damnatus est capitis: quod uulgo dicunt. cõdemnatus est ad mortem, Absolutus est homicidij. De homicidio malim, quàm pro homicidio cum uulgo dicas. Nec putem generale nomen in ablatiuo intelligi. Accusandi uerba &c.

Plautus. Neq; me perpetiar probri falso insimulatam.
Terentius. Si herum insimulabis auaritiæ, male audies.
Suetonius. Arretinum Clementem consularem uirum è familiaribus & emissarijs suis capitis condemnaturus.
Idem. Affuit & clientib. sic ut scutario cuidam, euocato quondam suo, qui postulabatur iniuriarum.
Idẽ. Penè discerptus à populo & senatu capitis dãnatus est.
Plinius Iunior. Inauditamq; damnauit incesti.

Aulus Gellius. Idq; Brutum solitum dicere, furti damnatum esse qui iumentũ aliorsum duxerat, quã quo utẽdũ acceperat.
Idem. Ne id quidẽ Sabinus dubitare se ait, quin dominus furti sit cõdemnandus, qui seruo suo ut furtũ faceret imperauit.
Massur. Sabinus. Qui alienum tacens lucri faciendi causa sustulit, furti obstringitur: siue scit cuius sit, siue nescit.
Q. Mutius. Scæuola. Quod cui seruandum datum est, si id usus est, siue quod utendum acceperit, ad aliam rem atq; acceperat usus est, furti se obligauit.
M. Cicero. Quum de auaritia, quum de intemperantia, quum de maximis uitijs loquitur: ea tanquam capitis accusat.
Idem. Teucer interuenit: ubi occisum fratrem, & inimicum fratris cum gladio cruentato uidet: capitis accersit.
Idem. Meipsum inertiæ nequitiæq; condemno.
Idem. Sceleris condemnat generum suum.

Hoc exẽplo docetur error eorũ qui in hoc dicendi genere generale nomen in ablatiuo intelligi nescio qua opinione sibi persuaserunt.

Condẽnare uoti pro eo quod liberare est, itidem dictũ est.
Titinnius. Fortasse uotum fuisse quo die liber foret: nunc eius uoti condemnatus est: immolauit hostiam.
Turpilius. Amplius illam apparere condecet: quãdoquidem uoti condemnata est.

VERBA PVGNARE, CERTARE LITIgare, aliaq; hoc genus, quos casus regant elegantius,
Caput LII.

Pugnandi uerba.

MEcum de hac re non contendent ij qui oratorum dicendi genera inspiciunt propius. Verba quæ cõtrouersiam quandam aut odium gerere significant: cum

iusmodi sunt litigare, pugnare, bellare, certare, congredi, cõcurrere, contendere, confligere, aliaq; generis eiusdem, cum datiuo apud poetas nonnunquam inueniuntur coniuncta: sed sæpius multo, & apud oratores ferè semper ablatiuo, præposita particula cum, adiuncta inuenias. ut, Cum amico litigare nolim. Mecum uis contendere? Cum hoste pugnatum est.

Plato. *Amoris cum deformitate pugna perpetua est.*

Ennius. *Annuit sese mecum decernere ferro.*

Propertius. *Tu caue ne tristi cupias pugnare puellæ.*

Idem. *Et Mœotica nix minio si certet Ibero.*

Virgilius. *Audetq; uiris concurrere uirgo.*

Idem. *Impar congressus Achilli.*

Idem. *Vna cum gente tot annos Bella gero.*

M. Cicero. *Cum luxuria nobis, cum amentia, cum scelere certandum est.*

Idem. *Cum ciuiliter contendimus, aliter si est inimicus, aliter si est competitor. Cum altero certamen honoris & dignitatis est: cum altero, capitis & famæ. Sic cum Celtiberis, cum Cimbris ut cum inimicis gerebatur, uter esset, nõ uter imperaret.*

Idem. *Quum Cleombrotus inuidiam timẽs, temere cum Epaminonda conflixisset, Lacedæmoniorum opes corruerunt.*

Idem. *Temere autem in acie uersari, & manu cum hoste confligere immane quiddam & belluarum simile est.*

Idem. *Cum Atheniensibus dimicandum putabant.*

Idem. *Quid est aliud gigantum more bellare cum dijs, nisi naturæ repugnare?*

Idem. *Vt fortuna nonnunquam ipsa mortalis cum immortali natura pugnare uideatur.*

Quod autem Q. Clau. Quadrigarius dixit, Postquam nunciatũ est ut pugnatũ esset in Gallos, id ciuitas grauiter tulit: In Gallos pugnatũ

A. Gellio dici uisum est mundius subtiliusq́;, quàm cum Gallis aut contra Gallos. Nam pinguiora hæc, inquit, obsoletioraq́; sunt. Hoc autem dicendi genus imitatus non est Gellius: sed id quod præscripsimus, nisi illa eius uerba sunt quæ Verrij esse Flacci uidentur. Vrbe, inquit, à gallis Senonibus recuperata L. Attilius in senatu uerba fecit Q. Sulpitium tribunum militum ad Alliam aduersus gallos pugnaturum rē diuinam dimicandi gratia postridie idus fecisse. Vbi aduersus gallos, id est, contra gallos dictum est.

Poetarum more Sisenna dixit. Saltui ac uelocitati certare. nisi est pro ablatiuo datiuus, aut ablatiuus antiquus.

DE PRAEPOSITIONE DE, QVANDO ponatur pro ea quæ est pro, Caput LIII.

De, loco pro. DE ornatiore quoq; dicendi genere cum imperitis certare poßis, si particulam de, loco eius quæ est pro, nō inusitate collocari noueris, post uerba ea quæ superiore præceptione diximus. ut, Nulla de re certa cōtēdit amicitia. Cū patre filius de hereditate litigat. De īperio certatur Plato. De principatu contentio tum contendentibus, tum ciuitati perniciosa res est.

M. Cicero. Quum uero de imperio decertatur, belloq́; quæritur gloria, omnino subesse tamen causas oportet easdem, quas dixi paulo ante iustas causas esse bellorum.

Idem. Cum Latinis, Sabinis, Samnitibus, Pœnis, Pyrrho de imperio dimicabatur.

Idem. Alij de uita, alij de gloria & beneuolentia ciuium in discrimen uocātur. Prōptiores igitur debemus esse ad nostra pericula, quàm ad communia: dimicareq́; paratius de honore & gloria, quàm de cæteris commodis.

Idem. Quandiu imperium pop. Rom. beneficijs tenebatur nõ iniurijs, bella aut pro socijs, aut de imperio gerebantur.

Idem. Quum enim rex Pyrrhus populo Rom. bellum ultro intulisset: quũq; de imperio certamẽ esset cum rege generoso.

Idem. In quibus certatur de iure ciuili.

Idem. Quum esset cum eo Tarracinæ de amicula rixatus.

Idem. Quid enim aut arrogantius aut loquacius fieri potuit, quàm Hannibali qui tot annos de imperio cum popu. Rom. omnium gentium uictore certasset, græcum hominem qui nũquam hostem, nunquam castra uidisset, nunquam deniq; minimam partem ullius publici muneris attigisset, præcepta de re militari dare.

Idem. Quid si ne paruæ quidem causæ sunt in quibus certatur de iure ciuili?

Sed particulam pro, ne abijci ab hoc genere putes, exempla non desunt. Pro.

Sallustius. Cum Gallis pro salute non pro gloria certare.

M. Cicero. Cõuenit dimicare ꝓ legibus, ꝓ libertate, ꝓ patria.

Idem. Cauenda est etiam gloriæ cupiditas, ut supra dixi: eripit enim libertatem, pro qua magnanimis uiris omnis debet esse contentio.

Idem. Ea animi elatio quæ cernitur in periculis et laboribus, si iustitia uacat, pugnatq; non pro salute communi, sed pro suis commodis, in uitio est.

Certare hanc rem dicere non ausim, pro eo quod est certare de hac re: quod sermonis genus ab antiquis usurpatum inuenimus.

Ennius. Ferro non auro uitam cernamus utriq;.

Vulcatius Sedigitus. Multos ĩcertos certare hãc rẽ uidimus.

Est quãdo particula de, pro ea quæ est pro, alias dicatur.

M. Cicero. Primo punico bello Regulus captus à Pœnis, quũ de captiuis commutandis Romam missus esset.

Idem. Cauendum est etiam ne maior pœna quàm culpa sit: et ne iisdē de causis alij plectantur: alij ne appellentur quidem.

Illud quoq; Quintiliani ratione eadem dictũ uidetur. Vxor marito dicit, appellatam se de stupro à priuigno: id est, rogatam pro stupro.

Itemq; illud M. Tullij. Optauit interitum Hippolyti filij sui: quum is patri suspectus esset de nouerca.

Et quoniam de particula hac tam multa dicimus, illud si dicatur fastidiosum, puto, non sit. Post uerbum queri particulam de, non super, dici, quàmuis hæ duæ in eadem significatione alias dicantur. ut, De diuturno nimis tuo silentio queror. De iniuria grauiter questus est.

Quintilianus. Quum Proculeius quereretur de filio, quod is mortem suam expectaret.

Sallustius. Cethegus semper querebatur de ignauia sociorum

M. Cicero. De aliorum iniurijs querar?

VERBA ESSE NONNVLLA, QVORVM alijs uulgus detrahit præpositionem, alijs adiungit: contra ac doctiores faciant: deq; particula ex pro ab posita, Caput LIIII.

EX nobis ut ne quæras quur hoc scribamus, quum hominibus paulo humanioribus satis cognitum sit: in eo uulgus aberrare solitum respondeo. Iuuentus autem latini sermonis studiosa, quæ ĩ scholis præcipuè exercitationis gratia, latine dicere cogitur: uulgari sermoni assuescens, plura quæ dediscenda sint, discit, quàm quæ retinenda. Quocirca domestici sermonis gallicię; ratio in huiusmodi scholis mibi

Pro trita
Sordida
Barbara.

potior sit, quàm ista barbari aut impuri aßuefactio, quæ non nunquam altius infixa, etiam si coneris, refigi non potest. Ex eo uulgari sermone ut omittam illa, immediate, ultimate, modernũ, aliaq; innumera uocabula nihil magis quàm Gotthica fugienda, hæc etiam eße non ignoramus. Ludo ad aleam, poto in uitro, quæro, peto, emo, tibi. Hæc autem purè magis ad hunc modum usurpabis. Alea ludo, ludo pila, non cum uulgo ad palmam. hoc genus exercitationis græco nomine σφαιρομαχία, id est, pilæ certamen appellatur. Vitreo poto. Vitreum enim subintelligendo uas (ut aureum, & philippeum subintelligendo nummum dicimus) ideo magis placet dici, quàm quod dici solet uitrum. Vitrum enim materia est, uitreum quod ea materia conflatum est. Quæro, peto, emo, à te. Nam quæro, peto, emo tibi, si dicis, id significas, quæro, peto, emo, pro te.

Actius. Tu quod quæro abs te enoda, & qui sis explica. Quæro

Plautus. Paterã, qui ille potare solitus est, in cistella pertuli.

Idem. Credo non credet pater, si illam matri me emiße dicã.

Idẽ. Qui alias oues omnes Tarẽtinas erat mercatus de patre. Mercatus

Terentius. Forte fortuna domi erat quidam Eunuchus, quẽ mercatus fuerat frater Thaidi.

Suetonius de Augusto. Bello Siciliẽsi epigrãma uulgatũ est.

Postquam bis claße uictus naues perdidit,
Aliquando ut uincat, ludit aßiduè alea. Ludo alea

Idem de eodem. Animi laxãdi causa, modo piscabatur hamo, modo talis aut ocellatis, nucibusq; ludebat cum pueris minutis, quos facie & garrulitate amabiles undiq; conquirebat.

Idem de C. Cæsare. Ante alias dilexit M. Bruti matrem Seruiliam, cui et proximo suo consulatu sexagies sestertium margaritam mercatus æst, id est, pro qua.

Aul.Gellius. Saturnalibus, Athenis alea quadam festiua & honesta lusitabamus.

Emo *M.Varro. Quum emisisti fundum Tusculanum à M. Pisone in leporario apri fuere.*

Quæro *M.Cicero.C. Trebatius familiaris meus ad me scripsit te ex se quæsiuiße, quibus in locis eßem.*

Idem. Multa ex eo sæpe quæsiui.

Idem. Ego tua gratulatione commotus, quòd ad me pridem scripseras uelle te bene uenire, quòd de Craßo domum emißem, emi eam ipsam domum millibus numum trigintaquinq;.

Idem de Pythagora. Phliuntem ferunt uenisse, eumq; cum Leonte principe Phliasiorum doctè & copiose dißeruiße quædam. Cuius ingenium & eloquentiam quum admiratus eßet Leon, quæsiuisse ex eo qua maximè arte confideret. At illum artem quidem se scire nullam sed eße philosophum.

Idem. Sordidi etiam putantur, qui mercantur à mercatoribus quod statim uendant. Nihil enim proficiunt, nisi admodum mentiantur.

Idem. Socratem ferunt, quum usq; ad uesperum contentius ambularet, quæsitumq; eßet ex eo, quare id faceret, respondiße, se quo melius cœnaret obsonare ambulando famem.

Ludo. *Idem. Qui pila ludunt, non utuntur in ipsa lusione artificio proprio palestræ, sed ipse motus indicat didicerunt ne palestram, an nesciant.*

Idem. Non sæpe magnum risum mouent, magis ut belle & literate dicta laudantur, ut in illum Ticinum, qui quum studiose pila luderet, & idem signa facta noctu frangere putaretur, gregalesq;, quum in campum nõ uenisset, requirerent, excusauit Vespa Terentius, quod eum brachiũ fregisse diceret.

Fregisse brachium

Ex pro a.

His uelim doceare particulã ex pro ea quæ est à uel ab poni non

ni non insolenter post uerbum querere, emere, mercari: quem admodum post audire non inusitate collocari solet.

Plautus. *Quur istuc mi uir ex te audio?*

M. Cicero. *Quum ad me in Tusculanum, inquit, heri uesperi uenisset Cæsar de Tusculano suo, dixit mihi à se Scæuolam hinc euntē esse cōuentū, ex quo mira quædā se audisse dicebat.*

Idem. *Verum, inquit, ex me audies Catule.*

Idem. *Iam id quidem sæpe, inquit Catulus, ex eo audiui, quū diceret sibi certum esse à iudicijs causisq; discedere.*

Idem. *Ego ex his sæpe audiui quum dicerent, pergratū Athenienses & sibi fecisse. Hic attende dictum non ineleganter, audiui quum dicerent: id est, audiui dicere uel dici.* Audiui quū dicerent.

Idem. *Habetis ea quæ uoluistis audire ex me, de quibus quidem accuratius dicendum & cogitandum fuit.*

Idem. *Equidem sæpe hoc audiui de patre.*

Ascribimus cum uulgo dicendum non esse emi aut uēdidi multum. Magno enim doctiores usurpant.

Ouidius. *Atq; emitur magno nil nisi posse loqui.*

Virgilius. *& magno mercentur Atridæ.*

Sed ad uerbum ludere, stylum reuocamus. Ludere imperia quod dixerit Suetonius, id ei mirum non sit qui id legerit quod de uerbis neutris scripsimus. Ludo imperia.

Suetonij uerba sunt de Claudio Nerone. Priuignum Ruffinum Crispinum Poppæa natum impuberem adhuc, quia ferebatur ducatus & imperia ludere, mergendum mari dum piscaretur, seruis ipsius demādauit. Illud mirū uideatur magis, quod idem ludere aleam dixerit. Eius de eodem Nerone uerba sunt. Nullam uestem bis induit, quadragenis in punctū sestertijs aleam lusit, piscatus ē rete aurato, purpura coccosq; funibus nexis. Lusit aleā

QVVM VOX QVAEPIAM EST QVAE pro significatu eodem genitiuum aliumq; casum regit, quòd cum genitiuo, quàm cum casu alio dicatur elegantius, Caput LV.

Genitiui usus uenustus

HVius nostri instituti aliena hæc præceptio non est. Quum uox quæpiam est quæ casum genitiuum regat, inq; significatu eodem alium regat, aut regere posse uideatur casum: elegantius regat genitiuum, quam aliū casum. ut, Accepti abs te beneficij oblitus non sum, elegātius dictum est, quàm acceptum abs te beneficiū oblitus non sum. Diuitiarum fœlix qui est, usu sæpe uenit ut literarum infœlix sit. Acceptæ iniuriæ memini. Nec accedo ad Nonij Marcelli sententiam qui dici putat elegantius, memini illam rem, quā memini illius rei.

Memini

Idem memoriæ tradit ueteres cum uerbo fastidire genitiuum coniunxisse.

Fastidis mei.

Titinnius. Dicis tu quæso, quo te auortisti? mei fastidis.
Lucilius. Tristes difficiles sumus, fastidimus bonorum.
Turpilius. Vide, nunc fastidit mei.
Plautus. Fastidit mei. Hos in hoc uerbo imitari nec laudo nec uitupero. Sed ad institutionis nostræ exempla accedimus.

Oblitus. Laberius. Dum diutius detinetur, nostri oblitus est.
Abstineo. Horatius. Mox ubi lusit satis, abstineto, dixit irarum.
Integer. Idem. Integer uitæ, scelerisq; purus.
Consultus Idem. Sapientiæ consultus erro nunc retrorsum Vela dare.
Disertus. Catullus. Est enim leporum disertus puer ac facetiarum.
Diues Virgilius. Diues opum, studijsq; asperrima belli.
Idem. Quàm diues pecoris niuei, quàm lactis abundans.
Egeo. Plautus. Tute si pudoris egeas, sumas mutuum.

Terentius. Nescio hercle, neq; unde eam, neq; quorsum eam, ita prorsum sum oblitus mei. — Oblitus.

Idem. Discrucior animi. — Discrucior.

Idem. Animi ut incertus foret, pudori ne an amori obsequeretur magis. — Incertus.

Idem. Falsus animi est. — Falsus.

Suetonius. Officij duxit, quantum in se esset exorare filiæ patrem frequentibus literis. — Duco.

Quintilianus. Si quis tam cæcus animi est, ut de alijs dubitet. — Cæcus

Idem. Veteribus etiam dißimulare eloquentiam fuit moris. Quæ locutio planè obuia est Quintiliani lectoribus. — Fuit moris.

Idem. Alius imaginē mariti pro ea proferre magni putauit. — Magni puto.

Macrobius. Horū copiam proferre nunc possum, ni tempus noctis iā propinquātis necessariæ discessionis nos admoneret. — Admoneo

Aulus Gellius. Nunc utilitatis publicæ commonefacit. — Cōmoneo

M. Cælius. Ego quidem uehementer animi pendeo. — Pendeo.

Sallustius. Laudis auidi, pecuniæ liberales erant. — Liberales

Idem. Ille eos in domum D. Bruti perducit, quòd foro propinqua erat, neque aliena consilij, propter Semproniam. — Alienum.

Idem. Metellus ignarus hostium, monte digrediens cum exercitu conspicitur. — Ignarus.

Idem. Carthago æmula imperij à stirpe interijt. — Aemulus.

Idem. Ager aridus, & frugum uacuus. — Vacuus.

Idem. Ager frugum fertilis. — Fertilis

M. Cicero. Vicinus amborum, in neutro excellens. — Vicinus

Idem. Referta quondam Italia Pythagoreorum fuit, tum quum erat in hac gente magna Græcia. — Refertus

Ea autē genitiui gratia ē, ut his aduerbijs quoq; adiūgatur.

A. Gellius. Eam mulierem tunc à Tarquinio digressam postea nusquam loci uisam constitit. — Loci.

Miseriarum. Sallustius. Eo miseriarum uenturus erat.

Gentium. M. Cicero. Vbinam gentium sumus?

DE PARTICIPIO PRAESENTIS TEMporis, quando nomen fit, Caput LVI.

Participium præsentis temporis ĩ nomen transiens cum genitiuo.

LEctionis multæ qui insolens non sit: id fortasse nõ ignorat, participium præsentis temporis quum nomen factum sit: idem significare quod nomen uerbale, cuius finis or est: ideoq; casum genitiuum habere. Tum autem à doctis usurpari solet, quum uerbum supino caret, aut nomen in or exiens ab eo factum esset duriusculum. Vt laboris patiens, pecuniæ indigens, uitiorum fugiens. Democritus Athenas quum uenit gloriæ contemnens agnosci noluit.

Terentius. Liberalis est & fugitans litium.

Idem. Nemo ad te uenit, nisi cupiens tui.

Suetonius. Laboris impatiens per urbem pedibus non temere ambulauit.

Idem. Laboris ultra fidem patiens.

Idem. Ab iuuenta minimè ciuilis, animi confidens.

Quintilianus. Sunt & alia ingenita cuiq; adiumenta, uox, latus patiens laboris, ualetudo, constantia, decor.

A. Gellius. Rhetoricus quidam sophista utriusq; linguæ callens haud sanè ignobilis.

Idem. Lucilius adeo uir apprimè linguę latinæ sciens equum equitare dicit.

Idem. Communiumq; uocum respuens.

Idem. Quod ab Ennio ita scriptũ relictumq; esse nemo unus literarum ueterum diligens dubitauit.

Idem. Quisquis est, inquit, pecuniæ cupiens.

Idẽ. Homo Thracius ex ultimà barbaria ruris colẽdi insolẽs

Sallustius. Quæ tametsi animus aspernabatur insolens malarum artium.

M. Cicero. Ab Aristippo Cyrenaici atq; Annicerij philosophi nominati omne bonum in uoluptate posuerunt: uirtutēq; censuerūt ob eā rē esse laudandā, quòd efficiēs eēt uoluptatis.

AB VNO GENITIVO GENITIVVM alium in numero eodem regi rarum esse, Cap. LVII.

Lectionis oratorum diligentia cui fuerit maxima, ab ijs id raro dici obseruabit, ut à genitiuo uno genitiuus alius in eodem numero regatur: ut quemadmodum sæpe non fit, ut ratione infinitiui infinitiuus alius uocis eiusdem dicatur. ut, Retinere amicitiam sperare se dicebat. Elegantius enim dictum sit. Vt retineret amicitiam sperare se dicebat. Raro itaq; dicas. Amicitiæ utilitatis causa id factum est. Professor scientiæ grammatices. Metu supplicij mortis factū est. Euitandi huius dicendi generis securus est Valerius Maximus. Apud alios rarius inuenimus. Inuenisse nos ne dißimulemus, exempla subscribimus. Genitiuus genitiuū regens.

Aul. Gellius. Bubo in columna ædis Iouis sedens cōspectus ē.

Suetonius. Expectatio aduentus Iubæ.

A. Gellius. Ordo atq; ratio Pythagoræ ac deinceps familiæ succeßionis eius recipiendi instituendiq; discipulos huiusmodi fuisse traditur.

M. Cicero. Pseusippus sororis Platonis filius.

Idem. Quod Tyberij Gracchi mortem sæpe in concionibus deplorasti, quòd P. Africani necis socius fuisti.

Quemadmodum infinitiui duo in diuersa uoce, ita genitiui duo in diuerso numero sæpius inueniuntur.

Horatius. Rhetor comes Heliodorus grecorū līguæ doctißimus.

M. Varro. Honoris uirtutum causa Iulij Cæsaris, qui fastus porrexit, mensis Iulius appellatus est.
Apud M. Ciceronem. Aesculapij liberorum saucij opplent porticus: non potest accedi.
M. Cic. Neq; alia fuit ulla causa intermißionis literarum.
Idem. Gradus autem plures sunt societatis hominum.
Idem. Non ne arripuisti patrocinium æquitatis, & defensionem testamentorum, ac uoluntatis mortuorum?

QVOD GENITIVVS HOMINVM PRO humano sæpe dicatur, Caput LVIII.

Hominũ. Hominum generi, natura ne an mala consuetudine incertum, tributum est, ut etiam in dicendo usurpent ea quæ magis trita sunt, atque usitatiora: sed ab eo more declinantes ij qui humaniores sunt, sermone quoq; uulgo superiores sunt. Id ut in alijs multis, ita in hoc quoq; obseruatũ est. Humanum genus, humanam uitam, humanum morem tã sæpe uulgus dicit, ut recte aliter dici posse facile neget. Quãuis autem ego hoc dicendi genus non improbem: utpote doctis nonnunquam usurpatum: tamen illud magis me delectat, quia humanioribus est usurpatius, ut genus, uitam, mores hominum dicam. Hominum genus ad bonorum amicitiam propensum est. Vita hominũ otio magis quàm labore decrescit. Miseriam hominum alia fere comitatur.
Næuius. Venit in mentem hominum fortunas. idest, fortunæ, priscum est.
Tibullus. Non opibus mentes hominum curæq; leuantur.
Nam fortuna sua tempora lege gerit.
Plautus. Nam in hominum ætate multa eueniunt huiusmodi.
Capiunt uoluptates, capiunt rursum miserias,

Iræ interueniunt, redeunt rursum in gratiam.
Plinius Iunior. Dicēdi facultas apta et exposita stati cernitur.
Vita hominum altos recessus, magnasq; latebras habet.
Aulus Gellius. Hominum uita non tam iniquis, neq; tam indomitis necessitatibus circumscripta est, ut idcirco prior iniuriam facere debeas: quam nisi feceris, prior pati possis.
Valer. Maximus. Est mos hominum paruula initia pertinaci studio prosequendi.
M. Cic. Hominū generi uniuerso cultura agrorū est salutaris
Idem. Expertes rationis sunt equi, boues, reliquæ pecudes, apes: quarū operæ efficitur aliqd ad hominū usum atq; uitā.
Idē. Quæ est melior in hominū genere natura, q̃ eorū qui se natos ad homines iuuādos, tutādos, cōseruandos arbitrantur.
Idem. Theophrastus autem moriens accusasse naturam dicitur, quòd ceruis & cornicibus uitam diuturnam, quorum id nihil interest, hominibus quorum maximè interfuisset, tam exiguam uitam dedisset: quorum si ætas potuisset esse longinquior, futurum fuisse, ut omnibus perfectis artibus, omni doctrina hominum uita erudiretur. Querebatur igitur se tū quum illa uidere cœpisset, extingui.
Idem de philosophia. Nec mihi charior ulla unquam res in uita fuit, nec hominum generi maius à dijs munus ullū est datū.
Idem. Quis enim tibi hoc concesserit, aut initio genus hominum in montibus ac syluis dissipatum non prudentium consilijs compulsum potius quàm disertorum oratione delinitum, se opidis mœnibusq; sepsisse?
Idem. Tanta oblectatio est in ipsa facultate dicendi, ut nihil hominnm aut auribus aut mentibus iucundius percipi possit.
Idem. Quàmobrem nihil in hominū genere rarius perfecto oratore inueniri potest.

Idem. Quid est tam inhumanum, quàm eloquentiam à natura ad salutem hominum & ad conseruationem datam ad bonorum pestem perniciemq; conuertere?
Idem. Negatq; ullam pestem maiorē in uitā hominū inuasisse.
Idem. Qua nulla pernities maior hominū uitæ potuit afferri,
Idem. Est enim hominum naturæ, quam sequi debemus, maxime inimica crudelitas.
Idem. Nam clementia, iustitia, benignitas, fides, fortitudo in periculis communibus, iucunda est auditu in laudationibus. Omnes enim hæ uirtutes non tam ipsis qui eas in se habent, quàm generi hominum fructuosæ putantur.
Idem. Docuit enim longa iam nos uita usuśq; rerum maximarum, ut quibus rebus animi hominū mouerētur, teneremus.

QVOD RES GESTAE, QVAM GESTA dicantur usitatius, Caput LIX.

Res gestæ

PEruulgata illa grammaticorum institutio est, ut quando sermone domestico cum adiectiuo nomen res adiungitur, nomine quod est res omisso in neutrum genus adiectiuum mutetur. Vt pulchrum, id est, res pulchra: bonū, id est, res bona: utile, id est, res utilis. Id quod prope in reliquis uenustum est, in nomine gestum uulgare sit ac triuiale. Ideoq; dicendum putes elegantius. Carolus Magnus rerum gestarum magnitudine clarißimus est, quàm gestorum. Rerum ab Alexandro gestarum historia. Rebus gestis immortalem sibi maiores nostri gloriam peperere.
M. Cicero. Optima autem hæreditas à patribus traditur liberis, omniq; patrimonio præstantior gloria uirtutis, rerumq; gestarum cui dedecori esse, nefas & uitium iudicandum est.
Idem. Philippum quidem Macedonum regem rebus gestis &

gloria ſuperatum à filio, facilitate & humanitate uideo ſuperiorem fuiſſe.

Idem. Licet eadem de Pauſania Lyſandroq; dicere. Quorum rebus geſtis quanquam imperium Lacedæmonijs dilatatum putatur: tamen ne minima quidem ex parte Lycurgi legibus & diſciplinæ conferendi ſunt. Quis eſt enim qui ſi clarorum hominum ſcientiam rerum geſtarum uel utilitate, uel magnitudine metiri uelit, non anteponat oratori imperatorem.

Idem. Conciliantur autem animi dignitate hominis, rebus geſtis, exiſtimatione uitæ: quæ facilius ornari poſſunt, ſi modo ſunt, quàm fingi ſi nulla ſunt.

Idem. Neq; tamen illa non ornant, habiti honores, decreta uirtutis præmia, res geſtæ iudicijs hominum comprobatæ, in quibus etiam felicitatem ipſam deorum immortalium iudicio tribui laudationis eſt.

Idem. Petebam à iudicibus, ut illud ætati meæ, ut honoribus, ut rebus geſtis, ſi iuſto, ſi pio dolore me eſſe affectum uiderēt, concederent.

Idem de oratore. Cognoſcat etiam rerum geſtarum & memoriæ ueteris ordinem, maximè ſcilicet noſtræ ciuitatis, ſed & imperioſorum populorum & rerum illuſtrium.

Idem. Thucydides autem res geſtas & bella narat et prælia, grauiter ſanè & probe: ſed nihil ab eo transferri poteſt ad forenſem uſum & publicum.

Idem. Hanc ſimilitudinem ſcribendi multi ſecuti ſunt: qui ſine ullis ornamentis, monumenta ſolum temporum, hominum, locorum, geſtarumq; rerum reliquerunt.

Apud eundem M. Antonius. Poetas omnino quaſi alienā quadam lingua locutos non conor attingere, cum his me, ut dixi, oblecto, qui res geſtas, aut qui orationes ſcripſerunt ſuas, aut

qui ita loquuntur, ut uideantur uoluisse nobis, qui non sumus eruditißimi, esse familiares.

QVAE NOMINA IN GENITIVO PLVrali etiam ab oratoribus concisa sint eleganter, Cap. LX.

Genitiuorum syncope.

SExcentum exemplorum tum ex oratoribus tum ex poetis exprömptorum testimonijs præceptio hæc firmari poßit. Ea autem ad hanc est sententiam. Nomina composita deriuataue, eaq; præcipuè quæ gentem significant, in carmine non ineleganter in medio conciduntur, ut cœlicolum pro cœlicolarum, francigenum pro francigenarum, Priamidum pro Priamidarum. Nomina uero pecuniæ, ponderis, mensuræ ac numeri, ordinis eius cuius bini, terni, quaterni, duceni, treceni, & ducenti uel trecenti, aliaq; similia in oratione prosa lepide multum conciduntur in casu patrio numeri multitudinis. ut, Carolum, pro Carolorum, solidum pro solidorum, hæc enim ut latina Gallia nostra accipit, Philippeum, uel Philippum, utrunq; enim dictum inuenio, pro Philippeorum uel Philipporum, aureum pro aureorum, sestertium pro sestertiorum, cadum pro cadorum, medimnum pro medimnorum, denum pro denorum. His adiunge liberum pro liberorum, et in genere neutro duum pro duorum, differētiæ causa, ut placet Prisciano: & deum pro deorum,

Lucilius. His itidē ī cœna dabis ostrea millibus numū Empta.

Idem. Millia ducentum frumenti tolles medimnum, Vini mille cadum.

Idem. Maximus si argenti sexcentum ac mille reliquit.

Idem. Quid uero est centum ac ducentum poßideas millium?

* Indigē. *Pacuuius. Quem ætate exacta * indigum liberum lacerasti,*

orbasti,extinxisti.

Actius. *Reprime parumper, millia sex numum in arcam dimisi numariam.*

Decius Laberius. *De integro patrimonio meo centum millia numum memordi.* Memordi *prisce dictum.*

Martialis. *Ex insulis fundisq; tricies soldum.*

Plautus. *Vi coactus reddit ducentos, ac mille philippeum.*

Terentius. *Mille numum poscit.*

Idem. *Si talentum rem reliquisset decem.*

Suetonius. *Ego perdidi uiginti millia numum.*

Idem. *Octingenta numum millia diurna erogauit.*

Idem. *Ne pleps frumentorum causa frequentius à negotijs auocaretur, ter in annum quaternum mensium tesseras dare destinauit.*

Idem. *Subuersæ deum aræ.*

Plinius Iunior. *Offero tibi ad implendas equestres facultates trecenta millia numum.*

Quintilianus. *Quæritur & unde quid ortum, ut pestilentia an ira deum, an intemperie cœli, an corruptis aquis, an noxio terræ halitu.*

A. Gellius. *Ea multa fuerat talentum ferè quingentum.*

Idem. *Hoc facit numi nostratis denarium decem millia.*

Idem. *Id quoq; recte & probabiliter dici solitum. Mille denarium in arca est.*

Idem. *Qui in plebe Romana tenuissimi pauperrimiq; erant, nec amplius quàm mille quingentum æris in censum deferebant, Proletarij appellati sunt.*

Idem. *Memoriæ mandatum est Platonem philosophum tenui admodum pecunia familiari fuisse: atq; eum tamen tres Philolai Pythagorici libros decem millibus denarium mercatum.*

C. Plancus. Dedi operam deum benignitate, ut & celeriter me reciperem, & hic discessus nihil fugæ simile haberet.
Asinius Pollio. Bouillium debent esse latitudines, nec minores pedum denum, nec maiores quindenum,
Pub. Africanus. Qui spondet mille numum?
M. Varro. Hortensius supra decē millia cadū hæredi retulit.
Idem. Delphos Apollini munera missa, corona aurea pondo ducentum.
Sallustius. Præsidio quasi duū millium peditū montē occupat.
M. Cicero. Quis unquam in illo Iano inuentus est: qui L. Antonio mille numum ferret expensum.
Idem. An emat denario, quod sit mille numum.
Idem. Pro meo sodali, qui mihi in liberū loco, more maiorū, esse deberet.

In hac eadem sententia Priscianus fuit. Is enim libro septimo ad hanc fere sententiam scribit. Numum, inquit, liberum, sestertium, iugerum, modium, medimnum, senum, septenum, denum, pro numorum, liberorum, sestertiorum, iugerorum, modiorum, medimnorum, senorum, septenorum, denorum, frequenter etiam oratores per syncopam solent proferre.
M. Cicero. Iste unus inuentus est qui ex complexu parentum abreptos filios ad necem duceret, & parentes precium pro sepultura posceret liberum.

Liberum.

Idem. Quum afferat sestertium uicies quingenta.
Idem. Quis enim, qui tueri posit liberum pueritiam contra improbitatem magistratuum?
Idem. Et pueri annorum senum septenumq; & denum, senatorium nomen, uænundata sunt.
Idē. Sed tritici septies medimnū tollit. Sed id singulare putē:
Idem. Minus te iugerum posseßorem dico;

Idem. Si doceo iudices eos qui quadraginta millia modium lu crifaciunt.
Idem. Præfectum fabrum. Fabrum
Idem. Deum fidem. Idem. Millibus quadrágenis numum.
Idem. Pedum tricenum.

Frequentius tamen hac utitur Cicero & cæteri syncopa, in ijs nominibus quæ numeros uel mēsuras significāt. Hæc ille. Mar. Quoque Tullius de hac syncopa non tacuit. Verba cuius licet multum fœdata sint impudente scriptorum imperitia: ea tamen, aut eorum certe sententiam: quātum poterimus, integritati restituemus. Atq; etiam, inquit, a quibusdam sero iam emendatur antiquitas, qui hæc repræhendunt. Nam pro deum atq; hominum fidem; deorum aiunt. Ita, credo, hoc illi nesciebant. An dabat hanc licentiam consuetudo? Itaq; idem poeta qui usitatius contraxerat, Patrem meum factum pudet, pro meorum factorum: & Texitur exitium examen, capit pro exitiorum: non dicit liberum, ut pleriq; loquimur; quum cupidos liberum, aut in liberum loco dicimus: sed ut isti uolunt, Neq; tu unquam in gremium liberorum ex te genus. Et idem. Nanq; Aesculapij liberorum. At ille aliter in Chryse non solum Ciues antiqui amici maiorum meum, quod erat usitatum, sed durius etiam, Consilium socij, augurium atq; exitium interpretes. Itemq;. Pergit postquam prodigiū horriferum, portentum pauor. Quæ non sanè sunt in omnibus neutris usitata. Nec enim dixerim tam libenter armum iudicio, & si est apud eundem. Nihil ne ad te de iudicio armum accidit, quàm * centumuirum, ut censoriæ tabulæ loquuntur. Fabrum & procum audio dicere, non fabrorum & procorum. Planeq; duorumuirorum iudicium, aut triumuirorum capitalium, aut decemuirorum litibus iudicandis dico nun-

Meum factum.
Consiliū.
Auguriū.
Exitium
Prodigiū.
Syncope ubi nō fit.
Armum
* Cēturiā
Duū uirū
Triū uirū

quam. Atqui dixit Actius. Video sepulchra dua duum corporum. Idemq;. Mulier una duum uirum. Quid uerum sit intelligo: sed alias ita loquor ut concessum est, ut hoc, uel prob deum dico, uel prob deorum, alias ut necesse est, quum triumuirum non triumuirorum, quum sestertium & numum, non sestertiorum & numorum, quòd in his consuetudo uaria non est. Hæc ille.

Quibus docet cõtractionem hanc apud poetas ueteres in masculino genere, in neutro uero sæpius fieri solitam: docetq; in oratione soluta deum & deorum dici posse: liberum pro liberorum doctè usurpari. Itemq; duumuirum, triumuirum, decemuirum, sestertium, numum, aliaq; hoc genus omnia magis ex consu etudine dici.

Tam multa hæc quum aliorum, tum præcipuè M. Tullij Ciceronis exempla ascripsisse me non mirabitur is, qui à M. Fabio Quintiliano nouerit illa non probari, Centum millia numum, & fidem deum: ne ibi solœcismos duplices esse credat, quia numerus ibi & casus, ut ait, mutetur. Ideoq; denariorũ idem dixit. Eius uerba sunt. Abderites Protagoras, à quo decem millibus denariorum didicisse artem quam edidit, Euathlus dicitur.

Denariorum.

VERBA IN TEMPORIBVS A PRAETERITO IN UI EXEŨTE FACTIS Ĩ MEDIO CÕCIDI NÕ ĨUSITATE, CAP. LXI.

Syncope præteritorum in ui.

OBseruasse id multos in dicendi facultate non incelebres attendimus, ne in nomine solo syncopam esse dicamus, ut ea uerborum tempora in medio conciderẽtur, quæ à præterito in ui syllabam exeunte facta essent, ut, Amassem, audieras, redisses. Ideoq; Fabius Quintilianus audaciter potius quàm audacter, & emicauit non emicauit, &

conire non coire dicentibus: His, inquit, permittamus & audiuiſse & ſciuiſse, & tribunale & faciliter dicere, frugalis quoq; ſit apud eos non frugi. Nam *quo alio modo fiat frugalitas?* Aliaq; *huius generis multa.* Tandem *ſubſcribit.* Is *adijciat face et dice, & ſimilia.* Recta *eſt hæc uia : quis negat? ſed alia eſt & mollior & magis trita.* His *palam facit* Quintilianus *audiuiſse ſciuiſse, aliaq; hoc genus magis uſurpanda non eſse quàm tribunale, faciliter, frugale, face, dice.* Hæc *autem nemo conſuetudini (qui eruditorum conſenſus eſt) ſeruiens dicat: illa igitur omittenda ſint potius.* Marcus *quoq;* Cicero *eorum uſum non abnegans, conciſis utendum eſse potius cenſet.* Eius *uerba ſunt.* Quid? *quòd ſic loqui noſse iudicaſse uetant: nouiſse iubent & iudicauiſse. quaſi uerò neſciamus in hoc genere & plenum uerbum rectè dici, & imminutum uſitatè.* Itaq; *utrunq;* Terentius. Ego *tu cognatum tuum non noras?* Poſt *idem.* Stilphonem *inquam noueras.* Siue *plenum eſt, ſiue imminuutum, licet utare utroq;.* Hæc *ille.* Imminuto *autem uſum eum ſæpius fuiſse monimenta eius documēto ſunt.* Quorum *exempla ex multis pauca ſubſcribo.*

M. Cicero. *Qui quum inter ſe, ut ipſorum uſus ferebat, amiciſsimè conſalutaſsent.*

Idem. *Mira quædam ſe audiſse dicebat.*

Idem. *Et tanquam in ſchola prope ad* Græcorum *conſuetudinem diſputaſse.*

Idem. *Difficile eſt numerare quot uiri, quanta ſcientia, quantaq; in ſuis ſtudijs uarietate & copia fuerint, qui non una aliqua in re ſeparatim elaborarint: ſed omnia quæcunque poſſent, uel ſcientiæ perueſtigatione, uel diſserendi ratione comprehenderint.*

Idem. *Ego hac eadem opinione adductus ſcripſi etiam illud*

quodam in libello, qui me imprudente & inuito excidit, & peruenit in manus hominum, disertos me cognoſſe nonnullos, eloquentem adhuc neminem.

Idem. *Præſertim quum te unum ex omnibus ad dicendum maxime natum aptumq́; cognoßem.*

Idem. *Nec enim te iſta attigiße arbitrabar, quæ diligentißime cognoße, & undiq; collegiße, uſuq; doctum partim correxiße uideo, partim comprobaße.*

Idem. *Neminem eße oratorem paulo illuſtriorem arbitror neq; græcum neq; latinum, quem ætas noſtra tulerit, quem nõ & ſæpe tulerim, & diligenter audierim.*

Idem. *Sed profecto ſtudia nihil proſunt perueniendi aliquo, niſi illud quod eo quo intendas, ferat ducatq́;, cognoris.*

Idem. *De actione & de memoria quædã breuia, ſed magna cum exercitatione præcepta guſtaram.*

Idem. *Quam quum ſuauißima & maxima uoce legißet, admirantibus omnibus, quanto, inquit, magis admiraremini ſi audißetis ipſum?* Ex *quo ſatis ſignificauit, quantum eßet in actione, qui orationem eandem aliam fore putarit autore mutato.*

Idem de Themiſtocle. Intelligere *poßemus nihil ex illius animo quod ſemel eßet infuſum, unquam effluere potuiße, quum quidem ei fuerit optabilius obliuiſci poße potius quod meminiße nollet, quàm quod ſemel audißet uidißetue, meminiße.*

Idem. *Qui deniq; quemcunq́; in animis hominum motum res & cauſa poſtularit, eum dicẽdo uel excitare poßit uel ſedare.*

Idem. Ea *ſi paulo latius dixeris, expleris omnem expectationem diuturni deſiderij noſtri.*

Idem. Me *quidem, inquit, recte mones, idq́; mihi gratum eſt. ſed ne te quidem* Antoni *multum ſcriptitaße arbitror.*

Idem. Ego *tibi ullam cauſam maiorem committẽdam putem?*

Citius

Citius hercule ijs qui duorum scalmorum nauiculam in portu euertit, in Euxino ponto argonautarũ nauẽ gubernarit.

Idem. Ad consilium autem de repub. dandum, caput est nosse rempub. Ad dicẽdũ uerò probabiliter, nosse mores ciuitatis.

Idem. Hoc uero Crasso nihil facetius. Quum læsisset testis Silus Pisonẽ, quòd se in eum audisse dixisset: potest fieri, inquit, Sile, ut is unde te audisse dicis, iratus dixerit. Annuit Silus. Potest esse, ut tu non recte intellexeris. Id quoq; toto capite annuit, ut se Crasso daret. Potest etiam fieri, inquit, ut omnino quod te audisse dicis, nunquam audieris. Hoc ita preter expectationem accidit, ut testes omneis risus obruerit.

Idem. Gallus olim testis in Pisonem, quum innumerabilem Magio præfecto pecuniam dixisset datam, atq; Scaurus tenuitatem Magij redargueret: Erras, inquit, Scaure. Ego enĩ non Magium conseruasse dico, sed tanquam nudus nuces legeret, in uentrem abstulisse.

Idem. Ambiguorum autem complura genera sunt, quæ mihi uidentur melius noße qui dialectici appellantur: hi autem nostri ignorare, qui non minus noße debeant.

Idem. Defendebamus quicquid fuißet incõmodi in mancipio, id si uenditor scißet, neq; declaraßet, præstare deberet.

Idem. Si quis apud nos seruißet ex populo fœderato, seq; liberasset, ac postea domum reuenisset, quæsitum est apud maiores nostros, nũ is ad suos redisset, an amisisset hanc ciuitatẽ.

Est igitur cõcisio hæc tam mollis auribus tamq; iucunda: ut oratione eadem (quæ uarietate gaudet plurimum) non semel tantum inueniatur.

Verũ attendas uelim, i uocalẽ in huiusmodi oratoria cõcisiõe nõ geminari. Audisse enĩ redisset, seruisset, scisse, nõ audijsse, redijsset, seruijsset, scijsse dici exẽpla hæc te admoneãt. Nota.

V

CVIVS ET CVIAS QVO DICENDI GEnere usurpanda sint: quòdq; pro poßeßore dominus usitate dicatur, Caput LXII.

Cuius & Cuias.

TAbernarios plebeiosq; sermones illos, pro quo liber est, de qua patria aut natione est, quo fugere possis facilius, hic scribimus nomen cuius, cuia, cuium, de poßeßione, cuias uerò de patria aut natiõe dici. Dices igitur: Cuius liber est? cuia domus? cuium prædium? Domum uendidit is cuia non erat. cuias es? cuiatem te esse putem?
Virgilius. Cuium pecus? An Meliboei?
Terentius. Cedo cuium puerum hic apposuisti?
Apud Aul. Gellium formulæ cuiusdam illa uerba sunt. Profitebere in triduo proximo, quicquid inueneris sustulerisue dolo malo: aut domino suo cuium id censebis esse, reddes, uti qđ recte factum eße uoles.
A. Gellius. Tum prætorem ei, cuia res erat dixiße aduocatũ eum non habere.
Idẽ. In ipso enim iã uertitur, cuia est res, nõ in alio uñ petitur.
M. Cicero. Socrates quidem quum rogaretur, cuiatem se eße diceret, mundanum, inquit. Totius enim mundi se incolam & ciuem arbitrabatur.

Est qñ genitiuus cuius in eadẽ significatione usurpatur.
Maßurius Sabinus. Qui alienum tacens lucrifaciendi causa sustulit, furti obstringitur, siue scit cuius sit, siue nescit.
M. Cicero. Nauim petit ille cuius fuerat.

Ad interrogatiuum per cuium, per casum patrium, aut si pronomen formæ posterioris est, per casum eũdem in quo cuium positum sit respondendum eße, quia cognitum satis est, pretereo. Ascribo tamen pro poßessore dominum à luculẽ

tis scriptoribus non raro usurpari.

Aulus Gellius. Condemnatum quoq; furti colonum qui fundo quē cōduxerat, uēdito, possessiōe eius dominū interuertisset.

Idem. Furem esse hominis iudicatum, qui quū fugitiuus præter oculos domini forte iret, obtentu togæ tanquam se amiciens, ne uideretur à domino obstitisset.

Masurius Sabinus. Qui alienam rem attrectauit, quum id se inuito domino facere iudicare deberet, furti tenetur.

M. Cicero. Cn. Octauio, qui primus ex illa familia consul factus est, honori fuisse accepimus, quòd præclaram ædificasset in palatio, & plenam dignitatis domum: quæ quum uulgo uiseretur, suffragata dño nouo homini ad cōsulatū putabatur.

Idem. Ampla domus dedecori dño sæpe fit, si est in ea solitudo & maximè si aliquando alio domino solita est frequentari.

Idem. Odiosum est quum à prætereuntibus dicitur, O domus antiqua quàm dispari domino dominaris. Quod quidem his temporibus in multis licet dicere.

Admonitum satis te putem, quo sit modo nomen tuum tuis in libris scriptandum: ne pertinere spectare, aut alia hoc genus à uulgo prorsus detrita repetas.

Cuiatis genere utroq;, & neutro cuiate, quondam fuisse dictum non ignoramus.

Actius. Qui neq; cuiatis esset, unquam potuimus multi rogitantes scire.

Aupuleius. Is nimio festinādi studio pconē rogat cuiatis eēm.

Idem. Sed ut prius noritis qui sim & cuiatis, & quo quæstū nunc eam, audite. Cō:isa nūc nominagē tialia & patria.

Multa hoc genus uocabula sub finem nunc concisa, quæ in iis primo exibant, Priscianus enumerat. Qualia sunt Laurēs, Ferentinas, Capenas, Ardeas, Tyburs.

Ennius. Quos homines quondam Laurentis terra recepit: id est, Laurens.

Titinnius. Ferentinatis populus res græcas studet.

M. Cato. Lucius Capenatis.

Idem. Populus communiter Tusculanus, Aricinus, Lanuuinus, Laurēs, Coranus, Tyburtis, Pometinus, Ardeatis.

Idē. Samnitis dixit pro samnis.

Hæc autem uocabula sic concisa omnis esse generis eo doceare, q̧ Lucilius, ut idē ait, oleū Casinas ꝑ Casinate dixit.

GENITIVVS CVIVS AVT QVORVM, quando præponatur aut postponatur nomini substantiuo à quo regitur, Caput LXIII.

Cuius genitiui situs

ORatores non improbi excutiendi sunt ei qui eleganter dicere contendat, quorum ex lectione illud appareat. Quum genitiuus quorum aut cuius, a nomine substantiuo regitur cui præposita præpositio sit, tum genitiuus præpositioni simul & substantiuo nomini non ineleganter propterea præponitur, quòd uulgarium sermone huic genitiuo præpositio præponi solet. ut, Cuius ex amicitia. Quorum in domo. Cuius ab utilitate.

Aristoteles. Infinita est cupiditatis natura, cuius ad expletionem uiuunt plurimi.

Plinius. Verrius Flaccus autores ponit quibus credat, in oppugnationibus ante omnia solitum à Romanis sacerdotibus euocari deum cuius in tutela id oppidum esset, promittiq; illi eundem aut ampliorem locum apud Romanos cultumue.

Licinius Macer. Illi suam uitam mecum contendunt, quorum in corpore ita crebra sunt uulnera uitæ, noua cicatrici ut locus non sit.

Valer. Maximus de Daphida. Apollinem Delphis irridendi causa consuluit, an equum inuenire posset: quum omnino nullum habuisset. Cuius ex oraculo reddita uox est, inuenturum equum, sed ut eò perturbatus periret.

Apud M. Ciceronem tragicus aliquis poeta. Hiccine est Telamon ille modo quem gloria ad cœlum extulit, Quem spectabant, cuius ob os Graij ora obuertebant sua?

M. Cicero. Cuius cum patre magna mihi fuit amicitia.

Idem. Hæc enim senatuscõsulta nõ ignoro ab amicissimis eius cuius de honore agitur, scribi solere.

Idem. Eorum erat iste mos, qui tunc sophistæ nominabantur: quorum è numero primus est ausus Leontinus Gorgias in cõuentu poscere quæstionem, id est, iubere dicere qua de re quis uellet audire.

Idem. Ecce tibi exortus est Isocrates magister istorum omniũ: Cuius è ludo, tanquam ex equo Troiano innumeri principes exierunt: sed eorũ partim in pompa, partim in acie illustres esse uoluerunt.

Idem. Aspicite nunc eos homines atq; intuemini, quorum de facultate q̃rimus, q̃d ĩtersit inter oratorũ studia atq; naturas.

Idem. Quod idem de Demosthene intelligi potest, cuius ex epistolis intelligi licet, quàm frequẽs fuerit Platonis auditor.

Idem. Hoc genere antiqui iam ante Isocratem delectabantur, & maximè Gorgias, cuius in oratione plærunq; efficit numerum ipsa concinnitas.

Idem. Vt igitur in formis & in figuris est aliquid perfectum & excellens, cuius ad excogitatam speciem imitando referuntur ea quæ sub oculos ipsa non cadunt, sic perfectæ eloquentiæ speciem animo uidemus, effigiem auribus quærimus.

Huius etiam præceptionis modesta sit obseruatio. Ea prò

fecto perpetua non est.

M.Tullius. Quid Pericles? *de cuius dicendi copia sic accepimus, ut quum contra uoluntatem* Atheniensium *loqueretur pro salute patriæ seuerius: tamen idipsum quod ille contra populares homines diceret, populare omnibus & iucundum uideretur. Cuius in labris ueteres comici etiam quum illi maledicerent, quod tum Athenis fieri licebat, leporem habitasse dixerunt.*

Illud quoq; à uulgi sermone remotum inelegans non sit, modo sit parcissimum: ut genitiuus cuius aut quorum, substantiuo nomini cui apposita præpositio non est, à quo regatur, postpositus sit. ut, Literæ mihi tuæ redditæ sunt: elegantia quarum non parum multa est. Accessit ad me doctus uir, sermone cuius factus sum doctior.

Ennius. Multi *alij aduẽtãt, paupertas quorũ obscurat noĩa.*

Turpilius. *Nunc me ex aliorum ingenijs iudicat, intercapedo quorum amicitias leuat.*

Actius. *Sic multi, Animus quorum atroci iunctus malitia est Composita dicta ex pectore euoluunt suo.*

Composita, id est, simulata.

Quæ quum componas, dicta factis discrepant.

QVOD VOCATIVVS POST PRONOmen congruere uisus sit, Caput LXIIII.

Vocatiuus post pnomen.

NEC illud puto ingratum sit tibi candide lector, quod apud idoneos scriptores nõ infrequens est. Id autem est. Vocatiuum, qui in orationis fronte insolens est, post pronomen quum aliarum, tum secundæ personæ collocari frequentius. ut, Diu est quum literas tuas Guttane desidero. Ingenium tuum Ianuari, tuamq; in studijs diligentiã pro

bo. Facetias ingenij tui villice exosculor.

Liuius Andronicus. Te Andromacha pdudũ manu lasciuola ac tenellula capiti meo trepidulãs libẽs insolito plexi munere

Næuius. Ergo dedita opera te pater solum seduxi foras, ut ne quis esset testis tertius præter nos, tibi quum tonderem labias libens.

Idem. Lætus sum laudari abs te pater laudato uiro.

Propertius. Tollet nulla dies hanc tibi Roma notam.

Plautus. Nisi mihi annuus penus hic ab amatoribus congeratur, cras populo prostituam uos ò puellæ.

Terentius. Aliud si scirem qui firmare meam apud uos possem fidem, sanctius quàm iusiurandũ id polliceor tibi Laches.

Idẽ. Vide q̃ ĩmerito ægritudo hæc oritur mihi abs te Sostrata

An. Politianus. Tu nobis ĩuicte rex, imo uero solus occurisses

Idem. Cupio stu lijs ingeniolóq; meo, si detur, commẽdare me tibi Rex inuicte.

Idem. Hæc ego de me Rex indulgentissime scribo.

C. Memmius. Multa me dehortãtur à uobis Quirites, nisi studium reipublicæ omnia superet.

C. Cassius. Sunt tibi M. Tulli liberi propinquiq;.

M. Brutus. Nos Antoni te nulla lacessiuimus iniuria.

Diuus Augustus. Aetati tuæ mi Tyberi noli ĩ hac re ĩdulgere

M. Cicero. Nihil enim isti adolescẽti, neq; à natura, neq; à doctrina deesse sentio: eóq; magis est tibi Cotta, & tibi Sulpiti uigilandum ac laborandum.

Idem. Te mi Cornifici etiam atq; etiam rogo, ut omnia Lamiæ negotia, mea putes esse.

Idem. Quam dubitationem auunculus tuus Brute sustulit.

Idem. Quum defensionum laboribus senatorĩjsq; muneribus aut omnino, aut magna ex parte essem aliquando liberatus

retuli me Brute, te hortante maxime, ad ea studia, quæ retentã aĩo, remissa tẽporibus, lõgo interuallo intermissa reuocaui.
Idem. Persuade tibi mi Brute me petere præturam.
Idem. Quod quidem ego Brute ex tuis literis sentiebam.
Idem. Cupio iam uigiliam meam Brute tibi tradere.
Idem. Scio ut Flaminium sollicitari te Attice.
Idem. Quod tibi mi Cicero arbitror contigisse.
Idem. Licet enim mihi Marce fili apud te gloriari, ad quem & hereditas huius gloriæ & factorum imitatio pertinet.
Idem. Quam palmam utinam immortales dij tibi Scipio reseruent, ut aui reliquias persequare.
Idem. Melioribus etiam uerbis Metrodorus. Occupaui, inquit, te fortuna atq; cepi, omnesq; aditus tuos interclusi, ut ad me aspirare non posses.
Idem. Exponam enim uobis Quirites, ex quibus generibus hominum istæ copiæ comparentur.
Idem. Clamare contra quàm deceat, et quàm posit, hominis est, ut tu Catule de quodam clamatore dixisti, stultitiæ suæ quàmplurimos testes præconio domestico colligentis.
Idẽ. Ad mortẽ te catilina duci iussu cõsulis iãpridẽ oportebat.

PRONOMEN SPECIEI PRIORIS INFInitiuo cui preconstruitur postponi, Caput LXV.

ILLud inuenisse nos apud facundiæ beatioris homines, exempla ea quæ subscribimus abunde multum te doceant. Quum pronomen primitiuum ante se regit infinitiuus, infinitiuo postponi solet. ut, Contemni te putas quòd non rescribam. Mirari se pater ait, ad eum quòd non uenias. Vidisse se negat. Scipio Africanus & Antoninus Pius dicebant malle se unum ciuem seruare, quàm mille hostes occidere.

Aristoteles. Iason dicit ferre se grauiter, nisi regnaret: quia priuatus esse non posset.

Idem. Quale fecit, qui citharœdo pollicebatur, quanto melius cantaret, tanto se plura daturum. Postridie uero reposcenti promissa, pro uoluptate uoluptatem reddidisse se rĕspōdit

Plato. Illud quoq; considerare te oportet, nullum nostrum sibi soli natum esse: sed ortus nostri partem sibi patriam uendicare, partem parentes, partem amicos.

Ennius. Assectari se oēs cupiūt. Ibi assectari passiuè dicitur.

Actius. Trophæum ferre me à forti uiro pulchrum est: Sin autem & uincar, uinci à tali nullum est probrum.

Terētius. Eunuchū dixti uelle te: quia solæ utūtur his reginæ

Tertulianus. Augustus imperij formator ne dominum quidē dici se uolebat. Hoc enim dei est cognomen.

Suetonius. Referri se in palatium passus est.

Idem. Sæpe confessus exagitari se materna specie.

Plinius Iunior. Ipsa scripsisse se credidit.

Quintilianus. Tyrannus suspicatus à medico suo datum sibi uenenum, torsit eum, & quum id dedisse se negaret, accersit alterum medicum: ille datum ei uenenum dixit: sed se antidotum daturum: & dedit ei potionē: qua epota tyrānus decessit.

Idem. Isocrati obijciunt comici, docere eum quomodo peiorē causam meliorem faciat.

Idem. Si aliqua iusta ratione susceperis litem: cuius artis est, malam esse causam confiteri? Nisi forte tam hebes futurus est iudex: ut secundū id pronūciet, quod sciet narrare te noluisse.

Idem. Nemo dubitabit, quin si nocentes mutari in bonam mētem aliquo modo poßint (sicut posse interdum conceditur) saluos eße eos magis è repu. sit, quàm puniri.

Idem. Qui neq; fecisse se negabit, neq; aliud esse quod fecerit,

dicet, neq; factum defendet, necesse est in suo iure consistat.
Idem Cicero dicit scire se mirari quosdam, quòd is qui per tot annos defenderit multos: læserit neminem, ad accusandũ Verrem descenderit.
Aulus Gellius. Super hoc equo bucephalo dignum memoria uisum est, quòd ubi ornatus erat armatusq; ad prælium: haud unquam inscendi sese ab alio nisi à rege passus est.
Idem. Ea uerba significant quæsisse eos, an contra ius cõtraue morem faciendum pro amico sit.
Idem. Dixisset uoluisse se aream capitolinam deprimere.
Val. Maximus. Patri indicauerunt uidisse se in somnis, nescio à quo deorum spongia corpora sua pertergi.
C. Asinius Pollio. Illud uehementer admiror, non scripsisse te mihi.
Sallustius. Pompeius à prima adolescentia sermone fautorum similem fore se credens Alexandro regi, facta consultaq; eius quidem æmulatus erat.
Marcus Cato. Quo perspicuum est maiorem curam habere nos marsupij quàm uitæ nostræ.
M. Cicero filius. Emisse te prædium uehementer gaudeo: feliciterq; tibi rem istam euenire cupio.
M. Cic. Valde iubeo gaudere te, magna res gesta est.
Idem. A primo tempore ætatis iuri studere te memini.
Idem. Honestum illud Solonis est, quod ait uersiculo quodam senescere se multa in dies addiscentem.
Idem. Mirari se non modo diligentiam, sed etiam solertiam eius à quo essent illa dimensa & descripta.
Idem. Qui multa sunt sæpe perpessi, facilius ferunt quicquid accidit: obduruisseq; sese contra fortunam arbitrantur.
Idem. Consuetudinis magna uis est: pernoctant uenatores in

niue, in montibus uri se patiuntur.

Idem. Cui non sunt auditæ Demosthenis uigiliæ? qui dolere se se aiebat: siquãdo opificum antelucana uictus esset industria.

Idem. Tẽpus est, inquit, iam hinc abire me, ut moriar, uos ut uitam agatis. Vtrum autem sit melius, dij immortales sciunt.

Idem. Durior Diogenes, & id quidem sentiens: sed ut cynicus asperius proijci se iußit inhumatum. Tum amici. Volucribus ne & feris? Minime uero, inquit, sed bacillum prope, quo abigam, ponitote. Qui poteris? illi: nõ enim senties. Quid igitur mihi ferarum laniatus oberit nihil sentienti?

Idem. Zeno Cittiæus aduena quidam & ignobilis uerborum opifex insinuasse se in aliquam philosophiam uidetur.

Idem. O uerborum inops interdum, quibus abundare te semper putas Græcia.

Idem. Leuiculus sanè noster Demosthenes, qui illo susurro delectari se dicebat, aquam ferentis mulierculæ, ut mos in Græcia est, insusurrantisq; alteri. Hic est ille Demosthenes.

Idem. Vides sudare me iamdudum laborantem, quo modo ea tuear quæ mihi tuenda sunt.

Idem. Nihil erat quod homines his autoribus non posse consequi se arbitrarentur.

Idem. Illa uero deridenda arrogantia est, in minoribus nauigijs rudem esse se confiteri, quinqueremes, aut etiam maiores gubernare didicisse.

Idem. Salsa sunt etiam quæ habent suspicionem ridiculi abscondıtam, quo in genere est illud Siculi: cui quum familiaris quidam quereretur, qui diceret uxorem suam suspendisse se de ficu. Amabo te, inquit, da mihi de ista arbore quos seram surculos.

QVOD PRONOMEN PRIMITIVVM *participio & nonnunquam nomini adiectiuo, cuius quasi substantiuũ est, postponatur*, Cap. LXVI.

I*Nchoatum hoc ne relinquamus, illud quoq; nobis dicendum fuit.* Quum *participium aut nomen substantiuum habet pronomen primitiuum tanquam substantiuum, ei non insitate præponitur. ut,* Amantem *me contemnis.* Visu*rum me non despero.* Audito *eo gauisus sum.*

Plato. Eo *postquam deuenit quisquam, ut breui iam moriturum se opinetur: incidit in eum timor, & cura quædam eorũ quæ in uita superiore neglexit.*

Terentius. Egon, *qui ab orco mortuum me reducem in lucẽ feceris, sinam sine munere à me abire?*

Sueton. Ex *Augusti præscripto imperaturum se professus.*

Idem. Non *principem se sed ministrum egit.*

Idem. Ne*qua ei prouincia uiuo se committeret.*

Idem de D. Tyberio. *Ignotissimum quæsturæ cãdidatum nobilissimis anteposuit, ob epotam in conuiuio propinante se uini amphoram.*

Plinius Iunior. *Confido accessurum te sententiæ meæ.*

Plinius. *Defunctos sese multi fictilibus dolijs condi maluere.*

Quintilianus. Pythagoras *non sapientem se, ut qui ante eum fuerunt, sed studiosum sapientiæ uocari uoluit.*

Idem. *Desperantibus de eo cæteris medicis, adhibitus sanaturum se dixit, si is potionem à se datam bibisset.*

Idem. Nec *præceptor bonus maiore se turba, quàm ut sustinere eam possit onerauerit.*

Idem. Optimus *quisque præceptor frequentia gaudet, ac maiore se theatro dignum putat.*

Val. Maximus. Dixerunt sic eum finem ratum fore, si Phileni uiuos se ibi obrui paßi eßent. Idem de Alcibiade. Quo pallio amicæ dormiens opertum se uiderat: eodem interfectus & insepultus iacens contectus est.

M. Cicero. Existimāt enim dijs imortalibus se facilius satisfacturos, si eorū plaga pcußi afflictos se et stratos eße patiātur.

Idem. Legiones scribit Cato sæpe alacreis in eum locum profectas, unde redituras se non arbitrabantur.

Idem. Anacharsis epistola fertur his uerbis. Anacharsis Hannoni salutem. Mihi amictui est scythicum tegmen, calciamentum solorum callum, cubile terra, pulpamentum fames, lacte caseo carne uescor. Quare ut ad quietum me licet uenias. Munera autem ista quibus es delectatus, uel ciuibus tuis, uel dijs immortalibus dona.

Idem. Nec dubito quin legente te has literas, confecta iam res futura sit.

Idem. Illud quidem absurdum est quod quidam dicunt, parenti se aut fratri nihil detracturos commodi sui causa.

Idem. Siqui simulatione & inani ostentatione, & ficto non modo sermone sed etiam uultu, stabilem se gloriam consequi posse rentur, uehementer errant.

DE VERBALIBVS ADIECTIVIS NE*cesitatem quandam significantibus non aspernanda traditio,* Caput LXVII.

Gerūdiua nomina in dus & gerundia in dum cum uerbo est.

SCribendum porro censuimus de adiectiuis nominibus in dus aut in rus exeuntibus, quæ participijs futuri temporis similia sint. Verbum debeo, aut oportet, aut aliud quoduis hoc genus neceßitatem quandam significans, si cum infinitiuo paßiui uerbi sermone uulgari adiungitur: id omit-

tendum est, proq; infinitiuo usurpanda uox est quæ similis sit participio in dus exeunti cum uerbo sum. Sin autem infinitiuum actiui uerbi fuerit, illud in uocem participio futuri temporis in rus similem mutaturus sis. Sed quoniam infinitiui passiui quàm actiui frequentior usurpatio est: nomen in dus quã in rus dici solet usitatius. Si uero hoc uocabulum in dum sine substantiuo positum sit, id cum uerbo sum impersonalis uerbi significatum habere contendimus. ut, Videndum est, audiendum est, quale est à cœpi, cœptum est. Hoc autẽ exemplis clarius fit. Amicitia humanis rebus anteponenda est. elegantius dictum est, quàm debet anteponi: uel amicitiam oportet anteponi. Rempublicam curaturus es. Amicis obsequendum est.

Diogenes roganti qua ætate ducenda sit uxor: Iuuenibus, inquit, nondum: senibus nunquam.

Apud Philostratum Apollonius Tyaneus: Atrum, inquit, et sordidum putãdum est aurum quod ex lachrymis ortum est.

Aristoteles. Inuitus faciendus non est amicus.

Plato. Magistratus dandi sunt hominibus imperij minime cupidis.

Idem. Sacerdotum genus, ut lege habetur, intelligit docetq; quo pacto donaria dijs & sacra offerenda sint: qua item ratione uouendum sit, quidue boni à dijs petendum.

Quintilianus. Virtus, etiamsi quosdam impetus à natura sumit, tamen perficienda doctrina est.

Idem. Si animum dicas excolendum, similitudine utaris terræ: quæ neglecta sentes atq; dumos, exculta fructus creat.

M. Cicero. Discessi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in aliquas insidias incidendum, aut deueniendum in uictoris manus, aut ad Iubam confugiendum, aut capiendus tanquam exilio locus, aut consciscenda mors uoluntaria.

Idem. Rempublicam capessentes nec anxij futuri sunt, & cũ grauitate constantiaq; uicturi.
Huius ut raro usurpatio, ita rara exempla sunt: illius uero abunde multa præceptio proxima suppeditabit.

Nonnunquam uerbũ, debet infinitiuo adiungi inuenimus. Debet
Propertius. Sed tu non debes inimicæ credere famæ.
Quintilianus. Non, inquit, iudicio discipulorum dicere debet magister, sed discipuli magistri.
M. Cato. Pignoris capio ob æs militare, quod æs à tribuno ærario miles accipere debebat, uocabulum seorsum fit.

Ne autem gerundia, gerundiua, aut participia esse putes: id nobis ascribendum fuit. Huiusmodi necessitatem gerundia aut participia ignorant. Vt cum dicis. In curanda republica nominis fama comparatur: id est, in curatione reipub. ubi nulla prorsus necessitas est. Si uero respub. curanda est, ibi curanda participium est, sensum est huiusmodi, respublica curabitur. In illa item oratione rempub. curaturus es: si curaturus participium est, ita interpretare, rempublicam curabis. Adde quòd quum necessitatem significant, nullius temporis sunt. Ideoq; dicimus: Curanda est, curanda erat, curanda fuit, curanda fuerat, curanda erit.

Nec in Prisciani sententiam concedo, qui huiusmodi adiectiua in dus, significare id quod nomen dignus cum infinitiuo putat.

QVOD ADIECTIVA HAEC IN DVS, necessitatem significantia, datiuum regant non ablatiuum cum præpositione à uel ab, nisi perrarò, Caput LXVIII.

Gerũdiua dicta dati uumregũt

ILLud nobis propterea præcipiendum est, quia siquando uocabula hæc usurpant ij qui in literis abunde frequentes non sunt: ablatiuum cum præpositione à uel ab, non datiuum putant addendum. Id contrà usu uenire solet ijs qui eruditiores sunt. ut, Amici negotium mihi conficiendum est: dictum est usitatius quàm à me. Ignauia tibi fugienda est. Tibi prouidendum est, ne quam patiare iniuriam.

Plato. Nobis curandum nõ est admodum, quid de nobis multi loquantur: sed quid dicat is unus qui iusta iniustaq; intelligit, ipsaq; ueritas.

Actius. Tibi cautim adeundum est ad uirum.

Cautim, id est caute, antiquum est.

Decimus Laberius. Nimirum hoc die uno plus uixi, mihi quàm uiuendum fuit.

Catullus. Soles occidere & redire poßunt:
Nobis quum semel occidit breuis lux,
Nox est perpetua una dormienda.

Propertius. Est mala, sed cunctis ista terenda uia est.

Idem. Cui fuit indocti fugienda hæc semita uulgi,
Ipsa petita lacu nunc mihi dulcis aqua est.

Martialis. Desperanda tibi ingentis gloria fati.

Ouidius. Timeat male dicere pauper:
Multaq; diuitibus non patienda ferat.

Plautus. Aliud nomen quærendum est mihi.

Terentius. Vxor tibi ducenda est.

Idem. Restat Chremes, qui mihi exorandus est.

Idem. Frater est expectandus mihi.

Quintilianus. Perijße profecto confitendum est præteritum laborem, cui semper idem laborandum est.

Idem. Eum nemo potest æquare cuius uestigijs sibi quisque insistendum

sistendum putat.

Idem. *Hac de sponsione uobis iudicandum est.*

Idem. *Gerentibus bella non semper exercitus per plana & amœna ducendus est: sed adeundi plærunq; asperi colles.*

Idem. *Si regitur prouidentia mundus: administranda certe bonis uiris erit Respublica.*

Idem. *Ante omnia, futurus orator, cui in maxima celebritate & in media reipub. luce uiuendum est: assuescat iam à tenero non reformidare homines: neq; illa solitaria, & uelut umbratili uita pallescere.*

Idem. *Vt medicis non apparentia modò uitia curāda sunt: sed etiam inuenienda quæ latent, sæpe ea ipsis qui sanandi sunt, occultantibus, ita aduocatus plura quàm ostendūtur aspiciat.*

Idem. *Bonos homines bonasq; causas tuenti non sit metuendus ingratus.*

Idem. *Meminerimus tamen non per omnia poetas esse oratori sequendos.*

Apud Sallustium Cæsar. *Hoc item uobis prouidendum est.*

M. Varro. *Non quærenda est penula homini qui habet uirtutem.*

M. Cicero. *Non paranda nobis solum, sed fruenda etiam sapientia est.*

Idem. *Moriendum est omnibus.*

Idem. *Hæc Epicuro confitenda sunt.*

Idem. *Vita omnibus metenda ut fruges. Sic iubet necessitas.*

Idem. *Tibijpsi pro te erit maxima corona causa dicenda.*

Idem. *Erat hoc mihi dolendum.*

Idem. *Præter eos, qui quum sibi uiderent esse pereundum, cum omnibus potius quàm soli perire uoluerunt.*

Idem. *Quum uerò iurato dicenda sententia est, meminerit de-*

um se adhibere testem: id est (ut ego arbitror) mentem ipsam, qua nihil homini dedit ipse deus diuinius.

Idem. Medico diligenti priusquam conetur ægro adhibere medicinam, non solum morbus eius cui mederi uolet, sed etiã consuetudo ualentis & natura corporis cognoscenda est.

Idem. Catoni autem quum incredibilẽ tribuisset natura grauitatem, eamq; ipse perpetua constantia roborauisset, semperq; in proposito susceptoq; consilio permansisset, moriendum potius quàm tyranni uultus aspiciendus fuit.

Idem. Nihil autem magis cauendum est senectuti, quàm ne lãguori, desidiæ se dedat.

Vbi uero iungantur ablatiuo, illa exempla sunt, quæ sola legere meminimus. Alia esse non negamus, sed certe pauca esse affirmamus.

M. Cicero. Quid tandem à Socrate et Platone perfectisq; philosophis faciendum putes?

Idem. Gloria, quæ recte factorum plærunq; comes est, non ea à bonis uiris repudianda.

Idem. Neq; enim quæ tu propter magnitudinem & animi & ingenij moderatè fers, à te non ulciscenda sunt, etiam si non sint dolenda.

DE GERVNDIIS SEXTI CASVS, quòd in gerundiua mutẽtur elegãter, Cap. LXIX.

Gerundia in do.

LEgendis his nostris præceptionibus, ut id quoq; agnosceres, curauimus. Quum uulgari sermone gerundiũ casus ablatiui post se casum regens accusatiuum: id elegantius mutatur in nomen gerundiuum ablatiui casus, cui substantiuum accommodetur nomen, id quod casus erat accusan-

di:utrunq; eiusdem sit numeri, cuius erat hic accusatiuus. In utroq; numero id fit, sed maiorem nescio quo modo habet gratiã in plurali. ut, Euoluẽdis autoribus fit ut euadas doctior.
Mittendis literis amicitia crescit amplior.
Legendis tuis literis delectatus sum maxime.
Quintilianus. Ipse eos nondum opinabar satis maturuisse, quibus componendis, ut scis, paulo plus quàm biennium, tot alio qui negotijs districtus impendi: quod tempus non tam stylo, quàm inquisitioni instituti operis prope infiniti, & legendis autoribus, qui sunt innumerabiles, datum est.
Idem. Post impetratam studijs meis quietem, quæ per uiginti annos erudiendis iuuenibus impenderam.
Idem. Erudiendo nato tuo, cuius prima ætas manifestum iter ad ingenij lumen ostendit, non inutiles fore libri uidebántur.
Quo exemplo erudiendo, datiui casus, est.
Eiusdem enim sit si dicas erudiendo natum.
M. Cicero. Quid tam difficile, quàm in plurimorum controuersiis dijudicandis ab omnibus diligi?
Idem. Orationem autem latinam efficies profecto legẽdis nostris pleniorem.
Idem. Exercenda est etiam memoria ediscendis ad uerbum quamplurimis & nostris scriptis & alienis.
Idem. Hæc uel summa laus est uerbis transferendis, ut sensum feriat id quod translatum sit.
Idem. Hæc quidem ab ijs philosophis, quos tu maxime diligis Catule, dicta sunt: quod eò sæpius testificor, ut autoribus laudandis ineptiarum crimen effugiam.
In gerundijs alijs idem elegantiæ genus est: sed hoc auribus gratius est.

QVOD ABLATIVVS ABSOLVTE POsitus, in orationis principio aut ante uerbum præcipuum usurpari solitum sit, Caput LXX.

Ablatiui absolute ponendi in principio.

NEglecta oratorum sedula lectione ad hanc dicendi facultatem accedere nō poßis. Ea autem lectio, ut alia multa, ita illud quoq; in promptu tibi exponat. Ablatiuum quem grammatistæ dicunt absolute positum, poni in principio orationis, aut in medio, præcipueq; ante uerbum orationis quod sit præcipuum. ut, Lecto libro Platonis de animorum immortalitate Vticensis Cato se occidit. Lectis tuis literis gauisus sum. Mulier amissa pudicitia nihil habet reliqui quod laudandum putes. Eurylochus Pyrrhonis auditor in Helide quæstionibus discipulorum ita fatigatus est, ut abiecto pallio trans fluuium Alpheum tranauerit.

Plato. Iudex allato à se testimonio nullam in eadem causa ferat sententiam.

Idem. Nemo dijs inuocatis mendacium dicat, aut decipiat, nisi deo uelit odio esse.

Idem. Corporibus ebrietate diffusis procreandis liberis opera nulla danda est.

Idem. Qui uiuere sapereq; cupit maximè, sola ualetudinis commoditate retenta uigilet diutißime.

Plinius. Attalus affirmat scorpione uiso, si quis dicat duo, cohiberi, nec uibrare ictus.

Idem. Incendio inter epulas nominato, aquam sub mensa perfundi abominatur consensus gentium. Recedente aliquo ab epulis simul uerri solum: aut bibente conuiua mensam uel repositorium tolli inauspicatißimum iudicatur.

Idem. Crescente luna frumenta grandescunt.

Cornelius Celsus. *Neq; alienũ est dum premit morbus, clausis fenestris ægrum continere.*

Valer. Maximus. *Contractis leuibus quæq; sors obtulerat, nutrimentis, pertinaci spiritu flammam euomuit.*

Sallustius. *Ferè quem quisq; pugnando uiuus locum ceperat eum amissa animà corpore tegebat.*

Idem. *Lenita iam ira postera die liberalibus uerbis permulcti sunt.*

M. Cicero. *Stulti autem malorum memoria torquentur: sapientes bona præterita renouata grata recordatione delectant.*

Idem. *Re intellecta in uerborum usu faciles esse debemus.*

Idem. *Hæc prima definitio est, ut ægritudo sit animi aduersante ratione contractio.*

Idem. *Anaxagoram ferunt nuntiata morte filij dixisse, sciebã me genuisse mortalem.*

Idem. *Vt medici causa morbi inuenta curationem esse inuentam putant: sic nos causa ægritudinis reperta medendi facultatem reperiemus.*

Idem. *Animus appropinquante morte multo est diuinior.*

Idem. *Ego autem nobilium uita uictuq; mutato mores mutari ciuitatum puto.*

Idem. *Nonnulli omissa imitatione maiorum, suum quoddam institutum sequantur.*

Idem. *Crasso dicente, nemo tam arrogans qui similiter se unquam dicturum esse confideret.*

Ablatiuos duos nonnunquam in oratione eadem poni posse Valerianum illud contestatur. *Ablatiui bini absoluti.*

Carthagine capta uxor Asdrubalis exprobrata ei impietate, quòd à Scipione soli sibi impetrare uitam contentus fuisset: dextra læuaq; tres communes filios mortem non recusantes

trahens incendio se flagrantis patriæ obiecit.

Tres nonnunquam inuenias.

In fine orationis ablatiuus hic raro collocatur.

Vt apud Lucilium. Scaberat, ut porcus, cõtritis arbore costis

Item apud Ciceronem. Maximas uero uirtutes iacere omnes necesse est uoluptate dominante.

Ac rursum. Soleo sæpe mirari eorum impudentiam qui agũt in scena, gestum spectante Roscio.

QVOD NOMINA IN A EXEVNTIA *inclinamenti tertij, datiuum et ablatiuum numeri pluralis in atis quàm in atibus sæpius finiant: cuiusq; declinationis ac generis quondã fuerint,* Cap. LXXI.

A tertiæ in datiuo & ablatiuo pluralibus.

A Progymnasmatis nostris illud alienum nõ est. Sunt qui dicant nomina græca in a exeuntia (quæ nos mutuati tanquam latina, inclinamenti tertij usurpamus) fieri latina, si nominatiuo tum, adiungatur: ut poema, poematum: dogma, dogmatum. Illud tamen aliquantum multa lectione didicimus in omnibus casibus, inq; numero utroq; tertij esse inclinamenti, nisi in datiuo & ablatiuo casibus numeri multitudinis: ubi secundi inclinamenti ferè semper existunt. Aliter putem raro inuenias. Id etiam Prisciani auctoritate firmamus. In huiusmodi, inquit, nominibus: id est, neutris à, finitis, quæ sunt græca, frequenter inuenimus datiuum antiquos & ablatiuum plurales in is productam proferentes contra regulam tertiæ declinationis: quam seruant in cæteris casibus supradictorum nominum. Vt Cicero frequenter in Verrinis toreumatis dicit, & peripetasmatis, et emblematis.

In libro de signis. Nunc de peripetasmatis quomodo te expedias, non habes.
Idem in eodem. Scaphia cum emblematis.
Idem ad Herennium in quarto, De orationibus aut poematis. Hactenus Priscianus: qui idē Varronē citat in numismatis Plautus. Neq; fictum usquam est, neq; pictum, neq; scriptum in poematis.
Angelus Politianus. Persequerer nimium singula mi Ioannes, quæ ego in tuis poematis contra ueteres audacter statura deprehenderim.
Quintilianus. Vt quoties eßet occasio, extemporales eorum dictiones his uelut emblematis exornarentur.
Aulus. Gellius. Susq; deq; fero, aut susq; deq; habeo, his enim omnibus modis dicitur, uerbum est ex hominum doctorum sermonibus in poematis quoq; & in epistolis ueterum scriptum plurifariam.
Idem. Archilochum autem Nepos Cornelius tradit Tullio Hostilio Romæ regnante, iam tunc fuiße poematis clarum & nobilem.
Idem. Versus autem ipsos ex poematis Furianis, in quibus hæc uerba sunt, subdidi.
Idem. Scriptumq; inueniri in poematis Heluij Cinnæ.
Idem. C. Caluus in poematis laboriosum dicit, non ut uulgo dicitur, qui laborat, sed in quo laboratur. Durum, inquit, rus fugis, sed laboriosum.
Idem. Cinna in poematis.
M. Cato. Ex dolore, ex febri, ex siti, ex medicamentis bibendis, ex cataplasmatis, ex aluo lauando. Aluum genere uirili, prisce dictum puta.
M. Cicero filius. Multum enim mihi eripitur operæ in excri

bendis hypomnematis.

M. *Cicero. Huius ignoratione nõ modò in uita, sed sæpißime & in poematis & in oratione peccatur.*

A. *tamen Gellius theorematibus dixit. Eius uerba sunt. Theorematibus tantum nugalibus et puerilium isagogarum commentationumq; dilatrantes.*

Itemq; M. *Cicero poematibus. Quod, inquit, in poematibus & in picturis usu euenit in alijsq; compluribus, ut delectentur imperiti, laudentq; ea quæ laudanda non sint, ob eam credo causam, quòd insit in his aliquid probi: quod capiat ignaros: qui quidẽ quod in unaquaq; re uitij sit, nequeãt iudicare. Nonius tamen Marcellus poematis hic à Cicerone dictum adnotauit. Poematorum item non bonorum dixit Afranius. Sed de usitatiore dicendi genere hæc precepimus.*

A nũc tertiæ olim primæ

Illud ingratum nõ sit diuerticulum. Autore Prisciano huiusmodi græca nomina in a exeuntia, quæ in tum quondam ꝑnuntiata fuisse Celsus ait, aliquando fuere declinationis primæ, generisq; muliebris.

Plautus. Nunc ne hunc ornatum uos meũ admiremini, quòd ego huc processi sic cum seruili schema: id est, schemate.

Idem. Glaucomam ob oculos obijciemus: eumq; ita faciemus, ut quid uiderit ne uideat.

Pomponius. Cuiusuis leporis liber Diademam dedit.

Laberius. Nec Pythagoream dogmam doctus.

DE ANTIQVIS NOMINVM CASIBVS, *quiq; eorum nunc loco dicantur,* Caput LXXII.

Declinatio priscorum.

R*euerendæ illius antiquitatis scientia non minus iucunda quàm utilis est: ideoq; nobis consilium est partim*

dicere quæ quondam finitiones casuum fuerint: quæq; aut exoleuerint, aut in usu remanserint. Nomina igitur in a formæ primæ primum genitiuos in *as fecere, quemadmodum græca ea quæ in a purum desinunt, aut in δα, aut in θα, aut in ρα.*

Liuius Andronicus. *Atq; escas habemus mentionem.* Escas, *id est, escæ.* As genitiui primæ.

Idem. *Diua Monetas filiam docuit.*

Idem. *Mercurius, cumq; eo filius Latonas:*

Ennius. *Dux ipse uias.*

Næuius. *Inerant signa expressa quomodo Titani bicorpores gigãtes, magniq; Atlãtes Rũcus atq; Purpureus filij terras.*

Idem. *Venit in mentem hominum fortunas.*

Virgilius. *Nihil ipsa nec auras,*

Nec sonitus memor, aut uenientis ab æthere teli.

Sallustius. *Castella custodias thesaurorum.* Ibi *custodias pro custodiæ dictum esse* Asper *&* Seruius *autumant, quanquam non desint quibus aliter uisum sit.* Ex hac genitiui finitione *remansit solum genitiuus familias in compositione.* Paterfamilias *&* materfamilias *adhuc dicitur: quamuis paterfamiliæ quoq; &* materfamiliæ *dicatur.* Familias Familiæ

M. Brutus. *Itaq; patresfamiliæ domi sumus.*

Sallustius. *Filij familiarum, quorũ è nobilitate maxima pars erat, parentes interficerent.*

Mar. Cicero. *Itaq; ex his scribis, qui digni sunt illo ordine, patribus familijs uiris bonis atque honestis percõtamini.*

Post deinde factum est, ut genitiuus & datiuus diphthongo ai terminarentur: uti nominatiuus & uocatiuus numeri pluralis differentiæ causa in æ exiret, ut e x Lucilio *tradit* Quintilianus. *Id tamen à poetis dictum sæpius, ibiq; ferè diæresim esse attendimus.*

Lucretius. Effice, ut interea fera munera militiai.
Idem. Aulide quo pacto Triuiai uirginis aram
Iphianassai turparunt sanguine fœde.
Virgilius. Aulai in medio libabant pocula Bacchi.
Idem. Diues equum, diues pictai uestis & auri.
M. Cic. in Arato. Atq; oculos urget pedibus, pectusq; nepai
Idem. Serius hæc obitus terrai iussit equinis.

Gelij locus. P. tamen Nigidius aliter sensisse uidetur, nisi id eius ætate obseruatum est. Eius illa sunt apud Aul. Gellium uerba. Si huius terrei, inquit, scribas, i litera sit extrema: si huic terræ, per e, scribendum est. Nisi mendose hæc scripta sunt: sitq; scribendum huius terrai. Id quod eam faciat coniecturam: ut post Lucilij ætatem ea in scribendo fuerit differentiæ causa obseruatio, ut huius terrai & huic terræ scriberetur.

Abus finita in datiuo is quoque finiri. De huius declinationis datiuo & ablatiuo numeri pluralis, iam nobis quoq; dicendum sit. Laurentius Valla aliquantum multa fœminini generis nomina in a, exeuntia enumerat quæ in abus faciant ablatiuum. Ea quoq; in is exiisse ne dubites, exempla illa quæ sunt apud Priscianum proferimus.

Ennius. Filijs propter te obiecta sum innocens Nerei: id est, filiabus.

Plautus. Ego introibo & gratulabor uestrum aduentum filijs, id est, filiabus.

Idem. Qui talis est de natis suis: id est, natabus.

Eabus dextrabus ibus, p eis. Hæc autem quàm alia potius usurpanda censerem. Ea enim abus finitio nimium aspera sentitur: nisi in deabus, ambabus, duabus. Quis enim ex doctioribus iam quietis auribus possit audire eabus & dextrabus? Quamuis hoc Laberius, illud Hemina dixerit. Deniq; manibus dextrabus. Scriba pontifici

qui cum eabus stuprum fecerat. Sed ibus pro ijs ueteres dixisse ut commoneam, commonet me hic locus. Is olim in actō & ibus in dtō et ablatiuo plurali

Titinnius. *Aecastor si moratæ sitis ambæ ibus ut ego maioribus.*

Pomponius. *Agricola, nunc quando uoluisti facere: fac uoluptati sies ibus.*

Plautus. *Latrones ibus denumerem suspendium.*

Hoc minus tibi mirum sit, si noris latinòs priscos im, pro eum dixisse. Ex lege tabularum duodecim uerba illa sunt. Si nox furtum sit: si im aliquis occisit, iure cæsus esto. Vbi item occisit pro occidit prisce dictum esse attendas. In nominibus inclinamenti secundi, alius ac nunc sit apud ueteres usus non fuit: alia tamen scribendi obseruatio fuit. Nominum enim masculini generis patrium casum numeri singularis per i solum scribebant: numeri uero pluralis nominatiuum & uocatiuū, per ei diphthongum: ut huius amici, hi & ò amicei: ut ex P. Nigidio A. Gellius, & ex Lucilio Quintilianus tradidere. Id autem differentiæ causa factitatum est: cuius tam diligens apud eos ueteres obseruatio fuit, ut in dandi casu mendacei et furei per ei pro mendaci & furi scribendum esse Lucilius cēseat. Id quod coniecturam facit in ablatiuo quoq; mendaci & furi dixisse ueteres. Magna est enim fere in omni forma nominum datiui cum ablatiuo in uerbi fine cognatio. Fuit autem quum Latini pro i longa ei scriberent, quum alibi, tum maximè in fine uocabuli. ut Capteiuei & Menæchmei, pro Captiui & Menæchmi, quondam scripta fuisse argumenta in Plauti Captiuos & Menæchmos docent, quorum uersus literis primis constant: quæ sunt in his uocabulis Capteiuei & Menæchmei. Veis item pro uis, quæ uerbi uolo persona secunda est, quondam scribi solitum

Occisit

Ei pro i.

Menæchmei.

Veis

Priscianus testis est. Nomina autem declinationis tertiæ maiorem habent cum antiquitate diuersitatem in casu nominandi quàm in obliquis.

Nominatiui tertiæ antiqui.

Ne autem singula dicendo a præcipiendi breuitate longe nimium discederem: paucula illa dicta sufficiant: frux, uulturis carnis, nouembris, memoris, lactæ, supellectilis, fortis, trabes, scrobis, amentis, mentis, lentis, paris, ancipes, præcipes, bicipes, concordis, discordis, adipes in casu recto dixisse ueteres, abũde te doceat Priscianus. Qui idem te doceat in patrio casu dixisse ueteres, homonis, canceris, Iupitris & iupiteris mulcibris et mulciberis, lapis, Minonis, senecis.

Genitiuus quartæ in uis.

Sed ad declinationem quartam properandum est: cuius olim fuit genitiuus & datiuus, ut huius senatus & senatuis, huic senatu et senatui. Apud Noniũ Marcellũ illa exẽpla sũt. Nonius. Per deã sanctam Lauernã: quæ cultrix quæstuis est. Terentius. Texentem telam studiose ipsam offendimus, mediocriter uestitam ueste lugubri, eius anuis causa, opinor, quæ erat mortua.

Mar. Varro. Candidum lacte papilla quum fluit, signum putant partuis, quòd hic sequatur mulierem é partu liquor.

Idem. Eius enim saliuam esse fructuis ueneno.

Idem. Quæro utrum fructuis, an delectationis causa, fructus ut uendatis.

Idem. Perrexit in interiores partes domuis.

Idem. Primum de re familiari à patribus, secundo de uictuis cõsuetudine primigenia, tertio de disciplinis necessarijs uitæ.

Idẽ. Multo præditi pudore & pudicitia adolescẽtes, dixerũt cũ maiore patre eius graduis & ætate ad se stipendia facerẽt.

Idem. Eam nutricem oportet esse adolescentem, Anuis enim ut sanguis deterior, sic lac. Lac enim, ut quidam dicunt Phy-

sici, sanguinis spuma est.

Idem. *Itaq; domi rituis nostri, qui per deum* Fidium *iurare uult, prodire solet in compluuium.*

M. *hunc* Varronem *&* P. Nigidium *locutos fuisse aliter negat* Aulus Gellius.

Datiuum in u *sæpe dixit* Virgilius. *ut, Parce metu Cythe rea, manent immota tuorum Fata tibi.* Datiuus in u.

Idem. *Nanq; aliæ uictu inuigilant.*

Idem. *Concubitu indulgent.*

Idem. *Teq; aspectu ne subtrahe nostro.*

Idem *quoq; fecit* Lucilius. *Quòd sumptum atq; epulas uictu præponis honesto.*

Idem. *Anu noceo. Quo esse dicendum modo* C. Cæsar, *ut ait* Aulus Gellius, *censet.*

Nunc uero datiuus is qui ab usurpato genitiuo factus est, amplius non dicitur: nec dicitur genitiuus is à quo usurpatus datiuus inclinatus est. Nam à genitiuo senatus datiuus fit sena tu, quemadmodũ senatui fit ab eo quod senatuis est. Id quod in multis itidem factum attendimus. Vt fuit quum diceretur hic Iouis huius Iouis, & hic Iupiter huius Iupitris uel Iupite ris. hoc iter huius iteris, et hoc itiner huius itineris. Quid ob oletum quidq; retentum sit ignotum non est. Itemq; à datiuo mi factus est accusatiuus me, & à mihi mehe: quo usos fuiße tragicos ueteres, Quintilianus ait. Mihi & me retinuimus: mi & mehe cum autorum ætate penè perijt. Sed ad declinationem quintam iam accedimus. Iouis Iter Mi, et Mehe

Declinationis huius nomina ab antiquis inflectebãtur: ut hæc fames, huius fames famij & fame. Singulorum exempla dicam separatim: quo res ipsa sit manifestior. Genitiuus quintæ.

Ennius. *Postremæ longinqua dies quod fecerit ætas.*

Virgilius. Libra dies somniq; pares ubi fecerit horas.
Die tamen pro diei, non dies legit Priscianus.
M. Cicero. Equites uero daturos illius dies pœnas.
In eadem Diomedes sententia est.
Lucilius. Rugosum atq; famij plenum.
Pacuuius. Paulo pater supreme nostræ progenij patris.
Cn. Matius. Altera pars acij uitasset fluminis undas.
Idem. An maneat specij simulacrum in morte silentum.

Dij. Apud Virgilium. Munera lætitiamq; dij, id est, diei non dei legendum esse Gellius contendit, quamuis non desint ei qui reclament.
Sisenna. Romanos inferendæ pernicij causa uenisse.
C. Gracchus. Ea luxurij causa aiunt institui.
Mar. Cato. Pueri atq; mulieres extrudebantur famij causa.
M. Cicero. Quorum nihil pernicij causa diuino consilio & ui ipsa ac magnitudine rerum factum putemus.

Apud Nonium Marcellum in hoc Ciceronis & illo Sisennæ, pernicij non pernici legendum est. In quo eodem inferendæ non in re cernere scribendum putamus.

Fide. Ouidius. Prima fide uocisq; ratæ tẽtamina sumpsit: id ẽ, fidei.
Idem. Vtq; fide pignus dextras utriusq; poposcit.
Sallustius. Dubitauit acie pars.
Idem. Vix decima parte die reliqua.
Idem. At inde ulla munitionis aut requie mora processit ad opidum.
C. Cæsar huius die & huius specie dicendum putat.

In casu dandi facie non faciei dixerunt ueteres.
Lucilius. Qui te diligit, ætati facieq; tuæ se fautorem ostendat, fore amicum polliceatur.
Idem. Et primum inquit facie honestas accedit.

Exempla hæc quæ pro declinatione quinta deprompsimus, quum apud Nonium Marcellum & Priscianum sunt, tum præcipue apud A. Gellium. Quo eodem autore non pauci sunt qui in his duobus Lucilij exemplis facij legant. Vnde credendum dixisse ueteres huius & huic facij. Hinc putem genitiuum & datiuum huius & huic faciei quo utimur, factũ esse. Veteres enim, ut diximus, utq; docet Priscianus, finalem i, quæ longa est, per ei diphtongum scribebant. huius ergo et huic faciei trisyllabum scribebant. Vsus postea obtinuit: ut soluta diphthongo faciei diceretur syllabis quatuor: quemadmodum in alijs factum esse attendimus. Autore enim P. Nigidio mi qui scribit in casu interrogãdi, uelut quum dicimus mi studiosus, per i unum scribat non per e: at quum mei, tum per e & i scribendum est, quia dandi casus est. His doctissimus uir docet mi in genitiuo & datiuo dicendum esse, ratione autem scribendi differre. Nam in genitiuo mi, in datiuo mei scribendum. Sed quis iam non uidet hoc immutatum maxime? nam si genitiuus est, mei: si datiuus, mi scribimus. Mei etiam soluta diphthongo syllabis duabus enuntiamus. Eadem fortasse ratione in plurali numero poetæ nostri, dei & deis, ei et eis dissyllaba dicunt. Oratores enim dij & dijs, ij & ijs una syllaba dicunt. I autem litera ideo gemina scribitur: quòd solebant latinorum uetustissimi longas uocales geminare: ideoq; uijrtus et feelix in antiquis quibusdam numismatis uidisse se Politianus dicit. Quamobrem absurdum non sit dicere famij dissyllabum esse, quemadmodum eius nominatiuus aliiq; obliqui ab eo facti sunt. In his autẽ genitiuis q à nominatiuo in literas ies exeũte facti essẽt, i ultima nõ geminaretur, aut esset apocope.

Genitiuum pluralẽ declinationis huius per um syllabam efferri debere, ut speciem, materieum, luxurieum, præter *Genitiuus pluralis quintæ.*

dierum: sed consuetudine per rum efferri, Diomedes tradit. Specierum & speciebus latine dici posse negat M. Tullius. Eius uerba ascribimus. In diuisione, inquit, sunt formæ, quas Græci ideas uocant. Nostri, siqui hæc fortasse tractãt, species appellant: non pessime id quidem: sed inutiliter ad imitandos casus in dicendo. Nolim enim, nisi latine quidem dici possit, specierum & speciebus dicere. Et sæpe tribus casibus utendũ est. At formis & formarum uelim: quum utroq; uerbo idem significetur. Commoditatem in dicendo non arbitror negligendam. Hæc ille.

His Mar. Tullij uerbis adductus Quintilianus de duris asperisq; uocabulis loquens. Nec, inquit, plurimum refert nulla hæc, an prædura sint. Nam quid progenies genitiuo singulari quid species plurali faciet? Nec ibi spes dicendum est, ut quibusdam placet. Specierum scribere si auderemus, sententia multo esset facilior. Quæ hæc esset, huius progenies, & harũ specierum, quoniam prædura sunt, magis non sunt usui, quã si prorsus nulla essent. Superiora illa Ciceronis uerba admonent nos huius quintæ speciei plurales genitiuum datiuum & ablatiuum non usurpari, id nisi fiat in paucis, ut horum dierũ harum rerum. Facierum, quod M. Cato dixit, durũ est. Eius uerba sunt, Miror audere, atq; religionem non tenere, statuas deorum, exempla earum, facierum signa domi pro supellectili statuere.

DE GRAECIS VOCABVLIS, IN ORAtione latina qua sint declinatione usurpanda, Caput LXXIII.

Græcanicorũ quæ latinis declinatiò.

Apud Quintilianum exorta quæstio est de græcis uocabulis in oratione latina usurpatis, an eadẽ ratione per

per casus inclinari conueniat qua latina. Qui ætate Quintiliani aut paulo ultra fuere grammatici, ij censuere nominibus Græcis, græcas dandas esse declinationes. At ueteres linguam latinam facere ampliorem potentioremq; studentes, seq; instituti alienis egere nihil fatentes, ex ratione latina mutandum esse quicquam negauere. Ideoq; Castorē producta media enuntiabant: quia latina nomina ijsdem literis quibus castor exeuntia, ita enuntiari solent. Telamo, Plato, Simo, aliaq; hoc genus per o non per on dicebant: ut Cato, Cicero. nullum nomē latinum in on exit. Ideoq; autore Prisciano græca nomina in ων latina facias, si extremum n detrahas: ut quemadmodum ex latinis Græca facias, si literam ν adiungas. ut Cicero Κικέρων, Cato Κάτων. Telamonem, Platonem, Simonem, non Telamona, Platona, Simona, apud eos inuenias. Hic enim græcus est accusatiuus, ille latinus. Sosia, Phædria, Chærea: non Sosias, Phædrias, Chæreas, in poetarum latinorum fabulis legitur. Nam ut Priscianus itidem meminit, græca nomina in ας exeuntia, quorum genitiuus in ου est, detracta σ litera, fiunt latina: quemadmodum latina propria si assumunt s, græca fiunt. Vt, Μουρήνας, Σύλλας. Apud Cælium, inquit, Quintilianus, legimus, Pelia Cincinnatus. Et apud Messalam: Benefecit Euthia. Et apud Ciceronem Hermagora. Nec miremur, inquit, quòd ab antiquorom plærisq; Aenea & Anchisa sit dictus. De Aenea iam dixi. De Anchisa, ratio est. Græca nomina finis quorum est ης: si genitiuum ου terminant, ea latina facias mutando ης in α: ut, προφήτης ου: propheta æ. σοφιστής ου sophista æ. ποιητής ου: poeta poetæ. ἀγχίσης ου, Anchisa æ. Inde illud Virgilij. Coniugio Anchisa Veneris dignate superbo. Propertius etiam in casu nominandi Atrida latinè dixit. Nō ita Dardanio gauisus atrida superbo. Itemq;. Mar. Cicero in

Castorem. Telamo. Cicero. A non ancirorum propria. ης in α Atrida.

Thyesta — casu salutandi Thyesta dixit. Tu te, inquit, Thyesta damnabis, orbabisq; luce propter uim sceleris alieni? Ipsi uero Quintiliano placet latinam rationem sequi, quatenus decorum patitur. Neq;, inquit, iam Calipsonem, ut Iunonem. quanquam secutus antiquos. C. Cæsar, utitur hac ratione declinandi. Sed autoritatem consuetudo superauit. Sallustius quoq; Minonis

Minonis — dixit: Dædalum, inquit, ex Sicilia profectum: quo Minonis fugerat irã atq; opes. In quo imitatus est Syracusanos: qui ἥρον non ἥρως dicunt in casu nominandi. Præterea græca nomina uiris propria in ευσ exeuntia, ευς in es longã mutãdo sæpe latina fiunt. ut, Ἀχιλλεύς Achilles, περσεύσ Perses, à quo Persa

Vlysses. — sæpe dicitur latinè, Ὀδυσσεύς Vlysses, nec Vlyxem cum uulgo scribas. In hoc autem Dores sequimur: ut ait Priscianus. ij enim pro φιλεύς φίλης, pro Ὀρφεύς, ὄρφης, pro τυδεύς τύδης dicunt. Ex ijs alia per eus: ut Tydeus, Orpheus: alia per es, ut Achilles, Vlysses, à nostris dicuntur sæpius.

Est tamen quando in obliquis præcipuè utroq; modo à nostris dicta sint: quemadmodum poetæ Græci nomina in ευσ exeuntia, pro ijs quæ in ησ exirent usurpauere. Vt Ἀντιφατεύσ pro ἀντιφάτης, γηρυονεύσ pro γηρυόνης, Δαρεύς pro Δάρης.

Es in ei diphthongõ — Propertius. Idem Caucasea soluet de rupe Promethei.

Horatius. Heus peruiuacis ad pedes Achillei.

Idem. Laboriosi remiges Vlyssei.

Idem. Laboriosa nec cohors Vlyssei.

Idem. Cerite cera Digni remigiũ uitiosum Ithacensis Vlyssei

Idem. Haud male Thelemachus proles patientis Vlyssei.

Ouid. Nericius Macareus comes experientis Vlyssei.

Virgil. Iam ualidam Ilioni nauem, iam fortis Achatæ.

Idem. Vnius ob noxam & furias Aiacis Oili.

Nomina enim propria in es longam à Græcis profecta, incli-

namenti tertij genitiuum i, ut datiuum sæpe apud nostros ter minant. Vt, huius Demostheni, Aristoteli, Thucydidi, Euripidi: quàmuis dicat Quintilianus huius Achillis & huius Vlyßis ueteres dixisse. Es in i, in genitiuo.

Virgil. Troas relliquias Danaum atq; immitis Achilli.

Idem. Præcipuè pius Aeneas nunc acris Oronti,
Nunc amici casum gemit.

Idem. Quis talia fando Myrmidonum dolopumue aut duri miles Vlyßi.

Idem. Pelias & uulnere tardus Vlyßi.

Nec à nostris tantum poetis hoc genere dictum est. Nam in prosa oratione aliquando inuenire est.

Aulus Gellius. Herodotus homo fabulator in primo historiarum, inuentum esse sub terra scripsit Oresti corpus, cubita longitudinis habens septem, quæ faciunt pedes duodecim & quadrantem.

Idem. Poetarum sapientißimus auditores illos Vlyßi labores suos illustrißime narrantis, ubi loquendi finis factus, nõ exultare, nec strepere, nec uociferari facit.

Idem. Has undique uorsum indagines cupediarum maiore detestatione dignas censebimus, si uersus Euripidi recordemur.

Idem. Versus Euripidi ascribendos putaui.

M. Cicero. Sub pedibus profertur finita Booti.

Idem. In Timarchidi potestate sociorum pop. Ro. antiquißimorum atq; amicißimorum liberos, matres, bona, fortunasq; omnes fuisse. Datiuus ab es aut eus in i.

In casu dandi non deest exemplum Virgilij: hoc est. Orphi Calliopea, Lino formosus Apollo. Orphi à nominatiuo Orphes datiuus est.

Accusatiuus in ea ab es, pro eus

In accusatiuo tam apud poetas quàm oratores inuenimus exire in a nomina ea, quæ in es quàm in eus in casu nominandi sæpius exeunt. Ab exemplis ne discedam.

Ausonius. Fama est fictilibus cœnasse Agathoclea regem.

Statius. Iamq; arua gradu Theumesia, & arces
Intrat Agenoreas: ibi durum Etheoclea cernit.

Lucanus. Famulumq; tyranni Terribilem uisu traiecit Achillea ferro.

Quintilianus. Nec ignara philosophiæ, quum propter plurimos in omnibus ferè carminibus locos ex intima quæstionum naturalium subtilitate repetitos, tum uel propter Empedoclea in græcis, Varronem ac Lucretium in latinis: qui præcepta sapientiæ uersibus tradiderunt.

Idem. Quid Periclea? similem ne credimus Lysiacæ gracilitati, quem fulminibus & cœlesti fragori comparant comici, dum illi conuicientur?

Idem. Fictas ad imitationem fori cõsiliorumq; materias apud Græcos dicere circa Demetriũ Phelerea institutũ fere cõstat.

Sed hanc declinationum mutationem in contractis nominibus faciendam censemus.

Es in uocatiuo e facit.

In casu salutandi græca hæc nomina in es apud nos exeuntia, literam s de more Græcorũ perdunt, etiã in psa oratione.

M. Cicero. Vis ne igitur, inquit, ò Damocle, quoniam hæc te uita delectat, ipse eandẽ degustare, & fortunã experiri meã?

Idem. Bene Pericles quum haberet collegam in prætura Sophoclem, hiq; de communi officio conuenissent, & casu formosus puer præteriret, dixissetq; Sophocles. O puerũ pulchrũ Pericle. Ait enim Pericles. Prætorem Sophocle decet non solum manus, sed etiam oculos abstinentes habere.

Hoc sæpius, illa rarius multo usurpare poßis.

Nisi preceptio hæc nimium iam excreuisset, ex Prisciani sententia adiungerem nomina propria barbarorum, aut græcorum, quæ in es exeunt, prima & tertia declinatione à Latinis inflecti. ut Orontes, *huius* Orontæ *uel* Orontis, Orestes, *huius* Orestæ *uel* Orestis, Aeetes, Mithridates, Tigranes, Herodes, Timarchides, Euripides, Heraclides, Thucydides, Calimedes, Alcibiades, Herculides, Miltiades, Euclides, Gallipedes, Philistides, Anticlides, Philonides, Sothades, Simonides, Agathagides, Apollonides, Durides, Asclepiades, *aliaq́; hoc genus sexcenta. Hæc in declinatione tertia usurparunt sepius autores nominatißimi.* Es primæ & tertiæ

NOMEN PERSONAE DICI ELEGANtius quàm nomen domus, Caput LXXIIII.

Habitatorem p domo usurpari.

QVi apud musam Terentij diuerterit, hoc ei dicendi genus frequentarium esse agnoscet, ut quum domũ alicuius uulgus diceret, is personæ nomen, aut pro personæ nomine pronomen dicat propè semper. Vt ab amico uenio, potius quàm à domo amici. Apud patrem est. A patre exit.

Terentius. Quænam est hæc anus exanimata, à fratre quæ egressa est modo?

Idem. A me nescio quis exit.

Idem. Quisnam à nobis egreditur foras?

Idem. Huc deducta est ad meretricem Thaidem.

Idem. Meum uirum abs te exire uideo.

Idem. Huc à me quispiam egreditur.

Idem. Ostium concrepuit abs te.

Idem. Quid Bacchidem ab nostro affine exeuntem uideo?

Idem. Quisnam hinc à Thaide exit?

Idem. A nobis grauiter crepuerunt fores.
Huic eiusdē illud consimile est. Dona adsunt tibi à Phædria.
Plinius Iunior. Nuntius à Spurina uenio ad te.
Sallustius. Constituere ea nocte paulo post eum armatis hominibus sicuti salutatum introire ad Ciceronem, ac de improuiso domi suæ imparatum confodere.
Mar. Cicero. Ianitor interrogat: qs tu? A Marco tabellarius
Contra institutionem hanc illud Sallustianum est. Ille eos in domum. D. Bruti perducit, quòd foro propīqua erat, neq; aliena consilij propter Semproniam.

NOMEN GENTIS, ITEMQVE NOMEN loci quando ponatur elegantius, Caput LXXV.

Patriæ nomen pro gentis

ITalia ne tum quidem id negasset, quum ei latinus sermo domesticus erat. Id autem eiusmodi est. Vulgari sermone si loci nomen ponitur, eius loco nomen gentis non ineleganter positum est. Sin contra nomen gentis uulgo poni consueuit, elegantius loci nomen dictum attendimus. ut, Religionis Gallia obseruantior est. Anglia tyrannidis patiens nō est. Ad Italos profectus est.
Propertius. Ad cuius iacuit Græcia tota fores.
Plinius. Mirum de anseribus: à Morinis usq; Romam pedibus uenire.
Idem. Alliū cepasq; inter deos iureiurando habet Aegyptus.
Idem. Quartam lunam maxime obseruat Aegyptus.
Idē. In adorādo dexterā ad osculū referimus, totumq; corpus circūagimus. Quod in læuū fecisse Galliæ religiosius credūt.
A. Gellius. Cuius uim atq; arma toti græciæ cauendā metuendāq; inclytæ illæ Demosthenis orationes cōcionesq; notificāt.
Idem. Omnem illam postea librorum copiam Xerxes Athe-

narum potitus, urbe ipsa præter arcem incensa abstulit asportauitq́; in Persas.

Idem. *Pleraq́; Italia ad regem desciuisset.*

Valer. Maximus. *Quum inter Charthaginem et Cyrenas de margine agri pertinacißima contentio esset.*

Idē. *Age qd illud institutū Athenarū? quā memorabile? quòd cōuictus à patrono libertus ingratus, iure libertatis exuitur.*

Idem. *Ad senatum Macedonia de Decio Syllano, qui eam prouinciam obtinuerat, querelas per legatos detulit.*

Idē. *Nec Aegyptus quidē Romanæ humanitatis expers fuit.*

M. Cælius. *Ipsum apud Bellouacos circunsideri interclusum ab reliquo exercitu.*

M. Varro. *Deinde ad Siculos se applicauit.*

M. Cato. *Omnis Græcia gloriam atq́; gratiam precipuam claritudinis inclytißimæ decorauere.*

Mar. Cicero. *Sicilia tota, si una uoce loqueretur, hoc diceret.*

Idem. *Ille sapientißimus græciæ saucius lamentatur, uel modice potius.*

Idem. *Vt omittam græciam, quæ semper eloquentiæ princeps esse uoluit, atq́; illas omnium doctrinarum inuentrices Athenas, in quibus summa dicēdi uis & inuēta et perfecta ē.*

Idem. *Quorum princeps Socrates fuit, is qui omnium eruditorum testimonio, totiusq́; iudicio græciæ quum prudentia et acumine & uenustate, & subtilitate, tum uero eloquētia, uarietate, copia, quam se cunque in partem dedisset, omnium fuit facile princeps.*

Idem de Gorgia. *Isq́; princeps ex omnibus ausus est in conuētu poscere, qua de re quisq́; uellet audire. Cui tantus honos habitus est à græcia, soli ut ex omnibus non inaurata statua sed aurea statueretur.*

Idem. Herillus Hippias quum Olympiam uenisset maxima illa quinquennali celebritate ludorum, gloriatus est cuncta penè audiente græcia, nihil esse ulla in arte rerum omnium, quod ipse nesciret.

Idem de Pericle. Qui si tenui genere uteretur, nunquam ab Aristophane poeta fulgere & tonare, permiscere græciam diceretur.

Idem. Caria & Phrygia & Mysia, quòd minime politæ minimeq; elegantes sunt, asciuerunt aptum auribus suis opimũ quoddam & tanquam adipale dictionis genus.

Idem. Phaleræus Demetrius meo iudicio præstitit cæteris, cuius oratio, quum sedatè placideq; loquitur, tum illustrant eam quasi stellæ, quædam translata uerba atq; immutata. Trãslata dico ea, ut sæpe iam, quæ per similitudinem ab alia re, aut suauitatis, aut inopiæ causa transferuntur. Mutata, in quibus pro uerbo proprio subijcitur aliud quod idem significet, sumptum ex re aliqua consequenti. Quod quanquam transferendo fit, tamen alio modo transtulit, quum dixit Ennius, Arcem & urbem orbas, alio modo si pro patria arcem dixisset. & horridam Africam terribili tremere tumultu quum dixit pro Afris immutat Africam. Hãc hypallagen rhetores, quia quasi sumantur uerba pro uerbis. Metonymiam grammatici uocant, quia nomina transferuntur.

Idem. Verecunda debet esse translatio, ut deducta esse in alienum locum, non irruisse, atq; ut precario non ui uenisse uideatur. Et paulo post, Ne illa quidem, inquit, traductio atq; immutatio in uerbo quandam fabricationem habet sed in oratione. Africa terribili tremit horrida terra tumultu. Pro Afris est sumpta Africa. Neq; factum uerbum est, ut Mare saxifragis undis, neq; translatum, ut Mollitur mare, sed ora

nandi causa proprium proprio commutatum.ut, Desine Roma tuos hostis. Testes sunt campi magni.

Pluscula hæc Ciceronis uerba, quæ sit in hoc dicendi genere elegantia testantur abundé. Illa uero eiusdem ad præceptionem proximam præbent aditum. Grauis est, inquit, modus in ornatu orationis, & sæpe sumendus. Ex quo genere hæc sunt. Martem esse communem, Cererem pro frugibus, Liberum appellare pro uino, Neptunum pro mari, curiam pro senatu, campum pro comitijs, togã pro pace, arma ac tela pro bello. Hæc ille. Hæc autẽ poetis quàm oratoribus magis sunt familiaria. Sed Ciceronis uerba præscribamus. Quo item in genere, inquit, & uirtutes & uitia, pro ipsis in quibus illa sunt, appellantur, luxuries quam in domum irrupit, & quo auaritia aut fides ualuit, iustitia confecit. Videtis profecto genus hoc totum quum inflexo commutatoq; uerbo res eadem nuntiatur, ornatius, quum sint finitima illa minus ornata.

QVOD REI NOMEN QVAM PERSOnæ maiorem habeat uenustatem, Caput LXXVI.

IVuentuti studiosæ ad poliendam linguam id inutile non sit, ut ibi ponat substantiuum nomen inanimatam rem, & quasi accidens quoddam significans, ubi sermone cottidiano personæ nomen dici solitum est. ut, Amicitia uera in re incerta probatur, dictum elegantius est, quàm amicus uerus in re incerta probatur. Liberalitatem tollit ingratitudo. Quo altior felicitas est, eo maiorem in se commouet inuidiam. *Abstracta agentẽ significantibus frequẽtiora concretis.*

Aristoteles. Rhodi in plebem nobilitas insurrexit metu iudiciorum sibi quæ præparabantur.

Serenus. Callet senium arte uiuendi.

Propertius. Omnia post obitum fingit maiora uetustas

Maius ab exequijs nomen in ora uenit.

Plinius de medicis. Nulla præterea lex quæ puniat inſcitiam capitalem, nullum exemplum uindictæ: diſcunt periculis noſtris, & per experimenta mortes agunt.

Quintilianus. Etſi maxime hæc patiatur ætas robuſtior, tamen pueriles annos onerari non oporteat.

Idem. Siqui uero paulo ſunt uiuaciores, in his præſertim moribus iraſcuntur admonitioni, & taciti repugnant.

Idem. Satis eſt ſi puer omni cura & ſummo, quantũ illa ætas capit, labore aliquid probabile ſcripſerit.

Idem. Infirmitas à robuſtioribus ſeparanda eſt.

Idem. Aliter autem alia ætas emendanda eſt.

A. Gell. Pleraq; omnis uetuſtas ſic locuta eſt.

Val. Maximus. Q. Fab. Maximum Allobrogici filium, quẽ nimia patris indulgentia hæredem reliquerat, publica ſeueritas exhæredauit.

Idem. Neq; illo quiſquam ex paupertate parcior.

Idem. Plerunq; temeritatem caſus iuuat.

Idem. Pubertas canis ſuum honorem reddebat.

C. Marius apud Salluſtium. Bellum gerere me cum Iugurtha iuſsiſtis: quam rem ægerrimè nobilitas tulit.

Salluſtius. Bellum ſcripturus ſum quod populus Rom. cum Iugurtha rege Numidarum geſsit: primum quòd magnum et atrox, uariaq; uictoria fuit: deinde quia tum primum ſuperbiæ nobilitatis obuiatum eſt.

Idem. Superbia commune nobilitatis malum.

Idem. Antea pleraq; nobilitas inuidia æſtuabat, & quaſi pollui conſulatum credebat, ſi eum, quàmuis egregius, homo nouus adeptus foret.

Idem. Contra eos ſumma ope nitebatur pleraq; nobilitas.

Mar. Cic. Pub. Crassum ex omni nobilitate dilexi plurimū.
Idem. Adolescentia uoluptates prope intuens magis lætatur sed delectatur etiam senectus procul eas spectans tantum, quantum sat est.
Idem. Nihil autem magis cauendum est senectuti, quàm ne lā guori & desidiæ se dedat.
Idem. Habet autem ut in ætatibus autoritatem senectus, sic in exemplis antiquitas.
Idem de M. Antonio. Cui uel primas eloquentiæ partes patrum nostrorum tribuebat autoritas.
Idem. Atq; etiam à quibusdam sero emendatur antiquitas:
Idem. Hæc ætas nostra præter te Crasse, qui tuo magis studio quàm proprio munere aliquo disertorum ius à nobis ciuile didicisti, quod interdum pudeat, iuris ignara est.
Idem. Dies deficiet, si uelim paupertatis causam defendere.
Idem. Caret oculis odiosa cæcitas, liberis orbitas.
Idem. Quale bellum nunquam Barbaria cum sua gēte gessit.

INVIDERE QVEM CASVM regat, Caput LXXVII.

Hanc nostram Progymnasmaton scriptionem, puto, non inuidebunt ij qui in literis excutiendis attentiores sunt. ij enim utpote sapientes ab inuidia abstinent. Deinde quæ scribimus, testimonijs ampliter comprobamus. Quale hoc est. Inuidere cum accusatiuo atq; datiuo casu coniunxere ueteres: quod ætatis huius doctiores elegantioresq; repetunt. ut, Mihi felicitatem inuidisti, qui amicum a me abduxisti. Diuitias tibi inuideo. Gloriam inuidere solent ij quibus nimia ignauia est. Inuideo.

Actius. Florem quisnam liberum inuidit meum.

Virgilius. Liber pampineas inuidit collibus umbras.
Idem. Ascanio ne pater Romanas inuidet arces?
Aelius Spartianus de D. Hadriano. In colloquijs etiã humillimorum ciuilißimus fuit, detestans eos qui sibi hanc uoluptatem humanitatis seruantis fastigium principis, inuiderent.
Plinius Iunior. Quid inuidetis bonam mortem?
Idẽ. Non enim ego, ut mihi, inuideo alijs bonũ quo ipse careo.
Quintilianus. Verborum uero figuræ, & mutatæ sunt semper, & utcunq; ualuit consuetudo, mutantur. Itaq; si antiquũ sermonem nostro comparemus, penè iam quicquid loquimur figura est. Vt huic rei inuidere, non ut omnes ueteres, & Cicero præcipuè, hanc rem, & incumbere illi non in illum, & plènum uino non uini, & huic non hunc adulari iam dicitur.
Aulus Gellius. Cuius operis pulchritudinem præstantiamq; ira percitus Rhodijs inuidebat.
M. Cicero. Vt enim uidere, sic inuidere florem rectius quã flori dicitur.
Idem. Ab inuidendo autem inuidentia recte dici potest, ut effugiamus ambiguum nomen inuidiæ, quod uerbum ductum est à nimis intuendo fortunam alterius. Vt est in Menalippa.
Florem quisnam liberum inuidit meum? (mus.
Inuideo flori dici poße, prſus ne ipsi negemus, hæc ascribi-
Quintilianus. Ex græco uero translata uel Sallustii plurima, quale est, Vulgus amat fieri, uel Horatij. Nã id maxime probat hoc Ciceronis. Nec longæ inuidit auenæ, & Virgilij Tyrrhenum nauigat æquor.
C. Marius apud Sallustium. Inuident honori meo.
M. Cic. Nonnulli inuident eorum laudi, quos in repub. probari uident.
Alias quoq; idem dicit. Inuident autem homines maximè pa

ribus aut inferioribus, quum se relictos sentiunt.

Quod dicendi genus putarem eße uenustius, si rei potius quàm personæ nomen in casu dandi collocatum eßet, sed prius præponderat.

QVOD CVM VERBO IGNOSCERE, *nomen rei pro nomine personæ non inusitatè dicatur.* Caput LXXVIII.

PRæceptionis huius breuitati ignosces, si ea fuerit quæ te satis doceat. Is *domesticus sermo est,* Ignosce *mihi q̃a fui nimium tardus mittere ad te literas amicitiæ nostræ testes.* Is *uero multo sit ornatior, ubi nomen substantiuum delictum significans, in dandi casu collocetur. ut, Quòd literas amicitiæ nostræ testes prius non miserim, tarditati meæ ignoscas.* Negligentiæ *tuæ nõ ignosco.* Pudori *meo pater ignouit.* Ignosco.

Propertius. *Omnia me lædent, timidus sum, ignosce timori.*

Plautus. *Stultitiæ, adolescentiæq; eius ignoscas.*

C. Trebonius. *Ignosces etiam iracundiæ nostræ.*

M. Cicero. *Ignoscas breuitati literarum mearum.*

Idem. *Ignosce timori nostro.*

Idem. *Noli ignoscere hæsitationi meæ.*

Aliquanto *diuersum illud est, quod* Plautus *dicit.* In *castra ex urbe ad nos ueniunt flentes principes,* Velatis *manibus orãt ignoscamus peccatum suum.*

Nomen personæ adiunctum aliquando inuenias.

M. Cic. *Mihi enim uolo ignosci, cæteris ipse non ignosco.*

QVOD SVBSTANTIVA NOMINA AB *adiectiuis facta pro adiectiuis ipsis lepide multum & usitate dicantur,* Caput LXXIX.

Abstracta LEctoris quoq; diligentia illud non raro à summæ facũdiæ uiris solitum dici inueniat: ut quum sermone domestico adiectiuum est cum substantiuo, tum ab eo adiectiuo substantiuum quoddam fiat, à quo substantiuum alterum in casu patrio regatur. Vt, Beneuolentiæ in me tuæ magnitudo me delectat. Domestico sermone diceretur: magna tua in me beneuolentia, &c. Hominis ingratitudine peius nihil terram creare ex receptis autoribus didicimus. Ingenij tui facilitas id facit, ut amem te plurimum.

Aristoteles. Improbitas hominum insatiabilis est.

Plinius Iunior. Te memorem huius muneris, amicitiæ nostræ diuturnitas spondet.

Idem. Facilitas terræ imbecillis cultoribus fatigatur.

Plinius. Auricularum magnitudo loquacitatis & stultitiæ nota est.

Idem. Leonum feritas inter se non dimicat.

Quintilianus. Cantus uocis plurimum iuuat sociata neruorum concordia.

Idem. Ideoq; maior adhibenda tum cura est, ut teneriores annos ab iniuria sanctitas docentis custodiat, & ferociores à licentia grauitas deterreat.

Idem. Carendum est non solum crimine turpitudinis, uerum etiam suspicione.

Idem. Tanquam instituendis artibus magis sit apta mediocritas præceptoris.

Valer. Maximus. Lento enim gradu ad uindictam sui diuina procedit ira, tarditatemq; supplicij grauitate compensat.

Idem. Eaq; nouitas pugnæ unicum campanæ perfidiæ debilitauit auxilium.

Ser. Sulpitius. Nullus dolor est, quem non longinquitas tem

poris minuat atq; molliat.
Sallustius. *Generis humilitas fauorem addiderat.*
M. Cicero. *Breuitas tuarum literarum me quoq; breuiorem in scribendo fecit.*
Idem. *Quae si longior fuerit oratio, cum magnitudine utilitatis compare tur: ita fortasse etiam breuior uidebitur.*
Idem. *Et quoniam de impudentia dixit, castigemus etiam segnitiem hominum atq; inertiam. Nam si esset ista cognitio iuris magna ac difficilis: tamen utilitatis magnitudine deberet homines ad suscipiendum discendi laborem impellere.*
Idẽ. *Rei magnitudo usum quoq; exercitationemq; desiderat.*
Idem. *Facillime quanta oratorum sit, semperq; fuerit paucitas, iudicabit.*
Idem. *Quamobrem mirari desinamus, quae causa sit eloquentium paucitatis.*
Idem. *Formae autem dignitas coloris bonitate tuenda est, color exercitationibus corporis.*
Idem. *Ac uocis quidem bonitas optanda est.*
Idem. *Maleuolentia facit hominum, ut nonnulla durius quã à te facta sint, proferantur.*
Idem. *Sit ista in Graecorum leuitate peruersitas: qui maledictis insectantur eos à quibus in ueritate dissentiunt.*
Idem. *Iamdiu propter hyemis magnitudinem nihil noui ad nos afferebatur.*
Idem. *Contemno magnitudinem doloris, à quo me breuitas tẽporis uindicabit ante penè quàm uenerit.*

Ex hoc dicendi genere Tullianũ illud esse putamus. Theophrastus à diuinitate loquendi nomen inuenit.
Idem. *Nulla est tanta humilitas, quae dulcedine gloriae non tangatur.*

Substantiuum hoc ab adiectiuo factum in casu genitiuo inuenire licet.

Quale illud est M. Ciceronis. *Pueris non omnem licentiã ludēdi damus: sed eã quæ ab honestatis actionibus nõ sit aliena.*

Quando etiam adiectiua duo sunt, eorum alterum in hoc genus nomen substantiuum mutare inelegans non sit. ut, Docta *literarũ tuarũ facilitas elegansq; uenustas admirabilis est.*

Vegetius. *In certamine bellorum exercitata paucitas ad uictoriam promptior est quàm rudis & indocta multitudo, exposita semper ad cædem.*

Quintilianus. *Apelles imaginem Antigoni latere tantum altero ostendit, ut amißi oculi deformitas lateret.*

Idem. *Non austeritas eius tristis, non dissoluta sit comitas.*

Valer. Maximus. *Nulla tam modesta felicitas est, quæ malignitatis dentes euitare poßit,*

TERRA GALLIA PRO EO QVOD *est Gallia, aliaq; hoc genus ab* A. Gellio *dici usitatius,* Caput LXXX.

Terra

E*Orum qui in terra* Italia *nati sunt, nemo fuit quisquã, quem ego legerim: qui sæpius quàm* Aulus Gellius *dicendi genus hoc usurpet. Quum enim regionis nomẽ ei dicendum est, terram præponere solet. ut,* In terra Francia *habito.* Carolus *terræ* Hispaniæ *Rex paucis ante diebus* Romanorum *Rex creatus est.* In terra Picardia *natus sum.*

Aristoteles. Andron Argiuus *per arida terræ* Lybiæ *loca sine potu iter agebat.*

Tibullus. *Non tibi si precium* Campania *terra daretur.*

Catullus. *Nunc* Celtiberus Celtiberia *in terra*
Quod quisq; minxit, hoc solet sibi mane

Dentem

Dentem atq; rufam defricare gingiuam.

A. Gellius. *Halyattes autem Rex terræ Lydiæ more atq; luxu barbarico præditus, quum bellum Milesiis faceret, ut Herodotus in historijs tradit, concinnentes habuit fistulatores et fidicines, atq; fœminas etiam tibicinas in exercitu, atq; in procinctu habuit lasciuientium delitias conuiuiorum.*

Idem. *Qui ortus terra Hispania foret.*

Idem. *Quumq; Annibal terram Italiam laceraret atq; uexaret, uexatam Italiam dixit Cato ab Annibale.*

Idem. *Philippus Amyntæ filius terræ macedoniæ rex.*

Idem. *Adolescens è terra Asia de equestri loco, lætæ indolis moribusq; & fortuna bene ornatus.*

Idem. *Eos dixisse hominē, quū inde irent, in terra Italia fuisse*

Idem. *Esse in mōtibus terræ Indiæ homines caninis capitibus & latratibus: eosq; uesci auium & ferarum uenatibus.*

Idem. *Histrio in terra Græcia fuit fama celebri.*

Idem. *Imperator Pœnus, in terra Sicilia bello Carthaginiensi primo obuiam Romano exercitui progreditur.*

Idem. *Eumq; habuisse equum natum Argis in terra Græcia.*

Idem. *Quum oppidum Tholosanum in terra Gallia Q. Cæpio consul diripuisset, multumq; auri in eius oppidi templis fuisset: quisquis ex ea direptione aurum attigit: misero cruciabiliq; exitu perijt.*

Idem. *Mausolus fuit, ut M. Tullius ait, rex terræ Cariæ.*

Idem. *Scipio pauca præfatus, quæ dignitas uitæ suæ atque gloria postulabat. Memoria, inquit, Quirites repeto d em esse hodiernum quo Annibalem Pœnum imperio nostro inimicissimum magno prælio uici in terra Africa, pacemq; & uictoriam uobis peperi insperabilem.*

Idem. *Psyllos quondam fuisse in terra Africa.*

Idem. Multos in terra Vmbria unum & eundem diem esse dicere à meridie ad insequentem meridiem.

Idem. Sed quod ait uentum qui ex terra Gallia flaret Circiũ appellari, M. Cato in libro originum eum uentum Certium dicit non Circium.

Idem. Bellum deinde in terra Græcia maximum Peloponesiacum, quod Thucydides memoriæ mandauit, cœptum est.

C. Gracchus. Vti in terra Græcia quo in tempore tragœdus gloriæ sibi ducebat, talentum magnum ob unam fabulam datum esse: homo eloquentißimus ciuitatis suæ Demades ei respondisse dicitur. Mirum tibi uidetur si tu loquendo talẽtum quæsisti? Ego, ut tacerem, decem talenta à rege accepi.

Non ita dißimile illud est Mar. Ciceronis. Consistunt in his uectigalibus, quæ habent in prouincia Gallia.

QVOD NOMINIBVS VRBIVM PROprijs adiungi præpositio poßit, quòdq; eadem à nominibus regionum detrahi posit, Cap. LXXXI.

Propria locorũ minorũ cum præpositione.

Nominibus proprijs urbium, si motus aut quies significatur, præpositionem addi posse, quæ eadem addenda sit nominibus regionum, preceptionibus grammatistarum ita traditum est, ut si quis contradicat, solœcissare uulgo credatur. Nos autem ita ut traditum est, obseruari sæpius non dubitamus: sed si quis contradicat, eum solœcissare negamus: quamuis solœcismum esse per additionem aut detractionem nonnullis persuasum sit, ut ait Quintilianus. Sed qđ dicimus autoritate id firmamus.

Statius. Arripit extemplo Maleæ de ualle resurgens.
Notum iter ad Thebas.

Virgilius. Illis qui ad Troiam forte diebus Venerat.

A.Gellius. Nauigabamus à Caßiopea ad Brundusium mare Ionium & uastum & iactabundum.

Idem. Ab Aegina in Piræum complusculi homines eadem in naui transmittebamus.

Valer. Maximus. Solon qui Pisistrati tyrannidem primus ui dit orientem,& solus armis opprimi debere palàm dictitare ausus est, senectutem Cypri profugus exegit.

Idem. M.Bibulus uir amplißimæ dignitatis & summis hono ribus functus,quũ in Syria moraretur prouincia, duos egre giæ indolis filios suos à Gabinianis militibus Aegypti occisos cognouit.

Idem. Natura quid ita syluestres capreas Cretæ genitas tan topere dilexerit, sagittis confixas ad salutare auxilium herbæ Dictami tantum non suis manibus deducit,efficitq; ut con cepta ea continuo & tela et uim ueneni uulneribus respuãt.

Idem. Cœnanti enim apud Scopam in Cranone, quod est in Thessalia oppidũ,nunciatũ est duos iuuenes ad ianuã uenisse.

Seruius Sulpitius. Postero die,quum ab eo digressus essem, eo consilio,ut ab Athenis in Bœotiam irem.

Idem. Postridie eius diei quum ab Athenis proficisci in animo haberem.

Sallustius. Brutus ab Roma aberat.

M.Cicero. Sed quid ego hæc ad te,cuius domi nascũtur? γλαῦκα εἰς Ἀθήνας,id est,noctua in Athenas.

Idem. Circiter idus sextiles ab Epheso in Syriam nauibus profectus est.

Nomina uero urbium propria inclinamenti tertij, cum uerbo quietem significante in ablatiuo,non in datiuo,ut persuasum multis est,collocantur.

Ausonius. Armatam Venerem uidit Lacedæmone Pallas.

Quintilianus. Minus Lacedæmone studia literarum, quam Athenis honores merentur.

Val. Maximus. Theopompus primus instituit ut Ephori Lacedæmone crearentur.

M. Cicero. Quem si arbitrarer esse Sycione.

Idem. Adolescentium greges Lacedæmone uidimus ipsi.

Virgilium autem solitum esse collocare nomina locum significantia, siue propria sint, siue communia, sine præpositione in casu eo in quo cum præpositione collocari solent, hic solum nobis admonendum fuit.

Proprijs nominibus urbium generale nomen præponere, eiq; præpositionem addere possis. ut, In urbe Parisiis florentissimum hunc omnigenæ doctrinæ campum, à præceptore Alcuino admonitus CAROLVS ille, qui à rerum gestarum magnitudine Magnus cognominatus est, omnium primus cõposuit. Ex quo natæ fruges huberrimæ totũ ferè orbem enutriunt. In urbe Parisiorum tamen elegãtius dici ut uideatur, facit numerorum diuersitas.

A. Gellius. Domitio homini docto celebriq; in urbe Roma grammatico cognomen Insano factum est, quoniam erat natura intractabilior & morosior.

Idem. Quũ Pacuuius grandi iam ætate diutino corporis morbo affectus, Tarentum ex urbe Roma concessisset.

De nominibus proprijs fluuiorum, montium, syluarum idẽ sentias. Sed pfectò sæpius multo sine eo generali dicũtur. Generale nomen quum addit Vergilius, tum in casu patrio id quod proprium est collocat: licet in casu eodem alij collocent. Virgilius. Hic tamen ille urbem Patavi, sedesq; locauit.

Idem. Butroti ascendimus urbem.

POPVLVM ROMANVM SAEPIVS DIci quàm Romanos, Caput LXXXII.

Qvum ab alijs multis, tum ab A. Gellio id usurpatū sæpe inuenias, ut quum numero multitudinis Romanos uulgus dicit, populum Romanum dicant. Sed exemplis res tibi sit testatior. Apud populum Romanum nulla certior amicitia credita est, quàm Pub. Africani minoris et. C. Lælij. Fidem præ cæteris uirtutibus po. Rom. integram coluit. Populus Romanus in patria sæpe, foris rarò uictus ē. Hoc adeo certum est, ut M. Varro librum quendam à se scriptum inscripserit de uita populi Romani. Populus Romanus

Lucilius. Populus Rom. uictus ui & superatus prælijs sæpe est multis, bello uerò nunquam, in quo sunt omnia.

Alphenus. Inter populum Rom. & Carthaginienses factum & scriptum inuenitur: ut Carthaginienses quotquot annis populo Rom. darent certum pondus argenti puti puri.

Aulus Gellius. Sedeat hic potius, q pop. Rom. magistratus ē.

Idem. Legatos dicit à Samnitibus ad C. Fabritium imperatorem populi Rom. uenisse.

Idem. Populum autem Romanum ita uti Varro dixit dies singulos enumerare à media nocte usq; ad mediam proximam.

Idem. Omnibus quidem uirtutum generibus exercendis colēdisq; pop. Rom. è parua origine ad tantæ amplitudinis instar emicuit.

Tit. Liuius. Facturus ne operæprecium sim, si à primor dio urbis res pop. Rom. perscripsero.

C. Asinius Pollio. Res enim cogit huic tanto incendio succurrere omnes qui aut imperium aut nomē deniq; populi Rom. saluum uolunt esse.

M. Cicero: Nihil est tantum, quod non populus Romanus à te perfici atq; obtineri posse iudicet.

Idem. C. Marius quum à spe consulatus longe abesset, & septimum annum post praeturam iaceret: neq; petiturus unquã consulatum uideretur. Q. Metellum, cuius legatus erat, summum uirum & ciuem, quum ab eo imperatore suo Romam missus esset, apud populum Romanum criminatus est, bellũ illum producere: si se consulem fecissent breui tempore, aut uiuum aut mortuum Iugurtham se in potestatem populi Ro. redacturum.

Idem. Si maiestas est amplitudo ac dignitas ciuitatis: is eam minuit, qui exercitum hostibus pop. Ro. tradidit, non qui eum qui id fecisset po. Rom. potestati tradidit.

Idẽ. In medio relictũ quod erat, populo Romano adiudicauit.

QVOD ALIVD IN ORATIONE GEMInatum multã habeat uenustatẽ, Caput LXXXIII.

Alia alijs

ALia alijs placere nobis licet ignotum non sit, fore tamen speramus, ut eloquentiae candidatis omnibus id placiturum sit, quod hic scribimus. Id autem est. Domestico indoctoq; sermone quum duae clausulae sunt, quarum in priore aliquod et unum, uel bis unum, in posteriore bis aliud ponitur: tũ ex his duabus una doctè fiat oratio, in qua geminetur aliud. Vt, Indoctorum ille sermo est. Aliqui uolunt loqui uno modo, & alij alio. Alius alio dicendi genere gaudet, elegantius dictum est. Alijs alius uiuẽdi mos est. Alijs alij rebus delectati sunt.

Terentius. Dum rus eo, coepi egomet mecum inter uias, ita ut fit, ubi quid in animo est molestiae, aliã rẽ ex alia cogitare.

Quintilianus. In omnibus gentibus alius alio facundior ha-

betur, & loquendo dulcis magis.
Idem. *Aliud alijs annis magis conuenit.*
A. Gell. *Aspexerunt omnes qui aderant alius alium.*
C. Cæsar apud Sallustium. *Alia alijs licentia est.*
M. Cicero. *Sunt alij ad alios morbos procliuiores.*
Idem. *Habes Sardos uenales, alium alio nequiorem.*
Idem. *Eaq; dißēsione ciuium, quòd seorsum eunt alij ad alios, seditio dicitur.*
Idem. *Vt bestijs aliud alij præcipui à natura datum est, quod suum quæq; retinet, nec discedit ab eo: sic homini multo quidadam præstantius.*
Idem. *Placet Stoicis, quæ in terris gignuntur, ad usum hominum omnia creari: homines autem hominum causa eße generatos, ut ipsi inter se alij alijs prodeße poßent.*
Idem. *In omni re difficilimum est formam, qui character græce dicitur, exponere optimi, quòd aliud alijs uidetur optimū.*

Aduerbium ab alio factum ab hoc genere dicendi cum alio alienum ne sit.

Terentius. *Alijs aliūde periculū est unde aliquid ab radi pōt:* Sallustius. *Petreius ubi uidet Catilinam contra ac ratus erat, magna ui contendere, cohortem prætoriam in medios hostes inducit, eosq; pturbatos, atq; alios alibi resistentes interficit:* M. Cicero. *Potest enim non solum aliud mihi ac tibi, sed mihiipsi aliud alias uideri.*

ALIO GENERE DICENDI QVOD ALIud itidē uenuste bis ponatur, Cap. LXXXIIII.

Alij indocto sermone contenti sunt: alij ope summā cōtendunt, qui illā dicendi uenerem aliquādo aßequi poßint. Eos quātæ uires nostræ sunt, ut adiuuemus: Aliud & aliud.

id nobis dicẽdũ uidetur. Vbi in sermone triuiali duæ sunt orationes: earumq; in priore aliquid uel unũ: in posteriore aliud uel una tantum, in qua est aliquid uel unum & aliud: ibi aliud bis positum orationem multum uenustabit. Vt aliqui diuitias et alij honores præponunt. Elegantius dixeris. Alij diuitias, alij honores præponunt. Ingeniorum alia facilia sunt, alia nimis obtusa. Fallaciã alia aliam trudit.
Quintilianus. In cibis alia alijs magis complent.
Sallustius. Aliud clausum in pectore, aliud in lingua promptum habere.
Idem. Acerbius in dies malefaciundo ac dicundo dignitate alios, alios ciuitate euersum irent.
M. Cicero. Omnibus enim quorum mens abhorret à ratione, semper aliquis, alijs dolor, alijs terror impendet.
Idem. Neq; omnis ægritudo una ratione sedatur. Alia est enĩ lugenti, alia miserenti, alia inuidenti adhibenda medicina.
Idem. Videre licet alios tãta leuitate & iactatione, his ut fuerit non didicisse melius, alios pecuniæ cupidos, gloriæ nonnullos, multos libidinum seruos: ut cum eorum uita mirabiliter pugnet oratio.
Idem. Alij de uita, alij de gloria & beneuolentia ciuium in discrimen uocantur.
Idem. Quid ita? ut quum emerim, ædificarim, tuear, impendã tu me inuito fruare meo? quid est aliud alijs sua eripere, alijs dare aliena?
Idem. Sunt autem multi quidem cupidi splendoris & gloriæ qui eripiunt alijs quod alijs largiantur.
Idem. Et qui alijs nocẽt, ut in alios liberales sint, in eadẽ sunt iniustitia, ut si in suam rem alienam conuertant.
Idem. Cauendum est ne maior pœna sit quàm culpa: & ne ijs

dem de causis alij plectantur, alij ne appellentur quidem.
Idem. Alios uidemus uelocitate ad cursum, alios uiribus ad luctandum ualere. Itemq́; in formis alijs dignitatem inesse, alijs uenustatem.
Idem. Quum ex eo quærerem quid esset dolus malus, respondebat, quum esset aliud simulatum, aliud actum.
Idem. Sed scitis esse notißimum ridiculi genus, quum aliud expectamus, aliud dicitur.
Idem. Aliud enim pugna & acies, aliud ludus campusq́; noster desiderat.
Idem. Totos se alij ad poetas, alij ad geometras, alij ad musicos contulerunt, alij etiam, ut dialectici, nouum sibijpsi studiũ ludumq́; pepererunt.
Idem. Itaq; se alij ad philosophiam, alij ad ius ciuile, alij ad eloquentiam applicant, Ipsarumq́; uirtutum in alia alius mauult excellere.

Est q̃n, partim, pro altero tantũ aut pro utroq; ponatur.
Sallustius. Semisomnos partim, alios sumentes arma fugant funduntque.
M. Cicero. Eorum partim in pompa, partim in acie illustres esse uoluerunt.
Idem. Periculosæ autem rerum actiones partim ijs sunt, qui eas suscipiunt, parrim reipublicæ.

Quiddã pro alio geminari aliquãdo inuenias. Sed rarũ ẽ.
M. Cicero. Dicimus grauedinosos quosdam, quosdam torminosos, non quia iam sint, sed quia sæpe sint. Quintilianus id usurpat sæpius.

ALIVD ET ALITER BIS PONI ELEgantius quã aliud quàm, & aliter quã. Cap. LXXXV.

Aliud aliter.

QVum aliter oratores, aliter hominum uulgus loqui soleant: horum neglecto sermone illos pro uiribus nobis proponamus imitandos. Quoniam igitur hi aliud quàm, & aliter quàm dicere solent: illi uero aliud aut aliter geminant: hoc nobis potius obseruandum sit. Vt aliter dicis, aliter cogitas: aliud uis, aliud postulas. Aliud est uirtutis, aliud uoluptatis pretium,

Quintilianus. Aliud est seruum esse, aliud seruire.

Aulus Gellius. Aliter Lucretius uescum salem dicit, ex edendi intentione, aliter Lucilius uescū appellat, cū edēdi fastidio.

Idem. Aliter cum tyranno, aliter cum amico uiuitur.

Idem. Aliter leges, aliter philosophi tollunt astutias.

Idem. Quum ciuiliter cōtendimus, aliter si est inimicus, aliter si est competitor.

M. Cicero. Aliud est esse amatorem, aliud amantem.

Idem. Est aliud iracundum esse, aliud iratum.

Idem. Aliud est laborare, aliud dolere.

Idem. Maiores aliud ius gentiū, aliud ius ciuile esse uoluerūt

Idē. Aliter Næuianus ille gaudet Hector. Lætus sum laudari abs te pater à laudato uiro aliter ille apud Trabeam. Lena delenita argento nutum obseruabit meum.

Aliud semel tantum positum sine particula quàm nonnunquam reperire est.

M. Varro. Aliud est quarto prætorem fieri & quartum, qđ quarto locum adsignificat, ac tres ante factos: quartum tempus significat, & ter ante factum.

Præterea dictum putes elegantius alius alio doctior est, quàm unus aut alius doctior est quàm alius.

M. Cicero. Virtus autem quæ est per se ipsa laudabilis, & sine qua nihil laudari potest: tamen habet plures partes, qua-

rum alia alia est ad laudationem aptior. Sunt enim aliæ uirtutes, quæ uidentur in moribus hominum & quadam comitate ac beneficētia positæ, aliæ quæ in ingenij aliqua facultate aut animi magnitudine ac robore. Non fit enim pulchrum, ut particula quàm, causa comparatiui posita, inter aliud bis dictum interponatur.

NOMEN ALIENVM VSITATIVS DICI quàm genitiuum aliorum, Caput LXXXVI.

Alieno labore quo fias doctior: uocabuli alieni quam trita sit uiris doctis usurpatio dicimus. Vbi domestico sermone genitiuus aliorum poni consueuit: alienū poni solet usitatius ab auris prudentioris oratoribus. Vt aliena bona diripis, melius quam aliorum. Felicitate aliena ægrescit inuidia. Alienam famam sugillat inuidia. Alienum.

Plato. Ridiculum puto quum mea ipse ignorem, aliena perscrutari uelle.

Laberius. Quid est iusiurandum? emplastrum æris alieni.

Actius. Nihil credo auguribus, qui aures uerbis diuitāt Alienas, suas ut auro locupletent domos. Diuitare priscū est.

Ouidius. Fertilior seges est alienis semper in agris.

Vicinumq; pecus grandius uber habet.

Terent. Labore alieno magnam partam gloriam uerbis sæpe in se transmouet, qui habet salem quod in te est.

Idem. Hoc patrium est, potius consuefacere filium sua sponte recte facere, quàm alieno metu.

Plinius. Tanta mortalibus suarum rerum satietas est, alienarumq; auiditas.

Idem. Cautum est lege duodecim tabularum: ut glandē in alienum fundum procidentem liceret colligere.

Idem. Optimum est, ut uulgo dixere, aliena insania frui.
Quintilianus. Exercebitur acrius memoria, aliena complectendo quàm sua.
Valer. Maximus. Quid attinet mores natione perpendi? in media Barbarie ortus sacrilegium rescidit alienum.
Massurius Sabinus. Qui alienam rem attrectauit, quum id se inuito domino facere iudicare deberet, furti tenetur.
M. Cato apud Sallustium. Iampridem equidem nos uera rerum uocabula amisimus. Quia bona aliena largiri, liberalitas: malarum rerum audacia, fortitudo uocatur.
Sallustius. Ad repræhendēda aliena facta aut dicta ardet omnibus animus.
M. Cicero. Quum sit æmulantis angi alieno bono.
Idem. Peregrini & incolæ officium est, nihil præter suum negotium agere, nihil de alio inquirere, minimeq; in aliena esse republica curiosum.
Idem. Si oppetenda mors esset, domi atq; in patria mallem, quàm in extremis atq; alienis locis.

Aliorum poni non sæpe inuenias. Nōnunquam tamen poni non negamus.

M. Cicero. Est enim proprium stultitiæ, aliorum uitia cernere, sua obliuisci.
Idem. Tu me & alias nonnunquam & paulo ante adhortatus es aliorum facta & euenta conquirerem.

QVOD CONCIVIS, COMPOPVLARIS, communiceps, coæqualis, consodalis latinè non dicantur. quidq; eorum loco dicendum sit, Caput LXXXVII.

Ciuem esse suum Musæ negaturæ sint eum qui conciuē dicat. Licet enim condiscipulum, contubernalem, cohæredem, commilitonem, consocerum, consponsorem, combibonem, aliaq; hoc genus multa, latinæ linguæ autoribus dici placuerit: qui tamen conciuem, compopularem, com municipem, consodalem, coæqualem dixerit, neminem ego hominem auris prudentioris legere memini, præter diuum Hieronymum, qui nonnunquam dicit conciuem. Ferè enim semp deriuatum pronomen adiunctum cum ciue, populari, municipe, æquali, sodali coniunctum inuenias. Vt, Ciuibus meis amicus sum. Populares tuos adiuuisti. Municipem suum occidit.

Afranius. Noui amicum atq; æqualem meum. — Aequalis

Catullus. Quod me non commouet æstimatione,
Verum est μνημόσυνον mei sodalis. — Sodalis.

Idem. Quendam municipem meum de tuo uolo ponte — Municeps
Ire præcipitem in lutum.

Terentius. O populares, ecquis hodie me uiuit fortunatior? — Populares.
Nemo hercle quisquam.

Suetonius de A. Vitellio. Nobiles uiros cōdiscipulos et æquales suos omnibus blanditijs tantum nō ad societatem imperij allicefactos uario genere fraudis occidit. — Aequales

Idem. Appium Syllanum consocerum suum occidit. — Consocer.

Idem. Sunt qui tradant ad primum tumultum proclamasse eum: quid agitis commilitones? — Commilitones.

Idem. Equitem Romanum proclamantem, quum raperetur ad pœnam: hæres meus es, exhibere testamenti tabulas coegit. utq; legit cohærēdem libertum eius ascriptum, iugulari cum liberto imperauit. — Cohæres

A. Gellius. Is de proximo rure, Abderam oppidum, cuius popularis fuit, caudices ligni plurimos funiculo breui circunda — Popularis

tos portabat.

Municeps. Plinius Iunior. Municeps tu meus & cundiscipulus, & ab ineunte ætate contubernalis pater tuus.

Idem. Vaces sermoni, quem apud municipes meos habui.

Ciues. Valerius Maximus. Alcibiades ille, cuius nescio utrum bona an uitia patriæ perniciosiora fuerint. Illis enim ciues suos decepit, his afflixit.

Idem. Quum omnes eius ciues nobilitate, pecunia, honoribusq; præstaret.

Populares. Idē. Theseus uicatim dispersos ciues suos in suā urbē cōtraxit

Sallustius. Magnis opibus clarū acceptumq; popularibus suis.

Ciuis. M. Cicero de Dionysio. Quum duas uxores haberet Aristomachem ciuem suam, Doridem autem Locrensem, sic noctu ad eas uentitabat, ut omnia specularetur, & perscrutaretur ante.

Idem. Metui à ciuibus tuis quàm diligi malis.

Idem. Si me meis ciuibus iniuria suspectum tam grauiter atq; infensum uiderē, carere me aspectu ciuium, quàm infestis omnium oculis conspici mallem.

Idem. Serui, mehercule, mei, si me isto pacto metuerent, ut te metuunt omnes ciues tui, domum meam relinquendā putarē:

Idem. Non dubito quin scias, non solum cuius municipij sim, sed etiā quā diligēter soleā meos municipes Arpinates tueri.

Municipes. Idem. Semper tueri municipes meos consueui.

Ciues. Idem. Ego enim is sum, quemadmodum tu facillime potes existimare, qui nihil unquam mea potius quàm meorum ciuium causa fecerim.

Idem. Sic tibi mi Pæte persuade, me dies & noctes nihil aliud agere, nihil curare, nisi ut ciues mei salui liberique sint.

Idem. Debeo profectò, quantumcunq; possim, in eo quoque la

borare, ut ſint opera ſtudio labore meo doctiores ciues mei.
Idem. Philoſophia latuit uſq; ad hanc ætatem, nec ullum habuit lumen literarum latinarum, quæ illuſtranda & excitanda nobis eſt: in quo ſi occupati profuimus aliquid ciuibus noſtris, proſimus etiam ſi poſſumus, otioſi.
Idem. Quanquam ſi planè ſic uerterem Platonem aut Ariſtotelem, ut uerterunt noſtri poetæ fabulas: male, credo, mererer de meis ciuibus, ſi ad eorum cognitionem diuina illa ingenia transferrem.
Idem. Legimus librum Clitomachi, quem ille euerſa Carthagine miſit conſolandi cauſa ad captiuos ciues ſuos.
Idem. Eſt uero inquam notum ſignum & imago aui tui clariſſimi uiri, qui amauit unicè patriam & ciues ſuos.
Idem. P. Scipionem, Marce fili, eum qui primus Africanus appellatus eſt, dicere ſolitum ſcripſit Cato, qui fuit ferè eius æqualis nunquam ſe minus otioſum eſſe, quàm cum otioſus, nec minus ſolum, quàm cum ſolus erat. Aequalis
Idem. Memoriæ proditum eſt, quum Athenis, ludis quidam in theatrum grandis natu ueniſſet, in magno conſeſſu locum ei à ſuis ciuibus nuſquam datum. Ciues.
Idem. L. Noſtius Zoilus eſt cohæres meus. Cohæres.
Idem. Si Galba conſponſor meus redierit, homo in re familiari non parum diligens, non deſinam cum illo communicare. Conſponſor.
Idem. In his cõtrouerſiis, quas habeo cum tuis combibonibus Epicureis, optima opera eius uti ſoleo. Combibo

Superioribus his exemplis puto admonitus es, pronomẽ ſpeciei poſterioris adiungi poſſe uocabulis quoque cum particula con compoſitis.
Idem de Piſiſtrato. Non fuit ille quidem ciuibus ſuis utilis: ſed ita eloquentia floruit, ut literis doctrinaq; præſtaret.

Idē. Vt diceres illa in maxima cōcione tuorū ciuiū, quæ dixisti.

Idem. Ne minueris apud ciues tuos authoritatem tuam.

Idem. Acuto homine nobis opus est, & natura usuq; callido, qui sagaciter peruestiget, quid sui ciues, ijdemq; homines, quibus aliquid dicendo persuadere uelit, cogitent, sentiant, opinentur, expectent.

Aequalis. Idem. Neque uero noster æqualis Curio pater, mea sententia uel eloquentissimus temporibus illis quenquam mihi magnopere uidetur imitari: qui tamen uerborum grauitate, & elegantia, & copia suam quandam expreßit quasi formam figuramq; dicendi.

Idem. Q. Scæuola æqualis & collega meus homo omnium dicißimus, & disciplina iuris ciuilis eruditißimus.

Idem. Quis enim non uideat, C. Lælio æquali meo magno honori fuisse homini nouo illam ipsam quamcunq; assequi potuerit in dicendo mediocritatem? Quis uestrum æqualem meum, Q. Varium uastum hominem atq; fœdum non intelligit illa ipsa facultate, quamcunq; habuit, magnam esse in ciuitate gratiam consecutum?

Idem. Non sibi cohortandum Sulpitium & Cottam, sed magis utrunq; collaudandum uideri, quòd tantam iam eßent adepti, ut non æqualibus suis solum anteponerentur, sed cum maioribus natu compararentur.

Idem. Quamobrem hoc uos doceo Sulpiti & Cotta, bonus ego uidelicet atq; eruditus magister, ut in dicendo irasci, ut dolere, ut flere poßitis. Quanquam te quidem quid hoc doceam,

Sodalis qui in accusando, sodali meo tantum incendium non oratione solum, sed multo etiam magis ui & dolore & ardore animi concitaras, ut ego ad id restinguendum uix conarer accedere?

Idem. Rustica uox & agrestis quosdam delectat: quo magis antiquitatē,

antiquitatem, si ita sonet, eorum sermo retinere uideatur: ut tuus Catule sodalis L. Cotta gaudere mihi uidetur grauitate linguæ, sonoq; uocis agresti.

Idem. Me pro meo sodali, qui mihi in liberum loco more maiorum esse deberet, & pro mea omni fama propè, fortunisq; decernere, nihil mihi ad existimationem turpius, nihil ad dolorem acerbius accidere posse, quam si is qui sæpe alienißimis à me, sed meis tamen ciuibus saluti existimarer fuisse, sodali meo auxilium ferre non potuissem.

Idem. Me quidem istius sermonis participem factum esse gaudeo, ac uellē ut meus gener sodalis tuus Hortensius affuisset. Vbi conciuem D. Hieronymus dicat, hoc unum sufficiat testimonium. Cumq; inquit, inter cæteros concives suos etiam Ioachī cū oblatiōe sua uideret, despexit eū, muneraq; spreuit. Conciuis.

Aequales autem dicuntur ij qui eiusdem ætatis sunt: quos nonnulli ex recentioribus coætaneos dicunt: an latinè, ipsi uiderint. Sodales autē sunt qui collegij eiusdem sunt, quos græci ἑταίρους uocāt. autor est Caius Iurecons. In honorem Imperatorum qui uita defuncti erant, sacerdotes quosdam sacrari, qui sodales uocarentur, moris fuit. Ideoq; sodales Titios, & Augustales Suetonius, Aurelianos Iulius Capitolinus & Antonianos appellāt. Sodales fuiße apud Romanos q̄les nūc sint Canonici aut monachi q̄ senserūt, doctè mihi sensiße uidētur. Aequales qui. Sodales q̄

QVOD NOMEN VIR IN LAVDE SAEpius, homo uero modo in laude, modo in uituperio dicatur, Caput LXXXVIII.

Qvemadmodū in moribus est, ut homines sceleratos grauißimi uiri insequantur: ita in re literaria doctis indocti odiosi sunt. Illorum enim quantum uiuendi Vir et homo.

mores, horum dicendi genera tantum dissident. Quod etiam ex hac praeceptione doceri possis. Ii enim uirum & hominem significare omnino idem autumantes, utrunq; tam in laude q̃ in uituperio cottidianis locutionibus usurpant. Cæterũ uir, à quo uirtus autore M. Tullio appellata est, in laude ferè dicitur: nisi quum sexus uel ætas dicitur. Homo uero modo in laude, modo in uituperatione dicitur. ut, Modestis moribus uir amicitia indignus non est. Ingluuie profunda homines ad honestam rem gerendam inutiles sunt maxime. Vir publicæ rei studiosissimus.

Plato. Natura quadã fit ut ignauissimi hoẽs nihil curent quæ de ipsis futura sit opinio. Viri autẽ probatissimi nihil non faciãt, quo ĩ futuris seculis bene de se loquẽtes homines audiãt.

Aul. Gellius. Neq; id satis ad faciendam scelerati hominis detestationem.

Idem. A. Albinus in historiæ principio ad hanc sententiam scripsit. Neminem succensere sibi conuenire, siquid in his libris parum composite aut minus eleganter scriptum foret: Nam sum, inquit, homo Romanus, natus in Latio: Græca oratio à nobis alienissima est.

Idem. Tunicis uti uirum prolixis ultra brachia & usq; in primores manus, ac prope in digitos, Romæ atq; omni in Latio indecorum fuit.

Idem. Viri autem Romani primo quidem sine tunicis toga solum amicti fuerunt: postea substrictas & breues tunicas citra humerum desinentes habuerunt.

Idẽ. Hac antiquitate inductus Pub. Africanus Pauli filius, uir omnib. bonis artibus atq; animi uirtute præditus. Pub. Gallo homini delicato inter pleraq; alia quæ obiectabat, id quoq; p bro dedit, quòd tunicis uteretur manus totas operientibus.

Valer. Maximus. In Theodoro quoque uiro grauißimo Hieronymus tyrannus tortorum manus frustra fatigauit.

M. Cicero. Omnibus officijs amicitiæ diligenter à me sanctéq; seruatis, ne hoc quidem prætermittēdum esse duxi, te ut hortarer rogaremq; ut et hominem te & uirum esse meminisses. Id est, ut cōmunem incertumq; casum, quem neq; uitare quisquam nostrum, neq; præstare ullo pacto potest, sapienter ferres: & dolori fortiter ac fortunæ resisteres.

Idem. Maximaq; lætitia afficior, quum ab hominibus prudētißimis uirisq; optimis, omnibus dictis, factis, studijs, institutis, uel me tui similem esse audio, uel te mei.

Idem. Fabio uiro optimo & homine doctißimo familiariter utor. His admoneare uelim nomen utrunq; simul dici posse.

Idem. Vir clarißimus ab homine deterrimo acerbißima morte est affectus.

Idem. Quæ potest enim spes esse in ea republica, in qua hominis impudentißimi atque intemperantißimi armis oppressa sunt omnia?

Idem. Suscipio inimicitias hominum perditorum.

Idem. Nunc uero quid faciat Hortensius? Auaritiæ ne criminas frugalitatis laude deprecetur? an hominem flagitiosißimū libidinosißimum, nequißimumq; defendat?

Idem. Neq; te tui piget homo leuißime.

Idem de Dionysio Syracusano. Atqui de hoc homine à bonis autoribus sic scriptum accepimus: summam fuisse eius in uictu temperantiam, in rebusq; gerendis uirum & acrem & industrium: eundem tamen maleficum natura & iniquum.

Quòd autem idem dicat: Quid est autem nequius aut turpius effœminato uiro? Sexum ibi per uirum significat.

Contra præceptionem hanc à paucis dictum esse attendimus.

Quintilianus. Vir malus aliud dicat necesse est, quàm sentiat. Idē. Siquid est exēplū deforme posteris traditū, quale libidinis uir Perses in muliere Samia instituere ausus dicitur primus.
C. Memmius. Ego tametsi uirum flagitiosissimum existimo impune iniuriam accepisse, tamen uos hominibus sceleratissimis ignoscere, quoniam ciues sunt, æquo animo paterer.
C. Marius apud Sallustium. Vbi se flagitijs dedecorauere turpissimi uiri, bonorum præmia ereptum eunt.

QVOD IS QVI DOCET DOCTOR, aut præceptor, aut magister, non regēs, aut rector à doctioribus appellari solitus sit, Caput LXXXIX.

Doctores qui audiet multa scriptorum ueterum, qui purè locuti sunt, lectione exercitos, ab ijs nunquam dici, puto, audiet eos qui docent, regentes aut rectores appellari. Quæ uocabula duo ita nunc inoleuerunt, ut ab ijs ne magistri quidem puerorum temperent. Appellari uero audiet eos aut doctores, aut præceptores, aut magistros. Eius rei mille sunt apud scriptores classicarios exēpla. Dicas igitur. Nisi præceptorem discipulus, contraq; discipulū præceptor amet, fore non credo, ut ab eo erudiatur discipulus. Vsu uenire solet ut aduersus doctores nati male discipuli ingrati sint. ij enim non modo gratiam non referre contendunt sed accepti beneficij prorsus immemores sunt. Aduersus magistrum discipuli pietas multa esse debeat.

Magister. M. Furius Bibaculus.
Mirati sumus unicum magistrum,
Summum grammaticum, optimum poetam,
Omnes soluere posse quæstiones,

Nullum difficile expedire nomen.
En cor Zenodoti, en iecur Cratetis.

Quintilianus. Pyraticam quoq; ut musicam & fabricam dici adhuc dubitant mei præceptores. Præceptores.

Idem. Vultum præceptoris intueri tam qui audiunt debent, quàm ipse qui dicit.

Idem. Doctoribus id eße curæ uelim, ut teneras adhuc mentes more nutricum mollius alant, & satiari ueluti quodam iucundioris disciplinæ cibo lacteq; patiantur. Hæc autem uocabula apud Quintilianum inuenias omnino creberrima. Doctores

A. Gellius. Accersebat sæpe nos, quum apud magistros Athenis eßemus, in uillas eius urbi proximas, me & clarißimum uirum Seruilianum.

M. Varro. Maiores sunt pueri, hi pusilli magistri, qui expectant nundinas, ut magister dimittat suus.

C. Marius apud Sallustium. Neq; græcas literas didici: parũ placebat eas discere, quippe quæ ad uirtutem doctoribus nihil profuerant.

M. Cicero. Num ius ciuile uestrum ex libris cognosci potestẽ qui quanquam plurimi sunt, doctorẽ tamẽ lumenq; desiderãt.

Idem. Pueros uerò matres et magistri castigare etiam solent, Nec uerbis solum, sed etiam uerberibus, si quid in domestico luctu hilarius ab his factum est, aut dictũ, cõplorare cogunt.

Idem. Quum uero parentibus redditi, deinde magistris traditi sumus, tum ita uarijs imbuimur erroribus, ut uanitati ueritas, & opinioni confirmata natura ipsa cedat.

Idem. In quo summus est error istorum magistrorum ad quos liberos nostros committimus.

Idem. Quanquam te Marce fili annum iam audientem Cratippum idq; Athenis, abũdare oportet præceptis institutisq;

philosophiæ propter summam & doctoris autoritatem & urbis, quorum alter te sciētia augere potest, altera exemplis.
Idem. *Suscepisti onus præterea graue & Athenarum & Cratippi, ad quos quum tanquam ad mercaturam bonarum artium sis profectus, inanem redire turpißimum est, dedecorantem & urbis autoritatem & magistri.*
Idem. *Vetus illa quidem doctrina eadem uidetur & recte faciendi, & bene dicendi magistra: neq; disiuncti doctores, sed ijdem erant uiuendi præceptores atque dicendi.*
Idem. *Adiungeretur usus frequens, qui omnium magistrorū præcepta superaret.*
Idem. *Dicebat Isocrates doctor singularis se calcaribus in Ephoro, contra autem in Theopompo frenis uti solere.*

Pro eo autem, quæ imperito uulgo regentia dici solet, magisterium dicit Aul. Gellius. Eius uerba sunt: Tūc omnis eius sectatorum cohors ad eum accedit, orantes obsecrantesq; ut ipse deligeret loci sui & magisterij successorem.

His accedit, quòd scholasticos cum uulgo nolim, discipulos uel auditores appellari uelim.
Medicinæ, Theologiæ, aliarumq; disciplinarū professores appellari doctores ab humanioribus mirarer. Doctor enim officij nomē, actiue fere dicitur. Doctos appellari nihil mirarer.

DOCTVS, INDOCTVS, ERVDITVS, *ineruditus, rudis: itemq; uerbū studere, quos casus regant: deq; uerbo docere qua significatione dicatur,* Cap. XC.

L*Atinæ linguæ docti qui habentur & sunt, ita loqui solent, ut dicant, Philosophiæ doctus est, et philosophiā, & philosophia. De indocto, erudito, ineruditoq; idē sentias. Iuris consultus, et iureconsultus, iurisperitus, & ius*

peritus, & iure peritus eadem forma dicuntur. Quoniam autem docto rudis contrarius est, nomen hoc genitiuo sæpius adiungi scribimus. Sed etiam cum ablatiuo, particula in, præposita non inusitate coniungitur. Per genitiuum autem dicas elegantius. Addimus uerbum studere quàmuis datiuo hæreat sæpius, accusatiuo quoq; & ablatiuo cum particula in, apponi posse. ut, Qui humanarum rerum indocti non sunt, amicitiæ magis retinētes sunt. Ei qui grammaticæ rudis est, nullus ad disciplinas reliquas aditus est. Philosophiæ qui studet, hominem se ut nouerit studet, hominem se ut nouerit studet. Ne ergo dicas cum uulgo: doctus est in grammatica, nihil scit in arte oratoria. Sed accedamus ad exempla.

Laberius. *Nec Pythagoream dogmam doctus.*

Dogmam, *prisce.*

Idem. *In lacu Auerno uersorum numerū numero studuimus.*

Versorum *pro uersuum prisce.*

Titinnius. *Ferentinatis populus res græcas studet.*

Horatius. *Docte sermonis utriusq; linguæ.*

Idem. *Dulces docta modos, & cytharæ sciens.*

Idem. *Indoctusq; pilæ, disciue, trochiue quiescit.*

Quintilianus. *Numerorum quidem notitia non oratori modo, sed cuicunq; primis saltem literis erudito necessaria est.*

Aul. Gellius. *Græci plusculi, qui in eo conuiuio erant, homines amœni, & nostras quoq; literas haud incuriose docti.*

Idē. *Anneus Cornutus homo sanè pleraq; alia non indoctus.*

Idem. *Qui eodem in numero græcas res eruditi erant.*

Tyro Tullius. *Veteres Romani literas græcas nesciuerunt, & rudes græcæ linguæ fuerunt.*

M. Cato. *Poeticæ artis honos non erat: si quis in ea re studebat, aut sese ad conuiuia applicabat, grassator uocabatur.*

Salluſtius. Literis græcis & latinis docta.

M. Cicero. *Nonne uidetis equitem Romanum hominem acu tiſsimo omnium ingenio: ſed minime cæteris artibus eruditũ, C. Aculeonem, qui mecum uiuit, ſemperq́; uixit.*

Idem. *Sentio neminem eſſe in oratorum numero habendum, qui non ſit omnibus ijs artibus quæ ſunt libero dignæ, perpo litus: quibus ipſis ſi in dicendo non utimur, tamẽ apparet atq; extat utrum ſimus earum rudes an didicerimus.*

Idem. *Ego enim cenſeo, qui eloquentiæ laude ducatur, non eſ ſe earum rerum omnino rudem.*

Idem. *Quam quidem ad rem nos ut uidemur, magnum adiu mentum attulimus hominibus noſtris, ut non modo græcarũ literarum rudes, ſed etiam docti aliquantum ſe arbitrarẽtur adeptos & ad dicendum, & ad iudicandum.*

Idem. *Si uelim refellere ex illis locis quos expoſuit Antonius hac dicendi exercitatione, in qua Velleius eſt rudis, unuſquiſ que noſtrum uerſatus.*

Idem. *Quem tu adoleſcentulus perpuliſti ignarum legum, hæſitantem in maiorum inſtitutis, rudem in iure ciuili.*

Idẽ. *Nihil alid' ſtudet: niſi ut lutulẽtus ſus, cũ quo uis uolutari*

Idem. *Si leges nobis, aut ſi hominum peritorum reſponſa co gnoſcenda ſunt, ueremur, ne ea, ſi ab adoleſcẽtia iuri ciuili mi nus ſtuduerimus, non queamus cognoſcere.*

Idem. *Nemo enim ſtudet eloquentiæ noſtrorum hominum, ni ſi ut in cauſis atq; in foro eluceat.*

Idem. *Quo tamen in genere ita multi perfecti homines extite runt, ut nemo forte ſtuduiſſe ei ſcientiæ uehemẽtius uideatur, qui non quod uoluerit, conſecutus ſit.*

Terentianum illud huic ſimile non eſt. Mulieres in eodem mi hi uidentur ludo doctæ ad malitiam.

De hoc dicendi genere doctus literis, nihil puto dubitaueris: si uerbo docere iungi ablatiuum noueris. Super ea re M. Tullij uerba ascribimus. Socratem, inquit, fidibus docuit nobilißimus fidicen. Is Conus uocitatus est.

Quòd uerbum docere cum indefinito dici poßit, exempla ne desint.

Tibullus. Longa dies homini docuit parere leones.

A. Gellius. Alcibiades Athenienßis quum apud auunculũ Periclem puer artibus & disciplinis liberalibus erudiretur, et accersi Pericles Antigenidam tibicinem iußisset: ut eum canere tibijs, quod honestißimum tum uidebatur, doceret, traditas sibi tibias quum ad os adhibuisset inflassetq́;, pudefactus oris deformitate abiecit.

Non fuerit omnino alienum si admoneamus uerbum docere à doctioribus pro eo usurpari, quod monstrare uel ostendere uulgo dicitur. ut, Quàm me ames tenuiter, tuum istud silẽtium nimis quàm diutinũ docet. Tuæ te literæ ualere docẽt: Sallustius. Adherbal legatos Romam miserat, qui Senatum docerent de cæde fratris ac fortunis suis.

M. Cicero. Qui quum exposuisset, patriam se liberare uelle, causamq́; docuisset: à Rege opulento uir summus facile impetrauit, ut grandi pecunia adiuuaretur.

Idem. Docuit enim longa iam nos uita usúsq́; rerum maximarum, ut quibus rebus animi hominũ mouerentur, teneremus: Idem. Quare, qui aut breuiter aut summisse dicunt, docere iudicem possunt, commouere non possunt, in quo sunt omnia.

Admonendum te non arbitror, esse imperitam multitudinem solitam ponere uerbum discere, pro eo quod est docere. solet enim dicere. Præceptor discipulos bene addiscit. Id ex Gallicæ nostræ linguæ aut pœnuria, aut certe ex uitiosa uulgi

consuetudine loquendi profectum est, qua eodem uocabulo id quod discere & docere significant, dici solet.

QVOD POST ADIECTIVA DIGNVM, *promptum, idoneum, elegantius ponas finitum uerbũ cum pronomine qui, quæ, quod, aut ut particula.* Caput XCI.

INdigna præceptio illa non est, quæ ab hoc albo non reijciatur. Dignum, idoneum, promptum, & siqua sunt generis huius adiectiua, post se infinitiuum in carmine præcipue nõnunquam habere inueniuntur. In prosa uero oratione cum finito uerbo collocantur sæpius, cui præpositum sit, pronomem qui, quæ, quod, aut particula ut. Loquentium uulgus cum eo adiungere solent gerundium in dum, præpositione ad præposita. Sed exempla dicimus. Dignus es qui ameris. Prõptus es qui commissum tibi negotium conficias. Idoneum te puto, ut hunc geras magistratum.

Plato. Neq; literarum rudes, neq; qui in earum studio semper uersati sunt, idonei putãtur, qui rempub. bene administrent.

Propertius. Digna quidẽ facies, pro qua uel obiret Achilles.

Virgilius. Quod me quum sæpe rogaret,

Dignus amari — *Non tulit Antigenes, & erat tum dignus amari.*

Terentius. Dignam me putas, quam illudas.

Idem. Aedepol, ne nos sumus mulieres æque omnes inuisæ uiris propter paucas: quæ oẽs faciunt dignæ ut uideãtur malo.

Dignus ut — *Idem. Et si ego digna hac contumelia sum maxime: at tu indignus qui faceres tamen.*

Dignus q̃ — *Caluus. Perfrica frontem, & dic te digniorem qui prætor fieres, quàm Catonem.*

Angel. Politianus. Dignus hoc ipso nimirum, qui iam non in ueteribus modo nostris, sed & in magnis amicis numereris.
Idem. Ipse dignus est qui uolitet docta per ora uirum.
L. Sylla. Si fieri potest ut etiam nunc nostri uobis in mentem ueniat, nosq; magis dignos creditis quibus ciuibus quàm hostibus utamini, quiq; pro uobis potius quàm contra uos pugnemus, neq; nostro neq; maiorum nostrorum merito nobis id continget.
Mar. Brutus. Digni sumus quos habeas tui cõsilij participes
Idem. Literas tuas legimus simillimas edicti tui, contumeliosas, minaces, minimeq; dignas quæ à te nobis mitterentur.
Q. Metelus Numidicus. Eum indignißimum arbitror cui à uiris bonis benedicatur: tum ne idoneum quidem cui à probis maledicatur.
Sallustius. Vix satis apertum os aut lingua prompta uidetur, quæ dicta pectore euoluat. Prõptus.
Mar. Cicero. Quem tibi commendo, & ipsum suo nomine diligas, habeasq; in numero tuorum, hominem prudentem & officiosum cognosces, & dignum qui à te diligatur.
Idem. Me ne ergo & Triarium dignos existimas apud quos turpiter loquare? Dignos apd' quos
Idem. Qui modeste paret, uidetur qui aliquando imperet dignus esse.

Alia quoque hoc genus adiectiua quæ cum infinitiuo construi solent, eiusmodi sunt egregius, bonus, iustus, honestus, par, paratus, eodem genere dicendi dicere poßis.

QVOD IN MALIS REBVS GRAVE pro magno, & leue pro paruo dicantur: deq; multo quando pro magno dicatur, Cap. XCII.

Graue & Leue.

LAbore profecto leui quod hic scribimus ediscas. Hoc autem est. In malis rebus quum domestico sermone magnum aut paruum dicimus, pro hoc leue, pro illo graue dixeris fortasse elegantius: sed certe cum doctis usitatius. Quod idem sentiendum est de aduerbijs grauiter & leuiter, pro multum & parum. ut, Mihi dolet grauiter, quòd ubi sis nesciam. Ex morbo graui reualere te audio. Ex disciplinarũ negligentia grauem sibi fore iacturam imprudens adolescentia non præuidet.

Propertius. Non sic incerto mutantur flamine Syrtes,
Nec folia hyberno tam tremefacta noto,
Quàm cito fœminea non constat fœdus in ira:
Siue ea causa grauis, siue ea causa leuis.

Terent. Pueri inter se quàm pro leuibus noxijs iras gerunt.

Idem. Nunquam graueis ob hanc inimicitias caperem.

Idem. Leuia sunt quæ tu pergrauia esse in animũ induxti tuũ.

Plinius Iunior. Vtq; in corporibus, sic in imperio grauissimus est morbus qui à capite diffunditur.

Quintilianus. Onus dedocendi grauius ac prius, quã docẽdi.

Idem. Cicero dixit neq; grauem mortem accidere forti uiro posse, nec immaturam consulari, nec miseram sapienti. Quæ omnia sunt optime dicta.

M. Cicero. Facilius in morbos incidunt adolescentes, grauius ægrotant, tristius curantur.

Idem. Grauius ægrotant ij qui cum leuati morbo uidentur, in eum de integro incidunt.

Idem. Sæpe homines ægri morbo graui, quum æstu febriq; iactantur, si aquam gelidam biberunt, prius releuari uidentur deinde multo grauius uehementiusq; afflictantur.

Idem. Leuis est consolatio ex morbis aliorum.

Idem. *In adeundis periculis consuetudo imitanda medicorum est, qui leuiter ægrotantes, leuiter curant: grauioribus autẽ morbis periculosas curationes et ancipites adhibere cogũtur*

Idem. Si constitueris te cuipiam aduocatum in rem præsentẽ esse uenturum, atque interim grauiter ægrotare filius cœperit: non sit contra officium non facere quod dixeris.

Idem. Neq; enim in repub. periculũ fuit grauius unquam, nec maius odium.

Idem. Nec uero audiendi sunt qui grauiter irascendum inimicis putabunt. In illo, quod Ciceronis est, Vbi libido dominatur, innocentiæ leue præsidium est, leue alia ratione dictũ est. Leuiter pro parum, autor idem dixit alia quoq; ratione. Oppreßi, inquit, iam sumus opinionibus non modo uulgi, uerum etiam hominum leuiter eruditorum.

Illud quoq; acceßisse ingratum non sit, uocabulum multũ pro magno tum dici à doctis: quum magnitudo rei aut altitudo non dicitur. ut, Voluptatem multam literæ mihi tuæ attulerunt. Nominis tui multa celebritas est. Multum. p magno.

Quintilianus. Multo labore, aßiduo studio, uaria exercitatione, pluribus experimentis, altißima prudentia, præstantißimo consilio, constat ars dicendi.

Idem. Circa quæ omnia multus hominibus labor est.

Cotta apud Sallust. Multa cura summo imperio inest.

DIVTINVM PRO LONGO, QVVM *tempus significatur, dici non illepide,* Cap. XCIII.

QVibus diutinum in lectitandis oratoribus studium fuit: ijs notum est, diutinum pro lõgo sæpe dici, quũ tempus significatur. Quemadmodũ si dicas. Ex quo tempore amicitia coniuncti sumus, fuit eius diutina felicitas. Diutinũ

Diutinum laborem perpessus sum. Hominum litibus operam dare coactorum diutina miseria est.

Plato. Somnus diutinus nec corporibus, nec animis, nec rebus deniq; gerendis natura conducit.

Suetonius. Diutino morbo Antiochiæ perijt.

Aulus Gellius. Ipsa autē uolumina ex diutino situ squalebāt.

Idem. Aemylius quoq; Lepidus & Fuluius Flaccus nobili genere amplißimisq; honoribus, et summo loco in ciuitate præditi, odio inter sese graui et simultate diutina conflictati sunt.

Idem. Pacuuius grandi iam ætate & diutino corporis morbo affectus.

Valerius. Qua potata salutari quiete sopiti diutina ui morbi repente sunt liberati.

M. Cicero. Tantus ardor animos hominum occupauit desiderio libertatis odioq; diutinæ seruitutis.

FERINAM, BVBVLAM, APRINAM, ueruecinam, aliaq; hoc genus, sine substantiuo uulgatiore ponenda, Caput XCIIII.

carnis spēs sine. ipso nomine dicēdæ quasi substantiue.

VT ceruina febribus inimica est: ita præceptionem hāc rusticitati, quàm latinæ linguæ quasi febri aduersam esse sentiet is, cuius aures incolumi mundaq; latinitate imbutæ sunt. Vulgus enim semidoctum dicere solet, emi bouem, porcum. ueruecem (de mutone quantum aberrent, ex eorum, ut ita dicam, uocabularijs discere possunt) Solet, inquā, dicere, emi uitulum, uenationem: aliaq; hoc genus sexcenta, quum in prandium aut cœnam obsonatos se esse dicunt. Hi ne diutius aberrent, illud præcipimus. Primum ab animalium mutorum nominibus possesiua in inus autore Prisciano incli

nantur. Deinde adiectiua quæ sine substantiuis facile intelligi possunt, in genere eo atq; numero in quibus usitatiora eorum substantiua ponerentur, sine ijs substantiuis ueluti substantiua usurpari solent, Vt natalis, oriens, parca, arida. Quia uulgatiora eorum substantiua sunt, dies, sol, dea, terra. Ratione eadem possessiua à nominibus animalium mutorum facta: in genere fœminino ideo usurpari solent: quòd usitatius eorum substantiuum nomen caro est. Vt ferina potius quàm bubula accipiendi sunt amici. Porcina gaudet rusticitas. Dat ferinæ pretium raritas, Auerueçina id copia nimis ampla adimit.

Virgilius. Implentur ueteris Bacchi, pinguisq; ferinæ.

Titinnius. Craticula, cerebellum, lactis, agnina.

Plautus. Hæc sunt uentris stabilimenta, pane & assa bubula. Pane ibi neutri generis ē. Ad hoc bubula nō bouina dici solet.

Idem. Venio ad macellum, rogito pisces: indicant caros, agninam caram: caram bubulam, uitulinam, cetum, porcinam, cara omnia.

Cornel. Celsus. Plæriq; qui nihil aliud concoquere possunt, bubulam coquunt.

Idem. Inter domesticas uero quadrupedes leuissima suilla est, grauissima bubula. Pro suina suilla per diminutionē dicitur.

Eius autem generis illa uocabula sint. Aprina, ceruina, leporina, uulpina, canina, caprina, taurina, porcina, ouina, leonina, anserina, passerina, aquilina, mustellina, aliaq; generis eiusdem.

Sallustium unum inuenio cum huiusmodi uocabulis carnem adiunxisse.

Getulis, inquit, cibus erat caro ferina. Itemq;. Numidæ plærunq; lacte & ferina carne uescebantur.

VOCABVLA GENVS ET ORDO IN *qua significatione à doctis dicantur, itemq; uersus quā do usitatius quàm carmen dicatur,* Cap. XCV.

Plurima sunt à semidocto uulgo prope semper usurpata, quorum loco qui in literis politiores sunt, alia dicūt Eius generis illa sunt, modus uel species, status, carmē. Diceret enim uulgus: Iniustitiæ duo modi sunt. Ille est de statu honesto. Pulchrum est hoc Virgilij *carmen. etiam si de uersu uno loqueretur.* At qui lĩguæ exercitatioris politiorisq; *sunt eos ita dicturos putes. Iniustitiæ duo genera sunt.* Ordinis *ho*

Genus

Ordo

mo est honesti. Pulcher est hic Vergilij *uersus.* Carmen *quod à canendo factum est de aliquo toto opere dicatur melius.* Di*cas igitur.* Nullum *est laboris genus, quod causa tua defugiā.* Ordinis *nostri homines patronum te literarum admirantur.*

Versus.

De te *uersum illum* Virgilij *iure dixerim.* Semper honos no*menq; tuum laudesq; manebunt.*

Suetonius. *Nec ullo spectaculi genere communior aut remissior erat.*

Plinius Iunior. *Meruit ut à C. Musonio ex omnibus omnium ordinum affectatoribus gener assumeretur.*

Idem. *Proxime frequenti auditorio inter se coram multis ordinis nostri clare iocabantur, intraui, conticuerunt.*

Quintilianus. *Isocratis præstantissimi discipuli fuerunt in omni studiorum genere.*

Idem. *Est in hac quoq; parte* Lucilij *præceptum, quod quia pluribus explicatur uersibus, si quis parum credat, apud ipsum in nono requirat.*

Idem. *Præcipue quidem apud Ciceronem, frequenter tamen apud Asinium etiam & cæteros qui sunt proximi, uidemus*

Ennij,

Ennij, Accij, Pacuuij, Lucilij, Terentij, Cæcilij, & aliorum inferi uersus.

Idem. Versus quoq; Saliorum habent carmen, id est, cantum. Idem tamen alibi ait: Saliorum carmina uix sacerdotibus suis satis intellecta.

Idem. Facilius uersus ediscimus quàm prosam orationem.

A. Gellius. Proletariorum ordo honestior aliquanto & re et nomine quàm capite censorum fuit.

Idem. In uestibulo ædium palatinarum omnis fere ordinum multitudo opperientes salutationem Cæsaris, constiterant.

M. Cicero. Meus autem est familiarissimus, sic prorsus ut nostri ordinis obseruet neminem diligentius.

Idem. Genere nouo sum literarum ad te usus, ut intelligeres non uulgarem esse commendationem.

Idem. Id agendum etiam est, ut ne ea facere uideamur irati, sed ut ad urendum & secandum, sic ad hoc genus castigandi rarò inuitiq; ueniemus.

Idem. In primis autem constituendum est quos nos & quales esse uelimus, & in quo genere uitæ.

Idem. Ad hanc autem rationem, quoniam maximam uim natura habet, fortuna proximam, utriusq; omnino ratio habenda est in deligendo genere uitæ, sed naturæ magis. Multo enĩ & firmior est & constantior.

Idem. Commutato autem genere uitæ, omni ratione curandũ est, ut id bono consilio fecisse uideamur. Proximis his tribus exemplis uitæ genus intelligere possis, eam quæ uacatio uulgo dici solet. In hisq; pro modo rationem dictam putes, quòd infrequens non est.

Idẽ. C. Cæsar in ore semper græcos uersus Euripidis de Phœnissis habebat.

Idem. Seruius frater tuus, quem literatißimum fuisse iudico, facile diceret, hic uersus Plauti non est, hic est, quòd tritas haberet aureis notãdis generibus poetarũ et cõsuetudine legẽdi

Idem. Tum Pythius, ut argentarius qui esset apud omnes ordines gratiosus, piscatores ad se conuocauit.

Idẽ. Retulit ad senatum de illo ipso, quòd in eum ordinem cõsul tam grauiter in concione esset inuectus.

Idem. Vt nobis non satisfaciat ipse Demosthenes: qui quanquam unus eminet inter omnes, in omni genere dicendi, tamẽ non semper implet aureis meas.

Idem. Nam quocunq; te animo & cogitatione conuerteris, ꝑ multos excellentes in quocunq; genere uidebis, non mediocrium artium, sed prope maximarum.

Id genus, hoc genus, quod genus, pro eo quod est eiusmodi, huiusmodi, cuiusmodi, tanquam si uox una esset non inflexa, ꝑmiscue in omni casu autorum plurimi, M. tamen Cicero eius generis, huius generis, cuius generis, dicere solet. Exẽpla ex multis pauca ascribimus.

M. Cicero. Horum ætati succeßit Isocrates, qui præter ceteros eiusdem generis laudatur semper à nobis.

Idem. Huius generis plenus Næuius est.

Idẽ. Et itẽ de cæteris rebus eiusdẽ generis. Sed ad propositũ.

Idem. Ipse Aristoteles quum florere Isocratem nobilitate discipulorum uideret, quòd ipse suas disputationes à causis forensibus & ciuilibus ad inanem sermonis elegantiam transtulisset, mutauit repente totam formam prope disciplinæ suæ, uersumq; quẽdam Philoctetæ paulo secus dixit. Ille enim turpe sibi ait esse tacere cum barbari loquantur: hic autem, quũ Isocratem pateretur dicere.

Idem de Demosthene. Quinetiam, ut memoriæ proditum est

coniectis in os calculis summa uoce uersus multos uno spiritu pronunciare consuescebat.

Idem. Etenim si constat inter doctos hominem ignarum astrologiæ, ornatißimis atq; optimis uersibus Aratũ de cœlo stellisq; dixisse, si de rebus rusticis hominem ab agro remotißimũ Nicandrum Colophonium poetica quadam facultate non rustica scripsisse præclare: quid est quur non orator de rebus his eloquentißime dicat, quas ad certam causam tempusq; cognorit.

RELIQVVM AVT RELIQVIAS DICI usitatius quàm residuum, Caput XCVI.

In multis quæ reliqua sunt, illud quoq; dicẽdum est. Qua forma ab ambigendo ambiguus, ab indigẽdo indigus pro indiguo, ab occidendo occiduus, ab in & nocendo innocuus, ab aßidendo aßiduus, aliaq; hoc genus sexcenta, pro ambigente, indigente, occidente, innocente, & aßidente: eadem pæpe dicitur à residendo residuus pro residente. Quo fit ut à doctioribus raro dicatur in significatione ea quæ ne uulgo quidem ignota est. Quum enim restare quid aut superesse uulgo dicendum est: id residuum esse dicere solet. Reliquum aut reliquias docti usitatius dicunt. ut, Amicitiam si negligis: quid reliquũ in humanis rebus esse putas, quo tu oblectari poßis? Literis tuis cum responderim, reliquum est ut meam tibi uoluntatem aperiam. Nullæ sunt hostium reliquiæ. Reliquũ. Reliquiæ

Virgil. Troas reliquias Danaum atq; immitis Achilli.

A. Gell. Ne reliquum mercedis daret capit consilium.

Sallustius. Parte consumpta reliqua cadauerum ad diuturnitatem usus fallerent.

Cato apud Salust. Capta urbe nihil reliqui fit uictis.
M. Cato. Mēse Octobri facimus, Nouembris reliquus erat. Nouembris pro Nouember prisce dictum est.
M. Cicero. Reliquas uero partes diei tu consumebas his delectationibus, quas tibiipse ad arbitrium tuum compararas:
Idem. Vt Apelles Veneris caput & summa pectoris politissima arte perfecit, reliquam partem corporis inchoatam reliquit: sic quidam homines in capite meo solum elaborarunt, reliquum corpus imperfectum ac rude reliquerunt.
Idem. Mea quidem, ut ad te sæpius scripsi, hæc sententia est: Qui reliquias huius belli oppresserit, eum totius belli confectorem fore.
Idem. Consuetudo exercitatioq; capienda, ut boni ratiocinatores officiorum esse possimus: & addendo deducendoq; uidere quæ reliqui summa fiat.

In hac autē significatione dici residuū aliquādo attēdimus.
Residuū Cn. Plancus. Cupio, mehercle, nūllā residuā sollicitudinē eē.

IVRE QVAM IVSTE DICI ELEGANtius, Caput XCVII.

Iure. MVlta sunt in sermone uulgi quæ iure neges mutari, nisi ornatiorum in dicendo uirorum autoritate persuasus sis. Quale est aduerbium iuste: cuius loco nomen iure dici inuenias usitatius. Non enim raro fit ut casus latinus aduerbij significatum habeat. Vt si dicas uoluntate feci & ultro feci, idem prope significas. Quæ causa est ut putem luci, uesperi, tempori, ruri, aduerbia nunc credita, fuisse prisca latinorum lingua casus ablatiui. Omnium enim nominum cuiusuis inclinamenti, nisi primi, datiuus & ablatiuus eadem uoce dicebantur. Id quod in numero plurali adhuc retinemus

etiam in prima inflexione. Ideoq; alias contendimus furi & mendaci sine diphthongo ei in syllaba postrema sexti casus esse. Ex hac aduerbij & casus ablatiui affinitate factum est mane. Lanobini enim, ut Macrobius ait, mane pro bono dicunt, sicut apud nos quoq; contrarium est immane, ut immanis bellua & immane facinus. Ab optione igitur boni ominis mane dictum est. Omnium enim rerum initia Romani optabant auspicatiora. Mane autem in ablatiuo ut mare dicebatur. M. Varro. Ab Erythro mare orti. Mane

Idem. In mare aquam frigidam oriri.

Plautus. Hæc illic est pugnata pugna usq; à mane ad uesperũ.

Idem. A mane ad noctem usq; in foro ego diem locare argenti nemini numum queo. Ideoq; mane ablatiuus erat, nisi dictum putas ut facile. Nec ignoramus in uulgatis M. Varronis codicibus, uerba illa inueniri scripta. Diei principium mane, quod tum manat dies ab oriente, nisi potius quòd bonum antiqui dicebant manum. Ad cuiusmodi religionem Greci cùm lumen afffertur, φῶς ἀγαθόν. Verũ analogia ut mane dicatur expostulat. Sed ad rei nostræ exempla ueniamus. Amicitiam nostrã iure incusare non queas. De silentio tuo iure queri mihi uideor. Ad me nisi scribas, negligentiam tuã iure reprehẽdero.

M. Cicero. Quis enim non iure beatam L. Crassi mortem illã quæ est à multis sæpe defleta, dixerit, quum horum ipsorum, qui tũ cũ illo postremo fere collocuti sunt, euẽtũ recordatur?

Idem. Tales enim nos esse putamus, ut iure laudemur.

Idem. Quod forsitan aliquis iure irriserit.

Idem. Sermone eo debemus uti, qui notus est nobis, ne, ut quidam græca uerba inculcantes, iure optimo irrideamur.

Idem. Vt latinè loquamur, non solum uidendum est, ut et uerba efferamus ea quæ nemo iure reprehendat, & ea sic & ea

ſibus & temporibus, & genere, & numero conſerue-mus: ut nequid perturbatum aut diſcrepans, aut prępoſterum ſit, ſed etiam lingua & ſpiritus & uocis ſonus eſt ipſe moderandus.

Idem. *Quod in rebus honeſtis & cognitione dignis operæ cu req; ponetur, id iure laudabitur.*

Idem. *Quàmuis enim Themiſtocles iure laudetur, & ſit eius nomen quàm Solonis illuſtrius.*

Idem. *Quibus de cauſis quis nunc iure miretur, ex omni memoria ætatum, temporum, ciuitatum, tam exiguum oratorũ numerum inueniri?*

Idem. *Si eum pateretur in exercitu remanere, ſecundo eum obligaret militiæ ſacramento: quia priore amiſſo, iure pugnare cum hoſtibus non poterat.*

Idem. *L. Opimij cauſam defendebat apud populum audiente me C. Carbo. Nihil de G. Grachi nece negabat: ſed id iure ꝓ ſalute patriæ factum eſſe dicebat: ut eidem Carboni tribuno plebis alia tamen mente Rempub. capeſſenti P. Africanus de C. Graccho interroganti reſponderat, iure cæſum uideri. Iure autem omnia defenduntur, quæ ſunt eius generis ut aut oportuerit, aut licuerit, aut neceſſe fuerit, aut prudentia aut caſu facta eſſe uideantur.*

Idem. *Tyberius enim Gracchus Publij filius tamdiu laudabitur, dum memoria rerum Romanarum manebit. Eius filij nec uiui probabantur, & mortui nomen optinent iure cæſorum.*

Idem. *Quod ſi unquam populo Romano conceßum eßet, ut iure concitatus uideretur, id quod docebam ſæpe eße conceßum nullam illa cauſa iuſtiorem fuiße.*

Iniuſte autem iniuria, aut per iniuriam dicere poßis.

IVSIVRANDVM AVT SACRAMENtum non iuramentum latinè dici. Itemq; potionem dici usitatius quàm potum, Cap. XCVIII.

ILla quoq; duo in ore uulgi sunt uulgatiora, iuramentum & potus. Iusiurandum uero non iuramentũ: & potio sæpe, raro admodum potus à doctioribus usurpari solent. Huic rei maiorem exemplis fidem acquirimus.

Ennius. O fides alma apta pennis, & iusiurandum Iouis. Iusiurãdũ

Plautus. Arbitratu tuo iusiurandum dabo.

Suetonius de Tyberio. Excogitauerat autẽ inter genera cruciatus, etiam ut larga meri potione per fallaciam oneratos, Potio. repente ueretris deligatis, fidicularum simul urinæq; tormẽto distenderet.

Idem de Claudio. Libertos diuites & senes olim adoptionis, mox dominationis suæ fautores atq; rectores, ueneno partim cibis, partim potionibus indito intercepit.

Idẽ. Sedata siti aquæ gelidæ potione pugiones duos arripuit.

Idem. Vnum, ueneno manu sua porrecto in aquæ frigidæ potione, quam is affectus febre poposcerat.

Idem. Qua re admodum exhilaratus quadragenos aureos comitibus diuisit, iusq; iurandum & cautionẽ exegit è singulis:

Cor. Celsus. Ex labore sudãti frigida potio pniciosissima est.

Quintilianus. Nobis adolescentibus seniores in agendo facti præcipere solebant ne unquam iusiurandum deferremus.

M. Cicero. Nullum enim uinculum ad astringendam fidem iureiurando maiores arctius esse uoluerunt.

Idem. Qui iusiurandum uiolat, is fidem uiolat, quam Capitolio uicinam Ioui opt. max, ut in Catonis oratione est, maiores nostri esse uoluerunt.

Idem. Censores nulla de re diligentius quàm de iureiurando iudicabant.
Idẽ. Magna uoce iuraui uerißimũ pulcherrimũq; iusiurãdũ.
Idem. Quãdiu iureiurando hostiũ teneretur, nõ esse senatorẽ.
Idem. Iusiurandum conseruandum putabat.
Idem. Quid est igitur, dixerit quis, in iureiurando? Num timemus Iouem?
Idem. Hoc ipsum uidetur honestum, conseruandi iurisiurandi causa ad cruciatum reuertisse.
Idem. Hæc quidem ratio non magis contra Regulum, quàm contra omne iusiurandum ualet. Sed in iureiurando, non qui metus, sed quæ uis sit, debet intelligi. Est enim iusiurandum affirmatio religiosa.
Idẽ. Est etiã ius bellicũ, fidesq; iureiurãdi sæpe hosti seruãda.

Potio. Idem. Epicurus negat tenuißimo uictu, id est, cõtemptißimis escis & potionibus minorem uoluptatem percipi, quàm rebus exquisitißimis ad epulandum.
Idem. Quid quòd ne mente quidem recte uti poßimus multo cibo & potione completi?

Potum autem latinè dici non negamus: rarũ esse fatemur. Suetonius de Sergio Galba. In iure dicendo quum de proprietate iumenti quæreretur, leuibus utrinq; argumentis & testibus, ideoq; difficili coniectura ueritatis, ita decreuit, ut ad lacum ubi adaquari solebat, duceretur capite inuoluto, atq; ibidem reuelato, eius eßet ad quem spõte se à potu recepißet.

Potus. Sallustius. Cibus potusq; illis aduersus famem atq; sitim, non libidini neq; luxuriæ erat.

Inde agnoscas quàm friuola illa sit triuialium differentia, quæ potum sanorum eße, potionem ægrorum præcipit.

Sacramentum. Sacramentum appellari iusiurãdũue id quod imperatori

præstari solet attendimus: corrupto uocabulo nostris sarmẽtum uulgo dicitur.

Suetonius de C. Iulio Cæsare. Sãxit nequis ciuis maior ànnis uiginti minorue decem, qui sacramento non teneretur, plus triennio continuo Italia abeßet.

M. Cicero. Quum amore pugnandi in exercitu remansißet, Cato ad Pompilium scripsit: ut si eum pateretur in exercitu remanere, secundo cum obligaret militiæ sacramento: quia priore amißo, iure pugnare cum hostibus non poterat.

Idem. Agerent enim tecum lege primum Pythagorei omnes, atq; Democritici, cæteriq; in suo genere Physici, * uincerentq; ornati in dicendo & graues, quibuscum tibi iusto sacramento contendere non liceret. * Vindicarent

ALIQVOT DICI ELEGANTIVS, QVAM quod uulgo dici solet, nescio quot, Caput XCIX.

Aliquot in arte dicendi artifices primarij, immo fere omnes id obseruant, ut ubi semidoctum uulgus dicit nescio quot, ipsi aliquot usurpent. ut, Aliquot abs te recepi literas amicitiæ nostræ plane refertas. Inuidorum aliquot felicitate tua discruciantur. Domus aliquot incendio crematæ sunt. Aliquot.

Virgil. Post aliquot mea regna uidens mirabor aristas.

Terentius. Cupio aliquot parare amicos beneficio meo.

Idem. Aliquot mihi amicos aduocabo.

Idem. Aliquot me adierunt, ex te auditum qui aiebant, hodie filiam meam nubere gnato tuo.

Idem. Dijs pol habeo gratias, ꝙ in pariundo aliquot affuerunt liberæ.

Idem. Heri aliquot adolescentuli coijmus in Pyræo, in hanc

diem ut de symbolis essemus.

Ang. Polit. Quæ aliquot abhinc annos exposuimus.

Suetonius. Aliquot ante annos L. Saturnini seditiosum tribunatum senatus coercuerat.

Aul. Gellius. Quam rem & alij & hic quidem poeta locis aliquot demonstrat.

Idem. Cumq; aliquot eorum qui aderant, quadrupes equus apud suum quisq; grammaticum legisse se diceret.

M. Varro. Aliquot uerborum antiquorum græcorum perinde atq; essent propria nostra, reddidit causas falsas.

M. Cicero. Accepi à te aliquot epistolas uno tempore: quas tu diuersis temporibus dederas.

Aliquos non aliquot Quintilianus dicit. M. inquit, Tullius non dubitauit aliquos suos libros iam editos, alijs postea scriptis ipse damnare.

SVPERIVS, POSTERIVS, ET PROXImum quid habeant significatus, Caput C.

Superius. Posterius Proximũ

PRoxima autorum non uulgarium aduocatio te, puto, docebit, superius pro præcedenti aut præterito, aut quod Ciceronem reformidasse aiunt, nouissimo, posterius uero aut (quod sæpius est) proximum, pro sequenti aut futuro aut secundo non rarẽter usurpari. ut, Superiores tuæ literæ amicitiæ nostræ testes sunt. Superioribus his diebus qd hic nouitatis fuerit, proximis literis meis cognosces. Anno ꝓximo te, ut spero, uisurus sum.

A. Gellius. Quod in capite superiore à Critolao scriptum esse diximus super Demosthene, id C. Gracchus ĩ oratione qua legem Aufidiam dissuasit, in Demadem contulit.

Idem. Populum autem Ro. ita uti Varro dixit, dies singulos

enumerare à media nocte usq; ad mediam proximam.

Val. Maximus. Proximus à Libero patre intemperãtiæ gradus ad inconcessam Venerem esse consueuit.

Idem. Proximum somnium et si paulo est longius, propter nimiam tamen euidentiam ne omittatur impetrat.

M. Cicero. Superioribus literis beneuolẽtia magis adductus, quam quòd res ita postularet, fui longior.

Idem. Abs te superioribus quoq; literis petiui ne mihi tempus prorogetur.

Idem. Iisdem igitur de rebus etiam atq; etiam hortor, quibus superioribus literis hortatus sum.

Idem. Me & superiores literæ tuæ admodum delectarunt.

Idem. Ea quæ essent, dictum est libro superiore.

Idẽ. Quemadmodum officia ducerentur ab honestate Marce fili, atq; ab omni genere uirtutis, satis explicatum arbitror libro superiore.

Idẽ. Quũ sint duo genera decertandi, unum per disceptationem, alterũ per uim: quũq; illud sit propriũ hominis hoc beluarũ: confugiendũ est ad posterius, si uti nõ licet superiore. Posterior.

Idem. Fertur de Sileno fabella quædam: qui quum à Mida captus esset, hoc ei muneris pro sua mißione dedisse scribitur: docuisse Regem non nasci homini longe optimum esse, proximum autem quam primum mori.

Idem. Prima societas in ipso est coniugio, proxima in liberis, deinde una domus, omnia communia.

Ad hoc adijcio proximum pro superiore non prorsus infrequenter dici.

Quintil. Proximo libro de tropis dictum est.

Mar. Cicero. Omnis amor tuus ex omnibus partibus se ostendit in his literis quas à te proxime accepi.

Idem. His proximis nonis tu non affuisti.

Proximum & superius nonnunquam simul dicuntur.

A. Gel. Quem librum legimus biduo proximo superiore.

M. Cicero. Quē, pximis superioribus diebus acerrimè oppugnasse tulissem. Hæc autē utriusq; collocatio uī habet maiorē. Præterea superior & inferior, ut id accedat, non inuenuste tū dici solent, quum comparationis excessus quidām est. Illud enim: Cicero C. Cæsare fuit eloquentior, non parum dicas eleganter: C. Cæsare M. Cicero fuit eloquētia superior, uel M. Cicerone C. Cæsar eloquentia fuit inferior.

Superior
Inferior.

M. Cicero. Habes enim neminē honoris gradu superiorem.

Idem. Idem fecit Timotheus Cononis filius, qui cum belli laude non inferior fuisset quam pater, ad eam laudem, doctrinæ & ingenij gloriam adiecit.

Idem. Philippum quidem Macedonum regem rebus gestis et gloria superatum à filio, facilitate & humanitate uideo superiorem fuisse.

FINIS CENTVRIAE SECVNDAE.

FRANCISCI SYLVII AMBIANATIS PROGYMNASMATVM, CENTVRIA TERTIA.

QVVM GENERALIS SERMO EST, utamur tum eleganter uerbo impersonali passiuæ uocis, Caput I.

OBSERVATVR plerunq;, ut quum generalis sermo est, hoc est, ad omnes aut ad multos generis eiusdem relatus est, impersonali uerbo passiuæ uocis utamur. ut, Cum amicis iucunde multum uiuitur, id est, quicunq; cum amicis uiuunt, aut ex his multi, multum iucunde uiuunt. Nobilitati in iuste multa committenti non occurritur. De rebus gestis principum uere satis non scribitur. *Impersonalia passiuæ uocis*

Lucretius. O miseras hominum mentes, ô pectora cæca,
Qualibus in tenebris uitæ, quantisq; periclis
Degitur hoc æui?
Persius. Velle suum cuiq; est, nec uoto uiuitur uno.
Martialis. Non bene, crede mihi, seruo seruitur iniquo.
Virgilius. Vndiq; totis vsque adeo turbatur agris.
Idem. Conueniunt, stratoq; super discumbitur ostro.
Horatius. viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum.
Plautus. Mala fama facile nubitur, dum dôs sit.
Idem. Perinde ut bene uiuitur, diu uiuitur.

Idem. Verecundari neminem apud mensam decet, ubi de diui nis atq; humanis cernitur.

Terentius. Quid agitur? statur.

D. Hieronymus. Mendaces faciunt, ut nec uera dicentibus credatur.

Plinius. Hercule in hac artium sola euenit, ut cuicunq; medicum se profitenti statim credatur, quum sit periculum in nullo mendacio maius.

Quintilianus. Cito scribendo non fit ut bene scribatur: sed bene scribendo fit ut cito.

Idem. Mithridati duas & uiginti linguas, quot nationibus imperauit, traditur notas fuisse.

Aulus Gellius. Anates Ponticas dicitur edundis uulgo uenenis uictitare.

His duobus exemplis attende post huiusmodi impersonale uerbum, quod absolute fere dicitur, uerbum indefinitum collocari posse, quod ante se habeat accusatiuum.

Idem. Super ætate Homeri atq; Hesiodi non consentitur.

M. Brutus. Scribitur nobis, magnam ueteranorum multitudinem Romam conuenisse.

Valerius Maximus. Quid enim prodest foris esse strenuum, si domi male uiuitur?

M. Cicero. Suscipienda quidem bella sunt ob eam causam, ut sine iniuria in pace uiuatur.

Idē. Referri enim decet ad ea quæ proposui in principio fundamenta iustitiæ: primum, ut necui noceatur: deinde, ut communi utilitati seruiatur.

Idem. Virtuti sudorem mortales anteposuerunt: longa autem est & ardua uia ipsa & aspera primum. ubi in cacumen uentum est, facilis est quæ dura extiterat.

Idem. Huius ignoratione non modo in uita, sed sæpißimè & in poematis & in oratione peccatur.

Idem. Quoniam autem uiuitur non cum perfectis hominibus planeq; sapientibus, sed cum his in quibus non præclare agitur, sed sunt simulacra uirtutis, etiam hoc intelligendum puto, neminem omnino eße negligendum in quo aliqua significatio uirtutis appareat.

Idem. Ego ad urbem acceßi pridie Nonas Ianuarias. Obuiam mihi sic proditum est, ut nihil fieri potuerit honoratius.

Idem. Occurritur autem nobis, & quidē à doctis et eruditis.

Idem. Quum placuißet idem cæteris, in syluam uenitur, & ibi magna cum audiendi expectatione considetur.

Idem. Inuidetur enim commodis hominum ipsorum, studijs autem certe moderatis fauetur.

Idem. Inuidetur autem præstanti florentiq; fortunæ.

Idem. Sed etiam superioribus inuidetur sæpe uehementer, & eo magis si intolerantius se iactant, & æquabilitatē iuris præstantia dignitatis aut fortunæ suæ transeunt.

Nonnunquam tamen inuenias pòsitum hoc genus uerbū, ubi generalis sermo non sit, sed hoc rarius est. ut, A me amatur. Id proprie dictum eße negarem, nisi ab exercitis latinæ linguæ ducibus dictum scirem.

M. Cicero. Nihil est à me inseruitum temporis causa.

Idem. Non potuit accuratius agi, nec prudentius, quàm actū est à te cum Curione de supplicatione.

QVVM GENERALIS SERMO EST, VTI poßis non inuenuste uerbo modi coniunctiui personæ secundæ, numeri singularis, Caput II.

Secunda singularis p oibus.

GEneralis sermo item si erit: hoc genere orationem ue nustes. Verbum modi subiunctiui personæ secundæ nu meri singularis colloces. ut, Ea est amicitiæ suauitas, ut ea suauius nihil excogitare queas: id est, nullus, quicunq; sit, queat. Qui in pericula euntem comitetur, uix hominẽ in- uenias. Quo breuiore compendio ad egestatis tenuitatem de uenias: quàm quum nihil conquirendo multa deperdas?

Plato. Tamdiu discendum est, ut ait Solon, quamdiu uiuas: ne que speres senectutem ipsam tibi mentem daturam.

Virgilius. Migrantes cernas, totaq; ex urbe ruentes.

Terentius. Adeon homines immutarier ex amore, ut non co- gnoscas eundem esse.

Idem. Sine inuidia laudem inuenias & amicos pares.

Idẽ. Istuc est sapere, qui ubicũq; opus sit, animũ poßis flectere.

Idem. Perpol quàm paucos reperias meretricibus fideles eue nire amatores.

Quintilianus. Quo constant miracula illa Pilariorum & Ventilariorum: ut ea quæ emiserint, ultro uenire in manus credas, & quæ iubentur decurrere.

Idem. Nocet etiã diu pugnare in his quæ obtinere nõ poßis.

Valer. Maximus. Neq; uirtus haustum sui cum aliquo perso- narum discrimine largum malignumue præbet: sed omnibus æqualiter exposita, quid cupiditatis potius quàm quid digni tatis attuleris æstimat: inq; captu bonorum suorum tibijpsi pondus examinandum relinquit, ut quantum subire animo su stinueris, tantum tecum auferas.

Sallustius. Priusquam incipias consulto: & ubi mature con- sulueris, facto opus est.

M. Cato. Vita humana prope uti ferrum est. Ferrum si exer- ceas, conteritur: si non exerceas, tamen rubigo interficit. Ita

homines

homines exercendo uidemus conteri: si nihil exerceas, inertia atq; torpedo plus detrimenti facit quàm exercitatio.

M. Cicero. In omnibus negotijs priusquam aliquid aggrediare, adhibenda est præparatio diligens.

Idē. Iniurias fortunæ quas ferre nequeas, defugiēdo relinqs.

Idem. Neq; naturæ attinet repugnare, nec quicquam sequi qd' assequi nequeas.

Idē. Quod affirmatiue quasi deo teste promiseris, id tenēdū ē.

Idem. Homines enim imperiti facilius quod stultè dixeris repræhendere, quàm quod sapienter tacueris, laudare possunt.

Ex hoc dicēdi genere Ciceronianū illud oīno nō est. Lege orationes Gracchi, patronū ærarij esse dices. Quale rarius ē.

QVOD ITEM IN SERMONE GENERALI INFINITIUUS CŪ UERBO ESSE AUT LICERE DICATUR. Cap. III.

APud M. Tullium legere licet infinitiuum cum uerbo licere, ut apud A. Gellium cum uerbo esse, tum dici quum sermo generalis est. ut, Audire licet quàm frequens sim laudum tuarum buccinator. Animaduertere est quanta ex re literaria quæri possit utilitas. Quàm sit hæc aeris intemperies uehemens, sentire est. Infinitiuus cū est aut licet.

Aul. Gellius. Multos uidere est pecuniæ cupidos.

Idem. Animaduertere est plæraq; uerborum latinorum ex ea significatione in qua nata sunt, decessisse.

Idem. Animaduertere est in tota ista Catonis oratione omnia disciplinarum rethoricarum, arma atq; subsidia mota esse.

M. Cicero. Videre etiam licet plærosq; non tam natura liberales, quàm quadam gloria inductos, ut benefici uideantur, facere multa: quæ uidentur magis proficisci ab ostentatione quàm à uoluntate.

Idem. Licet hoc uidere in reliquis sensibus, unguentis minus diu nos delectari, summa & acerrima suauitate conditis, quã his moderatis.

QVOD A VERBIS DEPONENTIBVS aut communibus nõ fiant impersonalia uocis passiuæ, quorum loco in sermone generali persona tertia numeri pluralis usurpanda sit, Caput IIII.

EXperiuntur lectione multa attentaq́; , quo genere dicendum sit ornatius. Quale hoc est. Loquentium uulgus in sermone generali personam tertiam numeri pluralis uerbi neutri, aut actiui absolutè positi sine ullo supposito dicunt sæpiusculè. Dicunt enim: cœnant, prãdent, ludunt, amant, aliaq́; hoc genus sexcenta. Ea autem fiant impersonalia uerbo uocis patientis lepidius. Vt, cœnatur, prandetur, luditur, amatur. Sed quoniam à uerbis in or exeuntibus uerba huiusmodi impersonalia inclinari posse, negat scite Priscianus: ideo personæ tertiæ numeri pluralis uerborũ in or exeuntium, qualia sunt deponentia aut communia, sine ullo supposito uim habent uerbi impersonalis passiuæ uocis, tum quũ sermo generalis est. ut, Tantam esse amicitiam nostram admirantur. Aucupantur male principum amicitias: earum enim utilitas non uirtus origo est. Aetatis huius mos ille parum p batus est. A suis abstinent, alienis utuntur.

Virgil. Iuppiter, hospitibus nam te dare iura loquuntur.

Plin. Iunior. Ita uulgo ex moribus hominis loquebãtur.

Plinius. Frontemq́; domini plus prodesse quàm occipitium, non mentiuntur.

M. Cicero: Maximeq; admirantur eum, qui pecunia non mouetur: quod in quoquo uiro perspectum sit, hunc dignum spectatu arbitrantur.

Idem. Quia deos nocere non putant, his exceptis, homines hominibus plurimum obesse uel prodesse arbitrantur.

Idem. Itaq; uulgo loquuntur sese in beneficijs mores hominũ non fortunam sequi.

Idem. Reos autem appello, non eos modo qui arguuntur, sed omnes quorum de re disceptatur: sic enim olim loquebantur.

Idem. Ita enim loquebantur, qui est omnibus princeps, non omnibus princeps.

Idem. Quæ est autem tanta peruersitas, ut inuentis frugibus glande uescantur?

Idem. Veientem quidem agrum & Capenatem metiuntur.

Est tamen ubi à deponenti uerbo impersonale fiat.

Quintilianus. Cultus concessus atq; magnificus addit hominibus, ut græco uersu testatum est, autoritatem: at muliebris & luxuriosus detegit mentem. Hoc autem rarum omnino est. Testatũ ẽ.

Vbi uero ea persona tertia numeri pluralis uocis actiuæ sine supposito ponatur, scriptorum grauis autoritatis exempla non desunt: quum eorum significatus hominum generi est genuinus. sed hoc itidem rarum est, nisi in paucis: qualia sunt ferunt, aiunt, dicunt.

Virgilius. Vrbem quam dicunt Romam, Melibœe putaui Stultus ego huic nostræ similem. Dicunt.

Plinius Iunior. Ferunt Xerxem, quum immensum exercitũ oculis obijsset, illachrymasse, quòd tot millibus tam breuis immineret occasus.

M. Cicero. Et Xenophontis uoce Musas quasi locutas ferũt.

QVOD CVM IMPERSONALI VERBO *actiuæ uocis indefinitum impersonalis paßiuæ uocis aut paßiui uerbi collocari debeat.* Caput V.

Imperso nali iũga tur imper sonale

ID *etiam tradi oportet, quod obseruari sæpe attendimus. Id autem est. Quum post uerbum impersonale uocis actiuæ domestico sermone postponitur uerbum modi indefiniti: hoc esse uerbi impersonalis paßiuæ terminationis, aut uerbi paßiui, elegantius fit. ut, Quanta sit amicitiæ nostræ magnitudo, credi non potest. Amicorum negotia perinde ut sua curari oportet. Ab eo qui habitus amicus est negligi, inofficiosum esse dici solet. Plutarchus. Ad honesta studia monitis ac rationibus, nõ plagis ac uerberibus adduci puerũ oportet. Plato. Scientia non multitudine iudicari oportet id quod recte iudicandum est.*

Idem. Fieri non potest ut diuitijs quisquam simul & probitate præstet.

Terentius. Hanc oportet in cruciatum abripi.

Idem. Iam sciri potest.

Idem. Non hercle uerbis Parmeno dici potest tantum quàm re ipsa nauigatio incommodum est.

Quintilianus. Pueriles annos onerari non oportet.

Idẽ. Vix dici potest q̃to libẽtius imitemur eos q̃bus fauemus.

Idem. Neq; adeo ieiunam & pauperem natura eloquentiam fecit, ut una de re bene dici, nisi semel non poßit.

Idem. Quæri solet, an etiam si discenda sint hæc, eodem tempore tradi omnia & percipi poßint.

Idem. Vt monilibus et margaritis ac ueste longa, quæ sunt ornamenta fœminarum, deformentur uiri: itã nec habitus triũphalis, quo nihil excogitari potest augustius, fœminas deceat

A.Gel. In ijs autem dijs quos placari oportet, uti mala à nobis uel à frugib. natis amoueantur, * Aueruncus quoq; habeatur, & Robigus. * Aruncus.

Idē. Eius obseruationis an religio ulla sit tradita, queri solet.

Idem. Quæri solitum est in philosophorum disputationibus an semper inq; omnibus iussis patri parendum sit.

M. Cicero. Vti qui purpuram uolunt, sufficiunt prius lanam medicamentis quibusdam: sic literis talibusq; doctrinis ante excoli animos & ad sapientiam concipiendam imbui ac præparari decet.

Idē. Negat Epicurus iucūde posse uiui, nisi cū uirtute uiuatur

Idem. Naturæ obsisti nullo modo posse.

Idem. Dici nihil potest uerius.

Idem. Premit enim atq; instat, nec resisti potest.

Idem. Videndumq; hoc loco est, ne quos nos ob benefacta diligi uolemus, eorum laudem atq; gloriam, cui maximè inuideri solet: nimis efferre uideamur.

Idem. Horæ quidem cedunt & dies, menses & anni, nec præteritū tēpus unquā reuertitur, nec quid sequatur, sciri potest

VERBA IVBERE ET IMPERARE CVM pasiuis indefinitis, quàm cum actiuis coniungi sæpius, Caput VI.

ILLud quoq; stylo nostro produci iubemus: quod frequēs oratoribus esse non ignoramus. Hoc autem est, cum uerbo iubere uel imperare indefinitum actiuum raro, pasiuum prope semper, nisi alius generis est, adiunctum est. ut, Accersi iubeo, impero obseruari, portari iubeo. Iubēdi et imperādi uerba

Ennius. Mihi ausculta nate: pueros cremari iube.

Plautus. Quid deportari ad nos iubet?

Idem. Iube hanc aquam calefieri.
Virgil. Arcta leuari Vincla iubet Priamus.
Aelius Spartianus de diuo Hadriano. Seruos à dominis occi di uetuit, eosq; iußit damnari per iudices, si digni erant.
Idem de eodem. Decoctores bonorum suorum, si suae autorita tis essent catamidiari in amphitheatro, & dimitti iußit. Cata midiari, id est, risus gratia publicè exhiberi.
Pli. Amygdalae in argilla molli meridiē spectāti seri iubētur.
Idē. Prior Africa. Q. Ennij statuā sepulchro suo īponi iußit.
Quintilianus. Silent leges inter arma: nec se expectari iubēt.
A. Gel. Quem in manu amici conspectum legi iusserat.
Idem. Eum uocari iußit.
Idem. Vestimenta detrahi imperauit.
M. Cicero. Xenocrates, quum legati ab Alexandro quinqua ginta ei talenta attulissent, quae erat pecunia temporibus illis Athenis praesertim, maxima: adduxit legatos ad coenam in Academiam. Iis apposuit tantū quod satis esset, nullo appara tu. Quū postridie rogarēt, cui numerari iuberet. Quid uos? Hesterna, inquit, coenula nū intellexistis me pecunia nō egere?
Idem de Dionysio. Quū pila ludere uellet, studiose enim id fa ciebat, tunicamq; poneret, adolescentulo quem amabat, tradi disse gladium dicitur. Hic quum quidam familiaris iocans di xisset: Huic quidem certe uitam tuam committis: arrisissetq; adolescens, utrunq; iußit interfici.
Idem. Num ne hunc in uincula duci, num ad mortem rapi, nū summo supplicio mactari imperabis?

INFINITIVVM PASSIVI VERBI VSI tatius quàm actiui cum uerbo posse componi. Ibiq; an poßibile latine dicatur. Caput VII.

VSurpatione dignum censeri id potest: quod multo recepta autoritatis exemplo firmatum sit. Cuiusmodi illud est. Cum uerbo posse infinitiuum paßiui sæpius, actiui perraro adiunctum inuenias, nisi in primis aut secundis personis. ut, Ex amicitiæ integritate utilitas multa quæri potest. Ab uncto corio canis absterreri non potest. Res ea citius nuntiari non potuit.

Plato. Totum quod super terram, quodue sub terra aurum est, cum uirtute æquis lancibus compensari non potest.

Terent. Non potest cælari nostra diutius iam audacia.

Idem. Non satis pro merito ab illo tibi potest referri gratia.

Idem. Mihi non uidetur quod sit factũ legibus, rescindi posse.

Lex tabularum duodecim. Sacri cõmissum est quod nunquã expiari poterit. Impie commissum est quod expiari poterit:

Lactantius. Nihil est humanis uiribus laboratum, quod non ab humanis æque uiribus destrui poßit.

Plinius Iunior. Quid homini potest dari maius quàm gloria, & laus, & æternitas?

Quintil. Tradi omnia quæ ars efficit, non possunt.

Idem. Natura tenacißimi sumus eorum quæ rudibus annis ꝑcepimus: ut sapor quo noua imbuas durat: nec lanarum colores quibus ille simplex candor mutatus est elui possunt.

Idem. In pueris oratio perfecta nec exigi nec sperari potest.

Idem. Philosophia simulari potest, eloquentia non potest.

Idem. Neq; semper est desperandũ aliquid illis quæ dicta sunt melius posse reperiri.

Idem. Turpiter desperatur quicquid fieri potest.

M. Cato. Frusto panis conduci potest, uel uti taceat, uel uti loquatur.

M. Cic. Insidiatori uero quæ potest inferri iniusta nex?

Idem. Ad omnem rationem Teucri uox accõmodari potest Patria est ubicunq; est bene.

Idem. Animi labes nec diuturnitate uanescere, nec manibus ullis elui potest.

Idem. Is autem qui uerè appellari potest honos, non inuitamẽtum ad tempus, sed perpetuæ uirtutis est præmium.

Idem. Tanta oblectatio est in ipsa facultate dicendi, ut nihil hominum aut auribus aut mentibus iucundius percipi posſit.

Superioribus his exemplis admonitum te uolumus uſu uerbi poſſe, cum infinitiuo paſsiuo, declinari uitariq; uocabulum poſsibile aut impoſsibile, quod à M. Tullio uſurpatum legere non memini. Ne tamen uocabulum hoc è Latio quaſi relegari à nobis uideatur: latinum eſse ex Macrobio exq; Fabio Quintiliano docemus. Illius uerba ſunt. Quum tria hæc ex æquo impoſsibilia putentur: uel Ioui fulmen, uel Herculi clauam, uel uerſum Homero ſubtrahere. Huius autem. Non, inquit, longum tantum, ſed etiam impoſsibile aut potius infinitum eſt.

Impoſsibile.

Eiuſdem. Impoſsibilia aggrediantur.

Eiuſdem. Melius igitur qui tertiam partem dixerunt ἀδύνατον, quod noſtri impoſsibile nominant: quæ ut dura uideatur appellatio, tamẽ ſola eſt. Impoſsibile igitur durũ ẽ uocabulũ.

POST VERBVM VOLO, NOLO, AVT malo, infinitiuum paſsiui elegantius quàm actiui ponendum eſse. Caput VIII.

Infinitiuus paſsiuus poſt uolo nolo malo.

ADmoneri te quoq; illud uoluimus: poſt uerb um uolo, nolo, malo, ſæpius atq; multo uſitatius in perſona quauis infinitiuum paſsiuum quàm actiuum collocari. ut, Amicitiam tuam comparari uolo. Damnum ſuſcipi

nolo. Abs te uirtutem quàm diuitias comparari malo.
Quintilianus. Nec mihi unquam tãta fuit cura breuitatis: ut non ea quæ credibilem faciunt expositionem, inseri uelim.
Idem. Ante omnia ne sit uitiosus sermo nutricibus: quas, si fieri posset, sapientes Chrysippus optauit: certe quantum res pateretur, optimas eligi uoluit.
Idem. Se quoq; præceptores intente ac modeste audiri uelint.
Idem. Duodecim tabulæ nocturnum furem quoquo modo, diurnum autem, si se telo defenderit, interfici impune uoluerũt Atteius Capito. Cato rem quam consulebatur, quoniam non è republica uidebatur, perfici nolebat.
M. Cicero. Pluribus nominibus unam rem declarari uolo.

POST ALIA QVOQVE VOCABVLA *infinitiuũ paßiuũ nõ incommode collocari*, Cap. IX.

ILLud quoq; his adiungi laborauimus: ut etiam post uocabula alia infinitiuum paßiui uerbi quàm actiui collocari inuenias usitatius: etiam si non diutius in attenta oratorũ lectione uersatus fueris. Vt, Amicitiæ nostræ fines protendi longius operam dabo. Publicam rem negligi turpe est. Bellerophontis literas fert is qui exitium à se suum portari nescit. Plato. Verus est priscus ille sermo, ab æqualitate amicitiam procreari.

Infinitiuus paßiuus post alia uerba.

Idem. Apud Aegyptios regi non licet absq; sacerdotio imperare. Quinimmo si quis alienigena ui regnum usurpet: post assumptum regnum initiari cogitur, ut rex sit atque sacerdos. Horatius. Nec uera uirtus, quum semel excidit, Curat reponi deterioribus.
Terentius. Aut ego profectò egregie ad miseriam natus sum aut illud falsum est quod ego audio dici, diem adimere ægritu

dinem hominibus.
Idem. Idcirco accersor, nuptias q; mihi apparari sensit.
Suetonius de Augusto. Componi aliquid de se nisi & serio et à præstantißimis offendebatur.
Pli. Ritu naturæ capite hominẽ gigni mos ẽ, pedibus efferri.
Idem. Coli rura ergastulis peßimum est, ut quicquid agitur à desperantibus.
Idem. Minus miretur hoc, qui sciat uestem à tineis non attingi, quæ fuerit in funere.
Quintilianus. Vbi uinci necesse est, expedit cedere.
Idem. Socrates iam senex institui lyra non erubescebat.
Idem. Videtur ars omnino dicentis contra iudicem adhiberi.
Idem. Neq; est sanctius sacris iisdem, quàm studijs initiari.
Idem. Lex est quæ prohibet adulteram sine adultero occidi.
Idem. Authoritas ab oratoribus uel historicis peti solet: nam poetas metri neceßitas excusat.
Aul. Gellius de Alexandro. Victi hostis uxorem, facie inclyta mulierem uetuit in conspectum suum deduci: ut eam ne oculis suis quidem contingeret.
C. Cæsar. Neq; hominũ morte memoria deleri debet: quin pximis retineatur: neq; cliẽtes sine summa infamia deseri possunt.
Mar. Cato. Maiores sanctius habuere defendi pupillos, quã clientem non fallere.
M. Cicero. Sera gratulatio reprehendi non solet, præsertim si nulla negligentia prætermissa est.
Idem. Summum autem bonum si ignoretur: uiuendi rationem ignorari necesse est.
Idem. Potest accidere promissum et cõuentum, ut id effici sit inutile, uel ei cui promissum sit, uel ei qui promiserit.
Idem. Ego gentem nullam uideo neq; tam humanam atq; do-

ctam, neq; tam immanem atq; barbaram: quæ non significari futura, & à quibusdam intelligi prædictiq; posse censeat.
Idem. Ego cupio non mendacem probari.
Idem. Melius apud bonos quàm apud fortunatos beneficium collocari puto.
Idem. Res autem familiaris quæri debet ijs rebus, à quibus abest turpitudo: conseruari autem diligentia & parsimonia, ijsdem etiam rebus augeri.
Idem. Portari in triumpho Massiliam uidebamus.

QVOD VERBA CVRO, VOLO, NOLO, malo, cupio, habeo pro debeo, & oportet, pro præsenti indefiniti actiui participium præteriti temporis habeant elegantius. Cap. X.

Dicendi genus hoc obseruatum si curaueris, à frequētiore usu dicendi comicorum non discedes. Hæc autē uia obseruare queas: si post uerba curo, uolo, nolo, malo, cupio, habeo pro debeo, & oportet, posueris participium tēporis præteriti nō uerbū īdefiniti modi uerbi actiui. ut, Missas ad amicū literas curaui. Detrimentū ullū tibi allatum nolo. Rempublicam diuitijs ac uiribus adiutam oportet. Participio præteriti tēporis apta.
Terentius. Adolescenti morem gestum oportuit.
Idem. Iam iam, ubi ubi erit, inuentum tibi curabo, & mecum adductum tuum Pamphilum.
Plautus. Sed etiam est, paucis quod uos monitos uoluerim.
Idem. Eas si adeas, abitum quàm aditum malis.
Idem. Sunt qui uolunt te conuentam.
Idem. Dij me ex perdita seruatam cupiunt.
A. Gellius. Aduersarios seruatos magis cupiunt, quā pditos.

QVOD ITEM POST VERBVM CVRO *participium futuri in dus postponatur elegantius quã infinitiuus uerbi actiui,* Caput XI.

Curo cũ partici- pio in dus

PRæceptionem hanc imitandam si curaueris, nihilo minus eleganter orationem compones. Ea cum alijs multis, tum maxime A. Gellio, & Val. Maximo. M. quoq; Ciceroni non parum familiaris est. Ea autem huiusmodi est: Cum uerbo curo participium futuri in dus ponitur elegãtius quàm actiuum uerbum modi indefiniti. Vt, Negotia tua quã mea prius conficienda curabo. Librum, quum usus fuero, referendum curabo. Literas ad te mittendas curaui.

Plinius Iunior. Mißi statim pontifices qui defodiendam necãdamq; curarent.

Aulus Gellius. Ex malis duobus quos apud eum uidisset, uter maior eßet, mittendum curaret.

Idem. Hos porto libros uniuersos multis post tempestatibus Seleucus rex qui Nicanor appellatus est, referendos Athenas curauit.

Idem. Is me statim rei capitalis damnandum dandumq; ad bestias curauit.

Cn. Plancus. Exercitum huc traijciẽdum quàmprimũ cures.

Val. Maximus. Mero somnoq; sopitos plaustris in urbem de uehendos curauerant.

Idẽ. Vt comperit unde aduecti eßent, quinqueremi in urbẽ re portãdos in Meletã, inq; tẽplo Iunonis collocandos curauit.

M. Cicero. Eo factum est ut ad te Lupus sine meis literis rediret, quum tamen curaßet tuas ad meme perferendas.

Idem. Quos tamen ipsos libros, si quem cui recte committã inuenero, curabo ad te perferendos.

Idem. Hunc tu si mihi restituendum curaris, non possum dicere quàm mihi gratum futurum sit.
Idem. Hunc Fabritius reducendum curauit.
Idem. Negotium conficiendum cures.
Idem. Funus ei satis amplum faciendum curaui.

Verbum uelle ac locare itidem dici posse ut noris, exempla ascribimus.
Plautus. Volo amori obsequundum illius.
M. Cicero. Postea'q; curauimus, ut ijdem Athenienses in eodẽ loco monumentum ei marmoreum faciendum locarent.
Hæc quoq; uerba quæ præceptione dixi superiore cum infinitiuo passiui uerbi non ineleganter dicuntur.

POST VERBA NECESSE EST, OPORtet, uolo, nolo, malo, peto, rogo, precor, uerbum modi coniunctiui sine particula ut, ponendũ esse. Cap. XII.

Necesse est multis comprobem testimonijs, quod à uulgi sermone alienũ esse dicimus. Quale illud est. Post uerba necesse est, oportet, uolo, nolo, malo, peto, rogo, precor uerbum modi subiunctiui præposita ei particula quòd uel ut, sermone uulgi ignotum non est. Qui sibi paulo uisi sunt humaniores, omissa particula quòd uel ut, posterius id uerbum modi subiunctiui in uerbum indefinitum transferendum esse præceperunt. Nos tamen censemus uerbum id in modo subiunctiuo abiecta particula quòd uel ut, relinquas. ut, Amicum bonum qui nactus sit, uoluptate afficiatur necesse esse. Malo uenias quàm scribas. Vbi sis me rogo certiorem facias. Demetrius Phalereus. Iuuenes domi parentes, obuios in itinere, in solitudine seipsos uereantur oportet. Vt & ne supprimẽda.

Afran. Nolo hic te uideat, dominus est, puer facesse hinc.

Catullus. Nam magus ex matre & nato gignatur oportet,
Si uera est Persarum impia relligio.

Propert. Multa prius dominæ delicta queraris oportet.

Decimus Laberius. Necesse ẽ multos timeat, quẽ multi timẽt

Terent. Nolo mentiare, aperte ista, ut res est, nuntiato.

M. Brutus. Rescribas nobis ad omnia, rogamus.

Idem. Petimus à te facias nos certiores tuæ uoluntatis in nos.

D. Brutus. Autoritate & prudentia prospicias oportet, ne inimici nostri cõsulibus sublatis sperẽt se cõualescere posse.

C. Cassius. Cito fame pereat necesse est.

C. Asinius Pollio. Si qui lætantur in præsentia, tamen postmodum necesse est doleant.

Quintilianus. Necesse est sibi nimium tribuat, qui se nemini comparat.

Idem. Concedant mihi omnes oportet, quod Stoicorum quoq; asperrimi confitentur, facturum aliquando bonum uirum, ut mendacium dicat.

Idem. Qui neq; fecisse se negabit, neq; aliud esse quod fecerit dicet, neq; factum defendet, necesse est in suo iure consistat.

Iulius Higinus. Quæ Bidens est hostia, oportet habeat dẽtes octo: sed ex his duo cæteris altiores, per quos appareat ex minore ætate in maiorem transcendisse.

Mar. Cicero. Velim ita statutum habeas, me tui memoriam summa cum beneuolentia tenere.

Idem. Tu uelim ita tibi persuadeas, nullam rem esse minimã quæ ad te ptineat, quæ mihi nõ charior sit quã meæ res omnes

Idem. His de rebus quid acturus sis, si tibi non est molestum, rescribas mihi uelim.

Idem. Tu ad me uelim literas crebrius mittas.

Idem. Nunc enim te iam exoremus neceſſe eſt.
Idẽ. Tu uelĩ deſinas iã noſtris literis uti, et nos aliqñ reuiſas.
Idẽ. Me tamẽ uelim qđ ad tẽpus expectemus, certiorẽ ſacias.
Idem. Ante eam diem Anneius ad me redeat oportet.
Idem. Eius negotium ſic uelim ſuſcipias, ut ſi eſſet res mea.
Idem. Totum negotium ſuſtineas oportet.
Idem. Multos tibi commendem neceſſe eſt.
Idem. Hoc tu meum conſilium laudes neceſſe eſt.
Idem. Nolim me iocari putes.
Idẽ. Ex rerũ cognitione efflore ſcat et redũdet oportet oratio
Idem. Quicquid oritur, qualecunq; eſt, cauſam habeat à natura neceſse eſt: ut etiam ſi præter conſuetudinem extiterit, præter naturam tamen non poſſit exiſtere.
Idem. Qui ſe metui uolent, à quibus metuuntur, eoſdem metuant ipſi neceſſe eſt.
Idem. Hominem occidat oportet, qui ueſtra opera uti uelit.
Idem. Mallem Cerberum metueres, quàm iſta tam inconſiderate diceres.
Idem. Tamen huic ipſi multa tribuat & concedat neceſſe eſt:
Neceſſe eſt quàm neceſſarium eſt, aut, quod non infrequẽs eſt apud A. Gelliũ, neceſſũ ẽ, uſitatius dici uelim admoneare.

QVOD ITIDEM POST VERBA CVRO, *cenſeo, prouideo, caueo, nuntio, ſuadeo, facio, reliquũ eſt: uerbum ſubiunctiui modi, omiſſa particula* *ꝙ, uel ut, uel ne, ponatur.* Cap. XIII.

ESSET *præceptio hæc facilior curaui. Eam enim cum ſuperiore, quæ eiuſdem fere argumenti eſt ſi coniun= xiſſẽ, uerborũ exẽplorũq; multitudo pueriliis ingenij*

Quòd, ut ne, omiſsæ

paruitatem obruisset potius, quàm adiumento fuisset: quam iuuare firmareq; contendimus. Quum igitur post uerba hæc curo, censeo, prouideo, caueo, nuntio, suadeo, facio, reliquũ est, & siqua similia sunt, uerbo modi coniunctiui particula q, uel ut, uel ne, domestico sermone præponitur: fac eam particulam abijcias, si dicere contendas ornatius, ut, Amicitiam quibus scis rebus augeri posse, censeo augeas. Aeternam tibi quæras gloriam suadeo. Fac me semper diligas.

Catullus. *Velim Cæcilio Papyre dicas, Veronam ueniat.*

Plautus. *Vtinam dij faxint, in facta dicta recte ueniant tua.*

Vatinius. *Tu nos fac ames.*

Cn. Plancus. *In quibus aperte denuntiat uideam ne fallar.*

M. Cælius. *Integrum tibi reserues suadeo.*

Ser. Sulpitius. *Fac aliquando intelligamus aduersam quoq; te æque ferre posse.*

A. Gellius. *Fac amicos adeas, & roges ueniant.*

Cato Nepos. *Facile uobis in mentem ueniat Quirites ex ære alieno in hac ciuitate & in alijs omnibus propter diem atq; fœnus sæpissimam discordiam fuisse.*

M. Cicero filius. *Firmo id constantiq; animo facias licet.*

M. Cicero. *Fac ualeas, meq; mutuo diligas.*

Idem. *Reliquum est tuam profectionem amore consequar.*

Idẽ. *Caue dubites quin oĩa de salute ac reditu tuo pfecta sint.*

Idẽ. *Caue festines aut cõmittas, ut aut æger aut hyeme nauiges*

Idem. *Id si ita est, essedum aliquod suadeo capias.*

Idem. *Caue suspiceris contra uoluntatem meam te facere.*

Idem. *Tu fac habeas fortem animum.*

Idem. *Fortem fac animum habeas & magnum.*

Idem. *Fac animo magno fortiq; sis.*

Idem. *Omnibus de rebus fac quàm primum sciam.*

Idem.

Idē. Ne illa quidē curo mihi scribas, quæ maximis ĩ rebus rei publicæ geruntur cottidie, nisi quid ad me ipsum pertinebit.
Idem. Caue si me amas, existimes me, quòd otiosus scribā, abiecisse curam reipublicæ.
Idem. Treuiros uites censeo.
Idem. Hi plebei fuerunt, quos contemnas censeo.

Post uerba hæc particulam ut postponi posse ne tibi negare uideamur ascripta hæc uoluimus.
M. Cicero. Quintum fratrem meum, si me diligis, eo numero cura ut habeas, quo me. Vt addita
Idem. Fac planè ut ualeas.
Idem. Ibi te ut firmum offendam mi Tyro effice.

Ad hoc: in oratione eadem si hæc superiorue præceptio his obseruari possit: ut obserues utrobiq; non præcipimus.
Pub. Lentulus. Rogo te petas ab his ut hanc dignitatem potissimum nobis tribuant.
Sallustius. Prouideas oportet, ut plebs largitionibus & publico frumento corrupta, habeat negotia sua, quibus à malo publico detineatur. Necesse habet ignoscere, pro necesse est ignoscat, Afer Domitius dixit. Princeps, inquit ille, qui uult omnia scire, necesse habet multa ignoscere. Necesse hēt ignoscere.

VERBVM QVAESO QVID HABEAT elegantiæ si cum uerbo modi imperatiui adiungatur, Caput XIIII.

ATtende, quæso, quid habeat uenustatis breuiuscula hæc præceptio. Sermone triuiali quum uerbum precor aut rogo cum uerbo modi subiunctiui particula ut, interiecta adiungitur: ornatior tua sit oratio, si ex conium Quæso.

ctiuo imperatiuum facias, ac uerbum quæso in orationis medio colloces. ut, Quanti te fecerim, quanq; de te ut amicorum integerrimo merere bene contenderim, animo, quæso reuolue. Vbi primũ tibi per otium licebit, ad me, quæso, rescribe. Doceare, quæso, quantum sæpe mihi in mentem tui ueniat.

Irascere. Moriri. Pomponius. Noli quæso, irascere, more fit, moriri suã quisq; uxorem ut uelit. Irascere & moriri prisce dicta sunt.

Afranius. Quæso omittite, ac deserito, hãc meretricem, quæ te semel nacta est, semper studuit perdere, detegere, despoliare, opplereq; adeo fama ac flagitijs.

Terentius. Narra istuc quæso, quid fiet.

Plautus. Abstine quæso.

M. Cicero. Attende, quæso, quæ sint consecuta.

Idem. Quid Cyreneum Theodorum philosophum non ignobilem? num ne miramur? Cui quum Lysimachus rex crucem minaretur, istis quæso, inquit, tuis ista horribilia minitare purpuratis tuis.

Paulo aliter illud à Propertio dicitur. Vidi ego, me quæso teste negare potes?

Precor. Verbum precor hoc dicendi genere Tibullus usurpat.
Parce precor tenero, non illi sontica causa est.
Idẽ. Si fas ẽ, mos p̃cor ille redi. Vbi ille, uocatiuus eẽ uidetur.

CVM VERBIS OPINOR, PVTO, ARBItror, credò, fateor, alijsq; hoc genus multis, coniunctionem ut, non adiungi. Deq; uerborum eorundẽ usurpatione. Caput XV.

ILLud ne grammaticis quidem, puto, ingratum erit. Grãmatistarum nonnullorum præceptio ad hunc ferè modũ

est. Quum sermone cottidiano post uerbum aliquod particula quòd ponitur, sequiturq; uerbum alterum modi finiti: omissa ea particula quòd, uerbum hoc alterũ fiat indefinitũ. ut, Opinor q amicus meus ualet: dicendum esse censent, opinor amicum meum ualere. Ibi aliter aliquanto dicẽdum esse præcipimus: sed superius id prorsus non negamus. Hoc autẽ est, ut uerbum utrunq; finiti modi immutatum maneat. Id autem quod post se eo sermone cottidiano habet particulam q, ea omissa, ponatur in medio orationis, raro in principio: eiq; coniunctio nulla adiungatur: nisi ex ueterum more, qui particulam ut, sæpius præposuerunt. A præceptione superiore hoc differat; quòd in ea uerbũ hoc alterũ modi coniunctiui sit, hâc indicatiui. ut, Amicus meus incolumi, opinor, ualetudine est. Amicitia nihil datum est, credo à dijs immortalibus homini melius. Nullas ad te, fateor, literas dedi.

Lucilius. Hic solus uigilauit, opinor, & quum id mihi facere uisus est, tum retia nexit. Opinor.

Afranius. Fateor sumpsi, non à Menandro modo, Fateor.
Sed ut quisquam habuit quod conueniret mihi.
Quo me non posse melius facere credidi.

Politianus. Diu multumq;, fateor, dubitaui an ad te principẽ dominumq; excellentem homo infimæ sortis humilisq; fortunæ literas darem.

Vatinius. Non, puto, repudiabis in honore, quem in periculo recepisti. Puto.

Aulus Gellius. Naturalis illa Gracchi uehementia indiguisse non, opinor, æstimanda est.

M. Cicero. Niobe fingitur lapidea, propter æternũ, credo, in luctu silentium. Credo.

Idem. Endymion uerò, si fabulas audire uolumus, nescio quã

do in Latmio obdormiuit, qui est mons Cariæ. nondum, opinor, est experrectus.

Vt præposita. Particulam ut, nonnunquam Cicero idem præponit. ut, Sæpe laudabo sapientem illum Biantem, ut opinor, qui numeratur inter septem sapientes.

Arbitror. Idem. Ardeo cupiditate incredibili, neq; ut ego arbitror, reprehendenda, nomen ut nostrum scriptis illustretur & celebretur tuis.

Idem. Non inscite Heracleotus Dionysius ad ea disputat quæ apud Homerum Achilles queritur hoc, ut opinor, modo.

Corq; meum penitus turgescit tristibus iris.

Quum decore atq; omni me orbatum laude recordor.

Idē. Mihi repetēda est ueteris cuiusdā memoriæ nō sane satis explicata recordatio, sed, ut arbitror, apta ad id quod reqris

Idem. Dabis hanc ueniam mi frater, ut opinor, ut eorum quibus summa dicendi laus à nostris hominibus concessa est, auctoritatem Græcis anteponam.

POST LICET, FAS EST, NECESSE EST, facile est, datiuum non accusatiuum adiungendum esse, si sequatur uerbum indefinitum. Cap. XVI.

Dicere nunc mihi fas est, quæ nihil gramatico minus quàm oratori utilia sint. Nisi enim congrua oratio est, ea elegās esse non poßit. Post licet, aut fas est, aut necesse est, aut facile est, aut quoduis hoc genus aliud, datiuū sæpius usitatiusq; quàm accusatiuū posueris, si sequatur uerbum indefiniti modi. ut, Amicitia mihi tua frui utinam liceret. Male perire ei necesse sit, qui uirtutem contemnat. Furē occidere ius est ei: qui eum nocte cum telo inuenerit.

Licet.

Ennius. Neq; terram inijcere, neq; cruenta
Conuestire mihi corpora licuit.
Idem. Si fas cædendo cœlestia scandere cuiquam,
Mi soli cœli maxima porta patet. Fas est.
Ouidius. Cui peccare licet, peccat minus, ipsa potestas
Semina nequitiæ languidiora facit.
Virgilius. Mihi iussa capessere fas est.
Plautus. Licet mihi liberè quoduis loqui.
Idem. Mihi neceße est ire hinc.
Quintilianus. Difficile est nobis mutare habitum animi semel constitutum. Dfficile ē
Idem. Oratori nihil est neceße in cuiusquam iurare leges.
Val. Maximus. Cui si talibus studijs perfrui fas non erat: utilius aliquanto fuit, ad illa aditum non impetraße, quàm iam percepta eorum dulcedine caruiße.
Idem. Illud quoq; memoria repetendum ast, quòd tribunis plebis intrare in curiam non licebat.
Idem. Dabat operam ne Imperatoribus capite censos sacramento rogare eßet neceße. Necesse ē
Idem. Vt ad Maßiliensium ciuitatem reuertar, intrare oppidum eorum nulli cum telo licet.
Sallustius. Nemo enim alteri imperium uolens concedit: & quàmuis bonus atq; clemens sit qui plus potest, tamen quia malo eße licet, formidatur.
M. Cicero. Animo autem multis modis uarijsq; delectari licet: etiam si non adhibeatur aspectus.
Idem. Licuit eße otioso Themistocli? Licuit Epaminondæ? Licuit, ne uetera & externa quæram, mihi?
Idem. Piso ille Frugi semper contra legem frumentariam dixerat, Is lege lata consularis ad frumentum accipiendum ue-

nerat. Animaduertit Gracchus in concione Pisonem stantem. Quærit audiente Romano populo qui sibi constet: quum eadẽ lege frumentum petat, quam dissuaserat. Nolim, inquit, mea bona Gracche tibi uiritim diuidere liceat: sed si facias, partem petam.

Idem. Danda igitur opera est, ut ijs beneficijs quàmplurimos afficiamus, quorum liberis posterisq; prodatur memoria, ut ijs ingratis esse non liceat.

A VERBO PASSIVO, SAEPIVSQVE A præteriti temporis participio datiuum pro ablatiuo regi, Caput XVII.

Paßiua et particicipia eorũ cũ datiuo agente.

ORatorum poetarumq; plurimis obseruatum id est, ut uerbum paßiuum, uel participium temporis præteriti, quod præposita particula à uel ab cum ablatiuo collocari solet, cum datiuo componatur. hoc sæpius fit, illud rarius. ut, Nõ facile cuiuis bonus eligitur amicus. Multijuga tibi uarietas ingenio ualetudiniq; inimica esse hominibus multis cognoscitur. Famæ tuæ ĩtegritas inuidis multis lacerata ẽ

Virgil. Despectus tibi sum, nec qui sim quæris Alexi.

Idem. Preterea duo nec tuta mihi ualle reperti Capreoli.

Idem. Nulla tuarum audita mihi neq; uisa sororum.

Idem. Miscet se septus nebula, mirabile dictu,
Per medios, miscetq; uiris, neq; cernitur ulli.

Lucilius. Certum scio esse ut dicis, Nam mihi erant de illo explorata omnia.

Cæcilius. Non nobis quidem deus repertus est Iouis.
Iouis, id est, Iuppiter.

Ang. Politianus. Probari tibi quàmmaximè studeo.

Suetonius de C. Cæsare Caligula. Libellum de salute sua oblatum non recepit, contendens nihil sibi admissum quur cuiquam inuisus esset.

Idē. Quo cognomine ijs deus quadā in parte urbis colebatur

Plinius. Coli rura ergastulis pessimum est, ut quicquid agitur à desperantibus.

Lactantius. Veritas est acerba & inuisa omnibus:

M. Cicero. Est philosophia paucis contenta iudicibus, multitudinem consulto ipsa fugiens, eiq; ipsi & suspecta & inuisa.

Idem. Honesta bonis uiris, non occulta quæruntur.

Idem. Vehementer lætor tibi probari sententiam & orationem meam.

Idem. Sapientius meo quidem iudicio facies, si te in istam pacificationem non interpones, quæ neq; senatui, neq; populo, neque cuiquam bono probatur.

Idem. Aut enim negligenda nobis fuit uoluptas eorum quibus probari uolebamus, aut ars eius conciliandæ repetenda.

Idem. Tum autem uelim, si tibi ea quæ disputata sunt minus probabuntur, ut aut maius opus institutum putes quàm effici potuerit, aut dum tibi roganti uoluerim obsequi, uerecundia negandi impudentiam suscepisse.

Idem. Id à me genus exprimi sentiretur, quod maximè mihi ipsi probaretur.

Idem. Quæ si uobis hominibus eruditissimis non probabuntur, uestram iniquitatem accusatote.

Ab hac præceptione alienum illud prorsus non est, quod Ennij est. O genitor, ò sanguen dijs oriundum. Vbi hoc sanguen ueteres dixisse attendas. Vnde huius sanguinis est. Sanguen.

Præceptio hæc tibi nimis quàm modeste obseruata sit.

QVOD PARTICIPIVM PRAETERITI *temporis factum à deponenti uerbo actiuæ significationis, utrunq; significatum habeat, actiuum & passiuum.* Caput XVIII.

Participium præteriti tēporis a deponēti, communiter significat.

ARbitrata hæc uulgo fortaße non erunt, nisi auctoritate multa confirmentur. Autore Prisciano uerba ea quæ deponentia dicuntur, fuit quando in significatione utraq; promiscuè dicerentur. Eius rei testimonia sanè quàm multa apud eundem legere poßis. Quoniā uero in actiua significatione, quàm in paßiua dicuntur sæpius, paßiuam deposuiße uidentur, ideoq; deponentia, inquit, appellata sunt. His censemus adiungenda eße ea quæ uulgo creduntur communia eße. Ea enim ut deponentia alia, actiuè ferè semper dicta inuenias. Cæterum participia præteriti tēporis, siue sint ab his uerbis quæ communia dicuntur, siue à deponentibus actiui significatus, in significatione utraq; dici possūt. ut, Amicitia tum demum certa est, cum periculis multis experta est. Testatas mecū geris inimicitias. Beneficētia in te mea oblita ē

Actius. Multa inuenta expertaq; in hoc sunt bona.

Verrius. Blanditijsq; labor molli curabitur arte.

Propert. Altera Creßæ Portat mētitæ lignea mōstra bouis.

Ouidius. Sæpe simultates ira morata facit.

Horatius. Viuunt & rigidi Getæ
Immetata quibus iugera liberas
Fruges & Cererem ferunt.

Virgilius. Nunc oblita mihi tot carmina.

Idem. Cursusq; dabit uenerata sacerdos.

Idem. Coniugio Anchisa Veneris dignate superbo.

Terentius, Meditata sunt mihi omnia mea incommoda,

Suetonius de C. Cæsare. Libertum gratissimum ob adulteratam equitis Romani uxorem, quamuis nullo querente, capitis pœna affecit.

Idem de Augusto. Neq; in senatu, neq; apud populum, neq; apud milites locutus est unquam, nisi meditata & composita oratione, quãuis nõ deficeret ad subita extẽporali facultate.

A. Gelli. Cui pleraq; omnia cõperta, explorata, meditataq;.

Idem. Anceps quæstio, & in utranq; partem à prudentibus uiris arbitrata est.

Cornelius Nepos. Aedis Martis est in circo Flaminio architectata ab Hermodoro Salaminio.

Sisena. Vitã cũ dolore et insigni cruciatu carnificatus amisit.

C. Asinius Pollio. Cuius experta uirtus bello Germaniæ traducta ad custodiam Illyrici est.

L. Fenestella. Frustratus igitur, à spe deuictus in castrum se recepit.

Sall. At Lucullũ regis cura machinata fames breui fatigabat

M. Cato. Exercitum suum pransum, paratum, cohortatum eduxit foras, atq; instruxit.

Q. Hortensius. Abusis iam omnibus locis.

M. Cicero. L. Flaminius quum esset consul in Gallia, exhortatus est in conuiuio à scorto, ut securi feriret aliquem eorum qui in uinculis essent damnati rei capitalis.

Idem. Leuiora enim sunt ea quæ repentino aliquo motu accidunt, quàm ea quæ meditata, quæ præparata inferuntur.

Idem. Quia meditata putantur esse, minus ridentur.

Idem. Hoc meditatum ab adolescentia debet esse, mortem ut negligamus.

Idem. Senectutem ut adipiscantur omnes optant, eandem accusant adeptam.

Idem. Mirari se non modo diligentiam sed etiam solertiam eius, à quo essent illa dimensa & descripta. Et ei Cyrum respondisse. Atqui ego ista sum dimensus.

Idem. Genus illud earum rerum quæ ad oratorem deferuntur meditatum nobis in perpetuum ad omnem usum similium rerum esse debebit.

DE PRAETERITI PERFECTI MODI indicatiui persona tertia numeri pluralis in re exeunte. Caput XIX.

Præteriti indicatiui tertia persona in re

FVere, ut ait Quintilianus, quibus placitum eßet scripsere, legere, aliaq; generis eiusdem numeri eße dualis non pluralis: sententia quorum simul cum ijs puto, interijt. Nam ut exemplis non paucis idem Quintilianus docet de pluribus quàm duobus sæpe dicuntur. Marcus item Cicero reprehendere se negat scripsere: scripserunt etiam uerius sentit. Promiscue profectò finitionem utramuis inuenire est, tam apud poetas, quàm apud oratores. Historicis uero ea finitio quæ est re, aliquanto familiarior est. M. uero Catoni eiusque imitatori Sallustio ita familiaris est, ut apud eum eam ppe semper inuenias. ut, Qui ex inimicis amici facti sunt, inimicitijs grauius nihil inuenere. Abeunti mihi parentes pecuniã nullam dedere. Nocere tibi hostes cogitauere.

A. Polit. Septem omnino & triginta fuere conditores iuris.

Virgilius. Et nunc quòd patrias uento petiere Mycenas.

Idem. Atq; utero sonitum quater arma dedere.

Plinius. Nec quicquã rarius hoẽs, quã parientẽ uidere ursam.

Idem. Vindemiam antiqui nunquam existimauere maturam ante æquinoctium.

Idem. Multi extitere qui non nasci optimum censerent, aut

quàm ocyßime aboleri.

Q. Curtius. Bactrianorum equitum duo millia fuere.

Idem. Intrauare uallum.

Idem. Ordines seruare didicere.

T. Liuius. Morte Africani creuere inimicorum animi.

Sed in hoc finitionem alteram sæpius inuenias.

Cæsar apud Sallustium. Qui demißi in obscuro uitam agunt si quid iracundia deliquere, pauci sciunt: fama atq; fortuna eorum pares sunt.

Idem. Qui magno imperio præditi in excelso ætatem agunt: eorum facta cuncti mortales nouere.

C. Marius apud Sallustiū: Illis difficile est in potestatibus tēperare, qui per ambitionem sese probos simulauere.

Idem. Homines superbißimi procul errant. Maiores eorum omnia quæ licebat illis reliquere, diuitias, imagines, memoriam sui præclaram: uirtutē non reliquere, neq; poterant, ea sola neq; datur dono, neq; accipitur.

Sallustius. Vrbem Romam, sicuti accepi, condidere atque habuere initio Troiani.

Idem, Ii quibus bis die uentrem onerare, nullam noctem sine scorto quiescere mos est: ubi animum, quē dominari decebat, seruitio oppressere, nequaquam eo postea hebeti atq; claudo pro exercito uti uolunt.

Idem. Multi mortales dediti uentri atque somno indocti incultiq; uitam sicuti peregrinantes transegere: quibus profecto contra naturam corpus uoluptati, anima oneri fuit.

M. Var. Crede mihi plures dn̄os serui comedere quā canes.

M. Cato. Maiores sanctius habuere defendi pupillos, quàm clientem non fallere.

Idem. Maiores enim nostri sic habuere, & ita in legibus

posuere, furem dupli condemnari, fœneratorem quadrupli.
Idem. *Decemuiros* Brutiani *uerberauere: uidere multæ mortales.*
Idem. *Omnis Græcia gloriam atq; gratiam præcipuam claritudinis inclytissimæ decorauere monimentis, signis, statuis, elogijs, historijs, alijsq; rebus gratissimum id eius factum decorauere.*
Idem. *Compluries eorum milites mercenarij inter se multi alteri alteros occidere.*
Idem. *Compluries multi simul ad hostes transfugere.*
Idem. *Compluries in* Imperatorem *impetum fecere.*
Idem. *Dij immortales tribuno militum fortunam ex uirtute eius dedere.*
Idem. *Eum inter mortuos defatigatum uulneribus, atq; spirantem quòd sanguen defluxerat, cognouere: eum sustulere.* San*guen genere neutro prisce dictum est.*
M. Cicero. *Nam & erudiere multos, quo meliores ciues utilioresq; in rebus suis publicis essent.*

Alia terminatione, quæ est ut legerunt, usum fuisse Sallustium, licet rarissimè, ne dissimulemus, uerba eius ascribenda curauimus. Ego, *inquit, in ea uita multa legendo atq; audiendo ita comperi, omnia regna, ciuitates, nationes, usq; eo prosperum imperium habuisse, dum apud eos uera consilia ualuerunt.* Vbicunq; *gratia, timor, uoluptas, ea corrupere, post paulo imminutæ opes, deinde ademptum imperium, postremo seruitus imposita est.*

Re *syllaba.*

Hoc dicendi genus multam habebit gratiam: nisi usurpatione nimia affectasse uideare. Id *enim authore* Quintiliano *deuitandæ asperitatis gratia mollitum est: ut apud ueteres pro male mereris, male merere.*

QVOD PERSONA SECVNDA VOCIS *paßiuæ in re quàm in ris terminetur sæpius.* Cap. XX.

Re in secũda pſona.

VT *præceptione hac utare monemus, si facundioris prudentiæ uiros imitari contendis.* Ea autem hæc est. *Persona secunda uocis paßiuæ, mõ in ris modo in re terminatur: terminationis autẽ in re q̃ in ris usurpatio frequentior est, cum in alijs modis, tum uel maxime in subiunctiuo: idq́; in coniugationibus alijs quàm in prima frequentius.* Vt, *Amicis honesta petentibus obsequare. Rebus meis perinde ut tuis utare.* A *quibus amari te sentias, amore pſequare. Zeno Cittieus edaci cuidam nihil obsoniorum inter conuiuãdum relinquenti, appositum ingentem piscem abstulit, solusq́; comedere cepit.* Eum *quum edax intueretur: Quid ergo, inquit, socios tolerare cottidie arbitrare, si edacitatem tu meam non potes?*

Idem. *Nunquam paruifaciendum est probus ne an improbus alijs uideare.*

N*æuius.* Nunquam *hodie effugies quin mea manu moriare.*

C*æcilius.* Quanquàm *ego mercede hic cõductus tua aduenio*

Ne tibi me esse ob eam rem obnoxium reare.

Lucilius. Metuis *ne aspectu & forma capiare altera.*

Apud Quintilianum *epigramma hoc notum est:*

E*t uerba antiqui multum furate* Catonis

  Crispe Iugurthin*æ conditor historiæ.*

Ouidius. *Leniter, ex merito quicquid patiare ferendum est:*

  Q*uæ uenit indigne pœna, dolenda uenit.*

Terentius. *In qua ciuitate tandem te arbitrare uiuere?*

Idẽ. Q*uid tãdiu, quæso, igitur cõmorabare, ubi id audiueras?*

Idem. Q*uodnam arbitrare?*

Idem. Nihil est adhuc quod uereare Clinia.

Aul. Gellius. Si alium, inquit tribunus, neminem reperies, me licet ad hoc periculum utare.

Idem. Fronto ad Phauorinum: Nõ inficias, inquit, imus, quin lingua græca, quam tu uidere legisse, prolixior fusiorq; sit quàm nostra.

D. Brutus. Si de tua in me uoluntate dubitarem, multis à te uerbis peterem ut dignitatem meam tuerere.

*premia Catilina apud Sallustium. Quem neq; gloria, neq; * pericula excitant: nequicquam hortere. Timor animi auribus officit.

M. Cato. Ventus Cercius, quum loquare, buccam implet.

M. Cicero. Fit enim nescio quid, ut quasi coram adesse uidea re, quum scribo aliquid ad te.

Idem. Amoriq; nostro plusculum etiam quàm concedit ueritas largiare.

Idem. Vides igitur si amicitiam sua charitate metiare, nihil esse præstantius.

Idem. Valde iam lautus es, qui grauere literas ad me dare homini præsertim prope domestico.

Idem. Parum mihi constans & nimium cupidus decedendi uiderere, ob eamq; causam me arbitrarere literas ad te iamdiu non misisse.

Idem. Metuisti, ut ais, ne nimis liber in ulciscendo uiderere. Metuisti igitur ne grauis ciuis, ne nimis fortis, ne nimus te dignus uiderere.

Idem. Cæteræ res quæ expetuntur opportunæ sunt, singulæ rebus ferè singulis, diuitiæ ut utare, opes ut colare, honores ut laudere, uoluptates ut gaudeas, ualetudo ut dolore careas & muneribus fungare corporis.

Idem. In inuidiam absens & in crimen uocabare.

Idem. Huius tu neq; autoritatem uerebere, neq; iudicium sequere, neq; uim pertimesces.

Idem. Magnam laudem & à summo uiro, & ab exercitu consequebare.

Idem. Attamen ne mirere quomodo hoc accidit.

Idem. Si manerem in Italia, uerebare ne officio deessem.

Idem. Quemadmodum tractarere audiebam.

Idem. Quas tu contemnere non sine causa uidebare.

Idem. Quo minus ambo unà necaremini, non precarere?

Idem. Sine quo, incommodo afficiare.

Idē. Quid ergo attinet gloriose loqui, nisi cōstanter loquare?

Idem. Si uultum tibi, si incessum fingeres, quo grauior uiderere: non esses tui similis.

Idem. Quam palmam utinam immortales dij tibi Scipio reseruent: ut aui reliquias persequare.

Idem. Fac ut Metrodori tueare liberos.

Idem. Quam pulchre dicere uidebare.

Idē. Eā ne rationem sequare, qua tecum ipse et cū tuis utare?

Idem. Pellantur ergo istæ ineptiæ penè aniles: ante tempus mori miserum esse. quod tandem tempus? naturæ ne? At ea quidem dedit usuram uitæ tanquam pecuniæ nulla præstituta die. Quid est igitur quod querare, si repetit quum uult? Ea enim conditione acceperas.

Idem. Hic tu qua lætitia perfruere? quibus gaudijs exultabis? quanta in uoluptate bacchabere? quum in tanto numero tuorum neq; audies uirum bonum quenquam, neq; uidebis.

Ab hoc dicendi genere abhorruisse iuniores ne credas, exempla ascribimus.

Erasmus. Cogites quàm indignum flagitium, quamq; absurdum futurum sit, si in tam uenusto corpore mentem inuenustā

etque incultam eße patiare: ac sub cute nitida, carie situq; squaleat animus.
Angelus Politianus. Conferendus propemodum cum professoribus ipsis, & hoc unum semper agentibus uideare.
Idem. In quibus tamen iam tantum proceßisti: ut uideare ad summum breui, si modo perrexeris, euasurus.

DE FVTVRO IMPERATIVI, QVOD usurpatio eius in testamẽtis inq; legibus apud ueteres non infrequens fuerit. Caput XXI.

Futurum impatiui.

PRæceptionem hanc tum probato, quum autoritate multa firmatam esse uideris. Ea est. Quum quid in futuro tempore ut fiat imperamus, hortamur, poscimus, aliud ue quid agimus: imperatiui futuro nobis utendum est. ut, Ad me ubi primum tibi per otium licuerit scribito. Ad nos uenire properato. Negotium hoc meum conficito. Veteres in scribendis legibus hoc futuro usi fuere. Ideoq; Diomede autore, à reliquis futuris hoc differt: quia non ut illico fiat imperamus: sed in futurum fieri, ut perpetuum fiat. Facito enim, legito, id est, semper fac, semper lege. Quem sermonem nonnulli, inquit, consueuerunt mandatiuum potius quàm imperatiuum dicere. Quoniam præsenti tempore imperare solemus ut fiat: in futurum uero magis mandare. Sed quod diximus, id exemplis doceamus.
Propertius. Aurum spectato, non quæ manus afferat aurũ.
Plinius. Quum germinare uideris morum, iniuriam postea frigoris timere nolito.
Idem. Oliuantibus lex antiquißima fuit. Oleam ne stringito, neue uerberato.
Apud eundem. Vuam calidam ne legito, hoc est, in eius siccitate,

tate, ac nisi imber interuenerit. Hanc ne legito rorulentam. hoc est, si ros nocturnus fuerit, nec priusquã sole discutiatur

Apud eundem. Oua, noua luna, supponito.

Apud eundem. Stercus nisi decrescente luna ne tangito.

Apud eundem. Verres, iuuencos, arietes, hœdos, decrescente luna castrato.

Apud eundem. Frondem medio die arborator ne cædito.

Antiquissimam hanc legem regis Numæ esse A. Gellius credit. Pellex ædem Iunonis non tangito: si tangit, Iunoni crinibus dimissis agnum fœminam cædito.

In ueterum legibus ita scriptum fuit. Qui uoti reus esto, accedito ad sacra. Qui damnatus esto, sacra rite persoluito.

In tabulis duodecim. Si iniuriam alteri faxit, XXV. æris pœnæ sunto.

In ijsdem. Si in ius uocat, si morbus æuitasue uitium esset, qui in ius uocabit, iumentum dato: si nolet, arceram ne sternito.

In ijsdem. Ante meridiem causam conscito, quum perorant ambo præsentes. Post meridiem præsenti litem addicito. Si ambo præsentes, sol occasus suprema tempestas esto.

In ijsdem. Aeris confessi, rebusq; iudicatis, XXX dies iusti sunto. Post deinde manus iniectio esto, in ius ducito, ni iudicatum facit. At qui pseudo eo in iure uim dicit, secum ducito: uincito aut neruo aut compedibus, XV. pondo, ne minore, aut si uolet, maiore uincito. Si uolet suo uiuito. Ni suo uiuit: qui eũ uinctũ habebit, libras farris in dies dato. Si uolet, plus dato.

In ijsdem. Tertijs nundinis partes secanto: si plus minusue secuerunt, se fraude esto.

In ijsdem. In urbe ne sepelito, neue urito.

In ijsdem. Mulieres genas ne radunto, neue lessum funeris igitur habento.

In iisdem. Rei suæ ergo ne quis legatus esto.
In iisdem. Eundem magistratum, ni interfuerint, X. anni, ne quis capito.
In iisdem. Duella iusta iuste gerunto.
In legibus M. Ciceronis hoc genus plura inuenire est.
M. Cicero. Si me diligis, si à me diligi uis, ad me literas, ut quã primum lætitia afficiar, mittito.
Idem. A me autem, quum paulum ocij nacti erimus, uberiores literas expectato.
Apud eundem, nisi eius esse libros ad Herenium negas, qua in re à sententia tua non discesserim. Si furiosus existet, agnatorum gentiliumq; in eo pecuniaq; eius potestas esto.
Apud eũdem. Paterfamilias uti super familia pecuniaue sua legauerit, ita ius esto.
Apud eundem. Si paterfamilias intestatus moritur: familia pecuniaq; eius agnatorum gentiliumq; esto.

Sed iam constat satis futuro hoc utendum esse, quum de futuro loquimur: non præsenti, ut loquentiũ uulgo cõsuetũ est.

DE FVTVRIS MODORVM SVBIVNctiui, & infinitiui, quodq; eorum loco alia dicantur tempora, Caput XXII.

Futurũ tẽpus p uerbum alterius tẽporis significari.

MODI autem subiunctiui pro iis quæ indicatiui sunt ornate multum uerba dici, nemo puto est qui ignoret. Sed maiorem nescio quam uim suadendi, postulandi, uetandi, aliudue quid hoc genus faciendi retinent.
M. Cicero. Hoc uelim existimes, animum mihi istum tuum uehementer probari.
Idem. Tu ipse uelim iudices.
Idẽ. Pergratũ mihi feceris, si eum in amicitiã tuã receperis.

Sed modi huius finitiones ut infinitiui, satis eße proprias temporibus non credimus. Quis enim uerteret, rediret, imperfecti præteriti, dare, euenire, egere præsentis aut præteriti imperfecti eße temporis nesciat: qui in grammaticæ quasi uestibulum ingreßus sit? Ea tamen usurpari ita inuenire licet, ut actionem futuram significent.

Virgilius. Progeniem sed enim troiano à sanguine duci
Audierat, Tyrias olim quæ uerteret arces.

Duci, id est, ductum iri. Verteret, id est, uersura eßet.

Terentius. Cras mane argentum mihi miles dare se dixit.

Dare futuri eße temporis aduerbium cras docet ampliter.

Idem. Maximo te orabat opere, ut cras redires.

M. Cicero filius. Emiße te predium uehementer gaudeo, feliciterq; rem tibi istam euenire cupio: id est, euenturam eße.

M. Cicero. Spero amicitiam nostram non egere testibus.

Futurorum enim non præsentium aut præteritorum spes est. Sed hæc magis rara sunt quàm ut ea tibi suadeam imitanda. Futurum itèm subiunctiui significatum præteriti propius intuenti habere uideatur.

M. Cic. In quo uereor ne si id quod uis effecero, eumq; oratorem quẽ quæris expreßero, tardẽ studia multorũ, q desperatione debilitati experiri id nolẽt qđ se aßequi posse diffidant.

Idem. Si sustinere tantam quæstionem nõ potuero, iniusti oneris impositi tua culpa sit, mea recepti. (cæteris se

Idẽ. Nũ si cõtra te dixero, mihi maledicturus es, ut cæteris se

Idem. Quum tria sint à me proposita, de uno dictum. Quum de duobus reliquis dixero, tum erit deniq; de disponenda tota oratione quærendum.

Idem. De quibus dicere aggrediar, si pauca prius de instituto ac iudicio meo dixero.

Sed ea profecto futuri sunt temporis, si cum præsenti cõpares: quòd si compares cum uerbi alterius significatu, præteritum tempus potius quàm futurum significare uideantur. De præterito modi eiusdem, quod est ut luserim, fuit quum itidem dubitaretur: ideoq; apud A. Gellium Athenis in Saturnalibus in propositis multis quæstionibus illa una fuit. Scripserim, uenerim, legerim, cuius temporis uerba sint, præteriti an futuri, an utriusq;. Sed obscurum illud magis est, subreptum erit cuius temporis sit. de quo quum alij multi in literis nõ incelebres uiri, tũ P. Nigidius iuxta M. Varronẽ doctissimus, dubitauit: ut A. idẽ Gellius differit lib. decimo septimo.

Futurũ infinitiui. Sed de futuro infinitiui iam dicendum est. Id autem in agẽdi uoce esse: cuiusmodi sunt scriptum uel scriptum ire, scripturum uel scripturum esse: quod neq; numeris neq; generibus seruire A. Gellij primus liber abunde te doceat.

Lucilius de Penelope. Nupturum te nupta negas, quod uiuere Vlyssem Credas.

Plautus. Iustam rem & facilem esse oratum à uobis uolo.

Idem. Feci thesaurum ut hic reperiret Euclio, quo eam facilius nuptum, si uellet, daret.

Idem. Hostis est uxor inuita, quæ ad uirum nuptum datur.

Nec enim cum alijs persuademus nobis in eo sermone do filiã nuptum, nuptum ideo supinum esse, quòd latens quidam motus intelligatur. Nam quemadmodum figura græca dicimus do nubere, ut Virgilius, Dederatq; comam diffundere uẽtis: ita in futuro do nuptum dictum est. Apud eundem Plautum Stalmo senex. Sed ne habet, inquit, & nunc Casina gladium? Pardalisca. Habet: sed duos. Stalmo. Quid duos? Pardalisca. Altero te occisurum ait, altero uillicum hodie.

Idem. Siquid peperissem, educarem, tollerem, bona sua me ha

biturum omnia esse. Meretricis enim Phronesii uerba sunt:
Valerius Antias. Si hæ res diuinæ factæ recteq; perlitatæ essent, aruspices dixerunt, omnia iam ex sententia processurũ.
Q. Quadrigarius. Si pro tua bonitate, & nostra uoluntate tibi ualetudo suppetit, ẽ qđ speremus deos bonis benefacturũ.
Idẽ. Dum hi cõciderẽtur, hostiũ copias ibi occupatas futurũ.
C. Gracchus. Credo inimicos meos hoc dicturum.
M. Cicero. Quocunq; uenerint, hanc sibi rem præsidio sperant futurum.
Idem. Iam postulabas te impurata bellua totam Siciliam deuoraturum insulam. Nisi si deuoraturum ad eum qui per impuratam belluam significatus est, referri dicis. Vsu enim sæpe uenit, ut in latino sermone significatus non uocis ratio habeatur. Quod genus ex multis pauca illa sunt.

Genus ad rẽ aut generale respiciens.

Virgilius. Solaq; culminibus ferali carmine bubo. Visa queri. Quum enim bubo masculini sit generis, ut ait Seruius, ad rẽ significatam hoc est ad auem uox sola refertur. Incerti tamen generis esse Prisciano placet.
Terentius. Vbi illic scelus est, hodie qui me perdidit?
Idem. Vt illum dij deæq; senium omnes perdant, qui me hodie remoratus est.

Scelus Senium

Idem. Eas se non negat personas transtulisse in Eunuchũ suã.
A. Gellius. Quidam fuerunt monstra hominũ qui de dijs immortalibus impias falsasq; opiniones tradiderunt. Sed nimis multa fortasse hæc uideantur.

DE VERBO FORE VSVRPATO CVM alio uerbo finiti modi. Caput XXIII.

Spero fore, ut præceptionem hanc studiosa iuuentus non improbet. Quum sermone domestico post uerbum spero

Fore.

credo, puto, aut si quod huiusmodi est, participium futuri temporis cum uerbo esse dici solet: tum elegantiorem construas orationem, si participium in uerbum modi coniunctiui, cui particulam ut præponas, & esse uerbum in id quod fore est commutaueris. Vt, Spero fore ut certum me tibi aliquando probem amicum. Nunqnam credidi fore ut à me tam breui discessurus esses. Putabas fore ut ad te uiserem.

Angelus Politianus. Sperauiq; fore ne minor inter nos animorum quàm studiorum coniunctio diceretur.

Idem. Spero autem fore, ut quandiu sub umbra tui nominis recubuero, ita ab omnibus uel incommoditatibus, quas uita humana fert, uel languoribus molestiisq; exoluar.

Suetonius de Domitiano. Nulla tamen re perinde commotus est quàm responso casuq; Ascletarionis mathematici. Hunc delatum nec inficiantem iactasse se quæ prouidisset ex arte, sciscitatus est quis ipsum maneret exitus? Et affirmantem fore, ut breui laceraretur à canibus: interfici quidem sine mora sed ad coarguendam temeritatem artis, sepeliri quoq; accuratissime imperauit. Quod quum fieret, euenit ut repentina tēpestate deiecto funere, semiustū cadauer discerperēt canes.

Idem. Conuersus ad proximos, affirmauit fore ut sequenti die luna se in aquario cruentaret.

A. Gellius. Spero fore, ut eductus eruditusq; abs te, dignus existat, & nobis & rerum istarum successione.

C. Asinius Pollio. Nunquam fore credidi iudices, ut reo Scauro, ne quid in eius iudicio gratia ualeret, precarer.

M. Cicero. Spero fore, ut contingat id nobis.

Idem. Tu fac animo forti magnoq; sis, speresq; fore, ut fracto impetu leuissimi hominis, tuam pristinā dignitatē cōsequare.

Futurum — Pro fore futurum dici multo rarius est.

Val. Maximus. Carthaginiensium dux Amilcar, quum obsideret Syracusas, inter somnium uocem exaudisse credidit, nunciantem futurum ut proximo die in ea urbe cœnaret.

M. Cicero. Nec dubito quin legente te has literas confecta iam res futura sit.

ALIQVOT VERBA ESSE SVPINA DVO *habentia, quorum ab altero præteriti temporis, ab altero futuri participium profectum sit,* Caput XXIIII.

Supina duplicia.

ORationis ea uirtus non est mediocris, ut emẽdata sit. Eam autem feceris emendatiorem, si noueris uerba esse aliquot supina duo habentia: quorum ab altero fit participium præteriti temporis, itemq; uerbum frequentatiuum: ab altero, quod in itum exit, participium futuri temporis in rus exiens inclinatur. Ea uerba sunt, alo, ruo, arguo, orior, pario, morior, careo, & siqua sunt huius generis. Hæc supina habent, altum & alitum, argutum & arguitum, ortum & oritum, partum & paritum, mortuum & moritum, cassum & caritum. Ab eis illa fiunt participia, altus aliturus argutus arguiturus, ortus oriturus, partus & pariturus, mortuus moriturus, cassus cariturus.

Ennius. Cyclopis uenter uelut olim turserat alti
Carnibus humanis distentus. Quàmuis si alti pro magna dices, quod non placet, à sententia id nostra diuersum non esset. Nam hoc etiam altum ab alendo factum esse contendimus.

Næuius. Quando ad ludos uenit, alij quum tacerent, totum diem argutatur, quasi cicada. *Argutatur.*

Argutatur, id est, loquaciter proloquitur.

Horatius. Nil oriturum alias,nil ortum tale fatentes.
Ouidius. Obrutus insanis esset adulter aquis.
Statius. Atq; hosti ueniat paritura marito.
Lucanus. Ruituraq; semper Stat moles,mirum.
Iuuenalis. Tollere dulcem Cogitat hæredem cariturus turtu re magno.
Virgilius. Demisere neci,nunc cassum lumine lugent.
Idem. Nec mihi cũ Teucris ullum post eruta bellũ Pergama.
Plautus. Speraui ego istam tibi parituram filium.
Idem. Argutus malorum facinorum.
Idem. Pergin argutiarier?
Idem. Durare nequeo in ædibus,ita me probri,
Stupri,dedecoris à uiro argutam meo.
Vegetius. Libenter cupit commori qui sine dubio scit se esse moriturum.
Sallustius. Quos aduersum multi ex Bithynia uolentes occurrere falsum filium arguituri.
M. Cicero. Sũt autem stellæ natura flammæ,quocirca terræ, maris, aquarum uaporibus aluntur, ijs qui à sole ex agris tepefactis,& ex aquis excitantur:quibus altæ renouatæq; stellæ atq; omnis æther refundunt eadem: & rursum trahunt in idem,nihil ut fere intereat aut admodum paulum,quod astrorum ignis & ætheris flamma absumat.

Alitum quoq; ab alendo dici non desunt qui affirment. His uerbum fruor adiungere poßis : quod autore Prisciano fructum & fruitum habet:unde participia fructus & fruiturus. Cicero,inquit,in Hortensio. Vt amœnitate summa fructus est. Vlpianus ad Sauinum futurum dixit fruiturum non fructurum,quomodò ortum oriturum , erutum eruiturum, mortuum moriturum:quæ quum in preterito non habent i,

In futuro habent. Hæc ille.

Paruulũ hoc sit diuerticulũ, parire ueteres dixisse ut cupire Parire.

Ennius. Oua parire solet genus pennis condecoratum.

Lucretius. Effingere ut arte Naturæ primum terrarũ claustra cupiret. Cupire.

COMPOSITA A PLICANDO, CVRRENdo, stando, quæ præterita quæq; supina habeãt, Cap. XXV.

Persuasum multis est uerbum plicare si cum præpositione componatur, preteritum in ui diuisas, & supinum in itum formare. ut, Explico, explicui, explicitum. Si uero cum nomine componatur, eius præteritum in aui & supinum in atũ exire. ut multiplico, multiplicaui, multiplicatũ. Ideo Priscianus huiusmodi plicare uerbi cum præpositione compositi præteritum in aui dicit in usu raro esse. In qua prius sententia fuit A. Gellius: quo autore explicuit quàm explicauit esse iam usitatius cœperat. Cæterum nos ita censemus. Plico in p̄teritis.
Verbum hoc plicare cum nomine compositum semper habere præteritum cuius aui finis sit. Cum præpositione, raro in ui diuisas, propè semper in aui, & supinum in atum exire. Quod multis docendum est testimonijs: quo imbibitam istam persuasionem falsam eluamus.

Pacuuius. Quæ te applicauisti tam ærumnis obruta.

Catullus. Risi nescio quem modo in corona.
Cui quum mirificè Vatiniana
Meus carmina Caluus explicasset.

Quintilianus. Locis utẽdum est multis illustribus explicatis.

M. Varro. Deinde ad Siculos se applicauit.

M. Cato. Populus sua opera potius ob rem bene gestam coronatus supplicatum eat, quàm re male gesta coronatus ueneat.

Salustius. Amicorum negotijs implicati haud sanè reipublicæ consilijs affuerunt.

Idem. Implicatæ rates ministeria prohibebant.

M. Cicero. Nec tamen is ipse à quo salus petitur, habet explicatam aut exploratam rationem salutis suæ.

Idem. Κύρου παιδείαν (quod sonat exercitationem seu disciplinam Cyri) quam contriueram legendo, totam in hoc imperio explicaui.

Idem. De duobus generibus primis, tribus libris explicauit.

Idem. Neq; enim quicquam de hac parte post Panætium explicatum est.

Idem. Satis accurate in Academicis quatuor libris explicata arbitramur.

Idē. Aegritudinis sedatio hesterna disputatione explicata est.

Idem. Hæc efficere uirtutem ostenderem, nisi superioribus diebus essent explicata.

Idem. Peripateticorum quidem causa explicata est.

Idem. Vereor enim ne natura quum corpora nobis infirma dedisset, ijsq; & morbos insanabiles, & dolores intolerabiles adiunxisset, animos quoq; dederit & corporum doloribus congruentes, & separatim suis angoribus & molestiis implicatos.

Idem. Hic cum uterq; me intueretur, seseq; ad audiendum significarent paratos, primum inquam deprecor, ne me tanquam philosophum putetis scholam uobis aliquam explicaturū, qd' ne in ipsis quidē philosophis magnopere unquā pbaui

Idem. Quum multæ res in philosophia nequaquam satis adhuc explicatæ sint, tum perdifficilis Brute, quod tu minime ignoras, & perobscura quæstio est de natura deorum.

Idem. Quæ cum dixisset, explicaui inquit sententiam meam.

& eo quidem consilio, tuum iudicium ut cognoscerem.
Idem. Quam si explicauisset, non tam hæsitaret.
Idem. Nec enim in Torquati sermone quicquam implicatum aut tortuosum fuit.
Idem. Multumq; ad ea quæ quærimus, explicatio tua ista profecerit.
Idem. Nemo ingemuit, nemo inclamauit patronorum, nihil cuiquam doluit, nemo est questus, nemo rempublicam imploraruit, nemo supplicauit: quid multa? pedem nemo in illo iudicio supplosit.

Sed alio quoq; genere dici non negamus: id tamen rarius esse multo affirmamus.
Horatius. Et p obstantes cateruas Explicuit sua uictor arma. Explicui
Plinius Iunior. Quæ sicut implicita suspitionibus, ita non satis conuinci probationibus uisa est.
Quintilianus. In paruis ergo, quales sunt fere priuatæ, sit ille pressus & uelut applicitus rei cultus.
Valer. Maximus. Mineruæ species oborta, præcepit ut illũ graui morbo implicitum moneret, ne propter aduersam ualetudinem proximo prælio non interesset.
M. Cicero. Omnes Cæsaris familiares satis opportune habeo implicitos consuetudine & beneuolentia.
Idem. In India ij qui sapientes habentur, nudi ætatem agunt, & Caucasi niues hyemalemq; uim perferunt sine dolore: quumq; ad flammam sese applicuerunt, sine gemitu adurũtur

Illud quoq; minore non indiget admonitione, composita à stando inueniri quum retineant a in supinis participijsq; inde factis. Sto in compositis.
Lucanus. Constatura fides superum. Constaturus.
Quintili. Video quosdã in ipso statim limine obstaturos mihi.

Præstaturus. C. Trebonius. Cui nos & charitate & amore tuum officium præstaturos non debes dubitare.

D. Brutus. Vtrunq; me præstaturum spero, ne aut Ventidius elabatur, aut Antonius in Italia moretur.

Præstatū Idem. Occiso C. Cæsare postquā mare transierat præstatū est.

Cn. Plancus. Nequid detrimenti fiat dabitur opera à me, idq; me præstaturum spero.

M. Cicero. Huic meæ rogationi potius non continuo responderunt: eodem tamen die ad me reuerterunt: mihi hoc dederunt, ut esses in Gallia quoad uelles, se præstaturos: nihil ex eo te offensionis habiturum.

Idem. Otium nobis exoptandum est, quod hi qui potiuntur rerum, præstaturi uidentur: si quidam homines patientius eorum potentiam ferre potuerint.

Restauit. Hoc minus mirum sit si composita à stando in præterito in aui quondam exiisse noueris. Vt restauerit pro restiterit Propertius dixit. Nec si post stygias aliquid restauerit undas. Eam ob rem Priscianus, Composita, inquit, à stando uarie uetustissimi protulerunt. Asto astitum & astatum, præsto præstitum & præstatum.

Aemylius Porcina. Tempore astiturum atq; pariturū me ec. Instaturum igitur, restaturum, aliaq; multa, an dicere possis dubitē, quāuis analogia id doceat: sed præstaturū certe possis.

Curro in cōpositis. De præteritis uerborum à currendo compositorum: qd' geminare possint syllabam eam quæ in simplici geminatur, id rudibus satis cognitum non est: quibus persuasum est eam geminationem in uerbo solo, quod est præcurrere, fieri. In aliis quoq; fieri posse, exemplis docemus.

Percucurrit. Suetonius. Magistratus & maturius inchoauit, & quasi iustum percucurrit.

Idem.Quumq; exterritus,luce prima ad expiandum somniũ præmissis qui rem diuinam appararent,Tusculum excucurrisset:nihil inuenit præter tepidam in ara fauillam. Excucurrit.

Idem.Notissimus eques Romanus elephanto superſedẽs per Catadromum decucurrit. Decucurrit.

Plinius Iunior.Quum publicum opus mea pecunia inchoaturus in Thuscos excucurrissem.

Idem. Modo nunciatus est Sylius Italicus in Neapolitano suo uitam finisse.Causa mortis,ualetudo.Erat illi natus insanabilis clauus,cuius tædio ad mortem irreuocabili constantia decucurrit.

M. Cicero. Faciles enim, inquit, Antoni partes eæ fuerunt quas modo percucurri,uel potius penè præterij latinè loquẽdi,planeq; dicendi reliquiæ sunt magnæ, implicatæ, uariæ, graues:quibus omnis admiratio ingenij,omnis laus eloquentiæ continetur.

Hæc autem composita sine hac geminatione pronunciari uti noueris,Prisciani uerba ascribimus.Curro,inquit,repetita priore syllaba cucurri facit præteritum:quod in compositione inuenitur apud quosdam auctorum geminationem primæ syllabæ seruans,apud alios minime.

Virgilius.Decurrere iugis,alia de parte patentes Decurri.
Transmittunt cursu campos.

T.Liuius.Qua cuiq; proximum decurrere.

Idem.Et si ferocius procurrissent.

M.Cato.Video hac tẽpestate ad oẽs aduersarios cucurrisse.

Terentius.Vna illarum interea properè præcucurrit.

Plautus.Præcucurri,ut nunciarem nuncium exoptabilem. Præcucurri.

C.Cæsar.Excucurristi à Neapoli.Hæc ille.

QVOD PRO PERFECTIS VERBA QVAE *dicunt frequentatiua ponantur: deq; frequentatiuis sæpius usurpatis,* Caput XXVI.

Frequentatiua pro perfectis.

SCriptitamus hæc dicendi præcepta: quo tibi ad ornate dicendum facilitas promptior sit. In his autem illud non censemus prætermittendum. Quemadmodum diminutiua pro primitiuis posita multam orationi afferunt gratiam: ita pro perfectis frequentatiua quum usurpata sunt, orationem non parum uenustant. Prope me sessitabat amicus. Amici literis non responsitaui. Venturum te mihi nuntius dictitauit. Ad audiendum Theophrastum duo millia discipulorum itabant.

A. Gellius. Vecturasq; onerum corpore suo factitauisse.

Idem. Comperimus autem cæteros quoq; in iisdem temporibus barbam in eiusmodi ætate rasitauisse.

Idē. Labeo Antistius iuris quidē ciuilis disciplinā principali studio exercuit, & cōsulentibus de iure publicè respōsitauit.

Idem. Hermippus hoc scriptum reliquit, Demosthenem admodum adolescentem uentitare in Academiam, Platonemq; audire solitum.

Idem. Saturnalibus Athenis alea quadam festiua & honesta lusitabamus.

Valer. Maximus. Vetiti in æde Iouis, quod prisco more factitauerant, uesci, Tybur irati se contulerunt.

M. Cicero. Quum his temporibus non sanè in senatum uentitarem, tamen ut tuas literas legi, non existimaui me saluo iure nostræ ueteris amicitiæ, multorumq; inter nos officiorum facere posse, ut honori tuo deessem.

Idem. Ipsi enim Græci magis legendi, & delectationis, aut hominis alicuius ornandi, quàm utilitatis huius forensis causa laudationes scriptitauerunt.

dem. Si igitur non poterit siue causas defensitare, siue populum concionibus tenere, siue bella gerere, illa tamen præstare debebit, quæ erunt in ipsius potestate, iustitiam, fidem, liberalitatem, modestiam, temperantiam, quo minus ab eo id quod desit, requiratur.

Quemadmodum item diminutiua duo, ita duo uerba frequentatiua in oratione eadem poni poßunt.

M. Cicero. Natura paruulos nobis dedit igniculos, quos celeriter malis moribus opinionibusq; deprauatis sic extinguimus, ut nusquam naturæ lumen appareat. Paruulos igniculos

Aul. Gellius. Scipionem hunc Africanum solitauisse noctis extremo, priusquam dilucularet, in Capitolium uentitare.

De his autem frequentatiuis animo illud aduertẽdum est, si primitiuum habet supinum in sum, uel præposita muta in tum, frequẽtatiuo secundo fere semper, priore raro utimur. Vt à sedendo, uidendo, mittendo, legendo, agendo, uiuendo, sessitare, uisitare, missitare, lectitare, actitare, uictitare prope semper dicuntur. Quum uero compositum uerbum est, modo primo, modo secundo utimur, ut compensare, responsitare. Frequentatiuum à frequentatiuo.

VERBA IN SCO EXEVNTIA SPECIEI deriuatæ pro primitiuis non inusitate dici. Deq; hoc genus uerbis nonnulla prius dicta. Caput XXVII.

OMnibus illud fortasse non innotescit, ideoq; suscepimus dicendum. Verba frequentatiua, eaq; quæ in sco exeunt (quæ ab alijs inchoatiua, ab alijs exercitatiua aut meditatiua appellantur) uti finitione, ita significatu distingui credũtur. Nos uero ea in sco ꝓpe idẽ significare putamus qđ significãt ea quæ appellãtur frequẽtatiua. Sed ideo uoce destinguũtur, ꝙ ab ijs uerbis ꝗ supina habẽt, facta sũt frequẽ Verba in sco.

tatiua, à supinis ipsis formata. Ab alijs autem uerbis supinis carentibus, qualia multa sunt coniugationis secundæ neutra, fiunt ea quæ in sco exeũt. A paucis enim actiuis, paucisq; aliarum coniugationum uerbis uerba huiusmodi inclinata sunt: ut auctor est Priscianus, qui illa enumerat, præsciscere, dormiscere, sentiscere, labascere, integrascere, hiscere, cõcupiscere.
Virgil. Animosaq; regum Corda licet longe præsciscere.
Terentius. Hoc uilli edormiscam.
Idem. Ne tu id præsentisceres.
Idem. Labascit uictus uno uerbo.
Idem. Perij, hoc malum integrascit.
M. Cicero. Diuino aliquo animi motu concupiscat.

Hæc igitur uerba in sco, uti frequentatiua, pro perfectis non inusitate dici solent. ut, Amicitia officiorum uicißitudine iuuenescit. Voluptas blanda cito euanescit. Morbi acerbitas incrudescit.

Acer fames. Næuius. Fames acer augescit hostibus: ibi acer genere muliebri priscè dictum.
Furius Antias. Omnia noctescunt tenebris caliginis atræ:
Idem. Increscunt animi: uirescit uulnere uirtus.
Plinius. Vini natura non gelascit.
Idem. Si contra occidentem rubescunt nubes, serenitatem futuræ diei spondent.
Idem. Pubescit homo solus, quod nisi contingat, sterilis in gignendo est.
Quintilianus. Quæ summo solo sparsa sunt semina, celerius se effundunt, & imitatæ spicas hærbulæ inanibus aristis ante meßem flauescunt.
Marcus Cicero. Equidem et in uobis animaduertere soleo, et in me ipso sæpißime experior, ut exalbescam in principijs dicendi,

cendi, & tota mente atq; omnibus artubus contremiscam. Has duas præceptiones uerecundè multum usurpabis.

ELEGANTIVS PONI VERBVM DE loco quàm ad locum. Caput XXVIII.

AD hanc præceptionem abducor: cuius modesta si fuerit usurpatio, uenustatem orationi addet non mediocrem. Ea autem est. Domestico sermone quum dicitur uerbum cōueniens nomini significanti locum ad quem motus factus est, hoc omittas uerbum: idq; usurpes quod conueniat cum nomine eo quod significat locum à quo motus is fiat. ut: Ad uisendum amicum abeo. Abeo enim de loco, & adeo ad locum. Huc à patre onus hoc asportatum est. Amicum meum abduxisti tecum. *Verba de loco seu abeundi*

Næuius. Etiam qui res magnas manu sæpe gessit gloriose,
Cuius facta uiua nunc uigent, qui apud genteis solus.
Præstat: eum suus pater cum pallio una ab amica abduxit.
Terentius. Scio quo abducta sit.
Idem. Hanc oportet in cruciatum hinc abripi.
Idem. Mercator hoc addebat, è prædonibus, unde emerat, se audisse abreptam è Saunio.
Plautus. Cum Amphitryone abijt hinc in exercitum.
Idem. Non ego te hic lubens relinquo, neq; abeo à te.
Idem. Cubitum hinc abimus.
Suetonius. Alij tradunt adhibitum cœnæ nuptiali mandasse ad Pisonem contra accumbentem, noli uxorem meam preinere, statimq; conuiuio abduxisse eam secum, et proximo die edixisse matrimoniū sibi repertū exemplo Romuli & Augusti.
Idem. Mar. Antonius super festinatas Liuiæ nuptias obiicit

& fœminam consularem è triclinio uiri coràm in cubiculum abductam, rursus in conuiuium rubentibus auriculis incomptiore capillo reductam.

A. Gellius. Capi uirgo propterea dici uidetur: quia Pont. max. manu præhensa, ab eo parente in cuius potestate est, ueluti bello capta abducitur.

Idem. Mox eundem equum, qui Dolabellæ fuerat, C. Cassiũ, qui Dolabellam obsederat, abduxisse.

Idem. Omnem illam librorum copiam Xerxes Athenarum potitus urbe ipsa præter arcem incẽsa abstulit, asportauitq; in Persas.

Valer. Maximus. Existimabant eum præcipuè matronæ syncera fide incorruptum esse animum, qui post depositæ uirginitatis cubile in publicum egredi nesciret, multorum matrimoniorum experientiam legitimæ cuiusdam intemperantiæ signum esse credentes.

M. Cicero. Herculem Prodicus dicit, ut est apud Xenophõtem, quum primum pubesceret, quod tempus à natura ad deligendum quam quisq; uiam uiuendi sit ingressurus, datũ est, exijsse in solitudinem.

Idem. Abijt ad deos Hercules: nunquam abijsset, nisi quum inter homines esset, eam sibi uiam muniuisset.

Idem. Omnia quæ homini accidere possunt, sic fero, ut philosophiæ habeam magnam gratiam, quæ non modo me à solicitudine abducit, sed etiã cõtra omnes fortunæ impetus armat.

IRASCI ET SVCCENSERE, CVM DAtiuo non cum accusatiuo præposita præpositione iungenda esse. Caput XXIX.

QVoniam succensemus ijs qui latinæ linguæ puritatẽ fœdantes quo dicẽdi genere utantur securi sunt: ideo plebeium indoctumq́; sermonem usurpant. Verum ut indocti docte loquantur, eorumq́; sermone hi loquentes latinam linguam ne fœdent: illud quoq; scribimus. Verbum irasci uel succensere datiuo adiungas, non accusatiuo cum præpositione in, uel contra, uel aduersus, uel super, ut semidoctũ uulgus consueuit. Vt, Amico irascendum non puto. Pater filio succenset. Prodigalitati tuæ irascor. Irascor Succẽseo

Turpilius. Meus est mihi pater iratus.

Afranius. Dij sunt irati tibi, qui conciere cogites tantũ mali.

Ouidius. Irascor uotis, heus leuis ipsa meis.

Plautus. Non te mihi irasci decet.

Idem. Noli, amabo, Amphytrio irasci Sosiæ causa mea.

Terentius. Deos mihi iratos fuisse satis scio.

Idem. Ego illi non succenseam?

Idem. Tibi quoq; sum iratus Philomena grauiter: nam hercle abs te est factum turpiter.

Idem. Quum uelit, iure tibi irasci nequeat.

Politianus. Irasceris obtrectatoribus meis.

C. Marius. Quid mihi succensent, si id opto, ut pœniteat eos sui facti?

M. Cicero. Adeo ne me iniustũ eẽ existimasti, ut tibi irascerer?

Idem. Tibi subirascor.

Idem. Marcellinum tibi esse iratum scis.

Idem. Quomodo autem tibi placebit Iouem lapidem iurare, quum scias Iouem iratum esse nemini posse?

Idem. Vt solebat Lucilius sæpe dicere, homo tibi subiratus, mihi propter eã ipsam causam minus quã uolebat, familiaris

Idem. Quid poetis irascimur?

Idem. Nec uero audiendi sunt qui grauiter irascendum inimicis putant.

Stomachari pro irasci non insolenter dicitur. Marcus tamen Cicero dixit stomacharetur cum Metello: Scipio, inquit, apud Numantiā quum stomacharetur cū C. Metello, dixisse dicitur, Si quintū pareret mater eius, asinum fuisse pariturā. In illo autem Terentiano, Nunc nihil magis uereor, quàm ne quid in illum iratus plus satis faxit pater, faxit in illum: non iratus in illum intelligendum est.

Eo igitur dicendi genere iratus in me, uel contra me, uel aduersum me uti nolim, nisi prius in authore probo legerim quàmuis non ignorem apud recentiores id aliquando legi sed imprudēter potius quàm scitè dixisse eos mihi persuadeā.

QVID HOC, ID, ALIQVID, NIHIL, quod & similia cum uerbis neutris usitate multum dici. Caput XXX.

ID authores mihi sunt & poetæ & oratores, quid, quod, aliquid, & id, casus accusatiui, aut tanquam aduerbia cū uerbis neutrum significatum habentibus, collocari solere ac fere significare, propter quid, quod, aliquid, aut id, uel quātū, aut aliquātū. ut, Id gaudeo. Quid tristis es? Aliquid rideo

Aliquid — Afranius. Dummodo doleat aliquid, doleat quod lubet.

quod. — Catullus. Sed nunc id doleo.

Id. — Horatius. Pictoribus atq; poetis

Quidlibet. — Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.

Quid. — Plautus. Quid ille reuertitur?

Terentius. Adolescenti nihil est quod succenseam.

Idem. An tu id succenses nunc illi?

Idem. Sed est quod succenseat tibi.

Idem. Nihil fecit, patrue, quod succenseas.
Idem. Hoc aliud est quod gaudeamus, miles pelletur foras.
Idem. Iam id gaudeo.
Idem. Nunc id prodeo, ut conueniam Parmenonem.
Idem. Quid hic stabas? quur non recta introibas?
Idem. Ego domi ero, si quid me uoles.
Idem. Id aduenients mecum stomachabar.
Idem. Quid crepuerunt fores?
Idem. Illi facile fit quod doleat.
Idē. Hoc me delictū admisisse in me, id mihi uehemēter dolet.
Idem. Quid tristis es?
Idem. Nescio quid tristis est.
Idem. Num id lachrymat uirgo?
Idem. Id dum studuisti.
Idem. Id ne estis autores mihi?
Quintilianus. Ea causa uel maxima est, quur optimo cuiq; præceptori sit tradendus puer, quòd apud eum discipuli quoque melius instituti, aut dicent quod inutile non sit imitari, aut si quid errauerint, statim corrigentur.
Idem. Id ne mentiri quidem poterat.
Valerius Maximus. Vt eorum quoq; respectus aliquid præsentibus moribus prosit. Aliquid
Q. Mutius Scæuola. Quod cui seruandum datū est, si id usus est, siue quod utendum acceperit, ad aliam rem atq; accepit, usus est, furti se obligauit.
L. Piso. Cn. Flauius Annij filius id arrisit.
M. Cato. Id ne irascimini, siquis superbior est quàm uos?
Mar. Cicero. Ego te commendare non desino: sed quid proficiam ex te scire cupio.
Idem. His ego literis siquid profecissem, existimabam optan- Siquid.

dum quiddam me eſſe aſſecutum.

Idem. *Quòd ſi non poſſumus aliquid proficere ſuadendo, gratia contendimus.*

Idem. *Quid profecerim, facias me certiorem.*

Idem. *Quid huc properes, nihil eſt.*

Idem. *Sed tamen eſt quod gaudeas.*

Hoc. Idem. *Quur enim tibi hoc non gratificer, neſcio.*

Idem. *Vide quid ſuccenſeas.*

Idem. *Si modo aliquid in philoſophia profecimus.*

Idem. *Philoſophia latuit uſq; ad hanc ætatem, nec ullum habuit lumen literarum latinarum: quæ illuſtranda & excitanda nobis eſt. In quo ſi occupati profuimus aliquid ciuibus noſtris, proſimus etiam ſi poſſumus otioſi. In quo eo magis nobis eſt elaborandũ, qđ multi iã eſſe latini libri dicũtur ſcripti incõſiderate ab optimis illis quidẽ uiris, ſed nõ ſatis eruditis.*

Idem. *Nec uerò iis, à quibus accuſatus ſum, aut à quibus condemnatus, habeo quod ſuccenſeam, niſi quòd mihi nocere ſe crediderunt.*

Idẽ. *Sapientis eſt propriũ, nihil quod pœnitere poſſit, facere.*

Idem. *Non ut proficerem aliquid.*

Idem. *Intereſt aliquid inter laborem & dolorem. Sunt finitima omnino, ſed differunt aliquid.*

Idem. *Non tam ut proſim cauſis elaborare ſoleo, quàm ut ne quid obſim.*

Idem. *Quo magis cauendũ eſt, ne quid in eo genere peccetur.*

QVOD HVIVSMODI VOCABVLA IN *ſignificatione eadem cum uerbis actiuis aut paſſiuis, quòdq; cum uerbis neutris alia quoq; uocabula adiungantur,* Caput XXXI.

NE quid nos accuses, quòd hac in re tibi satis non fecerimus, id adiunctum uoluimus. Quid, quod, aliquid, id, in significatu eo quem dicebamus, cum uerbis actiuæ significationis aut passiuæ nonnunquam adiungi. Itemq; aliorum nominum, quæ pauca sunt, accusatiuos cum uerbis neutris collocari. ut, Id te amo. Quid me odisti? Hanc rē egeo.

Ennius. Hercle puto, hoc erit tibi argumentū semper in prōptu situm, Ne quid expectes amicos, quod tu agere possis.

Lucilius. Quòd tuas laudes culpes, non proficis hilum. Hilum.

Cæcilius. Id me arguit.

Terent. Quod me accusat nunc uir, sum extra culpam. Quod

Idem. Quid me incusas? Quid.

Idem. Ad cœnam uocant, aduentum congratulantur.

Aulus Gellius. Philippus Aristoteli salutem dicit. Filium mihi genitum scito, quod equidem dijs habeo gratiam.

Idem. Psyllos re aquaria defectos eam iniuriam grauiter austro succensuisse.

M. Cato. Vitio uertunt, quia multa egeo, at ego illis, quia nequeunt egere.

Mar. Cicero. Nihil est, quod aduentum nostrum extimescas.

Idem. Neq; tamen adhuc habeo, quod te accusem.

Idem. Quid tu id pateris?

Idem. Quid nunc mihi inuideri potest?

Idem. Gorgias Leontinus interrogatus quur tamdiu uellet esse in uita: Nihil habeo inquit quod incusem senectutem.

Idem. Tum illud quo Sisyphus uersat saxum sudans, neque proficit hilum. Hoc autem poetæ alicuius est.

Nihil item cum huiusmodi uerbis non inepte adiungitur. Ea enim particula quàm non, uim habet maiorem. ut, Nihil irascor, Nihil te accuso.

Propertius. Nam nihil inuitæ tristis custodia prodest.
Quintilianus. Pueri dum omnia timent, nihil conantur.
A. Gellius. Nihil sane potest cogi uir sapiens, quum est ratio-nis obtinendæ locus.
Sallustius. Animo cupienti nihil satis festinatur.
M. Cicero. Samnites uibrant hastas ante pugnas, quibus in pugnando nihil utuntur. Cum alijs quoq; uerbis eam tantun dem ualere credas.

A VERBIS NEVTRIS ABSOLVTIS AC *cusatiuum regi, uel aliunde, uel ab eodem uerbo factũ. Indeq; paßiua nonnunquã fieri.* Cap. XXXII.

Accusatiuus absolutis rectus.

Studia haud segniter qui studuere, & poetis & oratoribus commune illud esse, opinor, non ignorant: ut à uerbo neutro absoluto regatur accusatiuus alius: utq; nonnunquam ab eo uerbo paßiuum fiat. ut, Cum amico uiuere uitam iucundum est. Gaudia gaudeo quòd literæ mihi tuæ redditæ sint. Dolorem doleo, quòd è morbo labores.

Lapi. Præcipe casu.

Ennius. Occumbunt multi letum ferroq; lapiq;,
Aut intra muros, aut extra præcipe casu. Lapi pro lapide, & precipe pro præcipite dictum est antiquius quàm ut sit imitandum.

Horatius. Fortuna sæuo læta negotio
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi nunc alij benigna.
Propertius. Qui te cogebat multos pallere labores.
Virgilius. Formosum pastor Corydon ardebat Alexim.
Idem. Formosam resonare doces Amaryllida syluas.
Idem. Nec uox hominem sonat.

Plautus. Quid enim pugnatas pugnas prolocuta.
Idem. Illac pugnata pugna, fratrem trudebat frater hasta & galea.
Terentius. Hunc scio mea solide solum gauisurum gaudia.
Quintilianus. Qui in seruitute est eo iure quo seruus, aut, ut antiqui dixerunt, qui seruitutem seruit.
Idem. Qui beatam uitā uiuere uolet, philosophetur oportet.
A. Gellius. Inflaret celeriter eum sonum.
Idem. Grauiusculum sonum inspiraret.
Idem. Quum Pyrrhus rex in terra Italia esset, & unam atq; alteram pugnam prospere pugnasset.
Idem. Cornelius quidam sacerdos & loco nobilis, & sacerdotij religionibus uenerandus, & castitate uitæ sanctus, repente mota mēte cōspicere se, pcul dixit pugnā acerrimā pugnari
Idem. Pugnæ dies, quæ in Thessalia pugnata est.
Idem. Delphini pueros forma liberali in nauiculis forte aut in uadis littorū conspectos miris & humanis modis arserūt.
Idem. Eum luctum quoniam satis uisus est eluxisse, redijt ad quæstum artis.
Idem. Si quis hæc duo uerba cordi habeat, eaq; sibi imperando atq; obseruando curet: is erit pleraq; impeccabilis, uitāq; uiuet tranquillißimā. Verba duo hæc dicebat: ἀνέχου καὶ ἀπέχου. id est, patere & abstine.
Idē Hoc ære collecto quasi manuario, cœnula curabatur omnibus qui eum lusum luseramus.
Idem. Triumphauit cum Imperatoribus suis triūphos nouē.
M. Cælius. Postridie eius absolutionis in theatrum Curionis Hortensius introijt, puto ut suum gaudium gauderemus.
M. Cicero. Eorū dolorē, qui lugebāt suos, oratione refricabā
Idem. Quum sit quædam certa uox Romani generis, urbisq;

propria, in qua nihil offendi, nihil displicere, nihil animaduerti possit sonare aut olere peregrinum, hanc sequamur: neque solum rusticam asperitatem, sed etiam peregrinam insolentiam fugere discamus.

Plautinum illud quoniam dissimile non est, ascribimus,

Præcucurri, ut nuntiarem nuntium exoptabilem.

Hoc dicēdi quasi colore parco tua tibi oratio depigēda ē.

DE VERBO MVTARE QVEM CAsum post se habeat, Caput XXXIII.

Muto

GEnere dicendi meliore bonum ut mutare possis, hoc scribimus. Verbum mutare cum accusatiuo interposita particula in iungi etiam à summis autoribus non negamus. Nihil tamen habere minus aut fortasse plus elegātiæ contendimus: si cum ablatiuo sine ulla præpositione coniungas. ut, Vita tristi iucundam mutaui cum ab me abijsti. Vis ne libro meo tuum mutare? Studium ignauia mutare pene inhumanum est.

Horatius. Valet ima summis mutare.

Idem. Mitibus mutare quæro tristia.

Idem. Velox amœnū sæpe Lucretilē Mutat Lycæo Faunus.

Idē. Libros Panæti Socraticā et domū Mutare loricis Iberis

Proper. Tyndaris externo patriam mutauit amore.

Quintilianus. Natura tenacissimi sumus eorum quæ rudibus annis percipimus: ut sapor quo noua imbuas, durat: nec lanarum colores, quibus simplex ille candor mutatus est, elui possunt. Et hæc ipsa magis pertinaciter hærent, quæ deteriora sunt. nam bona facile mutantur in peius: num quando in bonum uerteris uitia?

Idem. Nemo dubitabit, quin si nocentes mutari in bonam men

tem aliquo modo poßint: ſicut poſſe interdum conceditur, ſal uos, eſſe eos magis è rep. ſit, quàm puniri. V. Max. Sicut placidum mare ex aspero, cœlumq; ex nubilo ſerenum hilari aſpectu ſentitur: ſic bellũ pace mutatũ plurimũ gaudij affert. Catilina apud Salluſt. Nemo niſi uictor bellum pace mutauit. Salluſtij illud diuerſũ eſt. Nõ debere certa p incertis mutare.

ODI ET NOVI QVAM VSITATA ſint. Caput XXXIIII.

QVoniam odi ego uulgatam illam plebis locutionẽ, quæ nulla prorſus ratione cum oratorum ſermone cõiuncta ſit: ideo nobis pro uiribus dãda opera eſt, ut neglecta illa hunc aſſequamur. Quod etiam in uerbo odiſſe aßequi queas. Hoc autem uerbum quale ſit, quoq; inclinetur modo, plures norunt quàm qui uſurpent. Odire enim uulgus, qui uero à uulgo parumper diſcedunt, odio habere uel odio proſequi dicere ſolent. Illo autẽ licet hoc purius aliquanto uideatur: non magis tamen à uiris doctis uſitatum putem. Itaq; uerbum odiſse uſurpandum eſse cenſemus. Eius uero tẽpora noſse ut poſsis, (omnium enim temporum ac modorum ſignificationem habet) uide in præterito uerbi paſsiui & ſex temporibus ab eo factis cuius temporis ſit uerbum ſum: eiuſdem inuenies uerbum odiſse. Vt gratia exempli in præterito amatus ſum uel fui, ſum præſentis, & fui præteriti temporis eſt: ideo odi in præſenti & odi in præterito dicere poſsis. Amatus eram uel fueram: eadem ratione oderam, præteriti imperfecti & præteriti pluſquamperfecti eſt. De uerbis noui, cœpi, memini, idem ſentias. Sed ad exempla accedimus. Odi ingratitudinem tuam: Noui liberalitatem tuam: Cœpi te amare.

Odi & Noui.

Odire

Euripides. Viri boni laudes suas ubi audiunt, laudantem ne- scio quomodo odisse solent, si laudentur immoderate.
Aristoteles. Qui se nimium amant, ij se nimium una oderunt.
Odi. Ennius. Quē metuūt oderūt, quē quisq; odit perijsse expetit.
Turpilius. Quem olim oderat, sectatur ultro ac detinet.
Valer. Catullus. Neu me nosse putes hospitis officium:
Accipe quàm merser fortunæ fluctibus ipse,
Ne amplius à misero dona beata petas.
Idem. Vnusquisq; sua nouerit ire uia.
Horatius. Oderunt hilarem tristes, tristemq; iocosi.
Ouidius. Odimus accipitrem, quia uiuit semper in armis.
Terentius. Dij me pater omnes oderint: nisi magis te quàm oculos nunc amo meos.
Idem. Adeo uno animo omnes socrus oderunt nurus.
Idem. Certe noui ingenium mulierum, nolunt ubi uis, ubi no lis, cupiunt.
Idem. Ingenium noui tuum liberale.
Idem. Non satis me pernosti etiam qualis sim.
Suetonius. Tragicū illud subinde iactabat, Oderit, dū metuāt.
Quintilianus. Prudenter, qui quum interrogasset rusticum testem, an Amphiona nosset, negante eo detraxit aspirationē, breuiauitq; secundam eius nominis syllabam: & ille eum sic optime norat.
Idem. Parentes malorum odimus.
Idem. Exhausti laboris nosse mensuram uoluptati est: & hor tatur ad reliqua fortius exequenda scire quantum supersit.
Idem. Odit enim fere iudex litigantis securitatem.
M. Cælius. Pudet me tibi confiteri, & queri de Appij homi nis ingratissimi iniurijs, qui me odisse, quia magna mihi debe bat beneficia, cœpit. Et quum homo auarus ut ea solueret si

bi imperare non posset, occultum bellum mihi indixit.

M. Varro. Si quantum operæ sumpsisti ut tuus pistor bonum faceret panem, eius duodecimã philosophiæ dedisses, ipse bonus iampridem esses factus. Nunc illum qui norunt, uolunt emere millibus centum: te qui nouit, nemo centusse. Noui.

M. Cicero. Te ipsum ex quo tempore tu me diligere cœpisti, cottidie pluris feci. Cœpi.

Idem. Omnes enim beneficij immemores oderunt.

Idem. Sic in Bruto, quem oderat, & quem dignum contumelia uocabat.

Idem. Neq; fieri potest ut doleat is qui audit, ut oderit, ut inuideat, ut pertimescat aliquid, ut ad fletum misericordiamq; deducatur: nisi omnes ij motus quos orator adhibere uolet iudici, in ipso oratore impreßi eße atque inusti uidebuntur.

Idem. Illa subabsurda, sed eo ipso nomine sæpe ridicula non solum minus per opposita, sed etiam quodam modo noris, Homo fatuus, postquàm rem habere cœpit, est mortuus.

Idem. Nouerit igitur hic quidem orator, quem summum eße uolumus, argumentorum & rationum locos.

Idem. Nobis priuata in causa magna & graui, quum cœpißet Curio pater respondere, subito aßedit, quum sibi uenenis ereptam memoriam diceret.

Idem. Ad consilium autem de republica dandum, caput est noße rẽpub. ad dicendũ uero, pbabiliter, noße mores ciuitatis

Idem. Danda igitur opera est, ut si etiam aberrare ad alia cœperit, ad hæc reuocetur oratio.

Idem. Bene illo prouerbio Græcorum præcipitur. Quam quisq; norit artem, in hac se exerceat.

Idem. Vtinam respublica stetißet quo cœperat statu.

Idem. Si te parentes timerent atq; odißent tui, neq; eos ulla

ratione placare posses, ut opinor, ab eorum oculis aliquo discederes.

Idem. Nunc te patria, quæ communis est omniũ nostrum parens, odit ac metuit.

Idẽ. Neq; enim assentior ijs qui hæc nuper disserere cœperũt, cũ corporibus simul animas interire, atq; oĩa morte deleri.

Idem. Etenim ut membra quædam amputantur, si et ipsa sanguine, & tanquam spiritu carere cœperunt, & nocent reliquis partibus corporis: sic ista in figura hominis feritas et immanitas belluæ à communi tanquam humanitate corporis segreganda est.

Admonitum satis & doctum hæc te dimittant, cœpisse quàm incipere, aut (quo sæpius usus est Plautus) occipere, dici usitatius.

Nosco

Noscere tamen quin dicas non prohibemus, quod dictum est rarius.

M. Cicero. Illam partem excusationis qua te scribis orationis paupertate (sic enim appellas) ijsdem uerbis epistolas sæpius mittere, nec nosco, nec probo.

QVOD HABITO ET COLO AB ORAtoribus ac poetis usurpentur sæpius, quòdq; habito urbem & in urbe, colo urbem et in urbe, dici possit: Atq; inibi de uerbis manere & morari. Caput XXXV.

QVi in oratorum lectione ac poetarum diu uersatus quasi cum musis habitauit, ad illud, puto, animum aduertit. Primum, colere et habitare ab ijs fere semper usurpari: manere aut morari raro, & pope nunquam pro significatu eo quo duo priora dici solent. Deinde colo ur

bem sæpius poetæ dicunt: oratores uero colo urbem, & habito urbem sæpe, sæpius uero colo in urbe, & habito in urbe. ut, In urbe habitat: colis in Gallia. Qui urbem incolunt rusticis prudentiores sunt.

Turpilius, Habitamus hyemem totam cum mulierculis.

Propertius. Atq; utinam Romæ nemo esset diues & ipse
Straminea posset dux habitare casa.

Virgilius. Atq; humiles habitare casas.

Idem. Pallas quas condidit arces Ipsa colat.

Plautus. Is ex se hunc reliquit, qui hic habitat, filium pariter moratum ut pater atq; auus eius fuit.

Idem. Hanc domum iam multos annos est ut possideo et colo.

Idem. Is illis habitat in ædibus.

Idem. In ædibus tu ubi habitas nimia mira uidi.

Terentius. Virgo cuia est? unde est? ubi habitat?

Idem. Habitat Mileti.

Idem. Samia mihi mater fuit: & habitabat Rhodi.

Idem. Habitant hic quædam mulieres pauperculæ.

Idem. Rus habitatum abij.

Suetonius. Habitauit primo iuxta Romanum forum.

Plinius Iunior. Iustis ne de causis eum tibi uideor incolere, inhabitare, diligere secessum?

Quintilianus. Pindarus Herculis impetũ aduersus Meropas (qui in insula Co dicũtur habitasse) nõ igni, nec uẽtis, nec mari: sed fulmini dicit similem fuisse: ut illa minora, hoc par eẽt.

Macrobius. Qui primi in Italia coluisse dicuntur.

A. Gellius. Ex locorum uocabulis in quibus colunt.

Idẽ. Habitat nidulaturq; ĩ segetibus. Auẽ cassitã habitare dicit

Idem. De Hispanis Alpinis scriberet, qui citra Iberũ colunt.

Idẽ. Eo flatu aquã oẽm ex locis in quibus colebant exaruisse.

Valer. Maximus. Habitat in uilla sua prope uicum Sabinæ regionis Heretum.

Idem. De M. Manlio. Romanam libertatem opprimere conato Supplicio æternæ memoriæ nota inserta est. Propter illum enim lege sanciri placuit, nequis patricius in arce aut in capitolio habitaret.

M. Cicero. Migrationem esse mortem in eas oras quas qui è uita excesserunt incolunt.

Idem. Ex ista uita discedo tanquam ex hospitio, non tanquam ex domo. Commorandi enim natura diuersorium nobis, non habitandi dedit.

Idem. Vrbem mi Rufe cole, & in ista luce uiue.

Idem. Ruri habitare iussisset.

Idem. Apud M. Lepidum te habitare uelle dixisti.

Idem. Habitatur gratis in alieno.

Habitare urbem non magis ausim dicere in oratione prosa, quàm æquor nauigare. Vtrunq; enim poeticum magis est. Ideoq; Quintilianus illa generis eiusdem esse dicit: urbs habitatur, campus curritur, mare nauigatur.

Idem alibi autor est Virgilianum illud: Tyrrhenum nauigat æquor, ex græco translatum esse.

Inusitate dictum illud à Marco Varrone uidetur. Antiqui nostri, inquit, domibus lateritijs, paululum modo lapidibus suffundatis, ut honorem effugerent, habitabant.

Quemadmodum Propertianum illud:

Atq; utinam Romæ nemo esset diues, & ipse
Straminea posset dux habitare casa.

Virgilius. Habitarunt uallibus imis.

Inde à colendo colonus, id est, habitator.

Coloni. Virgilius. Vrbs antiqua fuit Tyrij tenuere coloni.

Idem.

Idem. Veteres migrate coloni.

Varro. Mercurium Arcadum colonum.

Idem quoq; undicolas dicit Naiades.

Habere itidem à quo frequentatiuorum forma habitare. factum est, in significatu eodem nonnunquam dicitur. Habere.

Salluſtius. Credo falsa existimas ea, quæ de inferis memorantur, diuerso itinere malos à bonis loca tetra, inculta, fœda, atque formidolosa habere.

Idem. Africam habuere in initio Getuli.

Africanus. Vbi hic me scis, quæso habet meretrix Neapolitis

Manere & morari pro habitare dicuntur rariſsimè: ne tamē in ea significatione dici prorsus negemus, excēplū proferimus Vlpianus. Nō tamen ferendum Iulianus ait eum qui cum uxore sua aſsiduè moratus, noluit filium agnoscere, quasi nō suum Manere. Morari.

Vsitatius multo manere dici solet pro eo quod est nec progredi, nec regredi, aut exiſtere, aut expectare. Horatius de fortuna loquens. Laudo manentem, si celeres quatit Pennas, resigno quæ dedit.

Idem. Manet sub Ioue frigido Venator teneræ coniugis immemor.

Terentius. Fac cures, si Chremes huc forte aduenerit, ut ores primum ut maneat.

Idem. Vbi ueni, causam ut ibi manerem, repperit.

Quòd autem moram trahere pro habitare usurpent: id à doctiorum dicendi cōsuetudine prorsus, opinor, alienum est. Moram. Traho.

VERBVM SOLERE QVID HA *beat ornamenti,* Caput XXXVI.

Solet indoctum uulgus dicere, sæpe ludit, aut semper ludit, aut nō facit nisi ludere, aliaq; hoc genus multa. Oris Soleo

uerò facundioris homines cum alio uerbo uerbum solere adiungunt. Vt, Amici incommodis perinde ut nostris dolere solemus. Fortuna eos, quibus fauere uisa est, tandem fallere solet. Geminis sellis sedere uolens, utraq; excludi solet.
Propertius. Nescio quo pacto uerba nocere solent.
Idem. Inuidiam quod habet non solet esse diu.
Plautus. Homo ebriacus somno sanari solet.
C. Cælius de C. Cæsare. Solet infimorum hominum amicitias sibi qualibet impensa adiungere.
Quintilianus. Timotheum clarum in arte tibiarum ferunt, duplices ab ijs, quos alius instituisset, solitum exigere mercedes: quàm si rudes traderentur.
Idem. Fiducia ipsa solet opinione arrogantiæ laborare.
Idem. Mitior irrogari solet pœna uerecundiæ.
Idem. Nec immerito Pericles solebat optare ne quod sibi uerbum in mentem ueniret: quo populus offenderetur.
Idem. Ex præteritis æstimari solent præsentia.
A. Gellius. Vbi reponi solerent signa uetera.
Plinius Iunior de Plinio auunculo. Dicere solebat nullum esse librum tam malum ut non aliqua parte prodesset.
Valer. Maximus. Dominium rerum collabi solet.
Idem. Effigies maiorum suorũ cum titulis suis idcirco in prima ædium parte poni solebant: ut eorum uirtutes posteri non solum legerent, sed etiam imitarentur.
Marcus Cicero. Animus hoīs non arca diues appellari solet.
Idem. Nostro more male rem gerentibus patribus bonis interdici solet.
Idem. Græci in conuiuijs solent nominare, cui poculum tradituri sint.
Idẽ. Solent enim negare nos intelligere quid dicat Epicurus.

Idem. Multi de dijs praua sentiunt: id enim uitioso more effici solet.
Idem. Vt enim cupiditatibus principum & uitijs infici solet tota ciuitas: sic emendari & corrigi continentia.

Perrarum autem est, ubi huic uerbo particula sæpe adiūcta inueniatur.
Tibullus. sæpe solent auro multa subesse mala.
M. Cicero. Soleo sæpe mirari eorum impudētiam, qui agunt in scena gestum spectante Roscio.

PRAETERITVM IMPERFECTVM INdicatiui sæpe idem significare, quod uerbum solebat cū infinitiuo uerbi, Caput XXXVII.

Elegantiæ quum per ætatem, ideoq; per literarum studij insolentiam omnino rudis eram, quæ ea esset in uerbis elegantia quærebam. Nunc uero quoniam eius particulam assecutus mihi uideor, id desiderare iuuētutem quod nimis desiderabam, quantum possum non patior. Ei enim iuuentuti hæc dicendi præexercitamenta scribimus. In quibus hoc unum est. Præteritum imperfectum modi indicatiui poni solet pro uerbo solebat & indefinito. Vt, Ex amicitia nostra mecum hic quum aderas, uoluptatem multā capiebam. id est, capere solebam. Verba me tua delectabant. Consuetudine tua fruebar. C. Cæsar ne ijs quidem qui contra arma gesserant, irascebatur. Nominatißimus ille pictor Apelles diem nullum sine linea præteribat. Sponsioni iacturam deeße Lacedæmonius Chilo negabat. Theon Thitoreus in somnijs dormiēs ambulabat, idem in tecto summo Periclis seruus faciebat. Apollonius Tyaneus ad hanc orabat sententiam: Concedite mihi ò dij immortales pauca habere, nulliusq; indigere: Præteritum imperfectum indicatiuū

Philostratus. Leones siquis mansuefacere laboret, neq; uerbere cædendos, neq; rursum blanditijs alliciẽdos Pharaothes monebat. His enim superbi magis euadunt, illis uerò recrudescunt. *Domitianus dicebat:* Princeps qui delatores non castigat, irritat.

Propertius. Vesta coronatis pauper gaudebat asellis.
  Ducebant macræ uilia sacra boues.
Parua saginati lustrabant compita porci:
  Pastor & ad calamos exta litabat ouis.

Quintilianus. Fuit qui grana ciceris ex spatio distante missa in acum continuo & sine frustratione inserebat. Quẽ cũ spectasset Alexãder, donasse eũ dicitur eiusdẽ leguminis modio.

Aul. Gellius. Turpius esse dicebat Phauorinus philosophus exigue atq; frigide laudari, quàm insectanter & grauiter uituperari.

Idem. Socrates quidem dicebat multos homines ꝓpterea uelle uiuere, ut ederẽt & biberẽt: sese bibere atq; esse ut uiueret.

Q. Cicero. Planè te rogo, sicut olim matrem nostram facere memini, quæ lagœnas etiam inanes obsignabat: ne dicerẽtur inanes aliquæ fuisse, quæ furtim essent exiccatæ.

M. Cicero. Africanus Scipio nihil difficilius eße dicebat, quã amicitiam usq; ad extremum uitæ diem permanere.

Idem. Vt ad Dionysium redeamus, omni cultu & uictu humano carebat. Viuebat cum fugitiuis, cum facinerosis, cum barbaris. Neminem, qui aut libertate dignus eßet, aut uellet omnino liber eße, sibi amicum arbitrabatur.

Idem. Quid censemus superiorem illum Dionysium, quo cruciatu timoris angi solitum? qui cultros metuens tonsorios, cãdente carbone sibi adurebat capillum?

Idem. Compunctum notis Threicijs districto gladio iubebat

anteire: præmittebatq; de stipatoribus suis, qui perscrutaren tur arculas muliebres.

Idem. *Tam magis offendit nimium quàm parum: in quo* Apel *les pictores quoq; eos peccare dicebat, qui nō sentirent quod eßet satis.*

Idem. Dicebat *melius, quàm scripsit* Hortensius.

VERBVM PATI PRO PERMITTERE *dictum, quòd multum habeat ornatus,* Cap. XXXVIII.

NON *patiar illud iuuentuti ignotum eße, quod multū habet gratiæ.* Hoc *autē est: uerbum pati pro eo quod permittere est, ab eloquentioribus usurpari. ut,* Iniu *riam amico fieri non patiar.* Adolescentem *filium pater indulgētius uiuere ne patiatur.* Patrem *inedia mori paßus est.* Pati.

Valer. Maximus. Non *fastidito aditu uirtus excitata ingenia uiuida ad se penetrare patitur.*

Idem. O *te* Theßaliæ *rex* Admete *crudelis, & diri fati crimine sub magno iudice damnatum, qui coniugis tuæ fata pro tuis mutari paßus es.*

Idē. Nec *ulterius trepidare ciues suos uacuo metu paßus est.*

Marcus Cicero. Ferebat *hanc quoq; iniquitatem* Septitius, *& imbri frumenta in area corrumpi patiebatur.*

Idem. *Suis studijs, quibusdamue occupationibus, sic impediun tur: ut eos quos tutari debeant, desertos eße patiantur.*

Idem. Alter *locus erat cautionis, ne benignitas maior eßet quàm facultates: quòd qui benigniores uolunt eße quàm res patitur, primū in eo peccāt, quòd iniuriosi sunt in proximos.*

Idem. Ego *quum à nostro* Catone *laudabar, uel reprehendi me à cæteris facile patiebar.*

Idem. Me *autem, qui* Socratem *non diligunt, una cū* Socrate

& Platone errare patiantur.
Idem. Probaui summum illum doctorem Alabãdensem Apollonium, qui quum mercede doceret, tamen nõ patiebatur eos quos iudicabat non posse oratores euadere, operam apud sese perdere, dimittebatq́;, & ad quam quemq; artem putabat esse aptum, ad eam impellere atq; hortari solebat.
Idem. Ex quo fit, ut neq; disceptatione uinci se, nec ullo publico ac legitimo iure patiantur.
Idem. Illud quidem natura non patitur, ut aliorum spolijs, nostras facultates, copias, opes augeamus.

VERBVM NEGARE PONI ELEGANter, pro eo quod uulgo usitatius est: dicere quòd non. Caput XXXIX.

Negare

ET quoniam ei qui ornate dicere uelit, sermonem uulgi imitãdum esse negamus: hic præcipimus uulgare illud, dico quòd non, imitandum non esse, sed eius loco uerbum quod est negare usurpandum. ut, Amicitia sibi tua quicquam dulcius esse negabat. Generis nobilitatem bonarum disciplinarum scientia præstantiorem esse negamus. Qui cupiditatibus suis modum non imponit, eum felicem quis nõ neget? Plato fore negabat, ut mundus felix esset, nisi aut philosophi imperarent, aut Imperatores philosopharentur. Diuus M. Antoninus quicquam esse negabat, quod Imperatorem Romanum melius commendet gentibus, quàm clementia sit.
Plinius. Trœzenium uinum qui bibunt, negantur generare.
Quintilianus. Negant intueri lucem esse fas ei qui à se hominem occisum esse fateatur.
Idem. Quum philosophi quidam sint reperti, qui deos habere rerum humanarum curam negarent.

Marcus Cicero. Negaretq; unquam beatiorē quenquā fuisse.
Idem. Negat Epicurus tenuissimo uictu, id est, contemptissimis escis & potionibus minorem uoluptatem percipi, quàm rebus exquisitissimis ad epulandum.
Idem. Negat Epicurus iucunde posse uiui, nisi cum uirtute uiuatur. Negat ullam in sapientem uim esse fortunæ. Tenuem uictum antefert copioso. Negat esse tempus quo sapiens non beatus sit.
Idem. Persarum à Xenophonte uictus exponitur: quos negat ad panem adhibere quicquam præter nasturtium.
Idem. Vt Aristarchus Homeri uersum negat quem non probat: sic tu, libet enim mihi iocari, quod disertum non erit, ne putaris meum.
Idē. Peripatetici uirū deniq; uideri negant, qui irasci nesciat.
Idem. Artem uero negabat esse ullam, nisi quæ cognitis penitusq; perspectis, & in unum exitum spectantibus, & nunquā fallentibus rebus contineretur.
Idem. Nuper M. Crassus negabat ullam satis magnam pecuniam esse ei qui in republica princeps uellet esse, cuius fructibus exercitum alere non posset.

Quod præcepimus de negatiuis uocibus, hoc est, quòd ponantur in principio, aut in fine orationis, quòdq; post eas quisquam uel ullus ponatur elegantius quàm aliquis, hic non repetimus, quamuis uerbum hoc his præceptionibus aliquantum alligatum sit.

QVOD EDO ES, ET EDO EDIS, COmedo comes, et comedo comedis, exedo exes, et exedo exedis promiscuè dicantur,

Captu. XL.

Edo et cõposita

EXest illud sanè quàm multorum ingenia, an edo edis, comedo comes, exedo exes, aliaq; huius generis composita dici poßint. Ea uti relinquamus quietiora, autoritate aliquantum multa probamus huiusmodi uerba ita ut præfati sumus, dici poße. ut, Cuius animum cura exest, amicitia integrum reddit. Comeßẽ quàm bibere mauis. Præcoces fructus qui comest, ualitudini satis non consulit.

Næuius. Tibi serui multi apud mensam astant: ille ipse astat quando edit.

Lucilius. Qui edit se, hic comedit me.

Virgilius. Est mollis flamma medullas.

Plautus. Quanq̃ illud ẽ dulce eße et bibere, amor amara dat.

Idem. Es, bibe, animo obsequere mecum.

Idem. Dum manè est, omnes eße mortales decet.

Idem. Quasi mus est alienum cibum.

Idem. Comeße panem treis pedes latum potes.

Idem. Sine modo uenire quem absentem comes.

Idem. Tam facile uinces quàm pirum uulpes comest.

Macrobius. Sacrificium apud ueteres fuit quod uocabatur Proteruia. In eo mos erat, ut siquid ex epulis superfuisset, igne consumeretur. Hic Catonis iocus est. Nanq; Albinũ quẽdam qui sua bona comedisset, & nouissime domum, quæ ei reliqua erat, incendio perdidisset, Proteruiam fecisse dicebat, quod comesse non potuerit, id combusisse.

Aulus Gellius. Negant ullam auem præter ficedulam totam comesse oportere.

Idem. Socrates quidem dicebat multos homines propterea uelle uiuere, ut ederẽt et biberẽt: sese bibere atq; eẽ ut uiueret.

Idem. Præfecti popinæ atq; luxuriæ negant cœnam lautam esse, nisi quum libentissimè edis, tum auferatur, & alia esca

melior atq; amplior succenturietur.

Valer. Maximus. *Diogenes, Syracusis quum holera ei lauāti Aristippus dixisset, si* Dionysio *adulari uelles, ista non esses: Immo, inquit, si tu ista esse uelles,* Dionysio *non adulareris.*

Mar. Cicero. *Habet ardorem libido, leuitatem lætitia gestiēs, humilitatem metus: sed ægritudo quædam maiora, tabem, cruciatum, afflictionem, fœditatem: lacerat, exest animum, planeq; conficit. Hanc nisi exuimus sic ut abijciamus, miseria carere non possumus.*

PRIMVM PRO PRIMO, DEINDE PRO *secundo dici, quidq; pro tertio dictum sit eleganter.* Caput XLI.

Dicendi genus optimum quod sit, scire adolescens qui cupiet, illa ei fore adiumento putem. Primum ut probum quenpiam artis præceptorem habeat. Deinde ut autores dicendi peritos excutiat. Tum ad genera dicēdi animum attendat. Tum quæ elegerit, ea teneat memoria. Postremo, exercitatione multa os suum his effingat. Is hāc artis præceptionem fortasse non fastidiat: in qua id tradimus. Quum qd per partes aut ordinem enumeramus: pro primo primum, deinde pro secūdo, pro tertio deinde, tum, postea, præterea, tertium, aut si quid eiusmodi est, non ineleganter positum esse putemus. ut, Amicitiæ memoria ei minor est qui alio habitandū abijt, quàm qui in loco eo ubi conuictum sit relictus est. Primum, oblatæ multæ res nouæ mentem abducunt. Deinde rara ei sunt amicitiæ monimenta, quæ apud alterum relicta sunt plurima. Postremo, amicitia alia paratur: quæ huius paulatim desuescentis desiderium abijciat. Deus primum nobis diligendus est, deinde patria, deinde parētes, postea amici. Patrē Primū deinde &c.

tuum salutaui primum, deinde literas ei tuas reddidi. Nã *duo sola etiam si enumeras, particulis his utendum tibi cẽseo.* Tha*les* Milesius *trium maximè rerum causa fortunæ gratias agebat, primum q̃, homo non bellua, deinde quòd uir non mulier, tum quòd Græcus natus esset, non barbarus.*

Terentius. Ne *cui uestrum sit mirum quur partes seni poeta dederit, quæ sunt adolescentium, id primum dicam, deinde quid ueni eloquar.*

Seuerus Afer. Emenda *igitur primũ tribunos, deinde militẽ.*

Flauius Vopiscus. Q*uæritur quidem quæ res malos principes faciat.* Iam *primum nimia licentia, deinde rerum copia, amici præterea improbi, satellites detestandi,* Eunuchi *auarissimi, aulici uel stulti uel detestabiles, & quod negari non potest, rerum pub. ignorantia.*

Cornelius Celsus. Initia *morborum primum famem sitimq́; desiderant: ipsi deinde morbi, ut neq; aliud quàm expedit, neque eius ipsius nimium sumatur.*

Massurius Sabinus. In *officijs apud maiores ita obseruatum est, primum tutelæ, deinde hospiti, deinde clienti, tum cognato, postea affini.*

Valerius Maximus. E*paminondas traiectus hasta sanguine & spiritu deficiens, recreare se conantes, primum an clypeus suus saluus esset, deinde an fusi hostes penitus, interrogauit.*

Sallustius de Iugurtha. P*aucis diebus post cum auro & argento multo Romam legatos mittit: quibus præcepit primnm uti ueteres amicos muneribus repleant, deinde nouos exquirant.*

Idem. H*æc igitur multitudo primum malis moribus imbuta, deinde in artes uitasq; uarias dispalata, nullo modo inter se congruens, parum mihi quidem idonea uidetur ad capessen-*

dam rempublicam.

M. Cicero. *Tu multis de causis uellem me cõuenire potuisses. Primum, ut te quem iamdiu plurimi facio, tanto interuallo ui derem.* Deinde, *ut tibi, quod feci per literas, possem præsens gratulari.* Tum *ut quibus de rebus uellemus, tu tuis ego meis inter nos cõmunicaremus.* Postremo, *ut amicitia nostra, quæ summis officijs ab utroq; culta est, sed longis interuallis temporis interruptam consuetudinem habuit, confirmaretur uehementius.*

Idem. *An ego tibi obuiam non prodirem? primũ* Appio Clau *dio? deinde* Imperatori? *deinde more maiorum? deinde, quod caput est, amico?*

Idẽ. Dolobellã *à te gaudeo primũ laudari, deinde etiã amari.*

Idem. *Cuius me mei facti pœnitet, non tam propter periculũ meum quàm ꝓpter uitia multa, quæ ibi offendi quo uenerã.* Primum *neq; magnas copias, neq; bellicosas, deinde extra du cem paucosq; præterea (de principibus loquor) reliqui primum in ipso bello rapaces, deinde in oratione ita crudeles, ut ipsam uictoriam horrerem.*

Idem. *Quæ quum uidissem desperans uictoriam, primum cœ pi suadere pacem, cuius fueram semper autor: deinde quum ab ea sententia* Pompeius *ualde abhorreret, suadere institui, ut bellum duceret.*

Idem. In *omni autem actione suscipienda tria sunt tenenda.* Primum, *ut appetitus rationi pareat: quo nihil est ad officia conseruanda accommodatius.* Deinde, *ut animaduertamus, quanta illa res sit, quam efficere uelimus: ne maior, neue minor cura & opera suscipiatur, quàm causa postulet.* Tertiũ *est, caueamus, ut ea quæ pertinent ad liberalem speciem & dignitatem, moderanda sint.*

Idem. Qui opera, id est uirtute & industria benefici et liberales erunt, primum quo pluribus profuerint, eò plures ad benigne faciendum adiutores habebunt: deinde, consuetudine beneficentiæ paratiores erunt.

Idem. Plures sunt causæ suscipiendi doloris. Primum illa opinio mali, quo uiso atq; persuaso ægritudo insequitur necessario. Deinde etiam gratum se mortuis facere, si grauiter eos lugeant, arbitrantur. Accedit superstitio muliebris quædam. Existimant enim dijs immortalibus se facilius satisfacturos, si eorum plaga percußi afflictos se & stratos esse fateantur.

Idem. Videndum est primum ne obsit benignitas, & ijs quibus benigne uidebitur fieri, & cæteris. Deinde ne maior benignitas sit quã facultas, tũ ut pro dignitate cuiq; tribuatur.

Idem. De orationis ornamentis, in qua præcipitur primum, ut pure & latine loquamur: deinde, ut planè & dilucide, tũ ut ornate, post ad rerum dignitatem apte & quasi decore.

Idem. Quumq; esset omnis oratoris uis ac facultas in quinq; partes distributa, ut deberet reperire primum quid diceret: deinde inuenta non solum ordine sed etiam momento quodã ac iudicio dispensare & componere, tum ea deniq; uestire & ornare oratione, post memoria sepire, ad extremum agere cum dignitate & uenustate.

Cæterum, quoniam de dicendi genere, quod multo est usitatius, hic scribimus, ne aliter interdũ dici iam dißimulemus, exempla promimus.

Propertius. Ac ueluti primo taurus obtrectat aratra
Post uenit assueto mollis ad arua iugo.

Cornel. Celsus. Aqua leuißima pluuialis est, deinde fontana, tum ex flumine, tum ex puteo, posthæc ex niue aut glacie, grauior his ex lacu, grauißima ex palude.

Plinius. Palmarum folijs primo scriptitatum, deinde quarundam arborum libris, postea publica monumenta plumbeis uoluminibus, mox & priuata linteis confici cœpta aut ceris.
A. Gellius. Quæ primo rapta per ignobilitatem, deinde per inuidiam scriptorum celebrata sunt.
Valerius Maximus. Efficax & illa quietis imago, quæ Crœsi regis animũ maximo prius metu, deinde etiã dolore cõfecit.
M. Varro. Animaduertendum primum quibus de causis, & quemadmodum constituerint paces, secundum, qua fide & iustitia eas coluerint.
Idem. Cocula, quæ coquebat panẽ primũ sub cinere, postea in furuo. Cuius utriusq; uocabulũ à furuo dictũ, id est, à calore.
M. Cicero. Plerunq; improborum facta primo suspitio insequitur, deinde sermo atq; fama, tum accusator, tum iudex.
Idem. Quum parentibus redditi, deinde magistris traditi sumus, tum ita uarijs imbuimur erroribus, ut uanitati ueritas & opinioni confirmatæ natura ipsa cedat.

VNVM PRO PRIMO, ET ALTERVM pro secundo in diuisi generis partibus enumerandis apposite dici, deq; altero qua possit ratione dici, Caput XLII.

TRia sunt quæ tibi non parum tribuant adiumenti ad doctrinam assequendam. Vnum, labori studioq; non parcere, Alterum, autores bonos euoluere. Tertium, quæ legeris memoria sæpius repetendo, tenere potius, quàm noua semper legere uelle. Continua enim lectio, ut Quintilianus ait, & quæ magis, & quæ minus hærent, æqualiter transit. Primum et ultimum, abs te petas. Quo autem modo autores bonos euoluere queas, nostra hæc scripta partim fortasse Vnũ alterum &c.

te docebunt. Eorum enim ex attenta lectione præceptiones has desumpsimus. In quibus hæc una est. Diuisi alicuius generis partes quum enumeramus, pro primo unum, pro secundo alterum, pro tertio, si duobus plura fuerint, nonnunquam aliud, sed sæpius multo tertium ponamus. Vt tria sunt quæ initam iam conseruent amicitiam. Vnum crebra utriusq; uisitatio. Alterum beneficiorum ultro citroq; collocatio. Tertiũ multa literarum utrinq; missiculatio. Duo sunt quibus puerũ bene instituere possis. Vnũ, si quid benefecerit, eius laudatio. Alterum, si quid male, uituperatio. Multa sunt quibus in disciplinis percipiendis ualeas magis. Vnum animi libertas. Alterum bona ualetudo. Tertium cibi, potionis, somni, rerumq; uenerearum temperantia.

Plautus. Tres unam pereunt adolescentes mulierem, rure unus, alter urbe, peregre tertius.

A. Gell. De Rhodio etiam Diagora celebrata historia est. Is Diagoras treis filios adolescentes habuit, unum pugilem, alterum pancratiastem, tertium luctatorem.

Idem. Quæri solitum est in philosophorum disceptationibus, an semper, inq; omnibus iussis patri parendum sit. Super ea re Græci nostriq; qui de officijs scripserunt, tres sententias esse, quæ spectandæ considerandæq; sint, tradiderunt, easq; subtilissime dijudicauerunt. Earum una est, omnibus quæ pater imperat, parendum. Altera est, in quibusdam parendum, quibusdam non obsequendum. Tertia est, nihil necessum esse patri obsequi & parere.

Idem. Afferes prima luce falces duas. Vnam egomet mihi, et tu tibi capies alteram.

Mar. Cicero. In genere naturali & honesto duo uitia uitanda sunt. Vnum ne incognita pro cognitis habeamus, ijsq; temere

assentiamur. Quod uitium effugere qui uolet, omnes autem uelle debent, adhibebit ad considerandas res & tempus & diligentiam. Alterum est uitium, quòd quidam nimis magnũ studium, multamq; operam ad res obscuras atq; difficiles conferunt, easdemq; non necessarias.

Idem. *Iniuriæ duo genera sunt. Vnum eorum qui inferunt: alterum eorum qui ab ijs quibus infertur, si possint, iniuriam non propulsant.*

Idem. *Ratione utentium duo genera ponuntur: unum deorũ, alterum hominum.*

Idem. *Quum omnis honestas manet à partibus quatuor, quarum una sit cognitionis, altera comitatis, tertia magnanimitatis, quarta moderationis: hæc in deligendo officio inter se cõparentur necesse est.*

Idem. *De risu quinq; sunt quæ quæratur: unum quid sit, alterum unde sit, tertiũ sit ne oratoris risum uelle mouere, quartum quatenus, quintum quæ sunt genera ridiculi.*

Idem. *Omnino qui reipub. præfuturi sunt, duo Platonis præcepta teneant. Vnum, ut utilitatem ciuium sic tueantur, ut quicquid agunt, ad eam referant obliti commodorum suorũ. Alterum, ut totum corpus Reipub. curent: ne dum partem aliquam tuentur, reliquam deserant.*

Idem. *In natura tria sunt: unum gaudere, alterum dolere, tertium nec gaudere nec dolere.*

Idem. *Quum complector animo, quatuor causas reperio, quur senectus misera uideatur. Vnam, quòd auocet à rebus gerendis. Alteram, quòd corpus faciat infirmum. Tertiã, quòd priuet omnibus fere uoluptatibus. Quartam, quòd procul haud absit à morte.*

Idem. *Duplex omnino iocandi genus. Vnum, illiberale,*

petulans, flagitiosum, obscœnum. Alterum, *elegans, urbanū, ingeniosum, facetum.*

Quòd si ordo quidam seruandus est numerando, primum & secundum dixeris. M. *idem Cicero.* Meæ *totius in dicendo orationis, et istius ipsius facultatis quam modo* Crassus *in cœlum uerbis extulit, tres sunt rationes, ut ante dixi, una conciliandorum hominum, altera docendorum, tertia concitandorum.* Harum *trium partium, prima lenitatem orationis, secūda acumen, tertia uim desiderat.* Pro *uno alterum dicere possis, si duo tantum sunt quæ numeres.*

Alterum de priore & posteriore.

M. Cicero. *Quū duo genera sint facetiarū, alterū æquabiliter in omni sermone fusum, alterū peracutum & breue, illa à ueteribus superior cauillatio, hæc altera dicacitas nominata est.*

Alterū p diuerso.

Sed quia de altero loquimur, huic illud accedat precepto. Alterum *de alio quocunq; aut alijs quibuscunq; à teipso dicere possis. quo dicendi genere nostri ferè utuntur. ut,* Ad *alterius utilitatem perinde quasi ad suam, homo natus est.* Homi*nibus libidinosis libido alterius odiosa est.*

Ennius. *Qui sibi semitam non sapiunt, alteri monstrāt uiam.*

Tibullus. *Vos ego nunc moneo, felix quicunq; dolore*
Alterius discet posse carere suo.

Plautus. *Qui de altero obloquitur, ipsum se cōtueri oportet.*

M. Cicero. *Maleuolentia est uoluptas ex malo alterius sine emolumento suo.*

Idē. Carmē ne liceret fieri ad alterius iniuriā, leges sanxerūt.

Idem. Inuidentiam esse dicunt ægritudinem susceptam propter alterius res secundas, quæ nihil noceant inuidenti.

Idem. Inuidentia ægritudo est, ex alterius rebus secundis.

Idem. Cui Alterius *commoda nihil noceant, tamē eum doleat ijs frui, is inuidet profecto.*

Quod

QVOD PARTICVLAE EIVSDEM SIgnificatus iuxta se uenuste ponantur, Caput XLIII.

PRofecto quidem hoc dicendi genus, si parcum fuerit, orationem non parum uenustabit: in quo duæ particulæ, id est, uoces non inclinatæ, maximeq; aduerbia, idem prope significantes, iuxta se sine ullo medio ponãtur. Vt spero fore, ut tecum tandem aliquando colloquar. Num ne te pœnitet, quod insalutato me abiueris? Id quidem certe iam sentio, quod metuere me tibi dixeram. Idẽ fere. significãtia preser tim aduerbia cõiũgi

Lucil. Quanto blandior, hoc tanto uehementius mordet.

Terentius. Nunc primum fac ut lauet, post deinde, quod iussi date ei bibere.

Plautus. Hic clàm furtim esse uult, ne qui sciant.

Idem. Isti quidem hercle orationi Oedipo usus est coniectore, qui sphingi interpres fuit. Vsus est, id est opus est.

Idẽ. Hic quidẽ certe q̃ illic sunt res gestæ memorat memoriter. u idem certe.

Idem. Quia enim sero aduenimus. Quid enĩ

A. Gellius. Post deinde. Postdeĩde

Idem Theophrastus ad hanc fermè sententiam dißeruit.

C. Memmius. Num ne summa ope nitemini, atq; eo uehementius, quòd maius dedecus est parta amittere, quàm omnino non parauiße. Num ne

M. Varro. Ecce de improuiso ad nos accedit cana ueritas atticæ philosophiæ alumna. Ecce enim quin significet id quod de improuiso, nemo dubitet qui in Virgilij lectione attentus fuerit. Pædiano item Asconio eadem sententia est. Ecce d'improuiso.

Sallustius. Post ubi eorum famam atq; pudorem attriuerat, maiora alia imperabat. Post ubi

Idem. Post ubi contagio quasi pestilẽtia inuasit, ciuitas immu-

tata est. Imperium ex iustißimo atq; optimo crudele intolerã dumq; factum.

Quidem. certe. M. Cicero. Me quidem certe tuarum actionum, sententiarũ, uoluntatũ, rerum denique omnium socium comitemq; habebis.

Idem. Hunc mihi timorem eripe, si uerus est, ne opprimar, Tandem aliquãdo. sin autem falsus, ut tandem aliquando metuere desinam.

Idem. Nec uero dubitet agricola, quàmuis senex, quærẽti cui serat respondere, dijs immortalibus, qui me non accipere tantummodo à maioribus uoluerunt, sed etiam posteris prodesse.

Idem. Quæ ætas longa, aut quid homini omnino longum? nũc modo pueros, modo adolescẽtes, in cursu à tergo assequẽs, nec opinantes assecuta est senectus?

Idem. Dionysius quum pila ludere uellet, studiose enim id faciebat, tunicamq; poneret, adulescentulo quem amabat, tradidisse gladium dicitur. Hic quum Hic quum quidam familiaris iocans dixisset, huic quidem certe uitam tuam committis, arrisissetq; adolescens, utrunq; iussit interfici.

Idem. Mihi quidem certe uir abundans bellicis laudibus Cn. Pompeius multis audientibus hoc tribuit.

Idem. Et quoniam omnia persequimur (uolumus quidem certe) dicendum est etiam qualem hominis honorati & principis domum placeat esse.

Idem. Quarum quidem certe est adhibendus modus, ad mediocritatemq; reuocandus.

Idem. Verum si placet, quoniam equidem satis spero uobis quidem certe maioribus molesta & putida uideri, ad reliqua aliquanto odiosiora pergamus.

Tandem aliquãdo. Idem. Tandem aliquando Quirites Catilinam furentem audacia, scelus anhelantem, pestem patriæ nefarie molientem, nobis atq; huic urbi ferrum flammamq; minitantem, ex urbe

uel eiecimus, uel emisimus, uel ipsum egredientem urbe prosecuti sumus.

Idem. Ibis tandem aliquando, quo te iampridem tua ista cupiditas effrenata ac furiosa rapiebat.

Idem. Ego enim aßentior, eorum quæ posuisti alterum alteri consequens eße. Vt quemadmodum si quod honestum sit, id solum sit bonum, sequatur beatam uitam uirtute confici: sic si uita beata in uirtute sit, nihil eße nisi uirtutem bonum. Vt quēad modum.

Ea enim particula ut in similitudine dicenda cum ea quæ est quemadmodū si parca sit ac modesta, multā habet gratiā.

Idem. Sic enim res habet: ut quēadmodum uolucres uidemus procreationis atq; utilitatis suæ causa effingere & construere nidos, easdem autem quando aliquid effecerint, leuandi laboris sui causa paßim ac liberè solutas opere uolitare: sic nostri animi forensibus negotijs, ac urbano opere defeßi gestiūt ac uolitare cupiunt uacui cura ac labore.

Idem. Ego enim ut quemadmodum sentiam sic loquar, nunquam mihi minus quàm hesterno die placui.

Idem. Habet enim multitudo uim quandam talem: ut quemadmodum tibicen sine tibijs canere: sic orator sine multitudine audiente eloquens eße non poßit.

Idem. Tum deniq; nobis hic orator ita conformandus est & uerbis & sententijs, ut quemadmodum qui utuntur armis aut palæstra non solum sibi uitandi aut faciendi rationem eße habendam putent, sed etiam ut cum uenustate moueantur: sic uerbis ad aptā cōpositionē & decentiā, sentētijs uero ad grauitatē orationis utatur, ut ij q̄ in armorū tractatione uersantur.

Idem. Talis est igitur ordo actionum adhibendus: ut quemadmodum in oratione constanti, sic in uita sint omnia inter se apta & conuenientia.

Vbi comparatio nulla fit præceptionem hanc obseruari nolumus.

Omne q̄c quid. *Huiusmodi particulæ duæ idem propè uirium habent, quod omne quicquid. Ea duo si simul dicta sint, uehementiam afferunt maiorem.*

Pub. Syrus. Alienum est omne quicquid optando euenit.

Terentius. Quicquid præter spem eueniat, omne id deputato esse in lucro.

Valerius Maximus. Animaduertit immēsæ magnitudinis serpentem concitato impetu omne quicquid obuium fuerat proterentem.

Diu & multum *Diu & multum quum prope idem significant, simul ornatè interposita coniunctione composueris. ut: Quàm felix ineundæ nostræ auspicium fuerit amicitiæ, diu multumq; mecum agito. Ad te quid scriberem, diu & multum cogitaui.*

Val. Maximus de Demosthene. Fertur quoq; ore insertis calculis multum ac diu loqui solitus, quo uacuum promptius esset & solutius.

M. Cicero. Herculem Prodichus dicit, ut est apud Xenophōtem, quum primum pubesceret, quod tempus à natura ad deligendum quam quisq; uiam sit ingressurus, datum est, exisse in solitudinem, atq; ibi sedentem diu secum multumq; dubitasse quum duas cerneret uias unam uoluptatis, alteram uirtutis, utram ingredi melius esset.

Idem. Vtrum difficilius ac maius esset negare tibi sæpius idē rogāti, an efficere id qđ rogares, diu multūq; Brute dubitaui

Idem. Hæc sunt quæ clamores & admirationes in bonis orationibus efficiunt: neq; ea quisquam nisi diu multumq; scriptitarit, etiam si libentissime se in his subitis dictionibus exercuerit, consequetur.

FORSAN ET FORSITAN A POETIS, *fortasse ab oratoribus dici sæpius: quantumq; forte & fortasse differant,* Caput XLIIII.

PRæceptionem hanc magis tum fortasse probabis: quũ obseruari eam attendes sæpius. Ea autem est. Particulæ forsan & forsitan à poetis, fortasse ab oratoribus usurpatæ sunt sæpius. Fortassis non sæpe dicitur: sed oratoria magis quàm poetica particula est. ut: Aliqua in re amici officiũ fortasse neglexisti. Saluti quum uoles, fortasse non consules. Nuntius cras fortasse ueniet. Forsan. Forsitan Fortasse & fortassis. Forte.

Horatius Forsitan utilius quàm tu tibi consulet aura.

Propertius. Forsitan includet crastina fata dies.

Idem. Forsitan & de me uerba fuere mala.

Virgilius. Forsan & hæc olim meminisse iuuabit.

Quintilianus. Liberos natura omnes & iisdem constare elementis, & fortasse antiquis etiam nobilibus ortos dici potest

M. Brutus. Fortassis ea re minaciter agis, ut iudicium nostrũ metus uideatur.

M. Cicero. Raras tuas quidem, fortasse nõ perferuntur, sed suaues accipio literas.

Idem. Habes epistolam uerbosiorẽ fortasse quàm uelles: quod tibi ita uideri putabo, nisi mihi longiorem remiseris.

Idem. Sed ego fortassis uaticinor, ut hæc omnia meliores habeant exitus.

Idem. Quid erat Aphricanus indigens mei? minime hercule. at ne ego quidem illius. Sed ego admiratione quadam uirtutis eius, ille uicissim opinione fortasse nõnulla, quam de meis moribus habebat, me dilexit: auxit beneuolentiam consuetudo.

Idem. Captum me fortasse, inquit, tu putas, et id quod nollẽ,

confiteri coactum.

Idem. *Nequitia ab eo (& si hoc erit fortaße durius, sed tentemus, & iußisse putemus, si nil fit ab eo) quod nequicquam in tali homine, ex quo nihil idem dicitur.*

Idem de C. Cæsare. *In ore semper græcos uersus* Euripidis *de* Phœnissis *habebat, quos dicam, ut potero, incondite fortaße, sed tamen ut res poßit intelligi. Nam si uiolandum est ius, regnandi causa uiolandum est. Alijs rebus pietatem colas.*

Idem. *Quid ille dux* Leonides *dicit? Pergite animo forti Lacedæmonij: hodie apud inferos fortaße cœnabimus.*

Forsitan. Oratores *quoq; forsitan nonnunquàm dicunt, sed nemo sæpius* Quintiliano: *qui idem forsan etiam dicit.*

Quintil. *Frugalitas apud* Sybaritas *forsitan odio foret.*

Sallustius. *Forsitan* Imperator *perlectis literis decernes quẽ numerum senatorum fieri placeat.*

M. Cicero. *Nimirum forsitan hæc illi mirentur atq; efferãt.*

Idem. *Forsitan quispiam dixerit: num ne igitur sapiens, si fame ipse conficiatur, abstulerit cibum alteri homini ad nullam rem utili? Minime uero. Non enim mihi est uita mea utilior, quàm animi talis affectio, neminẽ ut uiolẽ cõmodi mei gratia.*

Forte Fortaße. *Illud quoq; ascribendum putauimus, forte & fortaße id differre, ut forte tum dicatur, quum certo res facta est aut dicta, sed fortuitum fuit: fortaße uero, quum dubitatio est, facta sit aut dicta.* Exemplis *autem hoc fiat clarius.* Veniendo Parisios *amico forte obuius factus sum: id est, re uera factus sum obuius, sed fortuitum fuit. Ad hoc enim* Parisios *non ueniebã, ei ut fierẽ obuius. Si uero dicis, fortaße obuius fui, incerta res ẽ, an ti obuius fui. Inter eũdũ pecuniã forte inueni.*

Terentius. *Forte fortuna affuit hic meus amicus.*

A. Gellius. *Ea caßita in semẽtes forte cõceßerat tẽpestiuiores*

Idem. Aderat ibi forte amicus noster, homo lectione multa exercitus.

Idem. Quum in Lycio forte uespera ambularemus, uir quidã ludo ibi nobis & uoluptati fuit.

M. Cicero. Si te forte dolor aliquis percusserit, exclamabis ut mulier.

Idem. Id enim maxime decet, nisi forte se errasse intellexerit in deligendo genere uitæ.

VSQVE AD ET VSQVE A VEL AB, quàm diuersis modis à receptæ fidei scriptoribus dicantur. Caput XLV.

Vsq; à Plauto genera dicendi si recẽses: usq; ad & usq; ab, illis omnibus modis inuenias dictum. Vsq; ad palatium, adusq; palatium, usq; palatium, ad palatium, ad palatium usq;. Itemq; à palatio, usq; à palatio, abusq; palatio. Eurylochus Pyrrhonis discipulus aliquando furore ita correptus est, ut sumpto ueru cum carnibus coquum ad forum usq; persecutus fuerit.

Vsq; ad et usq; a uel ab.

Abusq;

Adusq;

Plato. Pueri usq; ad annum duodeuicesimum uini usum prorsus ignorent.

Virgi. Siculo prospexit abusq; Pachyno.

Plautus. Amor & melle et felle est fœcundissimus, gustu dat dulce, amarum ad satietatem usq; aggerit.

Idem. Hæc illic pugnata est pugna usq; à mane ad uesperam.

Terentius. Mihi magna cum eo iam inde usq; à pueritia fuit semper familiaritas.

Idem. Ego istos uobis usq; à pueris curaui ambos.

Idem. Primus esses memoriter progeniem uestram usq; ab auo atq; atauo proferens.

Idem. Sex ego te totos Parmeno hos menses quietum reddam ne sursum deorsum cursites, neue ad lucem usq; uigiles.
Sueto. Edidit & Circēses plurimos à mane usq; ad uesperā.
Quintilianus. Togam ueteres ad calceos usq; demittebant, ut Græci pallium.
Idē. Cōdiscipulorū amicitiæ usq; ad senectutē durāt firmissimæ
Mar. Cicero. Vixit ad summam senectutē ualetudine optima.
Idem. Quis est tam stultus, quàmuis sit adolescens, cui sit exploratum se ad uesperam esse uicturum?
Idem. Si accelerare uolet, ad uesperam consequentur.
Idem. Socratem ferunt, quum usq; ad uesperum contentius ambularet, quæsitumq; esset ex eo, quare id faceret, respondisse: se quo melius cœnaret, obsonare ambulando famem.
Idem. Neminem scriptorem artis, ne mediocriter quidem disertū fuisse dicebat, quū repeteret usq; à Corace nescio quo et Tysia, quos artis illius inuētores & principes fuisse cōstaret.
Quintilianus in usq; dixit. Eius uerba sunt.
In prouerbium usque Græcorum celebratum est, indoctos à musis atq; gratijs abesse.

QVANTVM PRO EO DICI QVOD EST prout: & dum pro quandiu uel donec & quàm pro quantum Caput XLVI.

Quantū
Dum.

QVantum lectione eorum qui elegantióres sunt doceri potuimus: ea particula quantum multo usitatior est, quàm quod uerbo uno dici solet prout. ut, Ad nos breui quantum intelligo uēturus es. Hac de re alias, quātum memoria repeto, ad te scripsi. Is tibi, quantum suspicor, amicus certus non est.
Pacuuius. Sermonē hic nostrū ex occulto clepit, q̄tū ītelligo.

Plautus. Quantum potes fac parata sint omnia.
Suetonius de Augusto. Vrbem nanq; pro maiestate imperij ornatam & inundationibus incendijsq; obnoxiam excoluit adeo, ut iure sit gloriatus, marmoream se relinquere, quam lateritiam accepisset. Tutam uero, quãtum prouideri humana ratione potuit, etiam in posterum præstitit.
Mar. Cicero. Abdimus nos quãtum licet, & sæpe soli sumus
Idem. Vt laudem eorum iam propè senescentem, quãtum ego possem, ab obliuione hominum, atq; à silentio uindicarem.
Idem. Tu uero, inquit Catulus, collegisti omnia, quantum ego possum iudicare, ita diuinitus, ut non à Græcis didicisse, sed eos ipsos hæc docere posse uideare.
Idem. Sed tamen est eorum doctrina, quantum ego iudicare possum, perridicula.

Quàm uel uti cum superlatiuo & uerbo posse, licet cum gradibus alijs dici poßit, in hac significatione usurpari solet. *Quam p quantum*
Quintilianus. Hæc de grammatica, quàm breuißimè potui, non ut omnia dicerem, sectatus.
M. Cic. Dabo operã quã maximè potero, ut breue id faciã.
Idem. Quantus ornatus in Peripateticorum disciplina sit, satis est à me, ut breuißimè potui, paulo ante dictum.
Idem. Hæc ut breuißimè dici potuerunt, ita à me dicta sunt.

Ingratum non fuerit illud diuerticulum. Quandiu pro eo quod est quantum diu usurpari à non indoctis non ignoramus: sed particulam eam quæ est dum, sæpius dici, plusq; uenustatis habere attendimus. ut, Tui dum uiuã immemorem me non experieris. Neutri nostrum deerit quicquam, dum hæc durabit amicitia. *Dum pro donec.*
Tibullus. Quem referent musæ, uiuet dum robora tellus,
Dum cœlum stellas, dum uehet amnis aquas.

Virgil. *In freta dum fluuij current, dum montibus umbræ*
Lustrabunt, conuexa polus dum sidera pascet,
Semper honos nomenq́; tuum laudesq́; manebunt.
Terentius. *Tu apud nos hic mane, dum redeat ipsa.*
C. Gracchus. *Vsque adeo uerberari iussit, dũ animã efflauit.*
M. Cato. *Benefactum à uobis dum uiuetis non abscedet.*
Marcus Cicero. *Immortales gratias ago tibi, agãq́; dũ uiuã.*
Idem. *Quem tamen esse natum & nos gaudemus, & hæc ciuitas, dum erit, lætabitur.*

TANTVM ABEST, QVANTVM HABEat ornatus. Caput XLVII.

Tantũ ab est ut.

Tantum abest ut sermone uulgi loquendum esse putemus: ut ab eo discedendum omnino censeamus. Quid enim, ut alia omittam, rusticum magis, quàm illud sermone uulgi detritum, non caueo facere, non caues dicere, cauet nuntius uenire? Num ne multo multoq́; pulchrius est, ut dicas tantum abest cum uerbo modi subiunctiui particula ut præposita: eiq́; sermonem alium, qui contrariæ sententiæ sit, postponas? ut: Tantum abest ut amici obiurgatione offendar, ut ea mihi iucundissima sit. Tantum abest tui ut oblitus sim, ut ne unus quidem prætereat dies quin mihi in mẽtem sæpius tui ueniat. Tantum abfuit ut discessus hinc tuus mihi cognitus fuerit, ut plures iam dies abiueris, quum id mihi cognitũ est:
Antonius Codrus. *Tantum abest ut græca uituperare uelim ut illa plurimum comprobem.*
Ioannes Picus Mirandulanus. *Tantum abest ut literatorum hominum amicitias negligam, ut nihil mihi aut curæ aut cordi sit magis.*
Ang. Politianus. *Tantum abest ut me lædant, ut ipsas quoq;*

nescio quo pacto, penè mihi magis blanditias commendent.

M. Cicero. *Tantum abest ut scribi contra nos nolimus, ut id etiam maxime optemus.*

Idem. *Id autem tantum abest ab officio, ut nihil magis officio possit esse contrarium.*

Idem. *Tantum abest ut nostra miremur, ut usq; eo difficiles ac morosi simus, ut nobis non satisfaciat ipse* Demosthenes: *qui quanquam unus eminet inter omnes in omni genere dicendi, tamen non semper implet aureis meas.*

Idem. *Equidem tantum absum ab ipsa sententia, ut non modo non arbitrer subsidium senectutis in eorum qui consultum ueniant, multitudine esse ponendum: sed tanquam portum aliquem expectem istam, quam tu times, solitudinem.*

In sermone secundo futura sit maior contrarietas: ei si cõparatiuum adiungas aut superlatiuum.

Suetonius paulo aliter dixit, sed certe eodem significatu. Tantum abfuit, inquit, à remittendo laxandoq; studio: ut conseruandæ uocis gratia, neq; milites unquam nisi absens, aut alio uerba pronuntiante appellaret: neque quicquam serio iocoue egerit, nisi astante phonasco, qui moneret, parceret arterijs.

CERTE PRO SALTEM PONI NON *inusitatè.* Capvt XLVIII.

IVuentuti, aut ex ea certe multis cognita hæc præceptio ingrata futura non sit. Duo quum dicimus, eorumq; alterum dubium est nec certum satis, alterum uero certum est: quod incertum est præponamus, quodq; certum, postponamus, ibiq; certe dicamus ubi sermone domestico saltem dici solet. ut, A me aut discessurus non eras, aut abitum certe tuum significare debebas. Certe

Ad te ueniam, aut certe scribam. Aut nocebit, aut nihil certe proderit.
Sallustius. Quæ profecto aut tu uera inuenies, aut certe haud procul à uero.
M. Cicero. Tu me consiliario fortasse non imperitißimo, fideli quidem & beneuolo certe, usus es.
Idem. Omnis cura mea solet in hoc uersari semper, dicã enim sæpius si poßum, ut boni efficiam aliquid dicendo, si id minus ut certe ne quid mali.
Idem. Ea enim deniq; uirtus esse uidetur præstantis uiri, quæ est fructuosa alijs, ipsi autem laboriosa aut periculosa, aut certe gratuita.
Idem. Quamobrem quoniam de ornatu omni orationis si nõ sunt omnes patefacti, aut certe commonstrati loci: nunc quid aptũ sit, hoc est, quod maxime deceat in oratione, uideamus.
Idem. Sed si hoc quoq; uidetur esse altius quàm ut id nos humi strati suspicere poßimus, illud certe tamen quod amplexi sumus, qđ pfitemur, qđ suscepimus, nosse et tenere debemus.
Idem. Nec quicquam est aliud dicere, nisi aut omnes, aut certe plerasq; aliqua specie illuminare sententias.
Idem. Video hanc primam ingreßionem meam, non ex oratoris disputationibus ductam, sed è media philosophia repetitam, & eam quidem quum antiquam, tum subobscuram, aut reprehensionis aliquid, aut certe admirationis habituram.
Idem. Quid Critias? quid Alcibiades? Ciuitatibus suis quidem non boni, sed certe docti atq; eloquentes, nonne Socraticis erant disputationibus eruditi?
Idem. Accedit, quòd orationis etiam genus habent fortasse subtile, at certe acutum.
Idẽ. Quoties enim dicimus, toties de nobis iudicatur. At qui

ſemel in geſtu peccauit, non continuo exiſtimatur neſcire geſtum. Cuius autem in dicendo quid reprehenſum eſt, aut æterna in eo, aut certe diuturna ualet opinio tarditatis.

QVOD ME HERCVLE QVAM ME HERcules M. Tullio magis placuerit. Deq; iureiurando quod eſt medius fidius. Caput XLIX.

ID iuuentuti me hercule cognitum ſatis non eſt: ideoq; ab eo ſtylum noſtrum abducere noluimus. Me Caſtor & me Hercules iuſiurandum eſt, ut ait Feſtus Pompeius, tanquã ſi dicas, ita me Caſtor, ita me Hercules, ut ſubaudiatur iuuet. Eadem figura dictum uidetur medius fidius: quod per Iouis filium, hoc eſt, per Herculem iuſiurandum eſt. Eodem enim Pompeio autore Iupiter græcè Ζεὺς δῖος dictus eſt, & latinè fidius, id eſt, filius. Nam ſæpe, inquit, antea pro l litera d utebantur. Herculem quoq; fidium à Marco Catone appellatum eſſe attendimus. Eius uerba ſunt. Itaq; domi rituis noſtri, qui per deum fidium iurare uult, prodire ſolet in compluuium. Autor eſt enim Plutarchus pueros ſi per Herculem iuraturi ſunt, ſub dium exire iuſſos. Ratio cuius apud eundem multa eſt. Quoniam autem foris ſub dio non domi uixit Hercules abſurdum fortaſſe non eſſet credere Herculem hanc ob rem dium appellari in eius gratiam. Niſi dius fidius dicitur, ut à Virgilio dia Camilla. Quidam, ut Pompeius idem meminit, exiſtimant iuſiurandum eſſe per diui fidem: quidam per diurni temporis, id eſt diei fidem. Sed ad propoſitum redimus. Libentius, inquit Mar. Cicero, dixerim me Hercule quàm me Hercules. Locutionis huius ratio in promptu ſatis mihi non eſt. Eam enim coniectura ſola habeo. Aut enim antiquorum more litera s detrahitur. Ita enim loquebantur: Qui eſt om-

Me caſtor Me hercules.

Medius fidius.

Fidius.

tibu princeps, non omnibus princeps: & dignũ loco, non di gnus. Sed in nominibus in us exeuntibus uocali non sequente id fieri solitum, Cicero idem author est. Cæterum uocalibus alijs literæ s, præpositis obseruatum hoc attendimus. Rei cuius Ennij exemplum illud documẽto sit. Mercurius, Ioui, Neptunus, Vulcanus, Apollo. Ioui, id est, Iouis, qui nunc in recto casu Iupiter enuntiatur. Sed in uersu tantum hoc factitatum putem. Quare aut in eo me hercule s, litera non detrahitur: aut ex uersu consuetudo literæ huius hic detrahẽdæ profecta est. Illud uero putem esse prudentius. Me Hercule, idest Hercule ita iuuante me. Hoc autem Ciceroni usitatissimum est. Ex multis eius exemplis pauca subscribimus.

M. Cicero. Quid igitur distinguemus à Crasso, à Catulo, & à cæteris familiarem nostrum Gannium aut Vargulam amicum meum: non me Hercule in mentem quidem mihi uenit. Sunt enim dicaces.

Idem. Hæc quæ cadere possunt in quos nolis, quàmuis sint bella, sunt tamen ipso genere scurrilia. Vt iste, qui se uult dicacẽ, & me Hercule est, Appius, sed nonnunquam in hoc uitium scurrile delabitur.

Idem. Me quidem Hercule ualde illa mouent stomachosa, & quasi submorosa ridicula: non quum à moroso dicuntur. tum enim non sal, sed natura rideretur.

Idem. Itaq; frater exorauit meipsum, non quidem à studio audiendi nimis abhorrentem, sed me hercule uerentem ne molesti uobis interueniremus.

Idem. Quod me Hercule, etiam si nihil ad nos pertinet, tamẽ propter eius ingenij magnitudinem uellem.

Idem. Ego me hercule, inquit Cæsar, ex omnibus latinis uerbis eius uerbi uim uel maximam semper putaui.

Idem, Id me hercule, dixit Catulus admirans illud, iam mirari desino, quod multo magis ante mirabar, hunc quum hæc nesciret in dicendo posse tantum.

Idem. Audiui me hercule, inquit Catulus, & sæpe sum admiratus hominis quum diligentiam, tum etiam doctrinam & scientiam.

Idem. Quæ me hercule ego Crasse quum à te tractantur in causis horrere soleo.

Idem. Neq; me hercule iniuria.

Idem. Non me hercule unquam aut dolorem, aut misericordiam, aut inuidiam, aut odium dicendo excitare uolui.

Idem. Lapides me hercule omnes flere aut lamentari coegisset, ut totum illud, uti lingua nuncupasset, non in duodecim tabulis, quas tu omnibus bibliothecis anteponis, sed in magistri carmine positum uideretur.

Idem. Omnes, licet dicam quod sentio, bibliothecas me hercule omnium philosophorum unus mihi uidetur duodecim tabularum libellus, si quis legum fontes & capita uiderit, & autoritatis pondere & ubertate utilitatis superare.

Idem. Me hercule etiam ut laudem eorum iam propè senescẽtem, quantum ego possem, ab obliuione hominum, atq; à silẽtio uindicarem.

Hercule & hercle dici inuenias, sed à Cicerone rarius. Eius ea uerba sunt. Non hercule nisi mihi admonitio uenisset in mentem.

Itemq;. Valde hercule, inquit Catulus, timide, tanquam ad aliquem libidinis scopulum, sic tuam mentem ad philosophiam appulisti.

Vrbis Romæ nec mulieres per Herculẽ, nec uiros per Castorẽ iurare solitos esse, A. Gellij liber undecimus te doceat.

Tamen apud Plautum seruus Chalinus: Ille, inquit, ædepol ardentem te extra portam Metiam credo Castor uidere uel let. In Plutarchi item *quæstionibus traditum est* Herculis *aras, quæ duæ* Romæ *sunt, mulieres non attingere.*

ADVERBIA EA, PLANE, OMNINO FVNditus, prorsus, quibus totum aliquid significamus. Cap. L.

ILLud planè contendimus, ut neglecto sermone quo uulgus uti solet, ornatiore iuuentus os suum effingat. Cuiusmodi particula est totaliter. Ea uulgi *sermone quanto teritur magis, tanto serpit in eius ore latior. Abiecta ea, plane, omnino, prorsus, funditus, qui doctiores sunt, usu multo poliunt. Ea tamen ratione ut uerbis uellere rem aut tollere significantibus funditus adiungatur: cui nonnulli ex recentioribus adiungunt imitus, stirpitus, radicitus. Prorsus in negatione dici solet sæpius. Planè uero & omnino in affirmatione aut negatione promiscue. ut, Meus mihi Planius plane uisus est bonis honestisq; ingenij dotibus à natura exornatus. Omnino te diligo. Voluptatum intemperantia è uita funditus tollenda est.*

Planè — *Plato. Testamentum in fine uitæ conditum planè maneat inuiolatum.*

Actius. Ego me nõ peccaſſe planè oſtẽdã, aut pœnas suffrã.

Omnino. — *Plinius. Homerus omnino è flumine semper antelucanas auras insalubres uerissimè tradit.*

Quintilianus. Consuetudo uero certissima loquendi magistra utendumq; planè sermone, ut numo cui publica forma est.

Idem. Huic opinioni neq; omnino accedo, neq; planè dissentio

M. Cælius, Quid alios putas? Clamoribus scilicet maximis iudices corripuerũt, et oſtenderũt planè eſſe, qd' ferri nõ poſſet.

M. Cicero

M. Cicero. *Quæ fecisti Luceij causa, scire te plane uolo, te homini gratißimo commodasse.*

Idem. *Præcepta quæ didicisti, quæ probas, funditus euertunt amicitiam.* Funditus.

Idem. *Funditus euersam fortunam fortiter ferre debemus.*

Idem. *Neq; earum rerum quenquam funditus natura uoluit esse expertem.*

Idem. *Athenienses uero funditus repudiauerunt, quorũ semper fuit prudens synceruműq; iudicium, nihil ut possent nisi incorruptum audire & elegans.*

Idem. *At Carthaginem & Numantiam funditus sustulerunt.*

Idem. *Quo est detestabilior istorum immanitas, qui lacerarũt omni scelere patriam, & in ea funditus delenda occupati & sunt & fuerunt.*

Idem. *Ex quo illud etiam assequor, ut si quis mihi male dicat, petulans ac planè insanus esse uideatur.*

Idem. *An uero, ut quibusdam uisum est, nihil certum sciri, nihil planè cognosci & percipi poßit.*

Idẽ. *Depræhensũ me, inqt Antonius, planè uideo atq; sentio.*

Idem. *Tum maximè hoc signabat, eos qui rhetores nominabantur, & qui dicendi præcepta traderent, nihil planè tenere, neq; posse quenquam facultatem assequi dicendi, nisi qui philosophorum inuenta didicisset.*

Idem de M. Antonio. *Vir natura peracutus & prudens in eo libro quem unum reliquit: disertos ait se uidisse multos, eloquentem omnino neminem.* Omnino.

Idem de eodem. *Vir autem acerrimo ingenio, sic enim fuit, multa & in se & in alijs desiderans, neminem planè qui recte appellari eloquens posset uidebat.*

Idem. *Itaq; nec hoc poßum dicere, me omnino ignorare quod*

possideat, neq; planè nosse atq; inuidisse.

Idem. Neq; est omnino ars ulla, in qua omnia quæ illa arte effici possint, à doctore tradantur.

Idem. In quo neutrorum omnino contemnenda est sententia.

Idem. Nam negligere quid de se quisq; sentiat, non solum arrogantis est, sed etiam omnino dissoluti.

Idem. Nunquam omnino periculi fuga committendum est, ut imbelles timidiq; uideamur.

QVOD QVASI ADVERBIVM SIMILItudinis sit: neq; id significet in quo uulgo teri solet. Deq; particula fere. Caput LI.

Quasi Ferè — Linguæ latinæ quasi carcinoma est particula quasi: quæ à uulgo etiam indocto male usurpata adusq; uiros non indoctos ferè serpit. Eam enim particulam usurpant in significatu eo, quo uiri docti ferè, aut fermè, aut propè, & Valer. Maximus ac Suetonius tantum non, dicere solent: quũ tamen aduerbium similitudinis sit, ibi tantum usurpandum ubi similitudo quæpiam ac metaphora dicitur. ut, Fastidito amicitia, quasi lasso quies uoluptati est. Scientia quasi thesaurus fortunatis honori est, miseris refugium. Ambitio quasi uenenum præsens fugienda est.

Quasi — Cæcilius. Quasi ab hoste captus libere seruio.

Næuius. Quando ad ludos uenit, alij quum tacerent, totum diem argutatur quasi cicada. Argutatur, id est, loquaciter proloquitur.

Plautus. Cor guttatim cõtabescit, quasi in aquã indideris salẽ

Quintilianus. Vna diligẽter effecta plus proderit, quàm plures inchoatæ & quasi degustatæ.

Idem. Non dubium est optimum esse emendandi genus: si scri

pta in aliquod tempus reponantur: ut ad ea post interuallum uelut noua atq; aliena redeamus: ne nobis scripta nostra quasi recentes fœtus blandiantur.

Idem. Pueri statim quàmplurima ediscant: et quæcunq; ætas operam iuuandæ studio memoriæ dabit, deuoret initio tædiũ illud & scripta & lecta sæpius reuoluendi, & quasi eundẽ cibum remandendi.

M. Cato. Magnum est enim, ut Ariston scribit, in primordio pueruli, quemadmodum incipiat, fingat & quasi euadat.

C. Marius apud Sallustium. Maiorum gloria quasi posteris lumen est: neq; bona neq; mala eorum in occulto patitur.

M. Cicero. In omnibus nouis coniunctionibus interest qualis primus aditus sit, & qua commendatione quasi amicitiæ fores aperiantur.

Idem. Non facile dijudicatur amor uerus & fictus, nisi aliqđ incidat eiusmodi tempus, ut quasi aurum igne: sic beneuolentia fidelis periculo aliquo perspici posśit.

Idem. Est enim animorum ingeniorumq; naturale quasi quoddam pabulum, consideratio contemplatióq; naturæ.

Idem. Ipse labor quasi callum quendam obducit dolori.

Idem. Ibi quærcorum rami ad terram iacent, ut sues quasi capreæ ex ramis glande pascantur.

Idem. Non est uoluptatum tanta quasi titillatio in senibus, credo, sed nec desideratio quidem.

Idem. Fortes non modo fortuna adiuuat, ut est in uetere prouerbio, sed multo magis ratio: quæ quibusdam quasi præceptis confirmat uim fortitudinis.

Idem. Necesśitas ferendæ conditionis humanæ quasi cum deo pugnare cohibet, admonetq; esse hominem.

Idem. Vix inuenitur qui laboribus susceptis, periculisque

aditis, non quasi mercedem rerum gestarum desideret gloriã.
Idē. Id autē est principiū urbis et quasi seminariū reipublicæ.

Fere. Cæterum attendendum est particulam fere nonnunquam habere significatum propè generalem: significareq; propè semper aut propè omnia. Cui generalis quædam uox interdū apponitur. ut, In hominum genere fere usu uenit, ut qui amat plurimum, minus redametur. Omnis fere animi ægritudo literarum meditatione leuari solet.

Quintilianus. His ferè ueteres facultatem dicēdi exercuerūt.
Mar. Cicero. Illud superius sic fere definiri solet.
Idem. De artificijs et quæstibus qui liberales habendi, qui sordidi sint, hoc fere accepimus.
Idem. Neganda fere sunt omnia.
Idem. Quoniam hæc fere maxime sunt in iudicum animis.
Idem. Neq; enim est quisquam nostrum, qui quum libros Platonis mirabiliter scriptos legit, in quibus omnibus ferè Socrates exprimitur, quanquam illa scripta sunt diuinitus, tamen maius quiddam de illo de quo scripta sunt, non suspicetur.
Idem. Oratorum quidē laus ita ducta ab humili uenit ad summum, ut iā quod natura fert, in omnibus ferè senescat rebus.

SI QVID, QVAM SI ALIQVID DICI solitum esse elegantius, Caput LII.

Siquid. SI quis à præceptionis huius obseruatione discedendum sibi in animum induxerit, factum esse putem, quia in attenta doctiorum lectione parum admodum occupatus fuerit. Ea autem huiusmodi est. Post particulam si, quis quàm aliquis collocari solet elegantius. ut, Siquem nactus sis qui cum fortunis non discedat: eum fide bona amicum diligas. Si quas ad me dedisti literas, redditæ non sunt. Si quem adeptus es

honorem, uirtutis tuæ id amplum testimonium est.

Euripides. *Quam turpe, si quem uiuum amicum sensimus, huic desinamus esse amici mortuo?*

Apollodorus. *Si quis tollat de Chrysippi libris quæ aliena ascripta sunt, uacua ei charta relinquetur.*

Plato. *Dies multi noctesq́; uix sufficerent, si quis omnia complecti uoluerit.*

Idem. *Si quis plura tractare aggrediatur, in singulis ita deficiet, ut in nullo euadat egregius.*

Idem. *Si cui prudentia, ueraq́; & stabilis in senectute affuerit opinio, felix est.*

Idem. *Si quis ciuitati legibus bene constitutæ magistratus nō idoneos constituat, calamitates id pariet maximas.*

Idem. *Si quis ægrotum aut senem assentatiunculis aggressus præter honestum condere testamentum persuaserit, nunquā id fieri sponte concedam.*

Næuius. *De subito famā tollunt, si quam solā uidemus in uia*

Propertius. *Hostis si quis erit nobis, amet ipse puellas.*

Plautus. *Heu heu quàm ego habui hariolos aruspices:*
Qui si quid boni promittunt, pro spisso euenit:
Id quod mali promittunt, præsentaneum est.

Idem. *Si quem hominem expectant, eum solent prouisere: quē hercle illa causa nihil ocyus uenit.*

Aelius Spartianus. *Diuus Hadrianus de thesauris ita cauit: ut si quis in suo reperisset, ipse potiretur: si quis in alieno, dimidium domino daret: si quis in publico, cum fisco æqualiter partiretur.*

Plinius Iunior. *Siquid magnificum referente alio fuisset, ipse qui gesserit recensente uanescit.*

Quintilianus. *Neq; si quis Achillis gloriam in bellicis conseq*

non potest, Aiacis aut Diomedis laudem aspernabitur.
A. Gellius. *Si quis eques Romanus equum habere gracilentũ aut parum nitidum uisus erat, impolitiæ notabatur.*
Sallustius. *Si quam maledicendo uoluptatem cepisti, eam male audiendo amittas.*
Cato Censorinus. *Si quis mortuus est Arpinatis: eius hæredẽ sacra non sequũtur.* Arpinatis, *id est, arpinas priscum est.*
M. Cato. *Imperator noster, si quis extra ordinem depugnatum iuit, ei multam facit.*
Idem. *Si quis membrum rupit, aut os fregit, talione uindicta proximus cognatus ulciscitur.*
Idem. *Quæ tandem lex est tam acerba quæ dicat: si quis illud facere uoluerit, mille nummis dimidium familiæ multa esto.*
M. Cicero. *Si quid ad me forte scripseris, perficiam, ne te frustra scripsisse arbitrere.*
Idem. *Si quis uoluerit animi sui complicatam notionem euoluere, iam se ipse doceat, eum uirum bonum esse qui prosit quibus poßit, noceat nemini: nisi laceßitus iniuria.*
Idem. *Si quid singuli temporibus adducti hosti promiserint, est in eo ipso fides conseruanda.*
Idem. *Tanta uis est & loci & temporis: ut si quis cum causam sit acturus, in itinere, aut ambulatione, secum ipse meditetur, aut si quid aliud attẽtius cogitet, nõ reprehẽdatur. At hoc idẽ si in cõuiuio fiat, inhumanus uideatur inscitia tẽporis.*
Idem. *Quo in genere non est incommodum quale quidq; eorũ sit ex alijs iudicare: ut si quid dedeceat in illos, uitemus & ipsi. Fit enim nescio quo modo, ut magis in alijs cernamus, quã in nobismetipsis, si quid delinquitur.*
Idem. *Socratem illum solitum aiunt dicere, perfectũ sibi opus esse, si quis satis esset concitatus cohortatione sua ad studium*

cognoscendæ perspiciendæq; uirtutis.

Idem. *Nec quenquam hoc errore duci oportet: ut siquid Socrates aut* Aristippus *contra morem consuetudinemque ciuilem fecerint locutiue sint, idem sibi arbitrentur licere, magnis illi & diuinis bonis hanc licentiam consequebantur.*

Idem. *Oratoris peccatum, si quod est animaduersum, stultitiæ peccatum uidetur. Stultitia autem excusationem non habet.*

Si aliquid, dici posse, quod minus usitatum est, illa ex Terentio *exq;* Cicerone *te doceant.*

Terentius. *Quid faceres, si aliquid grauius tibi nunc faciundum foret?*

M. Cicero. *Sensus moriendi, si aliquis esse posset, id ad exiguũ tempus durat.* Si aliquis

NE QVID, ET NVM QVID, QVOD *elegantius dicantur, quàm ne aliquid, & num aliquid,* Caput LIII.

NE *quis hoc dicendi genus, quod oratoribus familiare multum est, nesciat, id subscribimus.* Ne quid, *quàm ne aliquid, & num quid quàm num aliquid, dictum est elegantius. ut,* Ne *quam patiar iniuriam opera mihi dãda est.* Ne *quid me frustra postulaueris laborabo.* Num *quas mihi affers literas?* Ne quis et. Ne quid. Nũ quis et. Nũquid.

Philostratus. *Non prohibet adolescentia, ne quis quid possit melius etiam quàm senes discernere.*

Aristoteles. *Apud* Locros *lege cautum est, ne quis patrimonium alienare posit, nisi euidentem docuerit calamitatem obuenisse, ut antiquæ hæreditates conseruentur.*

Terentius. *Num quis hic est? nemo est.* Num *quis hic me sequitur? nemo homo est.*

Lex tabularum duodecim. Eundem magistratum ni interfue rint decem anni, ne quis capito.
Pōponius. Iam ne ego sum in tuto satis? num quis hic resistit?
Suetonius de domitiano. Vbertatem uini frumenti uero inopiam exstimans nimio uinearum studio negligi arua, edixit ne q s in Italia nouellaret, u'q; in puincijs uineta succiderētur.
Apud Quintilianū. Abdicatus ne quid de bonis patris capiat
Quintilianus. Nequis igitur tanquam parua fastidiat grammatices elementa.
C. Fabritius & Aemylius apud A. Gellium. Vt te certiorem faceremus, ne quid eiusmodi si accidisset, nostro consilio ciuitates putarent factum.
M. Varro. Omnes Tarquinios eijcerent, ne quam reditionis per gentilitatem spem haberent.
M. Cicero. Nunquid igitur est causæ, quin amicos nostros Stoicos dimittamus?
Idem. Vixeruntq; nōnulli in agris delectati re sua familiari. His idem propositum fuit quod regibus, ut ne qua re egerēt, ne cui parerent, libertate uterentur, cuius proprium est, sic uiuere ut uelis.
Idem. Num quis horum miser hodie?
Idem. Hoc præceptum officij diligenter tenendum est, ne quē unquam innocentem in iudicium capitis accersas.
Idem. Permulta sunt in causis in omni tempore orationis circunspicienda, ne quid offendas, ne quo irruas.
Idem. De euertendis autem diripiendisq; urbibus ualde illud considerandum est, ne quid temere, ne quid crudeliter fiat.

QVOD QVID DICATVR ELEGANTIVS quā aliqd post quid, post quo, p quāto, post quū. Cap. LIIII.

Quid.

QVo quid eruditiorum usu frequentiore detritū est, id eo nobis imitandum est studiosius. Cuius generis hoc est. Post quid, post quo pro quanto, post quum, quid dici solet quàm aliquid frequentius. ut, Quo quis amicitiam nactus est certiorem, eo hunc puto beatiorem. Si quis quid deliquit, minus insolens est. Quum quis inuitus laborē suscipit, eum sentit grauiorem. Ex Diogene seruum ullum aut ancillam habere se negante quum quis quæsiuisset: quisnā te igitur ad sepulchrum efferet? Qui, inquit, domo indiget.

Anacharsis Scytha rogatus quo quis pacto abstemius fieret, Si turpes, inquit, ebriorum motus sibi ante oculos ponat.

Plautus. Si quis mutuum quid dederit, fit ex proprio perditum: quum iam repetas inimicum amicū beneficio inuenis tuo

Terentius. Si quis quid reddit, magna habenda est gratia.

Suetonius de Augusto. Diuturnorum reorum, & ex quorū sordibus nihil aliud quàm uoluptas inimicis quæreretur, nomina aboleuit: conditione proposita, ut si quem quis repetere uellet, par periculum pœnæ subiret.

Plinius Iunior. Naturale est enim, ut ea quæ quis adeptus est ipse quàm amplißima æstimari uelit.

Maßurius Sabinus. Furiosus mutusue, cuiue quod membrū lacerum læsumq́; est, aut obest quo ipse minus aptus sit, morbosi sunt.

M. Cicero. Voluntatem Stoici putant in solo esse sapiente, quā sic definiunt. Volūtas est, quæ quid cū ratione desiderat.

Idem. Quo enim quis uersutior & callidior est, hoc inuisior & suspectior, detracta opinione probitatis.

Idem. Primum munus iustitiæ est, ut ne cui quis noceat, nisi lacessitus iniuria.

Idem. Iam illis promißis non standum esse quis nō uidet, quæ

coactus quis metu, aut deceptus dolo promiserit?
Idem. Si cui quid simile dicas, prius ut simile confirmes. Non ita dissimile illud est autoris eiusdem. Qui eorum cuipiam qui una latrocinantur, furatur aliquid, aut clam eripit, is ne sibi in latrocinio quidem relinquit locum.

POST PARTICVLAS, SIVE, NISI, ALIud: quid, quàm aliquid, ponitur elegantius. Cap. LV.

Nisi cui molestum est tam multas de hac re audire praeceptiones, illud quoq; nobis dicendum est. Post siue, post nisi, post aliud, quid usitatius, ideoq; elegantius quàm aliquid ab auris prudentioris hominibus collocatur. Vt, Amicitiam ne contemnas, nisi quid ea dulcius inuenis. Literarum peritia nihil est in hominum uita fœlicius, siue quam fortunæ assequutus es prosperitatem, siue repis humi fortunæ uacuus. Si quis uirtutem aliudue quid quo ad eam iter pateat contemnit, deterrimus est.
Aulus Gellius. Si quis agrum suum passus fuerat sordescere, ac neque arauerat, neq; purgauerat: siue quis arborem suam uineamue habuerat derelictui: non id sine pœna fuit.
Idem. Quæri solitum est, qui noctis hora tertia quartaue siue qua alia nati sunt, uter dies natalis haberi appellariq; debeat is ne quem nox ea secuta est, an qui dies noctem cōsecutus est.
Idem. Quæ lingua debili sensuue aurium diminuta, aliaue qua corporis labe insignita sit.
Idem. Quum philosophus, inquit, hortatur, monet, suadet, obiurgat, aliudue quid disciplinarum disserit.
Quintilianus. Sic discernet hæc dicēdi magister, quomodo palæstricus ille cursorem faciet aut pugilem aut luctatorem, aliudue quid ex ijs, quæ sunt sacrorum certaminum.

Idem. Siue non idoneo die, siue contra intercessiones uel auspicia, aliudue quid quod legitime obstet, dicitur lata esse.
Idem. Vt scribere pueros, plurimumq; esse in hoc opere plane uelim: sic ediscere electos ex orationibus uel historijs alioue quo genere dignorum ea cura uoluminum locos multo magis suadeam.
M. Cicero. Omnes fere philosophi omnium disciplinarum, nisi quos à recta ratione natura uitiosa detorsisset, hoc eodem animo esse potuerunt.
Idē. Nisi quæ me forte fugiūt, hæ sunt fere de animo sentētiæ.
Idem. Nunc de ratione uideamus, nisi quid uis ad hæc.
Idem. In eum locum res deducta est, ut nisi quis deus, uel casus aliquis subuenerit, salui esse nequeamus.
Idem. Si uerum est Q. Fabium Labeonem, seu quem alium.
Idem. Quare nisi quid uobis aliud placet, ad illa pergamus.

POST HAS PARTICVLAS NE, SI, NVM aliud: qua, non quæ poni debere. Caput LVI.

NE qua tibi aberrandi uia in hoc dicēdi genere relicta sit immunita, illud ascriptum uoluimus. In quibus casibus quæ & qua simul sunt, hoc est, in nominatiuo singulari genere fœminino, & genere neutro, nominatiuo & accusatiuo plurali, qua non quæ ponas post particulas ne num, aliud, si, & ab ea compositas siue, sin, nisi: si relatio non fuerit. ut, Ne qua mulier: si qua templa, aliaue qua iniuria.
Pomponius. Aßide si qua uentura est alia strena strenuè.
Propert. Nunc mihi si qua tenes, ab origine dicere prima
Incipe, suspensis auribus ista bibam.
Suetonius. Restitit aliquādiu collegis, ne qua fieret, pscriptio. Hederæ
Plinius. Hederæ mira proditur natura ad experienda uina. uirtus

Si uas fiat ex ligno eius, uina transfluere, ac remanere aquam siqua mista fuerit.

Valer. Maximus. Si q̃ ex eis ĩprobassent, rata esse nõ finerẽt.

Idem. Si qua inter necessarias psonas querela esset orta apud sacra mensæ, ut inter hilaritatem animorum fautoribus concordiæ adhibitis tolleretur.

M. Cato. Cogitate cum animis uestris, si quid uos per laborẽ recte feceritis, labor ille à uobis citò recedet: benefactũ a uobis dum uiuetis non abscedet. Sed si qua per uoluptatem nequiter feceritis, uoluptas cito abibit: nequiter factum illud apud uos semper manebit.

M. Cicero. Si qua fortuna acciderit ut minus iustæ uoluntates amicorum adiuuãdæ sint, in quibus eorum aut caput agatur, aut fama: declinandum sit de uia, modo ne summa turpitudo sequatur.

Idem. Molestia, afflictatio, desperatio, & si qua sunt de genere eodem.

Idem. Aliter enim teneri non potest, si qua ad uirtutem facta est progressio.

Idem. Graues solent offensiones esse ex grauibus morbis, si qua culpa commissa est.

Idem. In illam igitur curam incumbe mi Plãce, ut ne qua scintilla teterrimi belli relinquatur.

Idem. Prima igitur est adolescenti commendatio ad gloriam, si qua ex bellicis rebus comparari potest.

Idem. Quis nescit primam esse historiæ legem, ne quid falsi dicere audeat, deinde ne quid ueri tacere audeat, ne qua suspicio gratiæ sit in scribendo, ne qua simultatis? Hæc scilicet fundamenta nota sunt omnibus.

Idem. Hoc loco ne qua sit admiratio, si tot tantarun ꝗ rerum

nulla à me præcepta ponentur.

Idem. Neq; medicorum præcepta dici uere poßent, si qua inscij imperitiq; pro salutaribus mortifera conscripserunt.

Idē. Sin qua neceßitas huius muneris alicui reipub. obuenerit

Si uero relatio sit, etiam si antecedens non ponatur, quæ, non qua dicendum est. ut, si quæ dicis uera sunt.

Thales Milesius. Si quæ in alijs reprehendimus, ipsi non faciamus, optimè uiuemus ac iustißime.

Quintilianus. Prouidendum est, ne quæ dicuntur, ab eo qui dicit, dißentiant.

SICVBI SIQVANDO, NECVBI NEQVANdo, nuncubi nunquando dicenda eſse. Caput LVII.

Siquando autorum latinæ linguæ principum elegantius dicendi genus aſpicias propius: ab ijs haud dubie illud non raro obſeruatum inuenias: ut ſicubi ſiquando, necubi nequando, nuncubi nunquando dicant uſitatius, quàm ſi alicubi ſi aliquando, ne alicubi, ne aliquando, num alicubi num aliquando. ut, Sicubi eſt, eum inueniam. Nunquando uenies? Si quid facis, prouide ne quando pœniteat.

Plutarchus. Humanum eſt ultionem amici, ſi quando per occaſionem in te inciderit, negligere.

Terentius. Metuet ſemper, quem ipſa nunc capit fructum, ne quando iratus tu alio conferas.

Idem. Siquando illa mentionem Phedriæ facit.

Idem. Sicubi eum ſatietas hominum aut negotij, ſiquando odium ceperat, requieſcere ubi uolebat.

Idem. Siquando illa dicat Phædriā intromittamus cōmeſsatū

Plinius Iunior. Si quando urbs noſtra liberalibus ſtudijs floruit, nunc maximè floret.

Salluſtius. *Cauere tamen necubi oportunus fieret.*
M.Cicero. *Imbecillis autem eſt pudoris magiſter timor, qui ſi quãdo paululũ aberrauerit, ſtatim ſpe impunitatis exultat.*
Idem. *Veruntamen Crito ſi me aſſequi potueris, aut ſicubi na ctus eris, ut tibi uidebitur ſepelito.*
Idem. *Siquando ea quæ dixi pugnare uiderentur.*
Idem. *Siquando, quod nolim, diſplicere tibi tuum conſilium cœperit, poßis meum recordari.*
Idem. *In philoſophos ueſtros ſiquando incidi deceptus indici bus librorum, qui ſunt fere inſcripti de rebus notis & illu ſtribus, de uirtute, de iuſtitia, de boneſtate, de uoluptate, uer bum prorſus nullum intelligo, ita ſunt anguſtis & conciſis di ſputationibus illigati.*
Idem. *Cæterarum homines artium ſpectati & probati, ſiquã do aliquid minus benefecerint quàm ſolent, aut noluiſſe, aut ualetudine impeditos nõ potuiſſe cõſequi id qđ ſcirẽt, putãtur*
Idem. *Id quod primum eſt dicendum, poſtremò ſoleo cogita re, quo utar exordio. Nam ſi quando id primum inuenire uo lui, nullum mihi occurrit, niſi aut exile, aut nugatorium, aut uulgare, aut commune.*

Alicubi aut aliquando nonnunquam adiungi poteſt.

Quintilianus. *Dum timent ne aliquãdo cadant, ſemper iacẽt.*

Nuncubi, ſicubi, necubi, ad hiatum euitandum, literam c in medio accipiũt. Quod de his diximus, idem in aduerbijs alijs tibi putes obſeruandum. Vt ſiquo, ſiqua, ſicũde, nequo, nequa, necunde, nunquo, nunqua, nuncunde.

POST SI, POST NE, POST NVM, ALI- *quid poni poſſe, ſi in medio aliquid interpoſueris.* Caput LVIII.

SI uero uocabulum aliquod sit, quod inter particulam si, ne, aut num, & aliquid interponas, quid uel aliquid promiscuè usurpes. ut, Si me aliqua uoluptate affecisti. Num præmio donas me aliquo? Ne iniuriam feras aliquam. Aliquid qñ post si ne, num

Lucil. Vel si aliqua opus sit forte, si hinc aliquo cesseris.

Cornelius Celsus. Imbecillus homo iturus in balneum uitare debet ne ante frigus aliquod experiatur.

Quintilianus. Si unum aliquid affirmaris, probãdum est, aut causa periclitandum.

Val. Maximus. Vini usus olim Romanis fœminis ignotus fuit, ne scilicet in aliquod dedecus prolaberentur.

M. Cicero. Lælius, si digito quem tetigisset, pœnas dedisset.

Idem. In quo uiro erit perfecta sapiẽtia, quem adhuc nos quidem uidimus neminem, sed Philosophorum sententijs qualis futurus sit, si modo aliquando fuerit, exponitur.

Idem. Gemitus si leuationis aliquid afferret, tamen uideremus quid esset fortis & animosi uiri.

Idem. Si te rogauero aliquid, num ne respondebis?

QVOD QVISQVAM, QVISPIAM, VLlus, usquam, unquam, post negationem ponantur elegantius, quã aliquis, alicubi, & aliquãdo. Cap. LIX.

IN oratorum diligenti lectione uersatus non est quisquam qui, puto, non attenderit post negationem, quicquã, quippiam, ullum, usquam, unquam poni elegantius, quàm aliquid, alicubi, & aliquando. ut, Non est labor ullus qui causa tua mihi ingratus sit. Nemo uir bonus cuiquam inuidet. Nolo ullam pati iniuriam. Quisquã. Quispiã. Vllus Vnquam

Euripides. Nemo ex omni parte beatus. Nunquam siquidem

natus quisquam est, cui nil fuerit quod cruciaret.
Aristoteles. Qui malum sui exemplum reliquerit, non habiturum esse ullum diligentiæ suæ imitatorem putant.
Plato. Parentes negligere nec deus, nec sanæ mentis homo cuiquam unquam consulet.
Idem. Non oportet in ciuitate excellentes cuiquam conferri honores, quia diuitijs præstet, aut uelox, aut formosus, aut robustus sit, uirtute si careat.
Idē. Nemo dū dormit, ullius precij est, pinde ac si nō uiueret.
Ennius. Multa dies in bello conficit unus:
Et rursus multæ fortunæ sæpe recumbunt,
Haudquaquam quenquam semper fortuna secuta est.
Turpilius. Nunquam nimis numero quenquam uidi facere, quàm facto est opus.
Idem. Nemo unquam uidit ebrium ire interdiu, neq; turbam facere, neq; fores exurere.
Actius. Fregisti ne fidem? Neq; dedi, neq; do infideli cuiquā.
Lucilius. Neminis ingenio quemquam confidere oportet.
Neminis priscè.
Propertius. Nec quisquam ex illo uulnere sanus abit.
Plautus. Nunquam ædepol quenquam mortalem credo ego uxorē suā sic efflictim amare perinde ut hic te efflictì deperit.
Idem. Neq; eo usquam unquam tanta mira me uidisse censeo.
Idem. Nunquam quicquam meo animo fuit ægrius.
Terentius. Tu æcastor morem antiquum atq; ingenuum retines, ut unus hominum homo te uiuat nusquā quisquā blādior.
Idem. Homine imperito nunquam quicquam iniustius est: qui nisi quod ipse facit, nil rectum putat.
Suetonius de Vespasiano. Recordatus quondam super cœnā, quòd nihil cuiquam toto die præstitisset, memorabilem illam
meritoq;

meritoq; laudabilem uocem edidit. Amicei, diem perdidi.

Idem de eodem. Non oportere ait quenquàm à sermone principis tristem discedere.

Q. Claudius Quadrigarius. Hæc maximè uersatur deorum iniquitas, quòd deteriores sunt incolumiores, neq; optimum quenpiam inter nos sinunt diurnare. Diurnare, id est, diu uiuere, antiquum est. Diurnare

Idem. Tanta sanctitudo fani est, ut nunquam quisquam uiolare sit ausus.

Antistius Labeo. Virgo uestalis neq; hæres est cuiquam intestato, neq; intestatæ quispiam.

C. Cæsar apud Sallustium. Neq; quisquam omnium libidini simul & usui paruit.

Philippus apud eundem. Vbi malos præmia sequũtur, haud facile quisquam gratuito bonus est.

Sallustius. Neq; quisquam extremam necesßitatem nihil ausus nisi muliebri ingenio expectat.

M. Cato. Neq; mihi ædificatio, neq; uasum, neq; uestimentum ullum est in manu pretiosum. Hoc uasum priscum est, à quo hæc uasa, horum uasorum. Vasum.

Marcus Cicero. Nec mihi ẽ te iucũdius quicquã, nec charius.

Idem. Ego nunquam quenquam ad te, quum sciam, sine meis literis ire patiar.

Idem. Nec nunc committam, ut ullum meum factum iure reprehendere poßis.

Idem. Nec simulatum potest quicquam esse diuturnum.

Idem. Nemo unquam sine magna spe immortalitatis se pro patria offerret ad mortem.

Idem. Darius in fuga quum aquam turbidam, & cadaueribus inquinatam bibisset, negauit unquam se bibisse iucundius.

Nunquam uidelicet sitiens biberat.

Idem. Neq; quisquam est quin satietate iam defessus sit. Praeceptionem hanc perpetuam non esse, illud quod M. Varronis est, exemplo sit. Neq; idonei ciues aliquid habēt antiquius salute communi.

Vocabula ea quæ latentem quandam in se continent negationem ab hoc dicendi genere aliena non sunt, qualia sunt uetare, cauere, rarum esse, uix, aliaq; hoc genus multa.

Suetonius. Vetuitq; post hac uiuentium cuiquam usquam statuam aut imaginem, nisi consulto se & autore, poni.

Quintilianus. Rarum est, ut satis se quisquam uereatur.

Idem. Vix ullus est tam communis locus, qui possit cohærere cum causa.

M. Cicero. Caue putes ullas literas unquam grauiores quàm tuas in Senatu esse recitatas.

Idem. Caue putes ullam in philosophia uocem emissam clariorem, ullumue esse philosophiæ promissum uerius.

Idem. Si quis esset, aut si etiam unquam fuisset, aut uero si esse posset, tu esses unus profecto qui & meo iudicio & omnium uix ullam cæteris oratoribus, pace horū dixerim, reliquisti.

Idem. Bene præcipiunt qui uetant quicquam agere quod dubites æquum sit an iniquum.

QVOD POST INTERROGANDI VOcem, ullum, quicquam aut unquam, nō aliquod aut aliquando collocari debeat, Caput LX.

Vllum. Quicquā Vnquā

AN est cui ullum sit politiorū literarum studium, cui ignotum sit post uocem interrogatiuam, ullum, quicquam, aut unquam, non aliquod aut aliquando poni

solitum eſſe?ut, Quis ullam rerum mearum ſuſcipiat curam? An tibi eſt ullius honeſtæ rei ſtudium? Apud quos unquam ullum fuit liberalitatis exemplum maius?

Plato. An putas ciuitatem ullam ſtare poſſe diutius: in qua iudicia publica nullam uim habeant?

Propertius. An quiſquam in medijs perſoluit uota procellis,
Quum ſæpe in portu fracta carina natet?

Terentius. An unquam cuiquam contumelioſius audiſtis factam iniuriam, quàm hæc eſt mihi?

Idē. Cēſes ne te ullā poſſe reperire mulierē quæ careat culpa?

Quintilianus. Quis inter hæc literis, aut ulli bonæ arti cultus? non hercle magis quàm frugibus in terra ſentibus ac rubis occupata.

M. Cato. Principio, quis uidit corona donari quemquam quū oppidum captum non eſſet, aut caſtra hoſtium non incenſa?

M. Cicero. Quis unquam tanti quenquam fecit?

Idem. Iam uero, quæ tanta in ullo unquam homine iuuentutis illecebra fuit, quanta in illo, qui alios ipſe amabat turpiſſimi?

Idem. Putares ne unquam accidere poſſe, ut mihi uerba deeſſent, neq; ſolū iſta ueſtra oratoria, ſed hæc etiā leuia noſtratia?

Idem. An eſt quicquam ſimilius inſaniæ quam ira? quam bene Ennius dixit initium inſaniæ.

Idem. Quis unquam in illo Iano inuentus eſt qui L. Antonio mille numum ferret expenſum?

Idem. Harum tot tantarumq; rerum uidetis ne ulla eſſe præcepta, quæ in artibus rhetorum reperiantur?

NVLLVM AVT NVNQVAM CVM VLlo & unquam quid habeat elegantiæ. Caput LXI.

NVnquam ullus id negaturus sit, qui in oratorum intẽta lectione insolens non sit. Quum in domestica cottidianaq; oratione nomen nullus est: sequitur unquam aut ullus: negatio à nullo detractà particulæ unquam aut ulli adiungatur, aut contra fiat pro domestici sermonis familiaritate. Sed præposita semper negatio sit. ut, Nunquam ullum amicitiæ causa effugi laborem: elegantius quàm nullum unquam &c. Nullam pecuniam ullus mihi dedit. Nunquam ex tuis ullæ mihi literæ redditæ sunt.

Nunquã ullum

Plato. Bonus nunquam ulla de re inuidia mouetur.

Plautus. Virile sexus nunquam ullum habui. Sexus genere neutro, priscè.

Suetonius de Iulio Cæsare. Nullum unquam hostem fudit, quẽ non castris quoq; exueret.

C. Matius. Nullius unquam periculi terroribus, ab officio, aut ab humanitate desistam.

Nulla unquam

M. Cicero. Nulla unquam fuit liberis amißis mulier tam imbecilla, quæ non aliquando lugendi modum fecerit.

Idem. Nunquam ulli fortiores ciues fuerunt.

Idẽ. Quoniã te nulla uĩcula impediũt ullius certæ disciplinæ.

Idem. In hac ipsa ciuitate profecto nulla unquam uehemẽtius quàm eloquentiæ studia uiguerunt.

Idem. Nulla est in ullo genere laus orationis, cuius in nostris orationibus non sit aliqua, si non perfectio, at conatus tamen atq; adumbratio.

POST PARTICVLAM QVAM RATIONE comparatiui positam ponendum esse ullum, quidquam, aut unquam. Caput LXII.

ILLud fore uulgatius puto, ijs qui autores bonos summa excusserint diligentia; quàm quod ulla temporis iniuria obliterare posit: ut post particulam quàm ratione comparatiui, aut uocis comparatiui uim habentis positam, ullum quidquam, aut unquam, ponatur elegantius quàm aliquod uel aliquando. ut, Virtute instructior es quàm ullus sociorũ. Ditior es quàm ut unquam fortuna te deserat. Viribus nunc sum ualidior quàm me unquam senserim. Quàm frequente ullum, quicquã, unquã

Plato. Gloriari quenquam magis oportet quòd bene seruierit, quàm q̃ bene dominatus fuerit.

Propertius. Flamma per incensas citius sedetur aristas,
  Fluminaq; ad fontis sint reditura caput,
Quàm posit uestros quisquam repræhendere cursus,
  Et rapidæ stimulos frangere nequitiæ.

Terentius. Equidem plus hodie feci boni imprudens, quàm sciens ante hunc diem unquam.

Cornelius. Celsus. Plus alimenti est in carne, quã in ullo alio.

Quintilianus. Est in quibusdam turba inanium uerborum: qui dum communem loquendi morem reformidant, ducti specie nitoris circum eunt omnia copiosa loquacitate, quæ dicere uolunt. Ipsam deinde illam seriem cum alia simili iungentes miscentesq;, ultrà quàm ullus spiritus durare posit, extẽdũt.

Valerius Maximus. Iamq; plus in exquisito et nouo cultu religionis, quàm in ullo humano cõsilio positum opis uidebatur

Idem. In solo magis fumante, quã ullas ignis habẽte reliquias

M. Cicero. Plus ualuit quàm pro ullo alio ualere potuisset.

Idem. De quærenda, de collocanda pecunia, etiam de utenda commodius à quibusdam optimis uiris & ad medium ianuæ sedẽtibus quã ab ullis Philosophis ulla in schola disputatur.

Idẽ. Nil turpius physico, quã fieri sine causa quicquã dicere.

POST PARTICVLAM SI, QVICQVAM, *uel ullum, uel quippiam, uel unquam, non aliquid aut aliquando ponendum esse,* Caput LXIII.

Si

SI ulla nominis primi oratorum scripta legisti: in eis id obseruatum puto inuenisti: ut post particulam si, ullum uel quicquam nō aliquid postponatur. ut, Si ulla res est quæ absentes amicos oblectare posit, ea missarum literarum frequentia est. Si literas ad me ullas unquam dederis, supra fidē gauisurus sim: sine quibus quicquam mihi iucundum fore non puto. Si quisquam te amat, nisi redamas, inhumanus es.

Næuius. Si unquam quicquam filium resciuero
Argentum amoris causa sumpsisse mutuum,
Extemplo illo te ducam, ubi non despuas.

Pomponius. Mars tibi uoueo facturum,
Si unquam redierit, bidente uerre.

Terentius. Si quicquam hodie hic turbæ feceris, faciam ut huius loci, dieiq;, meiq; semper memineris.

Idē. Mihi si unquā filius erit, me ille facillimo utetur patre.

Idem. Vnā hāc noxiā mitte: si aliā admisero unquā, occidito.

C. Gracchus. Si ulla meretrix, aut cuiusquam seruulus propter me sollicitatus est, omnium nationum postremissimum nequissimumq; existimatote.

M. Cicero. Multa præterea commemorarem nefaria in socios, si hoc uno sol quicquam uidisset indignius.

Idem. Intelligo equidem à me istum laborem iam diu postulari Attice: quem non recusarem, si mihi ullum tribueretur uacuum tempus, & liberum.

Idem. Aegyptiorum morem quis ignorat? quorum imbutæ mentes prauitatis erroribus, quàmuis carnificinam prius sub

birent, quàm ibim, aut aspidem, aut canem aut crocodilũ uiolent. Quorum etiam si imprudentes quippiam fecerint, pœnam nullam recusent.

DE PARTICVLA SINE, QVOD POST eam ullus aut quisquàm sæpius quàm aliquis ponatur, Caput LXIIII.

SIne ulla ornatioris eloquij uirorum controuersia, hoc se re usurpatũ est, ut post particulam sine, ullum aut quicquam, non aliquid poni solitum sit. ut, Ne horam quidẽ sine ulla amicitiæ nostræ memoria uiuere possum. Sine ulla pecunia iucunde uiui non potest. Sine cuiusquam auxilio negotium efficere non possum. Sin

Aulus Gellius. Videas quosdam scatere uerbis sine ullo iudicij negotio.

Q. Metel. Numidicus. Si sine uxoribus possemus Quirites esse, omnes ea molestia careremus. Sed quoniam ita natura tradidit, ut nec cũ illis satis cõmode, nec sine illis ullo modo uiui possit, saluti perpetuæ potius quã breui uoluptati cõsulẽdũ.

Sallustius. Sine ulla pactione sese, regnumq; suum in illius fidem tradere.

M. Cicero. Quum emendati mores amicorum sunt, tum sit inter eos omnium rerum, consiliorum, uoluntatum sine ulla exceptione communitas.

Idem. Quid tam temerarium, tamq; indignum sapientis grauitate atq; constantia, quàm aut falsum sentire, aut quod non satis explorate compertum sit & cognitum, sine ulla dubitatione defendere?

Idem. Ne literæ quidem meæ impediuntur, in quibus sine ullo interpellatore uersor.

Idem. Iustitiæ tanta uis est, ut nec illi quidem qui maleficio & scelere pascuntur, poßint sine ulla particula iustitiæ uiuere.
Idem. Sine ulla mora negotium susceperunt.
Idẽ. Ipsi sine cuiusquã suspiciõe multos fortes uiros eduxerãt
Idem. Dictæ sunt à principibus acerrimæ ac fortißimæ sentẽtiæ, quas senatus sine ulla mora est consecutus.
Idẽ. Esse tamẽ multos uidemus qui neminẽ imitentur, & suapte natura qđ uelint, sine cuiusquã similitudine cõsequãtur.
Idem. Pythagoram & Periclem summam autoritatem consecutos sine ulla hilaritate.
Idem. Nulla perfunctis propria molestia, casus alienos sine ullo dolore intuentibus etiam ipsa misericordia est iucunda.

SYLLABARVM PLVRIVM VOCES particulis ac uel atq; nõ ineleganter coniungi, Caput LXV.

Ac, Atq;. CVI euigilata atq; meditata sunt eruditiorum hominũ scripta, is puto, non est nescius particulam ac uel atq; usitatius quàm & poni inter polysyllaba uocabula. ut, Iustitiam ac liberalitatem tuam amici atq; inimici suscipiunt ac mirantur.
Plutarchus. Pulcher libertatis ac licentiæ thesaurus est bonis procreatum esse parentibus.
Plato. Respublica si semel bene cœperit, tanquã circulus progredietur semper proficiens. Seruata enim bona educatio atque eruditio, ingenia quoq; bona efficit,
Idem. Putare quisq; debet omnia quæ poßidet, eorum esse qui genuerunt atque educauerunt.
Idem. Quæcunq; bona uulgo dicuntur, deprauant animum atq; impediunt, forma, diuitiæ, corporis uires, genus in ciui-

tate potens, aliaq; hoc genus.

Ennius. Eo ego ingenio natus sum, amicitiam atq; inimicitiā in fronte promptā gero. Inimicitiā ibi prisce dictā puta. Inimicitiā

Lucilius. Qui te antiquis non sinet delitijs maculā atq; ignominiam imponere.

Vopiscus Flauius. Vide quæso, quàm pauci sunt principes boni, ut bene dictum sit à quodam mimico scurra, Claudij huius temporibus. In uno anulo bonos principes posse perscribi atque depingi.

Plinius. Augescunt corpora dulcibus atq; pinguibus & potu: minuuntur siccis & aridis frigidisq; ac siti.

C. Cæsar. Habe semper in memoria atq; in pectore: ut tanquā scopulum sic fugias inauditum atq; insolens uerbum.

Quintilianus. Sub philosophiæ nomine maxima in plærisq; uitia latuerunt. Non enim uirtute ac studijs ut haberentur philosophi laborabant, sed uultum & tristitiam & dissentientem à cæteris habitum pessimis moribus prætendebant.

Idem. Sicut aues ad uolatum, equi ad cursum, ad sæuitiam feræ gignuntur: ita nobis propria est mentis agitatio atq; solertia, unde origo animi cœlestis creditur.

M. Varro. Distractione ciuium elanguescit bonum propriū ciuitatis, atq; ægrotare incipit & consenescere.

M. Cato. Vt in grege opilio oues minus idoneas remouere solet, quas reijculas apellat. Sæpe enim puer petulans atq; impurus inficit gregem puerorum.

Idem. Nunquam tacet, quem morbus tenet loquendi, tanquā ueternosum bibendi ac dormiendi.

Idem. Secundæ res letitia transuorsum trudere solent à recte consulendo atq; intelligendo.

Idem. Scio solere plærisq; hominibus rebus secundis atque

prolixis atq; prosperis animum excellentem atq; superbiam atq; ferocitatem augescere atq; crescere.
Sallustius. Gloria industria alitur: ubi eam dēpseris, ipsa per se uirtus amara atq; aspera est.
M. Cicero. Causa nulla est quur apud homines prudētißimos atq; amicißimos mentiar.
Idem. Exacta ætas honeste ac splendide tantam fert consolationem, ut eos qui ita uixerunt, aut non tangat ægritudo, aut leuiter pungat animi dolor.
Idem. Non igitur ex singulis uocibus philosophi spectandi sunt, sed ex perpetuitate atq; constantia.
Idem. Græci autem homines non satis animosi sed prudentes, ut est captus hominum, satis hostem aspicere non poßunt: sed ijdem morbos toleranter atq; humane ferunt.
Idem. Mihi uero importunus ac ferreus, qui nō dolorem cruciatu lenierit.
Ex his ne sis nescius inter uoces polysyllabas perticulam & nonunquam interponi posse, sed rarius.
Inter uocabula dißyllaba particulam atq; nonnunquam Atq; *inuenias positam.*
A. Gellius. Longa ætas uerba atq; mores ueteres obliterauit
Sallustius. Auaritia bellua fera immanis intolleranda est. Quo intendit, oppida, agros, fana, atq; domos uastat. Diuina cum humanis permiscet. Neq; exercitus neq; mœnia obstant, quo minus ui sua penetret. Fama, pudicitia, liberis, patria, atque parentibus cunctos mortales spoliat.

POLYSYLLABAS DICTIONES POSTposita coniunctione q; coniungendas esse, Caput LXVI.

Elegantior usitatiorq; futura sit oratio ea in qua plurium syllabarum uocabula coniunctione q; postposita coniungãtur: quàm si & in medio interponeretur. ut, Miserias calamitatesq; fortiter animoseq; suscipis paterisq;. Quæ coniuncta

Aristoteles. In paucorum potentia, gubernatorum filij delitijs indulgent: tenuiorum autem liberi gymnasiis laboribusque exercentur.

Plato. Profecto oportebat non gigni filios, aut in eis educandis erudiendisq; laborem non recusare.

Neuius. Redeunt referuntq; petita rumore secundo.

Suetonius de D. Claudio. Dicitur etiã meditatus edictũ, quo ueniã daret efflatũ crepitumq; uentris in conuiuio emittendi: quũ periclitatũ quendã præ pudore ex cõtinentia reperisset.

Quintilianus. Vt terra altius effossa generandis alendisq; seminibus fœcundior fit: sic profectus non à summo petitus, studiorum fructus effundit uberius, & fidelius continet.

Idem. Vt terram cultu, sic animum disciplinis meliorem uberioremq; fieri.

Idem. Litigator rusticus illiteratusq; de causa sua melius quã orator qui nesciet quid in lite sit, dicet.

A. Gellius. Si supra palmæ, inquit, arboris lignum magna põdera imponas, ac tam grauiter urgeas oneresq;, ut magnitudo oneris sustineri non queat, non deorsum palma cedit, nec intra flectitur, sed aduersus pondus resurgit, & sursum nititur recuruaturq;.

Idem. Veteres quoq; nostri, exempla pro maximis grauißimisq; pœnis dicebant.

C. Trebonius. Non enim nescis quãti te faciam, & quàm pro nostro ueterrimo uerißimoq; amore omnibus tuis etiam minimis commodis gaudeam.

Marcus Cicero. Ego cum tuo Seruio iucundißime coniunctißimeq́; uiuo.

Idem. Cum A. Cecinna tanta mihi familiaritas consuetudoq́; semper fuit, ut nulla maior eße poßit.

Idem. Hominem facillimum liberalißimumq́; cognosces.

Idem. Quod si honorificè liberaliterq́; tractaris, & tibi grauißimos optimosq́; adolescentes adiunxeris, & mihi gratißimum feceris.

Idem. Quòd uero in C. Marij suauißimi doctißimiq́; hominis familiaritatem uenisti, non dici potest quàm ualde gaudeam, qui fac ut te quàm maxime diligat.

Idem. Habendum est religioni contrarium, nocentem aliquãdo & nefarium impiumq́; defendere.

Idem. In rebus prosperis, & ad uoluptatem nostram fluentibus superbiã magnopere, fastidiũ, arrogantiamq́; fugiamus.

QVOD POST VOCABVLA OMNE, TOtum, aliud, particula q; postponatur, Caput LXVII.

Quæ con. *OMnesq́; in dicẽdi genere præstabiles illud obuium habent atq; domesticum: ut coniunctio q; postponatur sæpius, quum præest omne, totum, uel aliud. Vt, totusq́; tremo: omnisq́; thesaurus: aliaq́; hoc genus. Nobilitatem, gloriam, aliaq́; hoc genus Diogenes ille Cynicus irridẽs malitiæ uelamenta eße dicebat.*

Plutarchus. Magnæ sapientiæ tempestiuum est silentium, omniq́; sermone præstantius.

Suetonius. In hortos Mecœnatianos transmigrauit, totumq́; se ad quietem contulit.

A. Gellius. Videbamus Androdum & leonem loro tenui reuinctum urbe tota circum tabernas ire: donari ære Androdũ

floribus spargi leonem, omnesq́; ferè ubiq́; obuios dicere, hic est leo hospes hominis: hic est homo medicus leonis.

Idem. *Aliosq́; id genus griphos neminem posse dicens nisi se dissoluere.*

Idem. *Præq́; se uno cæteros omnes linguæ Atticæ principes, gentemq́; omnem togatam, totumq́; nomen Latinum, rudes esse & agrestes prædicabat.*

Plinius. *Toto quippe mundo & locis omnibus, omnibusq́; horis hominum uocibus fortuna sola inuocatur, & una nominatur, una accusatur, una agitur rea, una cogitatur, sola laudatur, sola arguitur, & cum conuitijs colitur.*

Sallustius. *Domum aut uillam extruere, eamq́; signis, aulæis, alijsq́; operibus exornare, & omnia potius quàm semet uisendum efficere, id est, non diuitias decori habere, sed ipsum illis flagitio esse.*

Mar. Cicero. *Quòd si omnium cōsensus naturæ uox, omnesq́; qui ubiq́; sunt consentiunt esse aliquid quod ad eos pertineat, qui è uita cesserunt: nobis quoq; idem existimandum est.*

Idē. *Honos alit artes: omnesq́; incenduntur ad studia gloria.*

Idem. *Omnesq́; hæ uirtutes, quæ in communitate cernuntur, & in societate generis humani.*

Idē. *Vir tū bonus tū humanus, omniq́; genere officij diligēdus*

Idem. *Melioribus etiam uerbis Metrodorus. Occupaui, inquit, te fortuna atq; cepi, omnesq́; aditus tuos interclusi: ut ad me aspirare non posses.*

Idem. *Is magnificissimo munere ædilitatis perfunctus petit præturam: omnesq́; intelligunt nec dignitatem ei deesse nec gratiam. Sed is ambitus extare uidetur, ut ego omnia pertimescam, totamq́; petitionem Lamiæ mihi sustinendam putē.*

Idem. *Quum quidam de collegis nostris agrariam curationē*

ligurirent, disturbaui rē, totamq; uobis integram reseruaui.
Idem. Populi uero Ro. totiusq; Italiæ mira consensio est.
Idē. in actiones oēmq; uitā nullā discrepātiā cōferre debemus
Idem. Ex quo elucebit omnis constantia, omnisq; moderatio.
Idem. Omniq; in re posse quod deceat facere, artis & naturæ est, sed scire quid, quandoq; id deceat, prudentiæ.
Idem. Omnesq; admirati, maiorem aliquam esse causam eorū aduentus suspicati sunt.
Idem. Totamq; eam sic tuebitur, ut omnibus consulat.
Idem. Id usquequaq; quantum sit appareat, in alioq; ponatur aliudq; totum sit, utrum decere an oportere dicas.

QVOD PARTICVLA q; PARTICVLIS non inclinatis nō inconcinnè postponatur. Cap. LXVIII.

Quæ con iuncta

PRæter uulgarem dicendi morem præterq; indoctiorū fidem, particula q; tum uenustat orationem, quum particulæ non inclinatæ postponitur: cui particulam & raro præposueris. Vt rursumq;, ideoq;, uulgoq;.
Aristot. Auium carnes leues sunt, magisq; salubres.
Plato. Ridiculum est in re quapiam frustra sumpsisse laborē nihilq; stabile fundasse.
Afranius. Sæpe frater mi salue: quum saluus uenis, meliusq; est, gratulor dijs.
Plautus. Bene prospereq; hoc hodie operis processit mihi.
Plinius. Vulgoq; ueritas iam attributa uino est.
Idem. Nihil sero faciendum in agricultura, omnes censent. Iterumq; suo quæque tempore facienda. Et tertio præcepto, prætermissa frustra reuocari.
A. Gellius. Abduxitq; eum statim, secumq; habuit.
Idem. Leonum immanitas admirationi fuit, præterq; omnes

cæteros unius.

Idem. Chilo præstabilis homo sapiētiæ quonam modo debuerit contra legem, contraq; ius pro amico progredi dubitauit: eaq; res in fine quoque uitæ ipso animum eius anxit.

Quintilianus. Præsertim reficiat animos ac reparet uarietas ipsa: contraq; sit aliquāto difficilius in labore uno pseuerare.

Idem. Nothum, qui non sit legitimus, Græci uocant: latinum rei nomen, ut Cato quoque in oratione quadam testatur, non habemus: ideoq; utimur peregrino. Nothum.

Idem. Ideoq; optime institutum est, ut ab Homero atque Virgilio lectio inciperet.

Idem. Omnis disciplina memoria constat: frustraq; docemur, si quicquid audimus, præterfluat.

Marius apud Sallustium. Meliusq; habent mercede delinquere, quàm gratis recte facere.

M. Cicero. Et si nihil noui quod ad te scriberem habebam, magisq; literas tuas expectare incipiebam, uel te potius ipsum: tamen quum Theophilus proficisceretur, non potui nihil ei literarum dare.

Idem. Ego quanti te faciam, semperq; fecerim, quanti me à te fieri intellexerim, sum mihi ipse testis.

Idem. M. Aemilius Auianus ab ineunte adolescentia me obseruauit, semperq; dilexit.

Idem. Neque enim solum nobis diuites esse uolumus, sed liberis, propinquis, amicis, maximeq; reipublicæ.

Idem. Qui mecum uiuit, semperq; uixit.

Idē. Viuitur nō cū perfectis hominibus planeque sapientibus.

Idem. Nec uero quicquam ingenuum potest habere officina, minimeque artes probandæ, quæ ministræ sunt uoluptatum.

Idem. Peregrini & incolæ officium est nihil præter suum

negotium agere, nihil de alio inquirere, minimeq; in aliena esse republica curiosum.

Idem. *Vt enim magistratibus leges: ita populo præsunt magistratus. Vereq; dici potest magistratum legem esse loquentem: legem autem mutum magistratum.*

Idem. *Cretum quidem leges (quas siue Iupiter siue Minos sanxit, de Iouis quidem sententia, ut poetæ ferunt) itemq; Lycurgi, laboribus erudiunt iuuentutem: uenando, currendo, esuriendo, sitiendo, algendo, æstuando.*

Idem. *Hic quis potest esse, qui tam auersus à uero, tam præceps, tam mente captus, qui neget hæc omnia quæ uidimus, præcipueq; hanc urbem deorum immortalium nutu atq; potestate administrari?*

Idem. *Omninoq; perficiendum est, quoniam pleriq; sunt inuidi, maximeq; est hoc uitium peruagatum.*

PARTICVLAM *q;* NON INELEGANTER *postponendā esse unius syllabæ uocabulis.* Cap. LXIX.

Quæ con. TAM elegans est, tamq; usitate ab oratoribus illud obseruari solet: ut nihil ferè sæpius obseruatum inuenias. Vt quum monosyllaba uox est, ei raro particula & præponatur: postponatur propè semper coniunctio *q;*. ut, De iustitia tua deq; liberalitate supra fidē sentio. Iamq; oblitus es quàm te diligam, quanq; requiram credere non queas. Plato. Nefas esse ducunt fidem fallere, exq; amicis inimicos euadere.

Idem. Videtur nobis prauus prauo quo adhæret propius, quoque cum eo uersatur frequentius, eo magis fieri inimicus. Liuius Andronicus. Mercurius, cumq; eo filius Latonas: id est, Latonæ, patrius est latinorum priscorum casus.

Ennius

Ennius. Accipe daq; fidem, fœdusq; feri bene firmum.
Næuius. Iamq; eius mentem fecerat fortuna quietem. Quietem enim, ut inquietẽ, autore Prisciano, inclinauit antiquitas.
Lucilius. Qũq; hic tã formosus homo ac te dignus puellus.
Pacuuius. Nam istos qui linguam auium intelligunt, Plusq́ ex alieno iecore sapiunt quàm suo,
Magis audiendum quàm auscultandum puto.
Lucretius. Inq; breui spatio mutantur secla animantum.
Propert. Dij mihi sunt testes non degenerasse propinquis,
Inq; meis libris nil prius esse fide.
Ouidius. Perq; sinus lachrymæ fluminis instar eunt.
A. Gellius. Historia de Sertorio duce deque astu eius.
Idem. Resque eas quibus gerendis ipse interfuit, conscripsit.
Idem. Quum in alienam familiam, inque liberorum locum extranei sumuntur, aut per prætorem fit, aut per populum.
Idem. De uidendi ratione deque cernendi natura diuersas esse opiniones philosophorum animaduertimus.
Q. Claudius Quadrigarius. Inde postquàm recessit, offendit mõtem, loca munita, resq; omnes habere quæ militibus opus sunt, ligna, aquam, pabulum.
M. Cicero. Te ualde amamus, nosq; à te amari tum uolumus, tum etiam confidimus.
Idem. Estque ea iucundissima amicitia, quam similitudo morum coniugauit.
Idem. Nunc tibi omnem rem atque causam meque totum commendo atque trado.
Idem. Balbum quanti faciam, quàmque ei me totum dicauerim, ex ipso scies.
Idem. Valebis igitur, meque, ut à puero fecisti, amabis.
Idem. Ista sunt pergrata perque iucunda.

Idem. Quo perniciosius de republica merentur uitiosi principes: quod non solum uitia concipiunt ipsi, sed ea infundunt in ciuitatem. Neq; solum obsunt, quòd illi ipsi corrumpuntur sed etiam quòd corrũpunt, plusq; exẽplo quã peccato nocẽt.
Idem. Nihil tam detestabile, tamq; pestiferũ quàm uoluptatẽ.
Idem. Estq; animi ingenui, cui multum debeas, eidem plurimum uelle debere.

PRONOMINIBVS PARTICVLAM ꝙ postponi non ineleganter, Caput LXX.

Quæ coniuncta

ILLudq; quis neget usitatißimum, ut particula q; pronominibus speciei prioris interdum & posterioris postponatur sæpius: & autem raro præponatur? ut, Nũtius ad me uenit, Isq; tuas mihi reddidit literas, Teq; ualere dixit, Eiq; ad te literas dedi. Aristoteles. Facile nõ fit, ut liberalem eundemq; diuitem uideas. Idem. Cõtumeliam ferre, suosq; negligere illiberale est.
Plato. Vetus est communisq; omnium sentẽtia: Si quis ea quæ magna sunt recte transigere uelit, in paruis quibusdam iisdemq; facilioribus illa prius quàm in maximis considerare debere.
Idem. Agere suaseq; ipsum cognoscere, solius prudentis est.
Ennius. Nam quũ opulenti loquũtur, pariter atq; ignobiles. Eadem dicta, eademq; oratio æqua non æque ualet.
Propertius. Iuppiter infamat seq; suamq; domum.
Terentius. Absenti tibi te indignas, seq; dignas contumelias nunquam cessauit dicere.
Quintilianus. Demosthenes quid esset in toto opere dicendi summum interrogatus, pronunciationi palmam dedit, eideq; secundum ac tertium locum: donec ab eo quæri desierit: ut eã

uideri posit non præcipuam sed solam iudicasse.

A. Gellius. Solœcismus latino uocabulo ab Asinio Capitone, eiusdemq; ætatis alijs imparilitas appellatur.

L. Piso. L. Tarquinium collegam suum, quia Tarquinium nomen esset, metuere: eūq; orat uti sua uolūtate Roma cōcedat.

Val. Maximus. Conuiuium etiam solēne maiores instituerūt, idq; Charistiam appellauerunt.

M. Varro. Viue, meq; ama mutuiter. Pro mutuo antique dictum est.

Idem. Vosq; in theatro qui uoluntatem auribus huc aucupatum concurristis.

Marcus Cicero. Meq; totum & mea & meos commendatos habebis.

Idem. Cultus autem deorum est optimus, idemq; castissimus, atq; sanctissimus, plenissimusq; pietatis: ut eos semper pura, integra & mente & uoce ueneremur.

Idem. Timotheum clarum hominem Athenis & principem ciuitatis, ferunt quum cœnauisset apud Platonem: eoq; conuiuio admodum delectatus esset, uidissetq; eum postridie, dixisse. Vestræ equidem cœnæ non solum in præsentia, sed etiam postero die iucundæ sunt.

Idem. Idq; memoria teneo.

Idem de Dionysio Syracusano. Quum fossam latam cubiculari lecto circundedisset, eiusq; fossæ transitum pōticulo ligneo coniunxisset, eum ipsum quum fores cubiculi clauserat, detorquebat. Idemq; quum in communibus suggestis consistere non auderet, concionari ex turri alta solebat.

Huiusmodi pronominibus particulam &, raro præponas: ut in illo M. Tullij exemplo. Quemadmodum quum sanguis corruptus est, aut pituita redundat aut bilis: in corpore

morbi ægrotationesque nascuntur: sic prauarum opinionum conturbatio, & ipsarum inter se repugnantia sanitate animũ spoliat, morbisque perturbat. Itemque, Moriẽdum enim cer te est, & id incertum an eo ipso die.

Quum uero syllabæ unius præpositio pronomini præponitur, coniunctio q; pronomini postponitur sæpius, quàm inter id & præpositionem interponatur. Vt, ex eoque, in idque. A. Gellius. Ob eamque causam populi iussu Samnitibus per fœciales dediti recepti non sunt.
M. Cicero. A teque uehementer etiam atque etiam peto.
Idem. Meamque uoluntatem ad summi uiri de meque optimè meriti dignitatem aggregassem.
Idem. Est igitur adolescentis, maiores natu uereri, ex hisque eligere optimos & probatißimos.
Idem. Neque uero nobis cupientibus atque exoptantibus fru ctus otij datus est ad eas arteis quibus à pueris dediti fuimus, celebrandas, inter nosque recolendas.

CONIVNCTIONES QVE ET AC, VEL & iuxta se poni non inuenuste, Caput LXXI.

Que cõ. FLoridum crispumque & amœnum dicendi genus est, quum tria copulatiua coniunctione coniungenda sunt, si cum primo secundum postposita q; particula, atque cum secundo tertium interposita & uel ac coniungat. Si plura, primum numera quod à fine tertium est. ut, Amicitiam honoresq; & rerum scientiam expeto. Gloriæ pecuniæq; & ueneris cupiditas pestis ciuitati perniciosißima est. Elegantes doctæq; ac humanæ mihi tuæ redditæ literæ sunt. Euripides. Nec una lingua nobis est satis: Vtinam quidem fiant mihi uo

calia brachia manusq; comæq; & extremi pedes.

Plato. *Arbitror equidem sapientem nullum putare esse eum qui ultro aberret,malaq; & turpia sponte committat.*

Idem. *Detrimentum doloremq; sibi affert uoluptas,hebetudinem,obliuionem,insipientiamq; & petulantiam pariens.*

Idem. *Illiberale,muliebrisq; ac uilis animi esse uidetur cadauer spoliare,hostemq; putare mortui corpus,quum aduersarius ipse eo quo pugnabat relicto abierit.* Pacuuius. *Annisq; & ætate hoc orpus putret.*

A.Gellius. *Xantippe Socratis philosophi uxor morosa admodum fuisse fertur & iurgiosa, irarumq; & molestiarum muliebrium per diem perq; noctem scatebat.*

Idem. *Crispum sane,inquit, agmen orationis rotundumq; ac modulo ipso numerorum uenustum.*

Idem. *Phædō Eliensis ex cohorte illa socratica fuit,Socratiq; & Platoni perfuit familiaris.*

Val. Maximus. *Lectisterniaq; & ludi nocturni fierent.*

Sallust. *Iugurtha armis uirisq; & pecunijs spoliatus est:*

Mar. Cicero. *Peripatetici multis uerbis iracundiam laudant: cotem fortitudinis esse dicunt:multoq; & in hostem et improbum ciuem uehementiores iratorum impetus esse solent.*

Idem. *Non patiebatur eos quos iudicabat non posse oratores euadere,operam apud se perdere,dimittebatq;: & ad quamcunq; artem putabat esse aptum, ad eam impellere atq; hortari solebat.*

Idem. *Hominis autem mens discendo alitur,& cogitando semper aliquid aut inquirit aut agit,uidendiq; & audiendi delectatione ducitur,*

Genus hoc dicendi ita erit pulcherrimum,ut rarissimum.

POST PARTICVLAS CONTRA, PERinde, æque, aliud, alienum, aliorsum, pro eo, ultra, & aliter, ac, uel atq;, poni elegantius quàm particulam quàm. Caput LXXII.

Ac uel atque potius ac quã

Contra ac uulgaris sermo est, id esse censemus, ut post particulas contra, perinde, æque, pro eo, ultra, aliud, aliorsum, alienum, aliter, aliasq; hoc genus diuersitatem significantes, particula ac uel atq; pro ea quæ est quàm ponatur. Amicum æque ac seipsum diligendum esse multis persuasum est. Negotia tua secus atq; uolebas gesta sunt. Facis aliter ac mihi pollicitus es.

Decimus Laberius. Fortuna immoderata in bono æque atque in malo.

Plautus. Nos homunculi salillum animæ, quam quum extemplo amisimus, æque mendicus atque ille opulentissimus censetur ad Acherontem mortuus.

Idem. Tibi nũc, perinde ac merere, summas hàbeo gratias.

Terentius. Vereor ne illud grauius Phædria tulerit: neue aliorsum atque ego feci, acceperit.

Seruius Sulpitius. Posteaquã mihi renũtiatũ est de obitu Tulliæ filiæ tuæ, sanè quã pro eo ac debui grauiter molesteq; tuli.

Q. Scæuola, Quod cui seruandum datum est, si id usus est, siue quod utendum acceperit, ad aliam rem atque accepit, usus est, furti se obligauit.

Valerius Maximus. Apud Athenienses inertia in latebris suis languore marcescens, in forum perinde ac delictum aliquod protrahitur.

Idem. De his quæ passi erant, questi non sunt, ne quid ultra ac mandatum esset loquerentur.

Salluſtius. Petreius ubi uidet Catilinam contra ac ratus erat, magna ui contendere, cohortem prætoriam in hoſtes inducit.

Idem. *Perinde omnes res laudantur atq; appetuntur.*

Idem. *Ea res longe aliter ac ratus erat euenit.*

M. Cicero. *Me certe habebis, cui charus æque ſis & periucũdus ac fuiſti patri.*

Idem. *Fratrum tuorum, quos æque atq; te ſumma beneuolentia ſum complexus, ſingularis pietas amorq; fraternus, nullum me patitur officij erga te ſtudijq; munus aut tempus prætermittere.*

Idem. *Præclarum illud eſt, ut eos qui nobis chariſſimi eſſe debeant, æque ac noſmetipſos amemus. At uero plus, fieri nullo pacto poteſt.*

Idem. *Lætamur amicorum lætitia æque ac noſtra, & pariter dolemus angoribus.*

Idem. *Iidemq; iuſſerunt ſimulacrum Iouis fieri maius, & in excelſum collocari; cõtra atq; ante fuerat, ad orientẽ cõuerti.*

Idem. *Quum aliter res cecidiſſet ac putaſſes.*

Idem. *Quia magis ea percipimus, atq; ſentimus, quæ nobis ipſis aut proſpera aut aduerſa eueniunt, quàm illa quæ cæteris, quæ quaſi longo interuallo interiecto uidemus, aliter de nobis ac de illis iudicamus.*

Idem. *Atque haud ſcio an plæriq; noſtrorum oratorum contra atq; nos ingenio plus ualuerint, quàm doctrina.*

Idem. *Illud quod ego in cauſa Curiana Scæuolæ dixi, non dixi ſecus ac ſentiebam.*

Idem. *Vrbana enim diſsimulatio eſt, quum alia dicũtur ac ſentias, non illo genere de quo ante dixi, contraria quum dicas, ut Lamiæ Craſsus, ſed quum toto genere orationis ludas, quum aliter ſentias ac loquare.*

Idem. Quũ ex alterius oratione aliud excipias atq; ille uult.
Idem. Mouent illa etiam, quæ coniectura explanantur longe aliter atque sunt.
Idem. Aliquanto secus atque in tradenda arte dici solet, nulla præcepta ponemus.

Contra quàm

Contra quàm dictum est à Plinio. Aues, inquit, omnes in pedes nascuntur contra quàm reliqua animalia.
Aulus item Gellius in primis post perinde non raro adiungit particulã ut, uel quasi. Eius uerba sunt: Hesiodus, inquit, poetarum prudentißimus linguam non uulgandam, sed recondẽdam esse dicit, perinde ut thesaurum: eiusq; in promendo gratiam eße plurimam, si modesta & parca & modulata sit.

Perìde ut

Itemq;. Tu perinde quasi cum matre Euandri loquare, sermone multis annis iam desito uteris, quòd scire atq; intelligere neminem uis quæ dicas.
M. Cælius. A te peto ut meas iniurias perinde doleas, ut me existimas & dolere & ulcisci tuas.
M. Cicero. Habes à patre munus Marce fili mea quidem sententia magnum, sed perinde erit ut acceperis.

CONTRA PRO ECONTRARIO ELEganter poni, ac ècontra à Plinio sæpe usurpari, Caput LXXIII.

Cõtra pe contrario

QVum oratoribus alijs usitatum est, tum M. Ciceroni Auloq; Gellio usitatißimum, ut contra pro èconntrario ponatur. Vt, Amicorum fortuna prospera delector, altera uero cõtra offendor. Nominis claritas uirtute, uitijs contra obscuritas haberi solet. Si bonus est summus rei pub. administrator, ciuitas bona est: at cõtra, si uitijs deditus, eius ea persimilis est.

Plato. Grauiora supplicia imponenda sunt ijs qui consulto per iram interfecerunt: ijs cōtrà, qui repēte & incōsulto, leuiora.

Ouidius. Eximia est uirtus præstare silentia rebus.

At contra, grauis est culpa, tacenda loqui.

Cornelius Celsus. Fatigato cottidianū cubile tutissimum est: insolitum contra lassat.

Apud Quintilianum. Tyrannicidæ imago in gymnasio ponatur: contra, mulieris imago in gymnasio ne ponatur.

Sallustius. Neq; quenquam in multis metuendum esse, quin ad eum ex multis formido recidat. Eam uitam bellum æternum & anceps gerere, quoniam neq; aduersus, neq; a tergo, neq; à lateribus tutus sis, semper in periculo, aut in metu agites. Contra, qui benignitate & clementia imperium temperaue re, ijs læta & candida omnia uisa, etiam hostes æquiores, quàm alijs ciues.

Idem. Plæriq; rerum potentes peruerse consulunt, & eo se munitiores putant, quo illi quibus imperāt, nequiores fuere. At contra id eniti decet, quum ipse bonus atque strenuus sis, uti quàm optimis imperites.

M. Cicero. Eos enim sanos intelligi necesse est, quorum mens motu quasi morbo pturbata nullo sit: qui cōtra affecti sunt, hos insanos appellari necesse est.

Idem. Nam & ratione uti atq; oratione prudenter, & agere quod agas considerate, omniq; in re quid sit ueri uidere & tueri decet. Contraq;, falli, errare, labi, decipi, tam dedecet quam delirare & mente captum esse. Et iusta omnia decora sunt, iniusta omnia contra ut turpia, sic indecora. Similis est ratio fortitudinis: Quod enim uiriliter animoq; magno fit, id dignum uiro & decorum uidetur: quod contra, id ut turpe, sic indecorum.

Idem. In probris, maximè in promptu est, si quid tale dici potest. Vos etenim iuuenes animos geritis muliebres, illaq; uirgo uiri. Et si quid est huiusmodi. Salmaci das spolia sine sanguine & sudore. Contraq; in laudibus, quæ magno animo et elato fortiter excellenterque gesta sunt: ea nescio quo modo, quasi pleno ore laudamus.

Idem de M. Catone. Nemo apud populum fortior, nemo melior senator, idem facile optimus imperator, deniq; nihil in hac ciuitate temporibus illis sciri dicive potuit, quod ille non tũ inuestigarit, scierit, tũ etiã scripserit. Nunc cõtra, plæriq; ad honores adipiscendos & ad rempub. gerendã nudi ueniũt, atque inermes, nulla cognitione rerum, nulla scientia ornati. Idem. Quo in genere uersutissimum & patientissimum Lacedæmonium Lysandrum accepimus. Contraq; Callicratidem, qui præfectus classis proximus post Lysandrum fuit. Idem. Audiui & ex maioribus natu hoc idem fuisse in P. Scipione Nasica. Contraq; patrem eius, illum qui Tyberij Gracchi conatus perditos uindicauit, nullam comitatẽ habuisse sermonis. Idem. In picturis, alius horrida, inculta, abdita & opaca: cõtra alius nitida, læta, collustrata delectatur.

E contrario. Ecõtrario sæpe dicit Quintilianus. Eius uerba sunt. Quædam in his quoq; commendatio tacita, si nos infirmos & impares agentium è contrario ingenijs dixerimus, qualia sunt plæraq; Messalæ proœmia. Id semel apud Ciceronem legisse recordor: eius ea uerba sunt. Sessiones quædam & flexi fractiq; motus, quales proteruorum hominum aut mollium esse solent, contra naturam sunt, ut etiam si animi uitio id eueniat, tamen in corpore immutati hominis natura uideatur. Itaq; è contrario moderati æquabilesq; habitus affectiones usus q; corporis apta esse ad naturam uidentur. Idem ex contrario

alibi dicit. Eadem sunt in aduersarios ex cõtrario cõferenda.

Quemadmodum tamen uoce una dicimus desuper, ita ècõtra dicit sæpe Plinius. Aesculus, inquit, humoris impatiens: ècontra adacta in terram palustribus alnus æterna, onerisq; quantumlibet patiens. *E contra*

Idem. Quum æstate uehementius tonuerit quàm fulserit, uentos ea parte denunciat: ècontra, si minus tonuerit, hymbrem.

Idem. Græca res est nihil uelare: at ècontra Romana, militares thoracas addere.

Sempronius. Non à Romulo Roma: sed ècontra, ab ipsa potius Roma Romulus nomen habuit. Apud alios raro inuenias. Apud Ciceronem nunquam. Nec id ut dicas te horter.

DE PARTICVLA ITA, QVVM AFFIRMATIUA responsio est, quòd modestè magis usurpanda sit. Caput LXXIIII.

ILLud in terra Gallia inoleuisse, inualuisse, irroborasse nouimus, ut quærentibus aliquid responderi soleat his particulis, ita, sic, etiam. Id quod ita ignotum non est, ut rustici ipsi ne alphabetici quidem ijs particulis nonnunquam respondeant. Qui autem aut scribendo aut dicendo humaniores sunt: id propè semper obseruant, ut quum alijs uocabulis, tum maximè uerbo orationis perquam interrogatum est, respondeant. *Affirmatiua respõsio rarius pro ita facienda* Id apud Marsilium Ficinum in Platonis interpretatione obseruatũ propè semper inuenias. Itemq; in sermone eo qui tũ legitur quũ aqua sancta infantes expiãtur rogat senior, Vis baptizari? Credis in Deũ? Abrenũtias Sathanæ? et hoc genus alia. Ei autẽ pro infante lustratores respõdẽt: uolo, credo, abrenũtio. Quærenti igitur, librũ ne meũ uidisti? An uenies cito? An ita mortuus est? Responde, uidi, cito, ita.

Plautus. BLEPH. Ain tu alterum reperisse tui consimilem Sosiam? SO. Aio.

Idem. AMPH. Ain heri nos uenisse huc? ALC. Aio.

Idem. SO. Audin tu illum? BLEPH. Audio.

Idem. AMPH. Ain tu geminos? BRO. Geminos.

Idem. AMPH. In eodem lecto? ALC. In eodem.

Idem. IVP. Quæ hospes intemperiæ, ut tu meum uerberes? AMPH. Tuum? IVP. Meum.

Terentius. Sed est simo intus? Dauus. Est.

Idem. Hoc sic opinor dicturum patrem: Ducas uolo uxorem hodie tu. Ducam, inquies.

Idem. Scis ne hoc certo? Ge. Certo.

Idem. Iubes ne? Cher. Iubeo.

Idem. Phæd. Fac, ut iussi, deducantur isti. Par. Faciam. Phæd. At diligēter. Par. Fiet. Phædr. At maturè. Parm. Fiet

Idem. Siccine est sententia? Me. Sic.

Idem. Me ne uis? De. Te.

Idem. An uenit Pamphilus? Par. Venit.

Idem. Nostin? De. Noui.

Idem. Bacchis consecuta est illico. Chre. Sola? Me. Sola.

Idem. Nū tu dixti esse inter eos inimicitias carnifex? Da. Sūt.

A. Gellius. Qqum ita uti mos erat, Censor dixisset, & tu ex animi tui sententia uxorem habes? Habeo equidē, inquit, uxorem, sed non hercle ex animi tui sententia.

M. Cicero. Inter homines natura meministi coniunctam societatem? Memini, inquit ille.

Particulas tamen, ita & sic, non ita damnamus ut eis utendum prorsus negemus: quibus usus est Terentius, sed cēsemus admonendos esse discipulos, aut si nimium assueti sint, abstrahendos, ne tam sæpe has deterant particulas. Sed Terētij uer

ba subscribimus. Frater ne? Do. Ita. Ita.
Item. De hac istac rogas uirgine? Py. Ita.
Item. Dic tu rursum. Chærea tuam uestem detraxit tibi? Do: Factum. Phæd. Et eam indutus? Do. Factum. Phæd. Et pro te deductus est? Do. Ita.
Item. Parmenonis tam scio esse hanc technam, quàm me uiuere. Do. Sic est.
Item. Hic quoq; bonam magnamq; ad te attulit. Th. Ita est.
Ex his agnoscas, quum respondes ita, sententiam esse, ita est ut dicis. Tecum uero si cogites comparesq; hunc & illum: uulgarem hunc, doctiorem illum inuenies.

VT NE PONI NON INVSITATE pro ne, Caput LXXV.

VT ab imitatione doctiorum ne discedas, hoc quoq; dictum uoluimus. Particula ne significat nonnunquam idem quod ut non. Id quum significat, non ineleganter cum ea particulam ut simul dixeris: inq; medio, si uoles, nihil, sed elegantius aliquanto interposueris. ut, Aduersum te omnia amicitiæ officia studiose præstare uelim: ut ea ne decrescat. Operam da ut ne quam tuis facias iniuriam. Ideo ad te scribo, ut tui me immemorem ne credas. Vt ne
Plato. Nemo commissi iam peccati causa punit. Quod enim factum est, infectum facere non possit: sed punit, ut ne denuo idem ipse aut alius exẽplo impunitatis adductus delinquat.
Næuius. Ergo dedita opera te pater solum foras seduxit, ut ne quis esset testis tertius præter nos, tibi quum tonderem labias lubens.
Plautus. Glaucomã ob oculos obijciemus, eumq; ita faciemus, ut quod uiderit, ne uideat.

Idem. Obsecro ut per pacem liceat te alloqui, ut ne uapulem.
Terentius. Id ut ne fiat, hæc res sola est remedio.
Idem. Peregre rediens semper cogites aut filij peccatum, aut uxoris mortem, aut morbum filiæ, communia esse hæc, fieri posse, ut ne quid animo sit nouum.
Idem. Hæc mihi cura est maxima, ut ne cui mea longinquitas ætatis obstet, mortemue exoptet meam.
Aulus Gellius. Placuitq; ut eam rem super qua tractauissent, ne quis enunciaret.
Idem. Lex Cincia sanxit, ut qui magistratus esset, magistratū ue capturus esset, ne quo ad cœnā, nisi ad certas psonas itaret.
Idem. Senatus consultum facit, uti posthac pueri cum patribus in curiam ne introeant, nisi ille unus Papyrius.
M. Cicero. In ijs uero qui se adiuuari uolent, non ut ne affligātur, sed ut ad altiorem gradum ascendāt, restricti omnino nullo modo eße debemus.
Idem. Neue committas, ut ne, quum omnia suppeditata sint à nobis, tute tibi defuiße uideare.
Idem. Id agendum etiam est, ut ne ea facere uideamur irati.
Idem. Ex quibus illud intelligitur, ut ad officij formam reuertamur, appetitus omnes contrahendos sedandosq;, excitandamq; esse animaduersionem & diligentiam, ut ne quid temere, aut fortuitu, inconsiderate negligenterq; agamus.
Idem. Atq; haud scio an satis sit eum qui lacessierit, iniuriæ suæ pœnitere, ut & ipse ne quid tale posthac committat, & ceteri sint ad iniuriam tardiores.
Idem. Iustitiæ primum munus est, ut ne cui quis noceat, nisi lacessitus iniuria.
Idem. Referri enim decet ad ea, quæ proposui in principio, fundamenta iustitiæ, primum ut ne cui noceatur, deinde ut cō

muni utilitati seruiatur.

Idem. Neq; *enim est interdictum aut à natura rerum, aut à lege aliqua atq; more, ut singulis hominibus ne amplius quàm singulas artes nosse liceat.*

Idem. Ludendi *est etiam quidã modus retinendus, ut ne nimis omnia profundamus, elatiq; uoluptate in aliquam turpitudinem dilabamur.*

QVANDO NE PONATVR ELEGANTIUS QUÀM NON, Caput LXXVI.

HOC *ne putes reijciendum. Quum quid ne eueniat deprecamur, aut ne fiat dicaturue monemus, aut iubemus, aut præcipimus, tum particulam ne quam non ponemus elegantius.* Cui *imperatiui modi uerbum quondam additum est, sed id quod modi subiunctiui sit nunc additur usitatius. ut,* Inter *amicos tuos connumerare me ne cõtemnas.* Mihi *quæso ne noceas.* Mortuis *ne maledicas.* *Ne quàm non elegãtius.*

Plato. In *libera ciuitate artifex arte ipsa, quæ aperta res est, & à mendacio longe remota, rudes ne decipiat.*

Propertius. Tu *modo dum licet, hunc fructum ne desere uitæ*

Plautus. Ne *corrumpe oculos, redibo actutum.*

Idem. Da *mihi hanc ueniam, ignosce: irata ne sies.*

Idem. Quid *memoret de loco excipiam, ne propera.*

Idem. Ne *me appella falso nomine.*

Idem. Ne *interpella.*

Ang. Politianus. Rusculum *hoc nostrũ* Fesulanũ *ne fastidias.*

Plinius. Oliuantibus *lex antiquissima fuit.* Oleam *ne stringito, neue uerberato.* *Oliuare.*

Idem. Frondem *medio die arborator ne cædito.*

Idem. Stercus, *nisi decrescente luna, ne tangito.*

Idem. Vuam calidam ne legito. Hoc est, in eius siccitate, ac nisi hymber interuenerit. Hanc ne legito rorulentam, hoc est, si flos nocturnus fuerit: nec prius quàm sole discutiatur.

Apud Quintilianum. Ex meretrice natus ne concionetur.

Ibi. Qui artem ludricram exercuerit, in quatuordecim primis ordinibus ne sedeat.

M. Cicero. Isto bono utare quum adsit: quũ absit ne requiras.

Idem. Vt Aristarchus Homeri uersum negat quem non probat, sic tu, libet enim mihi iocari, quod disertum non erit, ne putaris meum.

Quintilianus à barbarismo abesse negat eum qui pro ne feceris, dicat non feceris: quia alterum negandi, inquit, est, alterum uetandi.

Apud Aulum tamen Gellium regis Numæ lex illa est. Pellex ædem Iunonis non tangito: si tangit, Iunoni crinibus dimissis agnum fœminam cædito. Nisi uitium scriptoris est.

Hæc particula ne, cum uerbo modi coniunctiui quàm imperatiui coniungitur elegantius: licet poetæ aliter usurpent.

PARTICVLAM DENIQVE, TVM VSI tate dici, quum multa quæ restant, summatim dicenda sunt, Caput LXXVII.

Deniq;

Dicendi genus hoc poetis frequens est, oratoribus consuetudinarium, historicis familiare: nullus deniq; scribentium lepide ordo est, qui id non obseruet: ut quũ multa secum in re quapiam non disconuenientia dicuntur: eorumq; pauca iam dicta sunt, si quæ reliqua sunt, in summa dicere uolumus, particulam deniq;, non inusitate ponemus. ut, Amicitia morbi uim diminuit, angores depellit, aduersam fortunam ferre moderatè facit, sublenat inopiam, omnem deniq;

humanæ

humanæ conditionis imbecillitatem confirmat. Amicos liberalitate locupletas, inopes adiuuas, erigis calamitosos. Nullus deniq; miser est, in quem nihil cõferas beneficij. A diuitibus pauperes ne opprimãtur, liberè tueris, illatam alijs iniuriam propulsas, quod suum cuique est reddis. Nullus deniq; iustitiæ titulus est, qui effectus in te suos non agnoscat.

Virgil. Despectus tibi sum, nec qui sim quæris Alexi,
Nil nostri miserere, mori me deniq; cogis.

Quintilianus. Domitius Marsus urbanitatem ita finit, Catonis ut ait opinionẽ secutus. Vrbanus homo erit, cuius multa bene dicta respõsaq; erunt: et qui in sermonibus, circulis, itẽ in cõcionibus, omni deniq; loco ridicule cõmodeq; dicet.

M. Cicero. Me quidẽ certe tuarum actionũ, sententiarũ, uoluntatũ, rerum deniq; omniũ socium comitemq; habebis.

Idem. Adolescentiũ greges Lacedæmone uidimus ipsi incredibili cõtentione certantes, pugnis, calcibus, unguibus, morsu deniq;, ut exanimarentur priusquàm se uictos faterẽtur.

Idem. Hinc patriæ ꝓditiones, hinc rerumpub. euersiones, hinc clandestina colloquia cum hostibus nasci dicebat. Nullũ deniq; scelus, nullum magnũ facinus esse, ad quod suscipiendum non libido uoluptatis impelleret.

Idẽ. Ego oĩa mea studia, oẽm operã, curã, industriã, cogitationẽ, mentẽ deniq; oẽm in Milonis consulatu fixi et locaui.

Idẽ. Ego sæpe hoc audiui de patre & socero meo, nostros quoq; hoĩes, qui excellere sapiẽtię gloria uellẽt, oĩa quæ quidẽ tũ hæc ciuitas nosset, solitos esse cõplecti. Meminerãt illi Sex. Heliũ, Mar. uerò Maniliũ nos ẽt uidimus trãsuerso ambulantẽ foro, qd' erat insigne, eũ q id faceret, facere ciuibus oĩbus consilij sui copiã. Ad quos olim et ita ambulãtes, et in solio sedentes domi sic adibatur, ut non solũ de iure ciuili ad eos, uerum etiam de filia collocãda, de fundo emẽdo, de agro

MM

colendo, de omni deniq; aut officio aut negotio referretur. Idē. Templa deorū immortaliū, tecta urbis, uitam ciuium ciuium, Italiā deniq; totā ad exitiū & uastitatem uocas.

QVOD SOLVM, TVM VENVSTET ORAtionē magis, quū nomen quàm quū est aduerbiū: deq; nomine dicto pro aduerbio. Cap. LXXVIII.

Solus. NEC Cicero solus, sed alij multi, in quibus nominatior est A. Gellius, id obseruare studuerunt: ut nomen solum, usitatius dicerent, quàm quum eßet aduerbium: dum nihil è sententia mutaretur. ut, Non amicis solis sed alijs quoq; opera mea exprompta est.
Non uirtuti soli, sed etiam literis opera danda est.
Pudicitia sola in uxore satis sit.
A. Gellius. Nō uerba aūt sola, sed uersus ꝑpe totos & locos quoq; Lucretij plurimos sectatum esse Virgiliū uidemus.
Idem. Existimaui non medico soli, sed omnibus quoque hominibus liberis liberaliterq; institutis turpe eße, ne ea quidem cognouisse, ad notitiā corporis nostri pertinentia.
Idem. Cauenda igitur est non improprietas sola uerbi, sed etiam prauitas omnis.
Idem. Pleriq; autē capi uirginē solam debere dici putant.
Idem. Viri autem Romani primo quidem sine tunicis toga sola amicti fuerunt.
Idem. Neque id soli Higino, sed doctis quibusdam etiam uiris complacitum.
Val. Max. Ius ciuile ꝑ multa secula inter sacra cerimoniasq; deorum īmortaliū abditum, solisq; pontificibus notum.
Idem. A Scipione soli sibi īpetrare uitam contentus fuißet.
M. Var. Quid te facere oportet literis ībutū solis Mineruę.
M. Cicero. Nec uerò corpori soli subueniendum est, sed etiā

menti: atque animo multo magis.

Idem. Spes sola hominē in miserijs cōsolari solet. Multū, me hercule, à sermone domestico disceditur: quū ratione hac in nomē aduerbiū mutatur. Num ne illud apud Suetoniū, Multū conquestus eripi sibi uitā immerenti: dictū est elegantius quàm dictū esset, īmerito? Ab hoc dicēdi genere M. Tullius non abfuit. Equos, inquit, propter crebras contentiões prę-liorū ferocitate exultantes domitoribus tradere soleant, ut his facilioribus possint uti. Ab hac praeceptione alienum nō sit, quantus, quanta, quantum, uel qui, quae, quod, adiūgi nō inuenuste cum superlatiuo, si uerbum posse appositum est. ut, Gratias ago quantas possum maximas. Qua possum uene ratione maxima te prosequor. Immerēs. Quantus a.um.

Suetonius de C. Caesare. Bibliothecas graecas & latinas. quas maximas posset publicare, data M. Varroni cura comparandarum ac dirigendarum.

Quintilianus. Narrationes stylo componi, quanta maxima posit adhibita diligentia uolo.

QVID PARTICVLAE ET, ETIAM, quoque, habeāt uenustatis. Cap. LXXIX.

VT labore nostro eos etiā qui iam multū in literis politioribus promouere, adiutemus: illud quoque scribēdū assumpsimus. Oratiōis rotunditas quę à plerisq; iure cōmēdatur, hoc dicēdi genere accedit orationi. Quū dicimus non tantū, uel non solū, uel non modò, nec ulla in eadē oratiōe negatio sequitur: tū id quod maioris momēti est, in oratiōe ea poni solet, ubi positum est sed ēt, aut aliud id genus. Ex eis oratiōibus duabus una tantū fiat: ubi nō ponatur nō solū, idq; minoris momenti quod cū eo positū est: omittatur itē pticula sed aut uerùm. Sed quo res tibi fiat planior, exę- Et, etiā, quoque.

pla subijcimus. Oratiões has duas in unã mutare si uis. *Non externi solũ sed amici ẽt interdũ obiurgandi sunt, id dicas. Amici quoq; obiurgãdi sunt.* Mori etiam in patria grauissimum est. Et reges fato concedunt.

Plutar. Vultur animãtiũ oĩum ĩnocentissimus est: his enim quę serũt, plantãt, aut alũt hoĩes, nunq̃ uescitur: ĩterficit nihil. Cadauera solũ depascitur: ab auibus ẽt mortuis abstinet.

Pla. Prouerbiũ trãsgrediamur, in hũc id modũ mutãtes. Ad bonorũ hoĩum cœnas boni hoĩes ẽt nõ inuitati ꝓficiscũtur.

Idem. Omnes qui mẽtis quoquo modo compotes sunt, in operis cuiuslibet etiã parui initio deum inuocare solent.

Tibullus. Spes etiam ualida solatur compede uinctum.

Idem. Bacchus & afflictis requiem mortalibus affert.

Ouidius. Stultus quoq; munere gaudet.

Ipse quoq; accepto munere mitis erit.

Vege. Cottidianus usus nõ laborat, ẽt si onerosa gestauerit.

Plin. Iunior. Oẽs enim qui gloria famaq; ducũtur, mirum in modũ assensio & laus à minoribus ẽt profecta delectat.

Plinius. Germaniæ prędones singulis arboribus cauatis nauigant, quarũ quędam & triginta homines ferunt.

Corne. Cel. Moderatio aũt in cibo quoq; adhibenda est.

Quint. In magnis quoq; autoribus incidunt aliqua uitiosa.

Idẽ. Emunctio ẽt frequentior non sine causa reprehẽditur.

Idẽ. Athenis affectus mouere, ẽt ꝑ ꝑconẽ ꝓhibebatur orator.

Idẽ. Mendaciũ dicere ẽt sapienti aliquãdo concessum est.

Idem. Ipsos, ut Demosthenes ait, erubescere, etiam quum ab alijs laudamur, decet.

Idẽ. Leonides Alexãdri pędagogus, ut à Babylonio Diogene traditur, quibusdã eum uitijs imbuit, quę robustũ quoq; et maximũ Regẽ ab illa institutiõe puerili sunt prosecuta.

A. Gel. Antiq̃ oratores histori&#x0;cię; aut carminũ scriptores,

ēt unū filiū filiamue liberos nūero multitudinis appellarūt.
M. Cælius. Scio quàm oībus peregrinantibus gratū sit mini mārū quoq; rerum quę domi gerantur, fieri certiores.
C. Trebonius. Qua ex re quantam uoluptatem ceperim sci re potes, etiam me tacente.
Valer. Max. Quā matrem Euripides, aut quem patrē Demo sthenes habuerit, ipsorum quoq; seculo ignotum fuit.
Sallust. Auxilium petas ab omnibus, etiam ab infimis.
Idem. Humanę res ita se habent, in uictoria etiā ignauis glo riari licet, aduersę res etiam detrectant bonos.
Idē. Omne bellū sumi facile, cęterū ægerrimè desinere. Non in eiusdē potestate initiū eius atq; finē esse. Incipere cuiuis etiam ignauo licet: deponi aūt quum uictores uelint.
M. Cicero. Atq; etiam in secundis rebus maximè est utendū consilio amicorum.
Idem. Ius profitentur etiam qui nesciunt.
Idem. Medici toto corpore curando, minimę etiam parti, si condoluit, medentur.
Idē. Themistocles quidē, quum ei Simonides, aut quis alius artem memorię polliceretur, obliuionis inquit, mallem. Nā memini etiā quæ nolo: obliuisci non possum quæ uolo.
Idem. Propter uirtutem & probitatem eos etiam quos nunquam uidimus quodammodo diligimus.
Idē. Agitatio mentis, quę nunquā acquiescit, potest nos in studijs cogitationis, ēt sine opera nostra continere.
Idē. Meminerimus et aduersus infimos iustitiā eē seruandā.
Idem. Multi etiam naturæ uitium medicatione atq; exercitatione sustulerunt.
Idem. Multa enim uictori, eorum arbitrio per quos uicit, etiam inuito facienda sunt.
Idem. Persæpe etiam priuati in hac repub. perniciosos ci-

ues morte multarunt.
Idē. Vt mulieres esse dicūtur nōnullæ inornatę, quasi id ipsum deceat: sic hęc subtilis oratio ēt incōpta delectat.

Particulæ uel, nonnunquam eadem usurpatio est.
M. Cic. Quàm sint morosi q amāt, uel ex hoc intelligi pōt.
Idem. Malus enim custos diuturnitatis metus, contráq; beneuolentia fidelis est, uel ad perpetuitatem.
Idem. Qua ex re satis præcipit, ut quicquid sine detrimento possit commodari: id tribuatur cuiq; , uel ignoto.

DE PARTICVLARVM NE, QVIdē, uenusta usurpatione. Caput. LXXX.

Ne quidē.

NE rudibus quidē ignotū hoc esse uolumus. Quū post non solū, non tantū aut non modò negatio alia subsequitur, ex orationibus itidem duabus unā faciemus, in qua ne quidē ponemus, aut si copulādi coniūctio adiūgenda est, nec quidē, aut neque q̄dē: inq; medio id ponemus uocabulū, quod sed etiā subsequeretur. ut, Ne amicis quidē hoc dicam: id est, non solū non dicam alijs, sed nec etiam amicis. Ne unā quidem literā rescripsisti. Ne parentibus qdem obsequitur. Interrogatus Thales Milesius: lateret ne Deum homo peccāns? Ne cogitans quidem respondit.
Plato. Contra duos ne Hercules quidem suffecisse dicitur.
Sueton. Adulteria exercuisse ne amici quidem negant.
Idē de C. Cęsare. Vini parcißimū ne inimici quidē negant.
Quint. Ne illud quidē quod admoneamus īdignū est: īgenia puerorū nimia interim emendationis seueritate deficere.
Idem. Non assuescat, ne dum infans quidem est, sermoni qui dediscendus sit.
Val. Maximus. O Socratis inmensa sapientia, quæ ne ipso quidem uitæ excessu obliuisci sui potuit.

M. Cicero. Plane quando aut ubi te uisurus sim, nisi ad me scripseris, ne suspicari quidem possum.
Idem. Quid? quod ne mente quidem recte uti possumus nullo cibo & potione completi.
Idem. Oīa sunt misera in bellis ciuilibus, quę maiores nostri ne semel quidem, nostra aetas saepe iam sensit.
Idē. Inuēti multi sunt, q non modò pecuniā, sed et uitā etiā pfundere p patria parati essent, ijdē gloriae iacturā ne minimā qdē facere uellent, ne repub. quidem postulante.
Idem. Quid mirum in senibus, si infirmi sunt aliquādo, quū ne id quidem adolescentes effugere possint?
Idem. Sunt qui dicūt foedus quoddam esse sapientum, ut ne minus amicos quidem, quàm seipsos diligant.
Idem. Pugiles caestibus contusi ne ingemiscunt quidem.
Idem. Ingemiscere nonnūquam uiro concessum est, idq; raro: eiulatus ne mulieri quidem.
Idem. Quòd si aures tam inhumanas tanq; agrestes habent, ne doctissimorum quidem uirorū eos mouebit autoritas.
Idē. Postrēa syllaba breuis an lōga sit, ne ī uersu q̄dē refert. Ne quidem sine ullo medio raro positum est.
Plinius. Populus Rom. ne quidē argento signato ante Pyrrhum regem deuictum usus est.
M. Cicero. Eos ad remp. ne quidem accessuros putant, Non modò praepositū nonnunquam inuenias.
M. Cicero. Nunquam tu non modò otiū, sed ne bellū quidē nisi nefarium concupisti.

INTER NON SOLVM, NON TANTVM non modò, aliquid interponendū. Cap. LXXXI.

Non Cicero solum, sed alij quoque multi celebratiq; nominis oratores ibi elegantiam orationis inesse putauerunt: ubi inter non solum, uel non tantū, uel non modò, — Nō solū. Nō modò Nō tantū

et inter ſedetiã, aut uerũetiã, aut ſed quoq;, aut uerũ quoq; aut tãtũ inter priora aut tantũ ĩter poſteriora ĩterponeretur quod nõ diſcõueniret. Tertiũ elegãs eſt, ſecundũ elegãtius, primũ elegantiſsimũ. Vt, Amicitia nõ mutua ſolum uiſitatione ſed literarũ quoq; miſſiculatione firmatur arctior. Nõ pecunia tantũ, ſed ẽt uita reſpub. iuuanda eſt. Non ſolũ peccatum, ſed peccati quoq; occaſio uitanda eſt.

Suetonius. Homo non profundæ modò ſed intempeſtiuæ quoq; ac ſordidę gulæ.

Quintilianus. Omnis ſui uitioſa iactatio eſt, eloquentiæ tamen in oratore præcipuè, affertq; audientibus non faſtidiũ modo, ſed plerunq; etiam odium.

Idem. Sententijs quidem poëtarum non orationes modò ſunt refertæ, ſed libri etiam philoſophorum.

Idẽ. Quũ in loca aliq̃ poſt tẽpus reuerſi ſumus, nõ ipſa agnoſcimus tantũ, ſed ẽt quę in ijs fecerimus, reminiſcimur.

A. Gel. Parſimonia apud ueteres Romanos, et uictus atq; coenarũ tenuitas nõ domeſtica ſolũ obſeruatiõe, ſed publica quoque aĩaduerſiõe, legũq; cõpluriũ ſanctiõibus cuſtodita eſt.

Idem. Non culpa tantum uacat, ſed dignus quoq; laude admirationeq; eſt.

Idem. Non enim te ſolum, ſed alios quoq; errantes audiui uenam pro arteria dicere.

Idem. Neq; in hominibus id ſolum, ſed in pecudibus quoq; animaduerſum.

Maſsurius Sabinus. Non hominum tantum, neq; rerũ mouentium, quę auferri occultè & ſurripi poſsunt, ſed fundi quoque & ędium fieri furtum.

M. Cicero. Me tibi non amicum modò, uerumetiam amiciſſimum exiſtimes.

Idẽ. Incẽdor porrò cottidie magis nõ deſiderio ſolũ, quo q;

dem conficior, congressus nostros, consuetudinẽ uictus, do ctissimos sermones reqrens tuos, sed admirabili fama uirtu tũ admirabiliũ, quę specie dispares prudẽtia cõiungũtur.

Idẽ. Nec uerò segetibus solum & pratis & uineis & arbu stis res rusticę lętę sunt, sed pomarijs etiam & hortis.

Idẽ. Orator metuo ne languescat senectute. Est enim munus eius nõ ingenij solum, sed laterũ etiam & uirium.

Idẽ. Admiror nec rerũ solum, sed uerborũ etiã elegantiam.

Idem. Vt igitur domitores equorum non uerbera solum adhi bent ad domandum: sed cibum ẽt subtrahunt: ut fame debili tetur equuleorum nimis effrenata uis.

Idẽ. Idq; ipsa natura non inuitaret solũ, sed etiam cogeret.

Idem. Non enim philosophi solum, uerumetiam maiores no stri superstitionem à religione separauerunt.

Idẽ. Nec uerò dubitet agricola, quàmuis senex, quęrẽti cui serat, respõdere dijs ĩmortalibus, qui me nõ accipere tantũ modo à maioribus uoluerunt, sed etiã posteris prodesse.

Idẽ. Est enim nõ modò liberale, paulũ nõnunquã de suo iure decedere, sed interdũ etiam fructuosum.

Idem. Habere enim quæstui rempub. nõ modò turpe est, sed sceleratum etiam & nefarium.

Idẽ. Hinc apud Atheniẽses magnæ discordię ortę: in nostra repub. nõ solũ seditiões, sed pestifera etiã bella ciuilia.

Idem. Omnia memoria tenebat, non domestica solum, sed ẽt externa bella.

Idem. Neq; enim unquam expletur, nec satiatur cupiditatis sitis, neq; ea solum que habent libidine augendi cruciantur, sed etiam amittendi metu.

Idem. Inuidia non in eo qui inuidet solum dicitur: sed etiam in eo cui inuidetur.

Idẽ. Occurrebat enim posse reperiri nõ inuidos solũ, quibus referta sunt oĩa, sed fautores etiam mearum laudum.

Idem. Neque ſolum uiui atq; pręſentes ſtudioſos diſcēdi erudiunt atq; docent: ſed hoc idem etiam poſt mortem monumētis literarum aſsequuntur.

Idē. Hoc non ex hominū more ſolū, ſed etiam ex beſtijs ītelligi pōt: quæ ut quicquid obiectum eſt, quod modò à natura non ſit alienum: eo contentę non quęrunt amplius.

Vbi inter neutrū quicquā interponatur, Ciceronis illud eſt. Si oīa fugiendę turpitudinis adipiſcēdęq; honeſtatis cauſa faciamus: non modò ſtimulos doloris, ſed etiā fulmina fortunæ contemnamus licebit. Itemq;. A me inita ratio eſt, quā quidem omnes non ſolum probant, ſed etiam laudant.

Sed ſine etiam.

Eſt etiam quando poſt particulam ſed, nec particula etiam, nec quoque poſtponatur.

Quintilianus. Neque enim ſcientia modò cōſtat orator: quæ augetur annis, ſed uoce, latere, firmitate.

Idem. Vt Eleum Hippiam tranſeam, qui non liberaliū modò diſciplinarum per ſe ſcientiam tulit: ſed ueſtem et anulū crepidasq;, quę omnia manu fecerat, in uſu habuit: atque ita ſe præparauit, ne cuius alterius egeret, neue ullius rei.

Idem. Oratorem inſtituimus illum perfectū, qui eſſe niſi uir bonus non poteſt: ideoq; non dicendi modò eximiam in eo facultatem, ſed omnes animi uirtutes exigimus.

M. Cicero. Quę gerantur accipies ex Pollione, qui omnibus negotijs non interfuit ſolum, ſed pręfuit.

Idem. Non enim ſolū acuēda nobis neque procudēda lingua eſt, ſed onerandum complendūq; pectus maximarum rerū & plurimarū ſuauitate, copia, uarietate.

DE PARTICVLA SI, NON PONENDA IN ORATIONIS PRINCIPIO. Cap. LXXXII.

Si.

ORatores comicosq; ſumma ſtudij diligentia ſi excuſſeris: id puto inueneris, particulam ſi multam habere

elegantiā: si in oratione secunda (in una enim oratione sententia non perficitur, ubi particula hæc usurpatur) aut si non in principio primę, sed proxime uerbū posueris. ut, Amantē te si negligis: spera fore ut quem ames ab eo cōtemnare. Quid tibi animi est si nouissem, res aliter multo gesta fuisset. Ad me scribito, nisi uenies. Nā particulā nisi, q̄ ex hac partim copulata est, eandē putamus habere elegantiam.

Plutar. Omne beneficiū si exprobretur, molestum est.

Plato. Imitationes à teneris annis si incipiunt, in mores naturamq; abeunt.

Propertius. Viuam si uiuet, si cadet illa, cadam.

Plautus. Pol magis sapuißet, si dormisset domi.

Idē. Bene cōsultū, incōsultum si sit inimicis, usu esse pōt.

Idē. Non pōt quęstus iā consistere, si eū sumptus superat.

Idem. Malo si quid benefacias, id beneficium interit: bono si quid malefacias, ætatem expetit.

Pomponius. Auscultare disce, si nescis loqui.

Quintil. Nec mihi uidētur areopagitæ quū dānauerūt puerū *coturnicū oculos eruētē, aliud iudicasse, q̄ id signū esse pniciosissimę mētis, multisq; malo futurę, si adoleuisset. * cornicum alias dicit.

M. Cato. In adulterio uxorē tuam si depręhēdisses, sine iudicio īpune necares. Illa te, si adulterares, digito nō auderet cōtingere: neq; ius est. Adulterares inusitatè dicitur.

M. Cic. Nulla ē excusatio peccati, si amici causa peccaueris.

Idē. Nunquā ego sero te uenißе putabo, si saluus adueneris.

Idem. Ego si quid in uitam eius aut mores contumeliæ dixero, quo minus mihi inimicus sit, non recusabo.

Idem. Id si feceris, erit mihi uehementissime gratum.

Idem. Id ille si fecerit, spes est pacis.

Idem. Nec promissa igitur seruāda sunt, his quibus promiseris, inutilia si sint, nec si plus tibi noceant, quàm illi psint cui promiseris.

DE PARTICVLA VT, QVOD prope uerbum ponatur. Cap. LXXXIII.

Vt IDēt ut dicamus quod comici obseruant sępius, sed oratoribus neglectū non est, stylū nostrū expostulat. Particula ut in oratiōis medio, ac ꝓximè uerbū ponitur sępius. ut, Amicitia nostra ut crescat amplior multas ultro citroq; missiculemus literas. Negotiū hoc ut cōficias laborandū ē. Multa uitę huius miseria est, cœlestē diuinamq; ut exoptemus.

Plautus. Omnes bonos bonasq; accurare addecet, suspitionem & culpam ut ab se segregent.

Idē. Verū certo est confidenter hominem contrà colloqui: Igitur q possim uideri huic fortis, à me ut abstineat manū.

Terentius. Ea gratia simulaui, uos ut pertentarem.

Idem. Diligenter nunties patri, aduocatus manè mihi esse ut meminerit.

Idem. Omnibus nobis ut res dant sese, ita magni atq; humiles sumus.

Idē. Quàm iniq; cōparatū est, hi q minus hñt, ut semp aliqd addāt diuitioribus. Diuitioribus usitatè parū dictum est.

Idem. Ademptum tibi iam faxo omnem metum, in aurem utramuis otiose ut dormias.

Idē. Itan cōparatam esse hoīum naturā oīum, aliena ut melius uideant atq; iudicent quàm sua? An eo fit quia in re nostra aut gaudio sumus prępediti nimio, aut egritudine?

Idē. Ita sū irritatus, animū ut nequeā ad cogitādū īstituere.

M. Cicero. Est etiam consolatio peruulgata quidem illa maxime, quam semper in ore atq; in animo habere debemus, homines nos ut esse meminerimus ea lege natos, ut omnibus telis fortunæ proposita sit uita nostra.

Idem. Quod fuit in Graccho: quē tu Catule melius meministi, qđ me puero tantopere ferretur. Quo me miser cōferā? quo uertā? in Capitolium ne? At fratris sanguine redūdat.

An domum? matrem ne ut miseram lamentantem uideam & abiectam? Quę sic ab illo acta esse cōstabat oculis, uoce, gestu: inimici lachrymas ut tenere non possent.

Idem. Ita confusa est oratio, ita perturbata, nihil ut sit primum, nihil ut secundum.

Idem. Proponebat tabulam domi, potestas ut esset populo cognoscendi.

QVOD PARTICVLAE NE, DVM, quur, & pronomen quod, in orationis medio collocentur. Caput. LXXXIIII.

Quod itē comici in hoc particularū genere obseruāt, ne ignores, quia in oratione quoq; non improbamus, ascriptū uoluimus. id est. Apud comicos particulę ne, dum, quur, & pronomen qui, quę, quod, non inelegāter ponūtur in medio orationis ante uerbum. ut, Amicitiā hanc nostram dum ego uiuam asseruabo. Fortunæ uim ne sentiamus, operam diligētem literis impendamus. Virtuti uoluptatem qui præponit, appellatione hominis indignus est. Ne, dum, quur, q, quę, qd', in medio.

Catullus. Mulier cupido quod dicit amanti,

In uento & rapida scribere oportet aqua.

Plautus. Annos natus sexaginta qui erit, si quem scibimus, seu maritum, seu hercle adeò cælibē scortarier, cum eo nos hic lege agemus. Qui.

Idem. Vix apud me sum, uigilans qui propè dormio, uigilans somnio, uigilans & sanus intereo.

Cęcil. Audire ignoti quod imperant soleo, nō auscultare. Quod.

Terentius. Quia egens relicta est misera, ignoratur parēs, negligitur ipsa: uide auaritia quid facit.

Ioan. Picus Mirandula. Id quur ita euenerit, accipe. Quur.

Macrobius. Animę dū corpore utitur, hęc est perfecta sapiētia, ut unde orta sit, de quo fonte uenerit, recognoscat. Dum.

M. Cicero. Senectuti uerò celebrādę & ornandæ quod ho Quod.

nestius pōt eſſe perfugium; quàm iuris interpretatio?

Quod Idē. In medio relictū quod erat, populo Rom. adiudicauit.

QVOD PARTICVLA QVVM, IN medio orationis quàm in principio ponatur elegantius. Caput. LXXXV.

Quum. ILLO dicendi genere quū uteris, ab oratorum comicorumq; more non diſceſſeris. Id autē eſt. Particulā quū, in medio oratiōis quū poſueris, non inelegāter dixeris. Id dū fiat ita moleſte, ut obſeruari ſemper ne contendas. ut, Amici uitia, ſi qua leuia ſunt, quū noueris, eum temere ne deſeras. Literas tuas quū recepi, īmortalitate donari mihi uiſus sū. Laborē cauſa tua quū ſuſcipio, uoluptas nō labor mihi eſt. Ariſtoteles. Archilochus amicos quū incuſaret, ad animum loquens: Nū tu, inquit, lanceis ab amicis transfixus es? Plato. Peregrinus amicis cognatisq; quū careat: maiorem & apud deos & apud homines meretur miſericordiam. Idem. Non parum multi laudari ſe & extolli quū ſentiunt, faſtu intumeſcunt.
Appius Cęcus. Amicū quum uides, obliuiſcere miſerias.
Lucili. E ſomno pueros quū manè expergitus clamas.
Afranius. Quis tu es uentoſo in loco ſoleatus, intempeſta noctu ſub dio, aperto capite, ſilicem quū findat gelus.
Decimus Laberius. Sūmū ad gradū quū claritatis ueneris.
Conſiſtes ęgre, ne citius quàm deſcendas decidas.
Cecidi ego: cadet qui ſequitur. Laus eſt publica.
Tibullus. Vidi iam iuuenem premeret quum ſerior ętas.
Mœrentem ſtultos pręteriiſſe dies.
Plautus. Plęraq; homines quum nihil refert, pudent, ubi pudendū eſt, ibi pudor eos deſerit.
Terē. Facile oēs cū ualemus, recta cōſilia ęgrotis damus.
Idem. Animus ubi ſemel ſe cupiditate deuinxit mala: neceſ-

se est consilia consequi similia. Vbi enim pro quum posi- tum idem habet elegantiç. *Vbi, pro quum.*

Idem. Proh Iupiter, nunc est tempus ꝑfectò interfici quũ perpeti me possum: ne hoc gaudium contaminet uitam ęgri tudine aliqua.

Quintil. Diuitię & potentia & gratia quũ plurimũ uiriũ dẽt in utrã ꝗ partẽ, certissimũ faciunt ꝓmorũ experimentũ. Aut enim meliores propter hęc, aut peiores sumus.

Idem. Crates quum indoctum puerum uidisset, pędagogum eius percussit.

Valer. Max. Sophocles ętate iam senior, quũ ab eo quidam quęreret, an etiam num rebus uenereis uteretur? Dij melio- ra, inquit, libenter enim istinc, tanquã ex aliqua furiosa ꝓ- fugi dominatione.

Sempro. Asellio. Gracchus domo quũ proficisceretur, nunq̃ minus terna aut quaterna millia hominũ sequebantur.

M. Varro. Admota aspis quum pupugerit, si non occidat, sciat ex Psyllorum stirpe esse.

Idem. Aui & ataui nostri quum allium ac cepe eorum uer- ba olerent, tamen optimè animati erant.

Mar. Cicero. In dissensione ciuili quum boni plusquàm mul ti ualeant, expendendos ab ijs non numerãdos puto.

Idem. potentes consilij quum utrunque ratione perpendere liceret, scelus pietati prætulerunt.

Idem. Curio ad focum sedenti magnum auri pondus Samni tes quum attulissent, repudiati ab eo sunt.

Præpositã hanc particulam sæpe inuenias. M. tamẽ Ca- tonis unum id exemplum tibi satis sit. Quum primores ci- bis & potione initiarent pueros, sacrificabantur ab idi- bus Educæ & Potinæ. Sacrificabantur pro sacrifica- bant, priscè dictum est. *Quũ in fronte.*

DE PARTICVLIS TVM ET QVVM, q̄uo oratiōis pondus augeant. Ca. LXXXVI.

Tum & quum. TVM ex scriptorū lectione, tum ex aliorū pręceptiōe puto nō ignoras particulā tū geminari, quū duo, quę paria sint, dicūtur. Nō itē ignoras si imparia sint, leuius cū particula quū pręposita ꝓponendū: grauius uerò cū particula tū postponēdū. Illud tn̄ ascriptū uoluimus: si tria sunt paria, cū secundo tertiū copulatiua coniūctione coniungendū. Itemq; in imparibus, cum particula tū adiungi posse pręcipuè, uel maximè, uel superlatiuū, etiā si prius positiuum nō fuerit. Vt tum literis tum muneribus ac officijs accrescit maior amicitia. Quū propter beneficia in me tua, tū maximè ꝓpter uirtutē tuam mihi dilectus es. Quū tua cōsuetudo mihi iucunda, tū ingenij amœnitas iucundißima est. Macrobius. Iustitiā cole et pietatē, quę cū magna in parentibus & ꝓpinquis, tū in patria maxima est. Ne aūt necessum eße putes in rebus īparibus quū et tum poni, illud Plinianū te docebit. Vomitiōes hoī ad hęc in remediū excogitatę frigidiora corpora faciūt, inimicę oculis, maximè aūt dētibus.

PARTICVLA QVVM POSITA CVM GENERE, et tum cū minus generali sed maioris ponderis, quid habeat elegantiæ, Cap. LXXXVII.

Quū & tum. QVum oībus alijs oratoribus, tū maximè Ciceroni illud esse familiare nouimus: ut quū rem quāpiam, ut sic dicam, generalē dicturi sunt, ab eaq; aliqd excipere uolūt, qd' generale illud exuperet: tūc ipsi cū generali ponūt particulā quum, adiungūt omne, reliquū, aliud, multum, sæpe, ubiq;, aut quoduis aliud hoc genus. Cum eo aūt excepto particulā tum addunt, eiq; nonnūquam adiungūt uel maximè, uel pręcipuè, uel superlatiuū si cum generali positiuum fuit.

fuit. Id quod exēplis tibi manifestius sit. Si uis dicere, Amicitia conseruatur omni uirtute, sed prçcipuè iustitia: ex oratorū imitatione dicas elegantius. Quū alia omni uirtute, tum maximè iustitia retineri solet amicitia. Quū alias sæpe, tū superioribus meis literis huius rei te admonui. Quum ubiq; in Gallia tū maximè Parisiis hoc anno aer pestilens est.

Aristoteles. Peregrinos magis quàm ciues quum ad cottidianos alios usus, tum ad conuiuia accipere tyrannorū est.

Plato. Caueat uicinus uicino ne noceat, quum in alijs multis, tum in agris colendis.

Idem. Inquit Homerus, quū deos alios, tum maximè hospitalem deū inter homines, qui pudoris iusti participes sunt, uersari: hominum contumelias atq; iniurias inspicere.

Quintil. Quū in oī studiorū genere, tū in hoc pcipuè bona ualetudo, quęq; eā maximè pstat frugalitas, necessaria est.

Valer. Maximus. Quod quū ubiq;, tum præcipuè Athenis intolerabile uideri debet.

Mar. Cicero. Quum te semper dilexi amauiq;, tum mei iam amantißimum cognoui.

Idem. Plurimū ualuisse apud me tuam semper autoritatem quū in oī re, tū in hoc maximè negotio potes existimare.

Idē. Luxuria quū oī ętati turpis, tū senectuti fœdissima est.

Idē. Quū omnibus in rebus temeritas in aßentiēdo errorq; turpis est, tū in eo loco maximè, in quo iudicandū est, quantum auspicijs, rebusq; diuinis, religioniq; tribuamus.

Idem. Quum reliquis in rebus, tum in sermone communi uicissitudine utendum est.

Idem. Quum omnis solertia admiranda est, tum ea quæ efficit ut inanima quæ sunt, uiuere & spirare uideantur.

Idem. Quum omnis perturbatio miseria est, tum carnificina est ægritudo.

Idē. Quid sit in quaq; re maximè ꝓbabile semꝑ reqremus: qđ quū sępe alias, tū nuper in Tusculano studiosè egimus.

Idem. Apud Gręcos autē tum eloquentißimi hoīes remoti à causis forēsibus quū ad cęteras res illustres, tū ad scribendā historiam maximè se applicauerunt.

Idem. Quum singuli casus humanarum miseriarum grauiter accipiuntur si dicuntur dolenter, tum afflicta & prostrata uirtus maximè luctuosa est.

Idem. Quod quū in plerisq;, tum in hoc genere nimiū quod est, offendit uehementius, quàm id quòd uidetur parum.

In harum particularum usurpatione uerba diuersorum nonnunquam eße modorum uidentur: quod omnino rarissimum est: nisi quū pro quàmuis accipi mauis.

Modi diuersi. M. Cicero. Quū mihi multa grata sint, quæ tu adductus mea cōmendatione fecisti: tū in primis, quòd M. Marciliū amici atq; interpretis mei filiū liberalißimè tractauisti.

Idē. Tratoriū nostrū quū semꝑ ꝓbaßem, tū maximè in tuis rebus summā eius fidem, diligentiā, prudentiāq; cognoui.

Hoc dicendi genus aliquando negligi inuenias.

Claudius Albinus. Viuentes laudare irrisio est, maximè imperatores.

Mar. Cicero. Maxime mihi fuit optatū Romę eße tecū multas ob causas: sed pręcipuè ut in petendo & in gerēdo consulatu meum debitū tibi studium perspicere poßes.

QVVM PRO QVANDO, ET TVM simul poni nō inusitatè. Cap. LXXXVIII.

Quum et tum. ORatorū memorias quū excuties, tū ab eis id frequenter obseruari inuenies: ut ubi posita est particula quū pro quādo, ibi tū simul positū sit. Id qđ ratione triplici factū putes. Aut enim quū oratiōe prima ponitur, et tū secunda: aut cōtrà, tū prima et quū secunda: aut tū in fine primę,

et quū in principio secundæ. ut, Quū amico inimica fortuna est, tū ego doleo. Aut, tū ego doleo, quū amico inimica fortuna est. Aut, ego doleo tū, quū amico inimica fortuna est. Literas tuas quū recepi, tū multa pfusus sum lętitia. Tū diues quispiā est, quū cupiditatibus habendi modum imponit.

Rogatus Pythagoras quando coeundum esset: Tum, inquit, quum te ipso fieri uis infirmior.

Euripides. Quū est sicca tellus, ipsa certe tū hymbrē amat.

Solon. Tum regas, quum regi didiceris.

Plato. Tum sanè mentis oculus acutè incipit cernere, quum primùm corporis oculus deflorescit.

Idem. Quum in ciuitate diuitiæ diuitesq; honorantur, tum uirtus probiq; uiri despiciūtur.

Tibullus. Tūc melius tenuere fidem, quum paupere cultu
Stabat in exigua ligneus æde deus.

Plin. iunior. Tum maxime fauor et ambitio dominatur, quū sub aliqua specie seueritatis delitescere potest.

Quint. Tū āt dicit optimè orator, quū uidetur uera dicere.

M. Cato. Summa professio stultitię est non ire obuiam sceleribus cogitatis, sed manere oppeririq;, ut quū admissa & perpetrata fuerint, tum deniq; ubi facta sunt, infecta fieri non possunt, puniantur.

M. Cicero filius. Quū maximam cepissem lætitiam ex humanissimi & charissimi patris tui epistola, tū uerò iucundissimæ tuæ literę cumulum mihi gaudij attulerunt.

M. Cicero. Quū ratiōe animus mouetur placidè atq; cōstanter, tū illud gaudiū dicitur. Quū aūt & inaniter & effuse animus exultat, tū illa lętitia gestiēs uel nimia dici pōt.

Idem. Da operam ut ualeas, & si ualebis, quum recte nauigari poterit, tum nauiges.

Idē. Ludo aūt et ioco illis qdē uti licet, sed sicut sōno et qe-

tibus cęteris, tũ quũ grauibus serijsq; rebus satisfecerimus.

Idem. Quod maxime tum solet euenire, quũ studioso de absentibus detrahendi causa, aut per ridiculum, aut seuerè, maledicè, contumelioseq; dicitur.

Idem. Admirari soleo non equidem istos, qui nullã huic rei operã dederũt, sed hominem in primis disertum atq; eruditum Philippũ, qui ita solet ad dicendũ surgere, ut quod primum uerbũ habiturus sit, nesciat: & ait idem, quũ brachiũ cõcalefecerit, tũ se solere pugnare.

GENERIS ALICVIVS DIVISI quũ partes enumerãtur, quòd scilicet aut uidelicet nõ interponãtur. Caput. LXXXIX.

Scilicet
Videlicet

DVO illa, uulgarij sermonis fuga, oratorijq; meditatio, aditũ non parũ facilè tibi ad ornatè dicendũ pbere possunt. Vtrũq; ut possis aßequi, quantã possumus operã damus. Sed quo quid uulgare magis est, eò declinandũ est diligẽtius. Vulgarißimũ profectò illud est, nostrisq; dialecticis gratißimũ: ut quũ rei cuiusquã diuisæ partes enumerãt, canora magis uideatur his oratio: si adiũgant scilicet aut uidelicet. Quo uero his canora magis sit, harũ particularũ alterã post partiũ primã collocãt. Rẽ me Hercule dignã risu Catoniano. Sed rusticitate hac relicta, ut ad oratoriũ sermonẽ accedamus: harum particularũ neutra in partibus enumerãdis usurpanda est. Si partes duabus plures sunt, rara intercedit cõiũctio: ut, Diutina fit amicitia rebus multis, officijs ijsdẽ, studijs, uolũtatibus. Cumulatior acqri solet sciẽtia his rebus, auditiõe studio, exercitatione. In literis tuis illa duo, hũanitas atq; elegãtia, mirũ est quàm me delectarint.

Plato. Nullum suppliciũ lege factum ad malum tendit: sed duorum alterum ferè semper efficit, aut melior, aut certe minus prauus qui pœnas dedit, fieri solet.

Terē. Quid reliqui est quin habeat quę q̄dē esse in hoīe dicū tur bona, parentes, patriā incolumē, amicos, genus, cognatos, diuitias? Atq; hęc pinde sint ut illius animus est q ea possidet. Qui uti scit, ei bona sunt: illi, q nō recte utitur, mala.

Idem. In amore hęc omnia insunt uitia: iniuriæ, suspitiones, inimicitiæ, induciæ, bellum, pax rursum.

Plinius. Terrarum orbis uniuersus in tres diuiditur partes, Europam, Asiam, Africam.

A. Gellius. Satis notum est limites regionesq; esse cœli quatuor: exortum, occasum, meridiem, septentrionem.

Pub. Africanus. Omnia mala, probra, flagitia, quæ homines faciunt, in rebus duabus sunt, malitia atq; nequitia.

M. Varro. Num ne uides apud Mnestheum scribi tria genera esse uini: nigrum, album, medium?

Idem. Villaticę pastionis genera sunt tria: ornithones, leporaria, piscina.

Valer. Maximus. Diuersi ijsdem uisceribus affectus ac medullis inclusi summa cupiditas & maxima uerecundia ad ultimam tabem corpus redigunt.

M. Cicero. Eas tres uirtutes, fortitudinē, iustitiam, prudentiam, frugalitas est complexa.

Idē. Statuo esse optime constitutā Rempub. quę ex tribus generibus illis, regali & optimati, et populari confusa modicè, nec puniēda irritet animū īmanē ac ferum.

Idem. Hi nō uiderūt ut ad cursum equū, ad arandū bouē, ad indagādū canē: sic hominē ad duas res, ut ait Aristoteles, ad intelligēdū & ad agendū esse natum, quasi mortalem deū.

Idem. Summa igitur & perfecta gloria constat ex tribus his, si diligit multitudo, si fidem habet, si cum admiratiōe quadam honore non dignos putat.

Idem. Africanus duas urbes huic imperio infestißimas, Car

thaginem Numantiamq; deleuit.

Inter ptes enumerãdas M.Tul.posuit semel, haud scio an pluries, sed semel posuisse nõ ignoro, id est. Eius uerba sunt.

Id est. Quum duobus modis, id est, aut ui aut fraude fiat iniuria, fraus quidẽ uulpeculæ, uis leonis uidetur. Vtrunq; alienissimum ab homine est: sed fraus odio digna maiore.

Caue aũt putes exẽpla illa duo, Gellianũ atq; Ciceronianum, pugnare cum hac nostra pręceptione.

Gellianum est. A quatuor cœli partibus, quas quasi primas nominauimus, oriente scilicet atq; occidente latioribus, atq; simplicibus non tripertitis.

Scilicet. Ciceronianũ. Democritus luminibus amissis, alba scilicet et atra discernere nõ poterat. At uerò bona mala, ęqua iniqua honesta turpia, utilia, ĩutilia, magna parua, poterat, et sine uarietate colorũ licebat uiuere beate: sine notiõe rerũ nõ licebat. Hic.n. generale nullũ ꝑponitur, partes cuius enumerẽtur: illic uerò quatuor ptibus ablatiuus ẽ casus: oriẽte uerò et occidẽte septimus. sic.n. ablatiuus sine ꝑpositiõe rectus à nõnullis appellatur: atq; ut clarius dicã, absolutè ponitur.

QVOD PARTES DIVISI ALICVIVS generis in fine clausulę non ineleganter collocentur. Cap. XC.

Partes diuidẽtes in fine posite. ORandi facultatẽ rebus tribus consumari Quintilianus scriptũ reliquit, natura, arte, exercitatiõe. Iisdẽ hãc ornatẽ dicẽdi copiã, q̃ ex oratoris officio est, cõsummari affirmamus. Sed naturã, si pugnabit, ea dicẽdi assiduitas partim euincet. Primũ si habes, deo ĩmortali gratia habenda est: alterũ ut asequare, nostra hęc Progymnasmata ĩpedimento tibi fortaße nõ erunt. Tertiũ aũt à te tibi petendũ est. Sed ad rẽ accedimus. Huiusmodi generis diuisi partes in fine clausulę non rarò ponuntur. ut, Multi sunt quibuscum

diutina non est amicitia, improbi, auari, ambitiosi, queruli, seueri. Ex morbo mala illa proueniũt, corporis macies, uirium imbecillitas, attenuatio uitæ, memoriæ tenuitas. Duo sunt literarũ studio non parũ inimica, labor & somnus.
Plutarchus. Alexãder duobus cõmoneri se dicebat, quo fidẽ minus haberet ijs, q̃ se deũ esse p̄dicarent, somno & uenere.
Plato. Duo sunt, quæ à pueritia in uita reliqua habiturus sit is, qui pręclarè uicturus sit: in rebus turpibus uerecundia, in honestis studium.
Ouidi. Tres sumus imbelles numero, sine uiribus uxor,
Laertesq; senex, Telemachusq; puer.
Terentius. Omnes quũ secundæ res sunt maxime, tum maxime meditari secum oportet, quo pacto aduersam erũnam ferant, pericula, exilia, damna.
Idem. In me quiduis harũ rerum conuenit, quæ sunt dicta in stultum, caudex, stipes, asinus, plumbeus. In illum nihil potest. nam exuperat eius stultitia hęc omnia.
Diuus Hieronymus. Xenocrates philosophus de Triptolemi legibus apud Athenienses tria tantũ pręcepta in templo Eleusine residere scribit: honorandos parentes, uenerandos deos, carnibus non uescendum.
Plinius. Mirum, tria naturæ præcipua elementa sine sapore, sine odore, sine succo: aqua, aer, ignis.
A. Gellius. Ad Mausoli laudes decertandas uenisse dicuntur uiri nobiles ingenio atq; lingua pręstabili, Theopompus, Theodectes, Naucrites.
Idem. Phauorinus solitus dicere est duo eẽ uitia multo oĩum grauissima ac teterrima, ĩtolerantiã & incontinentiam.
Sallustius. In duas partes ego ciuitatem diuisam arbitror, sicut à maioribus accepi, in patres & plebem.
Mar. Cicero. Viri propria est fortitudo: cuius munera duo

maxima sunt mortis dolorisq; contemptio.
Idem. Annos septuaginta natus, tot enim uixit, Ennius ita ferebat duo quę maxima putantur, onera, paupertatem & senectutem: ut eis pene delectari uideretur.
Idem. Duæ res quæ languorem afferunt cęteris, Scipionē acuebant otium & solitudo.
Idem. Duæ res sunt quæ possunt homines ad turpe compendium commouere, inopia atq; auaritia.
Idē. Qui parti ciuiū consulūt, partē negligūt, rē pniciosissimā in ciuitatem inducūt seditionem atq; discordiam.
Idem. Vacare culpa magnū est solatiū, pręsertim quū habeā duas res quibus me sustentē, optimarū artium scientiam, & maximarū rerum gloriam. Quarum altera mihi uiuō nunq̄ eripietur, altera ne mortuo quidem.

DE PARTICVLA SED INTER VOCABULA DUO POSITA QÑ PULCHRE OMITTATUR. Cap. XCI.

Sed pticula omißa. LAbore nō otij cupidis elegantiarū aßeclis, quia pdesse cupimus, aliquid fortasse possumus, blandū hunc nobis laborē suscipimus, qui eos doceamus illud dicēdi genus elegātius. Vbi sermone cottidiano particula sed inter uocabula duo īterponitur: quorū ante primū particula nō prępositā est: omissa particula sed, uocabulorū ordo ita mutatur: ut qđ prius erat sit posterius, ut, Copia nō inopia crescit auaritia. Vulgo enim diceretur, nō inopia sed copia crescit auaritia. Animū non corpus curari addecet. Vigilādo nō dormiēdo feliciter oīa cedūt. Diuus Hadrianus Vxorē dignitatis nō uoluptatis nomen eße dicebat. Dicebat idē, sanū principē mori debere non debilē. Ex Timone philosopho Aratus quęsiuit quo pacto quispiā Homeri poema emendatū cōsequi posset. Si ātiqua, inquit legas exēplaria, nō ea quę nuper emēdata sunt. Zeno Cittieus. Vt caloris, calefacere p-

priũ est nõ refrigerare: ita boni est hoĩs ꝓdeſſe nõ nocere.
Plato. Salus eſt non ſeruitus ad reipub. formam uiuere.
Idem. Interitum ciuitati paratum uideo, in qua magiſtratus legi, non lex magiſtratui præſit.
Idem. Scientia quæuis, quum ab alia uirtute, tum à iuſtitia remota, calliditas non ſapientia eſſe uidetur.
Idem. Scientis eſt nõ diuitis de unoquoq; conſulere.
Idem. Liberis multum pudoris nõ auri relinquendũ eſt.
Titin. Sapientia gubernator nauem torquet non ualentia.
Horatius. Celũ non animũ mutant qui trãs mare currũt.
Idem. Et mihi res, non me rebus ſubmittere conor.
Plautus. Virtute ambire oportet non fautoribus. Sat habet fautorum ſemper qui recte facit.
D. Hieronymus. Peccati non naturę ultor eſt deus.
Suetonius de diuo Tyberio. Prȩſidibus onerandas tributo prouincias ſuadentibus reſcripſit, boni paſtoris eſſe tondere pecus non deglubere.
Plin. Iunior. Sũmam omniũ rerum nũtiat ſama, nõ ordinẽ.
Idem. Sequi enim gloria non appeti debet.
M. Cato. Dicam de iſtis Grȩcis ſuo loco M. Fili, quod Athenis exquiſitum habeam: & quòd bonum ſit iſtorum literas aſpicere non perdiſcere.
M. Cic. Cõfer ſudãtes, ructantes, refertos epulis tanquã opimos boues: tũ ĩtelliges q uoluptatẽ maxime ſequãtur, eos minime cõſeq, iucũditatẽq; uictus eẽ in deſiderio nõ ĩ ſatietate.
Idem. Tantum cibi & potionis adhibendũ, ut reficiantur uires non opprimantur.
Idem. Itaq; uictus cultusq; corporis ad ualetudinem referãtur & ad uires, non ad uoluptatem.
Idem. A fabis quidem Pythagorei abſtinuere, quaſi uerò eo cibo mens non uenter infletur.
Idẽ. Iurgare igitur lex putat inter ſe uicinos, non litigare.

Idem. Hęc morum uitia sunt, non senectutis.
Idē. Inuidiā uirtute partā, gloriā non inuidiā putarem.
Idem. Animus paratus ad periculum, si sua cupiditate non utilitate communi impellitur, audaciæ potius nomen habeat, quàm fortitudinis.
Idē. Vt enim tutela, sic ꝓcuratio reipub. ad utilitatem eorū qui cōmissi sunt, nō ad eorū qbus cōmissa est, gerenda est.

Sed appo sita.

Sermo cottidianus nonnunquam retinetur.
Martialis. Gaudia non remeant, sed fugitiua uolant.
Pomponius. Longè ab urbe uillicari, quo herus rarēter uenit, non uillicari sed dominari mea quidem sententia est.
Vegetius. Boni enim duces non aperto pręlio, in quo est cōmune periculum, sed occulto semper attentant.
M. Cicero. Sunt enim quidā, homines non re sed nomine.

DE VSVRPATIONE PARTICVLARVM an, ne, utrum, quum de pluribus quęstio est aut dubitatio. Cap. XCI.

Ne, an, utrū, et c.

IMitandū ne sit quod hic ꝑcipimus, an negligendū: tum demùm noueris, quū multa sedulaq; oratorū lectio tibi familiaris fuerit. Duo plurave incerta quū dicimus, aut quum de duobus pluribusue dubitamus aut quęrimus, sermone cottidiano particulā utrū uulgo dicimus: sed elegantius multo primū ꝑticulā ne, deinde an ponemus. Quòd si plura duob. erūt, ĩ oĩbus, nisi ĩ p̄rio an poni expostulat. Amicitia ne an pecunia ꝓponēda ē? Veniet ne pater an scribet? Voluptatē ne an uirtutē seq̄retur pubescēs Hercules, dubitasse fertur.
Ennius. Ferro non auro uitam cernamus utriq;.
Vos ne uelit an me regnare Hera, quidue ferat sors.
Quintilianus. Scio quæri etiam, natura ne plus ad eloquentiam conferat, an doctrina.
A. Gellius. Ea res fugerit ne tunc Varronis memoriam, an

contrà aptius & cohærentius putarit.
Idem. Ventorũ ne ui accidant specus hiatusq; terræ subeuntium: an aquarum subter in terrarum cauis undantium fluctibus pulsibusq;.
Idem. Ex uultu ne meo, an ex uoce, an ex colore, an etiam ex uerbis correptum esse me ira intelligis?
Idem. Ea res uera ne an falsa sit, non laboro.
Cato apud Sallustium. Nunc uerò non id agitur, bonis ne an malis moribus uiuamus.
Sallust. Diu magnũ inter mortaleis certamen fuit, ui ne corporis, an uirtute animi res magis militaris procederet.
M. Cicero. Mortem ne uidetur an dolorem timere.
Idem. Quærit si in mari iactura facienda sit, equi ne pretiosi potius iacturam faciat, an seruuli uilis?
Est quando utrum adiungatur.
A. Gellius. Quæri cœptum est utrum consul tertio inscribẽdum esset, an tertium.
Q. Claudius. Quadrigarius. Vtrum negligentia partim magistratuum, an auaritia, an calamitate pop. Romani euenisse dicam, nescio.
M. Varro. Quærit te utrum hoc adduxerit cœli temperatura, an terræ bonitas.
Est item quando an solum ponatur.
Sallustius. Cn. Lentulus patriciæ gentis collega eius cui cognomentum Clodiano fuit, per incertum stolidior an uanior legem de pecunia quam Sylla emptoribus bonorum remiserat, exigenda promulgauit.
M. Varro. Postremò quæro, parebis legibus an non? an ne exlex solus uiues? Ibi enim an ne locus est tertius.
M. Cicero. Bene pcipiũt, qui uetant quicquã agere qđ dubites æquũ sit an iniquũ. Quintiliano familiare hoc magis ẽ: sed in re ĩcerta dubiaq;: quod multã habet elegantiã.

QVOD DE RE VNA QVAERENTES aut dubitantes, particula ne uel an uti debeamus. Cap. XCIII.

An ne, utrũ ĩterrogatiue & dubitatiue.

AN nõ audis istos, quibus incultus rusticusq; sermo cordi est, cottidianis suis interrogatiõibus aut dubitatiõibus particulã utrũ usurpãtes? E ã non dãnamus: sed ex oratorũ usu loquerẽtur magis, si pticulã ne uel an dicerẽt. Vt, An putas quicquã cum amico bono conferendum esse? Satis ne uales? An ulla res est literati hoĩs otio iucũdior? Plato. An putas infanda scelera extremãq; neqtiã ex ignauo potius ĩgenio, q̃ generoso educatiõe corrupto pcedere. Terẽtius. Ego ne es ferox quia habes imperiũ in belluas? Plinius iunior. Nunquam me legisti Gaditanũ quendã T. Liuij nomine gloriaq; commotum, ad uisendũ eum ab ultimo terrarum orbe uenisse, statimq; ut uiderat abijsse? Auidius Cassius. An ego proconsules, an ego prçsides putem, qui ob hoc sibi à senatu & ab Antonio prouincias datas credunt, ut luxurientur, ut diuites fiant? Aulus Gellius. Interrogaui in diatriba Taurum an sapiẽs irasceretur.

M. Cicero. Præclarè Anaxagoras, qui quũ Lampsaci moreretur, quçrẽtibus amicis, uellet ne Clazomenas in patriã, si quid accidisset, auferri? Nihil necesse est, inquit. Vndique enim ad inferos tantũdem uię est.

Idem. An malumus Epicurum imitari, qui multa præclarè sæpe dixit?

Idẽ. Sophocles quũ ex eo quidã iam cõfecto ętate quçreret: uteretur ne rebus uenereis: Dij meliora, inquit: libẽter uerò istinc tanquã à domino agresti ac furioso profugi.

Idem. Si tabulam de naufragio stultus arripuerit, extorquebit ne eam sapiens si potuerit?

Idem. Quid dominus nauis? eripiet ne suum?

Idem. Quid si pater fana expilet, cuniculos agat ad ærariũ, indicet ne id magistratibus filius?

DE PARTICVLA NISI PRO EA quę est quàm, posita. Deq; eadē & alioqui pro eo qd' uulgo dicitur excepto quòd. Ca. XCIIII.

Nihil aliud esse putamus ornatè dicere, nisi eorũ qui habiti sunt elegantiores imitatione à cottidiano sermone uulgi declinare. Quemadmodũ post quid aliud, aut nihil aliud particulā q̧ uulgus cõsuetudine nimia deterit: qui uerò elegātiores sunt, particulam nisi usurpant. Ea igitur orationē reddas ornatā. ut, Quid aliud est amici literis non r̃ndere nisi amicũ eum negligere? Nihil ā te iure meo aliud postulo, nisi ad me ut scribas. Nihil aliud est frequens literarũ missiculatio, nisi uerę certęque amicitię contestatio. Nisi pro quàm Alioqui.

M. Cic. Quibus si nihil aliud responderem, nisi me M. Bruto negare roganti noluisse, iusta eßet excusatio, quum & amicissimo & præstantissimo uiro, & recta & honesta petenti satisfacere uoluissem.

Idem. Hic enim est aliud Brute, quod quidem tu minime omniũ ignoras, pulchrè & ornatè dicere, nisi optimis sententijs uerbisq; lectissimè dicere.

Idem. Nõ enim eloquentem quęro, neq; quicquam mortale & caducum: sed illud ipsum, cuius qui sit compos, sit eloquens, quod nihil est aliud nisi eloquentia ipsa, quam nullis nisi mentis oculis uidere poßumus.

Idem. Hic enim inuidiosus numerus nihil adfert aliud, nisi ut sit aptè uerbis compræhensa sententia. Quod fit etiã, ab antiquis, sed plerunque casu, sæpe natura.

Idem. Nihil enim aliud affirmare poßum, nisi sententiam & opinionem meam.

Idem. Vna ex his omnibus rebus res præ nobis est ferenda: ut nihil aliud nisi docere uelle uideamur.

Idem. Historia uerò testis temporũ, lux ueritatis, uita memorię, magistra uitę, nũtia uetustatis, qua uoce alia nisi oratoris immortalitate commendatur?

Idem. Erat enim historia nil aliud nisi annaliũ confectio: cuius rei memorięq; publicæ retinẽdę causa, ab initio rerum Romanarũ usq; ad P. Mutium pont. Max. res oẽs singulorũ annorũ mandabat literis põtifex Max. efferebatq; in albũ, & proponebat tabulam domi, potestas ut esset populo cognoscendi: hiq; nũc annales maximi nominantur.

Idem. Sed qui eius rei rationem quandam conati sunt artemq; tradere, sic insulsi extiterũt, ut nihil aliud eorũ, nisi ipsa insulsitas rideatur.

Idem. Quid aliud fuit in quo concio rideret, nisi illa uultus & uocis imitatio?

Idem. Ecce aũt quũ te nihil aliud profecisse arbitrarer, nisi ut hoĩes tibi ciuem improbũ defendẽti, ignoscendũ propter necessitudinem arbitrarẽtur, serpere occultè cœpisti.

Nisi. Pręterea hãc particulã nisi, ibi collocabimus, ubi sermone uulgi dici solet excepto, uel exceptis, aut pręterquã. ut, Omniũ hominũ nisi amicorũ consuetudo nonnũquam fastidiosa est. Parentes omnes, nisi quos naturę bonitas deserit, honorem filijs quàm sibiipsi comparare malunt.

Plutarchus. Carneades dicere solebat diuitum ac regũ filios nihil rectè discere, nisi equitare.

Lucretius. Tãgere enim & tãgi nisi corpus, nulla põt res.

Decimus Laberius. Sepulchris filis nihil nisi nomẽ retineo.

Propertius. Nullæ sunt inimicitiæ nisi amoris acerbę.

Plin. Iunior. Vt de pictore, scalptore, fictore, nisi artifex iudicare: ita nisi sapiens nõ potest perspicere sapientem.

Quintilianus. Nemo nisi sua culpa diu mœret.

M. Var. Nec pistoris nomẽ erat, nisi eius qui ruri pinsebat.

M. Ci. Quod Apollo Pythius oraculo edidit. Spartã nulla

re alia nisi auaritia esse peiturā, id uidetur non solū Lacędæmonijs, sed & oībus opulentis populis prædixiße.
Idem. Quid enim ętas hominis, nisi memoria rerum ueterū cum superiorum ętate contexitur.
Idem. Quid enim iam sequitur, quod quidem artis sit, nisi ordiri orationem, in quo aut concilietur auditor, aut erigatur, aut paret se ad dicendum?
Idem. Verba enim neminem mouent, nisi eum qui eiusdem linguæ societate coniunctus est.
Idem. Illæ enim nihil sentiunt nisi uoluptatem, ad eamq; feruntur toto impetu.

Excepto aut exceptis omnino non damnamus, sed usus rarus est.

Quintilianus. In Bruto quum Mar. Tullius tot millibus uersuum de Romanis tantum Oratoribus loquatur, & tamen de omnibus ætatis suæ quibuscum uiuebat, exceptis Cæsare atq; Marcello, silentium egerit.
M. Cicero. Nec uir melior mi Testa, nec mihi amicior P. Stio quisquam est, te tamen excepto.

Quod aūt nisi copulata uoce dicimus, si non separatim dicere possis, ut qd' non pro quin: & atq; nō, pro neq;.

Terentius. Tange si non totus friget. Si non
Quintilianus. An Philippus Macedonum rex Alexandro filio suo literarū elementa tradi ab Aristotele summo eius ætatis philosopho uoluisset, aut ille suscepisset hoc officium, si non studiorū initia & à perfectissimo quoq; optime tractari, & pertinere ad summam credidisset?
Plinius. Adeò nulla est uoluptas, quæ non assiduitate sui fastidium pariat.
Idem. Purus oriens atq; non feruens serenum diem nūtiat, ac hybernam pallidus grandinem.

Mar. Cicero. Illud addidi: Mihi enim liber esse nõ uidetur, qui non aliquando nihil agit: in qua permaneo Catule sententia. Sed hęc rariora.

Alioqui. Alioqui, qđ ascribimus propter significatus ꝑpinquitatē, in ea re dicitur, pro qua uulgus dicit pręter hoc. ut, Amicorũ causa peccare nolo, eorũ alioqui obsequẽtissimus.

Picus Mirandula. Quo fit ut ne testimonio tuo alioqui probatissimo in mea causa satis confidam.

Quintilianus. Omnia nostra dum nascũtur placent, alioqui nec scriberentur.

Idẽ. Certe Fabritius Corneliũ Rufinũ alioq & malũ ciuẽ & sibi inimicũ, tamẽ quia utilẽ sciebat ducẽ iminente bello, palàm cõs. suffragio suo fecit: atq; id admirantib. quibusdã respõdit, à ciue se spoliari malle, q̃ ab hoste uenire.

PROPTEREA, IDCIRCO, IDEO, EO cũ particula quòd, quia, uel quoniam, dici uenustè. Cap. XCV.

Propterea quòd. Propterea præceptionem hãc scribimus: quòd à uulgi sermone remota inuenusta nõ est. Quũ duæ orationes sunt quarũ altera alterius dicit rationẽ, una ex particulis illis utamur ꝑpterea (quę alijs usitatior est) idcirco, ideo, uel eo, eiq; quoniã sæpe adiũgamus. sępius quia, & q̄, sæpissime. ut, Desideriũ mihi tuũ propterea grauius est, quòd abeũtem te non salutaui. Literas tuas ideo nimiũ expeto, quia te mihi iratũ esse metuo. Tenuioribus hæc hyems idcirco grauissima fuit, quoniam ligni caritas fuit maxima.

Aristoteles. Tyrannis praui propterea amici sunt, quòd gaudeant adulationibus.

Idem. Venerem Baccho adiũctam propterea autumãt, quòd Veneris cupiditatem uinum accendere creditum est.

Terentius.

Terentius. Ego uitam deorũ ꝑpterea sempiternã esse arbitror, q. uoluptates eorũ propriæ sunt. id est, perpetuę.
Plinius iunior. Ii qui beneficia sua uerbis adornant, nõ ideo prędicare quia fecerint, sed ut prędicarent, fecisse credũtur.
A. Gellius. Propterea, inquit Plutarchus, in certaminibus palmam signũ esse placuit uictorię, quoniã ingeniũ eiusmodi ligni est, ut urgentibus opprimentibusq; non cedat.
M. Var. Virgo de cõuiuio abducatur, ideo q. maiores nostri uirginis acerbę aures uenereis uocabulis imbui noluerunt.
M. Cicero. Scito enim me posteaquam in urbem uenerim, redyisse cum ueteribus amicis, id est cum libris nostris in gratiam, & si non idcirco eorum usum dimiseram, quòd ijs succenserem, sed quòd eorum me suppudebat. Idcirco q.
Idem. Re quidem ipsa ideo mihi non satisfacio, quòd nullam partem tuorum meritorum non modo referenda, sed ne cogitanda quidem gratia consequi poßum. Ideo q.
Idẽ. Hęc eo scripsi, q. mihi Philargyrus tuus oĩa de te requirenti fidelissimo animo, ut mihi quidẽ uisus est, narrauit. Eo q.
Idẽ. Idibus Ianuarijs in Senatu nihil est confectũ, ꝑpterea q. dies magna ex parte consumptus est altercatione.
Idem. Quũ autem aliquid actum est, in quo media officia cõparantur, id cumulatè uidetur eße perfectum, propterea q. uulgus quid absit à perfecto ferè non ex toto intelligit.
Idẽ. Egomet qui te cõsolari cupio, cõsolãdus ipse sum, ꝑpterea q. nullã rẽ grauius iã diu tuli, q̃ incõmodum tuũ.
Idem. Plus tibi uirtus tua dedit, quàm fortuna abstulit, propterea quòd adeptus es qđ non multi homines noui, amisisti quod plurimi homines nobilissimi.
Idem. Quum antea distinebar magnis occupationibus propterea quod omnibus curis Rempublicam mihi tuendam putabam, tũ hoc tempore multo distineor uehementius.

Idem. Qui exiſſe ex poteſtate dicuntur, idcirco dicunt ur, quia non ſint in poteſtate mentis, cui regnum totius animi à natura tributum eſt.

Nõnunq̃ q, p quia ſine pticula alia poſitũ inuenire eſt.
Aelius. Spartianus de Baßiano. Papinianum iuris aſylum & doctrinę legalis theſaurum: quòd parricidium excuſare noluißet, occidit.

M. Varro. Hanc deam melius putat eſſe Cererem: ſed quòd in aſylum qui confugiſſent, panis daretur, eſſe nomen fictũ à pane dando pandere, hoc eſt, aperire.

Quòd ſi/te eo. *M. Cic. Amabilior mihi Velia fuit, q te ab ea ſenſi amari.*
Idem. Non minus nobis iucũdi atq; illuſtres ſunt ij dies quibus conſeruamur, q̃ illi quibus naſcimur, q, ſalutis certa lętitia eſt, naſcẽdi incerta cõditio, & q, ſine ſenſu naſcimur, cũ uoluptate conſeruamur.

Idem. Noctu ambulabat in publico Themiſtocles, quòd ſomnum capere non poßet: quærentibusq; reſpondebat: Milciadis trophæis ſe è ſomno ſuſcitari.

PRAEPOSITIONEM CVM VERBO *compoſitam, cũ caſu ſæpius repeti.* Cap. XCVI.

Prępoſitionẽ cõpoſitã ap poni ſeor ſum.

AD ſedulam attentãq; oratorũ nonnũquam & poetarũ lectionem qui accedet: illud ab ijs non parũ ſæpe obſeruatũ inueniat: ut prępoſitio cũ uerbo compoſita repetatur, ac cum caſu coniungatur. ut, Accedo ad urbem. In luctus incidi. De ſpe decidi.

Plato. Nõnullos iuenias, q filios uotis exoptãt. Eos poſt q̃ impetrarũt, in calamitates doloresq; incidunt grauißimos. Idẽ. Soluta licentia è uita penitus expellatur, non hominũ ſolũ, ſed etiam beſtiarũ, quibus homines dominantur. Ennius. Tũ pauor mihi ſapiẽtiã oẽm ex animo expectorat.

Actius. Incusant ultro à fortuna, opibusq; omnibus desertum, abiectum, afflictum ex animo expectorant.

Idem. Caue ne in turba te implices.

Idem. Ad hanc fortunã accessit ei fortuna paris, id est, par, priscus sermo est.

Lucilius. Esurienti leoni ex ore exculpere prędam.

Pomponius. Simul intrò ueni, accessi ad patrem: prendi manum in terra ut cubabat nuda, ad eum ut conquexi, interim mulieres conspiciunt.

Plautus. Vbi summus imperator nõ adest ad exercitũ, citius quod non facto est usus, fit: quàm quod facto est opus.

Idem. Vox mihi ad aures aduolauit.

Terentius. Istoc uerbo animus mihi rediit, & cura ex corde excessit.

Idem. Vitium commune omnium est, quòd nimium ad rem in senecta attenti sumus.

Idem. Ne impune in nos illuseris.

Idem. Inspicere tanquam in speculo uitas hominum iubeo: atq; ex aliis sumere exemplum sibi.

Idẽ. Nisi me animus fallit, haud multũ a me aberit ĩfortuniũ

Idẽ. Quanti est sapere, nunq̃ accedo, qn a te abeã doctior.

Suetonius. Verbis quæ Crispus Sallustius excerpsit ex originibus Catonis, utaris.

A. Gellius. Tanq̃ noscitabundus ad hominem accedit.

Idem. Anus hospita atq; incognita ad Tarquinium superbum regem adiit.

Idem. Ad hanc ille Demosthenes clanculum adiit.

Idem. Mos antea senatoribus Romæ fuit in curiam cũ prætextatis filiis introire.

Cn. Plancus. Ex labore in febriculam incidit assiduam & satis molestam.

M.Varro. Ecce de improuiso ad nos accedit cana ueritas, atticę philosophiæ alumna.

Idem. Non hoc Pactolus aureas undas agens eripiet unquàm è miserijs.

Idem. Quibus temporibus in sacris fabam iactant noctu, ac dicunt se lemures extra ianuam eijcere.

x,in,cis Ex enim,cis,et in,tantūmodo ab antiquis dicebatur: sed postea factum est ut extra,citra,intra quoq; diceretur. Auctor est A.Gellius.

M.Cato. Poeticæ artis honos nō erat. Si quis in ea re studebat, aut sese ad cōuiuia applicabat, grassator uocabatur.

M.Cicero. Quis erat qui putaret ad eū amorē quem erga te habebā, posse aliquid accedere? Tantū accessit, ut mihi nūc denique amare uidear, antea dilexisse.

Idem. Mulieres in Indiā, quū est cuiusq; earū uir mortuus, in certamen iudiciūq; ueniunt, quam plurimū ille dilexerit. Plures enim singulis solent esse nuptæ. Quæ uictrix, ea lęta prosequentibus suis unà cum uiro in rogum imponitur. Illa uicta mœsta discedit.

Idē. Quid nostri Philosophi? num ne in ijs ipsis libris quos scribūt de contemnenda gloria, sua nomina inscribunt?

Idem. Quid Phidias? sui similem speciem inclusit in clypeo Mineruæ, quū scribere non liceret.

Idem. Quemadmodū coràm q ad nos intempestiuè adeunt, molesti sæpe sunt: sic epistolæ offendūt non loco redditæ.

Idem. Paulus tantū in ęrariū pecunię inuexit, ut unius īperatoris prędā finē attulerit tributorū. At hic nihil in domū suam intulit, præter memoriā nominis sempiternam.

Idem. Mihi & scriptum & nunciatum est, te in febrim subito incidisse.

Idem. Peto à te ne me putes obliuione tui rarius ad te scri

bere quàm soleam, sed aut grauitate ualetudinis, qua tamē iam paululum uideor leuari, aut quòd absim ab urbe, ut qui ad te proficiscantur, scire non poßim.

Idem. Mihi equidem in uita seruanda uidetur illa lex: quæ in græcorum conuiuijs obtinetur: Aut bibat, inquit, aut abeat. Et rectè. Aut enim fruatur aliquis pariter cum alijs uoluptate potandi: aut ne sobrius in uinolentiam uinolentorum incidat, ante discedat.

Idem. Diogenes liberius ut Cynicus, Alexādro roganti ut diceret si quid uellet: Nunc quidem paululum, inquit, à sole absis. Offecerat uidelicet apricanti.

Idem. Quomodo igitur iucunda uita potest eße, à qua absit prudentia, absit moderatio?

Idem. Abstinet se ab iniuria.

Idem. Nunquam iratus qui accedet ad pœnam, mediocritatem illam tenebit, quę est inter nimium & parū.

Idem. Modo hoc malum in hanc rempublicam inuasit.

Idem. Magno me metu liberabis dummodo inter me atq; te murus intersit.

In poetarū sermone huiusmodi ꝑpositio cōposita, nec repetita, casum eūdem regit quē regeret si separata eßet.

Virgilius. Quàmuis multa meis exiret uictima septis.

Næuius. Indigne exigor patria innocens.

Cum datiuo itidem in carmine inuenitur.

Virgilius. Inferretq; deos Latio.

Quod dicendi genus oratoribus insolens est. Eo tamen usus est M. Varro. Eius enim uerba sunt. Tanta porrò inuasit cupiditas honorū plęrisq;: ut uel cœlū ruere, modò magistratum adipiscantur, exoptent. *Inuasit.*

AD VENERIS, AD HERCVLIS, *aliaq; hoc genus qua rōne dicātur.* Ca. XCVII.

Ad Veneris.

AD Genouesę quũ itarem, diuinę rei ut adessem, aliquot ex me discipulorũ quęsiuere, an ad Veneris latinè diceretur: quæq; dicendi figura eßet. Eis aũt respondi: ab antiqs illis, apud quos linguę latinę puritas erat, hoc dicẽdi genus usitatũ eße admodum. Eorum illa uerba sunt.

Pomponius. Ad Veneris profectus est manè uetulus, uotum ut solueret: nunc operatus est.

Horatius. Vẽtũ erat ad Vestę quarta iã pte diei Pręterita.

Terentius. Vbi ad Dianæ ueneris, ito ad dextram priusquàm ad portam aduenias.

Sueto. Tribus qdem, uerũ mediocribus pliis apud Alpes, circaq; Placentiam et ad Castoris, qđ loco nomẽ est, uicit.

Titus Liuius. Ad Murtiæ datæ sedes.

Cornificius. Ipsis uerò ad Cæreris memorię nouandę gratia lectus sternitur.

M. Cælius. Senatus habitus esset ad Apollinis ad. II. calendas Sextiles.

Mar. Varro. Ex his atq; eiusmodi institutis ac uita uel ad Herculis athletæ facti erant.

Idem. In oppido quæ est ędes Apollinis, & quę ibi ad Herculis introeunt, nemo se excalcietur. Pro excalciet positum est excalcietur.

Marcus Cicero. Ad me Pub. Valerius homo officiosissimus scripsit: id quod maximo cum fletu legi, quemadmodum à Vestæ ad tabulam Valeriam ducta esses.

Eius aũt figuræ ea oratio est apud Porphyrionẽ: Ventũ erat ad Veste: subaudiendũ, inquit, ędẽ, aut tale quid. Amãt enim nescio quo modo eclypsim in relatione sui loca sacra. Sic deniq; & Terentius ait. Vbi ad Dianę ueneris. Sic deniq;, Eo hodie in Claudij uel Telluris dicimus: nec addimus templum aut ædem. Hęc ille.

Acron quoq;. Ad Vestę, inquit, supple ędem: sicut in Pacis, Concordiæ, & ubi ad Dianę ueneris.

Item quoq; Donatus. Vbi ad Dianę ueneris. Sic, inquit, absolutè dicebant, non addito templum.

Sallustius. Ad Iouis.

Ex his non dubitem, quin dicere possimus ad Genouefæ, ad Mariæ, aliaq; hoc genus.

Rarum esse putem hoc dicendi genus cum præpositione alia inueniri.

Mar. enim Cęlius dicit. Senatusconsulti autoritas pridie calendas Octobris in ęde Apollinis.

Iteq;. Pridie Cal. Octobris ĩ ęde Apollinis scripti affuerũt.

QVOD PARTICVLA IN, PRO EA que est ĩter, ponatur nõ inelegãter. Ca. XCVIII.

IN oratoribus qui habiti sunt pręclarißimi, sępe id obseruant, ut quũ particula inter, sermone familiari dicitur ꝑ eo quod est in numero, tum in pro inter usurpent uenustius. ut, In tuis familiarem me quæso habeas. Multi sunt quos equidem diligo, in quibus tu unus pręcipuus es. Tu in ingratis hominibus insignis es maxime. In ꝓ iter.

Politianus. Vt omittam cęteros, inq; his Hermolaum Barbarum meum.

Suetonius. Autor & aliarum rerum fuit, in quis ne acta senatus publicarentur.

A. Gel. Mirariq; se oñdit, q, et ipsi Italicẽses, et q̃dã itẽ alia municipia antiqua, in qbus Vticẽses noĩat, quũ suis moribus legibusq; uti possent, in ius coloniarũ mutari gestiuerint.

Idem. Nõnulli grãmatici ætatis supioris, in quibus est Cornutus, Anneus: haud sanè indocti neq; ignobiles.

Sallustius. In his erat Fuluius senatoris filius.

Idē. Legantur tñ in Africam maiores natu nobiles, amplis honoribus usi, in queis fuit M. Aemylius Scaurus.

M. Varro. Factus sum uespertilio, neq; in muribus planè, neq; in uolucribus sum.

M. Cic. L. Brutus eques Ro. adolescens oībus rebus ornatus in meis familiarissimis est, meq; obseruat diligētissimè.

Idem. Peto, ut eū complectare, diligas, in tuis habeas.

Idem. Exiliū credo, quod in maximis malis ducitur.

Idem. Nihil in malis ducamus, quod sit uel à dijs inmortalibus, uel à natura parente omniū constitutum.

Idem. Horū singulorū generū quicunq; uim singulis consecuti sunt, magnū in oratoribus nomen habuerunt.

Inter. Inde factū putem, ut in primis duæ sint uoces, hoc est, inter primos. Ne particulā inter ab hac significatiōe ablegemus: illa Quintiliani uerba subscripsimus. Alij quoque auctores, inter quos Erathosthenes, idem præceperunt.

QVOD PRONOMEN SVVM NON reciprocū dici possit. Deq; particula in, quibus adiūgi possit casibus. Cap. XCIX.

Suum. De genere dicēdi pcipere quę certa firmaq; sint adeo difficile est: ut quę certissima esse putātur, ea ītediū mutāda sint. Qualia sunt illa. Ne pueris qdē ignotū est pnomen suū relatiuū esse reciprocū. Id uerò et ipsum reciproca

Idipsum. non esse. Itēq; particulam in, cū ablatiuo cōiungi si quies: si

In. motus uerò dicitur, cū accusatiuo qs nescit? Verū canones ij ppetui non sunt. Cōtra enim dictū eßē, quod ferrarū est, attendimus: quod exemplis tibi illis palàm facimus.

In frontē gero. Ennius. Eo ego ingenio natus sum, amicitiam atq; inimicitiam in frontem promptam gero.

Næuius. Etiā qui res magnas manu sępe gessit gloriosè.

Cuius facta uiua nunc uigent, qui apud gentes solus. Præstat, cũ suus pater cũ pallio una ab amica abduxit.

Plautus. Certũst introrũpã in ædibus: ubi quenq; hominem aspexero, siue ancillã, siue seruũ, siue uxorẽ, siue adulterũ: seu patrẽ, siue auũ uideo, obtrũcabo in ædibus. Neq; me Iupiter, neq; dij oẽs id prohibebũt, si uolũt, qn sic faciã, ut cõstitui. Pergam in ædibus nunc iam. — Introrũpã in ædibus.

Idem. Quo illic homo fortaßе penetrauit in ædibus. — Pergã in ædibus.

Idẽ. Deinde ille actutũ sufferet suus seruus pœnas Sosia.

M. Cęlius. Postridie eius absolutionis in theatrũ Curionis Hortensius ĩtroiuit, puto, ut suũ gaudiũ gauderemus. — Penetrauit in ædibus.

Val. Maximus. Nũciatũ est, duos iuuenes ad ianuã uenisse, magnopere rogãtes ut ad eos cõtinuo pdiret. De pnomine hoc ita accepto alibi exempla scribimus plura. — Ad eos.

Idẽ. Genibus innixus, lares familiares ut puerorũ periculũ in ipsius caput transferrẽt, orauit. Ipsius, id est, suum.

Idem. Eadem ciuitas seueritatis custos acerrima est, nullum aditum in scena mimis dando. — In scena

M. Varro. Maiores sunt pueri, hi pusilli nigri, qui expectãt nundinas, ut magister dimittat suus.

M. Cicero. Pub. Rutilius M. F. trip. pl. de senatu iussit educi, quod eum ciuem negaret esse: quia memoria sic esset proditũ, quem pater suus aut populus uendidisset, aut pater patratus dedidisset, ei nullum esse postliminium. — Pater suus.

Idẽ. Quũ nostros portus, atq; eos portus quibus uitam ac spiritum ducitis, in prædonum fuisse potestatem sciatis. Super quo Aulus Gellius. Amicus, inquit, noster, homo lectiõe multa exercitus (cui plęraq; oĩa ueterũ literarũ quęsita, meditata, euigilataq; erant) ibi negabat solœcismũ esse, in potestatẽ fuisse, ut uulgus semidoctũ putat, sed ratiõe dictũ certa & proba contẽdebat, qua & Gręci ita uterẽtur, et Plautus uerborũ latinorũ elegãtissimus in Amphitryone — In potestatem.

dixit: Non uerò mihi in mentẽ fuit. non ut dici solitũ est, in mente. Sed enim præter Plautũ, inquit, cuius ille exemplo in præsenti usus est, multã nos quoq; apud ueteres scriptores locutionũ taliũ copiã offendimus, atq; in his uulgo adnotamentis inspersimus. Quũ utrunq; latinè dici posset, in potestate & in potestatẽ fuit, ἰνφων. αρ secutus Cicero, in potestatem fuit dicere maluit, ut amplius contẽdit A. Gellius. Qui idem alibi uerba illa Claudij Quadrigarij defensitãs, Nos ĩ mediũ relinquemus: Nos, inqt, in mediũ relinquemus. Vulgus in medio dicit. Nam uitiũ istuc putant: et si dicas in mediũ ponere, id quoq; esse σόλοικο. putant. Et tñ probabilius significãtiusq; sic dici uidebitur, si quis ea uerba nõ curiose introspiciat. Græcè quoq; , θεῖναι εἰς μέσον (id est ponere in medium) uitium id non est. Hæc ille.

Hoc dicendi genus in commentarijs suis inspersisse quod dicat A. Gellius: id aliquantũ sæpe cum uerbo claudere & condere inuenimus. Eius uerba sunt.
In atras, inquit, & profundas tenebras claudebant.
Idem. Libri tres in sacrariũ conditi Sibyllini appellati.
Plautus in eodem genere usus est. Postquam, inquit, in cunas conditus est, deuolant angues iubati deorsum in impluuium duo maximi.
Cicero quoq; ab eodem nõ abstinuit. Eos, inqt, quibus aliqd aut plura deerant, in eam formam nõ poterat includere.
Idẽ. Ea pfectò oratio in eã formã quę est insita in mẽtibus nostris, ĩcludi sic põt, ut maior eloquẽtia nõ requiratur.
Idem. Verset sępe multis modis eadem, & unam in rem hęreat & in eandem commoretur sententiam.

Superiora illa ad hoc non docuimus, ut ijs utendum censeamus: sed si in sermonem forte uenirent, ut solœcismi uitiũ defenderemus. Eorũ etiam usurpatio, modò parcissima esset, orationem uarietate fortasse distingueret.

PRAEPOSITIONES QVEM IN orationē locum habiturę sint. Cap. C.

ORatorū atq; poetarū uarius collocandarū prępositionū mos est: quibus cum qui congrediatur, casui modò prępositas modò postpositas inueniat. De eis tamen illa pręcipimus. In carmine dissyllaba prępositio sæpe postponitur. In oratione prosa quū alię multæ prępositiones, tū pręcipuè cum postponitur ꝓnomini qui, quę, quod. Vsq; postponitur sępe cuiuis dictioni, sępius uersus, tenus sæpissime, hoc est semper. Quod exemplis manifestum sit. Prępositionū in oratiōe locus.

Lucil. In eo nūero māsi quo in maxima nō est pars hominū. Quo in

Lucretius. Et quo quęq; modo fiant opera sine diuum. Opa sine

Aemylius Macer. Et nūc agrestes inter Picunnus habetur. inter

Propertius. Me sine, quē semper uoluit fortuna iacere.

Horatius. Multa renascentur quæ iam cecidere, cadentq;.

Quæ nunc sunt in honore uocabula, si uolet usus.

Quem penes arbitrium est & uis & norma loquendi. Penes.

Idem. Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines.

Quos ultra citraq; nequit consistere rectum. Vltra.

Idem. Ceruius hæc inter uicinus garrit aniles Inter

Ex re fabellas.

Idem. Nam uitijs nemo sine nascitur: optimus ille est

Qui minimis urgetur.

Idem. Mentio si qua de Capitolini furtis iniecta Petilli,

Te coràm fuerit defendas, ut tuus est mos. Coràm

Virgil. Carthago Italiam cōtra Tyberinaq; longe Ostia. Contra

Idem. Errabant acti fatis maria omnia circum.

Idem. Pigmalion scelere ante alios immanior omnes,

Quos inter medius uenit furor. Inter.

Plautus. Amphitryo, qui nunc pręfectus est Thebanis legionibus quicum nupta est Alcumenā.

Quicum	Idem. Dono uxori meæ dedi, quicũ hodie domi laui.
Penes.	Idem. Omnia adsunt bona, quem penes est uirtus.
	Idem. Ex uxore hanc rem pergam exquirere.
Propter.	Quis fuerit quẽ propter corpus suum stupri cõpleuerit.
Quocum	Idem. En testis ampliter quocum uenio.
	Idem. Illum unum exoptaui qui cum ætatem degerem.
	Idem. Quicum una puero ætatem exegeram.
Pro	Idem. Qua sponsione pro, nuper exactus es.
	Terent. Teipsum purgare ipsis coràm placabilius est.
	Idem. Eßem unà quicum cupiebam.
	Idem. Cogitatio qui cum tibi res est.
	Quintilianus. Neminem poße dare alteri matrimoniũ: nisi quem penes sit patrimonium.
Qua de	A. Gel. Cordi mihi fuit priusq̃ ad te irẽ quærere explorareq́; quonã mõ ueteres nostri pticula ista qua de agitur, usi sunt.
Aersus	Pub. Lentulus. Centũ circiter amißis ægrisq́; relictis noctu Antiochia profugiße Laodiceam uersus.
Tenus	M. Cælius. Illi rumores de comitijs transpadanorum, Cumarum tenus caluerunt.
Aduersũ	Salustius. Quos aduersum multi ex Bithynia uolentes occurrere falsum filium arguituri.
	Idem. Modò Galliam uersus castra mouere.
	Idem. Quem locum Aegyptum uersus finem imperij habuere Carthaginienses.
	M. Cicero. Erat nemo quicum eßem libentius q̃ tecum.
	Idem. Nihil mihi tam deeße scito, quàm quicum hæc familiariter docteq́; rideam.
Quibuscũ.	Idẽ. Habes quibuscũ poßis familiares conferre sermones.
	Idem. Quid dulcius quàm habere quocum omnia audeas sic loqui ut tecum?
	Idem. Virtutũ amicitia adiutrix à natura data est non ui-

tiorum comes: ut quoniam solitaria non possit uirtus ad ea quę summa sunt peruenire, coniūcta & sociata cum altera perueniret. Quæ si quos inter societas aut est, aut fuit, aut futura est, eorū est habendus ad summū naturę bonum optimus beatissimusq; comitatus.

Idem. Nihil turpius quàm habere quo cum omnia audeas sic loqui ut tecum.

Idem. Alia epistola cōiter cōmēdaui tibi legatos Arpinatū ut potui diligētissime, ac separatim Q. Suffidiū, quocū mihi oēs necessitudines sunt, diligētius cōmendo: nō ut aliquid de illa cōmendatione comminuam: sed ut ad hanc addam.

Idē. Facillime in optimā ptē cognoscūtur adolescentes qui se ad claros et sapientes uiros bene consulētes reipublicę contulerūt. Quibuscū si frequentes sunt, opinionē afferūt, eorū fore se similes, quos sibiipsi delegerūt ad imitandū.

Idē. Postulauit ut aliquē populus daret, quicū cōmunicaret.

Idē. Quibuscū ego non pugno, utrū sit melius aut uerius.

Idem. Quid tam difficile, quàm in plurimorū controuersiis diiudicandis ab omnibus diligi. Consequeris tamē ut eos ipsos quos contra statuas, ęquos placatosq; dimittas.

Idem. Sulpitius autem qui in eadem inuidiæ flamma fuisset, quibuscū priuatim coniunctissimè uixerat, hos in tribunatu spoliare instituit omni dignitate.

Idem. Quę autem harum uirtutū de quibus iamdudum loquimur, quæ pertinent ad uerecūdiam, & ad eorū approbationem quibus cum uiuimus, nunc dicenda sunt.

Idem. Maximeq; curandū est, ut eos quibuscū sermonem cōferemus, & uereri & diligere uideamur.

Idem. Eloquentia uerò complectitur eos quibus cū communitate iuncti sumus.

Idem. Qui aut tempus quid postulet non uidet, aut plura lo

quitur, aut se ostentat, aut eorum quibus cum est, uel digni tatis uel commodi rationem non habet: aut deniq; in aliquo genere aut inconcinnus, aut multus est, ineptus esse dicitur.

Idem. Mollis & eneruata putanda est Peripateticorũ ratio et oratio: qui perturbari animos necesse esse dicunt, sed ad-

Vltra. bibent modum, quem ultra progredi non oporteat.

Idem. Eloqui copiose, modò prudenter, melius est quàm uel acutissime sine eloquentia cogitare: quòd cogitatio in se ipsa uertitur: eloquentia uerò complectitur eos quibus cum communitate iuncti sumus.

Idem. Scite Chrysippus ut multa, qui stadium, inquit, cucurrerit, eniti & contendere debet quàmmaxime possit, ut uincat. Supplantare eũ qui cũ certet, aut manu depellere nullo modo debet. Sic in uita sibi quęq; petere quod pertineat ad usum, non iniquũ est: alteri diripere ius non est.

Penes. Idem. De illo autem, quem penes est omnis potestas, nihil uideo.

Hoc autem quibuscum, ea dictum est ratiõe qua nobiscũ: de quo Mar. Tullius. Vnde fit quòd dicitur cũ illis: cum autem nobis non dicitur, sed nobiscũ? Quia si ita diceretur, obscœnius concurrerent literæ, ut ẽt modò: nisi aũt ĩterpo suissem, cõcurrissent. Ex eo est mecũ & tecũ, non cũ me & cũ te, ut esset simile illis nobiscũ atq; uobiscũ. Hęc ille.

Nobiscũ cũ uobis nõ dicitur.

Quæ ratio est quur mecum dicatur, eandem putes quur quicum, uel quo cum dictum sit, quàmuis perpetuum non sit, ut nec quibuscum est.

Plinius. Malus est ager, cum quo dominus luctatur.

Quòd inter adiectiuum & substantiuum pręposítio interponatur, ideo non dicimus: quòd cognitum satis esse putamus.

PROGYMNASMATVM, TRIVM
Centuriarum in artem oratoriam, Franciſci Syluij Ambianatis, finis.

REGISTRVM

* ** A B C D E F G H I K L M N
O P Q R S T V X Y Z AA BB
CC DD EE FF GG HH II
KK LL MM NN OO.

Omnes quaterniones.

*Venetijs apud Nicolaū de Baſcarinis
Sumptu Melchioris Seßę.*
M D XLV.